GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2025

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 1 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2019/9198 07.01.2025
APDULLAH MERGEN

002 2019/41322 07.01.2025
MEHMET AYKO

003 2020/11909 07.01.2025
AHMET BURSALI VE DİĞERLERİ

004 2020/15720 07.01.2025
HÜSEYİN KULAÇ

005 2020/18321 07.01.2025
AHMET ÖZVEREN

006 2020/23375 07.01.2025
OSMAN YALAVUZ

007 2020/28247 07.01.2025
KENAN KARLIDAĞ

008 2020/32560 07.01.2025
D.S VE N.B.S.

009 2020/35121 07.01.2025
MUALLA GÜRSOY

010 2020/37041 07.01.2025
DİLEK YAZICI VE DİĞERLERİ

011 2020/37684 07.01.2025
GÜVEN ÇELİK VE DİĞERLERİ

012 2020/39497 07.01.2025
SEMRA GÜZEL

013 2021/2115 07.01.2025
İRFAN IRMAK

014 2021/15899 07.01.2025
B.Y.

015 2021/18493 07.01.2025
STAR İNŞAAT TAAHHÜT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

016 2021/21526 07.01.2025
MERT FATİH KURNAZ

017 2021/26914 07.01.2025
GÜLVER SARISOY

İçindekiler - devam

018 2021/28601 07.01.2025
SELAHATTİN ÖZTEKİN

019 2021/39407 07.01.2025
YUSUF ŞİMŞEK

020 2021/41813 07.01.2025
ÖMER EVSEN

021 2021/48545 07.01.2025
MESUT KOÇ

022 2021/51504 07.01.2025
AHMET NEJDET BAYRAM

023 2021/59592 07.01.2025
YILMAZ ZENGİN (2)

024 2022/21689 07.01.2025
BURAK BÜYÜKBALBEKMEZ

025 2022/30822 07.01.2025
ERKAN SANDALLI VE ORHAN KÜÇÜK

026 2022/39704 07.01.2025
OKAN GÜNEL

027 2022/53856 07.01.2025
ADNAN HOCAOĞLU

028 2022/63268 07.01.2025
İLBEY ÜNAL VE DİĞERLERİ

029 2022/100238 07.01.2025
SÜLEYMAN DAŞKIN

030 2022/103449 07.01.2025
MEDİNE İZMİR

031 2022/105576 07.01.2025
MURAT SANCAK

032 2023/18937 07.01.2025
HAZİM SESLİ

033 2023/23997 07.01.2025
ALİM ÖNDER VE DİĞERLERİ

034 2023/29866 07.01.2025
BEYTULLAH USLU VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

035 2016/11317 08.01.2025
SİNEM ACAR

036 2019/17715 08.01.2025
ORMANA KALKINMA VE YARDIMLAŞMA VAKFI

037 2019/19588 08.01.2025
BARIŞ AYTAÇ

038 2019/27727 08.01.2025
ÖMER ATEŞ VE DİĞERLERİ

039 2019/37198 08.01.2025
ATİYE COŞKUN VE DİĞERLERİ

040 2020/10703 08.01.2025
MEHMET AYDOĞAN

041 2020/19850 08.01.2025
HAYRETTİN SENAN

042 2020/21658 08.01.2025
BÜLENT ÜNAY VE DİĞERLERİ

043 2020/22055 08.01.2025
DİLEK DEMİRKAYA

044 2020/22712 08.01.2025
VİNNELLBROWN AND ROOT LİMİTED LİABİLTY CORPORATİON

045 2020/24412 08.01.2025
ICA IC İÇTAŞ ASTALDİ ÜÇÜNCÜ BOĞAZ KÖPRÜSÜ VE KUZEY MARMARA OTOYOLU YATIRIM VE İŞLETME A.Ş.

046 2020/31030 08.01.2025
OZAN KARACASU

047 2020/31681 08.01.2025
BURHAN YAZ (4)

048 2020/33666 08.01.2025
ÖZCAN SÜNGER

049 2020/36454 08.01.2025
SERDAR MEMİÇ

050 2020/37270 08.01.2025
ABDULLAH DURUM VE DİĞERLERİ

051 2020/37354 08.01.2025
MUSTAFA ENDER ÜNÜVAR

İçindekiler - devam

052 2020/38768 08.01.2025
ERSOY AYTAÇ

053 2021/3966 08.01.2025
ALPER ÖZGÜR KARAÇALIOĞLU VE DİĞERLERİ

054 2021/5650 08.01.2025
VEYSEL SEVMEZ

055 2021/10820 08.01.2025
CİNER MEDYA TV HİZMETLERİ A.Ş.

056 2021/12262 08.01.2025
SELMA EROĞLU

057 2021/28682 08.01.2025
ERKAN TEPELİ

058 2021/29094 08.01.2025
B.C.

059 2021/29848 08.01.2025
M.N.

060 2021/36063 08.01.2025
B.A.O.O.

061 2021/37209 08.01.2025
BÜLENT ADİL TAŞBAŞ

062 2021/40540 08.01.2025
E.B.

063 2021/45805 08.01.2025
NEVZAT KAYA

064 2021/54679 08.01.2025
CEMİL ÖNER VE DİĞERLERİ

065 2022/27930 08.01.2025
ALİ ATEŞ VE DİĞERLERİ

066 2022/29836 08.01.2025
TAYBET KARTAL VE DİĞERLERİ

067 2022/30839 08.01.2025
ARİFE DURAN VE DİĞERLERİ

068 2022/36599 08.01.2025
MEHMET ALİ YÜKSEL

İçindekiler - devam

069 2024/32881 08.01.2025
AMONİEL ÜNEŞİ

070 2020/17953 09.01.2025
BELEDİYE VE ÖZEL İDARE ÇALIŞANLARI BİRLİĞİ SENDİKASI

071 2020/20382 09.01.2025
FERİHAN BEYOĞLU

072 2022/49332 09.01.2025
MERT TİRÇEK

073 2023/33667 09.01.2025
ÖMER ORAL

074 2019/28058 14.01.2025
TORUNLAR GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.

075 2019/37389 14.01.2025
MEHMET ALTUNTAŞ

076 2020/6618 14.01.2025
OVA ELEKTRONİK İLETİŞİM SAN. VE TİC. A.Ş.

077 2020/14678 14.01.2025
HELİN YUSUF

078 2020/15366 14.01.2025
MÜMTAZER TÜRKÖNE (2)

079 2020/17802 14.01.2025
ABDULSELAM ASLAN VE DİĞERLERİ

080 2020/23719 14.01.2025
AYDEMİR MEMİŞOĞLU

081 2020/28313 14.01.2025
NERMİN KOCAKAYA

082 2020/37475 14.01.2025
MANAVOĞLU İNŞAAT NAKLİYAT MADENCİLİK VE TİCARET LTD. ŞTİ.

083 2020/38549 14.01.2025
AHMET BAĞCI

084 2020/39792 14.01.2025
ADEM KAPLAN

085 2021/2544 14.01.2025
MUSTAFA TUNÇ

İçindekiler - devam

086 2021/3564 14.01.2025
ARSLAN ÖZTÜRK

087 2021/5129 14.01.2025
ALİ BAZ VE DİĞERLERİ

088 2021/5840 14.01.2025
MUSTAFA İLTER VE SAİME İLTER

089 2021/8629 14.01.2025
ATAKAN YILDIRIM

090 2021/17059 14.01.2025
REMZİ ENGİN ARAZ

091 2021/17584 14.01.2025
NACİYE EROL VE NURAN CEYLAN

092 2021/18873 14.01.2025
SELVİ AYDIN ÇELİKKOL

093 2021/20052 14.01.2025
SİNAN KIZILASLAN

094 2021/23361 14.01.2025
HASİNE AKYÜZ VE MEHMET ARİF AKYÜZ

095 2021/24622 14.01.2025
AYŞE GÖKKAN VE AHMET DİNÇ

096 2021/31237 14.01.2025
YILDIRAY GİDİRİŞLİOĞLU (2)

097 2021/34076 14.01.2025
BEHİYE ÇAĞLIYAN

098 2021/40945 14.01.2025
SITKI YUMUŞ

099 2021/42076 14.01.2025
FERİDE AR VE DİĞERLERİ

100 2021/53503 14.01.2025
ERDAL SULAR VE M.S.

APDULLAH MERGEN

B. No: 2019/9198 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/9198

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

APDULLAH MERGEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/9198)

Karar Tarihi: 7/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/10/2025 - 33035

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Apdullah MERGEN

Vekili : Av. Emrah KARA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, cezayı azaltabilecek ya da ortadan kaldırabilecek olguların ispatı açısından ileri sürülen tanık dinletme talebinin reddi nedeniyle tanık dinletme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bireysel başvuru konusu olayın geçtiği tarihte on beş yaşında olan mağdur D.K.nın Belçika'da ikamet eden ancak geçici süreyle Emirdağ'da bulunan ve teyzesinin oğlu olan başvurucunun 12/8/2017 tarihinde kendisine yönelik yağma, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, kasten yaralama ve hakaret suçlarını işlediğinden bahisle şikâyetçi olması üzerine başvurucu hakkında Emirdağ Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma evresinde adli makamlar tarafından yapılan araştırmalar ile alınan ifadeler şöyledir:

i. Mağdur D.K. alınan ifadesinde;

- Başvurucuyla akraba olduklarını sonradan öğrendiğini, bu kişiyi tanımadığını ve aralarında

önceden bir husumet olmadığını, babasının vefat etmesinden sonra babasına ait maaş kartını evin ihtiyaçlarını gidermek için kullandığını, olay günü tarladan döndüğü sırada yanına gelen başvurucunun kartı istediğini, başvurucuya o anda çalışmakta olduğunu, eve gittiğinde vereceğini söylemesine rağmen başvurucunun boğazına sarılıp gözüne vurduğunu, sonra da kendisini arabaya zorla bindirip arabanın kapısını kilitlediğini, olay yerinde bulunan B.K., D.M. ve Ç.M.nin de olaya tanık olduğunu, onların da kendisini kurtaramadıklarını,

- Arabayla gittikleri sırada başvurucunun sinkaflı küfrettiğini, eve geldiklerinde kartı annesine vermesini istediğini, aksi hâlde döveceğini söyleyip yumruk attığını, bunun üzerine babasından kalan maaş kartını annesine verdiğini,

- Eve geldiğinde başvurucunun annesini de evde gördüğünü, olaydan sonra başvurucunun annesiyle evden ayrıldığını, olaydan sonraki tarihlerde başvurucunun ağabeyiyle görüştüğünü, ağabeyinin başvurucu hakkındaki yurt dışına çıkma yasağına ilişkin adli kontrol tedbiri nedeniyle başvurucunun mali sorunlar yaşadığını söylediğini, başvurucuyla barıştıklarını, bu nedenle başvurucu hakkındaki şikâyetinden vazgeçtiğini ifade etmiştir.

ii. D.K.nın annesi, başvurucunun da teyzesi olan H.K. kollukta Bilgi Alma İfade Tutanağı'na aktarılan ifadesinde D.K.yla yaşadıklarını, olayı görmediğini, başvurucunun D.K.yı neden dövdüğünü bilmediğini söylemiştir.

iii. D.M. kollukta Bilgi Alma İfade Tutanağı'na aktarılan ifadesinde; evinin avlusunda D.K. ile durdukları sırada mağdurun yanına bir arabanın yanaştığını, arabadan çıkan başvurucunun sinkaflı küfredip D.K.nın boğazına sarıldığını ve vurup onu yere düşürdüğünü, başvurucuya engel olamadıklarını, D.K.yı döverken de "Ben cezaevinde yattım. Beni tanıyor musun? Ben adam öldürdüm." dediğini, sonra da başvurucunun annesini de alıp olay yerinden kaçtığını söylemiştir.

iv. Başvurucu, şüpheli sıfatıyla alınan ifadelerinde;

- Belçika'da ikamet ettiğini, memleketi olan Emirdağ'a yedi sekiz yıldır gelmediğini, olay günü teyzesi ve annesiyle D.K.nın olduğu köye kız istemek için gittiklerini, bu sırada teyzesinin mal varlıklarını D.K.nın özensizce satıp içki aldığını, ayrıca babasından kalan maaş kartıyla çekyat aldığını, eve haciz geldiğini söylemesi üzerine teyzesinin durumuna üzüldüğünü,

- Olaydan önce teyzesiyle annesini teyzesinin evine bırakıp köye gittiğini, eve tekrar döndüğünde annesinin kendisinin evde olmadığı sırada D.K.nın geldiğini, D.K.dan kartı annesine vermesini istediğini ancak D.K.nın sonra vereceğini söyleyip evden gittiğini anlattığını, Eskişehir'e gitmek üzere evden çıkarken teyzesinin D.K.yı görüp kendisine gösterdiğini ve kocasından kalan maaş kartını D.K.dan almasını istediğini,

- Arabayla D.K.nın yanına gidip "Kartı ver kardeşim!" dediğini, D.K.nın ise "Sana ne kardeşim, sen kimsin?" diye cevap verdiğini, ardından D.K.yı yakasından tutup "Teyzem ağlıyor, o kartı seve seve vereceksin." demesi üzerine D.K.nın kartı vermeyi kabul ettiğini, bu sırada D.K.nın yanındaki kişinin "Ben de geleyim mi?" diye sorduğunu, ona gelmesine gerek olmadığını söyledikten sonra arabaya bindiklerini ve D.K.yla onun evine geldiklerini, D.K.nın evden kartı getirip annesine verdiğini, D.K.yı tehdit etmediğini ve dövmediğini savunmuştur.

v. Kolluk görevlileri hem olay anında hem de sonraki tarihlerde yaptıkları araştırmalar

sonucunda D.K.nın ifadesinde adları geçen B.K. ile Ç.M.ye ulaşamamış, bu kişilerin ifadelerini alamamıştır. Kolluk görevlileri ayrıca D.K.nın annesine verildiği iddia edilen maaş kartını H.K.dan rızasıyla teslim almıştır. Diğer yandan D.K. hakkında düzenlenen doktor raporunda D.K.nın yüzünde, göğüs ve sırt bölgesinde tespit edilen yaralanmaların basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek nitelikte olduğu değerlendirilmiştir.

vi. Başsavcılık soruşturmanın tamamlanması üzerine D.K.nın şikâyetinden vazgeçmesi nedeniyle başvurucu hakkında hakaret suçu yönünden kovuşturmaya yer olmadığına dair ek karar vermiş, soruşturmaya konu diğer suçlar yönünden düzenlediği fezlekeyi de Bolvadin Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir.

4. Bolvadin Cumhuriyet Başsavcılığı 12/10/2017 tarihinde düzenlediği iddianamede başvurucunun, mağdurun ve D.M.nin ifadelerine, mağdur hakkında düzenlenen doktor raporu ile H.K.dan teslim alınan maaş kartına değindikten sonra başvurucunun mağduru cebir ve tehdit kullanarak arabaya bindirip arabanın kapılarını kilitlediği ve bu suretle teslim etmeye mecbur bıraktığı, maaş kartını mağdurdan aldığı gerekçesiyle başvurucunun yağma ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını işlediği sonucuna ulaşmıştır.

5. Bolvadin Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılamada Mahkeme 24/10/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda H.K. ile D.M.nin tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasına ve bu işlemin istinabe yoluyla yapılmasına karar vermiştir. Anılan kişiler istinabe talep edilen Emirdağ Asliye Ceza Mahkemesinde 13/11/2017 tarihinde hazır edilmiş, H.K. başvurucunun kız kardeşinin oğlu olması nedeniyle tanıklıktan çekinmiştir. D.M. ifadesinde tekrar ettiği önceki ifadesine ek olarak muhtarlıkta çalışan M.K.nın olay yerinde olduğunu, başvurucunun mağduru döverek otomobile bindirdiğini belirtmiş ancak mağdurun binmemek için direndiğini görmediğini söylemiştir.

6. Yargılamanın 24/11/2017 tarihli ilk celsesinde başvurucu, mağdur ve mağdurun annesi H.K. hazır bulunmuştur. Mağdur D.K. ifadesinde önceki suçlayıcı beyanlarını kısmen tekrar etmiş, önceki ifadelerinden farklı olarak başvurucunun kendisini otomobilden indirdikten sonra "Git kartı getir, getirmezsen seni döverim." demediğini, başvurucudan yeniden şikâyetçi olduğunu söylemiştir. Mağdurun annesi H.K. şikâyetçi sıfatıyla alınan ifadesinde başvurucuyla konuştuğunda ölen eşinin maaş kartının mağdurda olduğunu ve mağdurun bu kartı kendisine vermediğini anlattığını ancak kartı mağdurdan alıp kendisine teslim etmesini başvurucudan istemediğini, buna rağmen başvurucunun kartı mağdurdan alıp kendisine teslim ettiğini ifade etmiştir. Bu celsede H.K. ile D.M.nin istinabe yoluyla alınan ifadeleri de başvurucuya okunmuştur. Başvurucu ise şikâyetçi H.K.nın talebi üzerine kartı mağdurdan istediğine, mağduru sadece yakasından tuttuğuna, mağdurun kartı vermeye kendiliğinden razı olup eve gitmeyi teklif etmesi üzerine beraber otomobille eve geldiklerine, mağduru otomobile zorla bindirmediğine dair önceki savunmalarını yinelemiş ancak önceki savunmalarından farklı olarak olay sırasında yanına geldiği zaman mağdurun kendisine küfrettiğini ileri sürmüştür. Mahkeme bu yöndeki ifadeleri arasında çelişki olduğu hususunu kendisine sorduğunda ise başvurucu, verdiği ifadelerin kolluk tarafından tutanağa yazılmadığını, Başsavcılıkta ifade verdiği sırada da aç bırakılması nedeniyle sağlıklı şekilde ifade veremediğini söylemiştir.

7. Başvurucu müdafii, celse arasında mağdurun da olayı gördüklerini söylediği B.K. ile Ç.M.nin tanık sıfatıyla ifadelerinin alınması talebini içeren dilekçesini Mahkemeye sunmuştur. Ayrıca yargılamanın 30/11/2017 tarihli ikinci celsesinde başvurucu, babası H.M.yi duruşmada hazır ettiğini söyleyerek babasının mağdurun annesine maddi yardımda

bulunduğuna ve mağdurun annesine para vermediğine dair bilgisi olduğunu beyan ederek tanık sıfatıyla ifadesinin alınmasını talep etmiştir. Mahkeme ise H.M.nin esasa etkili bilgi ve görgüsü olmadığı gerekçesiyle başvurucunun tanık dinletme talebini reddetmiştir.

8. Yargılama sonunda Mahkeme, yağma suçuna konu eylemin kasten yaralama suçunu oluşturduğu gerekçesiyle başvurucunun bu suçtan 2.000 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, cebir kullanmak suretiyle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan da 3 yıl 4 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkemenin gerekçeli kararda tanık D.M.nin istinabe yoluyla başvurucu, mağdur ve annesi olan şikâyetçi H.K.nın da yargılama sırasında alınan ifadeleriyle mağdur hakkındaki doktor raporuna değindikten sonra başvurucunun kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunu oluşturduğunu kabul ettiği eylemlerine, bu eylemlerin gerçekleştiğine dair delillere ve cezanın bireyselleştirilmesine dair yaptığı değerlendirmeler şöyledir:

i. Mağdur ile tanık beyanları doğrultusunda başvurucunun mağduru zorla otomobiline bindirdiği, bindirirken de mağdura vurduğu ve mağdur bindikten sonra da otomobilin kapılarını kilitlediği, bu suretle başvurucunun cebir kullanarak mağduru hürriyetinden yoksun kıldığı,

ii. Başvurucu; yargılama sırasında alınan ifadesinde mağdurun kendisine olay anında küfrettiğini söylemesine rağmen bu iddiasını soruşturma evresinde alınan ifadelerinde ileri sürmediği, bu bağlamda savunmalarının çelişkili olduğu, ayrıca kart kendisine verilmeyen H.K.nın başvurucunun teyzesi olması, başvurucunun uzun yıllardır yurt dışında yaşayıp Türkiye'ye gelmemesi de gözönüne alındığında mağdurun bu kartı H.K.ya vermeyip para çekmesini engellemesinin başvurucunun ruhsal durumunu karışıklık yaratacak derecede etkileyebilecek ciddi bir olay olmadığı, dolayısıyla başvurucu hakkında belirlenen cezadan haksız tahrik hükümleri uyarınca indirim yapılmasının gerekmediği sonucuna ulaşılmıştır.

9. Başvurucu, mahkeme kararına karşı yaptığı istinaf kanun yolu başvurusunda diğerlerinin yanı sıra babası H.M.yi duruşmada hazır ettiği ve onun vereceği ifade haksız tahrik hükümlerinin uygulanması açısından etkili olabileceği hâlde bu tanığı dinletme talebinin reddedilmesinin ve mağdurun ifadesinde adları geçen B.K. ile Ç.M.nin olaya dair bilgileri olmasına rağmen bu kişilerin tanık sıfatıyla ifadeleri alınmadan sadece tanık D.M.nin ifadesi doğrultusunda karar verilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucunun kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan verilen mahkûmiyet kararına yönelik istinaf kanun yoluna başvuru talebini, Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 9. Ceza Dairesi (Daire) 4/1/2019 tarihinde kesin olmak üzere esastan reddetmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 26/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 25/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, mağdurun beyanlarında adları geçen B.K. ile Ç.M.nin Mahkeme huzurunda dinlenilmesine ilişkin taleplerinin değerlendirilmemesi ve mahkûm olduğu suç için belirlenen cezada haksız tahrik hükümleri uyarınca indirim yapılabilmesi açısından değindiği olguların ispatı için duruşmada hazır ettiği babası H.M.nin tanık sıfatıyla ifadesinin alınması talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde konuya ilişkin yargısal içtihatlara yer verildikten sonra ihlal iddiaları ele alınırken anılan içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü itirazlarını yinelemiştir.

14. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan tanık dinletme hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık dinletme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurulara ilişkin birçok kararda tanık dinletme hakkıyla ilgili ilkeleri belirlemiştir. Savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını isteme hakkı silahların eşitliği ilkesinin bir gereğidir. Tanık dinletme hakkı, davanın dayandığı olay ve olguların aydınlığa kavuşturulması amacıyla iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında savunma tanıklarının da mahkeme huzuruna davet ettirilerek dinletilmesini güvence altına alır. Ancak bu hak, sanığın lehine olan bütün tanıkların çağrılmasını ve dinlenmesini gerektirmez. Tanıkların dinlenmek üzere çağrılmasının uygunluğunun değerlendirilmesi, kural olarak derece mahkemelerinin takdir yetkisi dâhilindedir. Dinletilmek istenen tanıkların davanın sonucuyla ilgili bir maddi olay veya olgunun aydınlığa kavuşturulmasına veya savunmaya katkı sağlayacağının değerlendirilmesi durumunda silahların eşitliği ilkesi uyarınca talep kabul edilmelidir. Bu nedenle sanığın bazı tanıkları dinletemediğinden şikâyet etmesi yeterli olmayıp ayrıca bu tanıkların dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğunu, dolayısıyla tanık dinletme talebinin dayanaklarını açıklaması gerekir (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, § 47; Ahmet Zeki Üçok [1. B.], B. No: 2013/1966, 25/3/2015, § 70).

17. Mahkeme; somut olayda başvurucunun mağduru zorla otomobiline bindirdiği, bindirirken de mağdura vurduğu ve mağdur bindikten sonra da otomobilin kapılarını kilitlediği sonucuna ulaşarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan mahkûmiyet kararı vermiştir. Başvurucu ise mağduru dövmediğini, dolayısıyla mağdurdaki yaralanmanın kendi eyleminden kaynaklanmadığını, tanık D.M.nin suçlayıcı beyanlarını kabul etmediğini, mağduru otomobile zorla bindirmediğini savunmuş; mağdur ile tanık D.M.nin beyanlarının doğruluğunun ve güvenilirliğinin sınanması için mağdurun da ifadelerinde isimleri geçen ve olayı gördüklerini iddia ettiği B.K. ile Ç.M.nin dinlenmesi talebinde bulunmuştur. Buna karşın Mahkeme, bu tanıkların adreslerinin tespiti ve duruşmada dinlenmeleri yönünde bir işlem yapmamıştır. Buna göre tanıkların duruşmada dinlenmesi için Mahkeme bir çaba göstermemiştir. Başvurucu, mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurusunda da aynı yönde talepte bulunduğu hâlde bu talebini Daire de değerlendirmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun tanık dinletme hakkından yararlandırılmamasının geçerli bir nedene dayandığı gösterilmemiştir.

18. Bununla birlikte mahkeme kararında mağdur ile tanık D.M.nin beyanlarının yanı sıra mağdur hakkındaki doktor raporuna dayanılması nedeniyle savunma tarafının karşılaştığı zorlukları telafi eden dengeleyici güvencelerin başvurucuya tanınıp tanınmadığı da incelenmelidir. Diğer bir ifadeyle yargılama detaylı incelemelere tabi tutularak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu açısından söz konusu delillerin güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla başvurucuya telafi edici güvenceler sağlayan bir usulün

izlenip izlenmediği ortaya çıkarılmalıdır. Bu kapsamda Mahkemece karar verilirken mağdurun beyanlarını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir. Somut olayda tanık D.M.nin soruşturma evresinde başvurucunun mağduru dövmesinin ötesinde onu otomobile zorla bindirdiğine dair anlatımda bulunmamasının yanı sıra kovuşturma evresinde alınan ifadesinde de mağdurun otomobile binmemek için direndiğini görmediğini söylemesi karşısında (bkz. §§ 3, 5) mahkeme kararında kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu açısından mağdurun bu iddiasının teyit edilmesi amacıyla yeterli ölçüde başka doğrulayıcı delile atıf yapıldığı sonucuna ulaşmak mümkün görünmemektedir.

19. Sonuç olarak Mahkemenin kararına gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden sadece mağdur ile tanık D.M.nin beyanlarını ve mağdur hakkında düzenlenen raporu dikkate alması, buna karşılık başvurucunun dava konusu kasten yaralama suçunun ötesinde kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna dayanak alınan olguların aksini ispat için dile getirdiği delil toplanması taleplerini dikkate almayarak başvurucunun gösterdiği tanıkları dinlememesi başvurucuyu önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürmüştür. Bu durum, yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkarmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık dinletme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

21. Başvurucunun tanık dinletme hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması taleplerinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık dinletme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık dinletme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin tanık dinletme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bolvadin Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/126, K.2017/98) GÖNDERİLMESİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET AYKO

B. No: 2019/41322 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/41322

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET AYKO BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/41322)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Mehmet AYKO

Vekili : Av. Fatih KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkûmiyete esas alınan tanık beyanı hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma imkânı sağlanmaması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu ve eşi E.A., bireysel başvuruya konu olayların geçtiği tarihte İstanbul Anadolu Hâkimi olarak görev yapmaktayken Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile irtibat ve iltisakları bulunduğunun sabit görüldüğü gerekçesiyle Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Genel Kurulunun 15/11/2016 tarihli kararıyla meslekten çıkarılmıştır. Diğer yandan İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı da (Başsavcılık) FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu ve eşi hakkında soruşturma başlatmıştır. Soruşturma sırasında başvurucunun ByLock isimli kriptolu haberleşme programını da kullandığına dair tespitte bulunulmuştur.

3. Başvurucu soruşturma evresinde alınan ifadelerinde, mesleğe 2014 yılında İstanbul Anadolu Adliyesinde başladığını, üniversitede okuduğu dönemde arkadaşlarıyla birlikte

kiraladığı evde kaldığını, örgüte ait yurt ve evlerde kalmadığını, örgütle irtibatının olmadığını ve ByLock programını da kullanmadığını beyan ederek atılı suçlamayı kabul etmemiştir.

4. HSYK'nın başvurucu hakkında yaptığı disiplin soruşturması sürecinde, adli yargı hâkim adayı İ.D.nin adalet müfettişleri tarafından 22/9/2016 tarihinde tanık sıfatıyla alınan ifadesi ile Cumhuriyet savcısı olarak görev yaptığı sırada, anılan örgütle irtibatlı olduğu iddiasıyla hakkında ayrı soruşturma yürütülen G.B.nin Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2/2/2017 tarihinde şüpheli sıfatıyla alınan ifadeleri de başvurucuyla ilgisi olduğundan bahisle dosyaya sunulmuştur. Söz konusu kişilerin ifadelerinin ilgili kısımları şöyledir:

i. İ.D. ifadesinde;

- 2007 yılında girdiği K. Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 2012 yılında mezun olduğunu, öğrencilik döneminde örgüte ait evlerde kaldığını, bu evlerde Fetullah Gülen'e ait kitapların okutulduğunu ve yine onun görüntülerinin izletildiğini, bazen kaldığı evde, bazen de örgüte ait başka evlerde ev abisi konumundaki kişilerin toplantılar yaptığını ve bu toplantılara örgütün bölge abisi konumundaki kişilerin de başkanlık ettiğini, yine bu evlerde örgütün bölge imamı konumundaki kişilerin de toplantılar yaptığını, bu toplantılar sırasında cep telefonlarının oda dışında bırakıldığını, kendisi dâhil edilmediği için toplantılarda ne konuşulduğu hakkında bilgisi olmadığını,

- Üniversite döneminde örgüte ait ev veya yurtlarda kalan kişiler hakkında verdiği bilgilere göre başvurucunun da bu yerlerde kaldığını, aktif görevler aldığını ve öğrencilere ders verdiğini ancak örgütle bağlantısının devam edip etmediğini bilmediğini söylemiştir.

ii. G.B. ifadesinde;

- 2012 yılında yapılan hâkimlik sınavına hazırlanmak için örgüt içinde İ. kod adını kullanan kişinin yönlendirmesiyle Ankara'ya gittiğini, örgüt mensuplarının hazırladığı çalışma evine yerleştiğini, kendisiyle birlikte adli yargı hâkimlik sınavını kazanan kişilerin bir evde toplandığını, kendisini de bu eve N. kod adlı kişinin götürdüğünü, evde gördüğü beş kişiden birinin de başvurucu olduğunu,

- Bu evde bir süre birlikte kaldıklarını, kod adını bilmediği bir kişinin eve sohbet adı altında toplantı yapmaya gelip evin ihtiyaçlarını giderdiğini, kendileriyle bu şekilde ilgilenen kişiye örgüt hiyerarşisinde "murakıp" dendiğini,

- Sınavı kazandıktan sonra aralarında başvurucunun da bulunduğu kişilerle birlikte Demetevler'deki bir evde kaldıklarını, kod adı S. olan bir kişinin bu evde sohbet hocalığı yaptığını, ilerleyen süreçte örgütten uzaklaştığını, ev arkadaşlarının hepsinin sonradan evlendirildiğini, bu evliliklerin örgütün temin ettiği kataloglar üzerinden gerçekleştirildiğini tahmin ettiğini beyan etmiştir.

5. Soruşturma neticesinde Başsavcılığın 20/4/2017 tarihli iddianamesiyle başvurucunun ve eşinin silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmaları talebiyle kamu davası açılmıştır. İddianamede; başvurucunun ByLock programını kullandığı, HTS kayıtları doğrultusunda FETÖ/PDY üyesi oldukları iddiasıyla haklarında ayrı soruşturma yürütülen şüphelilerle telefon görüşmeleri yaptığı, G.B. ile İ.D.nin ifadeleri uyarınca başvurucunun hâkimlik sınavını kazandıktan sonra örgüte ait evlerde kaldığı, örgütte aktif görev alıp öğrencilere ders verdiği ve hakkında ayrı soruşturma yürütülen G.G.nin başvurucunun eşi yönünden verdiği ifadeye göre başvurucu ve eşinin birbirleriyle katalog evlilik olarak tabir

edilen örgüt içi evlilik yaptıkları iddialarına yer verilmiştir.

6. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılama sırasında da başvurucu ve eşi katalog evlilik yapmadıklarını savunmuşlar ve başvurucu, ayrıca iddianamede aleyhe delil olarak yer alan hususları da kabul etmediğini söylemiştir.

7. Mahkemenin başvurucu hakkında beyanda bulunan G.B. ile İ.D.nin tanık sıfatıyla ifadelerinin alınması için istinabe talebinde bulunması üzerine bu kişilerin celse aralarında beyanları alınmıştır. Anılan kişilerin tanık sıfatıyla verdikleri ifadeler şöyledir:

i. İ.D. 8/11/2017 tarihli ifadesinde önceki beyanlarına ek ve bu beyanlardan kısmen de farklı olarak;

- Üniversitede okurken örgüte ait evlerde kaldığını, başvurucu ile sınıf arkadaşı olduklarını, onun da örgüte ait farklı bir evde kaldığını, onunla öğrencilik döneminde dinî sohbetlerde bulunduklarını,

- 2012 yılında bu yapıyla bağlantısını kestiğini, başvurucunun yapı içinde hangi faaliyetlerde bulunduğunu ve 2012 yılından sonra örgütle bağlantısının devam edip etmediğini bilmediğini söylemiştir.

ii. G.B. 27/2/2018 tarihli ifadesinde önceki beyanlarına ek olarak;

- Başvurucu ile 2012 yılının sonu ile 2013 yılının başında aynı örgüt evinde kaldıklarında tanıştığını, bu evde hâkimlik mülakatına girecek adayların kaldığını ve genelde sohbet yapıldığını, evin ihtiyaçlarını evde kalmayan ve kod adı kullanan örgüt mensuplarının karşıladığını,

- Başvurucu ile sonradan Demetevler'de ve Balgat'taki örgüt evlerinde kaldıklarını, kendilerinden K.I.nın sorumlu olduğunu, örgüt hiyerarşisinde K.I.nın altında da H.D.nin bulunduğunu ve kendilerinin H.D.ye bağlı olduklarını, hâkim adaylığı döneminden sonra başvurucu ile 2014 yılının Aralık ayında WhatsApp adlı uygulama üzerinden mesajlaşıp sadece hâl hatır sorduklarını, başvurucunun ziyarete geleceğini söylediğini ancak örgütten ayrıldığını duyduğu için bir daha kendisini aramadığını ve yanına da gelmediğini,

- Ankara'da talebe, refik ve dost olarak nitelendirilen üç tür örgüt evi olduğunu, bunların kişilerin örgütteki derecelerine göre belirlendiğini, başvurucunun da refikler ile ilgilendiğini hatırladığını, başvurucunun örgüt içerisinde sermurakıplık görevinde bulunduğunu, sermurakıp tabirinin sınavlara hazırlanan kişilerin olduğu örgüt evlerinden sorumlu kişi anlamına geldiğini, bu kişilerin örgüte ait iki ya da üç evden sorumlu olduğunu, bu kişilerin örgütte yönetici olarak adlandırılamayacağını, çünkü onların üzerinde de hiyerarşik olarak çok sayıda kişi olduğunu,

- Başvurucunun meslek hayatı boyunca örgütle bağını koparıp koparmadığını bilmediğini, başvurucu ve eşinin örgüt içi katalog evlilik usulü ile evlendiğini düşündüğünü ancak bu düşüncesine destek olacak bir bilgisi olmadığını, örgüt mensubu bir kişinin örgüt dışından biri ile evlenince örgütteki derecesinin düşürüldüğünü söylemiştir.

8. Tanık İ.D.nin beyanını içeren duruşma tutanağı celse arasında Mahkemeye sunulmuş ve Mahkeme 5/12/2017 tarihli üçüncü celsede bu tutanağın dosyaya konulduğunubelirtmiştir. Tanık G.B.nin beyanı ise istinabe talep edilen mahkemenin 5/3/2018 tarihli yazısı ekinde ve celse arasında dosyaya sunulmuştur. Bu tarihten sonra yapılan 27/3/2018 tarihli son celseye dair duruşma tutanağında, tanık G.B.nin ifadesinin dosyaya sunulduğuna ve bu beyanın

başvurucuya okunup diyeceklerinin sorulduğuna dair açıklamaya yer verilmemiştir. Anılan tutanağa göre başvurucu da bu tanığın beyanına karşı savunmada bulunmamıştır.

9. Yargılama sonunda Mahkeme; başvurucunun kullandığı GSM hattına tanımlanan internet protokol (IP) numaraları ile ByLock sunucusuna ait IP numaraları arasındaki bağlantılara dair CGNAT kayıtları doğrultusunda ByLock programını kullandığına -haklarında ayrı soruşturma yürütülen bazı kişilerin verdikleri ifadeler başvurucu hakkında da anlatımlar içermesi nedeniyle celse aralarında dosyaya sunulduğu hâlde- yalnızca tanıklar İ.D. ve G.B.nin yargılama sırasında istinabe yoluyla alınan ve kararda yer verilen ifadeleri doğrultusunda başvurucunun üniversite öğrenimi sırasında dahi örgütte yer aldığına ve öğrenimi bittikten sonra da Ankara'da örgüt hiyerarşisi içinde sermurakıp olarak birkaç örgüt evinden sorumlu olduğuna dair değerlendirmelere dayalı olarak başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçundan 8 yıl 9 ay hapis cezasına mahkûmiyetine karar vermiştir. Mahkeme ,ayrıca başvurucunun örgüte bağlılık derecesini, örgütte geçirdiği sürenin uzunluğunu, gerçekleştirdiği faaliyetlerin yoğunluğunu ve örgüt açısından kritik olarak kabul edilen hâkimlik mesleğinde faaliyet göstermesini dikkate alarak temel cezayı alt sınırdan uzaklaşarak belirlemiştir.

10. Başvurucu, diğerlerinin yanı sıra tanık G.B.nin hükme esas alınan beyanının yargılama sırasında kendisine okunup diyeceklerinin sorulmadığını, dolayısıyla bu beyana karşı savunma yapma imkânı bulamadığını beyan ederek Mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (Daire) 23/5/2018 tarihinde istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Başvurucu, Daire kararına karşı benzer itirazlar ileri sürerek temyiz kanun yoluna başvurmuş; (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesi 24/6/2019 tarihinde Daire kararını onamıştır. Yargıtay kararında, tüm dosya kapsamı gözetilerek delillerin suçun sübutu için yeterli olduğu, bu nedenle başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğunu gösteren ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı dosyaya gelmeden karar verilmesinin sonuca etkili olmadığı açıklamasına yer vermiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 16/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 17/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan ilkelere ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, yargılama devam etmekteyken celse arasında dosyaya sunulan tanık G.B.nin istinabe yoluyla alınan beyanının duruşmada kendisine okunup diyeceklerinin sorulmaması nedeniyle onun beyanlarına karşı itirazlarını sunma olanağı tanınmadığı hâlde Mahkemece bu beyanda dile getirilen hususların belirleyici delil olarak esas alınıp hüküm kurulduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde;

i. Başvurucunun şikâyetlerinin esas itibarıyla yargılamanın sonucuna, delillerin değerlendirilmesine, hukuk kurallarının yorumuna ve uygulanmasına ilişkin olduğu belirtilerek Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasına göre kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği açıklanmıştır. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin delilleri takdirinde

bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik bulunmadıkça bu takdire müdahalesinin söz konusu olamayacağını birçok kararında dile getirdiği, somut olayda dosyadaki bilgi ve belgeler dikkate alınarak yapılan yargılama ve kurulan hükümde bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik olmadığı vurgulanmıştır.

ii. Tanık G.B.nin ifadesinin ötesinde başvurucunun ByLock programını kullandığına dair tespitin mahkûmiyet kararı açısından belirleyici delil olarak kabul edildiği, dolayısıyla yargılamanın bütünü itibarıyla bu kişinin ifadesinin tek veya belirleyici delil niteliğinde olmadığı ifade edilmiştir.

iii. Sonuç olarak başvurucu açısından silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

15. Başvuru, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri bakımından incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen iddialara ilişkin birçok başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin Anayasa Mahkemesi tarafından incelendiği, başvuruculara delillerini sunma ve inceletme noktasında mahkemelerce uygun imkânların tanınması gerektiği, tarafların dinlenilmemesi ve taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesinin yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabileceği vurgulanarak ilgili Anayasa kurallarının yorumlandığı anlaşılmaktadır (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32-37; Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, §§ 42-48; Ramazan Tosun [1. B.], B. No: 2012/998, 7/11/2013, §§ 34-42; Yüksel Hançer [1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18,19; Muharrem Keserci [2. B.], B. No: 2012/575, 8/5/2014, §§ 43-55; Ahmet Teyit Keşli [2. B.], B. No: 2013/2237, 18/9/2014, §§ 55-65; Abdulselam Tunç [1. B.], B. No: 2013/6986, 5/11/2014, §§ 56-66; Gürhan Nerse [2. B.], B. No: 2013/5957, 30/12/2014, §§ 33-40; Aziz Ağırlı [1. B.], B. No: 2013/1377, 25/3/2015, §§ 32-43; Düzgit Yalova Gemi İnşa Sanayi A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/8756, 15/4/2015, §§ 37-48; Targan Tolga Yungul [2. B.], B. No: 2013/1386, 16/4/2015, §§ 23-31; Durmaz Oto. Petrol Ürünleri İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1020, 7/5/2015, §§ 22-35; Fahri Gösteriş [1. B.], B. No: 2013/1297, 13/4/2016, §§ 27-37; Zekayi Çelebi [1. B.], B. No: 2014/5633, 18/5/2016, §§ 25-30; Özgür Murat Engin [1. B.], B. No: 2014/7806, 21/9/2016, §§ 38-44; Laleş Çeliker [2. B.], B. No: 2013/8413, 21/9/2016, §§ 24-31; Cezair Akgül [1. B.], B. No:2014/10634, 26/10/2016, §§ 27-31; Gökay Dayan [2. B.], B. No: 2014/12206, 21/9/2017, § 21; Ruhşen Mahmutoğlu [1. B.], B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

18. Çelişmeli yargılamanın bir amacı da dosyaya bir görüşün/talebin girmesini sağlamakla sınırlı olmayıp onun mahkemece dikkate alınarak bir sonuca ulaşılmasını sağlamaktır. Çelişmeli yargılama ilkesi, sanığın aleyhindeki delillerin çelişmeli bir usul ile mahkemeye sunulmasını ve sadece tanıkların değil diğer delillerin de tartışılmasını gerektirir. Böylelikle başvurucular delilin davayla ilgisini ve ağırlığını değerlendirerek güvenirliği hususundaki iddia ve itirazlarını dile getirebilecektir (Cezair Akgül, § 28).

19. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun ByLock programını kullandığına dair tespite ve tanıklar İ.D. ile G.B.nin beyanlarına atıf yapmakla birlikte özellikle tanık G.B.nin ilk kez yargılama sırasında istinabe yoluyla alınan ifadesi sırasında dile getirdiği; başvurucunun örgüt içerisinde sermurakıp konumunda birden fazla örgüt evinden sorumlu olarak faaliyet gösterdiğine dair beyanına dayanmıştır. Mahkeme ayrıca, karardan anlaşılacağı üzere başvurucunun örgüt içinde yer aldığını kabul ettiği konumunu ve bu kapsamda yürüttüğü sonucuna ulaştığı faaliyetleri; temel cezayı alt sınırdan uzaklaşarak belirlemek açısından bir neden olarak da değerlendirmiştir (bkz. § 9). Yargıtay ise ByLock programını kullandığını kabul etmeyen başvurucunun bu programı kullandığını gösteren ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın bulunmadığını vurgulamış ancak suçun sübutu açısından diğer delillerin yeterli olduğu gerekçesiyle bu tutanağın getirtilmesine gerek olmadığı sonucuna ulaşarak hükmü onamıştır (bkz. § 10).

20. Ayrıca Yargıtay içtihadı uyarınca kişinin ByLock kullanıcısı olduğunun tespiti açısından -somut olayda da olduğu gibi- sadece Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan getirtilen CGNAT kayıtlarının yeterli delil olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları].

21. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında tanık G.B.nin "başvurucunun örgüt hiyerarşisi içerisinde sermurakıp konumunda olup örgüte ait birden fazla evden sorumlu olarak faaliyet gösterdiğine" ilişkin, ilk kez 27/2/2018 tarihinde istinabe yoluyla ifadesinin alınması sırasında dile getirdiği beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak belirlenmesinde dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle tanık G.B.nin bu anlatımlarının mahkûmiyet kararına ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak belirlenmesine götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

22. Başvurunun konusu tanık sorgulama hakkı değildir. Başvurucu tanık G.B.nin istinabe yoluyla alınan beyanının duruşmada kendisine okunup diyeceklerinin sorulmamasını şikâyet etmektedir. Somut olayda Mahkeme, tanık G.B.nin 27/2/2018 tarihli ifadesine gerekçeli kararda yer vermekle yetinmiştir (bkz. §§ 8-9). Hâlbuki yargılama sırasında son celseden önce dosyaya giren bu beyanın hükme esas alınabilmesi, duruşmada bu delilin başvurucuya okunarak söz konusu delile karşı itirazlarını etkili şekilde sunabilme olanağı sağlanması ile mümkündür. Bu durumda Mahkemenin celse arasında dosyaya giren ve mahkûmiyet ile cezanın bireyselleştirilmesi için önemli ağırlıkta delil kabul ettiği tanık G.B.nin 27/2/2018 tarihli beyanını hükmün kurulduğu 27/3/2018 tarihli celsede başvurucuya okuyarak bu delile karşı iddia ve itirazlarını etkili şekilde sunma olanağı tanımaksızın hükme esas alması, başvurucuyu iddia makamı karşısında usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürmüştür.

23. Kaldı ki, Daire istinaf incelemesi sırasında da anılan ifadeyi duruşma açarak başvurucuya okumadığı gibi, başvurucu bu itirazı olağan kanun yollarında dile getirmesine karşın, başvurucuya okunmayan bu ifadenin aleyhe delil olarak kabul edilip edilmeyeceği hususunda Daire ve Yargıtay tarafından da değerlendirme yapılmamıştır. Bu koşullarda Mahkeme ve olağan kanun yolu incelemesi yapan makamlar tarafından izlenen yöntemin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı ve başvurucunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum, yargılamanın

bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olmuştur.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/129, K.2018/54) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET BURSALI VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/11909 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/11909

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET BURSALI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/11909)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1.Ahmet BURSALI

2. Gülden TÜRKYILMAZ

3. Nevhal BURSALI

4. Salim BURSALI

Vekilleri : Av. Tuncay AKINCI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tapu iptal ve tescil talebinin kesin hüküm ve hak düşürücü süre yönünden, tazminat talebinin ise zaman aşımına dayalı olarak reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar şöyledir:

5. 16/8/1947 tarihli kök tapu kayıtlı 9.190 m² yüz ölçüme sahip taşınmaz başvuruculaların murisi S. kızı F.B. adına kayıtlıdır.

6. 24/3/1987 tarihinde kesinleşen kadastro uygulaması sonucunda İzmir'in Karaburun ilçesi İskele Mahallesi'nde bulunan 158 ada 21 parsel sayılı taşınmaz 16/8/1947 tarihli kök tapu kaydına dayanılarak başvuruculaların murisi F.B. adına, aynı yerde bulunan 158 ada 15 ve 22 parsel sayılı taşınmazlar ise Maliye Hazinesi (Hazine) adına tespit ve tescil edilmiştir.

A. 158 Ada 15 ve 22 Parsel Sayılı Taşınmazlara İlişkin İlk Dava Süreci

7. K.B., C.B. ve N.B. 23/11/1990 tarihinde Hazine aleyhine Karaburun Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Davacılar bu davada 158 ada 15 ve 22 parsel sayılı taşınmazların murisleri F.B.ye ait kök tapu kaydı kapsamında kaldığını ve kendi adlarına tescil gören aynı yerdeki 21 parsel sayılı taşınmaz ile bir bütün olduğu hâlde Hazine adına tespit gördüğünü ileri sürmüştür.

8. Asliye Hukuk Mahkemesi 27/1/1995 tarihinde davanın kısmen kabulüne, 22 No.lu parselin tamamının, 15 No.lu parselin ise 2.102 m²lik kısmının tapu kaydının iptaline ve veraset ilamındaki payları oranında davacılar adına tesciline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 16/8/1947 tarihli kök tapu kaydının kadastro sırasında yanlışlıkla 21 No.lu parsele uygulandığını, aslında dayanak tapunun 22 No.lu parselin tamamı ile 15 No.lu parselin 2.102 m²lik kısmını kapsadığını ifade etmiştir.

9. Hazinenin temyiz talebini değerlendiren Yargıtay 1. Hukuk Dairesi 27/6/1995 tarihinde yerel bilirkişilerin tapunun tam sınırlarını gösteremediği ve sözlerinin uyuşmazlığı çözmeye yeterli olmadığı, tüm komşu taşınmazların tapu kayıtlarının uygulanmadığı, bilirkişi ve tanık beyanlarının denetlenmediği ve davacıların tapusuna ilişkin kroki bulunabileceği hâlde bu yönde araştırma yapılmadığı gerekçeleriyle kararı bozmuştur. Bozma sonrası yapılan yargılamada 158 ada 15 parsel sayılı taşınmaz yönünden davanın reddedildiği ve verilen kararın Yargıtayın 17/4/2000 tarihli kararı ile onanarak kesinleştiği, 158 ada 22 parsel sayılı taşınmaz yönünden açılan davanın ise takip edilmemesi nedeniyle 16/9/2003 tarihinde 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 409. maddesi uyarınca açılmamış sayılmasına karar verildiği anlaşılmıştır (bkz. § 14).

B. 158 Ada 21 Parsel Sayılı Taşınmaza İlişkin Dava Süreci

10. Hazine 12/6/1995 tarihinde muris F.B. mirasçıları aleyhine Asliye Hukuk Mahkemesinde tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Hazine, 15 ve 22 parsel sayılı taşınmazlar hakkında davalılarca açılan diğer davada kök tapu kaydının başvuruculaların murisi adına tescil edilen 158 ada 21 No.lu parsele uymadığının tespit edildiğini belirterek 21 No.lu taşınmazın tapu kaydının iptali ile Hazine adına tesciline karar verilmesini talep etmiştir.

11. Asliye Hukuk Mahkemesi 6/5/2014 tarihinde davanın kabulüne, 21 No.lu parselin tapu kaydının iptaline ve Hazine adına tesciline, taşınmaz üzerinde bulunan 35 adet zeytin ağacının davalılardan N.B.ye ait olduğunun tapunun beyanlar hanesinde gösterilmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, kök tapu kaydının 21 No.lu parsele uymadığını, taşınmaz taşlık, kayalık durumda olduğundan zilyetlikle kazanım koşullarının da oluşmadığını ve davalılardan N.B. tarafından dikilen 45-50 yaşlarındaki zeytin ağaçlarının taşınmazın tamamını kapsamadığını ifade etmiştir.

12. Tarafların temyiz talebini değerlendiren Yargıtay 16. Hukuk Dairesi (16. Hukuk Dairesi) 2/10/2018 tarihinde davalıların tapu kaydına değil zilyetliğe dayandıkları ve Asliye Hukuk Mahkemesince zilyetlik koşulları yönünden eksik inceleme yapıldığı gerekçesiyle kararı bozmuştur. Yapılan karar düzeltme talebini ise 28/1/2020 tarihinde reddetmiştir. Bu karar sonrasında yapılan yargılamaya ilişkin bireysel başvuru dosyası ve eklerinde herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığından başka bir tespit yapılamamıştır.

C. Bireysel Başvuruya İlişkin Dava Süreci

13. Kök muris F.B.nin mirasçıları başvurucular ile diğer mirasçılar 31/12/2014 tarihinde Asliye Hukuk Mahkemesinde Hazine aleyhine 158 ada 15 ve 22 parsel sayılı taşınmazların tapu kaydının iptali ve tescili, olmadığı takdirde 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesi uyarınca tazminat ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

14. Asliye Hukuk Mahkemesi 8/9/2015 tarihinde 158 ada 15 parsel sayılı taşınmaz yönünden kesin hüküm bulunması ve 158 ada 22 parsel sayılı taşınmaz yönünden hak düşürücü sürenin geçmiş olması nedenleriyle tapu iptali ve tescil talebini reddetmiş, tazminat talebini ise zaman aşımı sürelerinin dolması nedeniyle reddetmiştir. Kararın gerekçesinde:

i. E.2000/143 ve K.2003/120 sayılı dosyada davacı N.B. ve davacıların murislerince kök tapu kaydına dayanılarak açılan tapu iptali ve tescil davasında 158 ada 15 parsel sayılı taşınmaz yönünden davanın reddedildiği ve verilen kararın Yargıtayın 17/4/2000 tarihli kararı ile onanarak kesinleştiği, dava konusu 158 ada 22 parsel sayılı taşınmaz yönünden açılan davanın ise takip edilmemesi nedeniyle 16/9/2003 tarihinde 1086 sayılı mülga Kanun'un 409. maddesi uyarınca açılmamış sayılmasına karar verildiği,

ii. 158 ada 15 parsel sayılı taşınmaz yönünden kesin hüküm bulunduğu anlaşıldığından açılan davanın 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi uyarınca reddine karar verilmesi gerektiği,

iii. Dava konusu parsellere ait tutanakların itiraz edilmeyerek 24/3/1987 tarihinde kesinleştiği, 158 ada 22 parsel sayılı taşınmaz hakkında açılan davanın açılmamış sayılmasına karar verildiği, bu davanın kadastrodan önceki hukuki sebebe dayanılarak açılması nedeniyle 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 12. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen on yıllık hak düşürücü sürenin geçtiği,

iv. Davacıların 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi gereği tazminat talebinde bulundukları, tapu sicilinin tutulması nedeniyle zarar görenlerin 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146. maddesi gereğince on yıllık zamanaşımı süresinde dava açabilecekleri ancak dava tarihi itibarıyla bu sürenin geçtiği ifade edilmiştir.

15. Başvurucular ve diğer davacıların temyiz talebi 16. Hukuk Dairesince yerinde görülmemiş ve karar 19/3/2019 tarihinde onanmıştır. 16. Hukuk Dairesi yapılan karar düzeltme talebini 28/1/2020 tarihinde reddetmiştir.

16. Nihai karar, başvuruculara 10/2/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

17. 3402 sayılı Kanun'un ''Kadastro tutanaklarının kesinleşmesi ve hak düşürücü süre''

kenar başlıklı 12. maddesinin üçüncü fıkrası ilgili kısımları şöyledir:

'' 30 günlük ilan süresi geçtikten sonra, dava açılmayan kadastro tutanaklarına ait sınırlandırma ve tespitler kesinleşir.

...

Bu tutanaklarda belirtilen haklara, sınırlandırma ve tespitlere ait tutanakların kesinleştiği tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, kadastrodan önceki hukuki sebeplere dayanarak itiraz olunamaz ve dava açılamaz.

...''

18. 6100 sayılı Kanun'un ''Dava şartları'' kenar başlıklı 114. maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi şöyledir:

''Aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması.''

19. 6100 sayılı Kanun'un ''Dava şartlarının incelenmesi'' kenar başlıklı 115. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

''(1) Mahkeme, dava şartlarının mevcut olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır. Taraflar da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler.

(2) Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder.

...''

20. 4721 sayılı Kanun'un ''Sorumluluk'' kenar başlıklı 1007. maddesinin ilgili kısımlar şöyledir:

''Tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur.

Devlet, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücu eder.

Devletin sorumluluğuna ilişkin davalar, tapu sicilinin bulunduğu yer mahkemesinde görülür. Aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması.''

21. 6098 sayılı Kanun'un ''Süreler'' kenar başlıklı 146. maddesi şöyledir:

''Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir. ''

2. Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi Kararları

22. Konu hakkında bkz. Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, §§ 39, 40; Cengiz Pırnar ve diğerleri, B. No:2017/33709, 13/1/2021, §§ 25-33.

B. Uluslararası Hukuk

23. Konu hakkında bkz. Yaşar Çoban, §§ 41-47; Amelia Kukutara ve diğerleri [GK], B. No: 2019/7923, 27/4/2023, §§ 24-27.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 7/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucular, murisin satış yoluyla edindiği tapu kaydının 158 ada 15 ve 22 parsel sayılı taşınmazları kapsadığı hâlde kadastro sırasında yanlışlıkla aynı yerde bulunan 21 No.lu parselin muris adına tespit ve tescil edildiğini ve Hazine tarafından 21 No.lu parselin tapu kaydının iptali istemiyle açılan dava sonucunda bu durumun ortaya konulduğunu ileri sürmüştür. 15 ve 22 parsel sayılı taşınmazlar yönünden Hazine adına oluşan kaydın yolsuz olduğunu ve tazminat ödenmeksizin mülkten yoksun bırakıldıklarını iddia etmiştir. Davanın kadastrodan önceki hukuki sebebe dayanılarak açılmadığını ifade etmiştir. Hazinenin anılan taşınmazlarda bir hakkının olmadığını bildiği hâlde hak düşürücü sürenin uygulanmasının dürüstlük kuralına aykırı olduğunu belirtmiştir. Tazminat istemi için 18/11/2009 tarihli Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK) kararına kadar herhangi bir hukuk yolunun olmadığını ve ayni hakka ilişkin taleplerin zamanaşımına uğramayacağını iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesinin Yaşar Çoban ve AİHM'in Durrü Mazhar Çevik ve Asuman Münire Çevik Dağdelen/Türkiye (B. No: 2705/05, 14/4/2015) kararı ile zamanaşımı süresinin HGK içtihadından itibaren hesaplanması gerektiğine vurgu yapıldığını ileri sürmüştür. Bu gerekçelerle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

26. Bakanlık, taşınmazlara ilişkin sürecin 2003 yılında sonuçlanmasından çok sonra yapılan talep hakkında zaman bakımından yetkinin tartışılması gerektiğini ifade etmiştir. Mahkemeye erişim ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

27. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı sundukları beyanlarında önceki şikâyetlerini tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

28. Başvurucular, açtığı tapu iptali ve tescil davasının kesin hüküm bulunduğu ve hak düşürücü sürenin dolduğu, 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi uyarınca açtığı tazminat davasının ise on yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle reddedilmesinden şikâyet etmektedir. Dolayısıyla başvuruculara şikâyetleri mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenecektir.

29. Başvuruculara ilk şikâyeti 158 ada 15 parsel sayılı taşınmaza ilişkin tapu iptali ve tescil davasının kesin hüküm nedeniyle reddedilmesine ilişkindir.

30. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Dava açmak isteyen kişinin mahkemeye erişim hakkının özüne zarar verecek seviyeye ulaşmadığı müddetçe dava açma koşullarına sınırlamalar getirilebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 36).

31. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Ancak mahkemeler, usul kurallarını uygularken davanın hakkaniyetine halel getirecek ölçüde katı şekilcilikten, öte yandan kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten kaçınmalıdır (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

32. Somut olayda Asliye Hukuk Mahkemesi, başvuruculaların murisleri tarafından 23/11/1990 tarihinde açılan tapu iptali tescil davası sonunda 158 ada 15 parsel sayılı taşınmaza ilişkin davanın reddedildiğini ve bu kararın Yargıtayın 17/4/2000 tarihli kararı ile onanarak kesinleştiğini belirtmiş ve davayı 6100 sayılı Kanun'un 114. maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi uyarınca kesin hüküm nedeniyle reddetmiştir. Davanın 158 ada 15 parsel sayılı taşınmaza ilişkin kısmının kesin hüküm nedeniyle reddedilmesinin 6100 sayılı Kanun'un 114. maddesinde yer verilen kanuni bir dayanağının bulunduğu açıktır, ayrıca müdahalenin daha evvel karara bağlanarak kesinleşen uyuşmazlıkların tekrar yargı mercileri önüne getirilmesinin önlenmesine yönelik meşru bir amacının olduğu da değerlendirilmiştir. Son olarak yapılan müdahalenin hukuki güvenlik ve belirlilik ilkeleri bağlamında öngörülebilirlik sınırları içinde ve gözetilen meşru amaç ile korunmak istenen hak açısından orantılı olduğu ve başvuruculara aşırı külfet yüklemediği kanaatine varılmıştır.

33. Başvuruculaların bir diğer şikâyeti 158 ada 22 parsel sayılı taşınmaza ilişkin tapu iptali ve tescil davasının hak düşürücü süre nedeniyle reddedilmesine ilişkindir.

34. Kadastro sınırlandırma ve tespitlerine karşı kadastro mahkemesinde otuz günlük askı ilan süresi içinde itiraz yoluyla dava açılabileceği 3402 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir. Bununla birlikte belirtilen askı ilan süresi geçtikten sonra da kadastrodan önceki hukuki sebeplere dayalı olarak en geç on yıl içinde genel mahkemede dava açılabileceği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla dava açma süresinin on yılla sınırlandırılmasının mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği tartışmasızdır. Söz konusu sınırlama, 3402 sayılı Kanun'un 12. maddesinin üçüncü fıkrasına dayandığından kanunilik unsurunu taşımaktadır (Ayşe Türk ve diğerleri, B. No: 2018/1906, 21/4/2021, § 26).

35. 3402 sayılı Kanun'un gerekçesinde, bir tür tasfiye düşünüldüğünden ülkenin kadastral topoğrafik haritasına dayalı olarak taşınmaz malların sınırlarının arazi ve harita üzerinde belirtilerek hukuksal durumlarını saptamak, 4721 sayılı Kanun'un öngördüğü biçimde tapu sicilini oluşturmak amacı açıklanmaktadır (AYM, E.1991/9, K.1991/36, 8/10/1991).

36. Hak düşürücü süre ile kadastroya dayanılarak düzenlenen planların ve tapu sicilleriyle belirlenmiş olan hukuksal durumun kararlılık içinde süregelmesi amaçlandığından hak düşürücü sürenin kamu yararına dayalı meşru bir amacı bulunmaktadır, ayrıca belirtilen süre içinde hukuki ve fiilî duruma dayanılarak kullanılacak dava haklarının on yıllık hak düşürücü süre ile sınırlandırılmış olmasının kamu düzeni fikrine uygun düştüğü ve tanınan sürenin hakkın kullanılmasına da elverişli olduğu anlaşılmaktadır (bkz. AYM, E.1991/9, K.1991/36, 8/10/1991).

37. Asliye Hukuk Mahkemesi, 158 ada 22 parsel sayılı taşınmaz yönünden başvuruculaların murislerince 23/11/1990 tarihinde açılan davanın takip edilmemesi nedeniyle 1086 sayılı mülga Kanun'un 409. maddesi uyarınca 16/9/2003 tarihinde açılmamış sayılmasına karar verildiğini belirtmiştir. Bu taşınmaza ilişkin davayı 3402 sayılı Kanun'un 12. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca on yıl içerisinde açılmadığı gerekçesiyle hakdüşürücü süreden reddetmiştir.

38. Öncelikle Anayasa Mahkemesi; kadastro tespitleri sonrasında 3402 sayılı Kanun'un 12. maddesinin üçüncü fıkrasında hüküm altına alınmış olan hak düşürücü süre içinde açılmaması sebebiyle reddedilen davalarla ilgili başvurularda, bu durumun başvurucular üzerinde ağır bir yük oluşturmadığı değerlendirmesiyle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlal olmadığı sonucuna varmıştır (bkz. Ayşe Türk ve diğerleri, § 30; Hasan Kalender, B. No: 2017/31122, 18/6/2020, § 46).

39. Somut olayda 1987 tarihinde kesinleşen kadastro tespitinden sonra başvuruculaın murislerince 23/11/1990 tarihinde tapu iptali ve tescili davası açılmıştır. Bu davanın devamı sırasında Hazine kadastro sırasında muris adına tespit ve tescil edilen 158 ada 21 No.lu parselin tapu kaydının iptali ve Hazine adına tescili istemiyle ayrı bir dava açmıştır. Her iki dava birlikte devam ederken başvuruculaın murislerince açılan davanın takip edilmemesi nedeniyle 16/9/2003 tarihinde açılmamış sayılmasına karar verildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuruculaın murisleri kadastro tespitinin kesinleştiği tarihten itibaren 3402 sayılı Kanun'da düzenlenen on yıllık hak düşürücü süre içinde tapu iptali ve tescil davası açtığı hâlde davaya devam etmemiştir. Başvurucular da hak düşürücü süre içinde açılan davanın neden takipsiz bırakıldığına veya dava açma süresi içinde neden yeni bir dava açılmadığına ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Başvuru konusu olayda hak düşürücü süre içinde dava açılmasını güçleştiren herhangi bir somut olgunun varlığı da tespit edilememiştir. Dolayısıyla Ayşe Türk ve diğerleri ile Hasan Kalender kararlarında yer verilen ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı değerlendirildiğinden tapu iptali ve tescil istemine ilişkin davanın hak düşürücü süreden reddedilmesi nedeniyle yapılan müdahalenin öngörülen kamu yararı amacı ile karşılaştırıldığında orantılı olduğu, başvurucular üzerinde ağır bir yük oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

40. Başvuruculaın son şikâyeti ise 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesine göre açtıkları tazminat davasının on yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle reddedilmesine ilişkindir.

41. 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesine göre açılan tazminat davasının on yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin şikâyetler, daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından Yaşar Çoban kararı ile incelenmiş ve ilkeler ortaya koyulmuştur. Anılan karara konu olayda, tapu siciline güvenilerek satın alınan taşınmazın kadastro çalışması sonucu Hazine adına tespit ve tescili sebebiyle uğranılan zararın tazmin edilmesi istemiyle 26/6/2009 tarihinde açılan dava on yıllık zamanaşımı süresinin geçtiği gerekçesiyle reddedilmiştir. Kararda; esası incelenmeden davanın süre aşımı yönünden reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturduğu, 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 125. maddesine dayalı müdahalenin kanuni temeli olduğu ve hukuki güvenliğin sağlanması kapsamında meşru bir amaç taşıdığı açıklanmıştır (Yaşar Çoban, §§ 54-63).

42. Yaşar Çoban kararında ölçülülük yönünden yapılan incelemede, 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesine dayalı tazminat davası yolunun Yargıtay HGK'nın 18/11/2009 tarihli içtihadından sonra etkili ve elverişli hâle geldiği belirtilmiştir. Bu nedenle 1980 tarihli kadastro tespitine karşı on yıllık süre içinde tazminat davası açılmasının beklenmesinin tazminat yolunu etkisizleştireceği açıklanmıştır. Dolayısıyla 18/11/2009 tarihinden önce tüketilmesi gerektiği gerekçesiyle tazminat davasının reddedilmiş olmasının başvurucu aleyhine adil dengeyi bozduğu ve mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Yaşar Çoban, §§ 68-74).

43. Ayşe Çidem Tekindağ ve diğerleri (B. No: 2017/15121, 11/12/2019) başvurusunda 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolmuş olan tazminat talepleri hakkında bu tarihten itibaren makul bir süre içinde dava açılabileceğinin kabulü gerektiği ifade edilmiştir. Bu sürenin ne kadar olacağının derece mahkemelerinin takdirinde olduğu ancak bu yönde bir değerlendirmeye yer verilmediği ve dava açılmasını mümkün hâle getirebilecek şekilde makul bir süre tespiti yoluna gidilmediği belirtilmiştir (Ayşe Çidem Tekindağ ve diğerleri, §§ 44, 45). Dolayısıyla somut olayda

üzerinde durulması gereken konu, Yaşar Çoban kararında da belirtildiği üzere 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolan başvuruculaların bu tarihten sonra dava açabilmelerini mümkün kılacak makul bir süre öngörülüp öngörülmediğine ilişkindir.

44. 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle reddedilen davalarda Anayasa Mahkemesi, Ayşe Çidem Tekindağ ve diğerleri kararında 18/11/2009 tarihinden 1 yıl 10 ay 15 gün sonra ve Mehmet Aykut Vural (B. No: 2017/16486, 29/1/2020) kararında ise 1 yıl 9 ay 6 gün sonra açılan davaların zamanaşımından reddedilmesinin başvuruculaların mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini vurgulamıştır. Buna karşılık Anayasa Mahkemesi Asım Uzun ve diğerleri (B. No:2018/26593, 12/2/2020) kararında 18/11/2009 tarihinden 4 yıl 1 ay 13 gün sonra, Bayram Hasan Özer ve Rüses Özer (B. No: 17513, 3/6/2020) kararında 3 yıl 2 ay 13 gün sonra ve Işıl Kantarcı (B. No: 2018/17640, 14/10/2020)kararında 4 yıl 5 ay 10 gün sonra açılan davaların zamanaşımından reddedilmesinin başvuruculaların mahkemeye erişim hakkını ihlal etmediği sonucuna varmıştır (Ayşe Çidem Tekindağ ve diğerleri, § 45; Mehmet Aykut Vural, § 47; Asım Uzun ve diğerleri, § 42; Bayram Hasan Özer ve Rüses Özer, § 28; Işıl Kantarcı,§ 40).

45. Başvuruya konu olayda başvurucular ve diğer mirasçılar tarafından 31/12/2014 tarihinde 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesine dayalı olarak tazminat davası açılmıştır. Söz konusu dava, on yıllık zamanaşımı süresi içinde açılmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Buna karşılık derece mahkemeleri, davanın 18/11/2009 tarihinde etkili ve elverişli hâle gelen hukuk yolunun bu tarihten sonra kullanılmasına imkân sağlayacak makul bir sürede açılıp açılmadığına ilişkin bir değerlendirmede bulunmamıştır.

46. Bu nedenle 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolmuş olan somut olaya konu davanın bu tarihten sonra makul bir süre içinde açılıp açılmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Somut olayda 18/11/2009 tarihinden 5 yıl 1 ay 13 gün sonra açılan davanın makul kabul edilebilecek bir sürede açılmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla 18/11/2009 tarihinde etkili hâle gelen hukuk yolu için bu süreden sonra makul denilebilecek sürede dava açmayan başvuruculaların davasının zamanaşımından reddedilmesi suretiyle başvuruculara yüklenen külfetin orantısız olduğundan bahsedilemez. Başvuruya konu şikâyet yönünden kamu yararı ile bireyin mahkemeye erişim hakkı arasında kurulması gereken adil dengenin başvurucular aleyhine bozulmadığı değerlendirilmiştir.

47. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN KULAÇ

B. No: 2020/15720 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/15720

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN KULAÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/15720)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Hüseyin KULAÇ

Vekili : Av. Utku Coşkuner SAKARYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi ve savunma tanıklarının dinlenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle tanık dinletme ve sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Niğde Cumhuriyet savcısı olarak göreve başlayan başvurucu sırasıyla Akkuş, Patnos, Saruhanlı savcılığı, ceza ve tevkifevleri eğitim merkezi müdür yardımcısı veceza ve tevkifevleri genel müdür yardımcılığı görevinde bulunduktan sonra 24/2/2011 tarihinde Yargıtay üyesi olarak seçilmiştir. Darbe teşebbüsünden sonra Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle hakkında soruşturma başlatmıştır. 4/2/1983 tarihli ve 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 46. maddesinin mülga altıncı fıkrasının yeniden düzenlenmesine istinaden başvurucuya ilişkin soruşturma evrakı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca 23/10/2017 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianamede; başvurucunun staj döneminde örgüte ait evlerde bulunduğu, terör örgütü mensuplarının 2010 yılında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunda (HSYK) çoğunluğu ele geçirmelerini müteakiben örgüt liderinin talimatı ile örgüt üyelerinin kendi aralarında yaptıkları toplantılar sonucunda başvurucunun Yargıtay üyeliğine seçilmesine karar verilen isimlerden olduğu, Bylock kullanan örgüt üyelerinin kendi aralarındaki yazışmalarında kendisinden örgüt üyesi olarak bahsedildiği belirtilmiştir. İddianameye göre başvurucu hakkında birisi gizli tanık olmak üzere on kişi beyanda bulunmuştur. Bunlar arasında HSYK eski üyeleri yanında daha önce Adalet Bakanlığında (Bakanlık) ve Yargıtayda çalışan kişiler de yer almaktadır. Tanıklar, başvurucunun örgüt yapılanması içinde yer aldığını ifade etmiştir. Bu kapsamda tanıkların beyanları şu şekildedir:

i. A.H.: "Kendisini bakanlıkta çalışmasından beri tanırım. Fetullah Gülen cemaati mensubu olduğunu biliyorum. Seçilmesi de Fetullah Gülen cemaati listesine girmesinden dolayı olmuştur."

ii. C.G.: "Ben teftiş kuruluna CTE Genel müdür yardımcısı olunca o zamanki müşteşar [A.K.]dı. Hemşerimdi. CTE genel müdürü olacağım yönünden yaygın bir dedikodu vardı. Bu nedenle ismini verdiğim isimler beni yeniden kendi saflarına katmak için çabalar oldu. Ancak ben devam eden toplantılarına katılmadığım için genel müdürlük içinde bana karşı bu yapı bana tavırlıydı. Hatta genel müdürü bana karşı kışkırttılar. Hüseyin Kulaç[,] genel müdür karadenizli, istediğim gibi dolduruyorum. Adam gaza geliyor. Tarzında konuşuyordu.

iii. İ.O.: "Adalet Bakanlığında [D.M.C.]in yardımcısıydı. Fetullah Gülen cemaat mensuplarının istediği ve bu cemaatin kontenjanından Yargıtay üyeliğine seçilmiştir. Kendisini fazla tanımam."

iv. K.T.: "Fetullah Gülen cemaati mensubu olduğunu biliyorum".

v. M.K.Ö.: "Fetullah Gülen cemaati mensubudur. Kendisini tanırım."

vi. N.Ö.: "Fetullah Gülen cemaati mensubu olarak bilinen [A.Y.], Hüseyin Kulaç ve [İ.T.A.] odama gelip sohbet ediyorlardı."

vii. Ö.K.: "Fetullah Gülen cemaat mensuplarının Yargıtay üyeliğine seçtirdiği isimlerden olması nedeniyle tanıyorum."

viii. T.T.: "Ben Bakırköy Adliyesinde staja başladıktan sonra, stajyer olan sonradan Yargıtay üyesi olan [R.Ç.] beni ziyarete geldi. Kendisinin oturduğu Aksaray Horhor'daki evine davet etti. Bu evde stajyerler kalıyordu. Bu evde namaz kılar, sohbet eder, çay içerdik. Ben bu evde [A.A.], Hüseyin Kulaç ile tanıştım."

ix. Gizli tanık Sinop, gerek ikili sohbetlerde gerekse görev yaptığı adliyelerde FETÖ mensubu olduğunu duyduğu kişiler arasında Hüseyin Kulaç'ın da bulunduğunu söylemiştir. Diğer taraftan B.E. de şüphelinin bu yapıya mensup olanlar arasında ismini saymıştır.

4. Hazırlanan iddianame, Yargıtay 9. Ceza Dairesi (Daire) tarafından 6/11/2017 tarihinde kabul edilmiş ve yargılama başlamıştır. Düzenlenen tensip zaptında, diğer hususlarının yanı sıra, başvurucunun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 177. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca tanık ve bilirkişi davetini veya savunma delillerinin toplanmasını istemesi hâlinde, ilişkin olduğu olayları göstermek suretiyle bu hususta dilekçesini duruşma gününden en az beş gün önce verebileceğinin bildirilmesine ve duruşmanın 13/12/2017 tarihinde yapılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Söz konusu

tensip zaptı, başvurucuya 20/11/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

5. Başvurucu 12/12/2017 tarihinde savunma dilekçesi sunmuş; tanık beyanlarıyla ilgili kısımda söz konusu ifadeleri kabul etmediğini, tanıkların cezadan kurtulabilmek için aleyhe beyanda bulunduğunu ve bu şahısların tanıklığının kabul edilmemesi gerektiğini ileri sürmüş; hakkında beyanda bulunan tanıklara ilişkin olarak açıklamalarda bulunmuştur. Bylock mesajında yazılanları da kabul etmediğini, bu yazışmalarda kendisinden örgüt üyesi olarak bahsedildiğine dair bir ibare olmadığını, Bylock kullanıcılarının tespit edilmesini, kendinin ve 12 yaşındaki çocuğunun ismini ne maksatla yazdıklarının sorulmasını istemiştir.

6. İlk duruşmada başvurucu, yazılı olarak sunduğu savunmasını duruşmada da aynen dile getirmiştir. Başvurucu müdafii de tanık beyanlarının soyut olduğunu belirtmiş ve müvekkilinin tahliyesini talep etmiştir. Duruşma sonunda eksik evrakın ikmal edilmesi için duruşmanın 5/3/2018 tarihine ertelenmesine ve başvurucu hakkında beyanda bulunan tanıklardan Ankara dâhilinde bulunanların zorla getirilmelerine, Ankara dışında oldukları belirlenenlerin ise beyanlarının alınması için bulundukları yer Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesine talimat yazılmasına, ayrıca yazılacak talimata sanık müdafilerinin tanıkların dinlenmesi hususundaki duruşmalardan haberdar edilmesinin istenmesine karar verilmiştir.

7. Tanıklardan T.T.nin talimat yoluyla alınan ifadesi sırasında başvurucu müdafiileri yapılan tebligata rağmen katılmamıştır. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesince 19/2/2018 tarihinde beyanı alınan T.T., etkin pişmanlık kapsamında daha önce verdiği ifadelerine benzer şekilde tanıklık yapmıştır. Bu kapsamda 1992-1994 yılları arasında staj yaparken başvurucuyla tanıştığını, kendinin de yapıyla bağlantısının olduğunu, başvurucuyu o dönemde stajyer hâkimlerin olduğu evde gördüğünü, bir yıl boyunca bu eve gidip geldiğini, başvurucunun bu evde kalmadığını beyan etmiştir.

8. Başvurucunun müdafii ile hazır olduğu 5/3/2018 tarihli celsede, yedi tanık dinlenilmiştir. Bu tanıklar; başvurucu ile geçmişte bir tanışıklığının olup olmadığını, günlük hayatta başvurucuyla iş dışında vakit geçirip geçirmediğini, Yargıtay üyeliğine başvurucunun nasıl seçildiğini anlatmıştır. Bu kapsamda tanıklar, başvurucuyla ilgili kanaatlerini oluşturan hususları geçmişte görevi esnasında yaşadıkları olaylar çerçevesinde anlatmıştır. Tanıklardan bazıları ise daha önceki ifadelerinin tutanağa eksik veya yanlış geçirildiğini belirtmiştir. Tanıkların beyanlarına ilişkin olarak gerek başvurucu gerekse de başvurucu müdafii soru sorabilmiştir.

9. Bu kapsamda tanıklardan İ.O.nun Daire huzurundaki ifadelerinin bir kısmı şu şekildedir:

i. "... 2010 yılında yapılan HSK seçimlerinden sonra Yargıtay ve Danıştay'a seçilecek yeni üyelerin belirlenmesi için HSK üyelerinden 8 arkadaşının kendilerini [M.K.]nın evine davet ettiklerini, [A.H.] ve [B.E.] ile buraya gittiklerinde, [T.G.], [A.B.], [B.Ç.], [N.Ö.], [H.S], [R.Y.], [A.K.] ve [Ö.K.]nun orada olduğunu gördüklerini, HSK Genel Sekreteri [M.K.], Genel Sekreter Yardımcıları [E.D.] ve [M.B.]ın, Yargıtay savcısı [A.B.] ile [N.D.], [Ö.A.] ve hatırladığı kadarıyla [M.Ö.]in orada olduklarını, uyumlu hareket etmenin önemine vurgu yapılmasından sonra, orada bulunanların, 350 civarında isim tespit ettiklerini, bu isimler arasından seçim yapıldığı takdirde amacın gerçekleşeceğini söylediklerini, kendilerinin de sadece tespit edilen bu isimler arasından seçim yapamayacaklarını, zira HSK Genel Kurulunda birlikte hareket etmeleri gereken 6 üyenin orada olmadığını, onların da kendilerinin de adayları olduğunu, ancak listeye bakabileceklerini söylediklerini, bunun üzerine isimleri tek tek değerlendirmeye geçtiklerini, 160 kişinin tamamının o listeden seçilmeyeceğini söyleyince orada, seçilmesine kesin gözüyle baktıkları isimler üzerinde fazla

durmadan daha ziyade kendilerine yakın kişiler üzerinde durma şeklinde bir refleks geliştirildiğini, kendilerinin bu sayıyı olabildiğince düşürmek için, diğerlerinin ise bu sayıyı artırmak için çabaladığını, bu şekildeki müzakereler sonucunda 80 ismin ilk elemeyi geçtiğini, sanık Hüseyin Kulaç'ın da bu 80 kişi içerisinde olduğunu, yani orada önerilen isimlerden birisi olduğunu, kıdemi, sicili ve Bakanlıktaki Genel Müdür Yardımcılığı pozisyonu itibarıyla engel bir durumunun olmadığını, kendilerinin de bir itirazlarının olmadığını, seçilmesinden sonra sanığın 4. Hukuk Dairesinde çalıştığını, eski müsteşar [A.K.] hakkındaki tamamı iftira dolu, gayrimeşru ilişkisi olduğu ve gayrimeşru çocuğu bulunduğu yönünde Cemaate yakın bir internet sitesinde çıkan haberden sonra tazminat davası açıp ilk derece mahkemesinde davayı kazanmasını müteakiben 4. Hukuk Dairesinde kararın eleştiri sınırında kaldığından bahisle bozulması, yani [A.K.]ın aleyhine karar verilmesi sürecinde sanığın da bozma yönünde oy kullanmasından sonra [A.K.]ın, 'Biz bu arkadaşın seçilmesini istedik, bizim Genel Müdür Yardımcımızdı, bu kadar iftiraya böyle bir şey nasıl yapar, üstelik birlikte çalıştığımız arkadaşlar.' diyerek kızdığını hatırladığını, 2013 yılında Cemaatin Yargıtaydaki aşırı etkinliğini kırmak amacıyla düzenledikleri yemeklere Cemaatle birlikte hareket ettiği için sanığı çağırmadıklarını,.."

ii. Tanıklardan B.E.nin Daire huzurundaki ifadesi şu şekildedir:

"Sanık Hüseyin Kulaç'la ilgili bilgilerinin Aralık 2013 öncesi döneme ait olduğunu, sanığı Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğünde Eğitim Merkezi Müdür Yardımcısı ve Genel Müdür Yardımcısı olarak çalışması nedeniyle tanıdığını, sanıkla yakın tanışıklığı olmadığını ancak bir personelci olarak sanığın Cemaate yakın birisi olduğunu bildiğini, sanığın 2011 yılında bakanlıktan Yargıtaya ve Danıştaya seçilen 10'dan fazla kişiden birisi olduğunu, seçim sırasında hem Cemaat mensubu HSK üyeleri tarafından desteklendiğini, hem de siyasi referansı olduğunu hatırladığını"

iii. Tanıklardan K.T.nin Daire huzurundaki ifadesi şu şekildedir:

"Sanığı o zamanki adıyla Cemaat toplantısında birebir hiç görmediğini, 4. Hukuk Dairesindeki ve 9. Ceza Dairesindeki üyelerin çoğunun Cemaat üyesi olduğunun söylendiğini, gerek 17-25 Aralık 2013 öncesinde gerekse sonrasında Yargıtay koridorlarında ya da ikili toplantılarda, sohbetlerde, müzakerelerde sanığın Cemaat mensubu olduğunun söylendiğini, ancak somut bir bilgisinin olmadığını,"

iv. Tanıklardan Ö.K.nin Daire huzurundaki ifadesi şu şekildedir:

" HSK üyesi seçilmeden önce sanığı bir kez Adalet Bakanlığı CTE Genel Müdür Yardımcısı iken makamında ziyaret ettiğini, 24.02.2011 tarihinde yapılan Yargıtay Üyeliği seçiminde, sanığın Bakanlıktan gelmesi nedeniyle Müsteşarın tasvibi ile seçildiğini düşündüğünü, ancak seçimden sonra sanığın da Cemaat cenahından seçildiğinin HSK kulislerinde konuşulduğunu"

v. Tanıklardan M.K.Ö.nün Daire huzurundaki ifadesi şu şekildedir:

" Sanık Hüseyin Kulaç'ı Bakanlığa gelmesinden sonra tanıdığını, gerek Bakanlıkta iken, gerekse Yargıtaya seçilmesinden sonra sohbet, Cemaat anlamında bir diyaloğunun olmadığını, eski Müsteşar [A.K.]ın davacı olduğu tazminat davasının 4. Hukuk Dairesinde bozulmasında davacı müsteşar aleyhine oy kullanmasından sonra sanığın da Cemaat mensubu olduğu yönündeki sözleri [A.H.]den duyduğunu, 2011'de Yargıtaya seçilmesini Bakanın istediğini duyduğunu, 2013'te internette yayınlanan Cemaatçi listesinde adının bulunduğunu, Bakanlıkta kendisiyle ilgili söylenenlerin Cemaatçi olduğu yönünde olduğunu,

vi. Tanıklardan A.H.nin Daire huzurundaki ifadesi özetle şu şekildedir:

"2011 yılında sanığı Yargıtay Üyeliğine seçtiklerini, Bakanlığın listesinde de olduğunu, Cemaatçi Kurul Üyeleri tarafından da istendiğini, yani konsensüs ile seçildiğini, seçimden önce HSK Genel Sekreteri [M.K.]nın daveti üzerine onun evinde toplandıklarını, hazırlanan 350-400 kişilik listenin projeksiyon ile duvara yansıtıldığını, tek tek isimler üzerinde konuşulduğunu, bu isimler arasında Adalet Bakanlığından seçilenleri hatırlamadığını, sanığın Bakanlık listesinde adının bulunduğunu, buna Cemaatçi Kurul Üyelerinin itiraz etmediğini, seçelim dediklerini, sanığın isminin 350-400 kişilik listede adının olup olmadığını hatırlamadığını, Erzincan eski Başsavcısı [İ.C.]i makamından alıp tutuklanmasını sağlayan [O.Ş.]ın görev yerinin değiştirilmesi ile ilgili gündem toplantısına o zamanki müsteşar [A.K.]ın katılmaması yönünde baskı olduğunu, buna rağmen müsteşarın toplantıya katıldığını ve [O.Ş.]ın görev yerinin değiştirildiğini, bunun hemen sonrasında Cemaatçi olduğu bilinen aktifhaber.com isimli internet sitesinde Müsteşarın saunadan çıkmadığı, hamamda keyfettiği, gayrimeşru bir eşi ve çocuğu bulunduğu yönünde özel hayatına ilişkin haber yayınlandığını, [A.K.]ın tazminat davası açtığını, [A.K.]dan duyduğuna göre, dava açılmasından sonra bu internet sitesinin avukatının [A.K.]nın yanına giderek 'Siz bu davadan vazgeçin, biz de haberi internet sitesinden kaldıralım' diye teklifte bulunduğunu, [A.K.]nın konuşmaya gerek görmeden avukatı kovduğunu, bu davayı [A.K.]nın kazandığını, dosyanın temyiz için Yargıtaya geldiğini, kararın Yargıtayda bozulduğunu, bozmadan sonra [A.K.]la sohbet ettikleri sırada [A.K.]nın kendisine, 'Bizim seçtiğimiz isimler, senin hemşehrin Hüseyin Bey de var işin içinde, bu nasıl vefasızlık, ben bu davada haksız değilim, iftira atılmıştı, bunu Cemaatin zorlamasıyla, sırf Cemaate ait bir site tazminat ödemeye mahkûm olmasın diye bu gençler yaptı.' diyerek sitemde bulunduğunu"

vii. Tanık N.Ö.nün Daire huzurundaki ifadesi özetle şu şekildedir:

"Ergenekon davasına bakan hâkimler hakkında açılan tazminat davalarına bakan Daire olması nedeniyle 4. Hukuk Dairesinin yapısının özellikle değiştirildiğini, sanığın da burada çalışması nedeniyle onun da Cemaat mensubu olduğunu düşündüğünü, 17-25 Aralık yargı darbe girişimi sonrasında bu yapıda acayip bir değişiklik olduğunu, daha önceden kendisine selam vermeyen insanların selam vermeye başladığını, bunlardan birinin de sanık Hüseyin Kulaç olduğunu, soruşturma aşamasındaki, “Fetullah Gülen Cemaati mensubu olarak bilinen ..., Hüseyin Kulaç ve ... odama gelip sohbet ediyorlardı.” şeklindeki ifadesinin doğru olmadığını,"

10. Celse sonunda tanık C.G.nin talimat yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir. Ayrıca tanıkların beyanlarında geçmesi üzerine Adalet Bakanı eski müsteşarı A.K.nın FETÖ/PDY'ye müzahir bir haber sitesinde yayımlanan haberden dolayı açtığı manevi tazminat davasında başvurucunun görev yaptığı Yargıtay 4. Hukuk Dairesi tarafından davacı aleyhine verilen bozma kararı istenmiştir. Bir sonraki celsenin 7/6/2018 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

11. Celse arasında Bylock yazışmalarında 59344 ve 57171 ID No.lu kişilerin kimlik bilgilerinin tespit edildiğine dair Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 15/3/2018 tarihli yazısı sunulmuştur. Bu kapsamda yapılan yazışmanın Yargıtayın eski bir üyesi olan A.A. ileörgütün bir "sivil imamı" arasında gerçekleştiği belirtilmiştir. İlgili yazışmalar şu şekildedir:

"59344 ID [A.A.]dan 57171 ID [C.K.]ya: ‘Hüseyin bey ve Bilal beyin notlarına cevap

alabildik mi abi’ saat: 00.09.24

59344 ID [A.A.]dan 57171 ID [C.K.]ya: ‘Hüseyin Kulaç’ saat: 00.10.52

59344 ID [A.A.]dan 57171 ID [C.K.]ya: ‘Oğlu Elvankentte özel okulda 7. sınıf’ saat:

00.11.31

59344 ID [A.A.]dan 57171 ID [C.K.]ya: ‘Okulun adını şimdi hatırlamıyorum. H...

Kulaç’ saat: 00.12.05

59344 ID [A.A.]dan 57171 ID [C.K.]ya: ‘Görüşen abisi, H...’ya ve arkadaşlarına

Babalarınızın grupları var mı, grup abisi kim, ismi ne’ gibi sorular sormuş’ saat: 00.13.40

59344 ID [A.A.]dan 57171 ID [C.K.]ya: ‘Doğal olarak baba da işkillenmiş. O günden

beri çocuğu göndermiyor’ saat:00.14.34

59344 ID [A.A.]dan 57171 ID [C.K.]ya: ‘Teyit için haber bekliyor’ saat: 00.15.15

59344 ID [A.A.]dan 57171 ID [C.K.]ya: ‘Bugün yine sordu. Çabuklaştırabilirsek iyi

olur’ saat: 00.15.58"

12. Celse arasında ayrıca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 19/3/2018 tarihli yazısının ekinde başvurucu hakkında beyanda bulunan ve eski bir Cumhuriyet savcısı olan A.Ö.nün ifadeleri yer almıştır. Yine 2/4/2018 tarihinde başvurucu hakkında beyanda bulunan ve etkin pişmanlık kapsamında ifade veren B.Ü. isimli bir şüphelinin beyanı ilk kez dosyaya girmiştir.

13. Öte yandan tanık C.G., Kırıkkale 2. Ağır Ceza Mahkemesince talimat yoluyla 22/5/2018 tarihinde dinlenilmiştir. Söz konusu duruşmaya başvurucu müdafiileri yapılan tebliğe rağmen katılmamıştır. Söz konusu tanık ifadesinde şunları belirtmiştir:

"Ben sanığı Adalet Bakanlığı Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğünde ikimizde Genel Müdür Yardımcısı olarak çalışmamız nedeniyle tanıyorum. Birlikte çalıştığımız süre boyunca tanığım ve bildiğim kadarı ile FETÖ/PDY den olduğunu biliyorum. İkimiz Genel Müdür Yardımcısı olduğumuz için birlikte yine Bakanlıkta Genel Müdür Yardımcıları olan [M.K.Ö.], ..., ..., ..., ..., ...'larla birlikte hatırladığım kadarı ile bir kaç toplantıya katılmıştık. Kendisi daha sonra HSYK nın ilk listesinden Yargıtay Üyesi seçildi. Ondan sonra kendisi ile hiç bir görüşmem olmamıştır. Ben Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne başladığım tarihlerde Hüseyin Kulaç bana Daire Başkanı [R.İ.B.]in Bakanlıkta ve Genel Müdürlükte eski olduğunu, bize anlatacağı şeyler olduğunu, evine gidip bir çayını çorbasını içersek daha kolay anlatacağını söyledi. R. Daire Başkanı, ben Genel Müdür Yardımcısıyım, bana Bakanlıkta anlatamadığı evinde anlatacağı ne olabilir, ne anlatacaksa gelsin burada anlatsın diyerek kabul etmedim. Bir keresinde de Hüseyin Kulaç 'Genel Müdür Karadenizli, istediğim gibi dolduruyorum, adam gaza geliyor' tarzında konuşuyordu. O zamanki Genel Müdür [N.K.]dı. Ben toplantılarına katılmadığım için FETÖ'cü olan Genel Müdürlük çalışanları bana karşı mobbing uyguluyor, hatta Genel Müdürü bana karşı kışkırtıyordu. Daha önce Savcılıkta verdiğim ifadelerimde sanıkla ilgili ifadelerimi aynen tekrar ederim. "

14. Üçüncü celsede başvurucunun, tanık C.G.nin ifadesine ilişkin beyanları alınmıştır. Başvurucu tarafından bu tanığın beyanları ile huzurda dinlenen M.K.Ö.nün beyanları arasında çelişki olduğu ileri sürülerek M.K.Ö.nün bir kez daha dinlenilmesi istenmiştir. Yine Yargıtay 4. Hukuk Dairesinde o dönem görevli olan üyelerin de dinlenebileceğini ifade

etmiştir. Ayrıca celse arasında ifadeleri dosyaya giren kişilerin ve gizli tanığın dinlenilmesi Cumhuriyet savcısı tarafından talep edilmiştir. Daire, ilgili kişilerin dinlenmesi talebini kovuşturmaya bir katkı sağlamayacağı kanaatiyle reddetmiştir. Esas hakkında mütalaa alınması için duruşma ertelenmiştir.

15. Dördüncü celsede Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının esas hakkındaki mütalaası alınmıştır. Başvurucu ve müdafiinin talebi üzerine süre verilerek duruşma ertelenmiştir.

16. Son celsede savunma tanığı olan ve Bylock yazışmalarında ismi geçen başvurucunun oğlu, müdafinin talebi üzerine duruşmada dinlenilmiştir. Başvurucunun son savunması alındıktan sonra başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği nedeniyle 8 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılması cihetine gidilmiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şu şekildedir:

"...

sanığı[n] hakimlik stajı yaptığı dönemden itibaren örgütün içerisinde olduğu, sonraki her dönemde örgütün sohbet adı altında düzenlendiği örgütsel toplantılarına düzenli olarak katılıp, örgütün emir ve talimatlarına uygun olarak hareket ederek yargı mahrem yapılanması içerisinde yer aldığı, örgüte bağlılığını kesintisiz devam ettirdiği, 24.02.2011 tarihinde FETÖ/PDY mensubu olduğu iddia edilen HSYK üyelerinin desteği ile Yargıtay üyesi olarak seçildikten sonra ise örgütün Yargıtay yapılanması içerisinde yer aldığı, ... gerektiğinde örgütün çıkarlarına uygun olarak karar verdiği, çocuğunun eğitiminin örgüt tarafından takip edildiği, kendisinin ByLock kullandığına dair tespit yapılamamış ise de; örgüt içerisinde sanığa göre daha etkin konumda olduğu anlaşılan örgütün başka mensuplarının ByLock yazışmalarına göre 12.11.2015 tarihi itibariyle sanığın da FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün bir mensubu olduğu, örgüt liderinin Bank Asya'yı kurtarma talimatından sonra bizzat kendisi adına hesap açıp para yatırmasa da birlikte yaşadığı eşinin katılım hesabı açarak altınlarını bu bankaya yatırdığı ve böylece örgüt liderinin talimatını ailece yerine getirdikleri, anlatıldığı üzere sanığın yıllardır FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün hiyerarşik yapısı içerisinde yer aldığı, verilen talimatları yerine getirdiği ve verilebilecek talimatları yerine getirmeye hazır konumda olduğu, dolayısıyla kendi iradesini örgütün iradesine terk ettiği, böylece üzerine atılı silahlı terör örgütü üyesi olmak suçunun unsurları itibariyle oluştuğu kanaatine varılmıştır.

... sanığın örgüte bilerek ve isteyerek katıldığı, örgütün niteliği ve amaçlarını baştan itibaren bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve bu amaçla faaliyet gösterdiği, örgüt içerisinde olma iradesinin devamlılık gösterdiği, örgütün kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüt olduğunu bilerek üye olmak kasıt ve iradesi ile hareket ettiği, böylece sanık açısından atılı silahlı terör örgütüne üye olmak suçunun maddi ve manevi unsurlarının oluştuğu kanaatine varılmıştır."

17. Hüküm başvurucu ve müdafii tarafından temyiz edilmiştir. Sadece başvurucu müdafiinin temyiz talebinin usule uygun olduğu kabul edilmiştir. Bu kapsamda yapılan incelemede Yargıtay Ceza Genel Kurulu hükmün onanmasına karar vermiştir. Ayrıca kovuşturma aşamasında gerek huzurda gerekse de talimat yoluyla dinlenilen tanıkların kendileriyle ilgili soruşturmalardaki ilk beyanlarının da dikkate alındığı anlaşılmıştır. Ayrıca Bylock yazışmaları temyiz incelemesinin reddedilme sebepleri arasında yer almaktadır. Karar gerekçesinde tanık dinletilmesi taleplerinin değerlendirilmesi ve beyanları hükme esas alınan dinlenilme usulleri kısmında yapılan değerlendirme şu şekildedir:

"...Dosyanın incelenmesinde; beyanları hükme esas alınan tanıkların kendi haklarında

yürütülen soruşturmalarda müdafileri huzurunda alınan ifadelerinde kendi iradeleriyle beyanda bulunmuş olmaları, aşamalarda herhangi bir kimse tarafından kendilerine hukuka aykırı vaatte bulunduğuna ya da bu yönde zorlandıklarına dair delile dayanan somut iddialarının bulunmaması, kovuşturma aşamasında yapılan oturumlarda ayrıntıları SEGBİS kayıtlarından da anlaşılacağı üzere kendilerine tanıklığa ilişkin kanuni haklarının hatırlatılması, her birinin tanıklık yapacaklarını ve yemin de edeceklerini söyleyerek sanık müdafisinin de hazır bulunduğu ortamda beyanda bulunmuş olmaları karşısında; mahkeme hükmünün bu yönüyle hukuka aykırı delile dayanmadığı anlaşılmaktadır. SEGBİS kayıtlarına göre, kovuşturmada dinlenen tanıkların beyanları itibarıyla mahkemece aynı hususlarda yeniden tanık dinlenilmesine gerek görülmediği, sanığın yokluğunda dinlenen tanıkların yeniden dinlenilmesi yönündeki talebinin, tanıkların dinlendiği celsede sanık müdafisinin hazır olduğu, soru sorma imkanının tanındığı, sonraki celsede de sanığa tanıkların beyanlarına karşı savunma hakkının verildiği anlaşıldığından sanık ve müdafisinin tanık dinletme ve dinlenen tanıkların yeniden dinletilmesine yönelik taleplerinin reddine karar verilmiş olması karşısında; mahkemenin bu yöndeki takdirinin yeterli gerekçeyi içerdiği değerlendirilmiştir."

18. Başvurucu, nihai hükmü 2/5/2020 tarihinde öğrendikten sonra 15/5/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur

19. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık dinletme ve sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu; talimat yoluyla dinlenen kişilerin beyanlarının kendisinin bulunmadığı ortamda alındığını, bu tanıkların soruşturma ve kovuşturma esnasındaki ifadeleri arasında çelişki olduğunu, çelişkili beyanların açıklatılmasına izin verilmediğini belirtmiştir.

21. Bakanlık tanık beyanlarını sunmuş; tanık beyanları dışında gerekçeli kararda yer verilen değerlendirmeler ışığında başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğunu, mevzuat hükümleri, AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü şartları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği şeklinde görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında formdaki iddialarını yinelemiştir.

22. Başvurunun bu kısmı tanık sorgulama hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

23. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -sadece veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları

Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

24. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanığın verdiği beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Duruşmada sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

25. Somut olayda Mahkeme tarafından başvurucunun aleyhinde beyanda bulunan tanıklar T.T. ve C.G.nin istinabe yoluyla alınan beyanları (bkz. sırasıyla § 7, § 13) başvurucu ve müdafiine okunmuş ancak tanıkların huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. Diğer taraftan başvurucu müdafii de verilen bilgiye rağmen tanıklara soru sormak için talimat duruşmalarına katılmamıştır. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

26. Dairenin gerekçeli kararı ve Yargıtay Ceza Genel Kurulunun temyiz talebinin reddine dair kararı birlikte ele alındığında hükme esas alınan delillerin bir bütün olarak gözönünde tutulması gerekmektedir. Başvurucunun mahkûmiyetinde ve temyiz talebinin reddedilmesinde talimat yoluyla dinlenilen tanık beyanları dışında duruşmada dinlenilen tanıkların soruşturma ve kovuşturma evrelerindeki ifadeleri ile diğer delillerin dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Tanıklar, başvurucuyla ilgili kanaatlerini oluşturan hususları geçmişte görevi esnasında yaşadıkları olaylar çerçevesinde anlatmıştır. Bu kapsamda özelikle başvurucunun 24/2/2011 tarihinde FETÖ/PDY mensubu olduğu iddia edilen HSYK üyelerinin desteği ile Yargıtay üyesi olarak seçildiği ve seçildikten sonra da örgütün Yargıtay yapılanması içinde yer aldığı Daire tarafından tespit edilmiştir. Huzurda dinlenilen

tanıkların bir kısmının o dönemde HSYK üyesi olması bu bağlamda önem arz etmektedir. Diğer taraftan duruşmada dinlenmeyen tanıklardan T.T. başvurucunun meslek hayatına başladığı dönemle ilgili bilgi vermiş; diğer tanık C.G. ise başvurucunun Genel Müdür Yardımcısı olduğu dönemle ilgili olarak kanaatlerini belirtmekle yetinmiştir. Huzurda dinlenen tanıkların beyanları karşısında talimat yoluyla dinlenen tanıkların ifadeleri tek veya belirleyici şekilde başvurucunun örgütün hiyerarşik yapısı içinde yer aldığını göstermemektedir.

27. Başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânı bulmadığı tanıklar T.T. ve C.G.nin beyanlarının tek veya belirleyici delil olarak mahkûmiyette kullanılmadığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkıyla ilgili uygulanan testin üçüncü aşamasıyla ilgili bir inceleme yapılmamıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasının bir ihlalin olmadığının açık olması nedeniyle açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır.

Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamıştır.

B. Tanık Dinletme Hakkının İhlal Edildiği İddiası

29. Başvurucu, huzurda dinlenilen tanıkların atıf yaptığı Yargıtay bozma kararında imzası bulunan diğer üyeler ile o dönem Yargıtay 4. Hukuk Dairesi olan Başkanın tanık olarak dinletilmesi taleplerinin keyfî olarak reddedildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca daha önce aynı görevde bulunduğu ve talimat yoluyla dinlenen C.G. adlı kişinin beyanında geçen R.İ.B.nin de tanık olarak dinlenilmediğinden yakınmıştır. Bunun yanında savunma tanığının Bylock yazışmasındaki gibi bir konuşmanın geçmediğini belirtmesi karşısında ilgili yazışmayı yapan Yargıtay eski üyesinin ve Bylock yazışmasında ismi geçen diğer kişinin dinlenilmemesini şikâyet etmiştir. Ayrıca FETÖ/PDY ile bağlantısı nedeniyle kapatılan Uluslararası Hukuk ve Adalet Vakfının kurucu üyeleri ile söz konusu Vakfa üye olan üst düzey birkaç yargı mensubunun dinlenilmesini istemiştir.

30. Bakanlığın görüşünde tanık dinletme hakkı ile ilgili olarak bir açıklamaya yer verilmemiştir. Başvurucu; Bakanlığın görüşüne karşı beyanında son celsede tahkikatın genişletilmesi talebinde bulunduğunu, bu kapsamda ceza ve tevkifevleri genel müdür yardımcısı olduğu döneme ilişkin olarak açıklama yapan C.G.nin bahsettiği kişilerin tanık olarak dinlenilmesini istediğini, söz konusu ifadenin güvenirliğini test etmek istediğini belirtmiştir. Diğer taraftan tanık M.K.Ö. ile C.G.nin ifadelerinden hangi beyanına hangi gerekçeyle üstünlük tanındığının belirtilmediğini ifade etmiş ve tanık dinletilmesi yönündeki diğer beyanlarını başvuru formunda olduğu gibi tekrar etmiştir.

31. Savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını isteme hakkı, silahların eşitliği ilkesinin bir gereğidir. Tanıkların dinlenmek üzere çağırılmasının uygun olup olmadığının değerlendirmesi, kural olarak derece mahkemelerinin takdir yetkisi dâhilindedir. Ancak bu hak, sanığın lehine olan bütün tanıkların çağrılmasını ve dinlenmesini gerektirmez. Bu düzenlemenin esas amacı, sanığın aynı koşullar altında ve silahların eşitliği ilkesi ne uygun olarak tanık dinletme talebinde bulunabilmesinin sağlanmasıdır. Dolayısıyla bir sanığın bazı tanıkları dinletemediğinden şikâyet etmesi yeterli olmayıp ayrıca bu tanıkların dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğunu açıklamak suretiyle tanık dinletme talebini desteklemesi gerekmektedir (Atila Oğuz Boyalı,

B. No: 2013/99, 20/3/2014, § 47; Ahmet Zeki Üçok, B. No: 2013/1966, 25/3/2015, § 70, Ali Fırtına, B. No: 2014/14575, 6/7/2017, § 27).

32. Başvurucu, ilk celse tarihinden bir gün önce sunduğu yazılı savunmasında Bylock mesajında yazılı olduğu iddiaları kabul etmemiş; kullanıcıların tespit edilmesini ve yazıların ne maksatla sorulmasını istemiştir. Aynı şekilde taleplerini sözlü olarak da birinci celsede bildirmiştir. Diğer taraftan başvurucu, yargılama aşamasında huzurda beyanları alınan tanıkların başvurucunun da imza attığı bir karardan bahsetmeleri üzerine başvurucu ile beraber aynı Hukuk Dairesinde görev yapan Daire Başkanının ve diğer üyelerin tanık olarak dinlenilmesini istemiştir. Yine başvurucu, talimat yoluyla dinlenilen C.G.nin ifadeleri üzerine Adalet Bakanlığı eski bir Daire Başkanı R.İ.B.nin de dinlenilmemesini şikâyet etmiştir. Daire kovuşturmaya bir katkı sağlamayacağı kanaatiyle gerek başvurucunun gerekse de Cumhuriyet savcısının taleplerini reddetmiştir.

33. Öncelikle başvuru konusu olayda Bylock yazışmasının karşılıklı olarak yapılmadığını, A.A. tarafından diğer kişiye Bylock üzerinden mesaj gönderildiği ve diğer kişi tarafından cevap mahiyetinde bir mesaj gönderilmediği açıktır. Bu kapsamda dinlenilmesi istenilen kişinin esas olarak Yargıtay eski üyesi A.A. olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte başvurucunun A.A.nın dinletilmesi yönünde herhangi bir girişimde bulunmadığı, bu iddiayı çürütmek amacıyla oğlunun duruşmada dinlenilmesini istediği, oğlunun da duruşmada dinlenildiği anlaşılmaktadır. Başvuru formu ve eklerinde iddia edildiğinin aksine usulüne uygun şekilde sunulduğu kabul edilen başvurucu müdafinin temyiz dilekçesinde tanık A.A.nın dinlenilmesi gerektiğine yönelik bir şikâyet de bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle A.A. yönünden başvurunun bu kısmında daha ileri bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

34. Başvurucunun FETÖ/PDY ile bağlantısı nedeniyle kapatılan Uluslararası Hukuk ve Adalet Vakfına 26/12/2011 tarihinde 500 TL havale gönderdiği Yargıtay kararında hukuki değerlendirme kısmında yer almamakta, sadece mali analiz raporunda bir tespit olarak belirtilmektedir. Mahkûmiyete hiçbir şekilde dayanak olmaması nedeniyle söz konusu Vakfın üyelerinin dinlenilmemesinin yargılamaya bir katkı sunmayacağı açıktır.

35. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi Başkanı ve üyelerinin dinlenilmesine ilişkin hususlar bakımından değerlendirme yapıldığında ise huzurda dinlenilen tanıkların yargılama sırasında benzer şekilde aleyhe olarak değerlendirilebilecek birtakım olayları anlatması üzerine başvurucunun bu konuda talebinin olduğu anlaşılmıştır. Konu, Adalet Bakanlığı eski müsteşarının kişilik haklarına saldırıldığından bahisle FETÖ/PDY'ye müzahir bir haber sitesinin sorumlularına karşı açtığı manevi tazminat davasında Yargıtay 4. Hukuk Dairesince verilen bozma kararıyla ilişkilidir. Öncelikle belirtmek gerekir ki söz konusu müsteşarın 2013 yılında vefat etmesi nedeniyle dinlenilmesi mümkün olmamıştır. Başvurucunun bu sebeple kararda imzası bulunan diğer kişilerin dinlenilmesini istediği anlaşılmaktadır. Ancak meselenin bozma kararı veya bozma kararındaki gerekçeden öte eski müsteşarın tanıklarla yaptığı konuşmalar sırasında başvurucudan özellikle bahsetmesi ve başvurucu hakkında somut dava üzerinden birtakım beyanlarda bulunması üzerine geliştiği görülmektedir. Söz konusu konuşmalar tanıklar tarafından yargılama sırasında dile getirilmiştir. Üstelik karara bağlanan dosya istenilmiş ve Daire tarafından da inceleme yapılmıştır. Bu nedenle o dönem görev yapan Yargıtay 4. Hukuk Dairesi Başkanının ve üyelerinin dinlenilmesinin başvurucunun yargılanmasına bir yenilik katmayacağı kanaatinin keyfî olmadığı, mahkûmiyet kararında ele alınan asıl hususun başvurucunun Yargıtay üyesi olarak verilebilecek talimatları yerine getirmeye hazır konumda olup olmadığı ile ilişkili olduğu

sonucuna varılmıştır.

36. Son olarak başvurucu kendisinin genel sekreter yardımcısı olarak bir süre görev yaptığı Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevlerinde, daire başkanı olarak görev yapan R.İ.B.nin dinlenilmemesini şikâyet etmiştir. Bu yöndeki bir talep ne yargılama esnasında ne de usulüne uygun şekilde sunulduğu kabul edilen başvurucu müdafiinin temyiz dilekçesinde dile getirilmiştir. Bu nedenle daha ileri bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık dinletme hakkının ihlal edildiği iddiasının, başvuru yollarının tüketilmemesi ve açıkça dayanaktan yoksun olma sebepleriyle kabul edilemez olduğu sonucuna varılmıştır.

Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Tanık dinletme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi ve açıkça dayanaktan yoksun olması nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Adli yardım talebi ile birlikte geçici olarak muaf tutulan 446,9 TL harçtan ibaret yargılama giderinin 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvurucudan tahsiline Komisyon aşamasında karar verildiğinden, yargılama giderleri açısından KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA 7/1/2025tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Anayasa Mahkemesi'nin ilgili kararlarında AİHM gibi tanık kavramı özerk olarak "sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren kişi" şeklinde yorumlanmış ve tanık sorgulama ile ilgili ilkeler belirlenmiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021. AİHM içtihadı için bkz.; Batk ve diğ./Çek Cumhuriyeti, B. No: 54146/09, 12.1.2017, par. 38; Simon Price/Birleşik Krallık,No: 15602/07,15.9.2016, par. 130; Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, No : 26766/05, 22228/06, 15.12.2011, p. 128-135). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Adil bir yargılama yapıldığının kabulü için, hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması gerekmektedir (bkz. AZ. M., par. 55).

2. Tanık sorgulama hakkının tespiti amacıyla uygulanacak testin ilk aşaması yönünden tanık mahkemede hazır edilmemişse bu durum geçerli bir nedene dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir (AİHM

ve AYM tarafından uygulanan bu kriterin tanık sorgulama hakkı güvencesi bakımından yetersizliğine dair eleştiri için bkz.; Yalım Y. Özbalcı, Tek veya Belirleyici Delil Olma Gerekliliği: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Şüpheli veya Sanık Aleyhine Olan Beyanların Sınanması Hakkında Çizdiği Sınır, Suç ve Ceza Dergisi, 2024, S.2, s. 284 vd.). Bu doğrultuda sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bkz. AYM Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, par. 80; AYM Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, par. 36, 40; AYM Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, par. 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, par. 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayı kendi yönünden anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, par. 40).

3. Yukarıda belirtilen inceleme yöntemi açısından mevcut başvuruya ilişkin mahkeme kararında dayanılan delillere değinilmelidir. İncelenen başvuruda mahkemenin hükme esas aldığı ilk olgu başvuranın üye seçilirken örgüt listesinde bulunduğuna ilişkin tanık anlatımlarıdır. Bununla birlikte tanığın bu yöndeki ifadesinde başvuranın Bakanlıkta çalışması ve mesleki durumu itibarıyla kendilerinin de bir itirazının olmadığını belirttiği görülmektedir. Bu durumda diğer delillerin ağırlığının da gözden geçirilmesi gerekir. Bir kısım tanıkların anlatımlarının ise duyuma ve tahmine dayalı olduğu görülmektedir. Hükme esas alınan ve istinabe ile dinlenen diğer iki tanık T.T. ile C.G. ise başvuranın katıldığı sohbet toplantıları ve Bakanlık'taki faaliyetleri ile ilgili anlatımda bulunmuştur. Üçüncü olarak hükme temel alınan delil, Byloc yazışmalarında A.A. ile C.K. arasında geçen iletişimde başvuranın adının geçiyor olmasıdır. Bu noktada başvurucunun Byloc kullandığının tespit edilemediğini hatırlatmak gerekir.

4. Bu durumda gerek tanıklar T.T. ile C.G.'nin anlatımlarının, gerekse Byloc yazışmalarında gıyabında geçen iletişimin taraflarının tanık olarak dinlenmesi ve başvurucunun duruşmada dinlenecek tanıklara soru sorma hakkını kullanabilmesi yargılamanın usul güvenceleri bakımından büyük önem taşımaktadır. Başka deyişle ilk olarak adı geçen iki tanığın anlatımlarının mahkumiyet kararında belirleyici olduğu görülmesine karşın Mahkeme anılan tanıkları huzurda veya Segbis aracılığıyla bizzat dinleme yöntemine neden başvuramadığına dair bir gerekçe göstermiş değildir. Bu nedenle başvurucunun tanıklar T.T. ile C.G.'ye ilişkin tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği görüşündeyim.

5. Öte yandan yine hükümde belirleyici etkisi olan, iki kişi arasındaki Byloc görüşme kaydında başvuranın çocuğu ile ilgilenilmesinden söz edildiği, başvuranın ise bu durumu işitip "işkillendiği ve o günden itibaren çocuğunu göndermediği"nin belirtildiği görülmektedir. Bu durumda söz konusu görüşmenin içeriğine ilişkin tanıklığın karar sonucu bakımından önemi ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle görüşmenin tarafları olan tanıkların dinlenmesine ilişkin talebin makul bir gerekçeye dayanılmaksızın reddedilmiş olmasının da tanık dinletme hakkının ihlal edilmesine neden olduğu görüşüyle çoğunluk görüşüne katılamadım.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

AHMET ÖZVEREN

B. No: 2020/18321 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/18321

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ÖZVEREN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/18321)

Karar Tarihi: 7/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/10/2025 - 33035

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Ahmet ÖZVEREN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından tesis edilen görevden uzaklaştırma işlemi nedeniyle açılan tazminat davasının incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve masumiyet karinesinin; manevi tazminat açısından ayrıca vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/6/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvurucunun Görevden Uzaklaştırılmasına İlişkin Süreç

7. Başvurucu, hâkim olarak görev yapmakta iken Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (Hakimler ve Savcılar Kurulu/HSK) İkinci Dairesinin 16/7/2016 tarihli ve 2016/4 sayılı kararıyla görevden uzaklaştırılmış; akabinde 16/10/2016 tarihli ve 2016/386 sayılı karar ile görevden uzaklaştırma süresi uzatılmıştır.

8. Başvurucu, görevden uzaklaştırılmasına ilişkin işlemlerin hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek görevden uzaklaştırılması nedeniyle 16/7/2016 tarihinden itibaren yoksun kaldığı maaşlarının ve bu işlemler nedeniyle uğradığı 80.000 TL manevi zararının tazmini talebiyle dava açmıştır.

9. Erzurum 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 4/10/2018 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun HSK Genel Kurulunun 24/8/2016 tarihli kararıyla meslekten çıkarıldığı, görevden uzaklaştırıldığı, 2016 yılı Temmuz ayında maaşını tam, 2016 Ağustos ayında da maaşını 1/2 oranında aldığı, başvurucunun meslekten çıkarılmasının geçici olmayan, nihai sonuç doğuran olağanüstü tedbir olduğu, tesis edildiği tarihte sonuç doğurduğu, başvurucunun yoksun kaldığını iddia ettiği maaş haklarının kendisine ödenmesine hukuken olanak bulunmadığı belirtilmiştir. Kararda, manevi zararının tazminini gerektiren hukuka aykırı bir işlemin varlığının söz konusu olmadığı, başvurucunun daha sonraki işlemle meslekten çıkarıldığı, dolayısıyla manevi zararının tazmini için gerekli olan şartların oluşmadığı ifade edilmiştir.

10. Başvurucu ve davalı idare bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 28/2/2020 tarihli kararıyla başvurucunun istinaf talebini reddetmiştir. Bölge İdare Mahkemesi, davalı idarenin istinaf talebini ise kabul ederek mahkeme kararının gerekçesini değiştirmiş ve davalı idare lehine -ayrı bir kalem olarak ikinci bir- vekâlet ücretine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; HSK'nın görevden uzaklaştırma kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamayacağı, bu kararlar nedeniyle uğranıldığı iddia olunan maddi veya manevi zararların tazmini istemiyle açılan davaların da esasının incelenemeyeceği, aksi hâlde iptal davası açılamayacak işlemlerin tam yargı davası yoluyla denetlenmesinin yolunun açılacağı belirtilmiştir. Kararda, başvurucunun manevi tazminat talebinin de reddedilmesi nedeniyle -mahkeme kararında hükmedilen vekâlet ücretinden ayrı bir kalem olarak- maktu bir vekâlet ücretine hükmedilmiştir.

11. Nihai karar, başvurucuya 27/5/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 18/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Başvurucunun Meslekten Çıkarılmasına İlişkin Süreç

12. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmiştir. OHAL 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması FETÖ/PDY olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

13. Darbe teşebbüsü sonrasında çıkarılan kanun hükmünde kararnameler (KHK) ile bazı kamu görevlileri görevlerinden çıkarılmıştır. Başvurucu, HSK Genel Kurulunun 24/8/2016 tarihli kararıyla 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. maddesine dayanılarak meslekten çıkarılmıştır. Başvurucunun yeniden inceleme talebi aynı Kurulun 29/11/2016 tarihli ve 2016/434 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

14. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarından, başvurucunun bu işlemlere karşı açtığı davanın Danıştay Beşinci Dairesinin 17/11/2021 tarihli kararıyla reddedildiği, bu kararın Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 6/2/2022 tarihli kararıyla kesin olarak onandığı anlaşılmaktadır. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı 2022/100501 numaralı bireysel başvuru derdesttir.

C. Başvurucu Hakkındaki Ceza Davasına İlişkin Süreç

15. Başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan açılan davada Samsun 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 8/2/2018 tarihli kararıyla başvurucu 6 yıl 9 ay hapis cezasına mahkûm edilmiş, anılan ceza kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı 2023/7771 numaralı bireysel başvuru derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

16. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun "İdari dava türleri ve idari yargı denetiminin sınırı" başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. (Değişik: 10/6/1994 - 4001/1 md.) İdari dava türleri şunlardır:

a) (İptal: Anayasa Mahkemesinin 21/9/1995 tarihli ve E.1995/27, K.1995/47 sayılı kararı ile; Yeniden Düzenleme: 8/6/2000 - 4577/5 md.) İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları,

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları... "

17. 2577 sayılı Kanun'un "İptal ve tam yargı davaları" başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu hususta kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 inci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır."

18. 11/12/2020 tarihli ve 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu'nun "Kurulun görevleri" başlıklı 4. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Kurulun görevleri şunlardır:

a) Bakanlığın, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlamak.

b) Hâkim ve savcılarla ilgili olarak;

1) Mesleğe kabul etme,

2) Atama ve nakletme,

3) Geçici yetki verme,

4) Her türlü yükselme ve birinci sınıfa ayırma,

5) Kadro dağıtma,

6) Meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme,

7) Disiplin cezası verme,

8) Görevden uzaklaştırma,

işlemlerini yapmak.

..."

19. 6087 sayılı Kanun'un 33. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Genel Kurulun veya dairelerin, meslekten çıkarma cezasına ilişkin kesinleşmiş kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulabilir; diğer kararları yargı denetimi dışındadır. Meslekten çıkarma kararlarına karşı açılan iptal davaları ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülür. Bu davalar, acele işlerden sayılır."

B. Danıştay İçtihadı

20. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun (İDDK) 19/2/2015 tarihli ve E.2013/509, K.2015/454 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Anayasanın 125. maddesinde, idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu belirtildikten sonra, son fıkrasında, idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu hükme bağlanmış...[tır.]

...

İdare kural olarak, yürüttüğü kamu hizmetiyle nedensellik bağı kurulabilen zararları tazminle yükümlü olup; idari eylem ve/veya işlemlerden doğan zararlar, idare hukuku kuralları çerçevesinde, hizmet kusuru veya kusursuz sorumluluk ilkeleri gereği tazmin edilmektedir.

Tam yargı davalarında, öncelikle zarara yol açtığı öne sürülen idari işlem veya eylemin hukuka uygunluğunun denetlenmesi esas alındığından, olayın oluşumu ve zararın niteliği irdelenip, idarenin hizmet kusuru olup olmadığının araştırılması, hizmet kusuru yoksa kusursuz sorumluluk ilkelerinin uygulanıp uygulanmayacağının incelenmesi, tazminata hükmedilirken de her halde sorumluluk sebebinin açıkça belirtilmesi gerekmektedir."

C. Yargıtay İçtihadı

21. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun kısmen benzer nitelikteki 12/4/2023 tarihli ve E.2023/4-120, K.2023/331 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Anayasa’nın 79 uncu maddesinde seçimlerin yargı organlarının yönetim ve denetimi altında yapılacağı ve anılan ifadenin hemen ardından gelen fıkrada, bu yönetim ve denetimle görevli organın YSK olduğu belirtilmiştir. Anayasa’nın 79 uncu maddesinin gerekçesinde ise '...Yüksek Seçim Kurulu kararlarının kesinliği ve bunlara uyulması tereddütlere yol

açtığından bu maddeye Yüksek Seçim Kurulu kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamayacağı esası getirilmiştir' denilmiştir. Gerekçeden de anlaşılacağı üzere Anayasa koyucu, YSK kararlarının kesin olmasını ve bu kararlar aleyhine başka merci ve kanun yollarına başvurulmamasını öngörmüştür. Anayasa'nın 79 uncu maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesinde geçen 'Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz.' ve 298 sayılı Kanun'un 132 nci maddesinde geçen 'Kurulun kararı kesindir. Aleyhine hiçbir mercie ve kanun yoluna başvurulamaz.' ibarelerinin ne anlam ifade ettiğine bakılmalıdır. Anılan hükümlerde yer alan 'merci' ifadesiyle başvurulacak idari ve yargısal tüm yer veya makamların kastedildiği anlaşılmaktadır (Anayasa Mahkemesi, Atila Serter, B. No: 2015/6723, 14.07.2015, § 40; Oğuz Oyan, B. No: 2015/8818, 14.07.2015, § 27, 28; Vatan Partisi, B. No: 2015/8764, 18.11.2015, § 26, 27; Kanal Beyaz Televizyon Radyo Yay. San. ve Tic. A.Ş., B. No: 2014/3531, 09.06.2016, § 29).

Somut olayda davacı vekili, müvekkilinin 30.03.2014 tarihinde yapılan mahalli idareler seçimlerinde Sivas ili, Ulaş ilçesi belediye başkanlığına aday olduğunu, en çok oyu alarak belediye başkanı seçildiğini, ancak sabıka kaydındaki bilgilere göre seçilme yeterliliğine sahip olmadığı gerekçesiyle seçimlerin iptaline karar verildiğini, gerek ilçe seçim kurulu gerek il seçim kurulu gerekse YSK'ya yaptığı itirazların reddedildiğini, seçim kurullarınca verilen kararların hatalı olduğu gerekçesiyle tazminat talebinde bulunmuştur.

Yukarıda yapılan açıklamalarda da belirtildiği üzere Anayasa'nın 79 ve 298 sayılı Kanun'un 132 nci maddelerine göre YSK'nın verdiği kararlar kesindir, aleyhine hiçbir mercie ve kanun yoluna başvurulamaz. Anılan maddelerde yer alan "merci" ifadesiyle idari ve yargısal tüm yer veya makamların kastedildiği kuşkusuzdur. Bu nedenle Anayasa'nın idari ve yargısal denetim dışında bıraktığı bir işlemden dolayı, davacının iddialarının HMK'nın 46 ncı maddesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. "

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 7/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

23. Başvurucu; iki yıldır tutuklu olduğunu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânı olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

24. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu, HSK İkinci Dairesi tarafından görevden uzaklaştırılması üzerine söz konusu işlem nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararların tazmini talebiyle açtığı davanın incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve masumiyet karinesinin, Bölge İdare Mahkemesi kararıyla manevi tazminat açısından ikinci kez vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde; uyuşmazlığın özünün devletin salt egemenlik yetkisinin kullanımının tezahürü mahiyetinde olan hâkimlik görevinden uzaklaştırmaya ilişkin olduğu, başvurucunun dava konusu yaptığı tazminat taleplerine ilişkin karar verilebilmesi için

HSK'nın görevden uzaklaştırma kararlarının tartışılmasının gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucunun görevden uzaklaştırılmasına ilişkin işlemin başta Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları olmak üzere ilgili mevzuat uyarınca Kurulun yargı denetimi dışında bırakılan işlemlerinden olduğu ve bu işlemden kaynaklandığı ileri sürülen zararın tazmini istemiyle HSK'ya karşı açılan uyuşmazlık konusu tam yargı davasının da yasama kısıntısı kapsamında görülerek başvurunun kabul edilemez bulunması gerektiği belirtilmiştir.

27. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

C. Değerlendirme

28. Anayasa Mahkemesinin Nesin Kayserilioğlu (3) (B. No: 2013/1581, 16/4/2013) kararına konu olayda başvurucu, idare mahkemesi hâkimleri hakkında yaptığı şikâyetin işleme konulmaması kararı ve bu karara karşı itirazının HSK Genel Kurulu tarafından reddi işlemi aleyhine bireysel başvuruda bulunmuştur. Kararda, Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrası gereğince HSK'nın bu kararı aleyhine yargı mercilerine başvurulmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle başvuruyu konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Nesin Kayserilioğlu (3), §§ 14-16).

29. Anayasa Mahkemesinin Atila Sertel ([GK], B. No: 2015/6723, 14/7/2015) kararına konu olayda başvurucunun Basın İlan Kurumu Genel Kurul üyeliğinin kamu görevi kabul edilerek bu görevden ayrılmama nedeniyle milletvekili adaylığının Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından iptal edilmesinin seçilme hakkını ihlal ettiği iddiası değerlendirilmiştir. Kararda; YSK kararları, Anayasa'nın 79. maddesinin ikinci fıkrasında geçen "Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz." ibaresi ve 298 sayılı Kanun'un 132. maddesinde geçen "Kurulun kararı kesindir. Aleyhine hiçbir mercie ve kanun yoluna başvurulamaz." ibaresinde yer alan "merci" ifadesiyle başvurulacak idari ve yargısal tüm yer veya makamların kastedildiği, Anayasa Mahkemesinin de buna dâhil olduğu, buna göre anılan hükümler karşısında, YSK kararlarının Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuruya konu olması mümkün olmadığı gerekçesiyle başvuruyu konu bakımından kabul edilemez bulmuştur (Atila Sertel, §§ 37- 40).

30. Anayasa Mahkemesinin norm denetimi kapsamında verdiği 13/3/2014 tarihli ve E.2014/54, K.2014/53 sayılı kararına konu davada itiraz yoluna başvuran mahkeme 4/2/1983 tarihli ve 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 29. maddesinin birinci fıkrasının "Yargıtay üyesi seçilebilmek için hâkimlik ve savcılık mesleğinde yirmi yıl çalışmış olmak şarttır." biçimindeki son cümlesinin iptalini istemiştir. Anayasa Mahkemesi, yargı yolu kapalı olan bir işleme karşı açılan davada, itiraz konusu kurala ilişkin başvurunun başvuran mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...bakılmakta olan davada iptali istenilen HSYK Genel Sekreterliğince belirlenen ve 4.12.2013 gününde yayımlanan Yargıtay üyeliğine seçilme yeterliliğine sahip hâkim ve savcılara ilişkin kesin listede davacının adına yer verilmemesine dair işlem, HSYK'nın bir işlemi olup bu işleme karşı Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrası uyarınca yargı yoluna başvurulamaz.Dolayısıyla bakılmakta olan dava, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin görev alanına girmemektedir. Açıklanan nedenle, yargı yolu kapalı olan bir işleme karşı açılan davada, itiraz konusu kurala ilişkin başvurunun, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir."

31. Anayasa'nın 125. maddesinin ilk cümlesi ve son fıkrası şöyledir:

"İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.

...

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür."

32. 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun'la yapılan Anayasa değişikliği öncesinde, Anayasa'nın "Hâkimler ve Savcılar Kurulu" başlıklı 159. maddesinin dördüncü fıkrasında “Kurul kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.” hükmü yer almaktaydı. Yapılan değişiklik sonrası maddenin sekizinci ve onuncu fıkraları şöyledir:

" ...

Kurul, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

...

Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz."

33. 5982 sayılı Kanun'la Anayasa'nın 159. maddesine ilişkin değişiklik getirilen ve bu değişikliklerle HSK tarafından verilen meslekten çıkarma kararlarına karşı yargı yolu açılan 22. maddesinin gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Yürürlükteki düzenlemede, Kurul kararları tamamen yargı denetimine kapalı iken, yapılan değişiklikle meslekten çıkarma cezalarına ilişkin kararlar yargı denetimine açılmaktadır. Kurulun diğer kararları için ise etkili iç itiraz sistemi öngörülmektedir."

34. Anayasa'nın Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkilerinin düzenlendiği 148. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

35. 6087 sayılı Kanun'un 33. maddesinin (5) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Genel Kurulun veya dairelerin, meslekten çıkarma cezasına ilişkin kesinleşmiş kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulabilir; diğer kararları yargı denetimi dışındadır. "

36. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" başlıklı 45. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

...

(3) Yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler de bireysel başvurunun konusu olamaz.”

37. Anılan Anayasa ve kanun hükümlerine göre bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisinin hak yönünden ve işlem yönünden iki sınırı vardır. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası, Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisinin hak yönünden sınırını belirlemiştir. Buna göre bir bireysel başvurunun Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi kapsamında olması için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokoller tarafından da korunuyor olması gerekir (Onurhan Solmaz, B. No. 2012/1049, 26/3/2013, § 18; Süleyman Erte, B. No: 2013/469, 16/4/2013).

38. 6216 sayılı Kanun, haktan bağımsız olarak işlem yönünden de Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisine birtakım sınırlar getirmiştir. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrasında bireysel başvurudaki yetkisinin işlem yönünden sınırı gösterilmiştir. Buna göre ihlalin kaynağını oluşturduğu iddia edilen kamu gücü işlemi bir yasama işlemi, düzenleyici idari işlem, Anayasa Mahkemesi kararı ya da Anayasa’nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerden biri ise bunlar hakkındaki bireysel başvurular da Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dışında kalır (Abdurrahman Akyüz, B. No: 2012/620, 12/2/2013, § 17; Nesin Kayserilioğlu (3), B. No: 2013/1581, 16/4/2013, § 14; Atila Sertel [GK], B. No: 2015/6723, 14/7/2015, §§ 39, 40).

39. Bir işleme karşı yapılan bireysel başvurunun kabul edilebilir olması için Anayasa'nın bu işleme karşı yargı yolunu kapatmamış olması gerekir. Bu sebeple öncelikle somut olaydaki başvuru konusunun Anayasa ile yargı denetimi dışında tutulup tutulmadığının, başka bir ifadeyle başvurunun konu bakımından Anayasa Mahkemesinin yetki alanı içinde bulunup bulunmadığının -konu bakımından yetki kriterinin- değerlendirilmesi gerekir (HSK'nın mesleğe kabul kararının kaldırılmasına ilişkin kararının konu bakımından Anayasa Mahkemesi denetimine açık olup olmadığı yönünden değerlendirmeler için bkz. İsa Çetin ([GK], B. No: 2019/2284, 11/1/2024, §§ 56-58; 107-115).

40. Kurul kararlarına karşı yargı yolunun (meslekten çıkarma kararları dışında) kapalı olduğunu belirleyen Anayasa'nın 159. madde hükmünü yasal düzeyde somutlaştıran 6087 sayılı Kanun'un 33. maddesinde, meslekten çıkarma dışında kararlarına karşı yargı yolunun kapalı olduğu belirtilen birimler genel kurul ve daireler olarak ifade edilmiştir.

41. Eldeki başvuru, HSK İkinci Dairesinin görevden uzaklaştırma kararlarından dolayı uğranıldığı ileri sürülen maddi ve manevi zararların tazmini davasına ilişkindir. HSK'nın görevden uzaklaştırma kararları nedeniyle açılan tazminat davasının reddedilmesi üzerine yapılan bireysel başvurunun kabul edilebilir olması için Anayasa'nın bu davaya karşı yargı yolunu kapatmamış olması gerekir. Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrası HSK'nın meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı yolunu kapatmıştır.

42. Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrasındaki "Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz." kuralı başvuru konusu görevden uzaklaştırma işlemi üzerine açılan tam yargı davası yönünden ele alınmalıdır. Başka deyişle, meslekten çıkarma cezası dışındaki bir HSK kararı olan görevden uzaklaştırma kararı nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini talebiyle açılan tam

yargı davasının, Kurulun meslekten çıkarma cezası hâricindeki bir kararlarına karşı açılan dava olup olmadığı değerlendirilmelidir.

43. HSK'nın bir kararına karşı idari yargı merciine başvurulması, kararın iptali talebiyle olabileceği gibi bu karar nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini talebiyle de olabilir. Bir HSK işlemi nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen zararın tazmini talebiyle açılan davanın söz konusu işleme karşı yargı mercine başvuru olduğu, yargı yolu kapalı olan HSK kararları nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini taleplerine ilişkin olarak da yargı yoluna başvurulamayacağı değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, başvuru konusu olan HSK'nın görevden uzaklaştırma işlemleri nedeniyle açılan tazminat davasında (bkz. §8) yargılama mercilerinin öncelikle işlemlerin hukuka uygunluğunu ve idarenin kusurunu değerlendirecek olması, Anayasa ile yargı mercilerine başvurulamayacağı öngörülen HSK'nın meslekten çıkarma cezası dışındaki bir kararının tazminat davası yoluyla yargısal denetime tâbi tutulması anlamına gelecektir.

44. Yukarıda belirtilen nedenler birlikte değerlendirildiğinde başvuru konusu HSK'nın görevden uzaklaştırma kararı üzerine açılan tazminat davası 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin üç numaralı fıkrası gereğince Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı hususlardan olduğundan bireysel başvuru konusu olamaz.

45. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN YALAVUZ

B. No: 2020/23375 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23375

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN YALAVUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23375)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Osman YALAVUZ

Vekili : Av. Alican ÇEKMEZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun odasında yapılan aramada ele geçirilen ajandanın içeriğinden dolayı disiplin cezasıyla cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğününün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Siverek T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucunun barındığı ceza infaz kurumunda 13/3/2020 tarihinde bir arama yapılmıştır. Başvurucunun koğuşunda yapılan arama sonucunda bir adet ajanda ele geçirilmiştir. Ajanda içeriğinde yapılan inceleme sonucunda başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Ayrıca ceza infaz kurumunda yapılan aramalarda ele geçirilen diğer materyaller nedeniyle beş hükümlü/tutuklu hakkında da başvurucu ile birlikte disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu), disiplin soruşturması sonucunda başvurucu ve diğer beş hükümlü/tutuklu hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5275

sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinde düzenlenen "suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak" eylemini gerçekleştirdikleri gerekçesiyle "11 gün hücreye koyma" disiplin cezası verilmesine 23/3/2020 tarihinde karar vermiştir.

5. Disiplin Kurulu kararının gerekçesinde şu hususlar belirtilmiştir;

"Siverek T Tipi Kapı Ceza İnfaz Kurumumuzda 13/3/2020 tarihinde taraflı terör (PKK) koğuşlarında yapılan arama neticesinde Kürtçe içerikli defter, mavi kaplı, kareli defterde terör örgütünü övücü şiirler, terör örgütü mensupları ve terör örgütü elebaşının karakalem ile çizilmiş resmi, terör örgütünün geçmişi ile ilgili felsefi konuları içeren yazıların olduğu defter, bir adet karakalem ile çizilmiş ve elinde silah olan terör örgütü mensubu çizimi ve terör örgütü PKK'nın sözde haritasının Kürdistan olarak tanıltıldığı harita, Türkiye Cumhuriyeti Devletini alenen aşağılayıcı ibarelerin bulunduğu kareli kağıtlar, Kürtçe "W32" adlı dergi, 1 adet mavi kaplı içeriği terör örgütünü övücü nitelikte olan ajanda gibi materyallerin bulunduğu tespit edilmiştir. Hükümlü ve tutukluların alınan savunmalarında her ne kadar yazmış olduğu şahsi notlar eğitim ve kendilerini geliştirme amaçlı yazdıklarını belirtmiş iseler de bulunan örgütsel dökümanların kendilerine ait olduğunu kabul ettikleri; ancak bulunan materyallerin suç teşkil ettiği anlaşıldığından;"

6. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Siverek İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, Disiplin Kurulu kararının usul ve kanuna uygun olduğunu ve hükümlü/tutuklulardan ele geçirilen eşyaların terör örgütü propagandasında kullanılabileceğini ifade ederek 15/5/2020 tarihinde şikâyetin reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. Siverek 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) İnfaz Hâkimliği kararında herhangi bir isabetsizlik bulunmadığından bahisle anılan itirazı 4/6/2020 tarihinde reddetmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 15/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; bazı kitaplardan aldığı notlardan ve bireysel olarak aldığı notlardan oluşan ajandasına el konulduğunu ve bu notlar nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulandığını, aldığı notların içeriğinde herhangi bir şekilde örgüt propagandasının yer almadığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca Disiplin Kurulu kararı ve bu karara karşı yaptığı şikâyet ve itirazın reddine dair kararların gerekçesiz olduğunu belirterek ifade özgürlüğünün ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Ceza İnfaz Kurumundaki koğuşunda yapılan aramada ele geçirilen ajandasındaki içerikler nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33;

Gıyasettin Aydın (2), B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26; Beyar Uğurlu, B. No: 2019/25673, 25/1/2024, § 12).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Ceza İnfaz Kurumunda bulundurduğu ajandanın içerikleri nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

15. Müdahaleye dayanak olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

16. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

17. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber, B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

18. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275

sayılı Kanun’un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucununbulundurduğu ajandanın kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

19. Somut olayda başvurucu hakkında, bulundurduğu ajandanın içeriği nedeniyle disiplin cezası uygulanmıştır. Ceza infaz kurumu kararında, başvurucu ile birlikte diğer hükümlü/tutuklulardan ele geçen eşyalar ile ilgili olarak genel değerlendirme yapılmış ancak başvurucunun ajandasındaki hangi sözlerin "suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma" kapsamında kaldığı noktasında bir değerlendirme yapılmamıştır. Derece mahkemelerinin de bu hususları somutlaştırmadıkları görülmektedir. Öte yandan ilgili idare ve derece mahkemelerinin kararlarına bakıldığında başvurucunun kendisine ait ajandayı bulundurmasının kurum düzeni ve güvenliği üzerindeki etkisi yönünden de hiçbir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

20. Sonuç olarak somut olayda başvurucunun bulundurduğu ajanda ile "suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma" eylemini işlediği somut olgulara dayalı olarak ortaya konulamamıştır. Başvurucunun 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesinde öngörülen kurumda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması için zorunlu mevzuat ve emirleri ihlâl ettiği de Disiplin Kurulu ve derece mahkemelerince değerlendirilmemiştir.

21. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3), B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve derece mahkemeleri, başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne "11 gün hücreye koyma cezası" vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018,

§§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Bununla birlikte yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya net 15.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Siverek İnfaz Hâkimliğine (E.2020/438, K.2020/773) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 15.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KENAN KARLIDAĞ

B. No: 2020/28247 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/28247

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KENAN KARLIDAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/28247)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Kenan KARLIDAĞ

Vekili : Av. Bedia BORAN BULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, asgari aidat ödeme süresi şartı sağlandığı hâlde emeklilik yardımı ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Sınıf öğretmeni olarak 11/10/1999 tarihinde göreve başlayan başvurucu, mevzuat gereği zorunlu olarak İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığına (İLKSAN/Sandık) üye olmuştur. Başvurucunun branş değiştirerek müzik öğretmenliğine geçmesi nedeniyle İLKSAN üyeliği sona ermiştir. İLKSAN üyeliğinden dolayı başvurucunun maaşından 2013 yılına kadar yaklaşık on dört yıl düzenli olarak aidat kesintisi yapılmıştır.

3. Başvurucu, kesilen aidatların emekli olduğunda alacağı maddi yardım karşılığı olarak hesaplanarak ödenmesini talep etmiştir. İLKSAN Genel Müdürlüğü en az 120 ay ödeme yapıp emekli olanlara ödeme yapılabileceğinden henüz emekli olamayan başvurucuya emeklilik yardımı yapılmasının mümkün olmadığını açıklamıştır. Başvurucu, işlemin iptali ve emekli yardımının yasal faiziyle birlikte ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

4. Ankara 23. İdare Mahkemesince 22/10/2019 tarihinde dava reddedilmiştir. Kararın

gerekçesinde; ilgili mevzuat uyarınca emekli yardımı alınabilmesi için Sandık üyesi ilken emekliye ayrılmış ve en az on yıl Sandığa üye aidatı ödemiş olmak şartlarının bulunduğu kaydedilmiştir. Buna göre başvurucunun Sandık üyesi iken emekliye ayrılmış olma şartını taşımadığından dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

5. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi 2/7/2020 tarihinde kararı hukuka uygun bulduğunu belirterek istinaf başvurusunu kesin olmak üzere reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 27/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 25/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; yargılama sürecinde ileri sürdüğü iddiaların dikkate alınmadığını, benzer koşullara sahip başka bir davanın kabul edildiğini, Danıştay Onuncu Dairesinin 17/9/2012 tarihli ve E.2011/9488, K.2012/3870 sayılı kararına göre İLKSAN'dan ayrıldığı tarih itibarıyla emekli yardımı almaya hak kazandığını belirtmiştir. Başvurucu bu gerekçelerle adilyargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun mevcut bir mülk veya meşru beklentisinin bulunmadığı ve başvurucu hakkında tesis edilen işlemin meşru bir amaç taşıdığı, mahkeme kararının başvurucunun davanın sonucuna etkili olabilecek iddia ve itirazlarına cevap verecek nitelikte yeterli gerekçe içerdiği, mülkiyet hakkının korunmasına dair usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı çıkarak başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

9. Başvurucunun şikâyetinin özü emeklilik yardımının ödenmesi isteminin reddedilmesine ilişkin olduğundan tüm şikâyetleri mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi eldeki başvuruya benzer iddiaları daha önce Derya Yulcu (2) (B. No: 2019/18482, 2/2/2022) kararında incelemiştir. Anılan karara konu olayda öğretmenlik mesleğinden çıkarılan başvurucunun İLKSAN'a ödediği aidatların emekli olmuş gibi ödenmesi talebi 120 ay aidat ödemiş olmakla birlikte emekli olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi öncelikle aidat karşılığı olan taleplerin parasal niteliğini işaret ederek başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamına girdiğini ve müdahalenin üçüncü kurala göre incelenmesi gerektiğini kaydetmiştir (Derya Yulcu (2), § 37).

12. Derya Yulcu (2) kararında ölçülülük ilkesi kapsamında yapılan incelemede öncelikle yargı mercilerin emeklilik yardımı alma hakkının doğması ve ödenmesinin talep edilebilme şartlarının ayrı olup olmadığı ile emekli yardımı hakkının doğabilmesi için on yıl Sandığa aidat ödenmiş olmasının yeterli olup olmadığına yönelik bir değerlendirme yapılmadığı tespitine yer verilmiştir. Ayrıca emekli yardımı yapılabilmesinin emekli olma şartına bağlanmasının Sandık sisteminin korunması ve devamlılığının sağlanması amacı yönünden elverişlilik ve gereklilik ölçütlerini sağlayıp sağlamadığının açıklanmadığı ve kamu görevinden çıkarıldığı için Sandık üyeliği sona eren başvurucunun durumu hakkında

herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı belirtilmiştir (Derya Yulcu (2), §§ 48, 49).

13. Anayasa Mahkemesi Danıştay Onbirinci Dairesinin 13/6/2017 tarihli ve E.2017/937, K.2017/4897 sayılı kararında emekli olmama hâlinin emeklilik yardımı ödenmesine engel olarak görülmediğine ilişkin kararına işaret etmiştir. Bu bağlamda da emeklilikten önce ilkokul öğretmenliği görevinin sona ermesi sebebiyle sandık üyeliğinden ayrılan kişiler yönünden emeklilik yardımından yararlanabilmek için emekli olma şartının gerekli olup olmadığıyla ilgili olarak yargı mercileri arasında görüş ayrılığı bulunduğunu kaydetmiştir (Derya Yulcu (2), § 50). Anayasa Mahkemesi sonuç olarak mahkeme kararlarının mülkiyet hakkına ilişkin davanın sonucuna etkili olabilecek mahiyetteki iddia ve itirazlara cevap verecek nitelikte yeterli bir gerekçe içermediğinden mülkiyet hakkının korunmasına dair usule ilişkin güvencelerin yerine getirilmediğine ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Derya Yulcu (2), §§ 52, 53).

14. Somut olayda da İLKSAN üyeliğinden branş değişikliği nedeniyle ayrılan başvurucunun 120 aydan fazla aidat ödemiş olmakla birlikte emekli olma şartını taşımadığı gerekçesiyle emeklilik yardımı talebinin reddedildiği görülmektedir. Buna göre yukarıda anılan kararda açıklanan ilke ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını talep etmiştir.

16. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 23. İdare Mahkemesine (E.2019/561, K.2019/2619) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

D.S VE N.B.S.

B. No: 2020/32560 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32560

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

D.S VE N.B.S. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/32560)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucular : 1. D.S

2. N.B.S

Vekili : Av. Caner CANLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca verilen tedbir kararına yönelik esaslı iddiaların itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, tedbir kararına karşı savunma hakkını kullanılamaması nedeniyle savunma hakkının, başvurucular hakkında şiddet uygulayan ifadesinin kullanılması nedeniyle de masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular ayrıca tedbir kararı sürecinde D.S. hakkında hiçbir isnadın bulunmadığını belirterek suç ve cezaların şahsiliği ilkesinin; uygulanan tedbirin mahiyeti gereğimaddi ve manevi varlığın korunması hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve seyahat hürriyetinin ihlal edildiğinden de yakınmaktadırlar.

3. Başvurucular, nihai hükmü 10/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra süresi içinde 12/10/2020 tarihinde tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru, gerekçeli karar hakkı ve masumiyet karinesi yönlerinden incelenmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Başvurucular, 6284 sayılı Kanun uyarınca verilen tedbir kararına yönelik esaslı iddialarının itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

5. Başvuruya konu olayda lehine tedbir istenen mağdurun, başvurucuların hakaretine, tehdidine, huzur ve sükununu bozmasına maruz kaldığı iddiasında bulunduğu görülmektedir. Bu kapsamda yargı mercilerince mağdur tarafın korunabilmesi için 6284 sayılı Kanun'un bazı hükümlerinin tedbiren uygulanması gerektiği kanaatine varılmış; ancak dosyaya sunulan delillerle sonuç arasında ne şekilde bağ kurulduğunun, gerekçesiz olarak verilen tedbir kararına yapılan itirazın neden reddedildiğinin asgari düzeyde dahi açıklanmadığı anlaşılmıştır.

6. Anayasa Mahkemesi gerekçeli karar hakkı yönünden olay ve olguları somut başvuru ile benzer iddiaları Salih Söylemezoğlu (B. No: 2013/3758, 6/1/2016) ve Erdal Türkmen (B. No: 2016/2100, 4/4/2019) kararlarında incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararlarda, Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı gereği itiraz merciince başvurucuların beyan ve delillerinin etkili bir şekilde incelenmesi ve karşılanması gerektiği belirtilerek söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle başvurucuların gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

7. Diğer taraftan bu ihlal kararının davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

8. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucular, kolluk evrakında "şiddet uygulayan" ifadesinin kullanılması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Masumiyet karinesinin medeni hak ve yükümlülükler kapsamında kalan bir yargılamada uygulanabilmesi için başvurucunun söz konusu medeni yargılama ile hakkında yürütülen veya sona eren ceza yargılaması arasında bağlantı bulunduğunu göstermesi gerekmektedir. Medeni hak yargılamasında, ceza yargılamasında verilen kararın sonucunun dikkate alındığı ve değerlendirildiği veya ceza dosyasında yer alan delillerin irdelendiği ya da başvurucunun hakkındaki suçlamayı doğuran olaylara dahli ile ilgili irdelemelerde bulunulduğu veyahut

başvurucunun muhtemel suçluluğuyla ilgili yorum yapıldığı hâllerde, söz konusu bağlantının var olduğu kabul edilebilir (S.M. [GK], B. No: 2016/6038, 20/6/2019, § 38).

11. Somut başvuruda 6284 sayılı Kanun kapsamında yürütülen tedbir sürecinin ceza soruşturmasına veya kovuşturmasına bağlı olmadığı, lehine tedbir verilenin talebi üzerine başlatıldığı görülmektedir. Başvuru dosyasında, başvuru konusu kararın verildiği tedbir yargılaması kapsamında kalan fiillerle ilgili olarak başvurucu hakkında ceza soruşturması başlatıldığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

12. Medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin olan somut uyuşmazlık kapsamında verilen kararda kullanılan ifadelerin -bağlantılı bir ceza davası/soruşturması bulunmaması nedeniyle- masumiyet karinesi kapsamında incelenmesi mümkün olmadığından masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunması gerekmektedir.

C. Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucular; Ankara Batı 1. Aile Mahkemesi ile 2. Aile Mahkemesinin yetkili olmadığını, tedbir devam ederken aynı esas üzerinden tekrar mükerrer tedbir kararı verildiğini ileri sürmüş ve bu kapsamda bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yargılanmadığını iddia etmiştir.

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

15. Başvuruculların yetkisizlik iddiasını ilgili mahkemelere yöneltmediği, iddia ve itirazlarına ilişkin yeterli inceleme yapılmadığı hususunun yukarıda gerekçeli karar hakkı yönüyle ele alındığı ve bu iddianın tek başına bağımsızlık ve tarafsızlığa delalet edemeyeceği, bunun dışında söz konusu mahkemelerin neden bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin iddialarını somutlaştıramadığı dikkate alındığında söz konusu iddianın temellendirilememiş şikâyet kapsamında kabul edilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Diğer İhlal İddiaları

17. Suç ve cezaların şahsiliği ilkesi, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile maddi ve manevi bütünlüğün korunması hakkının ve seyahat özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarının, gerekçeli karar hakkı bağlamında adil yargılama hakkı yönünden ihlal sonucuna ulaşılması nedeniyle incelenmesine gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular, ihlalin tespiti, yeniden yargılama ile tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve

Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı açık olduğundan tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvuruculaların kimliklerinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Suç ve cezaların şahsiliği ilkesi, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile maddi ve manevi bütünlüğün korunması hakkının ve seyahat özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarının incelenmesine YER OLMADIĞINA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Ankara Batı 2. Aile Mahkemesine (E.2022/233 D.İş, K.2020/233- E.2020/232 D.İş, K.2020/232) GÖNDERİLMESİNE,

F. Tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUALLA GÜRSOY

B. No: 2020/35121 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35121

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUALLA GÜRSOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35121)

Karar Tarihi: 7/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/10/2025 - 33035

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Mualla GÜRSOY

Vekili : Av. Halim MERTEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari işlemin iptali istemiyle açılan davada genel dava açma süresi yerine özel dava açma süresine ilişkin kural uygulanarak davanın süre aşımı yönünden reddi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/11/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, mahkemeye erişim hakkına ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Giresun'da ikamet eden başvurucu; Bulancak ilçesi, Bulancak Mahallesi, 4 pafta, 72 ada, 17 parsel sayılı taşınmaz üzerinde bulunan yapının bağımsız bölüm malikidir. Binanın

bulunduğu ana taşınmaz, tapuya kayıtlıdır.

6. Yapı 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'un hükümleri uyarınca riskli yapı olarak tespit edilmiş; başvurucu, bu tespite itiraz etmiştir.

7. Riskli yapı tespitine ilişkin yapılan itiraz, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Trabzon Riskli Yapı Tespitine İtiraz Değerlendirme Heyetinin (Heyet) 24/11/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Anılan karar, başvurucunun eşine 27/11/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

8. Bulancak Belediye Başkanlığı (İdare) tarafından yapının riskli olduğunun idari anlamda kesinleştiğinden hareketle maliklerince altmış gün içinde tahliyesi ve yıkılması için 12/12/2014 tarihli işlem tesis edilmiştir.

9. Başvurucu, itirazının reddine ilişkin Heyet kararının ve İdarenin yıkım işleminin iptali talebiyle 8/1/2015 tarihinde Ordu İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 9/9/2015 tarihli kararla işlemlerin iptaline hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; mahallinde yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi neticesinde davaya konu binanın düşey ve yatay deprem yükleri altında taşıma gücü yetersizliğini gösteren, çatlak, ezilme veya açılma gibi herhangi bir hasarın mevcut olmadığına dikkat çekerek yığma yapı olarak inşa edilen binanın mevcut durumu, duvar uzunluk ve kalınlıkları ile kat ağırlığı dikkate alınarak Deprem Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan hesaplamalarda düşey ve yatay deprem yüklerine dayanımının yeterli düzeyde bulunduğuna vurgu yapmıştır. Bu kabulden hareketle Mahkeme, söz konusu binanın riskli yapı olarak tespitine ve buna bağlı olarak altmış gün içinde yıkılması gerektiğine dair dava konusu işlemlerde hukuka uyarlık bulunmadığını ifade etmiştir.

10. Mahkeme kararına karşı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve İdare, temyiz başvurusunda bulunmuştur. Başvuruyu inceleyen Danıştay Ondördüncü Dairesi (Daire) 14/6/2017 tarihli kararıyla temyiz başvurusunu kabul ederek mahkeme kararının bozulmasına hükmetmiştir. Temyiz kararının gerekçesinde; riskli yapı tespitine karşı yapılan itirazın reddine dair kararın başvurucunun eşine tebliğ edildiği 27/11/2014 tarihinden itibaren otuz gün içinde iptali istemiyle dava açılması gerekirken kanuni dava açma süresi geçirildikten sonra 8/1/2015 tarihinde açılan davanın esasını inceleme olanağı bulunmadığını belirterek davanın süre aşımı yönünden reddine karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Daire, riskli olduğu kesinleşen yapının 6306 sayılı Kanun hükümleri gereğince tahliyesine ve yıkımına yönelik olarak tesis edilen 12/12/2014 tarihli işlemin hukuki değerlendirilmesinin ise önceki işleme bağlı kalınmaksızın yapılarak bu işlem hakkında yeniden karar verilmesi gerektiğinden önceki işlem için yapılan incelemeye dayanılarak verilen iptal kararında hukuki isabet bulunmadığını belirtmiştir.

11. Başvurucu, Daire kararına karşı karar düzeltme isteminde bulunmuş ancak aynı Dairenin 8/3/2018 tarihli kararı ile karar düzeltme talebi reddedilmiştir.

12. Bozma sonrası davayı yeniden ele alan Mahkeme 15/5/2018 tarihli kararla uyuşmazlığın riskli yapı tespitine karşı yapılan itirazın reddine dair kısmının süre aşımı nedeniyle reddine, yıkım kararına ilişkin kısmının ise esastan reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; riskli yapı tespitine karşı yapılan itirazın reddine dair kararın başvurucunun eşine tebliğ edildiği 27/11/2014 tarihinden itibaren, otuz gün içinde iptali istemiyle dava açılması gerekirken kanuni dava açma süresi geçirildikten sonra 8/1/2015 tarihinde açılan davanın esasını inceleme olanağı bulunmadığını belirtmiştir. Mahkeme, uyuşmazlığın tahliye ve yıkıma ilişkin kısmına yönelik olarak riskli olduğu kesinleşen yapının 6306 sayılı Kanun

uyarınca gerekli sürelerin verilerek yıktırılmasının davalı idareden istenmesi üzerine tesis edilen 12/12/2014 tarihli işlemde mevzuat gereğinin uygulandığını vurgulamak suretiyle bu kısım yönünden de hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir.

13. Başvurucu, kararı temyiz etmiştir. Temyiz dilekçesinde, yargısal uygulamalarda içtihat mahkemesi olan Danıştayın farklı dairelerinin özel dava açma süresinin gösterilmediği hâllerde hangi dava açma süresinin uygulanması gerektiği noktasında farklı değerlendirmeleri olduğunu, bu konudaki belirsizliğe ilişkin içtihadın birleştirilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Başvurucunun temyiz talebi, Danıştay Altıncı Dairesinin 24/10/2019 tarihli kararıyla reddedilmiş ve hüküm onanmıştır. Yine başvurucu tarafından yapılan karar düzeltme isteminde başvurucu, Danıştay daireleri arasındaki farklı uygulamalara yönelik taraflarınca içtihadın birleştirilmesi yönünde talepte bulunulduğu ve bunun sonucunun beklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak başvurucunun ileri sürdüğü hususlara yönelik olarak herhangi bir ek gerekçe belirtilmeksizin Danıştay Altıncı Dairesinin 17/9/2020 tarihli kararıyla karar düzeltme talebi reddedilmiş ve başvuru yolları bu tarihte tüketilmiştir.

14. Nihai karar, başvurucu vekiline 17/10/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 16/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Kanun Maddeleri

16. 6306 sayılı Kanun'un işlem sırasında yürürlükte bulunan ''Tanımlar'' başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Bakanlık: Çevre ve Şehircilik Bakanlığını,

b) İdare: Belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeleri, bu sınırlar dışında il özel idarelerini, büyükşehirlerde büyükşehir belediyelerini ve Bakanlık tarafından yetkilendirilmesi hâlinde büyükşehir belediyesi sınırları içindeki ilçe belediyelerini,

...

d) Riskli yapı: Riskli alan içinde veya dışında olup ekonomik ömrünü tamamlamış olan ya da yıkılma veya ağır hasar görme riski taşıdığı ilmî ve teknik verilere dayanılarak tespit edilen yapıyı,

...

ifade eder. "

17. 6306 sayılı Kanun'un 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Riskli yapıların yıktırılmasında ve bunların bulunduğu alanlar ile riskli alanlar ve rezerv yapı alanlarındaki uygulamalarda, öncelikli olarak malikler ile anlaşma yoluna gidilmesi esastır. Anlaşma ile tahliye edilen yapıların maliklerine veya malik olmasalar bile kiracı veya sınırlı ayni hak sahibi olarak bu yapılarda ikamet edenlere veya bu yapılarda işyeri bulunanlara geçici konut veya işyeri tahsisi ya da kira yardımı yapılabilir.

...

(3) Uygulamaya başlanmadan önce, riskli yapıların yıktırılması için, bu yapıların maliklerine altmış günden az olmamak üzere süre verilir. Bu süre içinde yapı, malik tarafından yıktırılmadığı takdirde, yapının idari makamlarca yıktırılacağı belirtilerek ve tekrar süre verilerek tebligatta bulunulur. Verilen bu süre içinde de maliklerince yıktırma yoluna gidilmediği takdirde, bu yapıların insandan ve eşyadan tahliyesi ve yıktırma işlemleri, yıktırma masrafı ile gereken diğer yardım ve krediler öncelikle dönüşüm projeleri özel hesabından karşılanmak üzere, mahallî idarelerin de iştiraki ile mülki amirler tarafından yapılır veya yaptırılır.

(4) Birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarda belirtilen usullere göre süresinde yıktırılmadığı tespit edilen riskli yapıların yıktırılması, Bakanlıkça yazılı olarak İdareye bildirilir. Buna rağmen yıktırılmadığı tespit edilen yapılar, Bakanlıkça yıkılır veya yıktırılır. Uygulamanın gerektirmesi hâlinde Bakanlık, yukarıdaki fıkralarda belirtilen tespit, tahliye ve yıktırma iş ve işlemlerini bizzat da yapabilir."

18. 6306 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (9) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun uyarınca tesis edilen idari işlemlere karşı tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca dava açılabilir."

19. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Dava açma süresi" başlıklı 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür.

2. Bu süreler;

a) İdari uyuşmazlıklarda; yazılı bildirimin yapıldığı,

...

Tarihi izleyen günden başlar."

20. 2577 sayılı Kanun'un "Üst makamlara başvurma" başlıklı 11. maddesi şöyledir:

"1. İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır."

2. İlgili Danıştay Kararları

21. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 4/3/2019 tarihli ve E.2017/2905, K.2019/857 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Ancak, idari işlemlerin nitelikleri gereği özel yasalarda, genel dava açma süreleri dışında ayrı dava açma sürelerinin öngörülmüş olması halinde, idare tarafından idari işlemlerin nitelikleri ve tabi oldukları dava açma süreleri gösterilmedikçe özel dava açma sürelerinin işletilmesine olanak bulunmadığından, Anayasa'nın 40. maddesi hükmü uyarınca, özel dava

açma süresine tabi olmasına rağmen, bu hususun idari işlemde açıklanmaması halinde, dava konusu idari işlemin tebliği tarihinden itibaren, özel dava açma süresinin değil, 60 günlük genel dava açma süresinin uygulanması gerektiği sonucuna varılmaktadır."

22. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 11/6/2014 tarihli ve E.2012/1402, K:2014/2629 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Anayasa'nın 11. maddesinde, Anayasa hükümlerinin yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kuralları olduğu ifade edilmiş; 40. maddesinin 2. fıkrasında, 'Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.' hükmü yer almıştır.

İdari işlemlere karşı başvuru yollarının ayrıntılı düzenlemelerde yer alması, başvuru süresinin kısa olması veya olağan başvuru yollarına istisna getirilebilmesi nedeniyle, işlemlere karşı hangi idari birime, hangi sürede başvurulacağının idarelerce işlemde belirtilmesi hukuk güvenliği ilkesinin gereğidir. Anılan Anayasa hükmü ile de bireylerin yargı ya da idari makamlar önünde haklarını arayabilmelerine kolaylık ve olanak sağlanması amaçlanmış; idareye işlemlerinde, ilgililerin kaç gün içinde, hangi mercilere başvurabileceklerini bildirme yükümlülüğü getirilmiştir.

İdarenin Anayasa'dan kaynaklanan yükümlülüğünü yerine getirmesi esas olmakla birlikte, belirtilen yükümlülüğün yerine getirilmemesi, idari işlemlere karşı açılan davalarda dava açma süresinin işletilmeyip, ihmal edilmesi sonucunu da doğurmamalıdır. Anayasa'nın 125. maddesinde idari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin yazılı bildirim tarihinden başlayacağının bildirilmesi karşısında, usulüne uygun tebliğ olunan veya bütün unsurlarıyla ilgililer tarafından öğrenilen idari işlemler üzerine, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda açıkça belirtilen ve ilgililerce de bilindiğinin kabulü gereken genel dava açma sürelerinin işletilmesi zorunludur.

İdari işlemlerin nitelikleri gereği özel yasalarda, genel dava açma süreleri dışında ayrı dava açma sürelerinin öngörülmüş olması halinde, idare tarafından idari işlemlerin nitelikleri ve tabi oldukları dava açma süreleri gösterilmedikçe özel dava açma sürelerinin işletilmesine olanak bulunmadığından, Anayasa'nın 40. maddesi hükmü uyarınca, özel dava açma süresine tabi olmasına rağmen, bu hususun idari işlemde açıklanmaması halinde, dava konusu idari işlemin tebliği tarihinden itibaren, özel dava açma süresinin değil, altmış günlük genel dava açma süresinin uygulanması gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Bu durumda, özel yasasında yer alan düzenleme gereği tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde dava konusu edilmesi gereken dava konusu işlemlerin içeriğinde, Anayasa'nın 40. maddesinde yer alan düzenlemeye uygun olarak kanun yoluna başvurma süresinin gösterilmemiş olması nedeniyle ödeme emrinin tebliğ tarihinden itibaren genel dava açma süresi olan altmış gün içinde bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmakla, davanın süresinde olduğunun kabulü ve davanın süreaşımı nedeniyle reddi yolundaki ısrar kararının bozulması gerekmektedir."

23. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 17/11/2014 tarihli ve E.2012/2620, K.2014/4054 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

" İdarenin Anayasa'dan kaynaklanan yükümlülüğünü yerine getirmesi esas olmakla birlikte, belirtilen yükümlülüğün yerine getirilmemesi, idari işlemlere karşı açılan davalarda dava açma süresinin işletilmeyip, ihmal edilmesi sonucunu da doğurmamalıdır. Anayasa'nın 125. maddesinde idari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin yazılı bildirim tarihinden

başlayacağının bildirilmesi karşısında, usulüne uygun tebliğ olunan veya bütün unsurlarıyla ilgililer tarafından öğrenilen idari işlemler üzerine, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda açıkça belirtilen ve ilgililerce de bilindiğinin kabulü gereken genel dava açma sürelerinin işletilmesi zorunludur.

İdari işlemlerin nitelikleri gereği özel yasalarda, genel dava açma süreleri dışında ayrı dava açma sürelerinin öngörülmüş olması halinde, idare tarafından idari işlemlerin nitelikleri ve tabi oldukları dava açma süreleri gösterilmedikçe özel dava açma sürelerinin işletilmesine olanak bulunmadığından, Anayasa'nın 40. maddesi hükmü uyarınca, özel dava açma süresine tabi olmasına rağmen, bu hususun idari işlemde açıklanmaması veya muhatabın yanıltılması halinde, dava konusu idari işlemin tebliği tarihinden itibaren, özel dava açma süresinin değil, altmış günlük genel dava açma süresinin uygulanması gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Bu durumda, özel yasasında yer alan düzenleme gereği tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde dava açılması gereken dava konusu işlemlerin içeriğinde, Anayasa'nın 40. maddesinde yer alan düzenlemeye uygun olarak kanun yoluna başvurma süresinin doğru gösterilmemiş ve davacının yanıltılmış olması nedeniyle para cezasının tebliğ tarihinden itibaren üst yazıda belirtilen genel dava açma süresi olan altmış gün içinde bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmakla, davanın süresinde olduğunun kabulü gerektiği sonucuna varılarak davanın süreaşımı nedeniyle reddi yolundaki ısrar kararında hukuka ve usule uygunluk bulunmamıştır. "

24. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 26/10/2020 tarihli ve E.2020/2208, K.2020/1974 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"İdari işlemlerin nitelikleri gereği yasalarda, genel dava açma süreleri dışında ayrı dava açma sürelerinin öngörülmüş olması halinde, idare tarafından idari işlemlerin nitelikleri ve tabi oldukları dava açma süreleri gösterilmedikçe özel dava açma sürelerinin işletilmesine olanak bulunmamaktadır.

Öte yandan, davacıların, kendilerine bir bildirim yapılmadığı sürece 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesinde öngörülen ve özel bir yargılama niteliği taşıyan ivedi yargılama usulünü ve bu usule tâbi işlerde geçerli olan dava açma süresini bilmeleri mümkün değildir. Dolayısıyla ivedi yargılama usulüne tâbi olan bir işlemi öğrendiklerinde kaç gün içinde hangi merciye başvurulacağını ya da doğrudan dava açılıp açılamayacağını bilmeleri beklenemez.

Bu doğrultuda, Anayasa'nın 40. maddesi hükmü uyarınca, özel dava açma süresine tabi olmasına rağmen, bu hususun idari işlemde açıklanmaması halinde, dava konusu idari işlemin tebliği tarihinden itibaren, özel dava açma süresinin değil, 60 günlük genel dava açma süresinin uygulanması gerekmektedir.

Uyuşmazlık bu çerçevede ele alındığında, Hazine ve Maliye Bakanlığı Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından hazırlanarak 16/04/2019 tarih ve 927 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile onaylanan dava konusu 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı değişikliği, 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı değişikliği ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı değişikliği, 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesinde öngörülen ivedi yargılama usulü kapsamında yapılmış olup, her ne kadar söz konusu maddede, 30 günlük özel dava açma süresi öngörülmüş ise de; Anayasa'nın 40. maddesi gereğince, kanunlarda özel başvuru yolu ve dava açma süresi öngörüldüğü hallerde bunun ilgililere açıkça ve ayrıca bildirilmesi gerektiği kuşkusuzdur.

Dava konusu imar planı değişiklikleri askıda ilan edilirken, söz konusu planların ivedi

yargılama usulüne tabi olduğuna veya özel dava açma süresi bulunduğuna yönelik askı tutanağında herhangi bir açıklamaya yer verilmediği anlaşılmakta olup, bu haliyle, bakılmakta olan davada, dava açma süresi değerlendirilirken, özel dava açma süresinin değil, 60 günlük genel dava açma süresinin dikkate alınması gerekmektedir."

25. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 10/12/2018 tarihli ve E.2018/4334, K.2018/5459 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"6306 sayılı Kanun'un 6. maddesinin 9. bendinde ise, bu Kanun uyarınca tesis edilen idari işlemlere karşı tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca dava açılabileceği düzenlemesine yer verilmiştir.

Yukarıda belirtilen Anayasa ve Yasa hükümleri karşısında; özel kanunlarında aksine bir hüküm bulunmadıkça, idari işlemlerde dava açma süresinin başlamasında yazılı bildirimin esas olduğu, dava açma süresi hesabında ilân tarihinin, ancak "ilanı gereken" düzenleyici nitelikteki işlemler açısından dikkate alınacağı, bireysel nitelikteki işlemlere karşı ilgililerin, bu işlemlerin kendilerine yazılı olarak bildirildiği tarihten itibaren dava açabilecekleri kuşkusuzdur.

İdari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin, yazılı bildirim tarihinden başlayacağı kuralı, idari işlemlerin idare tarafından ilgililere açık ve anlaşılır bir biçimde duyurulması ve bu işlemlere karşı idari yollara veya dava yoluna başvurmalarına olanak sağlama amacını taşımaktadır. Bununla birlikte, idari işlemin niteliğinin ve hukuki sonuçlarının davacı tarafından bütünüyle öğrenildiği kimi davalarda, bilgi edinmenin (ıttılanın) yazılı bildirimin sonuçlarını doğuracağı ve dava açma süresine başlangıç alınacağı Danıştay içtihatlarıyla kabul edilmiştir. Ancak bu istisnai durumun kabulü, bilgi edinmenin dava açma süresine başlangıç alınması da, idari işlemin niteliği ve doğurduğu hukuki sonuç itibarıyla davacılar tarafından öğrenildiğinin kanıtlanması koşuluna bağlı olup; bu koşulun gerçekleşip gerçekleşmediği açılan idari davada ancak, idari yargı merciince karara bağlanabilir. Bir başka deyişle, her tür bilgi edinmenin (ıttılanın) idari dava açma süresine başlangıç alınacağı şeklindeki genel bir kabul, Anayasa'nın 125. maddesi ve 2577 sayılı Yasayla bağdaşmayacaktır.

Nitekim, 6306 sayılı Kanun'da, bu Kanun uyarınca tesis edilmiş işlemlere karşı dava açma süresinin hesabında 'tebliğ' tarihinin esas alınacağına dair 6/9. maddesindeki hüküm ile anılan Kanun'da, zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıyan alanların 'Risli Alan' olarak belirlenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarının Resmi Gazete'de yayımlanmasının zorunlu olduğuna veya Resmî Gazete'de yayımlanmış olmasının ilgililere tebliğ hükmünde olduğuna dair bir kurala yer verilmemiş olması da bunu doğrulamaktadır. Ayrıca, riskli alan belirlenmesi ve sonrasında tesis edilen işlemlerin Anayasa'da yer alan bir temel hak ve özgürlük olan mülkiyet hakkını kısıtlayıcı nitelikte sonuçlar doğuracak olması itibarıyla, yazılı bildirim yapılması, Anayasa'da güvence altına alınmış olan hak arama özgürlüğünün de gereğidir.

Bu çerçevede, içeriği itibarıyla muhataplara tebliği zorunlu olan, zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıyan alanların riskli alan ilan edilmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarının, yazılı bildirim veya öğrenme üzerine yasal dava açma süresi içinde dava konusu edilebileceği açıktır.

Öte yandan, idari işlemlere karşı başvuru yollarının ayrıntılı düzenlemelerde yer alması, başvuru süresinin kısa olması veya olağan başvuru yollarına istisna getirilebilmesi

nedeniyle, işlemlere karşı hangi idari birime, hangi sürede başvurulacağının idarelerce işlemde belirtilmesi hukuk güvenliği ilkesinin bir gereği olduğundan, Anayasa'nın 40. maddesiyle, bireylerin yargı ya da idari makamlar önünde haklarını arayabilmelerine kolaylık ve olanak sağlanması amaçlanmış; idareye işlemlerinde, ilgililerin kaç gün içinde, hangi mercilere başvurabileceklerini bildirme yükümlülüğü getirilmiştir.

Bu nedenle, nitelikleri gereği özel yasalarda, genel dava açma süreleri dışında ayrı dava açma süreleri öngörülmüş olan idari işlemlerin nitelikleri ve tabi oldukları dava açma süreleri idare tarafından ilgililerine bildirilmedikçe, özel dava açma sürelerinin işletilmesine, Anayasa’nın 40. maddesi hükmü uyarınca olanak bulunmamakta olup, 2577 sayılı Kanun’da açıkça belirtilen ve ilgililerce de bilindiğinin kabulü gereken genel dava açma sürelerinin işletilmesi zorunludur.

Dolayısıyla, her ne kadar 6306 sayılı Kanun'un 6. maddesinin 9. bendiyle, bu Kanun uyarınca tesis edilen idari işlemler yönünden, 2577 sayılı Kanun'da öngörülen 60 günlük genel dava açma süresi 30 güne indirilmiş ise de, dava konusu Bakanlar Kurulu kararı ile bu hususun davacıya bildirilmemiş olması, bu davada özel dava açma süresinin değil, 60 günlük genel dava açma süresinin uygulanmasını gerekli kılmaktadır.

Bakılan uyuşmazlıkta ise, 6306 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca alınan dava konusu Bakanlar Kurulu Kararının 15/10/2016 günlü, 29858 sayılı Resmî Gazete'de yayımlandığı; ancak, davacılara ayrıca tebliğ edilmediği, davacıların bu kararı 01/08/2018 tarihinde öğrendiklerini beyan ettikleri ve 07/08/2018 tarihinde bakılan davayı açtıkları anlaşılmıştır.

Bu durumda, davacıların dava konusu Bakanlar Kurulu Kararına karşı, öğrenme tarihinden itibaren genel dava açma süresi olan 60 günlük süre içinde, 07/08/2018 tarihinde açtığı bu davanın süresinde olduğu sonucuna varıldığından, aksi yöndeki Daire kararında hukuki isabet görülmemiştir."

26. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 24/4/2017 tarihli ve E.2017/397, K.2017/1818 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"6306 sayılı Kanun'un 6. maddesinin 9. bendinde ise, bu Kanun uyarınca tesis edilen idari işlemlere karşı tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca dava açılabileceği düzenlemesine yer verilmiştir.

Yukarıda belirtilen Anayasa ve Yasa hükümleri karşısında; özel kanunlarında aksine bir hüküm bulunmadıkça, idari işlemlerde dava açma süresinin başlamasında yazılı bildirimin esas olduğu, dava açma süresi hesabında ilân tarihinin, ancak 'ilanı gereken' düzenleyici nitelikteki işlemler açısından dikkate alınacağı, bireysel nitelikteki işlemlere karşı ilgililerin, bu işlemlerin kendilerine yazılı olarak bildirildiği tarihten itibaren dava açabilecekleri kuşkusuzdur.

İdari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin, yazılı bildirim tarihinden başlayacağı kuralı, idari işlemlerin idare tarafından ilgililere açık ve anlaşılır bir biçimde duyurulması ve bu işlemlere karşı idari yollara veya dava yoluna başvurmalarına olanak sağlama amacını taşımaktadır. Bununla birlikte, idari işlemin niteliğinin ve hukuki sonuçlarının davacı tarafından bütünüyle öğrenildiği kimi davalarda, bilgi edinmenin (ıttılanın) yazılı bildirimin sonuçlarını doğuracağı ve dava açma süresine başlangıç alınacağı Danıştay içtihatlarıyla kabul edilmiştir. Ancak bu istisnai durumun kabulü, bilgi edinmenin dava açma süresine başlangıç alınması da, idari işlemin niteliği ve doğurduğu hukuki sonuç itibarıyla davacılar tarafından öğrenildiğinin kanıtlanması koşuluna bağlı olup; bu koşulun gerçekleşip

gerçekleşmediği açılan idari davada ancak, idari yargı merciince karara bağlanabilir. Bir başka deyişle, her tür bilgi edinmenin (ıttılanın) idari dava açma süresine başlangıç alınacağı şeklindeki genel bir kabul, Anayasa'nın 125. maddesi ve 2577 sayılı Yasayla bağdaşmayacaktır.

Nitekim, 6306 sayılı Kanun'da, bu Kanun uyarınca tesis edilmiş işlemlere karşı dava açma süresinin hesabında "tebliğ" tarihinin esas alınacağına dair 6/9. maddesindeki hüküm ile anılan Kanun'da, zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıyan alanların 'Risli Alan' olarak belirlenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarının Resmi Gazete'de yayımlanmasının zorunlu olduğuna veya Resmî Gazete'de yayımlanmış olmasının ilgililere tebliğ hükmünde olduğuna dair bir kurala yer verilmemiş olması da bunu doğrulamaktadır. Ayrıca, riskli alan belirlenmesi ve sonrasında tesis edilen işlemlerin Anayasa'da yer alan bir temel hak ve özgürlük olan mülkiyet hakkını kısıtlayıcı nitelikte sonuçlar doğuracak olması itibarıyla, yazılı bildirim yapılması, Anayasa'da güvence altına alınmış olan hak arama özgürlüğünün de gereğidir.

Bu çerçevede, içeriği itibarıyla muhataplara tebliği zorunlu olan, zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıyan alanların riskli alan ilan edilmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarının, yazılı bildirim veya öğrenme üzerine yasal dava açma süresi içinde dava konusu edilebileceği açıktır.

Öte yandan, idari işlemlere karşı başvuru yollarının ayrıntılı düzenlemelerde yer alması, başvuru süresinin kısa olması veya olağan başvuru yollarına istisna getirilebilmesi nedeniyle, işlemlere karşı hangi idari birime, hangi sürede başvurulacağının idarelerce işlemde belirtilmesi hukuk güvenliği ilkesinin bir gereği olduğundan, Anayasa'nın 40. maddesiyle, bireylerin yargı ya da idari makamlar önünde haklarını arayabilmelerine kolaylık ve olanak sağlanması amaçlanmış; idareye işlemlerinde, ilgililerin kaç gün içinde, hangi mercilere başvurabileceklerini bildirme yükümlülüğü getirilmiştir.

Bu nedenle, nitelikleri gereği özel yasalarda, genel dava açma süreleri dışında ayrı dava açma süreleri öngörülmüş olan idari işlemlerin nitelikleri ve tabi oldukları dava açma süreleri idare tarafından ilgililerine bildirilmedikçe, özel dava açma sürelerinin işletilmesine, Anayasa’nın 40. maddesi hükmü uyarınca olanak bulunmamakta olup, 2577 sayılı Kanun’da açıkça belirtilen ve ilgililerce de bilindiğinin kabulü gereken genel dava açma sürelerinin işletilmesi zorunludur.

Dolayısıyla, her ne kadar 6306 sayılı Kanun'un 6. maddesinin 9. bendiyle, bu Kanun uyarınca tesis edilen idari işlemler yönünden, 2577 sayılı Kanun'da öngörülen 60 günlük genel dava açma süresi 30 güne indirilmiş ise de, dava konusu Bakanlar Kurulu kararı ile bu hususun davacıya bildirilmemiş olması, bu davada özel dava açma süresinin değil, 60 günlük genel dava açma süresinin uygulanmasını gerekli kılmaktadır.

Bakılan uyuşmazlıkta ise, 6306 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca alınan dava konusu Bakanlar Kurulu Kararının 21/03/2015 günlü, 29302 sayılı Resmî Gazete'de yayımlandığı; ancak, davacıya ayrıca tebliğ edilmediği, davacının bu kararı, 'kendisinin de hissedarı olduğu 4064 ada 49 parseldeki taşınmaza karşılık, uzlaşma görüşmeleri yapılacağı, bu ihbarnamenin tebliğinden itibaren 15 gün içinde Kentsel Dönüşüm Müdürlüğüne şahsen başvurması gerektiği, uzlaşma sağlanmaması ve sözleşme imzalanmaması durumunda, gayrımenkulun bedeli karşılığında Meram Belediye Encümenince 2942 sayılı Kanun’un 10. maddesine ve 6306 sayılı Kanun’a istinaden kamulaştırma yapılacağı'na ilişkin 15/06/2016 günlü Meram Belediyesi Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü işleminin, 27/06/2016 tarihinde

kendisine tebliğ edilmesi üzerine öğrendiği ve 01/07/2016 tarihinde bakılan davayı açtığı anlaşılmıştır.

Bu durumda, davacının dava konusu Bakanlar Kurulu Kararına karşı, öğrenme tarihi olan 27/06/2016 tarihinden itibaren genel dava açma süresi olan 60 günlük süre içinde, 01/07/2016 tarihinde açtığı bu davanın süresinde olduğu sonucuna varıldığından, aksi yöndeki Daire kararında hukuki isabet görülmemiştir."

27. Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 15/3/2022 tarihli ve E.2021/2, K.2022/1 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Yazılı olarak bildirilen ve dava açma süresinin belirtilmediği idarî işlemlerin iptali istemiyle açılan davalarda, dava açma süresi hesaplanırken özel ve genel dava açma süresinin işletilmesi ya da işletilmemesi konusunda farklı yorumlar yapıldığı ve Danıştay dava daireleri ile kurulları tarafından verilen kararlar arasında aykırılıklar olduğu görülmektedir. Yargı kararları arasındaki bu yorum farkı, her geçen gün hukuki belirsizliklerin artmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla kararlar arasındaki aykırılıkların bir an önce giderilmesi, kişilerin mahkemeye erişim haklarının ihlal edilmemesi açısından büyük önem taşıdığı gibi idarî istikrar ve hukuki güvenlik ilkelerinin ihlal edilmemesi açısından da önem kazanmaktadır.

Bu itibarla, yazılı olarak bildirilen idarî işlemlerde dava açma süresinin belirtilmediği hallerde özel ve genel dava açma süresinin işletilmesi veya işletilmemesi konusunda, Danıştay dava daireleri ile kurulları tarafından verilen kararlar arasında var olan aykırılıkların 2575 sayılı Kanun'un 39. maddesi uyarınca içtihatların birleştirilmesi suretiyle giderilmesine oyçokluğuyla karar verilerek bu konu yönünden esasın incelenmesine geçildi.

...

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 20/01/1982 tarih ve 17580 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, dava açma süresini düzenleyen 7. maddesinde Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten bu yana herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Dolayısıyla anılan maddede düzenlenen genel dava açma sürelerinin, yeterli açıklıkta, anlaşılabilir olduğu ve idari yargıda uzun süredir uygulandığı dikkate alındığında, bilinirliği konusunda bir tereddüt bulunmayan bu süreler ile ilgili olarak mevzuatta bir karışıklık yaşandığından söz etmek mümkün değildir.

2577 sayılı Kanun'un 7. maddesinde gösterilen genel dava açma sürelerinden başka, özel düzenlemeler ile idari dava açma süreleri de belirlenmekte olup, idari yargı düzeninde oldukça fazla ve dağınık olan bu süreler nedeniyle mevzuatın yorumunda karışıklık yaşanabilmektedir. Mevzuatta yaşanan bu dağınıklıktan dolayı, uyuşmazlığın özel dava açma süresine tabi olup olmadığı hususu, ancak somut olayın özelliğine göre mevzuatı yorumlayan yargı mercilerinin kararlarıyla ortaya çıkmaktadır. Özel dava açma süreleri açısından mevzuatta var olan karışıklığın hangi sürede hangi kanun yoluna başvurulacağı konusunda kişileri yanıltması olası bulunduğundan, işlemde başvuru yolu ve süresi belirtilmemişse, bu sürelerin ilgililerce bilinmesinin beklenemeyeceği de bir gerçektir.

Bu çerçeveden bakıldığında önemli olan husus, hakkında işlem tesis edilen ilgililerin mahkemeye erişim hakkını kısıtlayan ya da engelleyen somut olguların bulunmaması, şayet bir takım olgular var ise bu olguların mahkemeye erişim hakkının özüne zarar verecek seviyeye ulaşmamasıdır.

Anayasa'nın 40. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca idarenin üstlendiği yükümlülüğü yerine getirmemesi durumunda yargı organına düşen görev, ilgililerin başvuru yolu ve süresinin gösterilmemesi nedeniyle uğradığı mağduriyetin mahkemeye erişim hakkının özüne zarar verecek seviyeye ulaşmasını önlemek olacaktır. Esasında, kişinin mağduriyetinin kaynağı, başvuru yolu ve süresini işlemde belirtmeyen ilgili idare olup, kişinin yargısal bir prosedürün uygulanması ya da eksik uygulanması sonucu oluşan bir mağduriyeti söz konusu değildir. Dolayısıyla kişinin idareden kaynaklanan bu mağduriyetinin giderilmesi, yargısal bir prosedürün hiç uygulanmaması şeklinde olmamalıdır.

...

Bu itibarla, Anayasa'nın 40. maddesi hükmü uyarınca, özel dava açma süresine tâbi olmasına rağmen, bu hususun işlemde ya da yazılı bildirimde açıklanmaması hâlinde, dava konusu işlemin tebliğ tarihinden itibaren özel dava açma süresinin değil, genel dava açma süresinin uygulanması gerektiği yorumunun, hukuki güvenlik ve idari istikrar ilkesi ile mahkemeye erişim hakkı arasındaki hassas dengeyi sağlayan bir özellik taşıdığı; ilgililere aşırı bir külfet yüklemediği, vergi mahkemelerinde 30 gün, Danıştayda ve idare mahkemelerinde 60 gün olan genel dava açma süresinin ilgilinin dava açmak için gerekli araştırma ve hazırlıklarını yapmasına, gerekiyorsa hukuki ve teknik yardım almasına yetecek düzeyde olduğu; açık, anlaşılabilir ve ulaşılabilir olan genel dava açma sürelerinin mahkemeye erişimi zorlaştıran ya da engelleyen kısa süreler olarak nitelendirilemeyeceği, özel dava açma süresi yerine genel dava açma süresinin uygulanması sayesinde ilgilinin, işlemde başvuru yolu ve süresinin gösterilmemesinden dolayı uğradığı mağduriyetin, mahkemeye erişim hakkının özüne zarar verecek seviyeye ulaşmadan önleneceği değerlendirilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, idarî işlemlerde dava açma süresinin belirtilmediği hallerde özel ve genel dava açma süresinin işletilmesi veya işletilmemesi konusunda Danıştay dava daireleri ile kurullarının kararları arasında var olan içtihat aykırılığının, içtihatların birleştirilmesi yoluyla bağlayıcı bir çözüme kavuşturulması ve içtihadın, “özel dava açma süresine tâbi bir idarî işlemde, dava açma süresinin gösterilmemiş olması durumunda, vergi mahkemelerinde 30, Danıştay ve idare mahkemelerinde 60 günlük genel dava açma süresinin uygulanması gerektiği; aynı şekilde genel dava açma süresine tâbi bir idarî işlemde dava açma süresi gösterilmemiş olsa da, 30 ve 60 günlük genel dava açma süresinin uygulanması gerektiği” yönünde birleştirilmesi sonucuna ulaşılmıştır."

B. Uluslararası Hukuk

28. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından davasının ... görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

29. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının açık bir biçimde mahkeme veya yargı merciine erişim hakkından söz etmese de -maddede kullanılan terimler bir bütün olarak bağlamıyla birlikte dikkate alındığında- mahkemeye erişim hakkını da güvence altına aldığı sonucuna ulaşıldığını belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık, B. No: 4451/70, 21/2/1975, §§ 28-36). AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mündemiçtir. Bu çıkarsama, Sözleşmeci devletlere yeni yükümlülük yükleyen genişletici bir yorum olmayıp 6.

maddenin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin lafzının Sözleşme'nin amaç ve hedefleri ile hukukun genel prensiplerinin gözetilerek birlikte okunmasına dayanmaktadır. Sonuç olarak Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası, herkesin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili iddialarını mahkeme önüne getirme hakkına sahip olmasını kapsamaktadır (Golder/Birleşik Krallık, § 36).

30. AİHM; adil yargılanmanın bir unsurunu teşkil eden mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını, doğası gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bu hakkın belli ölçüde sınırlanabileceğini kabul etmektedir. Ancak AİHM; bu sınırlamaların kişinin mahkemeye erişimini hakkın özünü zedeleyecek şekilde ve genişlikte kısıtlamaması, zayıflatmaması gerektiğini ifade etmektedir. AİHM'e göre meşru bir amaç taşımayan ya da uygulanan araç ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurmayan sınırlamalar Sözleşme'nin 6. maddenin (1) numaralı fıkrasıyla uyumlu olmaz (Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye, B. No: 611/12, 17/11/2015, § 59; Eşim/Türkiye, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 19; Edificaciones March Gallego S.A./İspanya, B. No: 28028/95, 19/2/1998, § 34).

31. AİHM, yasal yollara başvuru için süre ve usul kuralları öngörülmesinin amacının adaletin iyi yönetimini güvenceye bağlamak ve hukuki güvenlik ilkesini sağlamak olduğunu hatırlatmakta; bunun yanında yargısal başvurulara ilişkin usullerin özellikle tebligat sistemi ışığında uyulması gereken başvuru sürelerinin hesaplanmasının Sözleşme'nin 6. maddesinin gerektirdiği şekilde mahkeme hakkının etkililiğini güvence altına alacak nitelikte olması zorunluluğuna vurgu yapmaktadır. AİHM'e göre başvurucunun kamu otoritelerinin menfaati ile kendi menfaati arasında adil denge tesis eden tutarlı bir sisteme güvenebilme imkânına ve özellikle haklarına doğrudan müdahale teşkil eden ilgili idari işleme itiraz edebilecek açık, pratik ve etkili fırsatlara sahip olması önem taşımaktadır (Geffre/Fransa (k.k.), B. No: 51307/99, 23/1/2003).

32. AİHM, dava hakkını süre ve usul koşuluna bağlayan iç hukuk hükümlerinin yorumlanmasının öncelikli olarak kamu otoritelerinin ve özellikle mahkemelerin görevi olduğunu belirtmekte; kendi rolünün bu yorumun etkilerinin Sözleşme ile uyumlu olup olmadığının tespitiyle sınırlı olduğunu ifade etmektedir. Süre sınırı getiren kuralların uygun adalet yönetiminin güvence altına alınması amacına dayandığına işaret eden AİHM, bu kuralların veya bunların uygulanmasının ilgililerin ulaşılabilir başvuru yollarına müracaatlarını engelleyecek mahiyette olmaması gerektiğini değerlendirmektedir. AİHM, bu bağlamda her bir olayın somut başvuru yolunun özellikleri ışığında ve Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasının amaç ve hedefleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmektedir (Eşim/Türkiye, § 20).

33. Mahkemeye erişim hakkı sadece ilk derece mahkemesine dava açma hakkını değil eğer iç hukukta itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise üst mahkemelere başvurma hakkını da içerir (Bayar ve Gürbüz/Türkiye, B. No: 37569/06, 27/11/2012, § 42).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Anayasa Mahkemesinin 7/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucu, itirazının reddine ilişkin olan dava konusu işlemde kanun yolları ve süresinin gösterilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca özel kanunlarda genel dava açma

süreleri dışında ayrı bir dava açma süresi öngörülmesi hâlinde süre gösterilmemişse genel dava açma süresinin uygulanması gerektiğini iddia ederek davasının süre yönünden reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

37. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

38. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

39. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde ve etkili başvuru hakkını düzenleyen 13. maddesinde, Anayasa'nın 40. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır." şeklinde bir güvence öngörülmemiştir. Anılan hükümle devlete, işlemlerinde ilgili kişilerin hangi kanun yollarına ve mercilere başvurma ve bunların sürelerini belirtme yükümlülüğü yüklenmiştir. Bu itibarla Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanının dışında kalan söz konusu güvencenin bireysel başvuru kapsamında incelenemeyeceği görülmüştür. Dolayısıyla Anayasa'nın 40. maddesinin ikinci fıkrasındaki güvence bireysel başvuruda bağımsız bir güvence olarak ele alınamaz. Bununla birlikte bu durum, başta mahkemeye erişim hakkı olmak üzere diğer hakların ihlal edildiğine ilişkin iddialar incelenirken -Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği- anılan hükmün dikkate alınmasına engel değildir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 32).

40. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği mahkemelerin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda mahkemelerce benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması veya mahkemelerin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz (Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

41. Somut olayda idari işlemin iptali istemiyle açılan dava, genel dava açma süresi yerine özel dava açma süresine ilişkin kural uygulanarak süre aşımı yönünden reddedilmiştir. Buna göre olaydaki temel mesele, idari yargıdaki genel dava açma süresinden daha kısa, özel

dava açma süresine tabi bir idari işlemde özel dava açma süresinin gösterilmemiş olmasının mahkemeye erişim hakkı üzerindeki etkisinin değerlendirilmesidir.

42. 2577 sayılı Kanun'un 7. maddesinde gösterilen genel dava açma sürelerinden başka özel düzenlemeler ile idari dava açma süreleri de belirlenmekte olup idari yargı düzeninde oldukça fazla ve dağınık olan bu süreler nedeniyle mevzuatın yorumunda karışıklık yaşanabilmektedir. Mevzuatta yaşanan bu dağınıklıktan dolayı, uyuşmazlığın özel dava açma süresine tabi olup olmadığı hususu, ancak somut olayın özelliğine göre mevzuatı yorumlayan yargı mercilerinin kararlarıyla ortaya çıkmaktadır.

43. Bireysel başvuruya konu kararın verildiği tarih itibarıyla mevcut yargısal uygulamalara bakıldığında, özel dava açma sürelerinin işlemde gösterilmemiş olması hâlinde hangi dava süresinin esas alınıp hesaplanacağı ve uygulanacağı noktasında bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebilmesine imkân sağlayacak şekilde bir hukuki belirliliğin/ öngörülebilirliğin bulunduğu söylenemeyecektir.

44. Bu bağlamda bireysel başvuruya konu kararın verildiği tarih itibarıyla yargısal uygulamalarda, içtihat mahkemesi olan Danıştayın farklı dairelerinin özel dava açma süresinin gösterilmediği hâllerde hangi dava açma süresinin uygulanması gerektiği noktasında farklı değerlendirmelerde bulunduğu görülmektedir. Nitekim Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunca 2022 yılında, bu yorum farkının hukuki belirsizliklerin artmasına neden olduğu ve kararlar arasındaki bu aykırılıkların bir an önce giderilmesinin kişilerin mahkemeye erişim hakları ile idari istikrar ve hukuki güvenlik ilkelerinin ihlal edilmemesi açısından büyük önem taşıdığı belirtilerek, anılan hususta Danıştay dava daireleri ile kurullarının kararları arasında var olan içtihat aykırılığının içtihatların birleştirilmesi yoluyla çözüme kavuşturulması yoluna gidildiği anlaşılmıştır.

45. Bu kapsamda, Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 15/3/2022 tarihli ve E.2021/2, K.2022/1 sayılı kararı ile özel dava açma süreleri açısından mevzuatta var olan karışıklığın hangi sürede hangi kanun yoluna başvurulacağı konusunda kişileri yanıltması olası bulunduğundan işlemde başvuru yolu ve süresi belirtilmemişse bu sürelerin ilgililerce bilinmesinin beklenemeyeceğine vurgu yapılmıştır. Buna göre özel dava açma süresine tabi bir idari işlemde, dava açma süresinin gösterilmemiş olması durumunda, vergi mahkemelerinde otuz, Danıştay ve idare mahkemelerinde altmış günlük genel dava açma süresinin uygulanması gerektiği; aynı şekilde genel dava açma süresine tabi bir idari işlemde dava açma süresi gösterilmemiş olsa da otuz ve altmış günlük genel dava açma süresinin uygulanması gerektiği yönünde içtihadın birleştirilmesi sonucuna ulaşıldığı tespit edilmiştir (bkz. § 27).

46. Nitekim bireysel başvuruya konu uyuşmazlığın karar düzeltme aşamasında da başvurucunun belirtilen bu belirsizliğe ilişkin hususta içtihadın birleştirilmesi yönünde bir talebinin bulunduğu görülmüştür (bkz. § 13).

47. Dava açma sürelerini düzenleyen karışık bir mevzuatın aşırı şekilci (katı) yorumu, mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir. Özellikle başvuru mercii ve süresi gösterilmeyen işlemlerle ilgili davalarda mahkemelerin usul kurallarını yorumlarken mahkemeye erişim hakkının özünü zedeleyecek şekilde katı yorumdan kaçınmaları gerekir.

48. Kaldı ki Anayasa’nın 40. maddesine “Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.” şeklinde ilave edilen hükümle somut olaylarda ilgili kişiler hakkında tesis edilen işlemlere karşı başvurulacak

kanun yolları ve merciler ile sürelerin belirtilmesi zorunluluğu getirilmiştir ve bu hususlara ilişkin olarak her kanunda özel bir düzenleme yapma yükümlülüğü bulunmamaktadır (AYM, E.2004/84, K.2004/124, 8/12/2004).

49. Mahkeme, farklı dava açma süreleri bulunan afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi hakkındaki mevzuata ilişkin olan ve süresi belirtilmemiş bir idari işleme karşı açılan davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmiştir. Başvurucunun genel dava açma süresi içinde davasını açtığı dikkate alınmamış; Danıştayın başvuru mercii ve süresi gösterilmeyen işlemlerle ilgili davalardaki genel uygulamalarıyla da uyuşmayan bir biçimde dava açma süresine ilişkin kurallar katı yorumlanmıştır. Somut olayın özel koşullarında, Mahkemenin bu tutumunun başvurucunun mahkemeye erişim hakkını ihlal eder nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır.

50. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

51. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur.

52. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Ordu İdare Mahkemesine (E.2018/567, K.2018/718) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DİLEK YAZICI VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/37041 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37041

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DİLEK YAZICI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37041)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Dilek YAZICI

2. Elife YAZICI

3. Fahrinaz ÇİFÇİ

4. Fatma Sibel MERCAN

5. İhsan YAZICI

6. Nesibe YAZICI

7. Oğuz Cem YAZICI

8. Ufuk YAZICI

9. Yavuz YAZICI

10. Yüksel Murat YAZICI

Vekili : Av. Cevdet ÇİFTÇİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, imar mevzuatına aykırı olduğu gerekçesiyle yıkılan yapının yapı bedeli ile kira

kaybından kaynaklanan zararının ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ankara'nın Altındağ ilçesi Sakarya Mahallesi Gazeteci Kemal Aşık Caddesi'nde bulunan 619 ada 12 parsel sayılı ve ahşap ev vasıflı taşınmaz başvuruculların murisleri H.Y. ve M.Y. adına tapuya kayıtlıdır.

A. İdari İşlemlerin İptali Talebiyle Açılan Davalara İlişkin Süreç

3. Ankara II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (Koruma Kurulu) 28/12/2012 tarihinde başvuruculların murislerine ait taşınmaza komşu 619 ada 10 ve 11 numaralı parsel sayılı taşınmazlarda bulunan yapının kültür varlığı özelliği göstermesi nedeniyle 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tesciline karar vermiştir, ayrıca tescilli yapı ile aynı parselde ve komşu 12 parsel sayılı taşınmaz üzerinde bulunan iskânsız ve kaçak olduğu belirtilen yapılara ilişkin olarak belediyesince imar mevzuatı doğrultusunda işlem yapılması gerektiği ifade edilmiş ve bu karar Altındağ Belediye Başkanlığına (Belediye) gönderilmiştir.

4. Belediye İmar ve Şehircilik Müdürlüğü 18/1/2013 tarihinde 619 ada 12 parsel sayılı taşınmaz üzerindeki yapının on beş gün içinde tahliye ve tasfiye edilmesi gerektiğine ilişkin ihtar düzenlemiş ve aksi taktirde yapı hakkında 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 32. ve 42. maddeleri uyarınca işlem yapılacağını bildirmiştir. Ayrıca Belediye 15/2/2013 tarihinde yapı tatil zaptı düzenlemiş ve iskân hâlinde olduğu tespit edilen 12 No.lu parsel üzerindeki yapının yıkımı için yedi gün süre vermiştir. Yapı tatil zaptında taşınmazın ada ve parsel numarası yanında adresinin Kemal Aşkı Caddesi No:16 olduğu ifade edilmiş, bundan başka taşınmaz üzerindeki yapının nitelikleri hakkında bir bilgiye yer verilmemiştir.

5. Belediye Encümeni 27/2/2013 tarihinde, Koruma Kurulunun 28/12/2012 tarihli kararına istinaden 12 No.lu parsel üzerindeki yapının 3194 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca yıkımına karar vermiştir.

6. H.Y. ve M.Y. mirasçıları, Belediye ile Kültür ve Turizm Bakanlığı (Kültür Bakanlığı) aleyhine 28/12/2012 ve 18/1/2013 tarihli işlemlerin iptali istemiyle 1/2/2013 tarihinde Ankara 15. İdare Mahkemesinde(15. İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Ayrıca aynı davalılara karşı Ankara 6. İdare Mahkemesinde (6. İdare Mahkemesi) 13/3/2013 tarihinde açtıkları davada ise 28/12/2012 tarihli işlem ile Belediye Encümeninin 27/2/2013 tarihli işleminin iptalini talep etmiştir.

7. 15. İdare Mahkemesi 12/5/2016 tarihinde yıkım kararı alınmadan önce 3194 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca yapının ruhsatsız olduğuna ilişkin usulüne uygun tespit yapılmadığı, yapı tatil tutanağı düzenlenerek yapının mevzuata uygun hâle getirilmesi için süre verilmediği gerekçesiyle Belediye işleminin iptaline, 6. İdare Mahkemesinin 7/7/2015 kararıyla anılan işlem iptal edildiğinden Kültür Bakanlığı aleyhine açılan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Kararın temyiz istemini inceleyen Danıştay Altıncı Dairesi (Altıncı Daire) 23/9/2020 tarihinde, Belediye işleminin usulüne uygun olduğu gerekçesiyle kararın bu kısmının bozulmasına diğer kısım yönünden kararın onanmasına karar vermiş ve yapılan karar düzeltme talebini de 23/9/2021 tarihinde reddetmiştir.

8. 6. İdare Mahkemesi 7/7/2015 tarihinde, yıkım kararı alınmadan önce 3194 sayılı Kanun'un 32. maddesindeki prosedüre uyulmadığı gerekçesiyle işlemleri iptal etmiştir.

Kararın temyiz istemini inceleyen Altıncı Daire ise 23/9/2020 tarihinde, ruhsatsız yapıya ilişkin işlemlerin usulüne uygun olduğu gerekçesiyle kararı bozmuş ve yapılan karar düzeltme talebini de 26/5/2021 tarihinde reddetmiştir. Her iki karar sonrasında yapılan işlemler hakkında başvuru dosyası ve eklerinde herhangi bir bilgi ve belgeye rastlanmamıştır.

B. Bireysel Başvuruya Konu Tam Yargı Davasına İlişkin Süreç

9. H.Y ve M.Y. mirasçıları olan başvurucular 2/2/2016 tarihinde Kültür Bakanlığı ve Belediye aleyhine 6. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmış ve bina bedeline karşılık 300.000 TL ile kira kaybından kaynaklanan 122.500 TL'nin yıkım tarihinden itibaren yasal faiziyle ödenmesini talep etmiştir. Ayrıca bu davada başvurucular, murislerinin 1981 yılında tapusunu edindiği taşınmaz üzerindeki yapının yıkımına ilişkin işlem aleyhine açtıkları dava kabul edildiği hâlde kamulaştırma işlemi yapılmaksızın binanın yıkıldığını belirterek binanın değeri ile kullanamamaktan kaynaklanan kira bedeli zararlarının bulunduğunu ileri sürmüştür. Başvuruculara dava dilekçesine ekledikleri kira sözleşmesi incelendiğinde kiraya verenin başvuruculardan Yavuz Yazıcı, kiracının üçüncü kişi şirket ve kira adresinin yapı tatil zaptındaki adres ile aynı olduğu, yapının işyeri niteliğiyle 1/7/2011 tarihinden itibaren beş yıl süreyle kiraya verildiği anlaşılmıştır.

10. 6. İdare Mahkemesi 17/3/2016 tarihinde bağlantı nedeniyle 15. İdare Mahkemesine gönderme kararı vermiştir. Davanın gönderildiği 15. İdare Mahkemesi 26/4/2017 tarihinde idari işlemler iptal edilmiş olsa dahi binaya ait herhangi bir ruhsat bulunmadığı, davacıların kaçak yapı inşası nedeniyle müterafik kusurunun bulunduğu, tüm sonuçları üstlendikleri, idarenin hizmet kusuru ile zarar arasındaki illiyet bağının kesildiği ve yıkım nedeniyle tazmini gereken bir zararın varlığından söz edilemeyeceği gerekçeleriyle davayı reddetmiştir.

11. Başvuruculaın istinaf istemini inceleyen Ankara Bölge İdare Mahkemesi 6. İdare Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 26/12/2017 tarihinde farklı gerekçeyle isinaf talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde:

i. Binanın yıkımı nedeniyle açılan davada tazminat isteminin kamulaştırma yapılmaması ve hukuka aykırı işlem tesis edilmesi hususlarına dayandırıldığı,

ii. 3194 sayılı Kanun hükümleri kapsamında ilgili idareden inşaat ruhsatı alınmadan yapılmış olan yapı nedeniyle hukuken korunması gereken bir hakkın bulunmadığı,ruhsatsız yapıların yıkımı nedeniyle yapı sahibine kamulaştırma bedeli ödeneceğine ilişkin bir düzenleme de öngörülmediğinden idarenin kamulaştırma yükümlülüğü olduğundan söz edilemeyeceği,

iii. Ruhsatsız yapının yıkımına ilişkin Belediye Encümeni kararının yargı kararı ile iptal edildiği gerekçesiyle bina maliyet bedeli ile yoksun kalındığı öne sürülen kira geliri yönlerinden tazminat istemine gelindiğinde ise3194 sayılı Kanun'un 32. maddesi gereği yıkım işlemi tesis edilmesi gerektiği ve Belediye Encümen kararının da bu nedenle alındığı, ayrıca ruhsatsız yapının yıkımına ilişkin Belediye Encümeni kararının usul hükümlerine uyulmadığı gerekçesiyle iptal edildiği ancak hizmet kusurunun varlığından hareketle açılan davada tazminat isteminin konusunu ruhsatsız yapının bina maliyet bedeli ile mahrum kalınan kira geliri oluşturduğundan öne sürülen zarar unsurlarının yasal dayanağının bulunmadığı,

iv. Dava dilekçesinde, hukuka aykırı olarak tesis edilen işlem nedeniyle yıkılan yapının enkaz bedeli, eşyalar, teçhizat vs. yönlerinden oluştuğu öne sürülen başkaca bir zarar unsuruna da

yer verilmediğinden davanın reddi gerektiğine işaret edilmiştir.

12. Başvurucuların temyiz istemini inceleyen Altıncı Daire 23/9/2020 tarihinde Bölge İdare Mahkemesi kararını uygun bulmuş ve kararı onamıştır.

13. Başvurucular, nihai hükmü 4/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 2/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Elife Yazıcı'nın İhlal İddiaları

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

16. Anılan düzenlemelerde genel olarak bir hakkın öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı açıkça görülmüştür. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve Anayasa Mahkemesinin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31).

17. Bu kapsamda özellikle Anayasa Mahkemesini yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesinin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması, söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Mehmet Güven Ulusoy, § 32; Osman Sandıkçı, B. No: 2013/6297, 10/3/2016; Selman Kapan ve diğerleri, B. No: 2013/7302, 20/4/2016).

18. Başvurucu Elife Yazıcı 6/5/2017 tarihinde vefat etmiştir. Buna rağmen Av. Cevdet Çiftçi 2/12/2020 tarihinde Elife Yazıcı'nın anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuru yapmış, başvuru formunda da Elife Yazıcı'nın ölümünden bahsetmemiştir.

19. Kamu gücü tarafından hakkı ihlal edilen kişinin bireysel başvuru yapmadan önce ölmesi durumunda ölen kişi adına bir başkası tarafından bireysel başvuru yapma imkânı bulunmamaktadır (Abdurrehman Uray, B. No: 2013/6140, 5/11/2014, § 30).

20. Açıklanan gerekçelerle başvuru tarihinden önce vefat eden başvurucu adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvurunun başvuru hakkının

kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

21. Bu durumda Av. Cevdet Çiftçi hakkında Anayasa Mahkemesini yanıltıcı nitelikte başvuru yapması nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca takdiren 2.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesi gerekir.

B. Diğer Başvuruculaların Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiaları

22. Başvurucular, murisleri tarafından 1981 yılında taşınmazın satın alındığını, geçerli bir hukuki neden olmadan ve kamulaştırma yapılmaksızın yapının yıkıldığını, yıkım nedeniyle yapı bedeli ile kira kaybına ilişkin zararlarının meydana geldiğini ve bu zararlarının karşılanmadığını belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığı'na gönderilmiştir.

23. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

24. Anayasa Mahkemesi, ruhsatsız yapıların yıkılmasına ilişkin Mehmet Memiş (B. No: 2015/5380, 30/10/2018) ve Beyhan Polat ve Mehmet Polat (B. No: 2016/6635, 4/4/2019) kararlarında başvuruculaların yıkılan yapıların kullanımı yönünden Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca mülkiyet hakkı kapsamında korunması gereken bir menfaatlerinin olduğunu kabul etmiştir (Mehmet Memiş § 37; Beyhan Polat ve Mehmet Polat § 27). Başvuru konusu olayda başvuruculaların yıkılan yapı ve kullanımı yönünden Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca mülkiyet hakkı kapsamında korunması gereken menfaatlerinin olduğu kabul edilmiştir.

25. Durali Gümüşbaş kararında başvurucu adına kayıtlı tapulu taşınmaz üzerindeki ruhsatsız binanın Belediye tarafından yürütülen yol açma çalışması sırasında yıkılması nedeniyle kamu makamlarının doğrudan yürütmekte olduğu bir faaliyet sırasında başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik bir müdahale meydana geldiği ifade edilmiştir. Söz konusu müdahalenin niteliği sebebiyle mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (Durali Gümüşbaş,B. No: 2015/6427, 10/10/2018 §§ 40-42). Somut olayda da başvuruculaların mülkiyet hakkı yönünden şikâyet ettikleri temel husus, taşınmaz üzerindeki yapının bedeli ve kira kaybı ödenmeden yıkılmasına ilişkindir. Dolayısıyla bu ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı değerlendirilmiş ve başvurunun mülkiyetten barışçıl yararlanma hakkına saygıya ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmesi uygun bulunmuştur.

26. Somut olayda yapı 3194 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca yıkılmıştır. Dolayısıyla yıkımın kanuni dayanağının bulunduğu ve başvurucuya ait yapının ruhsatı olmadığı gerekçesiyle yıkılmasının kamu yararına dayalı meşru bir amacının olduğu değerlendirilmiştir.

27. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

28. Ruhsata aykırı olduğu anlaşılan yapının yıkılmasının öngörülen meşru amacı gerçekleştirmek için elverişli ve gerekli olduğu değerlendirilmiştir. Bu sebeple müdahalenin orantılılığının tartışılması gerekmektedir.

29. Anayasa Mahkemesi, ruhsata aykırı ya da kaçak nitelikteki yapıların yıkılması ve herhangi bir tazminat ödenmemesine ilişkin Ayşe Öztürk (B. No: 2013/6670, 10/6/2015), İrfan Öztekin (B. No: 2014/19140, 5/12/2017), Rifat Algan (B. No: 2014/19138, 22/2/2018), Durali Gümüşbaş (B. No: 2015/6427, 10/10/2018) ve Abbas Özçelik ve diğerleri (B. No: 2016/3193, 29/5/2019) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede söz konusu kararlarda; şehir planlaması ile ilgili düzenlemelere aykırı şekilde inşa edilmiş olması sebebiyle idari makamlarca yapının her an yıkılması mümkün olmasına rağmen bu yönde bir girişimde bulunulmaması ve önlem alınmaması, uzunca bir süre bu duruma sessiz kalınması, esasen yapı sebebiyle vergi tahsil edilmesi veya yapının kamu hizmetlerinden yararlandırılması suretiyle bu alanlarda sosyal ortam ve aile ortamının oluşturulmasına izin verilmesi hâlinde inşa edilen yapının kullanılmasından kaynaklanan ekonomik değerin mülk oluşturduğu belirtilmiş, ayrıca yargı mercilerinin sadece binanın ruhsatsız olduğu olgusundan hareket edip olayın gelişiminde kamu makamlarının edilgen tutumunu dikkate almamalarının bütün zarara tek başına başvuruculaların katlanması sonucuna yol açtığı ve başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediği sonucuna ulaşılmıştır.

30. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, Beyhan Polat ve Mehmet Polat kararında metruk hâle geldiğinin tespit edilmesi üzerine yıkım kararı verilmesi hâlinde başvuruculaların yapıların yıkılabileceğini öngörmesinin mümkün olduğunu belirtmiş ve metruk yapıların yıkılmasının dayandığı kamu yararı amacının ağırlığı ile karşılaştırıldığında mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin başvuruculara aşırı bir külfet yüklemediği sonucuna ulaşmıştır(Beyhan Polat ve Mehmet Polat §§ 38-41).

31. Başvurucular, açtıkları davada murislerinin 1981 yılında tapusunu edindiği taşınmaz üzerindeki yapının kamulaştırma işlemi yapılmaksızın yıkıldığını belirterek binanın bedeli ile kullanamamaktan kaynaklanan kira kaybına ilişkin zararlarının karşılanmasını talep etmiştir. Başka bir ifadeyle başvurucular, davayı yalnızca yıkım işleminin hukuka uygun olmadığı iddiasına dayandırmış ve yargılama mercileri de bu hukuki temel üzerinden değerlendirmede bulunarak davayı reddetmiştir. Dava sırasında ve bireysel başvuru formunda başvuruculaların taşınmaz üzerindeki yapının uzun bir süre önce yapıldığına, inşası sonrasında uzun süre kullanıldığına, kamu makamlarının vergi almak ve altyapı hizmetleri sağlamak gibi işlemlerle yapının kullanılmasına müsaade ettiklerine veya mühürleme ve yıkım kararı almayarak kullanıma sessiz kaldıklarına ilişkin herhangi bir iddiada bulunmadıkları ve bu yönde bir delil sunmadıkları anlaşılmaktadır. Başvuruculaların sunduğu tapu kaydı incelendiğinde taşınmazın vasfı ahşap ev olarak ifade edilmiş ise de ruhsatı olmadığı gerekçesiyle yıkılan yapının tapu kaydında belirtilen ahşap ev olup olmadığı da anlaşılamamaktadır.

32. Somut olay, ruhsatsız olduğu gerekçesiyle yıkılan yapının uzun süre kullanıldığına ilişkin bir iddianın ortaya konulmamış olması nedeniyle Ayşe Öztürk, İrfan Öztekin, Rifat Algan, Durali Gümüşbaş, Abbas Özçelik ve diğerleri kararlarından farklılaşmaktadır. Buna göre Koruma Kurulu tarafından ruhsatsız olduğu tespit edilen yapıya ilişkin işlemlerin yapılması için 28/12/2012 tarihinde Belediyeye yazı yazılmıştır. Belediye 18/1/2013 tarihinde yapının on beş gün içerisinde tahliye ve tasfiye edilmesi gerektiğine ilişkin ihtar düzenlemiş ve sonrasında da 15/2/2013 tarihinde yapı tatil zaptı düzenleyerek yapının yıkımı için yedi gün

süre vermiştir. Son olarak Belediye Encümeni 27/2/2013 tarihinde yapının yıkımına karar vermiştir. Yapının yıkım tarihi tam olarak tespit edilememekle birlikte bireysel başvuruya konu edilen tam yargı davasından evvel yıkıldığı, ayrıca bu işlemlerin iptali için açılan davaların ilk derece mahkemelerince kabul edilmekle birlikte daha sonra kararların bozulduğu görülmektedir. Dolayısıyla başvurucular lehine kesinleşmiş bir iptal kararından da söz etmek mümkün değildir. Son olarak ruhsatsız yapının uzun süre kullanıldığına ilişkin bir iddianın ortaya konulmadığı, Koruma Kurulu tarafından gönderilen yazı sonrasında Belediyenin derhal harekete geçerek yıkıma yönelik işlemler yaptığı ve uzun bir süre geçmeksizin 2/2/2016 tarihinden evvel yapının yıkıldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurucular açısından yıkım işleminin uygulanabileceği öngörülebilir niteliktedir.

33. Sonuç olarak ruhsatsız olarak inşa edilen yapının yıkımı nedeniyle yapılan müdahalenin belirtilen kamu yararı amacı ile başvuruculaların mülkiyet haklarının korunması arasında olması gereken adil dengeyi başvurucular aleyhine bozmadığı ve müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

34. Açıklanan nedenlerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Elife Yazıcı yönünden başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Avukat Cevdet Çiftçi'nin 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83. maddesi uyarınca 2.000,00 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA OYBİRLİĞİYLE,

B. Diğer başvuruculaların mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Selahaddin MENTEŞ 'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 7/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Anayasa Mahkemesi, 2020/37041 esas sayılı dosyada, sayın çoğunluk başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

2. Aşağıda açıkladığım gerekçelerle başvuruculaların mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

3. Olay ve olgular, mahkemenin gerekçeli kararında özetlenmiştir.

4. Ankara ili, Altındağ ilçesi, Sakarya Mahallesi, Gazeteci Kemal Aşık Caddesi'nde bulunan 149 metrekarelik ahşap ev, başvuruculaların murislerince 1981 yılında satın alınmıştır. Koruma Kurulu tarafından 2012 yılında taşınmaz, kültür varlığı olarak tescil edilmiş ve başvuruculara, taşınmaz üzerindeki yapının kaçak olduğu belirtilerek belediyeden İmar Kanunu hükümlerine göre işlem yapılması istenmiştir. Belediye tarafından yapılan tahliye ve

yıkıma ilişkin alınan kararlar, idare mahkemelerine açılan davalar sonucunda iptal edilmiştir. Başvuruculaların, yargı kararlarına rağmen yapının yıkıldığı gerekçesiyle bina maliyet bedeli ile mahrum kaldıkları kira gelirine karşılık açtıkları dava, 3194 sayılı Kanun'a göre ruhsatlı bulunmayan yapıya ilişkin hukuken korunması gereken bir hakkın bulunmadığı, ruhsatsız yapıların yıkımı nedeniyle yapı sahibine kamulaştırma bedeli ödeneceğine ilişkin bir düzenleme öngörülmediği ve oluşturduğu öne sürülen zarar unsurlarının yasal dayanağının bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

5. Başvuruculaların açtıkları davalar lehlerine sonuçlandığı hâlde ve geçerli bir neden bulunmadığı hâlde yapının yıkılması, bu nedenle ortaya çıkan yapı bedeli ve kira kaybına ilişkin zararların karşılanmaması, yargı makamlarının yaptığı yargılama sonucu çözüme kavuşturulmamıştır.

6. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir: "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

7. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup, bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31). Anayasa’nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü malvarlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

8. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı, kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, onun üzerinde tasarruf etme ve ürünlerinden yararlanma imkânı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlandırılması, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53). Taşınmazın başvurucular adına tescil edilmesi hükmünü içeren mahkeme kararının icra edilmemesi, mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir.

9. Başvuruculaların, yargı organları nezdinde açmış olduğu davalar lehlerine sonuçlanmasına rağmen mülklerindeki yapı yıkılmıştır. Kamu makamları, yargı kararlarına rağmen yapının yıkılmasını engellememiştir. Başvuruculaların bina maliyet bedeli ve yoksun kaldıkları kira bedeline ilişkin açmış oldukları davalarda, yargı makamlarının gerekçeleri, yukarıda Anayasa’da ortaya konulan mülkiyet hakkı güvencelerini karşılamamaktadır. Bu nedenle başvuruculaların mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye Selahaddin MENTEŞ

GÜVEN ÇELİK VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/37684 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37684

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜVEN ÇELİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37684)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : Güven ÇELİK ve diğerleri (bkz. Ekli tablonun (B) sütunu)

Vekili : Av. Ali AKYÜZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu kurumlarından olan alacağın değer kaybınauğratılması (veya uğratılarak ödenmesi) nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, nihai hükmü farklı tarihlerde öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon farklı tarihlerde verdiği kararlarla 2022/52125 ve 2022/53297 sayılı dosyalarda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyeti başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

3. 2020/38037, 2020/38039, 2020/38045, 2021/23514, 2021/50001, 2022/52125 ve 2022/53297 sayılı başvuruların konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2020/37684 sayılı bireysel başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin 2020/37684 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden sürdürülmesine karar verilmiştir. Başvuru tarihinden sonra başvurucu Aslan Numan'ın vefat ettiği anlaşıldığından 2020/38045 sayılı başvurunun bu başvuru dosyasından ayrılmasına karar verilmiştir. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Anayasa Mahkemesi, kamu kurumlarından olan çeşitli para alacaklarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına (veya uğratılarak ödenmesine) ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamu makamlarından olan alacakların enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybınauğratılmasının (veya uğratılarak ödenmesinin) başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017; ihale alacağı yönünden bkz. ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017; vergi iadesi alacağı yönünden bkz. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş., B. No: 2013/28, 25/2/2015; deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. Abdulhalim Bozboğa, B. No: 2013/6880, 23/3/2016; Yıldız Korkut, B. No: 2016/8532, 9/5/2019; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. Vildan Utku Atalay, B. No: 2015/4812, 7/2/2019).

5. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun (C) sütununda yer verilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Ekli tablonun (D) sütununda yer verilen harçların tabloda gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE, toplam 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara müştereken ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz

UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEMRA GÜZEL

B. No: 2020/39497 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39497

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEMRA GÜZEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39497)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Semra GÜZEL

Vekili : Av. Mesut BEŞTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; mensubu olunan siyasi parti binasından çıkışın engellenmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, kolluk görevlilerince fiziksel şiddet uygulanması ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle de kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Bireysel başvurunun yapıldığı tarihte milletvekili olan başvurucu, bir kısım belediye başkanının görevden alınıp yerlerine kayyım atanmasını protesto etmek amacıyla 20/8/2019 tarihinde yanındaki kişilerle Diyarbakır'da mensubu olduğu partinin binasından dışarıda bekleyen grupla buluşmak üzere çıkmak istemiştir.

3. Bireysel başvuruya konu olay hakkında kolluk görevlileri 20/8/20219 tarihinde Olay Tutanağı düzenlemiştir. Tutanağa göre kolluk görevlileri, başvurucu ve yanındaki gruba Valiliğin toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin bir süre yasaklandığına ilişkin emri doğrultusunda binadan çıkmalarına izin verilmeyeceğini bildirmiştir. Başvurucunun da aralarında olduğu grubun binadan çıkmaya çalışması neticesinde kolluk görevlileri

müdahalede bulunmuş ve grup, polis kalkanlarına yüklenerek kolluk kuvvetlerinin müdahalesini engellemeye çalışmıştır. Grubun bulunduğu alandan kolluk görevlilerine bazı cisimler atılmış, anılan olay neticesinde beş kolluk görevlisi yaralanmıştır. Bununla birlikte kolluk görevlileri başvurucuya yönelik bir müdahalede bulunmamıştır. Parti binası içinde yaralıların olduğunun bildirilmesi üzerine olay yerine çağrılan ambulansla başvurucu ve üç kişi özel bir hastaneye götürülmüş ve daha sonra başvurucunun basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif şekilde yaralandığı bilgisi alınmıştır.

4. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgelerden başvurucu hakkında 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet ve görevi yaptırmamak için direnme suçları nedeniyle kolluk ihbar evrakı üzerine Başsavcılıkça bir soruşturma başlatıldığı görülmüştür. 26/9/2019 tarihli bu ihbar evrakı ekinde yer verilen 11/9/2019 tarihli Görüntü Çözüm ve Şahıs Tespit Tutanağı'nda başvurucunun kolluk görevlilerine direndiği anlara ilişkin beş fotoğrafa yer verilmiştir. Başsavcılık, soruşturmada 7/10/2019 tarihinde yetkisizlik kararı vermiştir. Kararın gerekçesini, 4/12/2004 tarihli ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 'nun 161. maddesine ekleme yapan, 25/8/2017 tarihli ve 30165 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 694 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (694 KHK) 146. maddesinin "Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen milletvekili hakkında soruşturma veya kovuşturma yapma yetkisi Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı ve bu yer Ağır Ceza Mahkemesine aittir." hükmünün oluşturduğu görülmüştür.

5. Başvurucu 12/9/2019 tarihinde Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde başvurucu, Valiliğin eylem ve etkinlikleri yasaklama kararı gerekçe gösterilerek kendisinin de içinde bulunduğu bir grup milletvekilinin il başkanlığından çıkmasının polis tarafından engellenip bazı vatandaşlarla birlikte kendisine ve yanındaki milletvekillerine sopalarla müdahale edildiğini ifade etmiştir. Bu müdahale sonucu oluşan yaralanmaların sağlık raporuyla tespit edildiğini ve olaya ilişkin görüntü kayıtlarının da mevcut olduğunu ileri süren başvurucu kendisine fiziksel şiddet uygulayan kolluk görevlilerinden eşkâl belirtmeksizin şikâyetçi olmuştur.

6. Başvurucunun şikâyet dilekçesi ekinde Başsavcılığa sunduğu sağlık raporları şöyledir:

i. Memorial Diyarbakır Hastanesinden alınan ve 20/8/2019 tarihinde saat 15.24'te düzenlendiği anlaşılan genel adli muayene raporunda "Darp neticesinde acil ...[okunamadı] hastanın yapılan fiziki muayenesinde sağ dirsek ve ...[okunamadı] olmayan ve yer yer ekimotik alanlar, sırtta her iki ...[okunamadı] ortasından ...[okunamadı] doğru uzanan ...[okunamadı] sırtta dermal kızarıklık ve ...[okunamadı] yerleri, yer yer ekimotik alanlar, göğüste her iki tarafında ...[okunamadı] yaygın...[okunamadı] sol göğüste yer yer ekimotik alanlar, batında ve her iki uylukta yaygın dermal kızarıklık, sol ayak bileğinde ekimoz, sol ayak ...[okunamadı] kanama ve ekimoz. Hayati tehlikesi yoktur. BTM ile giderilebilir ."tespitlerine yer verilmiştir.

ii. Uzman Doktor R.S.P. tarafından düzenlenen 21/8/2019 tarihli nöroloji anamnez ve fizik muayene formunda "Öykü: 20/8/2019 tarihinde sağ bacak distaline (kaval kemiği) darbe alan hastanın sonrasında sağ ayak yarısında uyuşukluk şikayeti başlamış. Fizik Muayene: Genel durum iyi, şuua açık, koopere, oryante, fasial asimetri yok, motor defisit yok. Sağ ayak alt ekstremite (bacaklar, ayaklar ve ayak bileklerinden oluşan vücudun alt kısmını ifade etmektedir.] sural sinir alanında hipoestezi (dokunma, ağrı ve ısı gibi yüzeysel ya da

derin duyuların azalması veya kaybolması durumu) mevcut." notları düşülmüştür.

7. Başsavcılık 14/10/2019 tarihli yazıyla Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünden 20/8/2019 tarihinde il başkanlığı girişindeki eyleme ve bu eyleme müdahale olup olmadığına ilişkin kamera kaydı ve tanık araştırmasının yapılmasını, şikâyet dilekçesi ekinde sunulan bir CD'nin İzleme Tutanağı'na bağlanmasını talep etmiştir. Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü, Başsavcılığa verdiği yanıtta yukarıda ayrıntıları verilen Olay Tutanağı'na dayanarak il başkanlığı önünde yaşanan olayları özetlemiş; müzekkere ekinde gönderilen CD'nin boş olduğunu ve bu durumun tutanak altına alındığını, il başkanlığı girişini gösteren Kent Güvenlik Yönetim Sistemi (KGYS) kameraları en fazla otuz gün süreyle kayıt yapabildiğinden görüntülere ulaşılamadığını, il başkanlığı çevresindeki iş yerlerine ait kameralar kayıt yapmadığı ya da caydırıcı amaçla kullanıldığı veya üç ila yedi gün süreyle kayıt yaptığı için görüntülere ulaşılamadığını, çevrede işyeri olan ya da oturan vatandaşların olay hakkında bilgileri olmadığını beyan ettiklerini iletmiş; bu bilgilere ilişkin tutanakları yazı ekinde Başsavcılığa göndermiş ve olaylar esnasında kolluğa direnen başvurucunun da aralarında olduğu bir kısım şahıs hakkında soruşturma yürütüldüğü bilgisini vermiştir.

8. Başsavcılık 19/8/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başsavcılık bu kararına gerekçe olarak başvurucunun ileri sürdüğü fiziki şiddet ile adli muayene raporu sonucunun uyumlu olmadığını, başvurucunun soyut iddiası dışında kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerini aştıklarını gösteren, yeterli şüphe oluşturacak delilin elde edilememesini göstermiştir. Başvurucu, anılan karara karşı kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin değerlendirme yapılmadığını, sunduğu darp raporunun dikkate alınmadığını, basında yer alan, ayrıca kendisinin de sunduğu görüntülerin incelenmediğini, tanık ile şüpheli ifadelerinin alınmadığını ileri sürerek anılan karara itiraz etmiş; Sulh Ceza Hâkimliği itirazı 13/11/2020 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 8/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 23/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, bulunduğu binadan çıkışının hakkında verilmiş bir karar olmadan engellenmesinden yakınmıştır. Başvurucuya göre bu durum haksız tutma niteliğindedir.

12. Anayasa’nın 19. maddesinin birinci fıkrasında ifade edilen “Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.” şeklindeki düzenlemede yer alan hürriyet sözcüğü, özgürlük ve bağımsızlığın yanı sıra serbestlik anlamına da gelmektedir. Bu anlamda kişi hürriyetine yönelik bir müdahale olduğunun söylenebilmesi için kişinin hareket serbestîsinin maddi olarak sınırlandırılması gerekir. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale için kişi, rızası olmaksızın en azından rahatsızlık verecek bir süre boyunca belirli bir yerde fiziki olarak tutulmalıdır (Galip Öğüt [GK], B. No: 2014/5863, 1/3/2017, § 34).

13. Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik sınırlamalar ile Anayasa’nın 23. maddesinde düzenlenen seyahat hürriyetine yönelik sınırlamalar arasındaki fark, sınırlamanın niteliği ve esası ile ilgili değildir. Bu iki hak arasındaki ayrım derece ve yoğunluk farkıdır. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında

hareket serbestîsine yönelik kısıtlama, seyahat hürriyetine yönelik bir müdahaleye göre çok daha ileri derecede ve yoğun olmalıdır. Sınırlamalardaki derece ya da yoğunluğun değerlendirilmesinde ise söz konusu tedbirin çeşidi, süresi, etkileri ve uygulanma tarzı gibi çeşitli faktörler ile bireyin gündelik hayatının devlet tarafından ne ölçüde denetim altında tutulduğu dikkate alınmalıdır (Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, § 71).

14. Somut olayda başvurucunun mensubu olduğu partiye ait binadan çıkışı engellenmiş, burada bir saat bekledikten sonra yapılan görüşmeler neticesinde kolluk görevlileri çıkışına izin vermiştir. Başvuru dosyasındaki bilgi ve belgeler başvurucunun olay günü bulunduğu yerden ayrılmaya olumsuz herhangi bir durumla karşılaşmadan özgürce karar vermiş olabileceğini göstermemektedir. Bu bakımdan süresi nispeten kısa da olsa başvurucunun tutulması, etkileri ve uygulanma şekli itibarıyla Anayasa'nın 19. maddesi anlamında hürriyetten yoksun bırakmadır. Bu sebeple Anayasa'nın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını güvence altına alan 19. maddesi başvurucunun şikâyetlerine uygulanabilir niteliktedir.

15. Uygulanabilirlik meselesinin çözülmesinin ardından ihlal iddiasının kabul edilebilir olup olmadığı değerlendirilmelidir.

16. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenebilecek şekilde hareket serbestliği kısıtlanan bir kişinin tutmanın hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yaptığı bireysel başvuru, esas olarak sözü edilen kişinin serbest kalmasını amaçlar. Kişi bireysel başvuru öncesinde zaten serbest kalmışsa başvurunun amacı hiç şüphesiz haksız tutmadan doğan zararların tazminidir. Zira bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi zorunlu olan hukuki yollarda tutmanın hukuka aykırı olduğu açıkça veya özü itibarıyla kabul edilerek tutmadan doğan zarar tazmin edilmiş ise artık başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının mağduru olduğu söylenemez (yakalama ve gözaltı sürecinden sonra serbest bırakılan ve haklarında beraat kararı verilen başvurucular lehine tazminata hükmedilmesi nedeniyle sözü edilen başvuruculara mağdur sıfatlarının bulunmadığına karar verilen başvuru için bkz. Öner Yakasız ve diğerleri, B. No: 2015/9430, 20/3/2019, §§ 66-68).

17. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden bahsedilebilmesi için hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği hukuki yol öncelikle hukuk sisteminde mevcut olmalıdır. Ayrıca sözü edilen yol; ihlali tespit ederek ihlalin sonuçlarını giderebilme kapasitesini haiz, makul bir çabayla ulaşılabilir ve uygulamada da etkin olmalıdır (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Bununla birlikte teoride makul bir başarı sunma kapasitesi olan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, başvurucuyu o hukuki yolu tüketmekten azade kılmadığı (Sait Orçan, B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 36) gibi yasal düzenlemeyle oluşturulan, var olduğu hususunda bir tereddüt uyandırmayan hukuki yolun fiilen denenmemesi ve kullanılmaması da söz konusu yolun etkili olmadığının kabulüne imkân vermez (Nebahat Baysal Gül, B. No: 2016/14634, 28/5/2019, § 20).

18. Yapılan açıklamalar çerçevesinde somut olaya dönüldüğünde Anayasa'nın 125. maddesinin yedinci fıkrasında idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu, 129. maddesinin beşinci fıkrasında ise memurların ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak ancak idare aleyhine açılabileceği ifade edilmiştir. Bu hükümlere uygun olarak 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda idari dava türlerinden olan idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davalarıyla ilgili düzenlemelere yer

verilmiştir. Kamu görevlilerinin eylemlerinin şahsi kusurlarına dayandığı ve idari bir eylemin söz konusu olmadığı hâller yönünden ise 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda haksız fiillerden doğan sorumluluğu düzenleyen hükümler yer almaktadır. Sözü edilen hukuki yollara rağmen başvurucu, haksız tutulma iddiasını doğrudan bireysel başvuruya taşımış; anılan hukuki yolların etkisiz olduğunu iddia etmemiştir. Bu sebeple başvurucunun ihlal iddiasını hukuk sisteminde mevcut hukuki yolları tüketmeden yaptığı sonucuna varılmıştır (kısmen benzer bir olayda yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Veli Saçılık (3), B. No: 2018/27473, 29/3/2023, § 15).

19. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvuru konusu olayın yaşandığı tarihte milletvekili olan başvurucu; bir grup arkadaşıyla birlikte siyasi bir partinin il başkanlığından dışarı çıkma isteğinin kolluk görevlilerinin engellemesi sırasında ve orantısız güç kullanmaları nedeniyle yaralandığını, olay hakkında yapılan soruşturma neticesinde verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile kötü muamelenin cezasız bırakıldığını, etkili soruşturma yürütülmediğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Başsavcılıkça gerçekleştirilen soruşturma sonucu karar verildiği, başvurucunun usuli garantilerden yararlandığı bildirilmiştir. Başvurucu, kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

21. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu ek beyanda başvuru formundaki iddiaları yineleyerek toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruya konu edilen soruşturma kapsamında verilen kararın öğrenilmesinden itibaren otuz günlük başvuru süresi içinde dile getirilmeyen iddiaların Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi mümkün değildir. Aksinin kabulü, bir kez bireysel başvuru yapıldıktan sonra başvuru sonlandırılıncaya kadar başvuru dosyasına gelen her türlü ihlal iddiasının incelenmesini gerekli kılar ki bu, bireysel başvuru için öngörülen otuz gün kuralını anlamsız hâle getirir (Ümüt Demir, B. No: 2012/1000, 18/9/2014, § 31). Başvurucunun başvuru formunda toplantının polisin hukuka aykırı müdahalesi nedeniyle yapılamadığına, yarıda kaldığına ya da ifade edilmek istenen düşüncenin açıklanamadığına yönelik bir sav dile getirmediği görüldüğünden bütün ihlal iddialarının kötü muamele yasağı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden ayrı bir inceleme yapılamayacağı sonucuna varılmıştır.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir. Kesin gerekli olduğu hâllerde güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

24. Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir

yaralanma olayı meydana gelmişse bu olaya ilişkin olarak tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlara aittir (S. D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74). Bu değerlendirmeler toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin güvenlik güçlerince güç kullanılarak dağıtılması sırasında meydana gelen yaralanmalar için de geçerlidir.

25. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli, soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca soruşturmanın sonlandırılabilmesi için aceleci davranılmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanılmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S. D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

26. Başvurucunun da içinde bulunduğu grup parti binasından çıkmak isterken kolluk görevlileri gruba müdahale etmiştir. Başvurucu, olay sonrasında düzenlenen adli muayene raporuna göre basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte yaralanmıştır (bkz. § 6).

27. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda Başsavcılık, olayın yaşandığı gün şehir genelinde yaşanan toplumsal olayların özetini yapmış; polisin zor kullanma yetkisini düzenleyen kanun maddelerini göstermiş; başvurucunun soyut iddiası haricinde kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerini aşarak başvurucuyu darbettiklerine dair delil bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bununla beraber başvurucunun yaralanmalarına ilişkin hiçbir değerlendirme yapmamış, bu yaralanmaları tespit eden tıbbi raporlara olgusal olarak dahi değinmemiş, bir başka soruşturma dosyasında olaya ilişkin görüntüler bulunmasına rağmen (bkz. § 4) yeterli araştırma yapmaksızın kolluğun Olay Tutanağı'na ve daha sonra kamera görüntüsü olmadığına ilişkin tutanaklarına bağlı kalarak, müdahalenin orantılığına dair değerlendirmede bulunmadan salt zor kullanma yetkisi çerçevesinde müdahale edildiği gerekçesi temelinde soruşturmayı sonlandırmıştır.

28. Olay anında başvurucunun da içinde bulunduğu gruba yapılan polis müdahalesine başvurucunun direndiği gerekçesiyle aleyhine soruşturma yürütüldüğü, Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü tarafından müzekkere yanıtı ile bildirilmesine rağmen Başsavcılık, bu soruşturma dosyasının incelenmesi gerektiğini düşünmediği gibi başvurucunun yaptığı şikâyet üzerine kolluğa -nedeni anlaşılamayan şekilde- ancak bir ay sonra yazdığı müzekkere ile olaya ilişkin kamera görüntülerini istemesi de KGYS görüntülerine ulaşılamaması sonucunu doğurmuştur (bkz. § 7).

29. Diğer taraftan olayın nasıl geliştiğinin/gerçekleştiğinin tespiti adına, yaralanma sonucunu doğurduğu iddia edilen kolluk müdahalesine ilişkin olarak başvurucuyu dinlemeyi

düşünmeyen Başsavcılığın fiziksel şiddet iddiası özelinde tanık ya da şüpheli sıfatıyla kolluk görevlilerinin ifadesine başvurduğu yönünde de bir kayda rastlanmadığı gibi başvurucunun ısrarla olaya ilişkin basına düşen ve kendisinin de sunduğu görüntülerin bulunduğu itirazına rağmen bu görüntülerin soruşturma dosyasına kazandırılması yönünde bir araştırma yaptığına ilişkin veri de söz konusu değildir. Bu nedenlerle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

30. Soruşturmadaki eksiklikler kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddia hakkında değerlendirme yapılmasına imkân vermediği için bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılamamıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

32. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesi, yeniden soruşturma yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. Manevi zararları karşılığında başvurucuya talebiyle bağlı kalınarak net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/50431) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, mensubu olduğu siyasi parti binasından çıkışın engellenmesi esnasında kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine muhatap olduğunu, ancak eylemi gerçekleştiren görevliler hakkında etkili soruşturma yürütülmediğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu, başvurucunun yaralanmasına ilişkin yürütülen soruşturmanın etkili ve yeterli olmadığı gerekçesiyle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

2. Bir kısım belediye başkanının görevden alınıp yerlerine kayyım atanmasını protesto etmek amacıyla 20/8/2019 tarihinde yanındaki kişilerle Diyarbakır'da mensubu olduğu partinin binasından dışarıda bekleyen grupla buluşmak üzere çıkmak isteyen söz konusu tarihte milletvekili olan başvurucuya ve yanındaki gruba Valiliğin toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin bir süre yasaklandığına ilişkin emri doğrultusunda binadan çıkmalarına izin verilmeyeceğini bildirilmiş; başvurucunun da aralarında olduğu grubun binadan çıkmaya çalışması neticesinde kolluk görevlileri müdahalede bulunmuş ve grup, polis kalkanlarına yüklenerek kolluk kuvvetlerinin müdahalesini engellemeye çalışmıştır.

3. Grubun bulunduğu alandan kolluk görevlilerine bazı cisimler atılmış, anılan olay neticesinde beş kolluk görevlisi yaralanmış, parti binası içinde yaralıların olduğunun bildirilmesi üzerine olay yerine çağrılan ambulansla başvurucu ve üç kişi özel bir hastaneye götürülmüş ve daha sonra başvurucunun basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif şekilde yaralandığı tespiti yapılmıştır.

4. Devletin, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini, yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81). Devletin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu bu pozitif yükümlülüğün bir de usuli boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmi bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110).

5. Kötü muamele iddialarına ilişkin etkili bir soruşturmanın başlatılabilmesi için, öncelikle işkence ve kötü muamele konusundaki iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için, her türlü makul şüpheden uzak kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt, yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelerden de oluşabilir. Ancak bu uygun koşulların tespiti halinde bir soruşturma yükümlülüğün gerekliliğinden bahsedilebilir (C.D., B. No: 2013/394, 6/3/2014, § 28).

6. Somut olayda başvurucu, bir grup arkadaşıyla birlikte siyasi bir partinin il başkanlığından dışarı çıkma isteğinin kolluk görevlilerinin engellemesi sırasında orantısız güç kullanmaları nedeniyle yaralandığını, buna karşılık Başsavcılık tarafından hiçbir gerekçe sunulmaksızın ve delil araştırması yapmaksızın ilgili kamu görevlileri hakkında takipsizlik kararı verildiğini belirtmiştir. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, anılan şikâyet üzerine İl Emniyet Müdürlüğünden ilgili bilgi ve belgeleri dosyaya celp etmiş, kamera kayıtlarının incelenmesini sağlamış, ancak 30 gün süreyle kayıt yapılması nedeniyle olay anına ait görüntüleri elde edememiş, olay kapsamında başlatılan başkaca soruşturma dosyaları ile başvurucunun adli muayene raporunu incelemiştir.

7. Başsavcılık, başvurucunun ileri sürdüğü fiziki şiddet ile adli muayene raporu sonucunun uyumlu olmadığı, soyut iddia dışında kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerini aştıklarını gösteren, yeterli şüphe oluşturacak bir delilin elde edilememesi gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvurucunun itirazını inceleyen sulh ceza hâkimliği de Başsavcılık kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir. Dolayısıyla Başsavcılık ve sulh ceza hâkimliği kararları dikkate alındığında başvurucunun şikâyeti yönünden etkili ve yeterli bir soruşturmanın yapılmadığı söylenemeyecektir.

8. Sonuç olarak, başvurucunun Anayasa’nın 17.maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edilmediği kanaatini taşıdığımdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Muhterem İNCE

İRFAN IRMAK

B. No: 2021/2115 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2115

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İRFAN IRMAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2115)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : İrfan IRMAK

Vekili : Av. Ahmet YAYVAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, asgari aidat ödeme süresi şartı sağlandığı hâlde emeklilik yardımı ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Sınıf öğretmeni olarak 14/5/1986 tarihinde göreve başlayan başvurucu, mevzuat gereği zorunlu olarak İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığına (İLKSAN/Sandık) üye olmuştur. Başvurucunun görevinden istifa ettiği 26/12/2003 tarihine kadar aralıksız ve tekrar göreve atandığı 22/3/2004 tarihinden başka bir kamu kuruma naklen atamasının yapıldığı 25/1/2018 tarihine kadar İLKSAN üyeliğinden dolayı maaşından aidat kesintisi yapılmıştır.

3. Başvurucu, yapılan kesintilerin emekliliğe ayrılırken alacağı maddi yardım karşılığı olarak hesaplanarak ödenmesini talep etmiştir. İLKSAN Genel Müdürlüğü henüz emekli olmayan başvurucuya emeklilik yardımı yapılmasının mümkün olmadığını açıklamıştır. Başvurucu, işlemin iptali ve yoksun kaldığı parasal haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

4. Ankara 14. İdare Mahkemesince 25/12/2019 tarihinde dava reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; ilgili mevzuat uyarınca emekli yardımı alınabilmesi için Sandık üyesi iken emekliye ayrılmış olmak ve en az on yıl Sandığa üye aidatı ödemiş olmak şartlarının bulunduğu kaydedilmiştir. Buna göre başvurucunun emekliye ayrılmış olma şartını taşımadığından dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

5. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi 18/11/2020 tarihinde kararı hukuka uygun bulduğunu belirterek istinaf başvurusunu kesin olmak üzere reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 3/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 29/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; İLKSAN üyeliğinin kurum değişikliği nedeniyle sona erdiğini, on yıldan fazla aidat ödediğini ve emekli olma koşullarını taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu bu gerekçelerle mülkiyet hakkı, adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

9. Başvurucunun şikâyetinin özü, emeklilik yardımının ödenmesi isteminin reddedilmesine ilişkin olduğundan tüm şikâyetleri mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi eldeki başvuruya benzer iddiaları daha önce Derya Yulcu (2) (B. No: 2019/18482, 2/2/2022) kararında incelemiştir. Anılan karara konu olayda öğretmenlik mesleğinden çıkarılan başvurucunun İLKSAN'a ödediği aidatların emekli olmuş gibi ödenmesi talebi 120 ay aidat ödemiş olmakla birlikte emekli olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi öncelikle aidat karşılığı olan taleplerin parasal niteliğini işaret ederek başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamına girdiğini ve müdahalenin üçüncü kurala göre incelenmesi gerektiğini kaydetmiştir (Derya Yulcu (2), § 37).

12. Anayasa Mahkemesi Derya Yulcu (2) kararında ölçülülük ilkesi kapsamında yaptığı incelemede yargı mercilerinin emeklilik yardımı alma hakkının doğması ve ödenmesinin talep edilebilme şartlarının ayrı olup olmadığı ile emekli yardımı hakkının doğabilmesi için on yıl Sandığa aidat ödenmiş olmasının yeterli olup olmadığına yönelik bir değerlendirme yapılmadığı tespitine yer vermiştir. Ayrıca emekli yardımı yapılabilmesinin emekli olma şartına bağlanmasının sandık sisteminin korunması ve devamlılığının sağlanması amacı yönünden elverişlilik ve gereklilik ölçütlerini sağlayıp sağlamadığının açıklanmadığını ve kamu görevinden çıkarıldığı için sandık üyeliği sona eren başvurucunun durumu hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığını belirtmiştir (Derya Yulcu (2), §§ 48, 49).

13. Anayasa Mahkemesi Danıştay Onbirinci Dairesinin 13/6/2017 tarihli ve E.2017/937, K.2017/4897 sayılı kararında emekli olmama hâlinin emeklilik yardımı ödenmesine engel olarak görülmediğine ilişkin kararına işaret etmiştir. Bu bağlamda da emeklilikten önce

ilkokul öğretmenliği görevinin sona ermesi sebebiyle sandık üyeliğinden ayrılan kişiler yönünden emeklilik yardımından yararlanabilmek için emekli olma şartının gerekli olup olmadığıyla ilgili olarak yargı mercileri arasında görüş ayrılığının bulunduğunu kaydetmiştir (Derya Yulcu (2), § 50). Anayasa Mahkemesi sonuç olarak mahkeme kararlarının mülkiyet hakkına ilişkin davanın sonucuna etkili olabilecek mahiyetteki iddia ve itirazlara cevap verecek nitelikte yeterli bir gerekçe içermediğinden mülkiyet hakkının korunmasına dair usule ilişkin güvencelerin yerine getirilmediğine ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Derya Yulcu (2), §§ 52, 53).

14. Somut olayda da İLKSAN üyeliğinden kurum değişikliği nedeniyle ayrılan başvurucunun 120 aydan fazla aidat ödemiş olmakla birlikte emekli olma şartını taşımadığı gerekçesiyle emeklilik yardımı talebinin reddedildiği görülmektedir. Buna göre yukarıda anılan kararda açıklanan ilke ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını ve 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

16. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 14. İdare Mahkemesine (E.2019/693, K.2019/2412) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz

UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

B.Y.

B. No: 2021/15899 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/15899

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/15899)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : B.Y.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, döner sermayenin eksik ödenmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 10/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 13/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B.No:2017/15649,21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararın başvurucu tarafından UYAP üzerinden 10/3/2021 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra

14/4/2021 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

STAR İNŞAAT TAAHHÜT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/18493 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18493

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

STAR İNŞAAT TAAHHÜT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18493)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Star İnşaat Taahhüt Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Bekir Latif GEREZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu (Komisyon) tarafından hükmedilen tazminata karşı yapılan itirazın süreaşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu tarafından bir yıl süre ile ihalelere katılmaktan yasaklanmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle 31/1/2013 tarihinde açılan iptal davası, Danıştay On Üçüncü Dairesinin 29/12/2017 tarihli karar düzeltme isteminin reddine dair kararı ile nihai olarak sona ermiştir.

3. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla 28/2/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi 30/11/2018 tarihinde başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

4. Başvurucu 6/3/2019 tarihinde Komisyona başvurmuştur. Komisyon başvurucuya 4.800 TL tazminat ödenmesine 10/11/2020 tarihinde karar vermiştir.

5. Komisyon kararı, başvurucu vekilinin elektronik posta adresine 25/11/2020 tarihinde iletilmiş ve beş günün sonunda 30/11/2020 tarihinde bu tebliğ okundu sayılmıştır. Başvurucu 11/12/2020 tarihinde Komisyon kararına karşı itiraz etmiştir.

6. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 14/1/2021 tarihinde itirazı süre aşımı nedeniyle kesin olarak reddetmiştir. Kararda, komisyon kararının itiraz edenin vekiline 25/11/2020 tarihinde elektronik posta yoluyla tebliğ edildiği, tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde Komisyon aracılığıyla Ankara Bölge İdare Mahkemesine itiraz edilmesi gerekirken, bu süre geçirilerek 11/12/2020 tarihinde kayda giren dilekçe ile itiraz edildiği, bu nedenle itirazın süre aşımı nedeniyle inceleme olanağının bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Nihai karar, başvurucuya 9/2/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 10/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu tarafından Komisyonca hükmedilen tazminatın çok az olduğu, karara karşı süresinde itiraz edilmesine rağmen Bölge İdare Mahkemesince haksız ve hukuka aykırı olarak süreaşımı nedeniyle itirazının reddedildiği belirtilerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddia edilmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Bölge İdare Mahkemesinin maddi olay ve olgular ile iddia ve delilleri değerlendirdiği, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiği, kurulan hüküm ile olgular arasında gerekli bağlantıyı gösterecek nedenlerin açıkça belirtildiği ve kararın dayandığı nedenlere ve hukuksal düzenlemelere de açıkça yer verildiği belirtilmiştir. Başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

10. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda belirttiği hususları tekrar etmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyeti mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Kanun'un 7. maddesinin dördüncü fıkrasına göre, komisyon kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde Komisyon aracılığıyla Ankara Bölge İdare Mahkemesine itiraz edilebilecektir. 6384 sayılı Kanun'da Komisyon kararlarının nasıl tebliğ edileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple tebligata ilişkin genel hükümlerin gözönünde bulundurulması gerekir.

14. 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesinde, elektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

15. 6/12/2018 tarihli ve 30671 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Elektronik Tebligat Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 9. maddesinde, tebligat çıkarmaya yetkili makam ve merci, elektronik tebligat mesajını hazırlayarak, Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi'ne (UETS) teslim edeceği belirtilmiştir. UETS tarafından, elektronik tebligat mesajının zaman damgasıyla ilişkilendirilerek muhatabın elektronik tebligat adresine ulaştırılacağı ifade edilmiştir. Son olarak elektronik yolla tebligatın, muhatabın elektronik tebligat adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı da düzenleme altına alınmıştır.

16. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Bu bakımdan öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

17. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56). Öte yandan müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Bir uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının ve özellikle müdahalenin kanuni dayanağını oluşturan kanun hükümlerinin yorumlanması derece mahkemelerinin takdirindedir. Derece mahkemelerince mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağını oluşturduğu ifade edilen hükümlerle ilgili olarak geliştirilen yorumların isabetli olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının kanunun açık lafzıyla çelişki içinde olduğu veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (Ziya Özden, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59).

18. Başvurucu şirketin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Komisyona yaptığı başvuru sonucunda Komisyon başvurucuya tazminat ödenmesine karar vermiştir. Başvurucu bu karara karşı itiraz etmiş, Bölge İdare Mahkemesi süresi içinde itirazda bulunulmadığı gerekçesiyle itirazı reddetmiştir. Bölge İdare Mahkemesi Komisyon kararının başvurucunun elektronik posta adresine iletildiği 25/11/2020 tarihini dikkate almış ve bu tarihte tebliğ işleminin gerçekleştiğini kabul ederek süresi içinde itiraz başvurusu yapılmadığı sonucuna ulaşmıştır.

19. 6384 sayılı Kanun'da Komisyon kararının tebliğine ilişkin özel hüküm bulunmaması nedeniyle tebligata ilişkin genel düzenleme olan 7201 sayılı Kanun'daki düzenlemelerin dikkate alınması gerekir. 7201 sayılı Kanun'un 7/a maddesinde elektronik yolla tebligatın, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış

sayılacağı hükme bağlanmıştır. Öte yandan elektronik tebligata ilişkin çıkarılan Yönetmeliğin 9. maddesinde de -7201 sayılı Kanun ile aynı yönde düzenlemeye yer verilerek- elektronik yolla tebliğin, elektronik tebligat adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı belirtilmiştir (bkz. §§ 14-15).

20. Komisyon kararı, başvurucunun elektronik tebligat hesabına 25/11/2020 tarihinde iletilmiştir. 7201 sayılı Kanun ile Yönetmeliğe göre, bu tarihten itibaren beş gün sonra yani 30/11/2020 tarihinde Komsiyon kararı tebliğ edilmiş sayılır. Nitekim Bölge İdare Mahkemesinin 2021/30 esas sayılı 6384 itiraz dosyasında yer alan kapalı e-tebliğ mazbatasında da 30/11/2020 tarihinin yanında, tebligat alıcının hesabına iletilmesini müteakip mevzuat gereği belirlenen süre sonunda otomatik olarak okundu sayıldığı açıklamasına yer verilmiştir. Hâl böyleyken başvuruya konu davada, Bölge İdare Mahkemesinin, Komsiyon kararının başvurucunun elektronik posta hesabına konduğu tarihi tebliğ tarihi olarak kabul etmesine ilişkin yorumunun 7201 sayılı Kanun ve Yönetmelik ile bağdaştığı söylenemeyecektir.

21. Bu durumda komisyon kararına karşı yapılan itirazın, açık kanun hükmünün öngörülemez bir biçimde yorumlanarak süre aşımı yönünden reddedilmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanunilik unsurunu taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

23. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından mülkiyet hakkının ihlal edildiğine yönelik iddia yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 1.000.000 TL maddi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (E.2021/30, K.2021/53) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MERT FATİH KURNAZ

B. No: 2021/21526 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21526

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERT FATİH KURNAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/21526)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Mert Fatih KURNAZ

Vekili : Av. Burçin KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, intihar girişiminde bulunması üzerine hastaneye kaldırılan kişinin yeniden intihar etmesinin önlenmesi için gerekli önlemlerin hastane yetkililerince alınmaması sonucunda ölüm meydana gelmesi nedeniyle yaşam hakkının; ölüm olayından doğan zararların tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının makul bir sürede sonuçlandırılamaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun babası olan A.K. 5/5/2013 günü sabah saatlerinde İstanbul'un Bakırköy ilçesi İncirli semtinde bulunan metrobüs köprüsü üzerinden atlayarak yaralanmış, aynı gün yüksekten düşme şikâyetiyle Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesine kaldırılmıştır. Hastanede yapılan tomografilerde "aksol humerus proksimaluç, sol humerus distal eklem içi parçalı kırık ve sol patella kırığı" tespit edilmesi üzerine A.K.nın sol kolundan omzuna kadar ve sol ayağından kasığına kadar yarım alçı uygulanmıştır.

3. A.K.nın tedavisi devam ederken A.K.nın eski eşi O.Ç.nin 5/5/2013 tarihinde evinde ölü

bulunması olayı ile ilgili olarak Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında toplanan ilk deliller neticesinde O.Ç.yi A.K.nın öldürmüş olabileceği ihtimali üzerinde durularak A.K.nın şüpheli sıfatıyla ifadesinin alınması için Osmaniye Polis Merkezi Amirliğine (Emniyet) talimat verilmiştir. Emniyet personeli 9/5/2013 tarihinde tedavisi devam eden A.K.nın ifadesini almak üzere hastaneye gitmiş ise de A.K., susma hakkını kullanarak Başsavcılıkta ifade vermek istediğini beyan etmiştir.

4. Başsavcılık, A.K.nın hastaneden taburcu olana kadar sürekli takibinin yapılarak kaçma, kaçırılma veya kendisine zarar verme gibi eylemlerini engellemeye yönelik tedbir alınması için Emniyete 10/5/2013 tarihli müzekkere yazmıştır. Emniyet personeli hastanede değişimli olarak A.K.yı gözetim altında tutmuştur.

5. 12/5/2013 tarihinde saat 18.45 sıralarında A.K., odasında kimsenin bulunmadığı bir anda odanın kapısını kilitleyerek ziyaretine gelen diğer eski eşi S.D.nin hastaneye soktuğu meyve bıçağını kalbine saplamıştır. Emniyet personeli ve hastane yetkilileri kilitli kapıyı açtığında A.K.yı göğsüne bıçak saplı şekilde ve yerde yatar vaziyette bulmuştur. Bilinci yarı açık hâlde olan A.K. hemen yapılan müdahale ile ameliyata alınmış ise de aynı gün saat 22.00 sıralarında hayatını kaybetmiştir.

6. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı A.K.nın ölümü hakkında soruşturma başlatmış ve soruşturma kapsamında Adli Tıp Kurumu 1. Adli Tıp İhtisas Kurulundan 27/9/2013 tarihli rapor almıştır. Raporda "kişinin ölümünün delici alet yaralanmasına bağlı iç organ kesilmesinden gelişen iç kanama sonucu meydana geldiği" belirtilmiştir.

7. Soruşturma kapsamında intihar olayının hemen ardından hastanede bulunan polis memurlarının, başvurucunun ve S.D.nin beyanlarına başvurulmuştur.

i. Polis memurları, ifadelerinde Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının yürüttüğü şüpheli ölüm soruşturması kapsamında A.K.nın kaçması veya dışarıdan gelebilecek herhangi bir saldırıya karşı korunması sebebiyle odasının önünde gece gündüz bekleme yapıldığını belirtmiştir.

ii. S.D.nin olaya ilişkin beyanı şöyledir:

"...Yaklaşık 2-3 gün önce eşime göstermeden ekmek ve meyve kesmek amacıyla bir meyve bıçağı getirmiştim. Polisler de ekmek bıçağını görmedi, onlara da bahsetmedim. Bıçak sokmanın yasak olduğunu da bilmiyordum. Bıçağı her kullandığımda kendisine göstermiyor, odada bulunan yatağının sol tarafında bulunan çekmecenin en dibine doğru koyarak muhafaza ediyordum..."

iii. Başvurucunun olaya ilişkin beyanı şöyledir:

"... Babamın daha önceden herhangi bir sağlık problemi bulunmamakta ve herhangi bir sağlık psikiyatrik tedavi görmemekteydi. Buna bağlı olarakta herhangi bir psikiyatrik ilaç kullanmamaktaydı..."

8. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı ayrıca hastanede görevli polis memurları hakkında görevi ihmal suçundan yürüttüğü soruşturma sonucunda 26/6/2013 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

9. Başvurucu 25/4/2014 tarihinde babası A.K.nın ölümünde hastanenin hizmet kusuru bulunduğu iddiasıyla Sağlık Bakanlığına izafeten hastaneye başvuruda bulunarak manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir. İdare, başvurucunun talebine cevap vermemiştir.

10. Bunun üzerine başvurucu 8/9/2014 tarihinde İstanbul 1. İdare Mahkemesinde

(Mahkeme) 500.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebiyle tam yargı davası açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde intihar vakası olarak hastaneye kaldırılan babası A.K.nın intihara meyilli olduğu açıkken yeniden intihar etmesini engelleyecek tedbirlerin alınmaması nedeniyle idarenin ağır hizmet kusuru bulunduğunu iddia etmiştir.

11. Davalı Sağlık Bakanlığı cevap dilekçesinde; A.K.nın yüksekten düşme şikâyetiyle hastaneye getirildiğini, yakınlarının ve kendisinin intihar teşebbüsünde bulunma yönünde hastaneye herhangi bir bilgi vermediğini, adli vaka olması nedeniyle A.K.nın bulunduğu odaya giriş çıkışların polis kontrolünde gerçekleştiğini, hastalara yemek sunulması sırasında tek kullanımlık plastik kaşık verildiğini, intiharda kullanılan meyve bıçağını ise A.K.nın polis kontrolünden geçen eski eşinin gizlice getirdiğini, tıbbi tedavi dışındaki sorumluluğun Emniyet personeli ve refakatçide olduğunu, gerçekleşen olayda hastanın kurtarılması için gerekli müdahaleleri yapan hastanenin kusuru olmadığını beyan etmiştir.

12. Mahkeme 26/2/2015 tarihinde toplanan deliller doğrultusunda davanın reddine karar vermiş; karar gerekçesinde, meydana gelen ölüm olayında davalı idarenin hizmet kusuru olmadığını ve idarenin eylemleri ile ölüm olayı arasında illiyet bağı bulunmadığını belirtmiştir.

13. Davacının karara karşı yaptığı temyiz talebi Danıştay Onuncu Dairesinin (Daire) 24/11/2020 tarihli kararıyla reddedilmiş ve mahkeme kararı onanmıştır.

14. Başvurucu, nihai kararı 22/2/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 22/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Yaşamı Koruma Yükümlülüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu; hastane idaresinin A.K.nın intihar vakası olarak hastaneye getirildiğini bildiği hâlde bu hususu kayıtlara geçirmediğini, kendisi ile S.D.nin A.K.nın intihar girişiminde bulunduğunu hastane personeline söylemesine rağmen A.K.ya herhangi bir sosyal hizmet müdahalesi veya psikiyatri desteği sağlanmadığını belirterek hastanenin sorumluluğu altındayken ikinci kez intihar ederek vefat eden A.K.nın yaşam hakkının hastane idaresinin kusurlu eylemleri neticesinde ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun açtığı tam yargı davasında iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatını elde ettiği, başvurucunun tezlerinin Mahkeme ve Daire nezdinde tartışılarak idarenin faaliyeti ile meydana gelen zarar arasında idarenin tazmin sorumluluğunu gerektirecek mahiyette illiyet bağı bulunmadığının tespit edildiği, Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

18. Başvurucunun bu iddiaları yaşamı koruma yükümlülüğü kapsamında değerlendirilmiştir.

19. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı birbiriyle sıkı

bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin negatif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra pozitif bir yükümlülük olarak yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (Burak Sakin, B. No: 2020/619, 26/7/2022, § 33). Bu yükümlülük kapsamında devlet;

i. Yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturmalı (İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149),

ii. Bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda, görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler almalıdır (T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 136).

20. Yetkililerin kontrolleri altındaki bir kişinin kendini öldürmesi konusunda gerçek bir risk olduğunu bilip bilmediklerini ya da bilmeleri gerekip gerekmediğini tespit etmek, böyle bir durum söz konusu ise bu riski ortadan kaldırmak için makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında kendilerinden beklenen her şeyi yapıp yapmadıklarını incelemek gerekir (Mehmet Kaya ve diğerleri, B. No: 2013/6979, 20/5/2015, § 72). Ancak özellikle insan davranışının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlemin veya yürütülecek faaliyetin tercihi dikkate alınarak pozitif yükümlülük yetkililer üzerine aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmamalıdır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; Sadık Koçak ve diğerleri, B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 74).

21. Başvurucunun yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddiaları yalnızca hastane yetkililerinin eylemleri bağlamında dile getirilmiştir. Bu nedenle eldeki başvuru, münhasıran hastane yetkililerinin eylemlerinin yaşamı koruma yükümlülüğünü ihlal edip etmediği yönüyle incelenmiştir.

22. Başvuru konusu olay açısından yukarıda yer verilen ilkeler çerçevesinde öncelikle hastane idaresinin A.K.nın yaşamını kendi eylemine karşı koruma yükümlülüğünün olup olmadığı tespit edilmelidir. Bu bağlamda hastane yetkililerinin A.K.nın intihar etme riskini bilip bilmedikleri veya bilmelerinin gerekip gerekmediği ortaya konulmalı, böyle bir durum söz konusu ise yetkileri çerçevesinde gerekli tedbirleri makul ölçüde alıp almadıkları açıklığa kavuşturulmalıdır.

23. Hastane kayıtları ve diğer başvuru konusu bilgi ve belgeler incelendiğinde A.K.nın hastaneye yüksekten düşme vakası olarak getirildiği, A.K.nın yüksekten atlayarak intihar girişiminde bulunduğuna dair herhangi bir kaydın olmadığı görülmüştür. Her ne kadar başvurucu, kendisi ve A.K.nın eski eşi S.D.nin hastane personelini intihar girişiminden haberdar ettiğini beyan etmişse de dosya kapsamında bu iddiasını destekler herhangi bir bulguya rastlanmamış olup başvurucu da bu hususun aksini gösterecek bilgi ve belge sunmamıştır. Açıklanan hususlar gözönüne alındığında hastane yetkililerinin dikkatini çekebilecek, yakın ve gerçek intihar riski olarak kabul edilebilecek bir davranış bozukluğu sergilediğine dair hakkında bilgi ve belge bulunmayan, yüksekten düşme vakası olarak hastaneye getirilmesi nedeniyle yalnızca vücudundaki kırıklara müdahale edilen A.K.nın intihar etme riskinin hastane yetkililerince bilindiği veya bilinmesi gerektiği sonucuna ulaşılmasının mümkün olmadığı anlaşılmıştır. Sonuç olarak ani bir eylem neticesinde ölümle sonuçlanan olayda sağlık görevlilerinin muhakeme hatası veya dikkatsizliği aşan

ihmalleriyle A.K.nın ölümüne sebebiyet verdiklerinin kabul edilebilmesi mümkün değildir.

24. Açıklanan gerekçelerle A.K.nın yaşamının kendi eylemine karşı korunamadığı yönündeki şikâyet yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, babası A.K.nın ölümünde hastane idaresinin ağır hizmet kusuru olduğu iddiasıyla açtığı tam yargı davası yargılamasının altı yıldan fazla sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Başvurucunun bu iddiaları makul sürede yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

27. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA, 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLVER SARISOY

B. No: 2021/26914 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26914

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLVER SARISOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/26914

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Gülver SARISOY

Vekili : Av. Mustafa UZUNKAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 26/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan

ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilip yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek- yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/2257, K.2020/999) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ile 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELAHATTİN ÖZTEKİN

B. No: 2021/28601 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28601

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELAHATTİN ÖZTEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/28601)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Selahattin ÖZTEKİN

Vekili : Av. Rojhar EROL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ağır nitelikli yaralama olayı hakkındaki ceza yargılamasının makul süratle yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde öğrenci olan başvurucunun sınıf arkadaşı C.A. ile husumeti bulunmaktadır. 17/11/2014 tarihinde sınıfın girişinde başvurucunun, arkadaşı M.K. ile kucaklaşırken C.A.ya temas etmesi nedeniyle C.A. kendisine omuz atıldığını düşünmüş ve başvurucu ile tartışmıştır. Aynı gün başvurucu, arkadaşları V.T. ve A.U. ile okul çıkışı evlerine doğru yürürken C.A. ve arkadaşları M.K., E.D., Y.E.K. ile karşılaşmış; aralarında arbede yaşanmıştır. C.A., M.K., E.D. ve Y.E.K. tarafından darbedilen başvurucu ağır şekilde yaralanmıştır. Bu arbede sırasında V.T. ve E.D. de birbirlerini basit nitelikte yaralamıştır.

3. Olay üzerine Biga Cumhuriyet Başsavcılığınca resen başlatılan soruşturmaya suç vasfı nedeniyle yazılan fezleke üzerine Çanakkale Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) devam edilmiştir. Başsavcılığın yürüttüğü soruşturma kapsamında Adli Tıp Kurumu

Çanakkale Adli Tıp Şube Müdürlüğünden aldığı 18/2/2015 tarihli raporda başvurucun yaralanmasının yaşamını tehlikeye soktuğu, kafa ve yüz kemiklerinde tespit edilen kırıkların hayat fonksiyonlarını ağır derecede etkileyecek nitelikte olduğu belirtilmiştir.

4. Olayın tarafları ile tanıkların beyanlarını alan Başsavcılık, V.T. ve E.D.nin birbirlerine karşı eylemleri nedeniyle kasten basit yaralama suçundan, C.A. M.K., E.D. ve Y.E.K.nın başvurucuya yönelik eylemleri nedeniyle kasten öldürmeye teşebbüs suçundan cezalandırılmaları talebiyle 30/3/2015 tarihli iddianame ile kamu davası açmıştır.

5. Çanakkale 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamıştır. Olayın taraflarını ve tanıkları dinleyen Mahkeme, olay anına ilişkin görüntüler hakkında bilirkişi raporu alarak yargılamayı tamamlamış; 12/10/2018 tarihli kararında C.A., E.D. ve M.T.nin başvurucuya yönelik kasten öldürmeye teşebbüs suçundan beraatlerine, Y.E.K.nın başvurucuya yönelik değişen suç niteliğine göre nitelikli kasten yaralama suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir. Mahkemenin ayrıca V.T. ve E.D. hakkında birbirlerine karşı eylemleri nedeniyle kasten basit yaralama suçundan verdiği hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları itiraz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

6. Katılan başvurucu vekili ve sanık Y.E.K. müdafii, başvurucuya yönelik eylemler açısından verilen hükümlere karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi (İstinaf Dairesi) istinaf başvurularını değerlendirerek sanıkların eylemlerinin hukuki niteliği, oluşturma ihtimali olduğu suç vasfı, verilen ceza miktarı, haksız tahrik ve derecesi hususlarının değerlendirilmesi bakımından davanın yeniden görülmesine karar vermiştir. Bu kapsamda bazı tanıkların yeniden beyanlarına başvurulup sanık savunmaları alınmıştır. Yapılan yargılama sonucu 14/2/2022 tarihinde C.A., M.K., E.D. ve Y.E.K.nın başvurucuya yönelik nitelikli kasten yaralama suçundan mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Verilen kararı katılan vekili, sanık müdafileri ve Cumhuriyet savcısı temyiz etmiştir.

7. Temyiz incelemesi sonunda Yargıtay 1. Ceza Dairesi (Yargıtay Dairesi) 16/5/2023 tarihinde İstinaf Dairesi kararının bozulmasına karar vermiştir. Yargıtay Dairesi bozma gerekçesinde İstinaf Dairesinin istinaf talepleriyle ilgili tek hüküm kurulması gerektiğini gözetmeden katılan vekilinin istinaf başvurusu yönünden ayrı, sanık müdafiinin başvurusu yönünden ayrı hüküm kurarak karışıklığa neden olduğunu, bu nedenle verilen kararın hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.

8. Bozma sonrası İstinaf Dairesince yapılan yargılamada bozma ilamı doğrultusunda hüküm kısmında düzeltmeler yapılarak bozma öncesi verilen karardaki gibi C.A., M.K., E.D. ve Y.E.K.nın başvurucuya yönelik nitelikli kasten yaralama suçundan mahkûmiyetlerine karar verilmiştir.

9. İstinaf Dairesince verilen 25/12/2023 tarihli mahkûmiyet kararı Yargıtay Dairesinin 22/10/2024 tarihli kararıyla onanmıştır.

10. Başvurucu 9/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalmasının üzerinden uzun süre geçmesine rağmen davanın henüz sonuçlanmadığını, devletin etkili soruşturma yükümlülüğünü yerine getirmediğini, uzun süren yargılama nedeniyle manevi olarak yıprandığını, yeterince özenli

ve hızlı şekilde tamamlanmayan yargılama nedeniyle maddi ve manevi varlığının korunması, etkili başvuru, yaşam ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

13. Olayın niteliği ve formdaki iddialar doğrultusunda başvurucunun şikâyetlerinin özü yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkindir. O hâlde başvuruda incelenmesi gereken ilk husus başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenip incelenemeyeceğidir.

14. Ölümün gerçekleşmediği bazı hâllerde de başvuru; kişiye karşı kullanılan gücün derecesi ile türü, güç kullanımının ardında yatan niyet ve amaç ile maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçları gibi hususlar birlikte değerlendirilerek yaşam hakkı kapsamında incelenebilir (Mehmet Karadağ, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran, B. No: 2014/7227, 12/1/2017, § 69; Yasin Ağca, B. No: 2014/13163, 11/5/2017, § 110).

15. Başvuruya konu olayda başvurucu, kafasında kırıklar oluşacak ve yaşamsal tehlike geçirecek şekilde yaralanmıştır. Bu sebeple başvurunun yaşam hakkının usul boyutu kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§52, 54; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 97).

18. Ölüme kasten neden olunması veya ölümün saldırı sonucu meydana gelmesi hâlinde etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü ölüm olayı hakkında ceza soruşturması yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 55). Bu tür bir soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamları resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeli, soruşturmayı makul bir özen ve süratle yürütmeli, soruşturma veya sonuçları, gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınları soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmelidir (Serpil Kerimoğlu, §§ 57, 58; Salih Akkuş, B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30;Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99). Bununla birlikte etkili soruşturma yürütme yükümlülüğü bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Anayasa'nın 17. maddesi başvuruculara üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı vermediği gibi devlete tüm yargılamaları mahkûmiyetle sonuçlandırma ödevi de yüklemez (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 56; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 98).

19. Olası cezai sorumluluğun tespiti adına yürütülen soruşturma sonrasında kovuşturma evresine geçilmiş ise bu aşama da Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilecek nitelikte olmalıdır (Filiz Aka, B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 100).

20. Mevcut başvuruda başvuruya konu edilen yargılama sürecinde yapılan işlemler ve başvurucunun iddiaları birlikte değerlendirildiğinde başvuruda incelenmesi gereken mesele, yargılamanın makul bir sürat ve özenle yürütülüp yürütülmediğidir.

21. Soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi hususu hukuk devletine bağlılığın sağlanması ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü ve teşvik gösterildiği görünümü verilmesinin engellenmesi yönünden bir gerekliliktir (Salih Akkuş, B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30). Soruşturmanın makul bir özen ve süratle yapılıp yapılmadığına ilişkin tespit başvuruya konu olayın kendi koşullarına, soruşturmadaki şüpheli veya sanık sayısına, suçlamaların niteliğine, olayın karmaşıklık derecesine ve soruşturmanın ilerlemesine engel olan unsurlar ya da güçlüklerin bulunup bulunmadığına göre farklılık gösterebilecektir (Fahriye Erkek ve diğerleri, B. No: 2013/4668, 16/9/2015, § 91).

22. Somut olaya ilişkin süreçte başvurucunun yaralanması 17/11/2014 tarihinde meydana gelmiş olup olay hakkında Başsavcılıkça yürütülen soruşturma beş aydan daha kısa bir sürede tamamlanmıştır. Mahkeme tarafından yapılan yargılama sonucunda üç yıl altı ayda karar verilmiştir. İstinaf Dairesi üç yıl dört ayda davayı yeniden görerek karar vermiş, Yargıtay Dairesinin bozma kararıyla sonuçlanan temyiz süreci bir yıl üç ay sürmüştür. İstinaf Dairesince bozma kararı sonrası yapılan yargılama yedi ayda tamamlanmış olup dosyanın ikinci temyiz süreci on ay sonra Yargıtay Dairesinin 22/10/2024 tarihli onama kararıyla sona ermiştir.

23. Başvuru konusu yargılamanın yaklaşık on yıl sürmesinin mahkemelerin iş yükünden kaynaklanmış olabileceği anlaşılmakla birlikte, incelenen dava koşullarında yargılama süreciyle ilgilihiçbir unsur yargılamanın bu denli uzamasını haklı kılmamaktadır. Hayati tehlike geçirecek şekilde yaralanan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği dikkate alındığında özelde başvurucunun ve genel olarak da toplumdaki diğer bireylerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi açısından yaklaşık on yıl süren yargılamanın makul bir özen ve süratle yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

26. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvurucuya talebi doğrultusunda net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Çanakkale 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2015/148, K.2018/437) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF ŞİMŞEK

B. No: 2021/39407 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/39407

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF ŞİMŞEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/39407)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Yusuf ŞİMŞEK

Vekili : Av. Hasan KELEŞOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, manevi zararın tazmini talebiyle açılan davada uyuşmazlığın esasına yönelik bir inceleme yapılmadan ret kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Adana Gümrük Müdürlüğünde icra memuru olarak görev yapmaktayken 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (667 sayılı KHK) uyarınca kamu görevinden çıkarılmış; bu işleme karşı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur.

3. Komisyonun 9/8/2018 tarihli kararı ile göreve iade edilen başvurucu, terör örgütü ile hiçbir ilgisi olmadığı hâlde kişisel ve mesleki itibarının son derece ağır biçimde zedelendiği gerekçesiyle ve idarenin hizmet kusuruna dayanarak manevi zararının tazmini talebiyle idareye başvurmuş ancak talebi reddedilmiştir. Başvurucu, bunun üzerine manevi zararın tazmini talebiyle Adana 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde dava açmış; dava dilekçesinde 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu

Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasını istemiştir.

4. Mahkeme, 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının son cümlesinde yer alan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." hükmü gereğince davanın reddine hükmetmiştir. Bu karar, istinaf incelemesinden geçerek 14/4/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 6/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 7/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğunu, nitekim anılanKanun hükmünün bu yönüyle incelenmek üzere Anayasa Mahkemesine gönderilmesi için talepte bulunduğunu ancak Mahkemece talebine ilişkin bir değerlendirme yapılmadığını belirtmiş, açtığı davanın iddia ve itirazları incelenmeksizin işin esasına girilmeden reddedilmesi nedeniyle karar hakkı ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında, ilgili Kanun hükmünün Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edildiği ancak bu iptalin geriye etkili sonuç doğurmayacağı, ayrıca başvurucunun manevi tazminat talebine yönelik şikâyetlerinin yargı mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu ve yeterli gerekçe içerdiği, mahkeme kararlarında bariz takdir hatası yahut açık keyfîlik oluşturan bir durumun bulunmadığı gibi başvurucunun örgüt üyesi olduğuna dair suçlayıcı bir ibarenin de kullanılmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüş yazısına karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvurucunun iddiasının özü davaya konu şikâyetlerinin esası hakkında bir inceleme ve değerlendirme yapılmamasıdır. Bu nedenle başvurunun adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olan karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Demokratik bir toplumda vazgeçilmez bir hak niteliğindeki adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan karar hakkı; uyuşmazlığın bir mahkeme önüne getirilebilmesini, dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı iddia ve savunmaların yargı merciince incelenerek değerlendirilmesini ve bir karara bağlanmasını, ayrıca verilen kararın icra edilmesini gerektirir. Buna göre karar hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası hakkını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Zira dava hakkını kullanan bireyin asıl amacı uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak davanın sonunda bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda şayet bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz.

Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. İbrahim Demiroğlu [GK], B. No: 2017/15698, 26/7/2019, § 55).

12. Diğer taraftan, görülmekte olan bir dava, yargılama usulü kuralları gereğince uyuşmazlığın esasının incelenemediği birtakım kararlarla da neticelenmiş olabilir (düşme/açılmamış sayılma/karar verilmesine yer olmadığı/süre aşımı vb.). Bu durum kural olarak karar hakkı yönünden bir sorun teşkil etmez. Zira söz konusu hakkın sağladığı güvence bakımından önemli olan husus; açıldığı sırada davanın -usule ilişkin sorunlar hariç- uyuşmazlığın esasını çözüme kavuşturma potansiyeline sahip, bir başka ifadeyle dava açılmasındaki asıl amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasıdır. Ancak bu nitelikleri taşıyan bir davada yargılamanın henüz devam ettiği bir süreçte, taraflardan birinin aleyhine olacak ve yargı merciinin uyuşmazlık konusu talep hakkında karar vermesini engelleyecek şekilde davayı ortadan kaldıran ya da davanın incelenmesini durdurarak karara bağlanmasına mâni olan yasalar çıkarılması karar hakkının ihlaline yol açabilir (İbrahim Demiroğlu [GK], § 56).

13. Başvuruya konu yargılamada, davanın reddedilmesine gerekçe gösterilen 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrası şu şekildeydi:

"Kamu görevinden, meslekten veya görev yapılan teşkilattan çıkarılan ya da ilişiği kesilenlere ilişkin başvurunun kabulü hâlinde karar, kadro veya pozisyonunun bulunduğu kuruma, yükseköğretim kurumlarında kamu görevinden çıkarılan öğretim elemanları için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilir. Kamu görevine iade edilmesine karar verilenlerin eski kadro veya pozisyonuna atanması esastır. (İptal üçüncü cümle: Anayasa Mahkemesi’nin 24/12/2019 tarihli ve E.:2018/159, K.: 2019/93 sayılı Kararı ile.) Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilenlerin atama teklifleri; Ankara, İstanbul, İzmir illeri dışında ve 2006 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumlarına öncelik verilmek kaydıyla, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından kamu görevinden çıkarıldığı yükseköğretim kurumu haricinde tespit edilecek yükseköğretim kurumlarından birine önceki kadro unvanlarına uygun olarak on beş gün içinde yapılır. Kurumlar, bildirim veya atama teklif tarihini takip eden otuz gün içerisinde atama işlemlerini tamamlar. Bu kapsamda yer alan personele ilişkin kadro ve pozisyonlar, ilgililere ilişkin atama onaylarının alındığı tarih itibarıyla diğer kanunlardaki hükümlere bakılmaksızın ve başka bir işleme gerek kalmaksızın ilgili mevzuatı uyarınca ihdas, tahsis ve vize edilmiş sayılır. Söz konusu kadro ve pozisyonlar, herhangi bir şekilde boşalmaları hâlinde başka bir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır. Atama emri, ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilgililere tebliğ edilir. Tebliğ tarihini takip eden on gün içerisinde göreve başlamayanların bu maddeden doğan atanma hakkı ile mali hakları düşer. Kamu kurum ve kuruluşları atama ve göreve başlatma işlemlerinin sonucunu, işlemlerin tamamlanmasını takip eden on beş gün içinde Devlet Personel Başkanlığına bildirirler. İlgililerin kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin kanun hükmünde kararname hükümleri, bu fıkrada belirtilen kişiler bakımından tüm hüküm ve sonuçlarıyla birlikte ortadan kalkmış sayılır. Bu kapsamda göreve başlayanlara, kamu görevinden çıkarılma tarihlerini takip eden aybaşından göreve başladıkları tarihe kadar geçen süreye tekabül eden mali ve sosyal hakları ödenir. Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz."

14. Anayasa Mahkemesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı kararı ile anılan maddenin son cümlesinde yer alan ve davanın reddine de gerekçe yapılan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz."

hükmünün, Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar verilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"...

457. Olağanüstü hâl tedbirleri kapsamında terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı oldukları değerlendirilen kişiler liste usulüyle kamu görevinden çıkarılmışlardır. Komisyonca tedbire ilişkin şartların oluşmadığı gerekçesiyle başvurunun kabulüne karar verilerek kişilerin göreve iade edilmesi, tedbirin sebep unsurunun gerçekleşmediği, başka bir deyişle bu kişilerin herhangi bir örgüt ya da yapıya aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatlarının belirlenemediği ve hukuka aykırı olarak kamu görevinden çıkarıldıklarının idare tarafından tespit edildiği anlamına gelmektedir.

458. Komisyon kararıyla kamu görevine iade edilen kişilerin tedbir süreci nedeniyle maddi ve manevi yönden zarara uğramaları söz konusu olabilir. Dolayısıyla OHAL kapsamında hukuka aykırı bir şekilde haklarında tedbir uygulanan kişilerin uğrayabilecekleri maddi ya da manevi zararların giderilmesi için gerekli idari ve yargısal yollara başvurma imkânını tanıması gerekmektedir.

459. Kural kapsamında göreve iade edilenlerin kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamayacakları öngörülmekle bu kişilerin tedbir işleminin haksız uygulanmasından dolayı uğrayabilecekleri maddi ve manevi zararları giderme fırsatını ortadan kaldırılmaktadır. Kamu makamlarının hukuka aykırı uygulamaları nedeniyle zarara uğradığını iddia eden kişilere dava açma imkânı verilmemesi, devletin kişinin maddi ve manevi varlığına yönelik müdahalelere karşı etkili giderim mekanizması sağlama yükümlülüğüyle bağdaşmamaktadır."

15. Somut olayda mahkeme kararında, başvurucunun Komisyon kararı gereğince kamu görevine iade edildiği bilgisi verilmiş; 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının son cümlesinde yer alan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." hükmü gereğince idarenin tazmin yükümlülüğü olmadığı gerekçesiyle olayın koşulları çerçevesinde başvurucunun durumuna özgü bir değerlendirme yapılmadan dava reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi, ilgili kanun hükmüne yönelik iptal kararında, Komisyon kararıyla görevine iade edilenlerin tazminat talep edemeyeceğine dair düzenlemenin Anayasa'nın etkili başvuru hakkının düzenlendiği 40. maddesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla başvurucuya özgü hukuki ve fiilî koşullar değerlendirilmeksizin verilen davanın reddi kararının -Anayasa Mahkemesinin iptal kararındaki değerlendirmesi de gözönüne alındığında- başvurucunun dava açmaktaki gayesiyle bağdaşır bir nitelikte olduğu söylenemeyecektir.

16. Bu itibarla somut olayda yargısal fonksiyonun esasını oluşturan uyuşmazlığın içinde yer alan maddi ve hukuki sorunların bütünüyle ele alınması ve karara bağlanması işlevinin ilgili mahkemelerce yerine getirilmediği, bu bağlamda başvurucunun şikâyet konusu ettiği hususlara ilişkin olarak herhangi bir karar verilmediği anlaşıldığından başvurucunun karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda, tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana2. İdare Mahkemesine (E.2019/498, K.2020/6) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER EVSEN

B. No: 2021/41813 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/41813

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER EVSEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/41813)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Ömer EVSEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, nakil yoluyla ceza infaz kurumuna gelen başvurucunun yanında getirdiği radyo nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde "Devletin egemenliği altındaki topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışmak" suçundan Diyarbakır 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna 22/10/2020 tarihinde Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan nakil yoluyla gelmiştir. Ceza İnfaz Kurumuna kabulü sırasında yanında getirdiği radyonun yasaklı olduğunun tespit edilmesi üzerine başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu idaresi, disiplin soruşturması kapsamında başvurucunun savunmasını talep etmiştir. Başvurucu savunmasında, yanında getirdiği radyonun ceza infaz kurumu kantinlerinde de satıldığını, aileleri aracılığıyla da hükümlülere gönderilebildiğini, bu nedenle radyonun yasaklı olduğunu bilmediğini belirtmiştir. Başvurucu, ayrıca söz konusu

radyonun 8 ay önce Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna sevkinin yapıldığı sırada da kurum idaresi tarafından alıkonularak verilmediğini ve depoya kaldırıldığını, ailesinin bu süreç içinde kendisini ziyarete gelmemesi nedeniyle radyoyu gönderemediğini, sevkinin Ceza İnfaz Kurumuna yapılması üzerine yanında getirdiğini belirtmiştir.

5. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) başvurucu hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (g) bendi uyarınca "11 gün hücreye koyma" disiplin cezası verilmiştir. Disiplin Kurulu kararında, Ceza İnfaz Kurumunun yüksek güvenlikli olduğunu ve terör mahkûmlarını barındırdığını, başvurucu tarafından yapılan eylemin cezasız kalması durumunda diğer hükümlüler açısından kötü örnek teşkil edebileceğini ve ceza infaz kurumunda düzen, disiplin ve güvenliğin sağlanamayacağını belirtmiştir. Disiplin Kurulu ayrıca Anayasa Mahkemesinin 2013/2909 bireysel numaralı kararına atıf yapmış ve "uzun dalga özelliğine sahip radyo bulundurulması ve bu radyo ile yasak yayınlar kapsamında terör örgütü propagandası yapan yayınların dinlenmesi ile takip edilmesinin, buradan verilecek mesajlara göre hareket edilmesinin Ceza İnfaz Kurumunun düzeni ve güvenliği açısından idarenin daha hassas davranmasını gerektirdiği" kısmını kararında belirtmiştir.

6. Başvurucu ve başvurucu vekili ayrı ayrı Disiplin Kurulunun kararına karşı Diyarbakır İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. Başvurucu; şikâyet dilekçesinde hakkında verilen disiplin cezasının hukuka aykırı olduğunu, uzun süredir ceza infaz kurumunda bulunduğunu, disiplin soruşturmasına konu radyo ile ilgili herhangi bir sorun yaşamadığını ve bu türden radyoları kantin yoluyla alabildiklerini belirtmiştir. Başvurucu yine disiplin soruşturmasına konu radyoya sekiz ay önce nakil olduğu Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna kabulü sırasında da el konulduğunu ve radyonun eşya deposuna kaldırıldığını belirtmiştir.

7. İnfaz Hâkimliği tarafından 24/11/2020 tarihinde duruşma gerçekleştirilmiştir. Duruşmada başvurucu, söz konusu radyonun ailesi tarafından koli aracılığıyla gönderildiğini, bu radyoların ceza infaz kurumu kantinlerinde satıldığını, daha önce hiç sıkıntı yaşamadığını, bu nedenle kasıtlı bir eylemi olmadığını belirtmiştir. Başvurucu vekili aynı duruşmada, başvurucunun 26-27 yıldır ceza infaz kurumunda bulunduğunu, ceza infaz kurumunda disiplin soruşturmasına hangi eşyanın bulundurulup bulundurulmaması hususuna vâkıf olduğunu belirterek 11 günlük hücre cezasının kaldırılmasını talep etmiştir.

8. Başvurucunun şikâyetini İnfaz Hâkimliği 27/11/2020 tarihinde reddetmiştir. İnfaz Hâkimliği kararında; başvurucunun savunmalarına yer vererek Ceza İnfaz Kurumunda Bulundurulabilecek Eşyalar Hakkındaki Yönetmelik'in 9. maddesi uyarınca hükümlülerin, kurum kantininden alınmış olmak kaydıyla bir adet kulaklıklı küçük el radyosu bulundurabileceklerini, bu nedenle hükümlünün eyleminin 5275 sayılı Kanun'un44. maddesinin (3). fıkrasının (g) bendinde yazılı olan disiplin cezasını oluşturduğunu belirtmiştir.

9. Başvurucu ve başvurucu vekili, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz etmiştir. Başvurucu ve başvurucu vekili, Disiplin Kurulu kararına karşı şikâyet dilekçelerindeki benzer hususları itiraz dilekçesinde de tekrarlamışlardır.

10. Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 31/12/2020 tarihinde İnfaz Hâkimliği kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar

vermiştir.

11. Başvurucu, mahkeme kararını 29/7/2021 tarihinde öğrendiğini belirtmiş; 16/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

14. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunda hükümlülerin radyo bulundurma haklarının 5275 sayılı Kanun'da açık şekilde belirtildiğini ancak bu hakkının idare tarafından kısıtlandığını, temel hak ve özgürlüklerin kanun ile kısıtlanabileceğini ancak ifade özgürlüğü hakkının idarenin kararıyla hukuka aykırı şekilde kısıtlandığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca hakkında yürütülen disiplin soruşturması süreci, infaz hâkimliği ve ağır ceza mahkemesi kararlarının gerekçesiz olduğunu ve ileri sürdüğü iddiaların dikkate alınmadığını belirterek adil yargılanma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür. Başvurucu, son olarak hakkında hükmedilen 11 gün hücre cezası nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yönde bir karar için bkz. Nevzat Turgut (2), B. No: 2019/41273, 10/7/2024, § 13, Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2), B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26).

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Ceza infaz kurumuna nakil yoluyla gelen başvurucunun yanında getirdiği radyo nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasının haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmiştir. Anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 26. Maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

19. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (g) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları

kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

20. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

21. Ceza infaz kurumlarında barındırılan hükümlü ve tutukluların oda ve eklentilerinde bulundurabilecekleri eşya ve maddeler Yönetmelik'te düzenlenmiş; bu çerçevede bulundurulacak eşyaların sayısı, niteliği, hacmi ve bunların temin edilme şekilleri açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre her bir hükümlünün kurum kantininden satın almak kaydıyla bir adet kulaklıklı küçük el radyosu bulundurabilme ve kullanma hakları bulunmaktadır. 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında hükümlünün radyo dinleme ve televizyon yayınlarını izleme hakkı bulunduğu belirtildikten sonra bunların nasıl kullanılacağı ve edinme şekilleri de gösterilmiştir. Kanunda, merkezî yayın sistemi bulunmayan ceza infaz kurumlarında, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilebileceği; bu tür cihazların, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınabileceği fakat her ne biçimde olursa olsun dışardan gelenler tarafından getirilen radyo ve televizyonun kuruma alınmayacağı belirtilmiştir. Kaldı ki yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarının sıkı güvenlik rejimine tabi hükümlülerin barındırıldıkları yerler olduğunu ve infaz kurumlarında düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması hususunda devletin takdir hakkının daha geniş olduğu da unutulmamalıdır (Gıyasettin Aydın (2), B. No: 2017/17252, 1/7/2020,§ 42).

22. Bu doğrultuda, nakil yoluyla başka bir ceza infaz kurumundan gelen başvurucunun kuruma kabulü sırasında eşyaları üzerinde yapılan incelemede, Ceza İnfaz Kurumu tarafından başvurucunun yanında getirdiği radyonun yasaklı olduğunun tespit edilmesiyle başvurucu hakkında sair elektronik eşyaları ceza infaz kurumuna soktuğu gerekçesiyle 5275 sayılı Kanun uyarınca disiplin soruşturması başlatılmıştır.

23. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun’un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun’un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları,

kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E. 2013/6, K. 2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber, B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22). Ayrıca, Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22).

24. Somut olayda başvurucu, Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından yürütülen disiplin soruşturması sürecinde İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyet ve Ağır Ceza Mahkemesine yaptığı itiraz başvurularında, söz konusu radyoyu Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda da sekiz ay boyunca kullanamadığını, zira ceza infaz kurumuna nakli sırasında söz konusu radyonun el konulmak suretiyle eşya dolabına kaldırıldığını belirtmiştir. Ayrıca başvurucu, nakil olana kadar ki süreç içerisinde COVID-19 pandemisi nedeniyle ailesinin kendisine ziyarete gelemediğini ve bu nedenle radyoyu ailesine teslim edemediğini de belirtmiştir. Başvurucu, genel itibarıyla bu itirazlarını her aşamada -Ceza İnfaz Kurumu idaresi, İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi- sunduğu gözlemlenmiştir. Ancak, ceza infaz kurumu idaresi tarafından disiplin soruşturması sürecinde bu itirazlar dikkate alınmamış ve derece mahkemeleri tarafından da başvurucunun itirazları hakkında herhangi bir araştırma yapılmaksızın ret kararları verilmiştir. Oysa başvurucunun nakil sırasında getirdiği eşyaları arasında yer alan radyonun daha önceki ceza infaz kurumunda ne yolla edinildiği, söz konusu radyonun yasaklı eşya olması hâlinde neden önceki ceza infaz kurumunda disiplin cezasına konu edilmediği hususlarında gerekli araştırmanın yapılması gerekir. Ayrıca emanet eşya kontrolünde fark edilen radyonun başvurucu tarafından ceza infaz kurumuna sokulmaya teşebbüs eylemi olarak nasıl nitelendirildiği konusunda idari ve yargısal kararlarda temel birtakım açıklamaların yapılması da beklenir.

25. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3), B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve derece mahkemeleri, başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Zira başvurucunun itirazları da dikkate alınarak ve gerekli araştırma yapılarak somut olgulara dayalı bir gerekçe ortaya konulamamıştır. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne "11 gün hücreye koyma cezası" vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti, 20.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. Bununla birlikte yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır İnfaz Hâkimliğine (E.2020/5337, K.2020/5831) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MESUT KOÇ

B. No: 2021/48545 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/48545

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT KOÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/48545)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : Mesut KOÇ

Vekili : Av. Türkan ASLAN AĞAÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; anlatımları mahkûmiyete esas alınan gizli tanıkların duruşmada sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayların meydana geldiği tarihte Bitlis Eren Üniversitesi Tıbbi Laboratuvar Teknikleri Bölümü öğrencisidir.

3. Başvurucu, PKK terör örgütüne üye olduğu gerekçesiyle gözaltına alındıktan sonra 22/11/2012 tarihinde tutuklanmıştır. Van Cumhuriyet Başsavcılığı (12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 10. maddesi ile yetkili) tarafından başvurucu hakkında yürütülen soruşturma sonucunda PKK terör örgütü üyeliği suçunu işlediği iddiasıyla 21/2/2013 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede gizli tanıklar A.B., İ.F., M.N.A., M.K., N.K., M.E. ve B.K.nin beyanlarına, çeşitli telefon numaralarından başvurucunun cep telefonuna gönderilen mesaj içeriklerine ve başvurucunun N. isimli kişi ile gerçekleştirdiği telefon görüşmesi içeriğine delil olarak yer verilmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Van 5. Ağır Ceza (Terörle Mücadele Kanunu'nun 10. maddesi ile yetkili) Mahkemesince görülmeye başlanmıştır. Anılan Mahkemece 5/3/2013 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda duruşmanın 16/5/2013 tarihinde yapılmasına, başvurucu ve müdafiinden gizli tanıklara sorulmasını istedikleri hususların tebliğden itibaren 10 gün içinde dilekçe ile bildirmelerinin istenmesine karar verilmiştir.

5. Başvurucu 17/5/2013 tarihli celsede yaptığı savunmasında; PKK terör örgütü ile ilişkisi olmadığını, kendisine gelen mesajlardaki numaraları tanımadığını, gelen mesajların hiçbirine karşılık vermediğini, N. isimli işadamı ile arasında kayda alınan telefon görüşmesinin yasal olarak kurulan ve başkanı olduğu Bitlis Üniversitesi Öğrenciler Derneği'ne (BÖDER) yer bulabilmek amacıyla yapıldığını, derneği kullanarak terör örgütünün propagandasını yapmadığını, terör örgütü için eleman temin etmediğini, PKK terör örgütünün uzantısı olan gençlik yapılanması Demokratik Yurtsever Gençlik Meclisi (DYG-M) içinde faaliyet göstermediğini ve iftira niteliğinde; soyut, yer ve zaman belirtmeyen gizli tanık beyanlarını kabul etmediğini ifade etmiştir. Aynı celsede başvurucu müdafii, mahkemenin uygun göreceği ses ve görüntü ortamı hazırlandığında gizli tanıklara doğrudan soru sormak istediklerini, bu suretle gizli tanıkların beyanlarının tutarsızlığının görülebileceğini belirtmiştir. Van 5. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucu müdafiinin gizli tanıkların bizzat duruşmada dinlenilmesi yönündeki talebinin 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu'nun 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 180. maddesi uyarınca reddine, başvurucunun tahliyesine ve duruşmanın 16/7/2013 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

6. Van 5. Ağır Ceza Mahkemesi; Cumhuriyet savcısının, başvurucunun ve müdafiinin bulunmadığı bir ortamda, günü ve saati savunma tarafına bildirilmeden celse arasında gizli tanıklar N.K., A.B., İ.F., M.E., B.K., M.K.nin beyanlarını tespit etmiştir.

7. Gizli tanık N.K. 28/5/2013 tarihinde alınan beyanında; Uludere'de 35 kişinin hayatını kaybetmesi olayını protesto etmek amacıyla 2011 yılı Aralık ayının sonunda Tatvan'da düzenlenecek basın açıklamasından bir gün önce başvurucunun da katıldığı bir toplantı yaptıklarını, bu toplantıda DYG-M sorumlusu M.N.Z. ve yardımcısı İ.F.nin örgütlemesiyle birlikte polisi taşlayacaklarının kararlaştırıldığını, olay günü yurt önünde toplanarak Tatvan Belediyesinin tahsis ettiği araçla Tatvan'a gittiklerini, yüzlerini tanınmamak için puşi ile kapattıklarını, basın açıklaması sonrasında polisi ve postaneyi taşladıklarını belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun da katıldığı ev toplantılarında PKK terör örgütünün gençlik yapılanmasındaki şahısların sayısını arttırmaktan ve bu şekilde Bitlis Eren Üniversitesindeki hâkimiyeti ele geçirip örgütsel yönden daha güçlü olmak için yapılabilecek çalışmalardan bahsedildiğini beyan etmiştir.

8. Gizli tanık A.B. 30/5/2013 tarihinde alınan beyanında; Bitlis Eren Üniversitesinde öğrenci olduğu sırada öğrenci evlerinde yapılan arkadaş toplantılarına gittiğini, bu toplantılarda bir süre sonra PKK terör örgütünden bahsedilmeye, PKK'nın Kürt halkının davası uğruna çalışan bir örgüt olduğundan bahsedilerek övülmeye başlandığını, toplantılara genelde M.N.Z.nin başkanlık ettiğini, bu kişinin toplantılarda PKK terör örgütünün gençlik yapılanması olarak bahsettiği DYG-M'nin il sorumlusu olduğunu söylediğini, başvurucunun da bu toplantılarda kendisini başkan yardımcısı olarak tanıttığını, başvurucunun aynı zamanda BÖDER'in başkanı olduğunu, derneğin PKK'nın Kürt halkının haklarını savunmak amacıyla kurulduğunu söyleyerek propaganda yaptığını, bunun dışında herhangi bir eylemi

olup olmadığını bilmediğini beyan etmiştir.

9. Gizli tanık İ.F. 29/5/2013 tarihinde alınan beyanında; Bitlis Eren Üniversitesinde öğrenci olduğu sırada öğrenci evlerinde yapılan arkadaş toplantılarına gittiğini, bir süre sonra toplantılarda örgüt propagandası yapılmaya başlandığını, Kürt halkının haklarını savunmak için çalıştıklarının gerekirse bunun için dağa çıkılabileceğinin anlatıldığını, diğer evlerde kalan kişiler ile yurttan gelenlerle toplantılarda yaklaşık 50-60 kişi olduğunu, bu toplantıların DYG-M toplantıları olduğunu ve bu yapılanmanın örgütün gençlik yapılanması olduğunu bildiğini, M.N.Z.nin kendisini Bitlis Eren Üniversitesinin DYG-M sorumlusu olarak tanıttığını, başvurucunun da aktif şekilde bu yapılanmanın içerisinde olduğunu beyan etmiştir.

10. Gizli tanık M.E. 4/6/2013 tarihinde alınan beyanında; DYG-M toplantılarına başvurucunun da katıldığını, BÖDER başkanı olarak başvurucunun tutuklanan İ.F.ye yardım toplamak amaçlı faaliyet tertip ettiğini duyduğunu ifade etmiştir.

11. Gizli tanık B.K. 10/6/2013 tarihinde alınan beyanında; M.N.Z.nin talimatları doğrultusunda başvurucunun da aralarında bulunduğu grubun yurtta kalan batıdan gelen öğrencilere baskı kurduklarını ve kimi zaman batılı öğrencilerle kavga yaşandığını beyan etmiştir.

12. Gizli tanık M.K. 16/12/2013 tarihinde alınan beyanında; başvurucuyu aynı üniversitede olması nedeniyle tanıdığını, önce normal bir sohbet ortamı ile arkadaşlıklarının başladığını, zamanla toplantıların terör örgütünün propagandasının yapıldığı sohbet ortamlarına dönüştüğünü, toplantılarda kendilerine PKK terör örgütünün Kürt halkının haklarını savunmak amacıyla kurulduğu ve bu nedenle örgüte destek vermeleri gerektiğinin söylenildiğini, başta bu toplantıların terör örgütünün gençlik yapılanması olan DYG-M için olduğunu anlamadığını, zamanla başvurucunun da aralarında bulunduğu kişilerce bu ismin kullanılmaya başlandığını beyan etmiştir. Ayrıca başvurucunun fotoğrafı tanığa gösterildiğinde Bitlis Eren Üniversitesinde olduğu için ve DYG-M toplantılarına katıldığı için tanıdığını belirterek üniversitedeki Türk kökenli öğrencilere buranın Kürdistan toprağı olduğundan burada kalamayacaklarına dair baskı uyguladığını ve Kürt kökenli öğrencilere de PKK'yı savunmaları ve örgüte inanmaları yönünde baskı uyguladığını, başvurucunun da içinde bulunduğu grubun DYG-M toplantılarına katılıp PKK terör örgütünün propagandasını daha etkili yapabilmek için BÖDER'i kurduklarını belirtmiştir.

13. Van 5. Ağır Ceza Mahkemesi ayrıca; başvurucunun ve müdafiinin bulunmadığı bir ortamda, günü ve saati savunma tarafına bildirilmeden celse arasında gizli tanık M.N.A.nın beyanlarını almıştır. Tanık beyanının alındığı celsede Cumhuriyet savcısı da hazır bulunmuştur.

14. Gizli tanık M.N.A. 17/12/2013 tarihinde alınan beyanında; başvurucuyu aynı üniversitede olmaları ve DYG-M toplantılarına katılmış olması nedeniyle tanıdığını, önce dostça ilgilenip kendisini evlerine davet ettiğini, bir müddet sonra sohbetin PKK terör örgütünün propagandasına dönüştüğünü, başvurucunun BÖDER başkanı olduğunu, bu dernekte önceleri gezi ve eğlence düzenlenip öğrencilerin katılımının sağlanıldığını ancak bir süre sonra bu derneğin PKK terör örgütü sempatizanlarının bir araya geldiği ve örgüt propagandasının yapıldığı bir dernek olduğunu fark ettiğini, dernekte başvurucu tarafından terör örgütünün kuruluş amacı, eylemleri ve örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın hayatından bahsedildiğini, bir defasında da İ.F.nin tutuklandığı dönemde bu dernek tarafından yardım amaçlı organizasyon yapıldığını bildiğini beyan etmiştir.

15. 26/12/2013 tarihli celsede iddia makamı esas hakkında mütalaa sunmuştur. Van 5. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucu ve müdafiine esas hakkında mütalaaya karşı savunma hazırlaması için süre verilmesine ve duruşmanın ertelenmesine karar vermiştir.

16. 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesi gereğince 3713 sayılı Kanun'un 10. maddesi ile görevli mahkemelerin kapatılması üzerine dava dosyasının Bitlis Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) devrine karar verilmiştir.

17. Başvurucu 24/2/2015 tarihli celsede yaptığı esas hakkındaki son savunmasında gizli tanık beyanlarının çelişkili ve soyut olduğunu, BÖDER'in kurucusu değil ikinci başkanı olduğunu, telefonunun 2 yıl dinlenmesine rağmen sadece N. ile olan derneğe yer teminine ilişkin görüşmenin delil olarak alındığını, polis okuluna yapılan saldırı ile ilgili çektiği tepki mesajının dosyaya girmediğini, Mimoza Düğün Salonu'nda tutuklu birisi için yardım etkinliği düzenlenmesinin suç olmadığını belirtmiştir. Başvurucu da 26/3/2015 tarihli son celsede benzer savunmayı yaparak üzerine atılı suçu kabul etmediğini beyan etmiştir.

18. Mahkeme son celsede başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda; başvurucunun N. isimli kişi ile BÖDER'e yer temini için yaptığı görüşme kaydına ve cep telefonuna gelen ancak savunmasında kim tarafından gönderildiğini bilmediğini beyan ettiği kısa mesajlara dayanılmıştır. Ayrıca gizli tanık beyanlarında belirtildiği üzere başvurucunun; başkanlığını yaptığı derneğin terör örgütü ile bağlantılı olduğu, DYG-M Bitlis il sorumlusu M.N.Z.nin yardımcısı olduğu, DYG-M toplantılarına katıldığı, Türk kökenli öğrencilere baskı uyguladığı, terör örgütü propagandası yaptığı, tutuklanan İ.F.ye yardım toplamak için faaliyet tertip ettiği belirtilerek mahkûmiyet hükmü kurulmuştur. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... 05/01/2012 günü saat 16.09 da sanık Mesut Koç ile [N.] simli kişi arasında yapılan görüşmede 'alo, selamün alyeküm, aleyküm selam, [N.] bey ile mi gürüşüyorum, evet, [N.] hocam merhabalar, merhaba, ben Mesut hocam. Iiiii Bitlis Üniversitesi Öğrenci Derneğinin yöneticisiyim, hangi dernek, Bitlis Üniversitesi Öğrenci Derneği. BÖ-DER, heee, hiiii. Çikrabildiniz mi ? Nusaybinli ben, he tanıdım evet, şimdi hocam bizim iki üç aydan beri biz yer ariyoruz. Yer bulamıyoruz. Bizim bir yer sıkıntımız var. Yani şu an bizim eşyalar da başka bir yerde. Biz onun sıkıntısını yaşıyoruz. Bize yardımcı olabilecek misiniz, hiii. Siz nerdesiniz şimdi, vallah ben şu an TOKİ'deyim. [B.] market'teyim, hiii, öyle numaranızı da bir abiden aldım, hiiiii, yani ben geçen Tatvan'da. Iiiii söyledim size. Hani beş dakikanizi alabilir miyim diye. Kısmet olmadı. Bir görüşme imkanımız olmadı, hiiii. Tamam o zaman ben yarin buradayım. (anlaşılmıyor) arayın yarın, hi hi, iiii şey edelim. Görüşelim. Şey olursa biz yardımcı olabilirsek. Ne yaparız. Elimizden geleni yaparız, teşekkür ederim hocam. Allah razı olsun. Çünkü biz iki üç aydan beri arıyoruz bulamiyoruz bir türlü. Bizim o yönetici. Şey üyeler falan da var. Yani baya bir sıkıntı yaşıyoruz. Iiiii. Üniversite öğrencileri olarak, hiiii, bilmiyorum yani yardımcı olabilirseniz çok iyi olur yani, tamam yarin. Yarin bir arayin bakalim. Görüşürüz, tamam, yardimci olabirsek yapariz, tamam görüşürüz. İnşallah hayırlı günler sağolun' şeklindeki görüşmesi yine sanığın cep telefonuna gelen ve kendi savunmasında da kabul ettiği ancak kim tarafından gönderildiğini bilmediğine ilişkin savunması bir bütün olarak değerlendirildiğinde özellikle gelen mesajlarda pkknın silahlı eylemlere başvurma yıldönümü olan 15 Ağustos döneminin kürt halkının diriliş bayramı olarak nitelendiği, yine gönderilen mesajlarda Bitlis ilinde polis okuluna yapılan terörist saldırısının övüldüğü, aynı mesajlarda pkk terör örgütünün gerilla olarak nitelenen silahlı üyelerinin övüldüğü, intikam alınacağının bahsedildiği, sanığın aynı zamanda pkk terör

örgütü ile bağlantısı olduğu hem bu dosyadaki gizli tanık beyanları ve belgelerden hem mahkememizin 2014/275 esas sayılı dosyasındaki belgelerden anlaşılan BÖDER isimli derneğin başkanlığını yaptığı, dernek için yer aradığı, her ne kadar yasal olarak kurulan bir dernek olduğu iddia edilse de, az önce belirttiğimiz gibi derneğin pkk ile bağlantılı olduğu, bu hususun gizli tanıkların beyanlarıyla da sabit olduğu, gizli tanık [M.N.A.nın] beyanında sanığın BÖDER isimli derneğin başkanlığını yaptığı, dernekte sanık tarafından pkk terör örgütünün kuruluşu, amacı, eylemlerinden bahsedildiği, yine gizli tanık [M.K.nin] yapılan toplantılara sanığın da katıldığı, bu toplantılarda pkknın kürt halkının haklarını savunmak amacıyla kurulduğu, ona destek verilmesi gerektiğinin, sanığın DGY-M toplantılarına katıldığını, Türk kökenli öğrencilere baskı uyguladığını, terör örgütü propagandası yaptığı şeklindeki beyanı, gizli tanık [A.B.nin] sanığın DGY-M Bitlis il sorumlusu [M.N.Z.nin] yardımcısı olduğuna ve sanığın BÖDERin başkanı olup pkknın kürt halkının haklarını korumak için kurulduğunu ve BÖDERin de bu amaca hizmet ettiği için kurulduğu yönündeki beyanı, gizli tanık [İ.F.nin] sanığın da DGY-M yapılanmasının içinde olduğu, yeni sanığın da içinde bulunduğu şahısların bu yapılanma içinde aktif olup, toplantılarda bunların vazifelerinden bahsedildiğine ilişkin beyanı, gizli tanık [N.K.nin] sanığın da içinde bulunduğu [A.U.], [C.S.], [D.Ç.] vs kişilerin katıldığı bir toplantı yaptıklarını, toplantının [M.N.Z.] başkanlığında yapıldığı, toplantıda Tatvanda polisin taşlanacağına, sanığın [C.S.], [E.B.], [F.E.] ile birlikte üniversite ortamındaki stratejiden bahsedildiğine ilişkin beyanı, gizli tanık [M.E.nin] sanığın BÖDERin başkanı olduğu ve tutuklanan [İ.F.ye] yardım toplamak için faaliyet tertip ettiğine ilişkin beyanı, gizli tanık [B.K.nin] [F.] isimli öğrencinin evinde yapılan toplantıya sanığın da katıldığı ve Bitlis ilinde kitlesel eylemlerin arttırılması gerektiği kamu kurumlarının taşlanması ve molotoaf ile yakılması şeklinde konuşma yapıldığına ilişkin beyanları bir bütün halinde değerlendirildiğinde sanık her ne kadar üzerine atılı suçlamayı kabul etmemiş ise de, tüm bu delilerden özellikle sanığın PKK ile bağlantılı olduğu sabit olan BÖDERin başkanı olarak örgüt adına faaliyet göstermiş olması nedeni ile tutuklanan [İ.F.] için faaliyet tertip etmiş olması, telefonuna gelen mesajların tamamen pkk terör örgütü ile ilgili olması, gizli tanıkların beyanlarının bu mesaj içerikleri ile birlikte değerlendirildiğinde sanığın Bitlis üniversitesinde terör örgütü adına faaliyetlerde bulunduğu, üye arttırmak amacıyla propaganda yaptığı, bu nedenle PKK/KCK terör örgütünün gençlik yapılanması DGY-M üyesi olduğu kanaatine varılmıştır."

19. Mahkeme oy çokluğuyla karar vermiştir. Anılan kararda yer alan muhalefet şerhinin başvurucu ile ilgili olan kısmı özetle şöyledir:

"Sanık Mesut Koç hakkında toplanan deliller ise telefon mesajları ve gizli tanık beyanlarından ibarettir. Telefon mesajları incelendiğinde, bunların sanık tarafından atılan mesajlar olmadığı, sanığa gelen mesajlar olduğu görülmektedir. Sanığın kendinden kaynaklanmayan bir eylemi nedeniyle cezalandırılması düşünülemez. Sanık hakkında örgüt üyesi olduğunu destekleyecek tek iddia BÖDER'in başkanı olmasıdır. BÖDER bir öğrenci derneği olup terör örgütü değildir. Bir faaliyetin örgütlenme özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilmesi ve Anayasa ile AİHS'nin korumasından yararlanabilmesi için gerçekleştirilmekte olduğu bağlam ile birlikte cebir ve şiddet ile ilişkisi, kullanılan yöntem ve takip edilen amacın hukuk ve demokrasi kurallarına uygun olup olmadığı ve bir terör örgütü ile amaç veya yöntem bakımından ya da yapısal bir bağlantısının bulunup bulunmadığına bakılmalıdır. Dosya kapsamında BÖDER'in terör örgütü ile yapısal bir bağlantısının bulunduğuna ilişkin bir delil ve iddia bulunmamaktadır. Sanığın örgüt üyesi olarak cezalandırılabilmesi için ya hiyerarşik bir örgüt yapılanmasının içinde olduğu kanıtlanmalı, ya da sanığın eylemleri ile örgüt üyeliği arasında bir bağ kurulmalıdır. Sanık

hakkında uzun süre telefon dinlemesi yapıldığı ve bu dinlemeler sonucu sanığın örgüt üyeliği ile irtibatlandırılacak herhangi bir eyleminin tespit edilemediği gözönüne alındığında ve somut delillerle desteklenmeyen gizli tanık beyanları ile sanık hakkında örgüt üyesi olduğunun sabit olduğu söylenemez."

20. Başvurucu, gerekçeli temyiz dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- gizli tanıkların hiçbirinin mahkeme huzurunda dinlenmediğini belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 22/6/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

21. Başvurucu nihai kararı 23/9/2021 tarihinde öğrenmiş, 18/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Komisyon; makul sürede yargılanma ve tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucu, gizli tanıkları sorgulayamaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleriyle somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınmasının gerekli olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel olarak başvuru formunda belirtiği hususları tekrar etmiştir.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Anayasa Mahkemesi, benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurulara ilişkin olarak birçok kararında tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014). Buna göre bir sanığın kendisi hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir. Böylelikle sanık, aleyhindeki tanık beyanlarının zayıf/itibar edilmez noktalarını ortaya koyup çelişmeli yargılama ilkesine uygun olarak onların güvenilirliğini huzurda sınayabilecek (test edebilecek), tanığın inandırıcılığı ve güvenilirliği bakımından sorduğu sorularla kendi lehine sonuçlar ortaya çıkarabilecek ve yargılama makamının uyuşmazlık konusu olayı sadece iddia makamının ileri sürdüğü şekliyle değil savunmanın argümanlarıyla da algılamasını sağlayabilecektir (AZ. M., § 55).

27. Ancak bazı olaylarda tanığın kim olduğunun sanıklar tarafından bilinmesi, tanığın kendisi veya yakınları için tehlike doğurabilir. Tanıklık yapacak olanların misillemeye uğramaktan korkmak için haklı sebepleri bulunabilir. Ayrıca örgütlü suçla mücadelede tanığın kimliğinin gizli tutulması hafife alınamaz. Örgütlü suçlardaki artış, bazı tedbirlerin alınmasını gerektirebilir. Bununla birlikte bir tanığın kimliği bu nedenle saklı tutulmuşsa savunma tarafının ceza yargılamalarında normal koşullarda bulunmayan zorluklarla karşı karşıya kalabileceği de gözönünde bulundurulmalıdır (Baran Karadağ, § 57).

28. Bu durumda ilk olarak tanığın kimliğini gizlemek için makul gerekçelerin olup olmadığının ve ikinci olarak gizli tanık ifadesinin verilecek hükmün dayandığı tek veya belirleyici temel olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Gizli tanık beyanının mahkeme kararının dayandığı belirleyici delil olduğu bu şekilde tespit edildikten sonra üçüncü olarak savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği de belirlenmelidir. Hükmün büyük ölçüde veya yalnızca gizli tanığın ifadesine dayanması durumunda yargılama detaylı incelemelere tabi tutulmalıdır. Eğer sanık veya müdafii tarafından güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla sorgulanmamış tanık delili, mahkeme kararının dayandığı esas veya belirleyici delilse ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemişse adil yargılanma hakkının ihlali söz konusu olabilir (Baran Karadağ, §§ 68, 72).

29. Somut olayda gizli tanıkların tamamı, celse arasında ve başvurucuya haber verilmeksizin mahkemece dinlenmiştir. Başvurucu gizli tanık beyanlarını kabul etmediğini beyan etmiştir. Ayrıca başvurucu müdafi kovuşturma aşamasında gizli tanıklar celse arasında dinlenmeden evvel beyanlardaki tutarsızlıkların giderilmesi amacıyla uygun görülecek ses ve görüntü ortamı hazırlanarak gizli tanıklara doğrudan soru sormak istediklerini belirtmiş ancak bu talep mahkemece reddedilmiştir. Tanıkların kimliklerinin neden gizlendiği, tanıkların tamamının neden savunmanın katılmadığı celselerde dinlenildiği ve tanıkların neden aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmediği duruşma tutanakları ve gerekçeli karardan anlaşılamamıştır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı gizli tanık/tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

30. Mahkeme; başvurucunun N. isimli kişi ile BÖDER'e yer temin etmek için yaptığı telefon görüşmesine, kimin gönderdiği belli olamayan çeşitli numaralardan başvurucunun cep telefonuna gönderilen kısa mesaj içeriklerine ve gizli tanıkların celse arasında başvurucu ve müdafiinin yokluğunda alınan başvurucunun örgüt üyesi olduğuna yönelik beyanlarına istinaden mahkûmiyet hükmü kurmuştur. Başvurucu, savunmalarında yasal bir dernek için yer temini konusunda yardım istemesinin ve tanımadığı numaralardan gelen ve kendisinin karşılık vermediği mesajların örgüt üyeliği için delil olarak kullanılamayacağını belirterek alınan gizli tanık beyanlarının soyut ve çelişkili olduğunu ileri sürmüştür.

31. Gerekçeli kararda, BÖDER'in ve başvurucunun terör örgütüyle bağlantılı olduğu olgusu gizli tanık beyanlarında yer alan ifadelere dayanılarak delillendirilmiştir. Bu çerçevede terör örgütünü ve eylemlerini öven mesajların başvurucunun cep telefonuna gönderilmesi ile sözü geçen derneğe yer temin etmek için çaba göstermek gizli tanık ifadelerini destekleyici niteliktedir. Hükmün esas olarak gizli tanıkların anlatımlarına dayandığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle sözü geçen olayda gizli tanık anlatımları belirleyici delil olmuştur.

32. Gizli tanık beyanlarının Mahkeme kararında belirleyici delil olduğu bu şekilde tespit edildikten sonra savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği de belirlenmelidir. Yeterli dengeleyici faktörlerin somut olayda mevcut olup olmadığı dikkatli bir şekilde incelendiğinde celse arasında ifadeleri alınan gizli tanık beyanlarının taraflara okunduğuna ilişkin bir husus duruşma tutanaklarında yer almamışsa da bu beyanların dosya arasına konularak savunma tarafına açık hâle getirildiği görülmüştür. Gizli tanıkların tamamı Mahkeme Heyeti tarafından dinlendiğinden Heyetin tüm üyeleri tanıkların tepkilerini doğrudan gözlemleyebilmiştir.

33. Bununla birlikte başvurucu ve müdafii, gizli tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses bağlantısı yoluyla da olsa gizli tanıkları sorgulayamamış, sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememişlerdir. Bu yüzden tanıkların beyanları arasındaki çelişkilere mahkemenin dikkatini çekememişlerdir. Diğer bir ifadeyle savunma tarafı böylelikle sorgulama yoluyla gizli tanıkların güvenilirliğini test edememiştir. Söz konusu tanıkların beyanları daha sonra dosya arasına alınarak ilk derece mahkemesince sanık (başvurucu) ve müdafiinin denetimine sunulmuş ise de bu durum tanık beyanlarına karşı yeterli bir itiraz imkânı olarak değerlendirilemez.

34. Sonuç olarak tanıkların kimliklerinin neden gizlendiği, bu tanıkların neden savunmanın hazır bulunduğu celselerde dinlenilmediği, celse arasında ifadeleri alınan gizli tanıkların beyanlarının neden aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniği kullanılmak suretiyle dinlenmediği hususunda bir gerekçeye yer verilmediği, hükmün belirleyici ölçüde gizli tanıkların ifadelerine dayandırıldığı ve sanık (başvurucu) lehine alınan teminatlar gözetildiğinde tanığın menfaatleri ile sanığın adil yargılanma ölçütleri içinde yer alan haklarının adil bir şekilde dengelenmediği görülmüştür.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

36. Başvurucunun, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddiasının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı kapsamında başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

37. Başvurucu ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

38. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

39. Bu konuda önemle belirtilmelidir ki suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçunu işleyip işlemediği yönünde bir tespit içermemektedir. İhlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde

sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

40. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer birifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence de içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer anayasal haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın aşamalardaki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar, B. No: 2013/1664, 16/7/2014,§ 53). Mahkeme, şüphelinin/sanığın anayasal haklarını gözetmek ve gerekçesini ortaya koymak koşuluyla tanığın soruşturma evresinde elde edilen ifadesine de üstünlük tanıyabilir.

41. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A.1. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bitlis Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/95, K.2015/150) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun manevi tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Çoğunluk tarafından “Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine” dair kararına iştirak etmemekteyim. Şöyle ki;

2. Mahkûmiyet kararı; gizli tanıklar A.B., İ.F., M.N.A., M.K., N.K., M.E. ve B.K.nin beyanlarına, çeşitli telefon numaralarından başvurucunun cep telefonuna gönderilen mesaj

içeriklerine ve başvurucunun N. isimli kişi ile gerçekleştirdiği telefon görüşmesi içeriğine dayandırılmıştır.

3. Dosya arasındaki kayıtlar ve gerekçeli karardan da anlaşıldığı üzere başvurucunun cep telefonuna gelen mesajlarda PKK/KCK terör örgütünün silahlı eylemlere başvurma yıldönümü olan 15 ağustos döneminin kürt halkının diriliş bayramı olarak nitelendiği, yine gönderilen mesajlarda Bitlis'te polis okuluna yapılan terörist saldırının övüldüğü, aynı mesajlarda PKK/KCK terör örgütünün kendilerince gerilla olarak nitelenen silahlı üyelerinin övüldüğü ve intikamlarının alınacağından bahsedildiği anlaşılmaktadır.

4. Yargılamayı yapan Mahkemenin 2014/275 esas sayılı dosyasındaki belgelerden ve istikrarlı şekilde beyanda bulunan gizli tanık beyanlarından BÖDER isimli derneğin PKK/KCK terör örgütü ile bağlantısı olduğu açıktır. Başvurucu da suç tarihinde terör örgütü bağlantısı açık olan bahse konu derneğin başkanlığını yapmaktadır.

5. Ayrıca başvurucunun N. isimli işadamı ile terör örgütüyle bağlantısı açık olan ve örgüte üye kazandırmak amacıyla kurulan derneğe yer temin etmek amacıyla görüştüğü telefon dinleme kayıtlarından anlaşılmaktadır.

6. Diğer yandan gizli tanıklar, ayrı tarihlerde alınan beyanlarında birbirini destekleyen, doğrulayan, somut ve tutarlı beyanlarda bulunarak başvurucunun silahlı terör örgütü içerisindeki faaliyetlerini anlatmıştır.

7. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 58. maddesi uyarınca tanık olarak dinlenecek kişilerin kimliklerinin ortaya çıkması kendileri veya yakınları açısından ağır bir tehlike oluşturacaksa kimlikleri gizli tutulabilecektir. Aynı şekilde tanık için ağır bir tehlike teşkil edecek ve bu tehlike başka türlü önlenemeyecekse ya da maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından tehlike oluşturacaksa hâkim hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan da tanığı dinleyebilecektir. 5271 sayılı Kanun, böylelikle hem tanığın kimliğinin gizli tutulması hem de duruşmada hazır bulunma hakkına sahip olan kişilerin yokluğunda tanığın dinlenmesi için ağır bir tehlikenin varlığını aramaktadır. 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu da ağır ve ciddi bir tehlikenin var olması hâlinde bu tür tedbirlere başvurma imkânını öngörmektedir (Serdar Batur, B. No: 2014/15652, 24/5/2018, § 46; Candaş Bozkurt, § 52).

8. Somut olayda Mahkeme; hakkında tanık koruma tedbir kararı bulunan ve kimliği gizli tutulan tanıkları, başvurucunun hazır bulunmadığı celselerde dinlemiştir. Yapılan yargılamanın kapsamı ve başvurucuya isnat edilen eylemler değerlendirildiğinde gizli tanıkların başvurucunun yokluğunda dinlenmesi için ciddi ve ağır bir tehlikenin var olduğu kanaatindeyim. Mahkeme de bu kapsamda kanuni dayanağını belirterek 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu'nun 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 180. maddesi uyarınca gizli tanıkların başvurucunun yokluğunda dinlenmesine karar vermiştir.

9. Mahkeme, başvurucunun sorgulama imkanı bulamadığı gizli tanıkların beyanlarına ek olarak başvurucunun N. isimli kişi ile örgüte üye kazandırmak amacıyla kurulan derneğe yer bulabilmek amacıyla yaptığı görüşmeye, başvurucunun cep telefonuna silahlı terör örgütünün organizasyonu sonucu çeşitli numaralardan gönderilen ve başvurucunun diğer örgütsel faaliyetleri bir bütün halinde göz önüne alındığında tesadüf olmadığı açık olan mesajlara dayanmıştır. Dolayısıyla hüküm tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı gizli tanıklar tarafından verilen

ifadelere dayalı değildir.

10. Savunmaya, gizli tanık anlatımlarına karşı dengeleyici güvenceler de Mahkemece sağlanmıştır. Mahkeme tanıkların ve ifadelerinin inanılırlığını ve güvenilirliğini sorgulama fırsatını teminat altına alan telafi edici önlemleri sağlamak amacıyla, gizli tanıklara sorulmasını istediği sorularını sunması için başvurucuya süre vermiştir. Mahkeme huzurunda alınan gizli tanık beyanları dosya arasına konularak savunma tarafına açık hâle getirilmiş, başvurucu ve müdafiinin denetimine sunulmuştur. Öte yandan gizli tanıkların tamamı Mahkeme Heyeti tarafından dinlendiğinden Heyetin tüm üyeleri tanıkların tepkilerini doğrudan gözlemleyebilmiştir. Bu durumda Mahkemece yapılan uygulamalar tanık beyanlarına karşı savunmaya tanınan yeterli güvenceler olarak değerlendirilmelidir.

11. Sonuç olarak tanıkların neden savunmanın hazır bulunduğu celselerde dinlenmediği hususunda Mahkemece açık, anlaşılır ve kanuni bir gerekçeye yer verilmesi, hükmün tek veya belirleyici ölçüde gizli tanıkların ifadelerine dayandırılmaması ve sanık (başvurucu) lehine alınan teminatlar gözetildiğinde tanıkların menfaatleri ile sanığın adil yargılanma ölçütleri içinde yer alan haklarının adil bir şekilde dengelendiği görülmüştür.

Üye Muhterem İNCE

AHMET NEJDET BAYRAM

B. No: 2021/51504 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/51504

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET NEJDET BAYRAM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/51504)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : Ahmet Nejdet BAYRAM

Vekili : Av. Zeynep TUTĞAÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine uğranması ve olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/10/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçundan Başlatılan Ceza Soruşturmasıyla İlgili Süreç

5. Karabük İl Emniyet Müdürlüğüne 20/3/2021 günü akşam saatlerinde Ahmet diye bilinen ve üzerinde sahte kimlik taşıyan bir şahsın ilgili adreste uyuşturucu madde satışı yaptığı ihbarı üzerine başvurucu hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan soruşturma başlatılmıştır.

6. Kolluk görevlilerince tutulan 20/3/2021 tarihli tutanağın ilgili kısmı şöyledir :

"... Bahse konu [p]ansiyon civarında araştırma yapmış olduğumuz esnada bizce daha önceden de işlem yapıldığından dolayı bilinen [S.P.], [D.Ö.] isimli şahısların olduğu ve yanlarında esmer tenli, üzerinde gri renkli hırka ve mavi renkli pantolonlu bir erkek şahsın da olduğu görülmüş ve şahısların yanlarına ivedi bir şekilde gidilmiş, şahıslara polis tanıtma kimlik karnelerimiz gösterildiği esnada esmer tenli şahıs ekomini market isimli işyeri istikametine doğru kaçmaya başladığı esnada şahıs tarafımızca yakalanmış ve biz görevlilere yumruk ve tekme atmaya çalışmak suretiyle saldırıda bulunmuş ve şahsa sakin olması gerektiği söylenildiği h[â]lde şahıs saldırgan tavırlar sergilemesi, sinkaflı kelimeler kullanmasından dolayı biz görevlilere ve kendisine zarar vermemesi için şahsa artan nispette ve kademeli olarak güç kullanılarak kelepçe takılmak suretiyle şahıs güçlükle etkisiz h[â]le getirilmiş, şahıslara daha sonradan yapılan kimlik kontrollerinde şahısların[D.Ö.],[S.P.] ve biz görevlilerden kaçan Eyüp Demir isimli şahıs olduğu anlaşılmış...[tır]"

7. Kolluk görevlileri, yakalanan şahsın üzerinden çıkan Eyüp Demir kimlik bilgileriyle oluşturulan nüfus cüzdanının sahte olduğunu değerlendirerek yaptığı araştırmada nüfus cüzdanındaki fotoğrafın Eyüp Demir'e, kimlik bilgilerinin başka birine ait olduğunu, şahsın gerçek kimlik bilgilerinin Ahmet Nejdet Bayram olduğunu, yapılan sistem araştırmasında altı suç kaydının olduğunu ve hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan yakalama emri olduğunu tespit etmiştir.

8. Başvurucu hakkında yürütülen soruşturma kapsamında ifadelerine başvurulan S.P. ve D.Ö. başvurucunun polisten kaçtığını, başvurucu ile polisler arasında arbede yaşandığını, başvurucunun polislere direndiğini beyan etmiştir.

9. Başvurucu; Cumhuriyet savcısı huzurundaki ifadesinde ve Sulh Ceza Hâkimliğindeki sorgusunda sivil polislerden kimliklerini göstermelerini istediğini, bunun üzerine polislerin kendisine kızdığını ve gerginlik yaşadıklarını, daha sonra ellerini arkadan kelepçelediklerini beyan etmiştir.

10. Başvurucu 21/3/2021 tarihinde saat 01.40'ta uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan gözaltına alınmış, aynı gün saat 13.30'da Cumhuriyet savcılığına sevk edilmesi nedeniyle gözaltından çıkarılmış, Sulh Ceza Hâkimliğindeki sorgusunun ardından da tutuklanmıştır.

11. Başvurucu hakkında Karabük Eğitim ve Araştırma Hastanesinde düzenlenen21/3/2021 tarihli ve 02.34 muayene saatli nezarethane giriş muayene raporunda "Genel durum iyi, bilinç açık, gks 15 olan hasta. Frontal kemik lateralinde ciltaltı hematom, ekimoz mevcut. Sol kulak arkası abrazyon mevcut. Acil durum bildirir geçici rapordur. Kati rapor beyin cerrahi tarafından verilmesi uygundur. Nezarethane girişinde sakınca yoktur." şeklinde tespit yer almaktadır.

12. Karabük Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) başvurucu hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, resmî belgede sahtecilik suçlarından dava açılmıştır. İddianamede başvurucunun saldırgan tavırlar sergilemesi üzerine kademeli güç kullanılmak suretiyle etkisiz hâle getirildiği açıklanmıştır.

13. Yapılan yargılama sonucunda başvurucunun uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, resmî belgede sahtecilik suçlarından mahkûmiyetine karar verilmiş olup hükümler inceleme tarihi itibarıyla istinaf aşamasında derdesttir.

B. Görevi Kötüye Kullanma Suçundan Başlatılan Ceza Soruşturmasıyla İlgili Süreç

14. Başvurucu22/4/2021tarihli şikâyet dilekçesiyle,20/3/2021 tarihinde Karabük Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ekiplerince ifade vermeye götürüldüğü sırada görevli polis memurlarının darp ve cebirine uğradığını ancak şiddetin tutanaklara geçirilmediğini, söz konusu fiziksel şiddet nedeniyle röntgen filmi çekilmemesinin gördüğü şiddetin en önemli delili olduğunu, darp ve cebirin bulunmadığına dair doktor raporunun gerçeği yansıtmadığını ileri sürerek şikâyetçi olmuştur.

15. Başvurucunun şikâyeti üzerine başlatılan soruşturma kapsamında ifadesi alınmıştır. Başvurucu; 20/3/2021 tarihinde, polis olduklarını söyleyensivil giyimli iki kişinin kendisine kimliğini sorduğunu, kendisinin de bu kişilerden kimliklerini göstermelerini istediğinde üzerine çullandıklarını, karakolda da beş kişinin kendisini dövdüğünü, daha sonra hastaneye götürüldüğünü, kafasında şişlik olduğunu, doktorun öncelikle tomografi sonucunu görmesi gerektiğini söyleyerek kendisini beyin tomografisine gönderdiğini, bir saat kadar sonra da "Darp yoktur." şeklinde rapor verdiğini ifade etmiştir.

16. Başsavcılık, Karabük Adliyesi binasının güvenlik noktası ve giriş kısmı ile hastaneye giriş ve çıkış anı ile hastanenin içini gösteren kamera kayıtlarının temin edilmesini istemiştir. Yapılan araştırma neticesinde;

i. Karabük Adliyesi kamera kayıtlarının 28 gün tutulması sebebiyle görüntü kaydına ulaşılamadığı,

ii. Hastane kamera kayıtlarının incelenmesi neticesinde düzenlenen CD Tutanağı'nda sivil polis memurlarının başvurucuyu kelepçeli olarak hastaneye getirdikleri, görüntülerde herhangi bir zor kullanma, darp izine rastlanmadığı tespit edilmiştir.

17. Başsavcılık, hastaneden başvurucu hakkında düzenlenen raporlar, radyoloji kayıtları vb. tüm evrakın temin edilerek gönderilmesini istemiştir. Hastane tarafından Başsavcılığa gönderilen tıbbi belgeler şöyledir :

i. 21/3/2021 tarihli ve saat 02.37 istemli radyoloji sonuç raporunda başvuruya acil beyin tomografisi çekildiği, tetkik sonucu bulguların "Asimetriteden dolayı değerlendirme suboptimaldir. Değerlendirilebildiği kadarıyla; Dördüncü ventrikül orta hatta ve normal genişliktedir. Serebellum, pons ve mezensefalon dansiteleri BT çözünürlüğü dahilinde doğaldır. Bazal ganglionlar ve talamuslar normaldir. Serebral parankim normal olarak değerlendirilmiştir. Kanama veya infarkt alanı izlenmemiştir. Serebral sulkus derinlikleri ve ventriküler sistem genişliği yaş ile uyumludur. Orta hat yapılarda shift izlenmemiştir. Kranial kemik yapılar doğaldır." şeklinde olduğu kayıt altına alınmıştır.

ii. 21/3/2021 tarihli, saat 02.33 giriş ve saat 04.10 çıkışlı hasta vizit detay raporunda tanı adı "İdari amaçlar için muayene, tanımlanmamış.", yakınma "nezaret giriş +kan idrar numune alımı" şeklinde belirtilmiş; raporda başvurucu hakkındaki uyuşturucu testine dair

laboratuvar sonuçlarına ve acil beyin BT tetkiki nedeniyle radyoloji rapor açıklamasına(bkz. § 17, i) yer verilmiş,u ygulanan tedavilerde ilacın adı kısmına "Dikloron 75 mg/3 ml im 10 ampul" yazılmış, uygulanan hizmetlerin "acil poliklinik muayenesi, idrarda keratinin (uyuşturucu için), uyuşturucu paneli, BT, beyin" olduğu belirtilmiştir.

iii. 21/3/2021 tarihli, saat 13.51 giriş ve saat 13.57 çıkışlı hasta vizit detay raporunda başvurucuya acil poliklinik muayenesi yapıldığı bilgisine yer verilmiştir.

iv. 21/3/2021 tarihli, saat 19.37 giriş ve saat 19.42 çıkışlı hasta vizit detay raporunda acil poliklinik muayenesi ve COVID-19 testi yapıldığı, test sonucunun negatif çıktığı belirtilmiştir.

18. Başsavcılık, şüpheli Karabük İl Emniyet Müdürlüğü görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma suçundan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiş; kararda atılı iddiaları duyan tanığın, kamera kaydının, doktor raporu veya başkaca delilin bulunmadığını, soyut iddia dışında kamu davası açmayı gerektirir her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı bir delil olmadığını gerekçe olarak açıklamıştır.

19. Başvurucunun karara itirazı Karabük Sulh Ceza Hâkimliğince 20/9/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 7/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; Başsavcılıkça hakkında yürütülen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan başlatılan soruşturma kapsamında 20/3/2021 tarihinde gözaltına alındığını, gözaltında kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine uğradığını, olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmediğini belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde, başvurucunun şikayet ettiği olayların yaşanmasından yaklaşık bir ay sonra Başsavcılığa başvurduğu, başvurucunun darp veya cebire maruz kaldığına dair delil elde edilemediği, ihlal iddialarının incelenmesi sırasında ilgili mevzuat hükümleri ve içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

23. İhlal iddiası kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

25. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa’nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin

üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75).

26. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları -kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun- ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 81).

27. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

28. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

29. Anayasa'nın 17. maddesi "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için

aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin, B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

30. Başvurucu, hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan Başsavcılığın yürüttüğü soruşturma kapsamında ifade vermeye götürülürken görevli polis memurlarının fiziksel şiddetine uğradığı iddiası ile şikâyetçi olmuştur. Şikâyeti üzerine başlatılan soruşturma kapsamında ifadesi alınan başvurucu; polislerin üzerine çullandığını, karakolda beş kişinin kendisini dövdüğünü, kafasında şişlik meydana geldiğini ancak doktorun darp olmadığına dair rapor düzenlediğini beyan etmiştir (bkz. § 15).

31. Başsavcılık atılı iddiaları duyan tanık, kamera kaydı, doktor raporu veya başka delil olmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermişse de başvurucunun iddialarının temelini oluşturan bilgi ve belgeleri soruşturma dosyasına getirtmemiştir. Bu eksiklik nedeniyle başvurucunun yakalama esnasında saldırgan tavırlarla direnmesi üzerine başvurucuya kademeli olarak güç kullanıldığına ilişkin tutanak (bkz. § 6),S.P. ve D.Ö.nün başvurucunun polislere direndiğine ilişkin anlatımları (bkz. § 8), başvurucunun yaralanmasını gösteren rapor (bkz. § 11) değerlendirilememiştir. Yine bu eksiklik, başvurucunun kesin adli raporunun alınamamasına da sebep olmuştur. Bu durumda sözü edilen evraklar soruşturma dosyasına getirtilmiş olsaydı olayın gerçekleşme koşullarının aydınlatılması için teşhis işlemi yapılması, şüpheli kolluk görevlilerinin ifadesinin alınması dâhil birçok soruşturma işlemi yapılabilirdi.

32. Başvurucu hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan yürütülen soruşturma kapsamında düzenlenen tutanakta (bkz. § 6)başvurucunun saldırgan tavrından söz edilmiştir. Bilgi sahibi sıfatıyla ifadelerine başvurulan S.P. ve D.Ö. de başvurucunun polise karşı direndiğini beyan etmiştir (bkz. § 8). Yürütülen soruşturma neticesinde Başsavcılıkça düzenlenen iddianamede başvurucunun tutumu nedeniyle orantılı güç kullanıldığı açıklanmıştır (bkz. § 12). Ancak Başsavcılıkça başvuru konusu soruşturma dosyasındaki eksiklikler nedeniyle başvurucuya karşı kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığı hususunda herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın iddianın soyut olduğunun belirtilmesiyle yetinilmiştir.

33. Anılan hususlar kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılması için yeterlidir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

35. Başvuruya konu edilen soruşturma dosyasında, şikâyet konusu olan olay nedeniyle hastanedeki tüm tıbbi evraklar istenmiştir. Hastane tarafından başvurucu hakkındaki tıbbi evrak Başsavcılığa gönderilmiş ise de gönderilen tıbbi evrak içinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imali ve ticareti suçundan yürütülen soruşturma dosyasında başvurucunun yaralanmasına ilişkin nezarethane giriş adli muayene raporu (bkz. § 11) yoktur. Anılan raporu başvurucu da sunmamıştır. Olayı ilk elden incelemekle görevli ve yetkili olan soruşturma makamının başvurucunun adli muayene raporunda tespit edilen yaralanmasıyla

ilgili değerlendirme yapma imkânı bulunmadığı somut olayda Anayasa Mahkemesinin soruşturma makamının yerine geçerek bir değerlendirme yapması ikincillik prensibi gereği mümkün değildir. Bu bağlamda kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilip edilmediğine ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır.

V. GİDERİM

36. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ve 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

37. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma makamınca yapılması gereken iş, yenidensoruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

38. Ayrıca başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Karabük Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2021/2788) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YILMAZ ZENGİN (2)

B. No: 2021/59592 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/59592

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YILMAZ ZENGİN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/59592)

Karar Tarihi: 7/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/10/2025 - 33035

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Yılmaz ZENGİN

Vekili : Av. Mehmet YAMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle bireysel başvuru hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Olayların meydana geldiği tarihte başvurucu, ana muhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisinin (CHP) Kırşehir il başkanıdır. Kırşehir CHP il binasının önüne 25/12/2014 tarihinde iki pankart asılmıştır.

3. Başvurucu, pankartlarda resimleri bulunan altı kişiye hakaret ettiği iddiasıyla Kırşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesinde (Asliye Ceza Mahkemesi) yargılanmıştır. Mahkeme 23/2/2016 tarihinde, Parti binasına asılan pankartlarda resimleri bulunan müştekilere karşı hakaret suçunu işlediğini kabul ettiği başvurucunun 2.180 TL adli para cezasıyla mahkûmiyetine kesin olarak karar vermiştir.

4. Başvurucu, anılan hükme karşı 21/3/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümü 9/6/2021 tarihinde başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, tespit edilen hak ihlalinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak kararın bir örneğinin başvurucunun yeniden yargılanmasına başlanması, hak ihlaline yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılması ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesi şeklindeki işlemlerin yerine getirilmesi için Kırşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir (Yılmaz Zengin, B. No: 2016/5636, 9/6/2021, §§ 50, 51).

6. Başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararına konu adli para cezasının 18/5/2016 tarihinde infaz edildiğini belirleyen Asliye Ceza Mahkemesi 22/9/2021 tarihli ek kararıyla, Anayasa Mahkemesinin anılan kararına rağmen başvurucunun cezasının infaz edilmesi nedeniyle yeniden yargılama yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

7. Başvurucunun Asliye Ceza Mahkemesinin ek kararına yönelik itirazını inceleyen Kırşehir Ağır Ceza Mahkemesi ayrıca bir gerekçe açıklamadan 9/11/2021 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Başvurucu, bu karara karşı süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, bir cezanın infaz edilmesinin Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararının uygulanmasına engel olamayacağını ifade etmiş; aksi yönde hareket eden derece mahkemesinin anılan kararı nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin somut başvuruyla benzer nitelikteki olaylarda verdiği bazı kararlara ve derece mahkemelerinin gerekçelerine yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa'nın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Bireysel başvuru hakkı, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvurucunun derece mahkemelerinin ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde yargılama yapmadıklarına ilişkin iddiasının ifade özgürlüğü ve bireysel başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerekir (Şerafettin Can Atalay (3) [GK], B. No: 2023/99744, 21/12/2023, §§ 71, 72).

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bireysel başvuru hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen bir ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmemesi ihlalin devam ettiği anlamına gelir. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmediğine ilişkin iddiaları incelemek de bireysel başvuruları incelemeye yetkili olan Anayasa Mahkemesinin görev alanına girer (Şahin Alpay (3), B. No: 2018/10327, 3/12/2020, § 39; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 52; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, § 73; Şerafettin Can Atalay (3), § 43). Bu sebeple eldeki başvuruda Anayasa Mahkemesince yapılacak inceleme, olayların baştan itibaren yeniden değerlendirilmesi değil daha önce

verilen ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediğinin ve bu kapsamda başvurucunun anayasal haklarının ihlal edilip edilmediğinin tespitiyle sınırlı olacaktır (Sıddıka Dülek ve diğerleri, B. No: 2013/2750, 17/2/2016, § 70; Mehmet Ali Ayhan (2), B. No: 2016/7967, 22/7/2020, § 54; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 52; Kadri Enis Berberoğlu (3), § 74).

13. Somut olayda Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik ihlalin mahkûmiyet kararından kaynaklandığını tespit etmiş; sonlandırması ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Kırşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Ayrıca Asliye Ceza Mahkemesince yapılması gereken işin hak ihlaline yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılması ve ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermesi olduğunu açıklamıştır (Yılmaz Zengin, §§ 50, 51). Buna rağmen Asliye Ceza Mahkemesi ihlalin nedeni olan mahkûmiyet kararına konu adli para cezasının infaz edildiğinden bahisle yeniden yargılama yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir (bkz. § 6).

14. Yeniden yargılama yapılması ile infazı gerçekleştirilen cezanın iadesi birbirinden farklı meselelerdir. Öncelikle ve açıkça belirtmek gerekir ki ihlale başvurucu hakkında bir ceza hukuku müeyyidesine hükmedilmesinin neden olduğu hâllerde cezanın infazının tamamlanmış olması Anayasa Mahkemesinin hükmettiği yeniden yargılamanın yapılmasına engel değildir.

15. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı üzerine, devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere mahkemelerce gerçekleştirilmesi gereken yargısal işlemlerin bütününe 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yeniden yargılama denmiştir. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında kendisinin hükmettiği yeniden yargılama ile usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumlarının iki farklı müessese olduğunu açıklamıştır (Şerafettin Can Atalay (3), § 46; Kadri Enis Berberoğlu (3), § 97). Anayasa Mahkemesinin hükmettiği yeniden yargılama kurumu eldeki olaya ışık tutacak şu özellikleri gösterir (Şerafettin Can Atalay (3), § 46; Kadri Enis Berberoğlu (3), § 98):

i. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırması için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi hâlinde ilgili mahkeme taraflarca başvuru yapılmasını beklemeksizin yeniden yargılamaya ilişkin işlemleri başlatmak zorundadır (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 58; Kadri Enis Berberoğlu (2) [GK], B. No: 2018/30030, 17/9/2020, § 134).

ii. Yeniden yargılama yapılması kararının kendisine ulaştığı mahkemelerin yeniden yargılama sebebinin varlığı hususunda herhangi bir takdir yetkisi olmadığı gibi yeniden yargılama yapılacak hâllerde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak bir kabul edilebilirlik incelemesi aşaması da bulunmamaktadır (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 58; Kadri Enis Berberoğlu (2), § 134). Zira 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasının "Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir". Biçimindeki birinci cümlesi uyarınca Anayasa Mahkemesi ihlal kararı ile birlikte yeniden yargılama yapılmasına bizzat karar vermektedir. Bu sebeple dosyanın yeniden yargılama için gönderildiği mahkemenin bu yönde karar alması gerekmez. Derece mahkemesi doğrudan yeniden yargılama işlemlerini başlatır

(Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 59; Kadri Enis Berberoğlu (2), § 135).

iii. Anayasa Mahkemesinin yeniden yargılama yapılmasına karar vermesi muhakkak duruşma açılması gerektiği şeklinde anlaşılamaz. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasının "Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir". Biçimindeki son cümlesi uyarınca Anayasa Mahkemesince tespit edilen ihlalin giderimi, işin niteliğine ve giderim için Anayasa Mahkemesinin yapılmasına karar verdiği işlemlerin çeşidine veya ilgili yargı yolunun imkân ve zorunluluklarına göre dosya üzerinden yargısal işlemlerin yapılması biçiminde olabileceği gibi yargılamanın duruşma açılarak yeniden yapılması şeklinde de olabilir. Hangi yöntemle ihlalin sonuçlarının giderileceği belirlenirken elbette ihlalin niteliği nazara alınarak bir değerlendirme yapılmalıdır (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 59).

16. Öte yandan bireysel başvuru kapsamında tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 55, 57). Bir ceza yargılaması sonunda hükmedilen mahkûmiyet kararının tek sonucu belirlenen ceza hukuku müeyyidesi değildir. Buna ek olarak cezanın niteliğine göre mahkûmiyet kararının adli sicil kaydından izlenmesi, daha önce verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararını kaldırması, tekerrür hükümlerine tabi olması, belli hakları kullanmaktan yoksun bırakması gibi pek çok sonucu olabilir. İşte derece mahkemesi ihlalin ve muhtemel tüm sonuçlarının ortadan kaldırılması için gerekiyorsa dosya üzerinden vereceği kararlarla yeniden yargılama işlemlerini başlatmalıdır. Bu doğrultuda ihlale neden olan hükmü ortadan kaldırmalı, infaz evraklarını geri almalı, mahkûmiyet kararının adli sicil kayıtlarından çıkarılması için gerekli yazışmaları yapmalıdır.

17. Kaldı ki Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı üzerine 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesi uyarınca yeniden yargılama yapan derece mahkemesinin önceki mahkûmiyet kararını ortadan kaldırıldığı durumda, talep edilmesi hâlinde infaz edilen adli para cezasının başvurucuya iadesi mümkündür (benzer yöndeki karar için bkz. Yargıtay 18. Ceza Dairesi, E.2018/7936, K.2019/4121, 26/2/2019).

18. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına rağmen adli para cezasının infaz edildiğinden bahisle yeniden yargılama yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi esasen Anayasa Mahkemesi kararının uygulanmasından kaçınılması anlamına gelmektedir. Derece mahkemelerinin bu yaklaşımı ise başvurucu yönünden Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan bireysel başvuru hakkına ilişkin tüm güvenceleri anlamsız ve işlevsiz hâle getirmiştir. Buna ek olarak ihlal kararından sonra yeniden yargılanmaya başlanmaması, bu itibarla da ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmaması ifade özgürlüğüne ilişkin güvencelerin yer aldığı Anayasa'nın 26. maddesine aykırılık teşkil eder.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının uygulanmaması nedeniyle başvurucunun bireysel başvuru hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, ihlalin tespitini, yeniden yargılama yapılmasını ve 50.000 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

21. İfade özgürlüğü yönünden Anayasa Mahkemesinin Yılmaz Zengin kararında tespit edilen ihlallerin sonuçlarının ortadan kaldırılması ve bahsi geçen ihlal kararının gereğinin yerine getirilmesi zorunludur. Nitekim anılan kararda Anayasa Mahkemesi tarafından hükmedilen yeniden yargılama kararı uyarınca yeniden yargılamayla ilgili işlemlerin yerine getirilmesi, başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükmünün ve sonuçlarının ortadan kaldırılması şeklindeki işlemlerin Kırşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesince yerine getirilmesinin zorunlu olduğu açık şekilde ifade edilmiştir (Yılmaz Zengin, §§ 50, 51).

22. Buna göre Anayasa Mahkemesince başvurucu hakkında Yılmaz Zengin kararı ve eldeki başvuruya ilişkin Yılmaz Zengin (2) (B. No: 2021/59592) kararında tespit edilen hak ihlallerinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak öncelikle yeniden yargılama işlemlerine başlanmalı, bu kapsamda mahkûmiyet hükmü ortadan kaldırılmalıdır. Buna ek olarak mahkûmiyet kararının tüm sonuçlarının mümkün olduğunca ortadan kaldırılması için yeni bir karar verilmesi de zorunludur. Bu amaçla işbu kararın Kırşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesi gerekir.

23. Ayrıca eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya manevi zararları karşılığında talebine bağlı kalınarak net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. 1. İfade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin Anayasa Mahkemesinin icra edilmeyen Yılmaz Zengin kararı ile eldeki başvuruya ilişkin Yılmaz Zengin (2) kararında tespit edilen hak ihlallerinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak Kırşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesince başvurucunun yeniden yargılanmasına başlanması için anılan Mahkemeye (E.2015/335, K.2016/118) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURAK BÜYÜKBALBEKMEZ

B. No: 2022/21689 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/21689

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURAK BÜYÜKBALBEKMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/21689)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Burak BÜYÜKBALBEKMEZ

Vekili : Av. Sinan ÖZBEY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın duruşmada sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Konya ilinde narkotik suçlarla mücadele kapsamında yapılan çalışmalarda başvurucunun uyuşturucu madde ticareti yaptığı hususunda bilgiler alınması üzerine Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturmaya başlandığı, başvurucunun kullandığı telefon üzerinde iletişimin dinlenmesi ve kayda alınmasına ilişkin karar alındığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda yapılan çalışmalar doğrultusunda beş ayrı olay tespiti yapıldığı görülmüştür.

3. Olay 1 kapsamında; 25/5/2018 tarihinde başvurucunun tanık Ali ile yaptığı telefon görüşmesi doğrultusunda aynı gün saat 22.15 sıralarında fiziki takibe başlandığı, yapılan fiziki takipte başvurucunun belirlenen adresteki ikametgâhı önünde bir müddet bekledikten sonra ikametgâhın içine girdiği vetanık olarak beyanları alınan A.G.K.nin ve G.B.nin de söz konusu ikametgâha girdiği, kısa bir süre sonra tanıkların ikametgâhtan çıktıklarının görüldüğü, fiziki takibe son verilerek tanıklar A.G.K.nin ve G.B.nin üzerlerinde yapılan

aramada suboxone hap ile eroin maddesi ele geçirildiği, tanıkların soruşturma evresindeki beyanlarında üzerlerinde ele geçirilen suboxone hap ve eroin maddesini başvurucudan almadıklarını beyan ettikleri anlaşılmıştır.

4. Olay 2 kapsamında; 25/7/2018 tarihinde başvurucu ile tanık S.D. arasındaki telefon görüşmeleri doğrultusunda aynı gün saat 13.48 sıralarında fiziki takibe başlandığı, başvurucunun, tanık olarak beyanları alınan H.Ç. ve S.D. ile buluşarak yürümeye başladığı, bu esnada tanık olarak beyanı alınan H.G.nin de bu şahıslar ile buluştuğu, bir müddet sonra başvurucunun tanıkların yanından ayrıldığı, fiziki takibe son verilerek yapılan yakalamada tanıklar H.Ç.nin ve H.G.nin üzerlerinde toplamda 7 adet Lyrica hap ele geçirildiği, tanıkların soruşturma evresindeki beyanlarında üzerlerinde ele geçirilen Lyrica haplarını başvurucudan almadıklarını beyan ettikleri anlaşılmıştır.

5. Olay 3 kapsamında;27/7/2018 günü başvurucu ile tanık C.K. arasındaki telefon görüşmeleri doğrultusunda aynı gün saat 17.15 sıralarında fiziki takibe başlandığı, tanık olarak beyanı alınan C.K. nın belirlenen adrese girdiği ve bir müddet sonra başvurucu birlikte çıktıklarının görüldüğü, tanığın tek başına yaya olarak gitmekte olduğunun görülmesi üzerine fiziki takibe son verilerek tanığın üzerinde yapılan aramada 9 adet Lyrica hap ele geçirildiği, tanık C.K.nın aşamalardaki beyanında üzerinde ele geçirilen Lyrica haplarını başvurucudan almadığını beyan ettiği anlaşılmıştır.

6. Olay 4 kapsamında; 11/8/2018 tarihinde başvurucu ve tanık olarak beyanı alınan S.A. arasındaki telefon görüşmelerinden uyuşturucu madde alım satımının yapılacağı değerlendirilmiş ve aynı gün saat 13.10 sıralarında fiziki takibe başlanmıştır. Yaklaşık 10 dakika sonra S.A. isimli şahsın başvurucunun bulunduğu söz konusu adrese girdiğinin, bir süre sonra saat 13.39'da evden çıktığının görülmesi üzerine fiziki takibe son verilerek, tanık S.A. 13.40'ta polis memurları tarafından durdurulmuş ve tanık üzerinde yapılan aramada 0,2 gram eroin maddesi ele geçirilmiştir. Tanık S.A.nın yakalandığında ilk alınan 11/8/2018 tarihli beyanında; maddeyi Şükran Mahallesi'nde (fiziki takibe göre uyuşturucu ticareti yapılan yer) daha önce uyuşturucu madde aldığı şahıstan aldığını ve olay yerinden ayrılırken polis memurları tarafından yakalandığını belirttiği ve kollukta teşhiste bulunduğu tanığın operasyondan sonra 16/11/2018 tarihinde alınan kolluk aşaması beyanında ise olay tarihinde başvurucudan eroini 50 TL karşılığında satın aldığını beyan ettiği, soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı huzurunda verdiği ifadesinde de benzer beyanda bulunduğu anlaşılmıştır. S.A.nın 16/11/2018 tarihli Başsavcılık ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Ben bu konu hakkında 16/11/2018 tarihinde Konya Narkotik Şube Müdürlüğünde tanık sıfatıyla ifade verdim ve teşhiste bulundum. Bu ifadem ve teşhis tutanağı doğrudur. Ben yaklaşık 7 yıldır uyuşturucu Eroin maddesi kullanırım. 15/08/2018 tarihinde 50 TL karşılığında Burak BÜYÜKBALBEKMEZ isimli şahıstan Eroin maddesi satın almıştım. Buna ilişkin emniyette ifade verdim ve teşhiste bulundum. İfadem ve teşhis tutanağı doğrudur. Aynen tekrar ediyorum. Ekleyeceğim başka bir husus yoktur."

7. Olay 4 kapsamında başvurucunun soruşturma aşamasındaki beyanı şöyledir:

" [S. A.] isimli şahsı tanırım. Ablam kendisinin çocuğuna bakıcılık yapar. Olay gününe ilişkin mesajlaşma ve telefon kayıtları tarafıma okundu. Görüşme içerikleri doğrudur.[S.A.] uyuşturucu hap kullanır. Olay günü ikametimize geldi. Kendisine uyuşturucu hap satın alacağı kişinin numarasını verdim. Bu şekilde evden ayrıldı. Olay gününe ilişkin fiziki takip tutanağı tarafıma okundu. Tutanak doğrudur, ancak [S.A.dan] ele geçirilen0,2 gram eroin maddesini ben satmadım. Bizim ikamette [E.T.] isminde bir bayan şahıs daha yaşamaktadır.

Kendiside uyuşturucu ve eroin maddesi bağımlısıdır. Satışını yapmaz. Bazı kullanıcılara uyuşturucu maddesi alımında aracılık eder. Olay günü ben takipte olduğu için [E.T.ye] gelen şahısları da benim alımcımmış gibi gösteriyorlar. Bu olayda [S.A.ya] [E.T.nin] eroin temin ettiğini düşünüyorum. Aleyhime olan beyan ve teşhisleri kabul etmiyorum."

8. Olay 5 kapsamında; başvurucunun ikametinde yapılan aramada 1 paket hâlinde 0,2 gram eroin ve eroin paketlemesinde kullanılan 11 adet saç tokası ve 1 adet kürek tabir edilen kağıt parçası ele geçirildiği anlaşılmıştır. Olay 5 kapsamında başvurucu soruşturma aşamasındaki beyanında, ikamet aramasında ele geçirilen eroin maddesinin, saç tokalarının, kürek diye tabir edilen kağıt parçalarının kendisine ait olmadığını, tokaların evde bulunan küçük çocuklara ait olabileceğini ifade etmiştir.

9. Başsavcılık tarafından Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Polis Laboratuvarı Daire Başkanlığına yazı yazılarak başvurucunun evinde ele geçirilen toplam daralı ağırlığı 0,2 gram gelen söz konusu uyuşturucu maddenin analizinin yapılarak maddenin niteliği, içerdiği etken maddeler, ne kadar uyuşturucu elde edilebileceği ve tutarına ilişkin görüş bildirir rapor düzenlenmesi istenmiştir. 9/1/2019 tarihli Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı Daire Başkanlığınca gönderilen raporda; söz konusu maddenin, uyuşturucu maddelerden eroin içerdiği ve içerdiği eroin miktarının 420 oranında olmak üzere 0,02 gram (yirmi miligram) olduğunun belirlendiği anlaşılmıştır.

10. Soruşturmanın tamamlanmasını müteakip Başsavcılık, başvurucu hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçundan 25/3/2019 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianamede başvurucunun Olay 1, 2, 3 ve 4 yönünden zincirleme olarak uyuşturucu madde ticareti suçunu işlediği, Olay 5 yönünden ele geçen maddeleri ticari amaçla bulundurduğunun anlaşıldığı tespitlerine yer verilmiştir. İletişimin denetlenmesi tedbiri kapsamında elde edilen görüşme kayıtları, kolluk araştırma tutanakları, uzmanlık raporları, olay yeri tespit tutanakları, arama ve elkoyma tutanakları, fiziki takip tutanakları, şüphelilerin ikrarları ve tüm soruşturma evrakı dikkate alındığında başvurucunun aynı suçu işleme icrası kapsamında zincirleme olacak şekilde uyuşturucu madde satmak/ticari amaçla uyuşturucu madde bulundurmak suçunu işlediği iddia edilmiştir.

11. Konya 3. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülen davada 1/4/2019 tarihinde düzenlenen Tensip Tutanağı ile tanıklar A.G.K., H.G., S.D., C.K.ve S.A.nın bilgi ve görgüsünün tespiti amacıyla işin tutuklu iş oluşu gözönüne alınarak haklarında zorla getirme emri düzenlenmesine, duruşmanın 9/7/2019 tarihine bırakılmasına karar verilmiştir.

12. Yargılamanın 9/7/2019 tarihli ilk celsesinde başvurucu, müdafii huzurunda savunmasını yapmıştır. Başvurucu, Olay 4 kapsamında savunmasında; S.A.yı, teyzesi S.A.nın çocuğuna baktığı için tanıdığını, olay tarihinde telefonda konuştuklarını ve buluştuklarını, krizde olduğunu, Lyrica hap istediğini, kendisine şu an yanında hap olmadığını, "3-4 saat sonra buluşalım, ben sana hap vereyim." dediğini ifade etmiştir. Sonra S.A.nın evden çıktığını ve yakalandığını, kesinlikle bu kişiye eroini satmadığını, üzerinde ele geçen eroini kimden aldığını veya neden kendisinden eroin aldığını söylediğini bilmediğini belirtmiştir. Olay 5 kapsamındaki savunmasında; evde ele geçen eroin maddesinin kendisine ait olmadığını, teyzesinin kızı olan E.T.nin uyuşturucu kullandığını ve ele geçen eroinin ona ait olduğunu ifade etmiştir.

13. Ayrıca yargılamanın 9/7/2019 tarihli ilk celsesinde tanıklar A.G.K., H.G., S.D., C.K. Mahkeme huzurunda; Başka suçtan tutuklu tanıklar G.B. ve H.Ç. ise Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile dinlenmiştir. Tanıkların beyanlarında üzerlerinde ele geçirilen

maddeleri başvurucudan almadıklarını beyan ettikleri anlaşılmıştır. Aynı celse gelmeyen tanık S.A. hakkında tekrar zorla getirme emri düzenlenmesine karar verilmiştir.

14. Yargılamanın 8/10/2019 tarihli üçüncü celsesinde mahkeme huzurunda dinlenen tanık E.T. beyanında; daha önceden eşi tarafından uyuşturucuya alıştırıldığını, başvurucunun teyzesinin oğlu olduğunu, başvurucunun evinde yapılan aramada ele geçen eroinin kendisine ait olduğunu beyan etmiştir. Aynı celse aramalara rağmen temin edilemeyen tanık S.A.nın dinlenmesine ilişkin ara kararından vazgeçilmesine karar verilmiştir. Bu celse iddia makamı esas hakkında mütalaasını sunmuş, başvurucu ve müdafii her ne kadar evde eroin maddesi ele geçirilmişse de başvurucunun eroin kullanıcısı olmadığını, sadece Lyrica hap kullanmakta olduğu savunmalarında bulunmuş ve ayrıca mütalaaya karşı savunmalarını hazırlamak üzere süre talep etmiştir. Mahkemece, başvurucu ve müdafiine esas hakkında savunmalarını hazırlamak üzere süre verilmesine karar verilmiştir.

15. Mahkemece 5/11/2019 tarihli kararla, başvurucunun uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan 12 yıl 6 ay hapis ve 25.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme gerekçeli kararında Olay 1, 2 ve 3 yönünden başvurucunun üzerine atılı uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun sübut bulmadığı kanaatine varıldığı belirtilmiştir. Sübut bulduğuna kanaat getirilen olay 4 yönünden ise; tanık S.A.nın aşamalardaki istikrarlı anlatımı, usulüne uygun yapılan fiziki takibin hemen akabinde tanığın başvurucunun evinden ayrıldıktan bir dakika sonra üzerinde suça konu eroin maddesinin ele geçirilmesi, tanığın ilk yakalandığında eroin maddesini yeni aldığını belirtmiş olması, bu beyanında fiziki takiple uyumlu olması, olay öncesinde başvurucu ile tanık arasında gerçekleşen telefon görüşmelerinin de uyuşturucu teminine yönelik yapıldığının anlaşılmasına dayanılmıştır. Ayrıca başvurucunun da soruşturma aşamasında tanık S.A.nın evine geldiğini, kendisine uyuşturucu madde alacağı kişinin numarasını verdiğini, kovuşturma aşamasında ise, tanığın krizde olduğunu ve Lyrica hap lazım dediğini, onun ise "Abla şuan yanımda hap yok, 3-4 saat sonra buluşalım ben sana hap vereyim." diye cevap verdiği şeklinde çelişki beyanlarda bulunması ve uyuşturucu madde olayının doğrulaması karşısında başvurucunun savunmasının kendisini suçtan kurtarmaya yönelik olduğu kabul edildiği ve savunmalarına itibar edilmediği belirtilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Olay 4 kapsamında; Suç tarihi olan 11/08/2018 günü sanık ile tanık olarak beyanı alınan [S.A.] arasındaki telefon görüşmelerinden uyuşturucu madde alım satımının yapılacağının değerlendirildiği ve aynı gün saat 13.10 sıralarında fiziki takibe başlandığı, sanığın Abdulaziz mahallesi Hünkar sokak üzerinde olduğunun görüldüğü, bir süre sonra Ahmet Küçükarmağan sokak No:25 sayılı ikamete girdiği, yaklaşık 10 dakika sonra [S.A.] isimli şahsın söz konusu adrese girdiği, bir süre sonra saat 13.39'da evde çıktığının görülmesi üzerine fiziki takibe son verilerek, tanık [S.A.] 13.40'da polis memurları tarafından durdurulduğu ve tanık üzerinde yapılan aramada 0,2 gram eroin maddesinin ele geçirildiği, tanık [S.A.] yakalandığında ilk alınan 11/08/2018 tarihli beyanında maddeyi Şükran Mahallesinde (fiziki takibe göre uyuşturucu ticareti yapılan yer) daha önce uyuşturucu madde aldığı şahıstan aldığını ve olay yerinden ayrılırken polis memurları tarafından yakalandığını belirttiği, tanığın daha sonra operasyondan sonra 16/11/2018 tarihinde alınan beyanında olay tarihinde Burak Büyükbalbekmez isimli şahıstan eroin maddesini 50 TL karşılığında satın aldığını beyan ettiği, soruşturma aşamasında C. Savcısına verdiği ifadesinde de bu beyanını sürdürdüğü, kollukta teşhiste bulunduğu,

Sanık Burak Büyükbalbekmez aşamalardaki savunmasında üzerine atılı suçlamayı inkar

etmiş ise de; tanığın aşamalardaki istikrarlı anlatımı, usulüne uygun yapılan fiziki takibin hemen akabindetanığın sanığın evinden ayrıldıktan 1 dakika sonra üzerinde suça konu eroin maddesinin ele geçirilmesi, tanığın ilk yakalandığında eroin maddesini yeni aldığını belirtmiş olması, bu beyanında fiziki takiple uyumlu olması, olay öncesinde sanık ile tanık arasında gerçekleşen telefon görüşmelerinin de uyuşturucu teminine yönelik yapıldığının anlaşılması, sanığın da soruşturma aşamasında tanık [S.A.nın] evine geldiğini kendisine uyuşturucu madde alacağı kişinin numarasını verdiğini, kovuşturma aşamasında ise tanık bana 'ben krizdeyim lyrica hap lazım diye söyledi. Bende kendisine abla şuan yanımda hap yok. 3-4 saat sonra buluşalım ben sana hap vereyim dedim. Sonra evden çıktı gitti.' şeklinde çelişki beyanlarda bulunması ve tevilli şekilde uyuşturucu madde olayının doğrulaması karşısında sanığın savunmasının kendisini suçtan kurtarmaya yönelik olduğu kabul edilmiş savunmalarına itibar edilmemiştir.

Ele geçirilen söz konusu maddenin, eroin içerdiğininbelirtildiğine dair Ankara Kriminal Polis Laboratuvarının12/09/2018 gün ve18-07309 sayılı uzmanlık raporunun dosyamıza konduğu,

İletişimin tespiti kararı, telefon kayıtları, fiziki takip tutanağı, tanık beyanı, kriminal rapor, sanık savunması ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde olay 4 kapsamında sanığın üzerine atılı uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçunu işlediği hususunda Mahkememizde tam bir vicdani kanaat oluşmakla, sanığın bu olay kapsamında cezalandırılması cihetine gidilmiştir.

Olay 5 kapsamında; Sanığın ikametinde yapılan aramada 1 paket halinde 0,2 gram eroin maddesi ve eroin paketlemesinde kullanılan 11 adet saç tokası ve 1 adet kürek tabir edilen kağıt parçası ele geçirildiği, sanığın bu eroin maddesini de ticari amaçla bulundurduğu, diğer malzemeleri de uyuşturucu ticaretinde kullandığının değerlendirildiği, her ne kadar tanık [E.T.] söz konusu maddelerin kendisine ait olduğunu belirtmiş ise de, UYAP kayıtlarının sorgulamasında [E.T.nin] daha önceki bir tarihte cezaevine girmiş olması ve olay tarihinde evde olmaması nedeniyle bu beyana itibar edilmemiş ve suça konu eroin ve diğer malzemelerin sanığa ait olduğu kabul olunmuştur.

...

Sanığın sübut bulan olay 4 yönünden üzerine atılı 694 sayılı KHK ile değişik TCK 188/3 maddesi gereğince cezalandırılmasına, uyuşturucu satımına konu maddenin eroin olduğu anlaşılmakla cezasından TCK 188/4-a maddesi gereğince yarı oranında artırım yapılmasına dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir."

16. Hüküm kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Başvurucu, gerekçeli temyiz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra mahkemede dinlenmeyen tanık beyanlarına dayanılarak mahkûm edildiğini belirterek temyiz talebinde bulunmuştur. Başvurucu nihai kararı 17/1/2022 tarihinde öğrenmesinin ardından 15/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Komisyon; adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu; beyanları mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanık S.A.nın duruşmada hazır edilmediğini, soruşturma evresinde dosyaya eklenen tanık beyanlarının kovuşturma evresinde tartışılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; kabul edilebilirlik incelemesinde iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık, ilgili mevzuata ve Anayasa Mahkemesi içtihadına yer vererek başvuru incelenirken Anayasa'nın, anılan mevzuat ve içtihadın yanı sıra somut olayın kendine özgü şartlarının değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

21. Başvurunun bu kısmı adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -sadece veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

23. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir duruşma öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Duruşmada sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayın kendi

versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40). Yargılamayı yürüten mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların savunmanın onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla dinlenilmesi de telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir (Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022 § 36).

24. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, beyanı delil olarak kabul edilen tanığın duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Mahkemece 1/4/2019 tarihinde düzenlenen Tensip Tutanağı ile ve yargılamanın 9/7/2019 tarihli ilk celsesinde tanık S.A. hakkında zorla getirme emri düzenlenmesine karar verilmiştir. Yargılamanın 8/10/2019 tarihli üçüncü celsesinde ise aramalara rağmen temin edilemeyen tanık S.A.nın dinlenmesine ilişkin ara karardan vazgeçilmesine karar verilmiştir. Ancak Mahkemece tanığa neden ulaşılmadığına ilişkin bir gerekçe ortaya konulmadığı gibi zorla getirilme emrine karşın ulaşılamayan tanık hakkında adres araştırması yapılması da istenmemiştir. Buna göre tanığın savunmanın da hazır bulunduğu bir celsede dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayandığını söylemek mümkün gözükmemektedir. Ancak geçerli bir neden ileri sürülmemesi, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir.

25. İkinci olarak hükmün tek veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama ve/veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

26. Somut olayda Mahkeme, başvurucu hakkında tespit edilen dört ayrı olaydan sadece Olay 4 yönünden başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiştir. Hükmün gerekçesinde tanık S.A.nın 16/11/2018 tarihinde Başsavcılıkta verdiği, olay tarihinde başvurucudan eroin maddesini 50 TL karşılığında satın aldığı şeklindeki ifadesine ve başvurucuyu kollukta teşhis etmesine dayanılmıştır. Ayrıca başvurucu ile tanık S.A. arasındaki iletişimin tespiti tutanaklarına, fiziki takip tutanağına, kriminal rapora ve başvurucunun savunmalarına vurgu yaparak başvurucunun atılı uyuşturucu ticareti suçunu işlediği sonucuna varmıştır. O hâlde gerekçeli karara göre söz konusu diğer deliller, tanık S.A.nın beyanları ile tamamlanır niteliktedir (bkz. § 15). Bu durumda başvurucuya sorgulama/sorgulatma imkânı verilmeyen tanığın beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici delil niteliğinde olduğu görülmüştür.

27. Yargılama sürecinde başvurucuya, olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin tanık S.A.yı başvurucunun da soru sormasına imkân sağlayacak şekilde istinabe suretiyle ya da SEGBİS gibi vasıtalarla dinlemesi için gerekli ve yeterli çabayı gösterdiğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın soruşturma evresinde verdiği ifadeler kovuşturma evresinde başvurucuya duruşmada okunmuşsa da muhakeme sürecinin hiçbir aşamasında başvurucu bu beyanlara karşı itirazlarını ileri sürebilmek için tanığı sorgulama imkânı bulamamıştır. Diğer bir ifadeyle başvurucu, tanık beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın tepkileri konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanık beyanlarının doğruluğu ve güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanığın sorulara cevap verirken göstereceği tepkilerle ilgili izlenim elde edememiştir. Sonuç olarak doğruluğu ve güvenilirliği test edilmemiş tanığın beyanları belirleyici delil olarak hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvenceler sağlanmamıştır. Bu bağlamda tanığın

duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

29. Başvuruda tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden, kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun adil yargılanma hakkına ve sürece ilişkin diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu; ihlalin tespitini, yeniden yargılama yapılmasını, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş; yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemelere aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun suçu işleyip işlemediği yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

33. Başvurucunun maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin; ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık

sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 3. Ağır Ceza Mahkemesi (E.2019/179, K. 2019/553) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERKAN SANDALLI VE ORHAN KÜÇÜK

B. No: 2022/30822 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/30822

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERKAN SANDALLI VE ORHAN KÜÇÜK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/30822

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Erkan SANDALLI

2. Orhan KÜÇÜK

Vekili : Av. Oya Deniz İSMETOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu kurumlarından olan alacağın değer kaybına uğratılması (veya uğratılarak ödenmesi) nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucular, nihai hükmü 27/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 24/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 2022/30860 sayılı başvurunun konu nedeniyle 2022/30822 sayılı bireysel başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin 2022/30822 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden sürdürülmesine karar verilmiştir.

2. Birinci Bölüm İkinci Komisyon 18/12/2023 ve İkinci Bölüm İkinci Komisyon12/1/2024 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, kamu kurumlarından olan çeşitli para alacaklarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına (veya uğratılarak ödenmesine) ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamu makamlarından olan alacakların enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybınauğratılmasının (veya uğratılarak ödenmesinin) başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017; ihale alacağı yönünden bkz. ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017; vergi iadesi alacağı yönünden bkz. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş., B. No: 2013/28, 25/2/2015; deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. Abdulhalim Bozboğa, B. No: 2013/6880, 23/3/2016; Yıldız Korkut, B. No: 2016/8532, 9/5/2019; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. Vildan Utku Atalay, B. No: 2015/4812, 7/2/2019).

4. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/52, K.2018/255) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 1.328,20 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.328,20 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OKAN GÜNEL

B. No: 2022/39704 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/39704

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OKAN GÜNEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/39704)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Okan GÜNEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltı tedbiri dolayısıyla ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, adli kontrol tedbirine dayalı tazminat talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, haksız arama nedeniyle özel hayata saygı ve konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Avukat olan başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma yürütülmüştür.

3. Soruşturma kapsamında 5/5/2017 tarihinde başvurucunun işyerinde ve evinde arama yapılmıştır. Yapılan aramalar neticesinde başvurucuya ait cep telefonuna, bilgisayara, flaş belleğe,bilgisayar kasasına el konulmuştur.

4. Başvurucu, soruşturma kapsamında 3/5/2017 tarihinde gözaltına alınmış, Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin 5/5/2017 tarihli kararı ile adli kontrol altına (yurt dışına çıkmama ve haftanın üç günü karakolda imza atma şeklinde) alınarak serbest bırakılmıştır.

5. Soruşturma sonucunda başvurucu hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Bu karar 26/1/2018 tarihinde kesinleşmiştir.

6. Bilgisayar kasası haricindeki diğer el konulan eşyalar 20/2/2018 tarihinde başvurucuyaiade edilmiştir.

7. Başvurucu kovuşturmaya yer olmadığı kararının kesinleşmesinden sonra koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davası açmıştır. Başvurucu, dilekçesinde bir müvekkilinin ceza soruşturması evresindeki işlerini takip etmek üzere Ankara Emniyet Müdürlüğüne gittiği sırada gözaltına alındığını, haksız olarak gözaltına alınması nedeniyle müvekkilinin ceza soruşturması evresindeki işlerini takip edemediğini, bu nedenle 2.000 TL maddikazanç kaybına uğradığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca yaşadığı bu süreçte pek çok müvekkilini ve alabileceği işi kaybettiğini, en az 10.000 TL maddi zarara uğradığını belirtmiştir. Başvurucu; adli kontrol tedbiri kapsamındapolis merkezine arabayla gittiğini, yol masraflarının maddi zarar olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu; avukatlık mesleğini icra ederken kullanmak zorunda olduğu araç gereçlerine el konulduğunu, bu araç gereçlere ikame olarak yeni araç gereçler edinmek zorunda kaldığını ve bu suretle zarar uğradığını ileri sürmüştür. Ayrıca evinin ve işyerinin haksız olarak arandığını, yapılan aramalara apartman görevlilerinin de eşlik ettiğini, komşularına bir suçluymuş gibi lanse edildiğini, bu suretle özel hayata saygı ve konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu sonuç olarak haksız gözaltı, arama, elkoyma ve adli kontrol tedbiri nedeniyle uğradığı zarar için 17.400 TL maddi ve 35.000 TL manevi olmak üzere toplam 52.400 TL tazminat ödenmesini talep etmiştir.

8. Ankara 30. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun maddi zararına ilişkin bilirkişi raporu aldırılmasına karar vermiştir. 16/1/2019 tarihinde bilirkişi raporu dava dosyasına sunulmuştur. Raporda; iade edilmeyen bilgisayar kasasının rayiç bedelinin 850 TL,imza vermek için yapılan yol masrafının469,93 TL, gözaltında kalınan süredeki kazanç kaybının ise 600 TL olduğu (Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nde soruşturma evresinde takip edilen işler için belirlenen vekâlet ücreti) belirtilmiştir.

9. Ankara 30. Ağır Ceza Mahkemesi 24/9/2020 tarihinde başvurucuya üç günlük gözaltı için 450 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Maddi tazminat kapsamında ise Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtlarına göre gözaltı tarihi itibarıyla başvurucunun gelirinin asgari ücret üzerinden tespit edilmesi gerektiği belirtilmiş, başvurucunun üç günlük gözaltı için uğradığı maddi zararın toplam 140,41 TL olduğu tespit edilmiştir. Başvurucuya iade edilmeyen bilgisayar kasası nedeniyle de 850 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Mahkeme başvurucunun mahrum kaldığını iddia ettiği muhtemel kazancın ve imza yükümlülüğü için adli makamlara başvuru için yaptığı giderin ise 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 141. maddesinde düzenleme altına alınan tazminat kapsamı içinde olmadığını belirtmiştir.

10. Başvurucu bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçesinde başvurucu; müvekkilinin ceza soruşturması evresindeki işlerini takip etmek üzere Ankara Emniyet Müdürlüğüne gitttiği sırada gözaltına alındığını, bilirkişi raporunda bu nedenle uğradığı zararın 600 TL olarak belirlendiğini, ortada açık ve belirli bir zararın söz konusu olduğunu, haksız olarak gözaltına alınmamış olsaydı başladığı işi tamamlayarak bunun ücretini alacağını, bu hususun muhtemel kazanç olarak değerlendirilemeyeceğini ileri sürmüştür.

11. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 12. Ceza Dairesi 25/2/2022 tarihinde ağır Ceza Mahkemesinin kararında usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı 18/3/2022 tarihinde öğrendiğini beyan ederek 18/4/2022

tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, haksız olarak uygulanan gözaltı tedbiri nedeniyle hükmedilen tazminat miktarının yetersiz olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü şartları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne katılmadığını belirtmiş ve ihlal iddialarını yinelemiştir.

16. Başvurucunun şikâyetinin özü uygulanan yakalama, gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin hukuka aykırı olduğundan bahisle açtığı tazminat davasında hükmedilen tazminatın yetersizliğine ilişkin olduğundan iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve dokuzuncu fıkraları kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-39).

19. Derece mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup

olmadığını değerlendirirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 48).

20. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren derece mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın meydana geliş tarzı, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

21. Yargıtay içtihatlarına göre maddi zarar, zarara uğrayanın mevcut mal varlığı ile uygulanan koruma tedbiri olmasaydı bu mal varlığının olacağı hâl arasındaki farktan ibarettir (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 10/11/2015 tarihli ve E.2014/12-123, 2015/380 sayılı kararı). Maddi zarar, mal varlığında meydana gelen fiilî azalma şeklinde ortaya çıkabileceği gibi yoksun kalınan kâr şeklinde de oluşabilir. Öte yandan ihlal ile zarar arasında nedensellik bağı bulunması gerekir. İhlal ile zarar arasındaki illiyet bağının açık olmaması, illiyet bağının belirsiz veya spekülatif olduğu hâllerde maddi tazminata hükmedilmeyecektir. Hükmedilecek tazminat miktarının her zaman maddi zarara eşit olması gerekmez. Başvurucu lehine uygun bir tazminata hükmedilebilmesi de yeterli olabilir. Maddi tazminatın belirlenmesinde derece mahkemelerinin daha iyi konumda oldukları açıktır. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesinde açıkça dayanaktan yoksun veya keyfî olduğu anlaşılmadıkça yetkili mahkemelerin maddi tazminat konusundaki takdirine müdahalesi söz konusu olamaz.

22. Somut başvuruda Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ihlal tespiti yapılmış ve bir miktar maddi ve manevi tazminata hükmedilmiş olduğundan inceleme, hükmedilen tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır.

23. Başvurucu; bir müvekkilinin ceza soruşturması evresindeki işlerini takip etmek üzere Ankara Emniyet Müdürlüğüne gittiği sırada gözaltına alındığını, haksız olarak gözaltına alınması nedeniyle müvekkilinin ceza soruşturması evresindeki işlerini takip edemediğini, bu nedenle 2.000 TL maddi kazanç kaybına uğradığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca yaşadığı bu süreçte pek çok müvekkilini ve alabileceği işi kaybettiğini, en az 10.000 TL maddi zarara uğradığını belirtmiştir.

24. Başvurucu, gözaltında kaldığı süre zarfındaki kazanç kaybını değil müdafiliğini üstleneceği müvekkilinin işini yapamadığından dolayı ve münferit bu iş bakımından kazanç kaybını talep etmiştir.

25. Ağır Ceza Mahkemesi SGK kayıtlarına göre gözaltı tarihi itibarıyla davacının gelirinin asgari ücret üzerinden tespiti gerektiğini belirtmiş, bu kapsamda üç günlük gözaltı tedbiri nedeniyle başvurucunun uğradığı maddi zararı 140,41 TL olarak belirlemiştir. Başvurucunun mahrum kaldığını iddia ettiği muhtemel kazancın ise 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesindeki tazminat kapsamı içinde olmadığını değerlendirmiştir. Ağır Ceza Mahkemesince maddi tazminatın bu şekilde belirlenmesinin keyfî olduğu, açık ve bariz takdir hatası içerdiği söylenemeyecektir. Ağır Ceza Mahkemesince toplanan deliller doğrultusunda belirlenen maddi tazminat miktarının davanın koşullarında yetersiz olmadığı görülmektedir.

26. Ceza Mahkemesince ödenmesine karar verilen 450 TL manevi tazminat ise somut olayın koşullarında ve manevi tazminatın belirlenmesine ilişkin yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde değerlendirildiğinde -tazminata karar veren yargı merciinin karar verdiği tarih itibarıyla- Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesine karar verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre düşüktür (Anayasa Mahkemesinin gözaltının hukukiliği ile ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için ödenmesine karar verdiği tazminat miktarı yargı merciinin karar tarihi olan 2020 yılı için asgari 600 TL, 2024 yılı için ise 2.970 TL'dir). Ceza Mahkemesince hükmedilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın düşük olduğu anlaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucu; hakkında haksız olarak uygulanan adli kontrol tedbirinden dolayı uğradığı zararın tazmin edilmesine ilişkin talebinin reddedildiğini, bu konudaki iddiaları hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmadığını, zararının karşılanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Anayasa Mahkemesi; Yahya Çevik (B. No: 2018/15454, 17/11/2021) başvurusunda 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde imza atmak suretiyle adli kontrol altında kalma nedeniyle oluştuğu iddia edilen zararlara karşılık açık bir yasal dayanağın bulunmadığını, kanun tarafından açıkça veya dolaylı olarak kabul edilmiş bir hakkın varlığından söz edilemeyeceğini, yargısal uygulamaların da söz konusu taleplere ilişkin olarak savunulabilir medeni nitelikte bir hakkın kabul edilmesine dayanak oluşturabilecek ve imkân verecek düzeyde olmadığını belirterek adil yargılanma hakkı açısından konu bakımından yetkisizlik kararı vermiştir (Yahya Çevik, §§ 28-43). Somut başvuru yönünden anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Özel Hayata Saygı ve Konut Dokunulmazlığı Haklarının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

31. Başvurucu; ev ve işyerinin haksız bir şekilde arandığını, bu aramaya apartman görevlilerinin ve baro temsilcilerinin de eşlik ettiğini, ev ve iş yerinin detaylı arandığını, yabancı kişilerin evinin her odasına girmesine sebep olunduğunu belirterek özel hayata saygı ve konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun bu iddiaları özel hayata saygı ile konut dokunulmazlığı hakları kapsamında incelenecektir. Başvurucunun iddialarının hem hukuka aykırı arama hem de ölçüsüz aramaya ilişkin olduğu değerlendirilmiş ve bu iki iddianın ayrı ayrı incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Hukuka Aykırı Arama İddiası Yönünden

33. Anayasa Mahkemesi Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz (B. No: 2019/21704, 20/9/2023) kararında, arama işleminin hukuki olmaması nedeniyle özel hayata saygı ile konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiği iddiası bakımından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunun aynı maddenin (1) numaralı fıkrasının (i) bendi

uyarınca hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen kişilere tanınan bir yol olduğunu, ilgili Yargıtay kararına da değinerek belirtmiştir. Bu kararda, söz konusu tazminat yolunun Anayasa Mahkemesine başvurmadan önce tüketilmesi gereken etkili bir başvuru yolu olmadığını ifade etmiş ve hukuka uygun olmayan arama kararına dayalı ihlal iddialarını başvurucular hakkında yürütülen ceza yargılaması sonrasında yapılan bireysel başvuruda incelemiştir (Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz, §§ 28-31, 65).

34. Başvurunun bu kısmında süre aşımı nedeniyle kabul edilemezlik durumunun söz konusu olup olmadığının belirlenmesi gerekir. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Bu sadece başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yollarının dikkate alınmasına olanak sunar. Zira bir başvurucunun şikâyetlerine ilişkin etkili bir telafi kabiliyetini haiz olmayan yollara uygunsuz veya hatalı görülebilecek başvurular yapmasının bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır (S.K. [GK], B. No: 2018/24280, 17/3/2021, § 48).

35. Yukarıda da ifade edildiği üzere 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolu arama kararının ölçüsüz şekilde gerçekleştirilmesi nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararların telafisine imkân veren bir yol olup arama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararların telafisi bakımından ise etkili bir başvuru yolu değildir (Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz, §§ 64, 65).

36. Bu durumda, hukuka aykırı arama işlemine ilişkin özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine dair şikâyetlerin adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ile birlikte ileri sürülmesi hâlinde, arama işlemine esas teşkil eden isnada ilişkin mahkûmiyetle sonuçlanan yargılama sonucunda verilen nihai kararın öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekmektedir. Arama işlemine esas teşkil eden isnada ilişkin soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına ya da yargılama neticesinde beraate karar verilmesi hâlinde ise söz konusu bu yargısal yollar neticesinde verilen nihai kararların öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulmalıdır (Hatice Özyar Karataş, B. No: 2022/5325, 6/6/2024, § 24).

37. Bu bilgiler ışığında ve etkili olmayan bir yargısal yola başvurulmasının bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacağı dikkate alındığında somut başvurudaki özel hayata saygı ile konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiği iddiası yönünden süre aşımı bulunduğu değerlendirilmiştir. Zira başvurucu, hakkındaki soruşturma kapsamında verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararının öğrenmesinden itibaren otuz gün içinde değil hukuka aykırı arama işlemi nedeniyle yaşanan hak ihlali bakımından etkili bir giderim imkânı sunmayan 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunmuştur.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Ölçüsüz Arama İddiası Yönünden

39. Yukarıda da belirtildiği üzere 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (i) bendinde arama tedbiri yönünden öngörülen tazminat yolu yalnızca aramanın

ölçüsüz uygulanması hâline ilişkindir. Arama kararlarının hukuka aykırılığına ilişkin şikâyetler yönünden anılan yolda bir değerlendirme yapılmamaktadır (Hasan Akboğa [GK], B. No: 2016/10380, 27/3/2019, § 90). Dolayısıyla arama kararının ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirildiği iddiası bakımından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (i) bendinde öngörülen tazminat yolunun tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu görülmektedir. Bunun sonucu olarak arama kararının ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirildiği iddiasıyla bireysel başvuru yapılabilmesi için, tazminat davasında arama kararının ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirildiği iddiası dile getirilmek suretiyle anılan yolun tüketilmesi gerekir.

40. Başvurucu bireysel başvuru dilekçesinde, ev ve iş yerinin detaylı arandığını, yabancı kişilerin evinin her odasına girmesine sebep olunduğunu ileri sürmüştür. Başvurucunun bu iddialarının arama kararının ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirildiğine ilişkin olduğu görülmektedir.

41. Ancak başvurucu tazminat davası ve istinaf dilekçesinde arama kararının ölçüsüz gerçekleştirdiğine ilişkin bir iddiada bulunmamıştır. Bu nedenle başvurucunun anılan tazminat yolunu usulüne uygun bir şekilde tükettiği söylenemeyecektir.

42. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşullar incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

43. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesini, miktar belirtmeden maddi zararının karşılanmasını ve 60.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

44. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Özel hayata saygı ve konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiğine ilişkin şikayetin hukuka aykırı arama iddiası yönünden süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ

OLDUĞUNA,

4. Özel hayata saygı ve konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiğine ilişkin şikayetin ölçüsüz arama iddiası yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 30. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/331, K.2020/260) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADNAN HOCAOĞLU

B. No: 2022/53856 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/53856

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADNAN HOCAOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/53856)

Karar Tarihi: 7/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/10/2025 - 33035

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Adnan HOCAOĞLU

Vekili : Av. Huri Tuba DOĞUKANLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müşterek çocuğun yurt dışında bulunan mutat meskenine iade edilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun ve birliktelik yaşadığı G.N.P.nin 15/5/2014 tarihinde Bulgaristan'da bir kız çocukları dünyaya gelmiştir. Başvurucu ve G.N.P. arasında resmî nikâh bulunmamaktadır. Müşterek çocuk 23/7/2019 tarihinde başvurucu tarafından tanınmak suretiyle Türk nüfusuna kaydedilmiştir. Başvurucu ve müşterek çocuk 16/5/2019 tarihinde birlikte Türkiye'ye gelmiştir. Başvurucunun birliktelik yaşadığı G.N.P. ise Türkiye'de alıkonulmak suretiyle müşterek çocuğun mutat meskenine dönmesinin engellendiğini iddia ederek 25/11/1980 tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Sözleşme (Lahey Sözleşmesi) uyarınca iade işlemlerinin başlatılması talebiyle 27/9/2019 tarihinde başvurmuştur.

3. Söz konusu talep, Lahey Sözleşmesi kapsamında Türkiye merkezî makamı konumunda olan Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüne (Genel

Müdürlük) iletilmiştir. İletilen talep üzerine Genel Müdürlüğün 21/1/2020 tarihli yazısıyla başvurucuya ait adres olarak belirtilen ve çocuğun bulunabileceği yer itibarıyla yetkili Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığından (Başsavcılık) gerekli önlemleri alarak öncelikle dostane bir çözüme ulaşılması için Lahey Sözleşmesi ile 22/11/2007 tarihli ve 5717 sayılı Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanun'a göre işlemleri titizlikle yürütmesi istenmiştir.

4. Başsavcılık 30/6/2020 tarihli davaname ile müşterek çocuğun annesinin bulunduğu Bulgaristan'a iade edilip edilmeyeceğinin değerlendirilmesi ile anne veya babaya teslimi hususunda karar verilmesi talebiyle Gaziosmanpaşa 3. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Davanamede; müşterek çocuğun babası olan başvurucu ile G.N.P. arasında bir süre beraberlik yaşandığı, bu beraberlikten bir kız çocuğunun dünyaya geldiği, başvurucu ile G.N.P. arasında resmî bir evlilik olmadığı, 16/5/2019 tarihinde başvurucu ile çocuğun birlikte Türkiye'ye giriş yaptıkları ve annenin Bulgaristan'da yaşamına devam ettiği ifade edilmiştir. Bunun yanında annenin rızası dışında çocuğun ülkeden çıkarıldığını iddia ettiği ve çocuğun kendisine teslimini talep ettiği belirtilmiştir. Başvurucu; yargılama sırasında çocuğun annesinin noter aracılığıyla 15/5/2019 tarihli belgeyle çocuğun yurt dışına çıkmasına, yolculuk yapmasına, yurt dışında yaşamasına ve ülke sınırlaması olmaksızın babası ile birlikte hareket etmesine süresiz olarak ve çocuğu reşit olana kadar muvafakat verdiğine işaret etmiştir. Buna karşılık müşterek çocuğun annesi 10/6/2019 tarihli noter tasdikli belgeyle anılan muvafakatinin geri çekilmesine ilişkin belge düzenlettirdiğini, ayrıca başvurucu müşterek çocuğun anneannesinin alkol bağımlılığı olduğunu, çocuğu okuldan almaya sarhoş gittiğini ve müşterek çocuğun annesi kendisini şikâyet ettiği için Bulgaristan'a dönemediğini ileri sürmüştür.

5. Mahkemece yapılan yargılamada başvurucunun tanıkları dinlenmiştir. Müşterek çocuğun ise beyanı alınmış, çocuk hakkında sosyal inceleme raporları düzenlenmiştir. 19/1/2021 tarihli üç kişilik uzman heyeti tarafından düzenlenen raporda; başvurucu babanın müşterek çocuğun bakım ve ihtiyaçlarını karşılama hususunda olumlu motivasyona sahip olduğu, çocuk hakkında olumlu planlamalar yapabildiği, müşterek çocuk ile baba arasında sevgi ve güvene dayalı bir ilişki olduğu, çocuğun ihtiyaçlarının baba tarafından karşılandığı belirtilmiştir. Sonuç olarak annenin bulunduğu ülkeye müşterek çocuğun dönmesini gerektirecek bir durum olmadığı kanaati bildirilmiştir. Mahkemece alınan bu raporun hüküm kurmaya elverişli olmadığı belirtilerek "annenin yaşadığı ülkeye çocuğun geri dönmesi hâlinin çocuğu fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakıp bırakmayacağı veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşürüp düşürmeyeceği yolunda ciddi bir risk oluşturup oluşturmayacağı" hususlarında ayrıntılı rapor hazırlanması istenmiştir.

6. Anılan ara kararı üzerine düzenlenen 10/2/2021 tarihli raporda, çocuğun Bulgaristan'a uyum sürecinin nasıl yönetileceği ve çocuğun gelişimine yönelik tüm şartların detaylı olarak incelendiği bir sosyal inceleme raporu olmadığından çocuğun geri dönmesinin çocuğu fiziki bir tehlikeye maruz bırakıp bırakmayacağı veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşürüp düşürmeyeceği yolunda ciddi bir risk oluşturup oluşturmayacağı hususunda kanaat oluşmadığı ifade edilmiştir. Bunun yanında çocuğun Bulgarca bilmediği, annesinin yanında Bulgaristan'da yaşaması hâlinde çocuğa dil konusunda destek olacak birinin olmadığı dikkate alındığında çocuğun ortama uyum sağlamada zorlanacağı, doğduktan sonra babası ile yaşadığı, bakım, korunma, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarının herhangi bir ihmal olmadan sağlandığı belirtilmiştir. Sonuç olarak baba ile

çocuk arasında yakın bir ilişki olduğu, çocuğun baba ve sosyal çevresinden ayrılması ile mevcut düzeninin bozulmasının çocuğun psikososyal gelişimini olumsuz etkileyebileceği kanaatine ulaşıldığı bildirilmiştir.

7. Mahkemenin 4/7/2021 tarihli kararıyla müşterek çocuğun mutat meskeni olan Bulgaristan'a iadesine ve çocuğun anne tarafından teslim alınmasına karar verilmiştir.

i. Kararın gerekçesinde müşterek çocuğun annenin muvafakatiyle Bulgaristan'dan Türkiye'ye getirildiği ancak daha sonra dönmemek suretiyle ve annenin verdiği muvafakati geri çekmesiyle başvurucu babanın çocuğu o andan itibaren haksız olarak alıkoyduğu, bunun sonucu olarak annenin çocuğu üzerinde kanundan doğan haklarının ihlal edildiğinin kabul edildiği belirtilmiştir. Ayrıca mutat meskenin Bulgaristan olduğu tespiti yapılmıştır.

ii. Bunların yanı sıra kararda müşterek çocuğun yargılama süresi içinde yedi yaşını doldurduğu vurgulanarak çocuğun "Annemle görüntülü görüşemiyoruz ancak telefonla iletişim kuruyorum. Önceden Bulgaristan'da yaşıyorduk daha sonra burada yaşamak için İstanbul'a geldik. Burada evimiz var. Annemle en son yüz yüze ne zaman görüştüğümüzü hatırlamıyorum. Birkaç yıl geçti. Annemi azıcık özlüyorum. Azıcık özlememin sebebi buraya gelip bizimle yaşamadığı için. Annem beni seviyordu, ben de annemi seviyorum. Bulgaristan'da annem, babam, ninem ve dedemle birlikte yaşıyorduk. Ninem ve dedemle anlaşıyorduk. Onlar beni üzmüyorlardı. Onları da seviyorum. İstanbul'da da ninem, dedem, halam ve iki tane kuzenimle birlikte yaşıyorum." şeklinde beyanda bulunduğuna yer verilmiştir.

iii. Anılan kararda yargılamada alınan raporlar değerlendirilmek suretiyle çocuğun geri dönmesinin çocuğu fiziki bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceği yolunda ciddi bir risk olduğunun tespit edilemediği, Bulgarcayı bilmemesinin ise çocuğu psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağı veya psikolojik açıdan ciddi bir risk oluşturacağı hususunda rapordan farklı şekilde kanaate ulaşıldığı, çocuğun gelişim çağı dikkate alındığında annesinin yanında Bulgarcayı her zaman öğrenebileceğinin mümkün olduğunun kabul edildiği bildirilmiştir.

iv. Sonuç olarak çocuğun uzmanlar ve mahkeme huzurunda verdiği beyanlar ile tanık beyanlarının birlikte değerlendirildiği, iade isteğinin reddini gerektirecek vahim bir tehlikenin varlığı veya geri dönmesinin çocuğu fiziksel ve psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağı ya da başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceğine dair ciddi bir riskin ve sözleşmede kabul edilen diğer iadeden kaçınma sebeplerinin varlığının ispatlanamadığı ifade edilmiştir.

8. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 38. Hukuk Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) kararında, incelemenin duruşma yapılmadan karar verilmesinin mümkün olduğu hâllerden olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında tarafların iddia ve savunmaları, toplanan deliller, tanık beyanları, yasal mevzuat ve uluslararası sözleşme hükümleri, Yargıtay kararları ile tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilmek suretiyle iade kararı verilmesinde bir isabetsizlik görülmediği kanaatine varıldığı bildirilmiştir.

9. İstinaf başvurusunun esastan reddine karar verilen başvurucu, temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucunun temyiz incelemesinin duruşmalı olarak yapılması talebi Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin (Daire) 28/2/2022 tarihli kararıyla mutat meskene iadeye ilişkin kararların temyiz incelemesinin duruşmalı yapılacağına dair mevzuatta hüküm

bulunmadığı, ayrıca söz konusu davaların öncelikle ve acele görülmesi gerektiği vurgulanarak reddedilmiş, yapılan temyiz incelemesi üzerine hüküm onanmıştır.

10. Başvurucu, nihai hükmü 8/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 29/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; annenin muvafakat vermesi üzerine Türkiye'ye geldiklerini, annenin çocuğu görmek için Türkiye'ye hiç gelmediğini, kendisi hakkında şikâyetçi olduğunu ve Bulgaristan'a gitmesi hâlinde tutuklanacağını beyan etmesi üzerine kendisinin de Bulgaristan'a gidemediğini belirtmiştir. Bunun yanında başvurucu, müşterek çocuğun anneannesinin alkol bağımlılığı olduğunu ve çocuğu okuldan almaya sarhoş şekilde gittiğini ileri sürmesine rağmen bu konuda araştırma yapılmadığını ve sosyal inceleme raporlarında yer alan lehine kanaatlerin hükme esas alınmadığını ifade ederek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun ihlal iddiaları incelenirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

14. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Her çocuk, menfaatleri aksini gerektirmedikçe ebeveyni ile doğrudan ve düzenli olarak kişisel ilişkisini sürdürme hakkına sahiptir. Lahey Sözleşmesi, yasa dışı kaçırılan veya taraf devletlerden birinde alıkonulan çocuğun ivedi şekilde iadesini ve ebeveyn tarafından gerçekleştirilen uluslararası çocuk kaçırma vakalarının çözümü hususunda hızlı bir prosedür öngörmekte ve Lahey Sözleşmesi'nde yer verilen sınırlı sayıdaki istisnai hâller dışında çocuğun bulunduğu ülkenin yetkili makamlarının çocuğu mutat ikametgâhı olan ülkesine ivedi şekilde iade etmesini zorunlu kılar (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 46, 47; Emrah Acıdereli, B. No: 2018/34860, 12/1/2021, § 34). Söz konusu istisnalardan biri de çocuğun ağır fiziksel veya psikolojik zarar riskine maruz bırakılması veya başka bir şekilde katlanılmaz bir duruma sokulması olarak sayılmaktadır (Marcus Frank Cerny, § 75; Levent Aşıklar, B. No: 2014/13936, 8/3/2018, § 77; Nuray Öztürk, B. No: 2017/38142, 10/6/2020, § 44). Anayasa Mahkemesi, anneye bağımlılık çağında olan ve doğumundan itibaren annenin baktığı çocukların anne yanındayken alıştığı koşullardan ve anneden koparılarak başka bir ülkeye gönderilmesinin çocuk üzerinde olumsuz etkilerinin olabileceğinin de gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir (Dilek Tsakırıdıs, B. No: 2018/35068, 9/6/2020, § 46).

17. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile yaşamının tesisinde dikkate alınması gereken temel unsur çocuğun üstün yararıdır. Anayasa Mahkemesi çocuğun üstün yararını mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde gözetilmesi gereken bir ilke olarak kabul etmektedir. Bu bağlamda kamu

makamlarının çocuğun üstün yararını daima dikkate alarak ve ebeveyn ile çocuğun menfaatleri arasındaki adil dengeyi gözeterek karar vermeleri gerekmektedir (M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 133; Şükran İrge, B. No: 2016/8660, 7/11/2019, § 33). Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetleme ve özellikle mahkemelerin Lahey Sözleşmesi hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirleme yetkisine sahiptir (Marcus Frank Cerny, § 62; Levent Aşıklar, § 68).

18. Somut olayda müşterek çocuğun başvurucu ile birlikte ve annesinin de rızasıyla Türkiye'ye geldiği anlaşılmıştır. Başvurucu baba ve anne arasında resmî nikâh bulunmadığından müşterek çocuğun ancak annesinin noter aracılığıyla vereceği muvafakat belgesiyle yaşanan ülke dışına çıkması mümkündür. Müşterek çocuk ve baba Türkiye'ye geldikten sonra dönmemeleri üzerine annenin noter tasdikli belgeyle muvafakati geri çekmeye ilişkin belge düzenlettirdiği yargılama sırasında tespit edilmiştir. Mahkemece iade isteğinin reddini gerektirecek vahim bir tehlikenin varlığı veya çocuğun geri dönmesinin çocuğu fiziksel ve psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağına ya da başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceğine dair ciddi bir riskin ve Lahey Sözleşmesi'nde kabul edilen diğer iadeden kaçınma sebeplerinin varlığının ispatlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Lahey Sözleşmesi'nin 13. maddesine göre çocuğun iade edilmesinin çocuğu fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağının veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceğinin tespiti hâlinde yargısal makamların usule ilişkin güvenceleri işleterek ve çocuğun üstün yararını gözönüne alarak iade talebini reddetme konusunda takdir yetkisine sahip oldukları şüphesizdir. Bu doğrultuda ilgili yargısal makamlarca yapılan değerlendirmelerde öncelikle mutat meskenin belirlendiği, ardından çocuğun yararının neleri gerektirdiğine ilişkin ayrıntılı değerlendirmelerin yapıldığı, gerek başvurucu olan babanın gerekse annenin iddialarının dikkate alındığı, taraflarca ileri sürülen delillerin irdelendiği ve Lahey Sözleşmesi'nin 13. maddesinde yer alan iadeden kaçınma sebeplerinin hangi gerekçelerle gerçekleşmediğine yönelik hususlarda ilgili ve yeterli açıklamalara yer verildiği görülmüştür. Bunun yanında çocuğun iade edilmesi hâlinde fiziki ve psikolojik tehlikeyle karşılaşabileceğine ilişkin kanıtlanmış bir iddianın olmamasının karara esas teşkil ettiği anlaşılmaktadır. Tüm bu açıklamalar ve tespitler kapsamında başvuruya konu iade talebini inceleyen yargılama makamlarının çocuğun ve ebeveynin menfaatlerine ilişkin olarak yapılan inceleme ve değerlendirmelerinin yeterli olmadığı söylenemez.

20. Başvurucu, dava süreçlerinde iddia ve savunmaları ile delillerini yazılı ve sözlü olarak sunmuş; verilen kararlara karşı kanun yollarına başvurarak etkili bir katılım sağlamıştır. Neticede adil yargılanma hakkının usule ilişkin gereklerine riayet edilerek yapılan yargılamalar sonucunda çocuğun üstün yararının sağlanması amacı doğrultusunda ve Lahey Sözleşmesi'nin getirdiği güvenceler de gözönüne alınarak yargılama makamlarınca oluşturulan çocuğun iade edilmesi talebinin kabulüne ilişkin karar gerekçelerinin aile hayatına saygı hakkı bağlamında ilgili ve yeterli olduğu, bu suretle çatışan menfaatler arasında adil dengenin kurulduğu sonucuna ulaşılmıştır (benzer değerlendirmeler için birçok karar arasından bkz. Yıldız Yıldız, B. No: 2015/19293, 17/7/2018; Ali Korkmaz, B. No: 2019/26899, 11/12/2019; Mehmet Emin Balcı, B. No: 2015/10459, 8/1/2020; Nuray Öztürk, B. No: 2017/38142, 10/6/2020; Turan Henden, B. No: 2022/75081, 18/12/2024).

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLBEY ÜNAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/63268 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/63268

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLBEY ÜNAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/63268)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. İlbey ÜNAL

2. Osman BALBAY

3. Zafer ÜNAL

Vekili : Av. Mehmet Fatih ALGÜL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu kurumundan olan para alacağının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucular, nihai hükmü 24/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 17/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyon 27/5/2024 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucular Osman Balbay ve Zafer Ünal'ın Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin

İddia

2. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesine göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamusal eylem veya işlemden başvurucunun kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42-45).

3. Somut olayda başvuruculların şikâyet ettikleri dava dosyasına taraf olmadıkları anlaşılmaktadır. Bireysel başvuru formunda da başvuruculların dava dosyasında taraf olanlarla bağlantısı kurulmamış ve şikâyete konu başvurudan hangi nedenle etkilendiklerine ilişkin bir bilgi ve belge sunulmamıştır. Bu nedenle başvuruculların ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü dava nedeniyle mağdur sıfatının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucu İlbey Ünal'ın Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, kamu kurumlarından olan çeşitli para alacaklarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına (veya uğratılarak ödenmesine) ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamu makamlarından olan alacakların enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybınauğratılmasının (veya uğratılarak ödenmesinin) başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017; ihale alacağı yönünden bkz. ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017; vergi iadesi alacağı yönünden bkz. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş., B. No: 2013/28, 25/2/2015; deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. Abdulhalim Bozboğa, B. No: 2013/6880, 23/3/2016; Yıldız Korkut, B. No: 2016/8532, 9/5/2019; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. Vildan Utku Atalay, B. No: 2015/4812, 7/2/2019).

6. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular,ihlalin tespiti ile 6.000.000 TL maddi ve her bir başvurucu için 100.000 TLmanevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda başvurucu İlbey Ünal yönünden tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucular Osman Balbay ve Zafer Ünal'ın mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucu İlbey Ünal'ın mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının başvurucu İlbey Ünal yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin başvurucu İlbey Ünal'ın mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesine (E.2019/1397, K.2021/577) gönderilmek üzere Ankara 18. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2015/316, K.2017/305) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664.10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucu İlbey Ünal'a ÖDENMESİNE, başvurucular Osman Balbay ve Zafer Ünal tarafından yapılan yargılama giderlerinin üzerlerinde BIRAKILMASINA,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucu İlbey Ünal'ın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN DAŞKIN

B. No: 2022/100238 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/100238

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN DAŞKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/100238)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Süleyman DAŞKIN

Vekili : Av. Ahmet Murat YURTSEVEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir gazetede yayımlanan köşe yazısındaki ifadeleri nedeniyle açılan tazminat davasının reddedilmesinin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Manisa Celal Bayar Üniversitesinde kamu görevlisi olarak çalışmaktadır. Başvuruya konu makaleyi yazan C.K. ise gazeteci olarak görev yapmaktadır.

3. Türkiye gazetesinde C.K. imzasıyla 19/11/2018 tarihinde yayımlanan ve başvuruya konu olan "Anadolu'dan Trajikomik Bir Yargı Hikayesi" başlıklı yazı şu şekildedir:

"Geçtiğimiz iki yazımda Türkiye’de yeniden hortlayan ve âdeta gizli iktidar odağı konumuna oturmak isteyen Kemalist vesayet zihniyetinden bahsetmiştim. Kemalistler bu ülkede özellikle yargıdaki ve bürokrasideki yerleşik kadrolarından hareketle yeni bir 28 Şubat ya da 27 Mayıs ortamını oluşturabilir miyiz diye toplumu yokluyorlar. Daha önce ifade ettiğim gibi FETÖ tehlikesinin bizler tarafından bitirilmesinin ardından yeni vesayet ve darbecilik tehlikesinin kaynağı Kemalizm adı altında faaliyet gösteren bu ulusalcı kadrolardır. Fetullahçılar nasıl vesayetçi bir çeteyse, bu ulusalcılar da aynı şekilde devlet içinde

çeteleşmeye çok müsait bir yapıdır. Bu tespitler de bana ait değildir. Bu topraklardaki büyük harfle DEVLET olgusu noktası virgülüne kadar bu ulusalcı vesayet ve darbe tehdidini tespit etmiştir. Türkiye gazetemizin çok konuşulan 'Ulusalcı darbe tehlikesi var' manşeti boşa atılmamıştır.

Şunu herkes bilmeli ki, Gülenist vesayetçilik ile Kemalist vesayetçilik arasında sadece dış boya farkı vardır. 28 Şubat zihniyeti ile 15 Temmuz zihniyeti arasında fark yoktur. Her türlü vesayetçilik Müslüman Türk milleti ve DEVLET için tehdittir. Öte yandan FETÖ'cülerin de tamamen temizlendiğini söylemek mümkün değildir. Şu an tüm hain FETÖ'cüler Kemalist kılığına girerek saklanmaktadır. Yani şu an hem bürokrasi hem yargı içinde Kemalizm görünümlü Gülenizm tehlikesi de mevcuttur. Çoğu zaman da çok daha örgütlü hareket eden Fetullahçılar maalesef Kemalistleri de yönlendirmekte ve provoke etmektedir. Bu iki grubun ajandası Cumhurbaşkanımız Erdoğan'a düşmanlık başlığında çoğu zaman birleşmektedir.

Bu yeniden hortlayan Kemalist görünümlü Gülenist vesayetçiliğin hem yargı hem de özellikle üniversiteler ayağında örnekleri vardır. Bugün bu iki ayağı birleştiren trajikomik bir örneği anlatacağım sizlere. Manisa Celal Bayar Üniversitesi 2014 yılından itibaren FETÖ ile mücadele konusunda tüm üniversitelerimize örnek olacak kadar başarılı bir üniversitedir. Yayınlarda ara ara bu gerçeği ifade ettiğimi beni takip edenler bilir. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörü [K.Ç.] ve Rektör yardımcısı [B.K.] FETÖ ile mücadele konusunda çok cesur ve çok titiz bir mücadele vermişlerdir.

Tüm bu mücadele sürecinde DEVLET ile tam koordine içinde olmuşlar ve tüm tehditlere rağmen istisnasız tüm FETÖ'cüleri bu güzide okulumuzdan atmışlardır. Kendi üniversiteleri bünyesinden en çok sayıda FETÖ'cüyü ihraç eden üniversitelerden biri Celal Bayar Üniversitesi olmuştur. Oysa birçok üniversitemiz tehditlerden korkarak çok sayıda atılması gereken ismi okullarından atmadı. Bu zor süreçte gösterdikleri kararlılık sebebiyle [K.Ç.] ve [B.K.] gibi profesörlerimiz FETÖ'cülerin hedefi olmuşlardır. Manisa'nın milliyetçi-muhafazakâr halkı tarafından bu yönetim destek alırken pozisyonlarını kaybettikleri için Kemalistler de tıpkı Gülenistler gibi bu yönetimin düşmanı konumunda.

Şimdi ise bu bahsettiğim Kemalist vesayet odakları ile beraber bu Kemalist görünümlü Gülenistler tuhaf yöntemlerle intikam almaya kalkıyorlar. Bu üniversitede görev yapan Süleyman Daşkın isimli kendine Kemalist diyen şahıs kendisini görevden aldığı için Rektörlüğe kızıyor ve [B.K.'a] 'Trafikte selektör yakmak' suçundan dava açıyor. Evet sayın okurlarım yanlış duymadınız, böyle komik bir gerekçeyle dava açılıyor. Herkes başta gülüp geçiyor. Türkiye böyle çetin bir süreçten geçerken kimse bu konu ile ilgilenmiyor. Peki sonuçta ne oluyor? Yargı ve bürokrasideki Kemalist dayanışması çalışıyor ve [K.] 'trafikte selektör yapmak'tan 2 ay 15 gün hapis cezası alıyor. Hâkim [M.D.] hukuk tarihine geçen bu karara imza atıyor. Bu karar üzerine de Süleyman Daşkın yeniden eski görevine iadesini istiyor. [A.N.] mezarından çıksa bundan daha komik bir öykü yazabilir mi bilmiyorum.

Yani 'Benim gibi Atatürkçüyü görevden aldınız. Ben de size selektör yakmaktan hapis cezası aldırdım. Hadi beni görevime iade edin' diye özetlenebilecek mikro düzeyde tuhaf bir vesayet mekanizması. Hâkim bence eksik ceza vermiş. 'Trafikte selektör yakarak çaktırmadan Atatürk ilkelerini ihlal'den direkt tutuklama vermeliydi! [B.K.] da öğrenirdi böylece bu ülkenin sahibi kimmiş. 27 Mayıs ve 28 Şubat zihniyetinin hâlâ dipdiri olduğunu öğreteceksiniz bu Erdoğancılara ki, hadlerini bilsinler! Bu sene fahri doktorayı da [Y.G.Ö.'e] versin Celal Bayar Üniversitesi. Yoksa bir selektör cezası da [K.Ç.'ye] gelir ha.

Gülüyorsunuz ama Anadolu üniversitelerimizde böyle örnekler çok sayın okurlarım. Her

grup adamını bulup bürokrasi ve yargı içi mekanizmalarla tuhaflıklar yapmaya kalkıyor. Genelde perde arkasında olan Kemalist görünümlü Gülenist yapılar da provokasyonlara destek oluyor. Ama bu arada herkes bilsin ki DEVLET de uyumuyor. Yaşanan her şey görülüyor, raporlanıyor. 5 sene önce bugünlerde Fetullahçılar da kendilerini böyle çok güçlü falan zannediyordu. DEVLET ile oyun oynanmayacağını öğrendiler..."

4. Bahse konu köşe yazısı ile ilgili olarak başvurucu, kişilik haklarının ihlal edildiğini ve hakkında gerçek dışı isnatlarda bulunulduğunu ileri sürerek manevi tazminat davası açmıştır. İlk derece mahkemesi manevi tazminat isteminin kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde şu hususları belirtmiştir:

"Somut olayda; davacı hakkında Türkiye Gazetesinin 19/11/2018 tarihli nüshasında yer alan haberde Anadolu'dan trajikomik bir yargı hikayesi başlığı atılmak sureti ile davacının ismi açık olarak belirtilerek mensubu olduğu üniversitenin mevcut rektör yardımcısı olan kişi ile görülmekte olan Manisa 6. Asliye Ceza Mahkemesinin 2018/254 Esas 2018/667 Karar sayılı 'Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma' suçundan Manisa 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2018/1640 D.iş kararı ile kesinleşen yargılamasının sonucu hakkında gerek yargılamayı yapan hakimin isminin gerekse davacının isminin açıkça yazılması ve hakim ile davacı arasında "yargı ve bürokrasideki kemalist dayanışması çalışıyor trafikte selektör yapmaktan hapis cezası" veriliyor ifadesi ile hakim ile davacı arasında işbirliği yapıldığına dair herhangi bir açılmış dava ya da verilmiş karar yok iken asılsız haber yapılarak davacının kişilik hakkına saldırıda bulunulduğu, yazı bütünü itibariyle değerlendirildiğinde davaya konu haberde özle biçim arasındaki dengenin korunmadığı, maksadı aşar ifadelere yer verildiği, haberin içeriğinde yer alan vurgulamaların davacıyı toplum karşısında küçük düşürmeye yönelik, kişilik haklarına ağır saldırı oluşturduğu, kamu yararı da bulunmayan bu şekilde haberlerin kişilik haklarına saldırı şeref ve haysiyetinin ihlal edilmesine yol açtığı kabul edilmiştir."

5. İlk derece mahkemesi kararının davalı tarafından istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi 11/10/2020 tarihinde davalının istinaf talebinin kabulüne karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararında, ilk derece mahkemesinin kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararında şu hususları belirtmiştir:

"Bu hali ile dava konusu haberin adli bir olaya ilişkin olduğu, güncel ve verildiği tarihteki görünürdeki gerçeğe uygun olarak yazıldığı, basının soruşturma makamları dışında ayrıca maddi gerçekliği araştırmasının beklenemeyeceği, adli olaylar ile ilgili haber yapılmasında kamusal yararın yüksek mahkeme içtihatları uyarınca var sayılacağı, olayın niteliğinden dolayı toplumsal ilginin de bulunduğu anlaşılmıştır. Davacının ismi basında yer aldıktan kısa süre sonra davacının cevabının yayın yapılmış olması göz önünde tutulduğunda, yayının suçsuzluk karinesini ihlal ettiği kabul edilemez .

Davacının Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nde Öğrenci İşleri Daire Başkanı kadrosunda bulunduğu, 28 yıldır görev yaptığı, kamusal bir şahsiyetinin bulunduğu, sıradan bir yönetici olmadığı, kamuoyunda tanınan ve bilinen bir kişi olduğundan davacının sade vatandaştan daha fazla eleştirilere katlanma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yüzden, davacı hakkında kullanılan ifadelerin kişisel değer yargısı ile bağlantılı ağır eleştiri niteliğinde olduğu, ancak hakaret boyutuna ulaşmadığı, davalı hakkında TBK.nun 74. Maddesi kapsamında hukuk hakimini bağlayan bir ceza kararı bulunmadığı gibi doğrudan davacının kişilik haklarına saldırının hedeflenmediği, ifade özgürlüğünün, sadece toplum tarafından kabul gören,

zararsız veya ilgisiz kabul edilen bilgi ve fikirler için değil; incitici, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerli olduğu,ifadelerin düşünceyi açıklama ve eleştiri hakkının sınırları kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır. İfade şekli de hoşa gitmeyen, sert, kaba ve rahatsız edici nitelikte ise de, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 10. Maddesi ile Anayasa 26. maddesi uyarınca, ifade ve düşünce özgürlüğü kapsamında korunması gerektiği; kişisel değer yargısı niteliğindeki bu beyanların eleştiri sınırlarında kaldığı kişilik haklarına zarar verecek boyuta ulaşmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Bu duruma göre; davalı tarafından davacıya yönelik olarak söylenilen sözler onun kişilik haklarına hukuka aykırı şekilde zarar verecek nitelikte olmadığından ve hakkındaki yorum, eleştiri ve iddialara cevap verebilme imkanına da aynı şekilde sahip olduğundan, İlk Derece Mahkemesince kısmen kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya uygun bulunmamış ve davalı vekilinin istinaf istemi yerinde görülmüştür."

6. Başvurucu, nihai kararı 18/10/2022 tarihinde öğrendikten sonra 14/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; başvuruya konu köşe yazısı ile terör örgütü üyesi olarak ifşa edildiğini, bu durumun gerçeği yansıtmayıp ve kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, ayrıca köşe yazısında geçen ifadelerin ağır eleştiri kapsamında olmadığını ve köşe yazarının kişisel değerlendirmeleri ile kaleme alındığını, bu durumun ifade özgürlüğü kapsamında kalmadığını, şeref ve itibar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

10. Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında incelenmesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2004, § 27; İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 49).

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Devletin bireyin manevi varlığının bir parçası olan kişisel şeref ve itibarına üçüncü kişilerin saldırılarını önlemek şeklinde bir pozitif yükümlülüğü vardır (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33). Diğer yandan demokratik bir toplumda ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğünün herkes için geçerli ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğu dikkate alınmalıdır (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 43; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36).

13. Somut olayda başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı ile davalının ifade özgürlüğü arasında adil bir denge kurulmalıdır. Buna göre Anayasa Mahkemesince çözümlenmesi gereken mesele, yayımlanan köşe yazısında kullanılan ifadeler nedeniyle açılan tazminat davasının reddedildiği somut olayda başvurucunun şeref ve itibarının

korunması hakkı ile basın özgürlüğü arasında adil bir denge kurulup kurulmadığını belirlemek olacaktır. Başvurucu esas olarak köşe yazısında dile getirdiği ifadelerin gerçekle ilgisinin olmadığını ileri sürmüştür. O hâlde ihtilaflı ifadelerin gerçekle ilişkisini belirlemek için ele alınması gereken ölçüt, başvuruya konu ifadelerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilmesidir (ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkının dengelenmesinde dikkate alınacak kriterlere ilişkin daha detaylı açıklama için bkz. Bilal Uçar, B. No: 2019/10122, 21/9/2022, § 14). Çünkü maddi olgu olarak değerlendirilen ifadelerin kanıtlanması beklenirken değer yargısı sayılan ifadeler için ise belli bir olgusal temelin varlığı şartı aranmalıdır (Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 57; İlhan Cihaner (2) § 64).

14. Demokratik bir toplumda basının işlevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmesi için özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi şarttır (İlhan Cihaner (2), § 48; Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2013/2623, 11/11/2015, § 42; Kadir Sağdıç § 53). Basın tarafından kötü niyetli olarak gerçeğin çarpıtılması bazen kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aşabilir. Gerçeğe uygun bir beyana kamunun gözünde yanlış bir imaj uyandırabilecek vurgular, değer yargıları, varsayımlar hatta imalar eşlik edebilmektedir. Dolayısıyla haber verme görevi zorunlu olarak ödev ve sorumluluklar ve basın kuruluşlarının kendiliğinden uymaları gereken sınırlar içermektedir. Bu durum, özellikle basında yer alan söylemlerde isimleri zikredilen kişilerin ciddi şekilde itham edilmeleri hâlinde geçerlidir (İlhan Cihaner (2), § 61; Orhan Pala, B. No: 2014/2983, 15/2/2017, § 48; Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş., § 43; Kadir Sağdıç, § 54).

15. Başvuruya konu köşe yazısı incelendiğinde başvurucunun çalıştığı kurumdaki görevinin değişmesi sonrasında yöneticisi hakkında trafikte selektör yapma eylemi nedeniyle şikâyetçi olarak kamu davası açılmasını sağladığı, dahası davaya bakan hâkimle hukuka aykırı iş birliği yaptığı ileri sürülmüştür. Ayrıca köşe yazısında bu iş birliğinin bir ideolojik düşünce çerçevesinde organize edildiği ve başvurucunun bu durumu eski görevine iade edilebilmesi için bir araç olarak kullandığı iddia edilmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi, kararlarında kamusal yetki kullanan görevlilerin işlevleri nedeniyle daha fazla eleştiriye katlanmak durumunda olduklarını ve bunlara yönelik eleştirinin sınırlarının çok daha geniş olduğunu her zaman vurgulamıştır (Nilgün Halloran, § 45; İlhan Cihaner(2), § 82; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 42). Bu açıdan kamu görevlisi olan başvurucunun görev değişikliği nedeniyle hakkında ileri sürülen eleştirilere daha fazla tolerans göstermesi gerektiği kabul edilmekle birlikte bu eleştirilerin şeref ve itibarının korunmasını isteme hakkını ihlal eder boyuta ulaşmaması gerektiği de unutulmamalıdır.

17. Dolayısıyla burada ele alınması gereken husus, başvurucu hakkındaki iddiaların şeref ve itibarın korunması hakkını ihlal eder boyutta olup olmadığıdır. Bu nedenle dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilmesi önemlidir. Bu noktada maddi olgular ile değer yargısı arasında dikkatli bir ayrıma gidilmelidir. Maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığı hatırda tutulmalıdır (Kadir Sağdıç, § 57; İlhan Cihaner (2) § 64).

18. Bu doğrultuda köşe yazısında ileri sürülen iddialar bir bütün olarak ele alındığında başvurucu hakkındaki iddiaların genel itibarıyla maddi olgulara dayalı olduğu kabul edilmelidir. Özellikle başvurucunun yargı mensubuyla iş birliği yaparak yöneticisinin ceza almasını sağladığına dair iddiaların olgusal isnatlar olduğu açıktır. Bu nedenle olgusal isnat

içeren ifadeler kapsamında basının gazetecilik etik ve ilkelerine uygun olarak ve iyi niyetle topluma doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirip getirmediği belirlenirken ileri sürdüğü olgusal iddiaların doğruluğu konusunda yeterli araştırmayı yapıp yapmadığı denetlenmelidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 63; Mehmet Doğan Uğurlu ve diğerleri, B. No: 2015/954, 12/9/2018, § 54). Bununla birlikte gazetecilerden bir beyanın doğruluğunu kanıtlamakla yükümlü savcı gibi hareket etmelerini beklemek aşırı yüksek bir ispat külfeti getirir ve böyle bir mükellefiyet sanık veya davalı olarak yargılandıkları davalarda hakkaniyete uygun düşmeyen sonuçlara ulaşılmasına neden olabilir (Orhan Pala, § 51).

19. Somut başvuruda köşe yazarı tarafından bahsedilen ve yazıda trajikomik olarak nitelenen trafikte selektör yakmak eylemi nedeniyle görülen bir ceza davasının varlığı ile bu davanın taraflarından birinin başvurucu ve diğer tarafın başvurucunun çalıştığı kurumdaki yöneticisi olduğu konusunda herhangi bir şüphe bulunmamaktadır. Nitekim ilk derece mahkemesi de kararında bu durumun varlığını kabul etmektedir. Diğer yandan köşe yazısında başvurucunun ceza yargılaması yapan hâkim ile iş birliği yaptığına ilişkin iddiaların dayanaklarının gösterilemediği anlaşılmıştır. Her ne kadar basın özgürlüğünde belli ölçüde abartıya hatta tahrik yoluna başvurmak mümkün olsa da bu özgürlük aynı zamanda ilgililerin meslek ahlakına saygı göstererek doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket etmelerini de zorunlu kılmaktadır (İlhan Cihaner (2), § 60). Ancak davalı köşe yazarı tarafından başvurucunun hâkim ile iş birliği yaptığına ilişkin bir olgu, bilgi veya belge ortaya konmadığı gibi yapılan yargılamalar sırasında buna ilişkin destekleyici bir açıklamada da bulunulmamış, yine söz konusu iddianın ilk kez kendisi tarafından dile getirilmeyip daha önce haberlere konu olduğu da ileri sürülmemiştir. Nitekim bu nedenle ilk derece mahkemesi kararında başvurucunun hâkim ile iş birliği yaptığına dair açılan bir dava veya verilen bir karar olmadığı, bu nedenle başvurucu hakkındaki iddiaların kişilik haklarına saldırı kapsamında olduğu belirtilmiştir.

20. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru incelemesinde bireylerin anayasal hakları ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin dava konusu olguları değerlendirmesine ve hukuku yorumlamasına müdahalede bulunmaz (Önder Balıkçı, § 47; Haci Boğatekin (2), B. No: 2014/12162, 21/11/2017, § 49). Yukarıda yapılan tespitler kapsamında başvurucunun şeref ve itibarının korunması amacıyla açtığı davada Bölge Adliye Mahkemesi tarafından ortaya konulan ret gerekçesinin davanın temeliyle ilgili maddi ve hukuki sorunların açıklığa kavuşturulması bakımından ilgili ve yeterli olduğu kabul edilemez. Sonuç olarak yargı mercilerinin ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurduğundan bahsedilemeyeceği değerlendirilmiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi ve 50.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama yaparak Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve

Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar ve benzer yöndeki kararlar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak ihlalin tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın koruması hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin şeref ve itibarın korunması hakkına yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesine (E.2020/255, K.2022/1953) iletilmek üzere Manisa 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/303, K.2019/801) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEDİNE İZMİR

B. No: 2022/103449 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/103449

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEDİNE İZMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/103449)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Medine İZMİR

Vekili : Av. Mustafa ALICI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Toprakkale İlçe Emniyet Müdürlüğüne bağlı görevlilerce 8/10/2016 tarihinde yapılan devriye hizmeti esnasında bir açık arazi üzerindeki yol kenarında atılı vaziyette 315 kitap ile 50'yi aşkın CD ve DVD bulunmuştur. Söz konusu kitapların bir kısmının ve dijital materyallerin Fetullah Gülen ile ilgili olduğu anlaşılmıştır.

3. Yapılan inceleme sonucunda bulunan kitapların birisinde başvurucunun parmak izi çıkmıştır. Söz konusu kitap hakkında Bakırköy 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 28/7/2016 tarihli ve Bakırköy 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin 29/7/2016 tarihli kararları ile basım, dağıtım ve satış yasağı getirildiği, ele geçirilen kitaplara elkonulması kararları olduğu soruşturma evrakından anlaşılmıştır. Yine aynı şekilde söz konusu kitaplar arasında parmak izi tespit edilen dördü erkek, ikisi kadın olmak üzere altı kişi daha bulunmaktadır.

4. Bunun üzerine başvurucu ve diğer kişiler hakkında soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında başvurucu, Antalya'da yakalanmış; Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) ve Osmaniye Barosundan atanan müdafii eşliğinde ifadesi alınmıştır. İfadesinde suçlamaları kabul etmemiş; parmak izi tespit edilen kişileri tanımadığını ifade etmiştir. Mezun olduktan sonra bir gündüz bakımevi ve kreşinde işe başladığını, 2016 yılı Haziran ayına kadar burada danışman olarak çalıştığını belirtmiştir. Başvurucunun ikametgâhına en yakın karakola müracaat ederek imza atmak suretiyle adli kontrol altına alınmasına, yurt dışına çıkışının da yasaklanmasına Osmaniye 1. Sulh Ceza Hâkimliğince 16/5/2017 tarihinde karar verilmiştir.

5. Parmak izi tespit edilen diğer şüphelilerden R.Y.nin soruşturma esnasında müdafi eşliğinde alınan ifadesinin bir kısmı şu şekildedir:

"... ben 2010-2014 yılları arasında FETÖ/PDY'ye ait Işık Evlerinde kaldığım için ve buralarda kitap okuduğumuz için parmak izimin çıkması normaldir, ifademde belirttiğim gibi ben 2014 yılından sonra Osmaniye'ye hiç gitmedim, bulanan iz eski izdir diye düşünüyorum. Dedi.

Şüpheliye açık alanda bulunan karton kutu içindeki 315 Adet kitap ve materyallerin üzerinde kendisinden başka ...., [İ.B.Ö], Medine [başvurucu], ..., ... ve ...'in parmak izlerinin de bulunduğu hususu hatırlatılarak soruldu:

Şüpheli cevaben, bana okumuş olduğunuz şahıslardan Medine'[y]i tanırım. Medine'[y]i cemaat yapılanması içinde yer alması nedeniyle tanıyorum, kendisi benimle birebir irtibat halinde olan birisi değildi, Medine abla idi, ancak sözü geçen, söyledikleri doğrultunda işlem yapılan birisi olduğu için ev ablasının üzerinde olduğu düşünüyorum, belletmen de olabilir. Ev ablaları evde kalan öğrencilerle ilgilenir, belletmen ise ev ablaları ile ilgilenir ev ablalarından sorumludur..."

6. Şüpheliler hakkında yapılan işlemler sonrasında Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığınca dört şüpheli için çeşitli gerekçelerle 9/6/2017 tarihinde tefrik kararı verilmiştir.

7. Daha sonra başvurucu ile iki şüpheli hakkında aynı dosya üzerinden Başsavcılık tarafından 12/6/2017 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianame 22/6/2017 tarihinde Osmaniye 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) kabul edilmiştir. Tensip Tutanağı'yla başvurucu ve adli kontrol kararı verilen diğer sanık R.Y. hakkında savunma ve delillerinin tespiti için Antalya Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesi ile İstanbul Anadolu Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesine SEGBİS istemli istinabe yazısı yazılmasına dair ara kararı verilmiştir.

8. Yargılamanın 23/8/2017 tarihli birinci celsesine başvurucu ve sanıklardan R.Y. SEGBİS aracılığıyla katılmıştır. Başvurucu savunmasında özetle; Osmaniye'de bulunan bir gündüz bakımevinde danışma görevlisi olarak çalıştığını, kreş içerisinde bazı kitapların da mevcut olduğunu, bu kitapların neler olduğunu hatırlayamadığını, bazen ortalıkta kalan kitaplara bakarak sahiplerini bulduğunu belirtmiştir. Ayrıca söz konusu örgüt liderine ait kitapları okumadığını, 2016 yılı Haziran ayı gibi işten ayrıldığını, sanıklardan R.Y.nin 17/5/2017 tarihli beyanlarını kabul etmediğini, ev ablası ve belletmen olmadığını, kreşte danışma görevlisi olarak bulunduğunu, sohbet adı verilen toplantılara katılmadığını ifade ederek duruşmalardan bağışık tutulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

9. R.Y. ise SEGBİS aracılığıyla daha önceki ifadelerini tekrarlayarak birtakım açıklamalarda bulunmuştur. Duruşmadaki ifadesinden sonra kollukta, Cumhuriyet savcısı ve Sulh Ceza Hâkimliği esnasında verdiği ifadeleri de kabul etmiştir. Duruşmadaki ifadesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Ben daha önce ayrıntılı beyanda bulunmuştum, o beyanımda birçok kişi ile ilgili ifadelerim mevcuttur, aynen tekrar ediyorum, ben Medine'[yi] 2011 yılında tanıdım, o zaman ben üniversite 2. sınıf öğrencisiydim, TOKİ [Toplu Konut İdaresi] evlerinde, Medine'[nin] de yandaki blokta kaldığını, kendisinin ev ablası ya da ev ablalarının üst görevlisi olan belletmen olduğunu beyan etmiştim. Üzerinden uzun zaman geçtiği için tam olarak hatırlayamıyorum. [A.K.] ile ilgili beyanlarım da doğrudur, kendisi evlilikten sorumluydu ve bana da hakim savcı gibi yüksek mevkide bir kişi bulup evlendireceğini söylemişti, ben ev ablalığı yaptığımı ve o dönemde bu yapıyla iltisaklı olduğumu kabul ediyorum, 2014 yılında üniversiteden mezun oldum ve bu yapıyla herhangi bir şekilde iletişime geçmedim, irtibatımı sonlandırdım, ..."

10. Celse sonunda başvurucunun duruşmadan bağışık tutulmasına karar verilmiştir. Bir sonraki duruşma günü olarak ise 12/12/2017 olarak belirlenmiştir. İkinci celseye başvurucu katılmamıştır. Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalalasında başvurucunun cezalandırılması talep edilmiştir. Duruşma sonunda başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla mahkûm edilmiştir. Aynı davada sanık olan R.Y. hakkında ise beraat kararı verilmiştir. R.Y. hakkındaki karar istinaf edilmeksizin kesinleşmiştir. Gerekçeli kararın başvurucu ile ilgili kısmı şu şekildedir:

"Sanığın 2009-2011 yılları arasında Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Muhasebe Bölümünde öğrenim gördüğü, okuldan mezun olduktan sonra 2011 yılından 2016 yılı Haziran ayına kadar FETÖ/PDY ile iltisaklı OSAŞ'a bağlı '.. Gündüz Bakımevi ve Kreşinde" danışman sıfatıyla idareci olarak burada çalıştığı, ele geçirilen kitaplardan '[Ç.H.]' adlı kitapta parmak izinin olduğunun uzmanlık raporuyla tespit edildiği, diğer sanık [R.Y.]'ın beyanından da anlaşılacağı üzere sanık Medine'[n]in FETÖ/PDY'nin Osmaniye kadın yapılanması içerisinde ev ablalarından sorumlu olduğu, sanığın kreşte danışman sıfatıyla idareci olarak çalışması, ev ablalarından sorumlu olduğuna dair [R.Y.]'ın beyanı da nazara alındığında sanığın FETÖ/PDY'nin Osmaniye kadın yapılanmasında ev ablalarının sorumlusu sıfatıyla örgüt hiyerarşisi içerisinde yer aldığı, devamlılık, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren eylemlerinin örgüt üyeliği boyutuna ulaştığı anlaşılmakla ..., "

11. Gerekçeli kararın başvurucuya tebliğ edilmesinden sonra bir avukat tarafından başvurucu adına noterden düzenlenmiş vekâletname, Mahkemeye sunulmuştur. Başvurucu müdafiinin istinaf dilekçesi üzerine yapılan incelemede istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir. Temyiz incelemesi sonucunda ise Yargıtay (kapatılan) 16. Ceza Dairesince hüküm bozulmuştur. Bozma gerekçesi, başvurunun üzerine atılı suç nedeniyle müdafii görevlendirilmesinin zorunlu olduğuna dayanmaktadır.

12. Bozma sonrası yapılan yargılamada bozma kararına uyularak başvurucunun savunması, müdafii eşliğinde SEGBİS yoluyla alınmıştır. Başvurucu, savunmasını benzer şekilde (bkz. 8) yapmış; suçlamaları reddetmiştir. Bununla birlikte süreç içinde 2008 ve 2014 yılları arasında aynı işyerinde çalışan D.Z.nin Osmaniye İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezdinde şüpheli sıfatıyla ve müdafi eşliğinde alınan beyanları dosyaya girmiştir. Bu kapsamda D.Z., sohbet toplantılarına kendisiyle başvurucunun da katıldığını belirtmiştir. Başvurucu; kendisinin 2014 yılında çalışmaya başladığını, söz konusu şahsın o zaman hamile olduğunu, onun yerine işe girdiğini, dolayısıyla birlikte toplantılara katılmasının imkânsız olduğunu ifade etmiştir. Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki mütalaasını sunmuştur. Başvurucu müdafii mütalaaya karşı savunma yapmak üzere süre isteminde bulunmuştur. Diğer taraftan D.Z.nin SGK kayıtlarının dosyaya celbini talep etmiştir. Ayrıca başvurucu lehine beyanda bulunan üç kişinin beyanlarının dosyaya celbini

istemiştir. Celse sonunda istem doğrultusunda ara kararı verilmiştir.

13. Celse arasında M.Ö. isimli bir şahsın daha kollukta şüpheli sıfatı ile verdiği ifadeler ve fotoğraf teşhis tutanakları Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Mahkemeye gönderilmiştir. Bu kapsamda M.Ö. ifadesinde; çalıştığı 2012-2016 arası dönemde, kendi görev yaptıkları binanın müsait olmaması hâlinde kreş bölümündeki Yeşil Oda diye tabir edilen odada örgütsel toplantıya katıldığını bildiği personeller arasında başvurucunun da olduğunu beyan etmiştir.

14. İkinci celse öncesi başvurucu müdafii, mesleki nedenlerle mazeret sunmuştur. Söz konusu celseye gelen olmamıştır. Celse arasında başvurucu müdafiinin beyanlarında isimleri geçen üç kişinin ifadesi dosya arasına alınmıştır. SGK sorgu sonucunda D.Z.nin 10/8/2014 tarihinde işyeri kaydının sona erdiği anlaşılmıştır. Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki mütalaasını tekrarlamıştır. Celse sonunda müdafinin mazeretinin kabulüne ve duruşmanın 13/1/2022 tarihine bırakılmasına karar verilmiştir.

15. Bu sırada başvurucu hakkında da beyanda bulunan beş kişinin daha kollukta şüpheli sıfatı ile verdiği ifadeleri dosyaya gönderilmiştir. Söz konusu kişilerin birçoğu özetle, başvurucunun haftalık sohbet toplantılarına katıldığını beyan etmiştir. Son celseye başvurucu yine müdafii eşliğinde SEGBİS yoluyla katılmıştır. Mahkeme Başkanı, dosyaya sunulan dokuz kişinin beyanını tek tek başvurucuya sormuş ve başvurucu sohbetlere katılmadığını ifade ederek beyanları reddetmiştir. Cumhuriyet savcısının mütalaasından sonra başvurucu müdafii özetle, başvurucunun çalıştığı yerin kreş olduğunu ve kitapta parmak izi çıkması hususunun örgüt üyeliğine işaret etmediğini ifade etmiştir. Ayrıca tanık R.Y.nin beyanının kesin olmadığını, tanığın "Karıştırıyor olabilirim." şeklinde beyanda bulunduğunu ileri sürmüştür. Başvurucunun son sözü sorularak hüküm verilmiştir. Başvurucu, silahlı terör örgütü üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla mahkûm edilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...

Sanığın 2009-2011 yılları arasında Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Muhasebe Bölümünde öğrenim gördüğü, okuldan mezun olduktan sonra 2011 yılından - 2016 yılı Haziran ayına kadar FETÖ/PDY ile iltisaklı OSAŞ'a bağlı '... Gündüz Bakımevi ve Kreşinde" danışman sıfatıyla idareci olarak çalıştığı, ele geçirilen kitaplardan '[Ç.H.]' adlı kitapta parmak izinin olduğunun uzmanlık raporuyla tespit edildiği, diğer sanık [R.Y.]nin beyanından da anlaşılacağı üzere sanık Medine'[n]in, FETÖ/PDY'nin Osmaniye kadın yapılanması içerisinde ev ablalarından sorumlu olduğu, sanığın kreşte danışman sıfatıyla idareci olarak çalışması, yine bozma ilamı sonrası yapılan yargılama aşamasında sanık hakkında [D.Z.], [M.Ö.], [M.K.], [Z.H.], [S.D.], [E.K.] ve [S.O.] isimli şahısların ifade tutanaklarında sanığı teşhis ettikleri, söz konusu ifade tutanaklarının dosyamız arasına alındığı, her ne kadar sanık suçlamaları kabul etmemiş ve [D.Z.] ile aynı dönem çalışmadığını beyan etmiş ise de; alınan SGK kayıtlarında bir dönem birlikte çalıştıklarının sabit olduğu, sanığın FETÖ/PDY'nin Osmaniye kadın yapılanmasında ev ablalarının sorumlusu sıfatıyla örgüt hiyerarşisi içerisinde yer aldığı, devamlılık, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren eylemlerinin örgüt üyeliği boyutuna ulaştığı, bu kapsamda sanığın üzerine atılı Silahlı Terör Örgütü FETÖ/PDY'ye üye olma suçunu işlediği anlaşılmakla ..."

16. Başvurucu müdafii, hükmü temyiz etmiştir. Temyiz dilekçesinde tanık beyanlarına ilişkin kısımda özetle; etkin pişmanlıktan faydalanmak isteyen tanıkların dinlenilmediğini ve ilgili kişilerin mahkemeye getirtilmediğini, olayı aydınlatma adına soru sorma haklarının

kısıtlandığını ileri sürmüştür. Sohbet içeriğinin örgütsel olup olmadığının bu tanık beyanlarına göre şüpheli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca sanık olarak yargılanan R.Y.nin beyanlarının kesin olmadığını ve bu kişinin kendi beyanları hakkında emin olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca 2014 yılında çalışmaya başladığını, R.Y.nin 2011 yılına ait olarak bilgiler verdiğini, 2011 yılı sonrası süreç ve R.Y.nin mezun olduğu 2014 yılına kadar olan dönem ile alakalı olarak söz konusu sanığın hiçbir beyan vermediğini ifade etmiştir. Diğer taraftan SEGBİS ile katıldığı duruşmalarda SEGBİS kaydının açılmaması sebebi ile savunmalarının bir kısmının duruşma zabıtlarına geçmemiş olduğunu, savunmalarının doğru anlaşılmadığını ve savunmalarına gerekçeli kararda da yer verilmediğini ileri sürmüştür.

17. Başvurucunun temyiz istemi esastan reddedilerek hüküm onanmıştır. Başvurucu, nihai kararı 13/11/2022 tarihinde öğrendiğini belirterek 28/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Komisyon; tanık sorgulama hakkı ile savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

19. Başvurucu; mahkûmiyet gerekçelerinden biri olarak celse arasında beyanları dosyaya giren yedi kişinin ifadeleri olduğunu, gerekçeli kararda tanık beyanları olarak yazıldığını, ismi yazılı kişilerden hiçbirisinin dinlenilmediğini, tanıklara soru sorma hakkının elinden alındığını şikâyet etmiştir. Cezalandırma açısından büyük oranda bu hususun belirleyici olduğunu, diğer sanık R.Y.nin 2011 yılına ilişkin bilgiler vermesi de dikkate alındığında etkin pişmanlık kapsamında verilen beyanların cezalandırma açısından belirleyici olduğunu gösterdiğini ileri sürmüştür. Yargıtayın bozma kararının müdafi huzurunda beyan alınmamasına dayandığı, sanık R.Y. ile başvurucunun da beyanı SEGBİS aracılığıyla alınmış olduğundan beyan sahibine bu hususların açıklatılmadığını iddia etmiştir. Ayrıca bozma sonrası yargılamada bu kişinin tanık olarak dinlenmesi ve soru sorması için imkân tanıması gerekirken diğer sanığın beyanının doğrudan hükme esas alındığından yakınmıştır.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararında tanık beyanlarının yanı sıra, ele geçirilen materyallerin üzerinde parmak izi bulunmasına ve Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile aidiyeti, iltisakı ve irtibatı tespit edilerek kapatılan kurumda çalışmış olmasına Mahkemenin vurgu yaptığına değinmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında özetle; Yargıtayın bozma kararı vermesinden önce yürütülen yargılamada ceza kararı verilmesinin delillerin yanlış değerlendirmesinden ibaret olduğunu, bozma kararında esas yönünden değerlendirme yapmaması nedeniyle bu hususun dikkate alınmadığını belirtmiştir. Bozmadan sonraki yargılama sürecinde dosyaya giren ifadelerin akıbeti belirlediği, bu nedenle bu ifadelerin en önemli delil olduğunu ileri sürmüştür.

21. Başvuru, tanık sorgulama hakkı kapsamında incelenmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile

ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ.M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ.M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

24. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

25. Tanık sorgulama hakkına ilişkin testin birinci aşaması kapsamında tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığının ortaya konulması gerekliliği esasen -anayasal düzeyde bir ilke olan- hükme temel alınan delillerin hâkim huzurunda ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğruyalık ilkesinin bir sonucudur. Bu kapsamda hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olan doğrudan doğruyalık ilkesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilecek ve bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilecektir. Bu bağlamda ceza yargılamasında kural olarak özellikle tanık beyanlarının esas hakkında kararı verecek hâkim/mahkeme tarafından alınması, tanık beyanlarının bu hâkim/mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir (Erdal Sonduk [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, § 43-46).

26. Sanığın, aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin

huzurunda yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorum şekliyle değil savunma makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirerek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla sanığın hukuki durumunu önemli ölçüde etkileyecek tanıkları huzurda dinlemelidir. Dolayısıyla tanıkların duruşma öncesinde veya haricindeki dinlenmeleri sırasında düzenlenmiş tutanakların veya yazılı açıklamaların duruşmada okunması huzurda dinlemenin eş değeri olarak değerlendirilemez (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. Erdal Sonduk, § 45).

27. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise bu tanığın duruşmada mutlaka dinleneceğini öngörmektedir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez. Anılan hükmün gerekçesinde de "Delillerin hükmü verecek mahkeme huzurunda ortaya konulması, tartışılması ve irdelenmesi adil yargılama ilkesinin temel gereklerindendir. Bu itibarla, duruşmada sanık ve tanığın ifadesine ait tutanakların okunması ile yetinilmesi, ancak zorunlu hâllerde kabul olunabilir." denilerek bu husus vurgulanmıştır (Erdal Sonduk, § 53). Kaldı ki Yargıtayın da bazı kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan, olayın delilinin tanık açıklamalarından ibaret olduğu durumlar hakkında genişletici bir yaklaşım benimsediği ve tanık ya da tanıkların beyanının tek değil belirleyici delil olduğu durumları da anılan hükmün kapsamında gördüğü anlaşılmaktadır (birçok karar arasından bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17/3/2021 tarihli ve E.2019/37533, K.2021/118; (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2020/220, K.2021/1681; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/12/2024 tarihli ve E.2023/1657, K.2024/17714 sayılı kararları).

28. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun; Osmaniye İl Emniyet Müdürlüğü nezdinde şüpheli sıfatıyla ifade veren ve celse arasında Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla başvurucunun yargılandığı Mahkemeye beyanları sunulan D.Z., M.Ö., M.K., Z.H., S.D., E.K., S.O.nun ifadelerinin delil olarak kabul edilmesi sonucunda bu tanıkların duruşmada dinlenilmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Konutu yargı çevresi dışında olup olmadığı dosya kapsamından tam olarak anlaşılamayan söz konusu tanıklar hakkında Mahkeme, ilgili kişilerin duruşmaya getirilmesi yönünde bir çaba içine girmemiştir. Tanık beyanları bir mahkeme önünde de alınmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun duruşmada tanıkları sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir. Ancak buna ilişkin bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

29. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati, B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi

dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hallerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

30. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararında bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdikleri beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda da Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir.

31. Başvurucu, sorgulanmayan tanıklar yanında R.Y.nin tekrar dinlenilmesi gerektiğini de belirtmektedir. Başvurucunun sunduğu temyiz dilekçesinde ise R.Y. isimli kişinin tekrar dinlenilmesi gerektiği belirtilmemekte, R.Y.nin ifadelerinin hükme esas alınamayacağı ileri sürülmektedir (bkz. § 16). Bu sebeple bireysel başvuru yolunun ikincil nitelikte olması gözetilerek R.Y.nin tekrar dinlenilmesi gerektiği yönündeki şikâyet bakımından daha ileri bir inceleme yapılmamıştır. Ancak başvurucu hakkındaki mahkûmiyet gerekçesine bir bütün olarak bakıldığında yargılama esnasında başvurucunun eylemlerini tam olarak hatırlayamadığına ilişkin beyanda bulunan R.Y.nin yanı sıra D.Z., M.Ö., M.K., Z.H., S.D., E.K. ve S.O.nun mahkemede alınmayan ifadelerinin de dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Başvurucu, soruşturma ve kovuşturma evresinde "sohbetlere" katılmadığını ısrarla ileri sürmüştür. Mahkûmiyet kararında ise söz konusu kişilerin fotoğraf üzerinden yapılan teşhis ve kendilerine yönelik yürütülen soruşturmalarda alınan beyanları doğrultusunda başvurucunun teşhis edildiğinin belirtilmesi ile yetinilmiştir. Sunulan temyiz dilekçesinden anlaşılacağı üzere başvurucu, katıldığı iddia olunan "sohbet" toplantılarının içeriklerinin örgütsel olup olmadığını da tartışmaya açmak istemektedir. R.Y.nin beyanında "...tam olarak hatırlamıyorum" demesi de gözetildiğinde mahkemede dinlenmeyen tanıkların beyanlarının belirleyici olmadığı söylenemez. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık beyanlarının belirleyici delil olarak mahkûmiyette kullanıldığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkıyla ilgili uygulanan testin üçüncü aşamasıyla ilgili bir inceleme yapılması gerekir.

32. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin 5271 sayılı Kanun'un 180. maddesinin "...tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen sözü edilen tanıkları Ses ve Görüntü Bilişim

Sistemi (SEGBİS) yoluyla neden dinlemediğine ilişkin olarak bir bilgi ve belgeyeulaşılamamıştır. Sözü edilen tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamıştır. Bu yüzden tanıkların gösterdiği reaksiyonlar konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiştir. Böylelikle tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken ve sorulara cevap verirken gösterdikleri reaksiyonlarla ilgili olarak izlenim edinememiş, doğruluğu test edilmiş tanık beyanlarını hükme esas alamamıştır.

33. Doğrudan doğruyalık ilkesine de aykırılık oluşturan bu durumun uyuşmazlığın aydınlatılmasında bir zaafiyete yol açma riski bulundurduğu açıktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Arslan [GK], B. No: 2020/19752, 6/2/2025, § 94).Sonuç olarak doğrudan doğruyalık ilkesi kapsamında güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık ifadelerinin mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda somut olayda hiçbir şekilde dinlenmemiş ve dinlenmesi için de herhangi bir çaba gösterilmemiş tanıkların duruşmada veya SEGBİS gibi vasıtaların kullanılması suretiyle dinlenmemesinin ve yazılı beyanlarının hükme esas alınmasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamışlardır.

35. Başvurucu ayrıca; suç tarihi itibarıyla Antalya'da ikamet ettiğini, yargılamanın Osmaniye'de yürütüldüğünü, bu hususu bilgi sahibi olmadığından itiraz konusu yapamadığını, duruşma zaptına ifadelerin eksik geçirildiğini, gerekçede delil olarak gösterilen diğer bir hususun Bank Asya kayıtları olduğunu, bu kayıtların da getirilmediğini ileri sürmüştür. Tanık sorgulama hakkı yönünden ulaşılan sonuç ve uygun görülen giderim gözetildiğinde savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

36. Başvurucu, ihlalin tespiti ile birlikte yeniden yargılama ve 100.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

37. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

38. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali

kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

39. İhlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Osmaniye 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/457, K.2022/16) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Başvurucu Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğundan bahisle yürütülen yargılama esnasında adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla başvuru yapmıştır.

2. Mahkememiz çoğunluğu tarafından, başvurucu hakkında yürütülen yargılama esnasında beyanlarda bulunan bazı kişilerin mahkeme tarafından dinlenilmediği ve bu beyanların hükme esas alındığı gerekçesiyle tanık sorgulama hakkı yönünden ihlal kararı verilmiştir.

3. Başvurucu, celse arasında beyanları dosyaya giren yedi kişinin ifadelerinin mahkumiyetine gerekçe teşkil ettiğini, bu kişilerden hiçbirisinin mahkeme tarafından dinlenilmediğini, tanıklara soru sorma hakkının elinden alındığını, hakkında verilen ceza hükmünde büyük oranda bu hususun belirleyici olduğunu, diğer sanık R.Y.’nin 2011 yılına ilişkin bilgiler verdiği de dikkate alındığında etkin pişmanlık kapsamında verilen beyanların cezalandırmaya esas alınmaması gerektiğini ifade etmiştir.

4. Başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararına ait gerekçe bir bütün olarak değerlendirildiğinde yargılama sırasında beyanı alınan R.Y.'nin ifadeleri üzerine başvurucunun örgüt hiyerarşisi içerisinde olduğunun kabul edildiği anlaşılmaktadır. Öte yandan R.Y.'nin soruşturma aşaması ve sulh ceza hakimliğinde beyanlarını müdafi eşliğinde verdiği görülmektedir. Nitekim Mahkeme bu ifade sebebiyle başvurucunun FETÖ/PDY'nin Osmaniye kadın yapılanması içerisinde ev ablalarından sorumlu olduğu kanaatine ulaşmıştır.

5. Dolayısıyla somut olayda, mahkeme huzurunda dinlenilmeyen diğer tanık ifadelerinin tek veya belirleyici delil olduğunun kabulüne katılmak mümkün olmamıştır.

6. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye Muhterem İNCE Üye Yılmaz AKÇİL

MURAT SANCAK

B. No: 2022/105576 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/105576

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT SANCAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/105576)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Murat SANCAK

Vekili : Av. Çiğdem AKIŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1- Başvuru, ulusal yayın yapan bir gazetede yapılan haberler nedeniyle manevi tazminata hükmedilmesinin ifade ve basın özgürlüğü ile adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

2- Başvurucu, başvuruya konu olayların gerçekleştiği tarihte Star Medya Yayıncılık Anonim Şirketinin Yönetim Kurulu üyesi olarak görev yapmıştır.

3- Ulusal yayın yapan Star gazetesinin (gazete) 20/2/2015 tarihli nüshasında "CHP İle Korkunç İttifak", "Pensilvanya'dan Sümeyye'ye Suikast emri", "İttifakı da Aynı Hesapla Yönetiyor", "7 Haziran Seçimleri Öncesi Kanlı Plan", "Sümeyye'yi vur emri" başlıklı haberler yayınlanmıştır. Yine aynı gazetenin 21/2/2015 tarihli nüshasında ise "Türkiye'yi sarsan Belgeler", "Kork ve Titre", "Paralel Savunma", "Kanlı Planlar Deşifre Oldu...", "CHP ve Paralel Yapı Aynı Ağızla Açıklama Yaptı" başlıklı haberler yayınlanmıştır.

4- Yapılan haberlerin gerçek dışı olduğu ve kişilik hakkına saldırı niteliği taşıdığı iddiasıyla 20/2/2015 tarihli nüshaya yönelik Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), 21/02/2015 tarihli

nüshaya karşı olarak ise CHP ve olay tarihinde CHP Genel Başkanı K.K. tarafından başvurucuya karşı ayrı ayrı manevi tazminat davası açılmıştır.

5- Her iki manevi tazminat davası, Ankara 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) birleştirilerek görülmüştür. Yapılan yargılama sonucunda, Mahkeme yukarıda belirtilen haberlerin davacıların kişilik haklarına saldırı teşkil etmediği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

6- Mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna gidilmesi üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) tarafından istinaf talebi kabul edilerek ilk derece mahkemesinin kararı kaldırılmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi, birleşen her iki dava bakımından taleplerin kısmen kabulüne karar vererek başvurucunun yönetim kurulu üyesi olduğu basın şirketi aleyhine manevi tazminata hükmetmiştir.

7- Bölge Adliye Mahkemesi kararına karşı başvurucu, temyiz talebinde bulunmuştur. Ayrıca davalı vekili Star Medya Yayıncılık Anonim Şirketi vekili temyiz sürecinin tamamlanmasına kadar icranın geri bırakılması talebinde bulunmuş ve Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 3/11/2020 tarihinde icranın geri bırakılması kararı vermiştir.

8- Yargıtay 4. Hukuk Dairesi3/10/2022 tarihinde temyiz talebinin reddine karar vermiştir.

9- Başvurucu, mahkeme kararını 15/11/2022 tarihinde öğrendiğini belirtmiş; 15/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10- Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11- Başvurucu vekili; başvuruya konu haberlerin görünür gerçekliğe uygun, güncel ve kamu yararı içeren haberler olduğunu ileri sürerek başvurucu hakkında hükmedilen manevi tazminatın basın ve ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir. Başvurucu vekili ayrıca karar duruşmasında mazeret dilekçesi vermelerine rağmen nedensiz şekilde mazeret talebinin reddedildiğini, bu nedenle adil yargılanma hakkı kapsamında savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür. Son olarak söz konusu haberler ile ilgili Küçükçekmece Başsavcılığının soruşturma yürüttüğünü ve kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verdiğini, Mahkeme tarafından bu kararın gözetilmediğini ve yine söz konusu haberler nedeniyle Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesinde yargılanan yazı işleri müdürü hakkındaki -beraat kararıyla sonuçlanan- kararı beklenmeden hüküm verilmesinin adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

12- Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, temel hak ve hürriyetlerin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

13- 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre; bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için iki temel ön koşul bulunmaktadır. Bunlardan birincisi başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, "güncel bir hakkının ihlal edilmesi" ve bunun sonucunda başvurucunun kendisinin "mağdur" olduğunu ileri

sürmesi, ikincisi ise bu ihlalden dolayı kişinin “kişisel olarak ve doğrudan” etkilenmiş olması gerekir.

14- Bu iki temel koşula ilave olarak 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine ancak Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasıyla başvurulabilir. Buradan çıkan sonuca göre Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi “mağdur” statüsü kazanamaz.

15- Somut olayda da Star gazetesinde yayınlanan haberler nedeniyle gazetenin bünyesinde bulunduğu şirkete karşı tazminat davası açılmış ve yapılan yargılama sonucunda da söz konusu şirket aleyhine manevi tazminata hükmedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu vekili tarafından başvurucu adına bireysel başvuru yoluna başvurulmuştur.

16- Anayasa Mahkemesi tarafından bir başvurunun kabul edilebilmesi için başvurucunun sadece mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp, ihlalden doğrudan etkilendiğini yani mağdur olduğunu göstermesi veya mağdur olduğunu ortaya koyması gerekir. Bu itibarla, mağdur olduğu zannı veya şüphesi de mağdurluk statüsünün varlığı için yeterli değildir (Mahmut Tanal, B. No: 2014/11368, 23/7/2014, § 34; Ayşe Hülya Potur, B. No: 2013/8479, 6/2/2014, § 24; Kerem Altıparmak ve Yaman Akdeniz (2), B. No: 2015/15977, 12/6/2019, § 36, Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 45).

17- Bu doğrultuda somut başvuruda başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucu vekili tarafından sadece tazminata konu haberlerin içeriğine yer verilerek haberlerin basın ve ifade özgürlüğü ilkelerine uygunluğu ile ilk derece mahkemeleri tarafından adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarla yetinildiği gözlemlenmiştir. Diğer bir ifadeyle başvurucu, başvuru formunda haberlerin yapıldığı gazetede ne gibi bir görevinin olduğu, söz konusu tazminat davası sonucunda başvurucunun kişisel olarak nasıl etkilendiği veya hükmedilen tazminatın başvurucuya mağdur sıfatı kazandıracak şekilde neden doğrudan bir müdahale olduğuna ilişkin herhangi bir açıklamada bulunulmamıştır.

18- Öte yandan somut başvuruya konu tazminat davasında, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 3/11/2020 tarihli icranın geri bırakılması kararıyla Star Medya Yayıncılık Anonim Şirketinin tazminatın infazı açısından doğrudan muhatap olarak gösterildiği dikkate alındığında, müdahalenin doğrudan söz konusu tüzel kişiliğin hakkına yönelik olduğu ve dolayısıyla bireysel başvuru hakkının da -temsilcileri aracılığıyla- tüzel kişi tarafından da kullanılabileceği kabul edilmelidir. Nitekim yargılamanın tüm safahatlarında başvurucu doğrudan davalı olarak gösterilmemiş, Star Medya Yayıncılık A.Ş. adına (temsilen) davalı olarak gösterilmiştir. Bireysel başvuru formunda ise başvurucunun anılan şirketi temsilen değil kendi adına doğrudan başvuru yaptığı görülmektedir.

19- Sonuç olarak, başvurucunun söz konusu müdahale nedeniyle doğrudan güncel ve kişisel bir hakkının etkilendiğine dair yeterli açıklamalarda bulunmadığı, bu yönde bilgi ve belgelerin sunulmadığı görülmekle başvurucunun mağdur sıfatını haiz olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

20- Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAZİM SESLİ

B. No: 2023/18937 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/18937

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAZİM SESLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/18937)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Hazim SESLİ

Vekili : Av. Nesrin ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yargılamayı yapan mahkemelerin bağımsız ve tarafsız olmaması nedeniyle bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi ve makul süreyi aşması, mahkûmiyete bağlı tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/3/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu; Uşak Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme, silahlı terör örgütü kurma veya yönetme ve 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun'a muhalefet suçlamalarıyla 20/10/2015 tarihinde gözaltına alınmıştır. Uşak Sulh Ceza Hâkimliğinin 21/10/2015 tarihli kararıyla da tutuklanmıştır.

6. Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonucu 12/2/2019 tarihinde başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan 15 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

7. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi 11/12/2019 tarihinde bozma kararı vermiştir.

8. Bozma üzerine Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden yargılamada başvurucu, tutuklu olarak yargılanmıştır. Yargılama sonucunda 10/7/2020 tarihinde silahlı terör örgütü yöneticiliği suçundan başvurucunun 18 yıl mahkûmiyetine karar verilmiştir. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

9. Bölge Adliye Mahkemesi başvurucunun istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

10. Temyiz başvurusu üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 3. Ceza Dairesi, 21/3/2022 tarihinde başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükmünün bozulmasına karar vermiştir.

11. Bozma üzerine Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden yargılamada başvurucunun tutuklu olarak yargılamasına devam edilmiştir. 31/10/2022 tarihinde başvurucu, FETÖ/PDY üyeliğinden 12 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Öte yandan mahkûmiyet kararıyla birlikte başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına da karar verilmiştir.

12. Başvurucu 3/11/2022 tarihinde tutukluluğunun devamı kararına itiraz etmiştir.

13. Diğer yandan mahkûmiyet kararının gerekçesi 4/1/2023 tarihinde açıklanmış ve dosya 28/3/2023 tarihinde Yargıtaya temyiz incelemesi yapılmak üzere gönderilmiştir.

14. Başvurucunun tutukluluğunun devamına itirazı Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesince 6/1/2023 tarihinde incelenmiş ve kararın yerinde olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucunun itirazı,incelenmek üzere itiraz merciine gönderilmiştir.

15. 19/1/2023 tarihinde Uşak 3. Ağır Ceza Mahkemesi itirazı değerlendirmiştir. Başvurucunun üzerine atılı suç bakımından azami tutukluluk süresinin yedi yıl olduğu, yedi yılı aşkın süredir tutuklu bulunduğu gözönüne alındığında tutuklama tedbirinin devamının ölçülü olmayacağı ifade edilmiş ve yurt dışına çıkış yasağı ile belirli günlerde imza atma şartıyla başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir. Kararda, itiraz yolunun açık olduğu belirtilmiş ve itiraz mercii olarak Uşak 1. Ağır Ceza Mahkemesi gösterilmiştir.

16. Başsavcılık, başvurucunun aldığı ceza miktarı itibarıyla kaçma şüphesi bulunduğunu ve silahlı terör örgütüne üye olma suçunun katalog suçlardan olduğunu belirterek tahliye kararına aynı gün itirazda bulunmak suretiyle Uşak 3. Ağır Ceza Mahkemesinden kararın kaldırılmasını ve başvurucu hakkında tutuklamaya yönelik yakalama emri düzenlenmesini, Mahkeme aksi kanaatte ise itirazın incelenmek üzere merciine gönderilmesini talep etmiştir.

17. Uşak Adliyesi Adalet Komisyonu Başkanlığı 20/1/2023 tarihinde nöbetçi mahkeme heyetinde üye hâkim olarak bulunan Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesi hâkimininbaşvurucunun mahkûmiyet kararında yer aldığı gerekçesiyle itirazı değerlendirmek üzere yerine yeni bir üye hâkim görevlendirmiştir.

18. Öte yandan aynı gün Başsavcılık; başvurucunun sabit görülen eyleminin katalog suçlardan olması, aldığı ceza miktarı itibarıyla kaçma şüphesinin bulunması ve tutuklulukta geçirdiği varsayılan süreye istinaf ve Yargıtay incelemelerinde geçen sürenin dâhil olmaması nedeniyle Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesinden başvurucunun tutuklanması talebinde bulunmuştur.

19. Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesi, Başsavcılığın tahliye kararına itirazını ve tutuklama talebini birlikte değerlendirmiştir. 20/1/2023 tarihinde Başsavcılığın ileri sürdüğü tutuklama nedenlerini yerinde görerek aynı gün başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı aşağıdaki şekildedir:

"... Mahkememizin hüküm özlü olarak tutukluluk halinin devamına karar verildiği sanık Hazim Sesli'nin Uşak 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2023/41 Değişik iş sayılı kararı ile tahliye edilmesi, tahliye kararına itiraz edilmesi, ayrıca Uşak Cumhuriyet Başsavcılığınca CMK'nun 100.maddesi gereğince tutuklanması talebinde bulunulması üzerine resen … celse açıldı.

...

Sanık Hazim Sesli'nin üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunun vasıf ve mahiyeti, almış olduğu ceza miktarı,sanığın tutuklu kaldığı süre itibariyle istinaf incelemesi ve Yargıtay incelemesinden geçen sürenin CMK'nun 102/2.maddesinde belirtilen 5 yıllık süreye tabi olmaması, daha önce Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesince hükümle birlikte sanığın tutukluluk halinin devamına karar verilmiş olup tutuklama nedenlerinde her hangi bir değişiklik bulunmaması, atılı suçun CMK'nun 100/3 maddesinde sayılan tutuklama sebebinin varsayılabileceği katalog suçlardan olması, dosyanın daha önce Yargıtay ve İstinaf incelemesinden geçmesine rağmen tutukluluğun değerlendirilerek devamına karar verilmiş olması, ayrıca mahkum olduğu ceza miktarı itibariyle adli kontrolün şu aşamada yetersiz kalacağı ve tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu anlaşılmakla sanığın CMK' nun 100 ve devamı maddeleri uyarınca ve üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına… [karar verildi.]"

20. Tutuklama kararına başvurucunun yaptığı itiraz Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 26/1/2023 tarihinde reddedilmiştir. Dosya incelenmek üzere itiraz merciine gönderilmiştir.

21. İtiraz mercii olan Uşak 3. Ağır Ceza Mahkemesi 8/2/2023 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

22. Başvurucu 15/3/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. Öte yandan başvurucu, 2/12/2022 tarihinde koruma tedbiri nedeniyle tazminat davası açmıştır. Başvurucu, hakkındaki ilk tutuklama ile tutukluluğunun devamına ilişkin kararların gerekçesiz olduğundan ve tutukluluk süresinin kanunda öngörülen azami süre olan yedi yılı aştığından şikâyet etmiştir. Başvurucunun açtığı tazminat davasının kanun yolu incelemesi devam etmektedir.

24. Yargıtay 3. Ceza Dairesi 5/2/2024 tarihinde başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet hükmünü onamıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Anayasa Mahkemesinin 7/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu; bağımsız mahkemelere ilişkin hüküm yok sayılarak ve kanuni hâkim güvencesi ihlal edilmek suretiyle, özel yetkili kılınmış ve kendini hukukun üstünde gören, kanunu yok sayan uygulamalar içeren bir yargılama sürecinde mahkûm edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

27. Mahkemelerin tarafsızlığı ve bağımsızlığının birbirini tamamlayan iki unsur olduğu nazara alındığında -Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği- Anayasa'nın 138., 139. ve 140. maddeleri de bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (AYM, E.2005/55, K.2006/4, 5/1/2006; E.1992/39, K.1993/19, 29/4/1993).

28. Bir mahkemenin bağımsızlığının belirlenmesinde üyelerinin atanma şekli ve görev süreleri, hâkimlik teminatı ve bağımsız oldukları yönündeki görünümleri önem arz etmektedir. Mahkemenin tarafsızlığı ise uyuşmazlığın çözümünü etkileyecek bir ön yargı, tarafgirlik, menfaate sahip olunmaması ile tarafların leh ve aleyhlerinde bir düşünceye sahip olunmamasını ifade eder. Tarafsızlığın öznel ve nesnel olmak üzere iki boyutu bulunmakta olup bu kapsamda hâkimin birey olarak mevcut davadaki kişisel tarafsızlığının yanı sıra kurum olarak mahkemenin kişide bıraktığı izlenimin de dikkate alınması gerekmektedir (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 109, 110).

29. Somut olayda başvurucu, başvuruya konu yargılamayı yapan mahkemelerin bağımsızlığını ve tarafsızlığını ihlal eden hususları ya da kendisine isnat edilen ve derece mahkemesince sabit görülen fiillerle ilgili gerçekleştirilen işlemlerin sıhhatini ne şekilde etkilediğine ilişkin somut herhangi bir açıklama yapmamıştır. Başvurucu, soyut ve genel ifadelerle başvuru konusu yargılamayla herhangi bir bağ kurmadan bu iddiasını dile getirmiştir. Sonuç olarak bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkına yönelik olarak bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Tutukluluğun Kanunda Öngörülen Azami Süreyi ve Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

31. Başvurucu, azami tutukluluk süresinin hesabında açık kanun hükmü olan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102. maddesinin uygulanmaması nedeniyle suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucu; temyiz ve istinaf aşamasında geçen sürenin tutukluluk süresinin hesabına dâhil edilmemesinin 5271 sayılı Kanun'a ve 53. maddesine aykırı olduğunu, tutukluluğunun kanunda öngörülen azami süreyi aştığını, tutukluluk süresinin makul olmadığını ileri

sürmüştür.

33. Bakanlık görüşünde; başvurucunun tutukluluk süresinin 5 yıl 3 ay 29 gün olduğu; bu tespitin yapılacak incelemede gözönüne alınması gerektiği ileri sürülmüştür.

34. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında istinaf ve temyiz aşamasında geçen sürenin de tutukluluk süresine dâhil edilmesi gerektiğini, bu nedenle tutukluluk süresinin kanunda öngörülen azami 7 yıllık süreyi aştığını ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

35. Anayasa Mahkemesi suç soruşturması ve kovuşturması sırasında uygulanan koruma tedbirleriyle bağlantılı olarak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvurularda birçok şikâyet türü bakımından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde yer alan tazminat davası açma imkânının bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken etkili bir başvuru yolu olduğunu ifade etmiştir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi; tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi aştığı veya tutukluluk süresinin makul olmadığı iddiaları bakımından başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucunun suç isnadına bağlı olarak tutulmasının sona erip ermediğinin önem taşıdığı sonucuna ulaşmıştır. Başvurucunun tahliyesine karar verilmesi ya da ilk derece mahkemesince mahkûmiyet hükmü verilerek tutulmanın niteliğinin değişmesi (hükme bağlı hâle gelmesi) durumunda anılan tazminat davası yolu, Anayasa Mahkemesine göre bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken bir yoldur (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, §§ 24-27; Ekrem Atıcı, B. No: 2014/15609, 8/3/2018, §§ 27-30). Somut olayda 31/10/2022 tarihinde mahkûmiyetine karar verilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır. Nitekim başvurucunun bu şikâyet kapsamında açtığı tazminat davası derdesttir.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Mahkûmiyete Bağlı Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

37. Başvurucu 31/10/2022 tarihli tutukluluğun devamı kararına yaptığı itiraza ilişkin incelemenin yasal süresi içinde yapılmadığını,tutukluluğun devamı kararına itirazı üzerine Uşak 3. Ağır Ceza Mahkemesinin verdiği kararı kesin olarak vermesi gerekirken itiraz yolu açık olmak üzere verdiğini, tahliye kararına karşı Savcılığın itiraz yetkisinin olmadığını, Savcılığın hüküm vererek dosyadan el çekmiş olan Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesinden tutuklama talep etmesine ve bu Mahkemece tutuklama kararı verilmesine imkân bulunmadığını, tahliye kararı verilmesi sonrasındaki tüm işlemlerin hukuka aykırı ve kanuni dayanaktan yoksun olduğunu, hakkındaki tahliye kararının yerine getirilmeden tekrar tutuklanması nedeniyle hukuka aykırı bir şekilde özgürlüğünden mahrum bırakıldığını belirterek adil yargılanma hakkının, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca hakkında tahliye kararı verilmesine rağmen bu kararın uygulanmadığını, tahliye kararının uygulanmaması talimatını veren kişilerin suç işlediğini, bu suretle kanunsuz emir hükümlerini düzenleyen Anayasa'nın 137. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

38. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin verdiği bazı kararlara ve derece

mahkemelerinin gerekçelerine yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa'nın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

39. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda belirttiği iddialarını tekrarlamıştır.

b. Değerlendirme

40. Anayasa Mahkemesi tutuklamaya konu davanın kesinleşmiş olması hâlinde başvurucuların tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddialarına yönelik olarak öncelikle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceklerini belirterek anılan iddiaları başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmaktadır (Reşat Ertan, B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse, B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26). Somut başvuruda da 5/2/2024 tarihli kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunduğundan başvurucunun mezkûr iddiaları yönünden 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen tazminat yolunu tükettikten sonra bireysel başvuru yapabileceği görülmektedir.

41. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianınaçıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyleKABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi ve makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında mahkûmiyete bağlı tutuklamanın hukuki olmadığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİM ÖNDER VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/23997 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/23997

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİM ÖNDER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/23997)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucu : Alim Önder ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı ve HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/23997 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2023/23997 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıklarını dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bahse konu iddialara ek olarak bir kısım başvurucu isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvuruculların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

9. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu

hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

10. Ayrıca itiraz mercileri genel olarak dosya üzerinden yeknesak şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden inceleme yapmak suretiyle karar vermiş; bahse konu kararlar ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığına ve bu sebeple de itirazın reddedildiğine ilişkin bir cümleden ibaret gerekçelerden oluşmuştur. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

11. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

12. Akabinde Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine 30/3/2005 tarihli ve 5560 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

13. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

15. Başvuruculardan Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte

gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvurucuların diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvurucuların mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkı, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı ve Seyahat Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

16. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023), Ahmet Kartalkuş ([2.B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç ([2.B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek ([1.B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca bir kısım başvurucunun haklarında yurt dışına çıkamama şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması sonucunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Sebahat Tuncel ([1.B.], B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54) kararı doğrultusunda Anayasa’nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında incelenmesine ve ihlal iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

17. Başvurucular, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

18. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 198).

19. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvuruculara istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculara kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculaların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculaların değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEYTULLAH USLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/29866 | Karar tarihi: 07.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/29866

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEYTULLAH USLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/29866)

Karar Tarihi: 7/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucular : Beytullah USLU ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Başvurucular Vekili : Av. Muradiye KAVUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş sözleşmesi feshedilen başvurucuların sendikal tazminat taleplerinin reddedilmesi nedeniyle sendika hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculara göre iş sözleşmeleri sendikal nedenlerle sonlandırılmıştır. Başvurucular, bu kapsamda işe iade ve sendikal tazminat talepli dava açmıştır.

3. Açılan davalarda ilk derece mahkemesi davanın kabulüne ve başvurucularlehine sendikal tazminata hükmetmiştir. Buna karşın Bölge Adliye Mahkemesi, sendikal fesih olgusunun gerçekleşmediği gerekçesiyle bu yönden davayı kesin olarak reddetmiştir.

4. Nihai kararların tebliği üzerine başvurucular, süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon, ekli listede yer alan başvuruların 2023/29866 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

7. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Sendika Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucular; iş sözleşmelerinin sendikal nedenlerle feshedildiğini, eksik inceleme sonucu verilen ret kararlarının sendika hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nun "Sendika özgürlüğünün güvencesi" kenar başlıklı 25. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İşçilerin işe alınmaları; belli bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri, belli bir sendikadaki üyeliği sürdürmeleri veya üyelikten çekilmeleri veya herhangi bir sendikaya üye olmaları veya olmamaları şartına bağlı tutulamaz.

(2) İşveren, bir sendikaya üye olan işçilerle sendika üyesi olmayan işçiler veya ayrı sendikalara üye olan işçiler arasında, çalışma şartları veya çalıştırmaya son verilmesi bakımından herhangi bir ayrım yapamaz. Ücret, ikramiye, prim ve paraya ilişkin sosyal yardım konularında toplu iş sözleşmesi hükümleri saklıdır.

(3) İşçiler, sendikaya üye olmaları veya olmamaları, iş saatleri dışında veya işverenin izni ile iş saatleri içinde işçi kuruluşlarının faaliyetlerine katılmaları veya sendikal faaliyette bulunmalarından dolayı işten çıkarılamaz veya farklı işleme tabi tutulamaz.

(4) İşverenin … yukarıdaki fıkralara aykırı hareket etmesi hâlinde işçinin bir yıllık ücret tutarından az olmamak üzere sendikal tazminata hükmedilir.

(5) Sendikal bir nedenle iş sözleşmesinin feshi hâlinde işçi, 4857 sayılı Kanunun …, 20 ve 21 inci madde hükümlerine göre dava açma hakkına sahiptir. İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiğinin tespit edilmesi hâlinde, 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesine göre işçinin başvurusu, işverenin işe başlatması veya başlatmaması şartına bağlı olmaksızın sendikal tazminata karar verilir. Ancak işçinin işe başlatılmaması hâlinde, ayrıca 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen tazminata hükmedilmez. İşçinin 4857 sayılı Kanunun yukarıdaki hükümlerine göre dava açmaması ayrıca sendikal tazminat talebini

engellemez.

(6) İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiği iddiası ile açılacak davada, feshin nedenini ispat yükümlülüğü işverene aittir. Feshin işverenin ileri sürdüğü nedene dayanmadığını iddia eden işçi, feshin sendikal nedene dayandığını ispatla yükümlüdür.

(7) Fesih dışında işverenin sendikal ayrımcılık yaptığı iddiasını işçi ispat etmekle yükümlüdür. Ancak işçi sendikal ayrımcılık yapıldığını güçlü biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren davranışının nedenini ispat etmekle yükümlü olur. ..”

11. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun sendikal fesih iddiasının değerlendirilmesi bakımından ortaya koyduğu kriterlerle ilgili 7/10/2009 tarihli ve E.2009/9-372, K.2009/416 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... fesih tarihine yakın tarihlerde işyerinde çalışan işçi sayısı, işyerinde çalışan sendikaya üye olan ve olmayan işçilerin sayısı, hangi tarihlerde üye oldukları, üyelikten çekilen, çekilme sonrası çalışmaya devam eden işçilerin olup olmadığı, çıkarılan işçilerin kaçının sendikalı olduğu, yeni işçi alınıp alınmadığı ve alınmışsa yeni işçilerin sendikalı olup olmadığı, toplu iş sözleşmesi prosedürü uygulanmasının söz konusu olup olmadığı, işverence ekonomik veya teknolojik nedenlere dayalı bir fesih yoluna gidilmesi halinde teknik yönden bu hususların araştırılması, feshin son çare olarak kullanılıp kullanılmadığının değerlendirilmesi gereklidir"

12. Anayasa Mahkemesi, benzer başvurularda mahkemelerin sendikal nedenlerle iş sözleşmelerinin feshinin sendika hakkını ihlal ettiği iddialarını incelemiştir (bkz. Emine Yaşar Kaya ve Melike Gök, B. No: 2020/32802, 19/7/2013, Aydın Okutucu ve diğerleri, B. No: 2020/11279, 24/5/2023, Ayhan Akyüz ve diğerleri, B. No: 2018/6851, 10/5/2023; Refiye Şentürk Varlı, B. No: 2021/10518, 20/7/2023; Emrah Üzegül ve diğerleri, B. No: 2020/22386, 7/6/2023; Muharrem Çimen [GK], B. No: 2016/5002, 23/3/2023). Anayasa Mahkemesi, bu başvurularda bir iş sözleşmesinin salt sendikal nedenlerle feshedilip feshedilmediğinin tespit edilebilmesi için -Yargıtay ve AİHM içtihatlarında vurgulanan hususları da gözönüne alarak- bazı kriterler belirlemiştir. Bu kriterler, dava konusu olaylara göre genişletilmesi mümkün olmakla birlikte şöyle sıralanabilir;

- Fesih tarihine yakın tarihlerde işyerinde çalışan işçi sayısı, işyerinde sendikaya üye olan ve olmayan işçilerin sayısı, hangi tarihlerde üye oldukları, üyelikten istifa eden/istifa sonrası çalışmaya devam eden işçilerin olup olmadığı, çıkarılan işçilerin kaçının sendikalı olduğu, yeni işçi alınıp alınmadığı ve alınmışsa yeni işçilerin sendikalı olup olmadığı,

- Sendikal neden kavramının, bir fiilin sendikal olarak değerlendirilebilmesi için sadece kurulu bir sendika tarafından yahut sendika üyeleri tarafından yapılmasının zorunlu olmadığının gözönüne alınması, sendika üyesi olmayan bir işçinin henüz kurulmamış bir sendikanın örgütlenmesi için veya kurulmuş bir sendikanın propagandasını yapmak üzere organizasyon düzenlenmesi ya da düzenlenen bir faaliyete katılması veya destekleyici eylemlerde bulunması (sendikaya üye toplama, sendikal konuşmalar yapma, broşür dağıtma vb.) gibi faaliyetlerin de sendikal faaliyet kapsamında değerlendirilmesi, bunun sonucunda anılan hususların iş sözleşmesinin feshinde etkili olup olmadığının belirlenmesi,

- İş sözleşmesi feshedilenlerin sendikal faaliyette öncü olup olmadıkları,

- Toplu iş sözleşmesi prosedürü uygulanmasının söz konusu olup olmadığı,

- Özellikle sendika üyesi olan ve/veya sendikal faaliyet içerisinde bulunan işçilerin benzer

gerekçelerle ve/veya yakın tarihlerde işten çıkarılıp çıkarılmadığı,

- İşyerinde başka sendikalara üye olan işçilerin olup olmadığı, mensubu olduğu sendikadan istifa edenlerin başka bir sendikaya üye olup olmadığı, tüm sendikalı işçilerin toplam işçi sayısına oranı (işyerinin varsa başka şubelerinde çalışan sayısının da dikkate alınarak bu oranın belirlenmesi), bu oranın dava konusu fesih tarihinden önceki ve sonraki dönemlerde ne şekilde değiştiği (örneğin altışar aylık ya da birer yıllık önceki ve sonraki dilimlerin esas alınması),

- Hâlen sendikalı çalışan varsa sayılarının sembolik olup olmadığı, bu kişilerin üye olduğu sendikaların işyerinde toplu iş sözleşmesi imzalayabilmek için yetkili sendika olma ihtimallerinin bulunup bulunmadığı,

- Sendikal fesih iddialarına ilişkin tanık dinlenip dinlenmediği, bilirkişi raporu alınıp alınmadığı; bu delillerin ne şekilde değerlendirildiği, anılan delillere itibar edilmemişse nedenlerinin ilgili ve yeterli gerekçe ile açıklanıp açıklanmadığı,

- Sendikalı olanların veya sendikal faaliyette bulunanların çalışma alanlarında baskıya uğrayıp uğramadığı (bilmedikleri işlerde çalıştırma, işveren tarafından bizzat yahut diğer çalışanlar aracılığıyla sözlü baskı yapılması, sosyal medya hesaplarının takip edilmesi, gerek olmadığı hâlde fazla iş yükleme/fazla mesaiye bırakma, düşük ücretle çalıştırma, özlük haklarından yararlandırmama veya az yararlandırma vb.),

- Sendikal faaliyetlerin iş gücünü etkileyip etkilemediği ve bunun işverence ortaya konulup konulamadığı,

- İşletmesel nedenlerle işten çıkarmalarda öncelikle sendikalı veya sendikal faaliyette bulunan işçilerin çıkarılıp çıkarılmadığı,

- Performans nedeniyle işten çıkarmalarda objektif kriterler belirlenip belirlenmediği, bu kriterlerin sendikalı veya sendikal faaliyette bulunanlarla diğer işçilere aynı şekilde uygulanıp uygulanmadığı,

- Aynı ya da benzer gerekçelerle işten çıkarılan işçilerin başka mahkemelerde görülen davalarının farklı sonuçlandığına ilişkin iddialar varsa bu iddiaların dikkate alınıp alınmadığı, varsa bu kararlardan neden ayrışıldığının izah edilip edilmediği kriterlerin mahkemelerce somut olaya uyduğu ölçüde uygulanması gerekir (Ahmet Yavuz, B. No: 2019/28133, 14/12/2023; § 28).

13. Bu kapsamda eldeki başvuruda olduğu gibi sendikal nedenlerle bir iş sözleşmesinin sonlandırıldığı iddia edildiğinde mevzuatın gerektirdiği hususların ve ispat şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmek öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Derece mahkemelerinin olayın şartlarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu açıktır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Önemle değinmek gerekir ki derece mahkemeleri önündeki uyuşmazlık ne kadar Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetleri ilgilendirirse Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu hak veya hürriyete ilişkin sınırlama ölçütlerini ve güvencelerini denetleme yetkisi o kadar artar. Anayasa Mahkemesinin temel görevi Anayasa'da yer alan hükümlerin yeknesak ve doğru bir biçimde uygulanmasını sağlamaktır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetlemek ve özellikle mahkemelerin Anayasa'nın 51. maddesindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirlemekle yetinmektedir. Dolayısıyla

yapılan incelemede derece mahkemelerinin yeri alınmamakta, kamusal makamların süreç içindeki tutumları sendika hakkı bağlamındaki usule ilişkin güvenceler açısından değerlendirilmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13328, 19/11/2020, § 40; Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13531, 15/12/2020, § 40; Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, B. No: 2016/16056, 21/4/2021, §57; Muharrem Çimen, § 42; Aydın Okutucu ve diğerleri, B. No: 2020/11279, 24/5/2023, § 39). Bu noktada Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, başvuruculların sendikal nedenlerle işten çıkarıldıkları gerekçesiyle açtıkları davalarda devletin pozitif yükümlülüğünün gerektirdiği şekilde yargısal bir değerlendirme yapılıp yapılmadığına, özellikle derece mahkemelerinin kararlarının konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediğine ilişkindir.

14. İlk derece mahkemesi kararında başvuruculların Genel-İş Sendikası üyesi oldukları, işyerinde Genel-İş Sendikasının yetkili olduğu, işten çıkarmalar sonrasında işyerinde Genel-İş Sendikası üyesi kalmadığı belirtilmiştir. Gerekçeli kararda; dinlenen tanık beyanlarından diğer sendika üyelerinin başvurucularla sendika değiştirme konusunda konuştukları, feshe dayanak olarak gösterilen mali daralma iddiasının gerçek olmadığının tespit edildiği, teknolojik gelişmeler nedeniyle insan gücüne dayalı ihtiyacın azaldığı iddiasının da ispatlanamadığı, başvuruculların çalıştırılabileceği pozisyona daha sonra işçi alımının gerçekleştiği ifade edilmiştir. Kararda; başvurucular işten çıkarıldıktan sonra Genel-İş Sendikası üyesi işçi işe alınmadığı, işyerinde çalışan Genel- İş sendikalı işçi kalmaması ve diğer sendika işçileri bakımından bir azalma görülmemesi hususları bir arada değerlendirildiğinde fesihlerin sendikal nedenlerle gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

15. Buna karşın Bölge Adliye Mahkemesi kararında; başvuruculların hangi sendikal faaliyetlere katıldıklarını somut olarak ortaya koyamadıkları, işverence iş sözleşmelerinin münhasıran sendikal sebebe dayalı olarak feshedildiğinin ve başvuruculların sendikal hak ve özgürlüklerden yararlanmasını engellemek amacı ile hareket ettiğinin ispatlanamadığı belirtilmiştir.

16. Bu durumda ilk derece mahkemesinin detaylı değerlendirmeleri sonucunda sendikal fesih olgusunun gerçekleştiğine kanaat getirdiği, Bölge Adliye Mahkemesinin bu değerlendirmeleri dikkate almaksızın sendikal feshin gerçekleşmediği sonucuna vardığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Bölge Adliye Mahkemesinin Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz.§ 12) uygulamadığı görülmüştür.

17. Neticede somut başvuruya konu davalarda, Bölge Adliye Mahkemesinin ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde Anayasa Mahkemesince geliştirilen ve benimsenen kriterleri dikkate almadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda sendika hakkının gerektirdiği düzeyde yeterli bir yargısal inceleme yapıldığı, gerekçelerinin ilgili ve yeterli olduğu söylenemez. Anlatılan nedenlerle devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama ve tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği

yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Öte yandan ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara ayrı ayrı 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Başvuruculara 1.480,40 TL harç tutarının ayrı ayrı; 30.000 TL vekalet ücretinin isemüştereken ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SİNEM ACAR

B. No: 2016/11317 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/11317

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİNEM ACAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/11317)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Sinem ACAR

Vekili : Av. Erkan ŞENSES

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, üyesi olduğu sendikanın aldığı karar üzerine nöbet görevlerini yerine getirmeyen kamu görevlisinin disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Batman'da bir lisede öğretmen olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN) üyesidir.

3. Başvuru konusu olay, kamu görevlileri sendikalarının üyesi olan öğretmenlere nöbet görevi karşılığında ücret ödenmesi talepleri etrafında şekillenmiştir. Bu bağlamda başvurucunun üyesi olduğu EĞİTİM SEN de üyelerinin 2015 yılı Şubat ayından itibaren kesintisiz olarak nöbet görevini yerine getirmemesi yönünde bir eylem kararı almıştır (sendika kararı ve arka plan bilgisi için bkz. Osman Bayat ve diğerleri [GK], B. No: 2016/11319, 5/9/2024, §§ 5-10).

4. Başvurucu, sendika kararı doğrultusunda 1/4/2015 tarihinden 10/6/2015 tarihine kadar

toplam on iki kez nöbet görevini yerine getirmemiştir. İdare, söz konusu eylemleri nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatmıştır. Nihayetinde başvurucunun 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (a) alt bendinde yer alan "verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde, görevle ilgili resmî belge, araç ve gereçlerin korunması, kullanılması ve bakımında kayıtsızlık göstermek veya düzensiz davranmak" hükmü kapsamında uyarma cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

5. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi, öncelikle somut olaya konu sendika kararının uygulanma süresinin belirsiz olduğuna ve başvurucunun nöbet tutmama eylemine birden fazla kez katılarak ısrarcı tavır takındığına dikkat çekmiştir. Bunun yanında başvurucunun eylemleriyle okuldaki işleyişin bozulmasına sebebiyet verdiği gibi sorumluğu altındaki öğrencilerin hayati, bedensel ve ruhsal bütünlüklerine de zarar verebilecek olayların meydana gelmesine neden olabileceğinin altını çizmiştir. Sonuç olarak başvurucunun görev ve sorumluluklarından olan nöbet görevini iki ayı aşkın bir süredir yerine getirmemesinin sendikal hakkın kullanımını aştığı ve mevzuatla getirilmiş bir görevin sendika kararıyla sürekli olarak kaldırılmasının mümkün olamayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Söz konusu karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 31/5/2016 tarihinde öğrendikten sonra 14/6/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, nöbet görevinin asli görevi olmadığını, taleplerinin daha sonraki toplu iş sözleşmesinde dikkate alınmasının haklılıklarını gösterdiğini ve eylemi süreli olarak yaptığını belirtmiş; sendikal faaliyetlerinden dolayı müdahaleye uğramasının sendika hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

9. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 50,62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26,36). Somut olayda başvurucunun sendika kararı kapsamında nöbet görevini yerine getirmeyerek anılan görevi karşılığında ücret almayı hedeflediği görülmüştür. Buna göre anılan eylem çağrısının kamu görevlisinin çalışma hayatıyla ve bu bağlamda sendikaların çekirdek faaliyet alanıyla ilgili olduğu anlaşıldığından başvurunun sendika hakkından incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (sendikal hakların değerlendirme usulü ve mahiyeti için bkz. Ahmet Parmaksız, §§ 48-63; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, §§ 24-34; Nigar Hürel ve diğerleri, B. No: 2017/16800, 22/11/2022, § 13).

10. Anayasa Mahkemesi, Osman Bayat ve diğerleri kararında somut olayla aynı sendika kararı üzerine nöbet görevini yerine getirmeyen kamu görevlisi öğretmenlere karşı gerçekleştirilen disiplin cezası şeklindeki müdahaleleri sendika hakkı kapsamında incelemiştir. Anılan kararda öncelikle konu bağlamında benzer bir meselenin ele alındığı Tayfun Cengiz (B. No: 2013/8463, 18/9/2014) başvurusunda yer verilen ilkelere değinildikten sonra somut olayın Tayfun Cengiz başvurusundan farklı olarak yeni bir özlük

hakkı kazanma amacıyla gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Bu gibi reform taleplerinin hayata geçirilmesinin ise teknik ve siyasi süreçlerin işletilmesini gerektirdiğinden kaçınılmaz olarak belirli bir zaman alacağına dikkat çekilerek somut olaya konu talebin basit bir yönetsel düzenlemeden ziyade nöbet görevine ilişkin yapısal bir reform olması nedeniyle sendikaların bahse konu sürece katlanmalarının gerektiği vurgulanmıştır (Osman Bayat ve diğerleri, §§ 39-43).

11. Kararda, kamu görevlileri sendikalarının talepleri hakkında imza ve dilekçe kampanyası, basın açıklaması, kokart takarak nöbet tutma, hükûmet yetkililerinin de bulunduğu toplantılarda konuyu gündeme getirme, milletvekilleri aracılığıyla parlamento düzeyinde gündem oluşturma gibi çok çeşitli sendikal araçlara başvurarak politika yapıcıları harekete geçirdikleri ancak politika yapma süreci devam ederken aldıkları eylem kararlarıyla sürece katlanma yükümlülüklerine ve iyi yönetişim ilkelerine aykırı hareket ettikleri belirtilmiştir (Osman Bayat ve diğerleri, §§ 7, 44).

12. Bunun yanında nöbet görevinin ihtiva ettiği izleme ve denetim özellikleri ile ders çizilgesinin gerektiği gibi uygulanması, ders dışı zamanlarda okul ve öğrenci güvenliğinin sağlanması, okulun fiziksel şartlarının kontrol edilmesi gibi bir dizi görevler bütünü olduğu gözetildiğinde yerine getirilmemesinin başta eğitim hakkı olmak üzere diğer temel hak ve özgürlükler üzerinde de olumsuz etkiler oluşturma niteliği olduğu vurgulanmıştır (Osman Bayat ve diğerleri, §§ 45, 46).

13. Nihayetinde somut olayda kamu görevlileri sendikalarının taleplerine ilişkin politika yapma sürecini başlatabilmelerine rağmen görevi yerine getirmeme şeklindeki eylemleriyle devletin öğretmenler için asli görev olarak öngördüğü ve eğitim öğretim faaliyetlerinin kesintisiz olarak sürdürülmesinde yadsınamaz bir önemi olan nöbet düzenlemesinin tamamen ve fiilî olarak işlevsiz bırakılmasına neden oldukları değerlendirilmiştir. Bu sebeple başvuruculara verilen uyarma cezasının -en hafif- mevzuatın oldukça uzun kabul edilebilecek, iki ay boyunca devam eden sürekli ihlaline son verilmesi için zorunlu olduğu, bu yönden bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğu sonucuyla sendika hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir (Osman Bayat ve diğerleri, §§ 47-50).

14. Bu itibarla somut olayın koşullarının Osman Bayat ve diğerleri kararında sözü edilen koşullarla -sendika kararı; eylemler; disiplin cezaları; başvuruculara iddiaları- mahkeme gerekçeleri- aynı olduğu anlaşıldığından bahse konu kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olan müdahaleyle Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Kenan YAŞAR’ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucunun üyesi olduğu sendika, öğretmenlerin nöbet hizmetinin fazla mesai olarak kabul edilmesi ve ücretlendirilmesi ve her türlü ek ödemenin temel ücrete yansıtılmasına yönelik taleplerinin yerine gelinceye dek nöbet görevinin yerine getirilmemesine ilişkin karar almıştır. Başvurucu söz konusu karar üzerine 2015 yılı Nisan-Haziran döneminde toplamda 12 gün süresince nöbet görevini yerine getirmemiş; idare, söz konusu eylem nedeniyle başvurucunun uyarma cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

2. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle idare mahkemesinde dava açmış, açılan dava reddedilerek istinaf kanun yolunda kesinleşmesi üzerine sendika hakkının ihlal ettiği iddiası ile süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. Mahkememiz başvurunun kabul edilebilirliğine oybirliği ile, sendika hakkının ihlal edilmediğine oy çokluğu ile karar vermiştir. Aşağıda belirtilen sebeplerle Mahkeme çoğunluğunun kararına iştirak edilmemiştir.

4. Mahkememizin çoğunluk kararında belirtildiği üzere bu maddenin Anayasa’nın 13. maddesi ışığında Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkıyla ve dolayısıyla sendika hakkına içkin olan toplu eylem hakkıyla birlikte ve uyumlu şekilde yorumlanması gerekir. Aksi hâlde sendika hakkı kapsamındaki toplu eylem hakkının anlamsız hâle geleceği açıktır.

5. Mahkememizin çoğunluğunun müdahalenin varlığı ile kanunilik ve meşru amaç şartlarının varlığı konusundaki değerlendirmesine katılıyorum. Başvurunun demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk şartlarını taşıyıp taşımadığı açısından AİHM ve bugüne kadar oluşturulan Anayasa Mahkemesi içtihatları da dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması gerekir.

6. Bir sendikal eylemin tümüyle yasaklanması veya gerçekleştirilmesinin ağır koşullara bağlanması hakkın özüne zarar vermesi muhtemel olmakla birlikte mevcut başvurudaki gibi sendika üyelerinin iş bırakma türü eylemlere katılmasına ilişkin yasal düzenlemeler ve yasal düzenlemelere bağlı olarak genel düzenleyici işlemler yapmak, yasama ve yürütme organlarının takdirindedir (Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 60).

7. Başvurucunun bir devlet okulunda öğretmen olduğu göz önüne alındığında devlet memurlarının bu haktan bütünüyle mahrum bırakılamayacaklarını da not etmek gerekir. Bununla birlikte, demokratik bir toplumda gerekliliği tartışılmaz olan durumlarda ordu, emniyet veya başka bazı sektörlerde sendikal faaliyetlere sınırlamalar getirilmesi mümkündür. Başvurucunun bu türden sınırlamalara tabi tutulmasını gerektirecek bir görevde bulunduğu da ileri sürülmemiştir (Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 61).

8. Anayasa Mahkemesi Tayfun Cengiz kararı sonrasında çok sayıda başvuruda Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının kapsamına yönelik benzer değerlendirmelerde bulunmuştur.

9. Mahkememiz iş bu başvuruda sendikal hakların, korunmaya muhtaç ve reşit olmayan

çocukların eğitim hakkı nedeniyle sınırlanabileceği dolayısıyla başvurucuların sendikal haklarının ihlal edilmediği sonucuna ulaşmış ve AİHM'in Humpert ve diğerleri/Almanya kararının 137. Paragrafına atıfta bulunmuştur. Söz konusu atfa göre insan haklarının ilerletilmesi için elzem olan eğitim hakkı demokratik bir toplumda temel bir rol oynar. Bu hak, eğitim çağındaki her çocuğun kişisel gelişimi ve gelecekteki başarısı için son derece önemlidir. Bu anlamda özgürlük, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi konuların eğitim sisteminin bir parçası hâline getirilmesine öncelik verilmesi gerekir. Bunun yanında eğitim hakkının demokratik kurumların ve toplumların mevcudiyetini sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu demokratik kültürü geliştirmek için kritik olduğu ve devletin bu bağlamda ilgili kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesinden sorumlu olduğu da hatırlanmalıdır (§ 45).

10. Bireysel başvuru hakkının Anayasa'mızda yer almasının iki gerekçesi vardır: Bireylerin temel hak ve özgürlüklerine yönelik hak ihlallerinin ulusal düzeyde tespit edilip giderim sağlamak ve AİHM'e yapılacak başvuruların sayısını azaltmak. Bu iki hedefe ulaşmanın yolu ise AİHM tarafından yıllar içerisinde geliştirilen ilkelerin ve yorumların iç hukuka aktarılarak temel hak ve özgürlüklere yönelik değerlendirme ve kararlarda paralellik sağlamaktır.

11. Bu sebeple iş bu başvuruda da AİHM'in Humpert ve diğerleri/Almanya kararının bir bütün halinde değerlendirilip öyle sonuca varılması gerekirken AİHM kararının sadece bir paragrafına atıfla sonuca ulaşmak yerinde olmamıştır. Her ne kadar parça bütünün habercisi ise de mahkeme kararlarında hüküm kadar yapılan değerlendirmeler sonucunda oluşturulan gerekçeler de önemlidir.

12. Humpert ve diğerleri/Almanya kararının dışında AİHM'in konuya ilişkin en kapsamlı değerlendirme içeren kararlarından biri olan Enerji Yapı-Yol Sen/Türkiye (B. No: 68959/01, 21/4/2009) kararıdır. Humpert ve diğerleri/Almanya kararında söz konusu karara sık sık atıf yapılması sebebiyle bu kararın öncelikle değerlendirilmesi gerekir.

13. Enerji Yapı-Yol Sen/Türkiye kararında, KESK memurlara toplu sözleşme hakkı tanınması için 18/4/1996 tarihinde iş bırakma ve iş yavaşlatma eylemi planlamıştır. Kamu makamları bu eylemden haberdar olunca, Başbakanlık Personel Genel Müdürlüğü 13/4/1996 tarihinde bir Genelge yayımlamıştır. Genelgede, memurlar için yasak olmasına rağmen iş bırakma hazırlığı olduğuna dair bilgi verilmiş ve gerekli tedbirlerin alınması gerektiği ifade edilmiştir. Eylem planlandığı gibi gerçekleştirilmiş, katılan bazı memurlara disiplin cezaları verilmiştir. Bunun üzerine başvurucu iç hukuk yollarını tüketip AİHM'e başvurarak Genelge'nin sendika hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

14. AİHM, Enerji Yapı-Yol Sen/Türkiye kararında; grev hakkının mutlak bir hak olmadığını ve belirli koşullara bağlı kısıtlamalara tabi olabileceğini kabul etmektedir. Devletin memurlara grev yasağı getirmesi sendikal özgürlük ilkesine uygun olabilir, ancak bu yasak genel olarak tüm memurları kapsayamaz. Grev hakkına getirilen kısıtlamaların açık ve sınırlayıcı bir şekilde tanımlanması gerekmektedir. AİHM, mevcut davada, genelgenin AİHS'nin 11. maddesinde belirtilen amaçlarla dengelenmeden tüm memurlara grev yasağı getirdiğini belirtiyor. Ayrıca, 18 Nisan 1996'daki ulusal eylem gününün yasaklandığına dair hiçbir kanıt bulunmadığını vurgulamaktadır. Genelge, sadece bu eyleme katılımı yasaklamakta, ancak sendikanın üyeleri barışçıl toplanma özgürlüklerini kullanmıştır. Disiplin cezalarının, sendika üyeleri açısından caydırıcı etkisi olduğu düşünülmektedir. AİHM, Hükümet'in bu kısıtlamanın gerekliliğini kanıtlayamadığını belirterek, genelgenin

kabulü ve uygulanmasının “zorlayıcı bir sosyal gereksinimi” karşılamadığı ve müdahalenin orantısız olduğu sonucuna ulaşmıştır.

15. AİHM, Kaya ve Seyhan/Türkiye kararında (B. No: 30946/04, 15/9/2009), 2003 yılında kamu yönetimi kanun tasarısını protesto etmek üzere KESK tarafından düzenlenen eyleme katılarak işe gitmeyen, ardından da uyarma cezası ile tecziye edilen başvurucuların sendika hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetleri hakkında da ihlal kararı vermiştir. AİHM, söz konusu bir günlük eylemin önceden ulusal makamlara bildirildiğini ve bu eylemin ilgili makamlarca yasaklanmadığını vurgulamış, başvurucuların barışçıl toplantı haklarını kullandıklarını belirtmiştir. AİHM ardından başvurucuların bir günlük eyleme katılmaları nedeniyle uyarma cezası aldıklarını belirtmiş, daha sonra bu ceza çok hafif de olsa sendika üyelerini grev ya da eylemlere katılmaktan vazgeçirecek bir nitelik taşıdığını, dolayısıyla başvuruculara verilen disiplin cezasının acil bir sosyal ihtiyaca karşılık gelmediğini belirtmiştir (Kaya ve Seyhan, §§ 15-32).

16. AİHM, sendika çağrısı üzerine bir ya da birkaç günlük iş bırakma eylemlerine katılan memurların yaptığı birçok başvuruda yukarıdaki gerekçelere benzer gerekçelerle ihlal kararları vermiştir (bkz. Dilek ve diğerleri/Türkiye, B. No: 74611/01 ... 17/7/2007; Urcan ve diğerleri/Türkiye, B. No: 23018/04 ..., 17/7/2008).

17. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, Eğitim Sen'in eğitimle ilgili bir kanun teklifinin geri çekilmesini sağlamak üzere 28-29/3/2012 tarihlerinde tüm ülke çapında “uyarı grevi” adı altında başlattığı eyleme katılarak işe gitmeyen, ardından da uyarma cezası ile tecziye edilen bir öğretmenin sendika hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı bireysel başvuruda (Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014), AİHM'in yukarıdaki kararlarından hareketle sendika hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

18. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında, başvurucunun EĞİTİM SEN'in düzenlediği işe gelmeme eylemine katıldığı için uyarma cezası aldığını belirtmiştir. İdarenin olağan uygulamalarında ve idari yargı içtihatlarında sendikal faaliyet kapsamında işe gelmeme durumlarının mazeret izni olarak kabul edildiği ve disiplin soruşturması açılmadığı görülmektedir. Ancak, bu konuda yeknesak hareketi sağlayacak mevzuat eksikliği nedeniyle, sendika hakkını kullanan kişilerin disiplin soruşturması tehdidi altında kaldıkları vurgulanmaktadır. Verilen ceza hafif olmasına rağmen, sendikaya üye bireyleri meşru grev veya eylemlere katılmaktan caydırabilecek bir nitelik taşımaktadır. Uyarma cezasının "toplumsal bir ihtiyaç baskısına" yanıt vermemesi nedeniyle "demokratik toplumda gerekli olmadığı" sonucuna varılmıştır. Bu nedenle, başvurucunun Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. (Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 59-63).

19. Anayasa Mahkemesi Tayfun Cengiz kararından sonra iş bırakma eylemleriyle ilgili olarak benzer yönde kararlar vermiştir (Bu kararlar arasından bkz. Abidin Aydın Tüfekçi, B. No: 2013/1315, 15/4/2015).

20. Sendika hakkına ilişkin Anayasa Mahkemesi ile AİHM içtihadı yukarıda özetlendiği gibi iken AİHM 2023 yılında Humpert ve diğerleri/Almanya kararını vermiştir.

21. Karara konu olayda, Almanya’da devlet memuru statüsüne sahip dört öğretmen, çalışma şartlarının kötüleşmesini protesto etmek amacıyla üyesi oldukları sendikanın organize ettiği greve katılmışlardır. Başvurucular greve katıldıkları için iki ila on iki arasında değişen sayıda derse (bir gün ila üç güne yayılacak şekilde) girmemişlerdir. Bunun üzerine

başvurucular çalışma saatleri içinde greve katılarak görevlerini yerine getirmedikleri gerekçesiyle disiplin cezalarıyla tecziye edilmişlerdir. Başvurucular söz konusu cezaların iptali istemiyle iç hukukta davalar açmış ancak bunlardan olumlu bir netice alamamışlardır. Başvuruculaın Alman Federal Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvurular da reddedilmiştir (Humpert ve diğerleri/Almanya, §§ 8-36).

22. AİHM, başvuruyu kabul ederek esas incelemeye geçmiştir. Öncelikle sendika özgürlüğüne dair genel açıklamalarda bulunmuş, ardından grev hakkı üzerine değerlendirmeler yapmıştır. AİHM, sendika özgürlüğüne ilişkin iki temel ilke belirlemiştir: birincisi, devletin sendika özgürlüğünü güvence altına almak için aldığı tedbirlerin bütününü dikkate almak; ikincisi ise, bu tedbirlerin sendika özgürlüğünün özünü yok edecek şekilde olmaması gerektiğidir. AİHM, grev yasağının sendika özgürlüğünün esaslı bir unsuru olup olmadığını belirlemenin zor olduğunu ifade etmiştir. Bu sorunun bağlama özgü olduğunu ve ilgili devletin sendika özgürlüğünü güvence altına almak için aldığı tedbirlerin dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, toplu pazarlık ve grev hakkının birbirine bağlı olduğunu ve çalışma koşullarının bu çerçevede belirlenip belirlenmediğinin değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Humpert ve diğerleri/Almanya, §§ 98-112).

23. AİHM, yukarıdaki açıklamalardan sonra, greve katıldıkları için derse girmeyen ve disiplin cezası alan başvuruculaın sendika özgürlüğüne müdahale edildiğini belirtmiştir. AİHM, sendika özgürlüğüne yönelik müdahalenin gerekliliğini değerlendirirken tüm olgusal ve yasal bağlamı dikkate alacağını belirtmiştir (Humpert ve diğerleri/Almanya, §§ 113-122).

24. AİHM bu kapsamda ilk olarak Almanya'da grev hakkına getirilen kısıtlamanın niteliğini ve kapsamını ele almıştır. Almanya'da devlet memurlarının, öğretmenler de dahil olmak üzere, grev yasağının mutlak olduğunu ve ciddi şekilde değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Başvurucular, AİHM'in Enerji Yapı-Yol Sen/Türkiye kararındaki grev yasağının genel olarak memurları kapsamayacağına dair ifadelerine atıfta bulunmuşlardır. AİHM, bu tür bir genel grev yasağının Sözleşme kapsamında özel sorunlar doğurduğunu kabul etse de grev yasağının sendika özgürlüğünün özünü yok edip etmediğine ilişkin değerlendirmenin birçok unsura bağlı olduğunu vurgulamıştır. (Humpert ve diğerleri /Almanya, §§ 123-127).

25. AİHM, Almanya'daki memur sendikalarının ve memurların mesleki menfaatlerini koruma olanaklarını incelemiştir. Almanya'da memur sendikalarının, devlet memurlarının çıkarlarını korumak için yasa yapma sürecine katılma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Sendikaların kanun taslaklarına yorum yapma süresi ve hükümetin bu yorumları dikkate alma yükümlülükleri de vurgulanmıştır. Ayrıca, memurların bireysel olarak düşük maaşlar konusunda dava açma hakkına sahip oldukları ve bu hakkın etkili bir alternatif olduğu ifade edilmiştir.

26. AİHM, devlet memurlarının personel konseyleri aracılığıyla temsil edilme hakkının da grev yasağının değerlendirilmesinde dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Grev yasağının, eğitim sisteminin etkili bir şekilde işlemesi gibi iyi yönetim amaçlarına hizmet ettiği ifade edilmiştir. AİHM, memurların ömür boyu istihdam ve yeterli geçim hakkı gibi diğer haklarına da değinmiş, Almanya'daki devlet memurlarının sözleşmeli çalışanlara göre daha iyi haklara sahip olduğunu belirtmiştir.

27. AİHM, Türkiye ile Almanya arasında memur hakları konusunda önemli farklılıklar olduğuna da işaret ederek, Türkiye'deki memurların sözleşmeli çalışanlara göre pek avantajlı olmadığını tespit etmiştir. Son olarak, Almanya'da kamu hizmetinde çalışanların büyük kısmının sözleşmeli olduğu ve bu çalışanların grev hakkına sahip olduğu

belirtilmiştir. AİHM, Almanya'daki mevcut grev yasağının çeşitli haklar arasında makul bir denge sağladığı sonucuna vararak, Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir (Humpert ve diğerleri/Almanya, §§ 130-147).

28. Grev hakkına ilişkin yukarıdaki tüm kararlar dikkate alındığında AİHM'in Humpert ve diğerleri/Almanya kararı, memurlara getirilen grev yasağının Sözleşme'nin 11. maddesiyle uyumlu olup olmadığını kapsamlı bir şekilde ele almıştır. AİHM, bu yasağın soyut bir şekilde incelenemeyeceğini, ilgili ülkedeki koşulların dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Bu karar ile önceki Enerji Yapı-Yol Sen/Türkiye kararından ilkesel olarak ayrışılmamış, ancak Almanya'nın kendine özgü özellikleri göz önünde bulundurularak farklı sonuçlara ulaşılmıştır.

29. AİHM, Humpert ve diğerleri/Almanya kararında, memurlara getirilen grev yasağının soyut olarak değerlendirilemeyeceğini vurgularken, Enerji Yapı-Yol Sen/Türkiye kararında, bazı memur kategorilerine grev yasağı getirilebileceğini, ancak genel olarak memurları kapsayan bir yasağın Sözleşme ile uyumlu olamayacağını belirtmiştir. Bu açıklamalar, özellikle silahlı kuvvetler ve kolluk kuvvetleri dışında kalan memurlar için genel bir grev yasağının kabul edilemeyeceğini göstermektedir. AİHM, yasal kısıtlamaların açık ve sınırlayıcı şekilde tanımlanması gerektiğini de ifade etmiştir.

30. Enerji Yapı-Yol Sen/Türkiye kararı, Anayasa Mahkemesi'nin kararlarını etkilemiştir. Anayasa Mahkemesi, Tayfun Cengiz kararında, sendika kararı doğrultusunda iş bırakma eylemi yapan başvurucuya verilen uyarma cezasını, sendika özgürlüğünün ihlali olarak değerlendirmiştir. Mahkeme, devlet okulunda öğretmen olan başvurucunun durumunu göz önünde bulundurarak, devlet memurlarının bu haktan tamamen mahrum bırakılamayacağına dikkat çekmiş ve belirli görevler dışındaki kamu görevlileri için getirilen genel grev yasaklarının Anayasa ile uyumlu olmadığını belirtmiştir.

31. Anayasa Mahkemesi Tayfun Cengiz kararında başvurucunun davranışını açıkça grev olarak tanımlamamış olsa bile bu tarz eylemlerin AİHM tarafından grev olarak nitelendirildiği açıktır. Zira AİHM, Humpert ve diğerleri/Almanya kararında, sendika özgürlüğünü iki derse girmeyen başvurucu yönünden bile grev hakkıyla bağlantılı olarak incelemiştir.

32. AİHM, Humpert ve diğerleri/Almanya kararında Almanya ile Türkiye arasındaki farklılıklara dikkat çekmiştir. Almanya'da memurların maaş ve özlük hakları, kamu personeli ile kıyaslandığında daha iyi durumdayken, Türkiye'de memurların bu hakları sözleşmeli çalışanlarla önemli ölçüde benzerlik göstermektedir. Ayrıca, Enerji Yapı-Yol Sen/Türkiye kararındaki grev yasağının dengeleme eksikliğine vurgu yaparak, toplu sözleşme ile grev hakkı arasında yakın bir bağ bulunduğunu belirtmiştir.

33. Humpert ve diğerleri/Almanya kararı sonrası verilen iş bu karar ile memurlara getirilen grev yasağına ilişkin Anayasa Mahkemesi içtihadı değişmektedir. Karardaki değerlendirmelerden Türk hukuk sisteminde memurlara grev yasağı getirilmesinin Anayasa ile uyumlu olduğu sonucu çıkmaktadır. Karardaki değerlendirmelere göre artık bir günlük iş bırakma eyleminin cezalandırılması dahi Anayasa ile uyumlu hale gelmektedir. Mahkememizce, AİHM'in Humpert ve diğerleri/Almanya kararı esas alınarak aynı sonuca varılacak ise Türkiye'deki grev yasağının başka bazı araçlarla telafi edildiğinin ortaya konulması gerekirdi.

34. Her ne kadar Türk hukuk sisteminde kamuda öğretmenlik mesleğinin istihdam türlerine

göre öğretmen ve sözleşmeli öğretmen ayrımı var ise de Almanya'nın aksine grev yasağı yönünden kadrolu öğretmenler ile sözleşmeli öğretmenler arasında bir fark bulunmamaktadır. Türk hukuk sisteminde ikisi için de grev yasaktır. AİHM, Almanya'da devlet okullarında sözleşmeli olarak istihdam edilen öğretmenlerin grev hakkına sahip olduğuna vurgu yaparak kamuda genel bir grev yasağının bulunmadığını belirtmiştir. Bu tespit AİHM'in Almanya özelinde grev yasağı yönünden ihlal bulmamasının önemli bir gerekçesidir.

35. AİHM, Almanya'da memurların maaşlarının kanunla belirlenmesine özel önem atfetmiştir. Humpert ve diğerleri/Almanya kararında toplu pazarlık ile grev hakkı arasında yakın bir ilişki olduğu belirtilmesi nedeniyle iş bu çoğunluk kararında Türk hukukunda memurlara getirilen toplu sözleşme hakkı ile grev hakkı arasındaki ilişki değerlendirilip toplu sözleşmede istenilen koşulların elde edilebilmesi için kamu makamlarını grev yoluyla zorlayacak bir aracın var olduğu ortaya konulmamıştır.

36. Humpert ve diğerleri/ Almanya kararında AİHM ayrıca Türkiye'de memurların maaş ve diğer özlük hakları konusunda kamudaki diğer sözleşmeli çalışanlardan önemli ölçüde iyi olmadığına vurgu yapmış ve Almanya ile Türkiye arasında böyle bir farklılığın bulunduğundan söz etmiştir. Çoğunluk kararında bu konudaki tespitleri boşa çıkaracak bir değerlendirmede bulunulmamıştır.

37. AİHM Enerji Yapı-Yol Sen/Türkiye kararında grev yasağına ilişkin o dönemde yürürlükte olan Genelge'nin yarışan menfaatler arasında dengeleme yapma konusundaki eksikliğine işaret etmiş ve bunu Humpert ve diğerleri/Almanya kararında da Türkiye ile Almanya arasındaki farklılıkları belirtirken kullanmıştır. Bu durum dikkate alındığında Türkiye'deki sisteme bir bütün olarak bakılması ve yarışan menfaatler arasında makul bir dengeleme yapıldığının ortaya konulması gerekirdi.

38. Ayrıca AİHM Humpert ve diğerleri/Almanya kararında Almanya'da Sendikaların memurlarla ilgili yasama süreçlerine katılım imkanına ve maaş düşüklüğü iddialarını dava konusu edebilme haklarına da vurgu yapmıştır. Türkiye'de bu imkân ve hakkı dengeleyecek imkân ve hakların olduğu ortaya konulmamıştır.

39. Milli Eğitim Bakanı, öğretmenlerin nöbet ücretine ilişkin taleplerinin farkında olduklarına ve bu konuda çalışma yaptıklarına ilişkin açıklamasını, başvuruculların üyesi olduğu sendikanın 2015 yılı şubat ayında aldığı karardan sonra 2015 yılının mart ayında yapmıştır. Dolayısıyla sürecin nöbet tutmama eyleminden önce olgunlaştığı iddiası tartışmaya açıktır. Sürecin önceki eylemlerle mi yoksa nöbet tutmama kararıyla mı olgunlaştığı belli değildir.

40. Başvurucu öğretme, sendikanın söz konusu kararı üzerine 12 gün nöbet tutmamıştır. İdare, kamu hizmetinin yavaşlama ve aksamasına yönelik somut bir olgu ortaya koyamamıştır. Eğitim ve öğretimin kesintisiz sürdürülmesine başvurucunun eyleminin engel olduğu idarece ortaya konulamamıştır. Bu durum Mahkememizce de dikkate alınmamıştır.

41. Tüm bu hususlar dikkate alındığında mevcut başvuruda sendika hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli ve ölçülü olduğu söylenemez.

42. Açıklanan nedenlerle başvurucuya verilen disiplin cezasının demokratik toplumda zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelmediği, başvurucunun Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiği kanaatine vardığımdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Kenan YAŞAR

ORMANA KALKINMA VE YARDIMLAŞMA VAKFI

B. No: 2019/17715 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/17715

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORMANA KALKINMA VE YARDIMLAŞMA VAKFI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/17715)

Karar Tarihi: 8/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 30/9/2025 - 33033

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : Ormana Kalkınma ve Yardımlaşma Vakfı

Vekili : Av. Sedat KONURCA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, taşınmazın tapu kaydının iptal edilmesine rağmen tazminat ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Antalya'nın Alanya ilçesi Telatiye (Elikesik) köyünde bulunan tarla vasıflı, 13.785 m² yüz ölçümlü taşınmaza ilişkin 20/4/1944 tarihli ve 14 sayılı Tapu Komisyon kararı neticesinde taşınmazın otuz yılı aşkın süredir nizasız olarak kullanıldığı gerekçesiyle İbrahim oğlu Mustafa adına 21/4/1944 tarihli ve 8 numaralı zabıt kaydı oluşturulmuştur. Aynı zabıt kaydına dayanarak oluşturulan 24/7/1947 tarihli 47, 48 ve 49 numaralı tapu kaydında bulunan taşınmazlar 25/11/1965 tarihinde M.U. ve A.T. tarafından, 1/2 hissesi N.C.ye 1/2 hissesi H.Ş., A.R.Ş. ve H.Ş.ye olacak şekilde satış işlemiyle devredilmiştir. Satış işlemine konu taşınmazın toplam yüz ölçümü 6.892 m² olarak belirtilmiştir. N.C. noter aracılığıyla düzenlediği 17/8/1982 tarihli vasiyetnameyle 25/11/1965 tarihli satış işlemiyle satın alındığı belirtilen taşınmazların başvurucuya devredilmesini vasiyet etmiştir.

3. 1982 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında Antalya'nın Alanya ilçesi Elikesik

köyünde bulunan 948, 949, 950, 951, 953 ve 954 parsel sayılı taşınmazlar Alanya Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen dava sebebiyle malik hanesi açık bırakılarak tespit edilmiştir. Aynı bölgede 1986 yılında yapılan orman kadastrosunda dava konusu 950 parsel sayılı taşınmazın 10.530 m²lik bölümü orman tahdidi dışında, parselin kalan bölümü ise diğer parsellerle birlikte orman tahdidi içinde bırakıldığı ancak Alanya Kadastro Mahkemesinde (Kadastro Mahkemesi) görülen dava sebebiyle orman kadastrosunun kesinleşmediği anlaşılmıştır.

4. Başvurucu, N.C.nin vefatı üzerine İbradı Sulh Hukuk Mahkemesinde (Sulh Hukuk Mahkemesi) vasiyetnamenin tenfizi davası açmıştır. Sulh Hukuk Mahkemesince 25/7/1994 tarihinde davanın kabulüyle vasiyetnamenin tenfizine karar verilmiştir. Kararda; üçüncü kişilerce açılan vasiyetnamenin iptali davasında davanın açılmamış sayılmasına karar verildiği, anılan kararın kesinleştiği ve görülen tenkis davasının vasiyetnamenin tenfizine engel olmadığı açıklanmıştır.

A. Tescil Davası Süreci

5. Üçüncü kişiler tarafından 1978 yılında Alanya Asliye Hukuk Mahkemesinde N.C., H.Ş., A.R.Ş. ve H.Ş.ye karşı tapu iptal ve el atmanın önlenmesi davası açılmıştır. Alanya Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen tapu iptal ve el atmanın önlenmesi davası Kadastro Mahkemesine devredilmiştir. Kadastro Mahkemesince 2/6/2000 tarihinde dava konusu taşınmazların bir kısmının orman vasfıyla Maliye Hazinesine, diğer taşınmazların ise başvurucu ve davada taraf olan üçüncü kişiler adına tesciline karar verilmiştir. Taraflarca temyiz edilen Kadastro Mahkemesi kararı Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin (Daire) 4/12/2001 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararının ilgili kısmı şöyledir:

i. Kadastro Mahkemesi tarafından alınan bilirkişi raporlarının tümünde dava konusu taşınmazların tamamının maki ağaç ve ağaççıklarla kaplı ve eğimlerinin %30-50 arasında olduğu, ayrıca memleket haritasında yeşil alan içinde göründüğü açıklanmıştır.

ii. Kadastro Mahkemesince taşınmazların davalılara ait 21/4/1944 tarihli ve 8 numaralı yüz ölçümü 13.785 m² olarak belirtilen tapu kaydı kapsamında kalması sebebiyle tapu malikleri adına tesciline kararı verilmiştir. Ancak belirtilen tapu kaydı Tapu Komisyon kararıyla oluşturulmuştur. Ayrıca tapu kaydında belirtilen yüz ölçümü dava konusu taşınmazların yüz ölçümünden çok az olup tapu kaydında yer alan sınırlar birbirini takip etmemekte ve geometrik bir şekil oluşturmamaktadır. Diğer yandan tapu kaydının dava konusu yere ait olduğu kabul edilmiş olsa dahi 9/7/1945 tarihli ve 4785 sayılı Orman Kanununa Bazı Hükümler Eklenmesine ve Bu Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında devletleştirilen ve iadeye tabi olmayan orman içinde kalan tapu kayıtlarının hukuki değer taşımayacağı açıktır.

iii. 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1. maddesinin (J) bendi gereğince orman ve toprak muhafaza karakteri taşıyan funda veya makilerle örtülü yerler orman sayılır. Bilimsel olarak eğimi %12'den fazla olan funda ve makilerle örtülü yerlerin orman ve toprak muhafaza karakteri taşıması nedeniyle orman sayılması gerekmektedir. Bu kapsamda eğimin %12'den fazla olduğu, öncesi itibarıyla ve hâlen maki bitki örtüsüyle kaplı olduğu anlaşılan dava konusu taşınmazların tamamının orman olduğunun kabulü gerekmektedir.

iv. Açıklanan gerekçelerle dava konusu taşınmazların tamamının orman niteliğiyle Maliye Hazinesi adına tesciline karar verilmelidir.

6. Kadastro Mahkemesi bozma kararına uyarak 8/11/2011 tarihinde dava konusu taşınmazların orman vasfıyla Maliye Hazinesi adına tesciline karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

i. Dava konusu taşınmazların tamamının %12'den fazla eğimli olduğu, öncesi itibarıyla ve hâlen de maki elemanları ile kaplı bulunduğu anlaşılmıştır.

ii. 6831 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (J) maddesi gereğince orman ve toprak muhafaza karakteri taşıyan funda veya makilerle örtülü yerler orman sayılır. Davalılara ait 21/4/1944 tarihli ve 8 numaralı 13.785 m² yüz ölçümündeki tapu kaydında yazılı sınırların birbirini takip etmeyip geometrik şekil oluşturmadığı anlaşılmıştır. Bir an için tapu kaydının bu yerlere ait olduğu kabul edilse bile 4785 sayılı Kanun kapsamında devletleştirilen ve iadeye tabi olmayan orman içine kalan tapu kayıtlarının hukuki değer taşımayacağı açıktır.

iii. Önceki dava sebebiyle malik haneleri açık olarak tespit gören taşınmazların 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 30. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince tamamının orman niteliği ile Hazine adına tesciline karar vermek gerekmiştir.

7. Taraflarca temyiz edilen Kadastro Mahkemesi kararı Dairenin 8/2/2012 tarihli kararıyla onanmış, karar düzeltme talebi 27/9/2012 tarihli kararla reddedilmiştir.

B. Başvuru Konusu Tazminat Davası Süreci

8. Başvurucu 27/8/2015 tarihinde Alanya 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) Maliye Hazinesine karşı tapu kaydının iptal edildiği gerekçesiyle tazminat davası açmıştır. Mahkemece 31/3/2016 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararda Kadastro Mahkemesinde görülen tescil davasında dava konusu taşınmazların orman niteliği ile Maliye Hazinesi adına kaydedilmesine karar verildiği ve anılan kararın temyiz incelemesinden geçerek kesinleştiği açıklanmıştır. Mahkemeye göre belirtilen sebeplerle 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesi kapsamında tazminat verilmesi için gerekli şartlar oluşmamıştır.

9. Başvurucunun 16/8/2016 tarihinde temyiz talebinde bulunması üzerine mahkeme kararı Dairenin 25/10/2018 tarihli kararıyla onanmıştır. Başvurucunun 16/12/2018 tarihli karar düzeltme talebi Dairenin 1/4/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Onama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

İncelenen dosya kapsamına ve kararın dayandığı gerekçelere göre, kadastro mahkemesinin 2003/3 E. sayılı dosyasında çekişmeli taşınmazların öncesinin orman olduğu, 13.07.1945 tarihinde yürürlüğe giren 4785 sayılı Kanunun 1. maddesi gereğince, aynı Kanunun 2. maddesinde sayılan istisnalar dışında bütün ormanlar devletleştirilmiş olup, davacı tarafından dayanılan dayanak 1944 tarih ve 8 nolu tapu kaydının hukuki niteliğini yitirdiği, 4785 sayılı Kanun karşısında hukuki geçerliliği kalmayan tapu kayıtlarına dayalı olarak tazminat istenemeyeceği gibi, davacı adına kadastroca oluşmuş ve daha sonra mahkemelerce iptal edilmiş geçerli bir tapu kaydı da bulunmadığından tazminata hak kazanılamayacağı belirlenerek davacının tazminat talebinin reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik bulunmadığına göre, davacı tarafın temyiz itirazlarının reddi ile hükmün ONANMASINA..."

10. Nihai karar, başvurucu vekilince 17/4/2019 tarihinde öğrenilmiştir. Başvurucu 17/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu Vakıf, kendilerine vasiyet edilen taşınmazların N.C. tarafından tapu siciline güvenilerek satın alındığını açıklamıştır. Satış sırasında tapu kaydında taşınmazların orman vasfında olduğuna dair hiçbir bilgi, kayıt, belirti ya da şerhin mevcut olmadığını vurgulamıştır. Görülen tescil davasında tapu kaydının dikkate alınmayarak iptal edildiğini belirtmiş, anılan davada taşınmazların orman vasfında kabul edilip Maliye Hazinesi adına tescil edildiğini ifade etmiştir. Başvurucu; tapu kaydının iptali üzerine açılan tazminat davasının reddine karar verilmesiyle eşitlik ilkesinin, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) Bakanlık görüşünde, yapılacak incelemede Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşullarıyla birlikte değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

13. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Başvurucuya düzenlediği vasiyetnameyle adına kayıtlı taşınmazları vasiyet eden N.C.nin anılan taşınmazları 1965 yılında 1947 tarihli tapu kaydına istinaden satın aldığı görülmektedir. N.C.nin satış tarihinde satış işlemine konu taşınmazların orman olduğunu bilebileceğine dair tapuda herhangi bir şerh veya açıklayıcı bir ibare bulunmadığı anlaşılmıştır. Öte yandan somut olayda başvurucu, Kadastro Mahkemesinde görülen tescil davasında dayanak tapu kaydına konu taşınmazların orman vasfında olduğunun anlaşılması nedeniyle tapu kaydının geçersiz kabul edildiğini ileri sürmektedir. Tespit davasında Kadastro Mahkemesi tapu kaydının iptaline karar vermeden tapu kaydının taşınmazları kapsadığının kabul edilmesi hâlinde taşınmazların orman vasfında olması nedeniyle kaydın geçerliliğini yitireceğini kabul etmiştir. Öte yandan idari makamların dava konusu tapu kaydının iptal edilmesi için herhangi bir girişimde bulunduğuna dair bilgi ve belge bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun dayandığı tapu kaydının geçersiz olduğu kabul edilerek iptal edilip edilmediğinin değerlendirilmesi işin esasıyla yakından bağlantılı olmakla birlikte N.C.nin taşınmazı tapu siciline güvenerek devraldığı ve tapu siciline iç hukukta bağlanan sonuçlar gözetilerek başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında korunması gereken bir menfaati olduğu değerlendirilmiştir.

16. Başvurucu, tescil davası sonucunda kapsadığı taşınmazların orman vasfında olduğunun anlaşılması nedeniyle dayanak tapu kaydının iptal edildiğini iddia etmiştir. Tescil davasında Kadastro Mahkemesince başvurucunun tapu kaydının sınırlarının birbirini takip etmediği, taşınmazların yüz ölçümü ile tapu kaydında belirtilen miktarın uyumsuz olduğu açıklanmış; dava konusu taşınmazları kapsadığının kabul edilmesi hâlinde dahi tapu kaydının hukuki değerini yitireceği belirtilmiştir. Bu bağlamda Mahkemelerin tapu kaydının dava konusu taşınmazları kapsaması durumunda geçersiz kabul edileceği yönündeki yorumu gözetilerek başvurunun mülkten yoksun bırakmaya ilişkin ikinci kural çerçevesinde incelenmesi gerektiği anlaşılmıştır.

17. Somut olaya ilişkin tescil davasında yargılama makamları uyuşmazlık konusu taşınmazların 6831 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (J) bendi gereğince orman sayılan

yerlerden olduğunu ve 4785 sayılı Kanun hükümleri gereğince ormanların devletleştirilmesi nedeniyle dava konusu taşınmazların mülkiyetinin de Maliye Hazinesine ait olduğunu kabul etmiştir. Anılan Kanun hükümlerinin ulaşılabilir, öngörülebilir ve belirli olduğunda kuşku bulunmadığından başvuruya konu müdahalenin kanuna dayalı olduğu sonucuna varılmıştır. Ormanların korunması amacıyla mülkiyet hakkına müdahale edilmesinde kamu yararına dayalı meşru bir amacın bulunduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır (AYM, E.2009/31, K.2011/77, 12/5/2011). Dolayısıyla kamu makamlarınca başvurucuların mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

18. Başvurucu adına olan tapu kaydının iptal edilmesi üzerine zararının karşılanması için açtığı tazminat davasının reddedilmesinden yakınmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi benzer olaylara ilişkin başvurularda, tapu kaydındaki sicile güvenilerek özel mülk hâline gelmiş, devletin hüküm ve tasarrufu altında olan taşınmazların değeriyle orantılı tazminat ödenmeksizin tapusunun iptali nedeniyle mülkiyet hakkının ihlaline karar vermiştir. Yargıtay da 2007 yılından itibaren verdiği benzer kararlarda, özel mülkiyete konu olamayacağı gerekçesiyle iptal edilen tapu kayıtlarının maliklerine tazminat verilmesine hükmetmiştir (Adile Şölen Yücel ve diğerleri, B. No: 2017/15169, 15/9/2020, §§ 28, 29). Dolayısıyla tapu kayıtlarının oluşturulması ve tutulması kamu makamlarının gözetiminde olduğuna göre evveliyatı orman olmasına rağmen özel mülkiyete konu olacak şekilde hatalı olarak tapu kayıtların oluşturulması ve bu kayıtların tedavül görmesine imkân tanınması nedeniyle devletin sorumluluğu bulunmaktadır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Adile Şölen Yücel ve diğerleri, § 66).

19. Somut olayda başvurucunun tazminat davasına ilişkin temel iddiası tescil davasında, tapuya kayıtlı olan taşınmazların orman vasfında olduğunun anlaşılması nedeniyle tapu kaydının iptal edilmesine ilişkindir. Buna göre başvuruda çözümlenmesi gereken temel mesele, başvurucunun dayanak yaptığı tapu kaydının iptal edilip edilmediği noktasındadır. Bu çerçevede somut olaya bakıldığında tescil davasına ilişkin yargılamada Kadastro Mahkemesi ve Daire tarafından öncelikle başvurucunun dayanak yaptığı tapu kaydında belirtilen sınırların geometrik bir şekil oluşturmadığı ve tapu kaydında ifade edilen miktarın taşınmazın gerçek yüz ölçümüyle örtüşmediğinin açıklandığı anlaşılmıştır. Öte yandan anılan tapu kaydının dava konusu taşınmazlara ait olduğunun kabul edilmesi hâlinde dahi taşınmazların orman vasfında olması nedeniyle hukuki değerini yitirdiğinin kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda Kadastro Mahkemesi tarafından orman vasfında olduğu anlaşılan taşınmazlara ait olması nedeniyle başvurucunun dayanağı olan tapu kaydının hukuki geçerliliğini yitirdiğine ilişkin açık bir tespit yapılmadığı görülmektedir. Diğer yandan açıklanan durumun aksine Kadastro Mahkemesi kararında başvurucunun tapu kaydında yer alan bilgilerle dava konusu taşınmazların özellikleri arasındaki bazı uyumsuzluklara işaret edilmiştir.

20. Bu noktada belirtilmelidir ki başvuru konusu somut olay özelinde devletin sorumluluğunun doğduğunun kabul edilebilmesi için öncelikle kapsadığı taşınmazın evveliyatının orman olması sebebiyle geçersiz olduğu tespit edilen bir tapu kaydının bulunması gerekir. Oysa tescil davasında başvurucunun iptal edildiğini ileri sürdüğü tapu kaydının orman vasfında olduğu anlaşılan taşınmazlara ait olduğuna ilişkin açık bir tespit yapılmadığı gibi başvuru konusu tazminat davasında da bu yönde bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Diğer bir anlatımla mevcut durum itibarıyla yargısal sürecin bütünü dikkate alındığında başvurucunun geçersiz kılındığını iddia ettiği tapu kaydının iptal edilip

edilmediğinin belirsiz olduğu görülmektedir.

21. Somut olayda başvurucunun tapu kaydının hukuki geçerliliğini yitirip yitirmediğinin kesin olarak açıklığa kavuşturulmasının önem arz ettiği açıktır. Tazminat davasında Mahkeme 4785 sayılı Kanun hükümleri gereği hukuki geçerliliği kalmayan tapu kaydına dayanarak tazminat talebinde bulunulamayacağı ve kadastro işlemleriyle oluşturulmuş ve daha sonra iptal edilmiş tapu kaydı bulunmadığının anlaşıldığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Dolayısıyla mahkeme kararının başvurucunun tazminat talebinin esasını oluşturan davanın sonucuna doğrudan etkili olabilecek mahiyetteki tapu kaydının iptal edildiğine ilişkin iddia ve itirazlarına cevap verecek nitelikte yeterli ve ilgili bir gerekçe içermediği anlaşılmıştır.

22. Sonuç olarak yargısal sürecin bütününde mülkiyet hakkının korunmasında usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği ve başvurucunun bu güvencelerden yararlandırılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple başvurucunun mülkiyet hakkı ile müdahalenin dayandığı kamu yararı arasında olması gereken adil denge, başvurucu aleyhine bozulmuş olup mülkiyet hakkına yapılan müdahale ölçüsüzdür.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yargılanmanın yenilenmesine ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

25. Başvuruda mülkiyet hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Alanya 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2015/850, K.2016/277) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BARIŞ AYTAÇ

B. No: 2019/19588 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19588

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BARIŞ AYTAÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19588)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Başvurucu : Barış AYTAÇ

Vekilleri : Av. Aslı KAZAN

Av. Serdar LAÇİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine uğranması ve olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/6/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvuru formundaki iddialarına göre başvurucu 18/5/2018 tarihinde çalışmakta olduğu dizi setinden çıkarak evine gitmek üzere servis aracına binmiş, trafiğin yoğun olması nedeniyle servis aracından inerek evine doğru yürümeye başlamıştır. Dolmabahçe yönüne doğru gitmekteyken resmî konvoy aracından inen ve sonradan Cumhurbaşkanlığı koruma görevlileri olduğunu öğrendiği kişiler tarafından durdurulmuştur. Cumhurbaşkanı'na hakaret ettiği gerekçesiyle fiziksel şiddet görmüş, bir süre alıkonduktan sonra polis memurlarına teslim edilmiştir. Düzenlenen tutanağa dayanılarak hakkında ceza soruşturması başlatılmıştır.

6. Başvurucu 11/6/2018 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde özetle yürüyerek evine gitmekte olduğu sırada fiziksel şiddete uğradığını, haksız olarak Cumhurbaşkanı'na hakaret fiili isnat edildiğini ileri sürmüştür.

7. Başsavcılık tarafından 21/2/2019 tarihinde şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Kararda özetle şüphelilerin başvurucuya fiziksel şiddet uyguladığına ilişkin olarak kamu davası açmayı gerektirir kanıt bulunmadığı açıklanmıştır.

8. Başvurucu, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz etmiştir.

9. Başvurucunun itirazını inceleyen İstanbul 11. Sulh Ceza Hâkimliği 8/4/2019 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 18/5/2019 tarihinde öğrendiğini belirterek 14/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başsavcılık tarafından olay günü işlendiği belirtilen Cumhurbaşkanı'na hakaret suçundan açılan kamu davasında 21/4/2022 tarihinde başvurucunun 11 ay 20 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucunun karara yaptığı itiraz 7/7/2022 tarihinde reddedilmiştir.

12. Başvuru formu ekinde, nihai kararın başvurucu vekili avukat Aslı Kazan'a 18/5/2019 tarihinde bizzat tebliğ edildiğine ilişkin olan ve bilgi amacıyla sunulduğu belirtilen PTT A.Ş. gönderi takibi sayfasına ait ekran görüntü çıktısı yer almaktadır. Soruşturma dosyasında yer alan tebliğ mazbatası üzerinde 7/5/2019 tarihi ile muhatabın daimî çalışanı olduğu belirtilen T.K. isimli kişiye ait isim ve imza bulunması nedeniyle her iki belge arasındaki çelişkinin giderilmesi için ilgili posta dağıtım müdürlüğünden evrakın hangi tarihte tebliğ edildiğinin bildirilmesi istenmiştir. Yazıya verilen cevapta evrakın 7/5/2019 tarihinde T.K.ya tebliğ edildiği ancak sistemde yaşanan arıza nedeniyle 18/5/2019 tarihinde ekrana düştüğü belirtilerek tebliğ evrakı sunulmuştur.

IV. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, kamu görevlilerinin kötü muamelesine maruz kaldığından şikâyet etmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

14. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru

yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

16. Somut olayda başvurucu vekilinin kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yaptığı itiraz, İstanbul 11. Sulh Ceza Hâkimliğince 8/4/2019 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu vekili nihai kararın 18/5/2019 tarihinde tebliğ edildiğini belirterek 14/6/2019 tarihinde bireysel başvuru yapmış ise de kararı 7/5/2019 tarihinde yapılan tebligat ile öğrendiği anlaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER ATEŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/27727 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/27727

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER ATEŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/27727)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucular : 1. Ömer ATEŞ

2. Nurgül ATEŞ

3. Zatiye ATEŞ

4. Pamuk TURAN

5. Pamuk ATEŞ

6. Emin ATEŞ

Vekili : Av. Kerim TOPÇUOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, taşınmaz satış işleminin geçerli olmadığına karar verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru devam ederken vefat eden C.A.nın yasal mirasçıları olan Pamuk Ateş, Pamuk Turan, Nurgül Ateş, Ömer Ateş, Zatiye Ateş, Emin Ateş başvuruyu devam ettirmek istediklerini beyan etmiştir. Yasal mirasçı olan başvurucular bireysel başvurunun tarafı hâline gelmişse de anlatım kolaylığı açısından C.A. başvurucu olarak nitelendirilecektir.

3. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

4. T.A.nın ve D.A.nın 30/9/1975 tarihinde Tirebolu Tapu Müdürlüğünün 1033 yevmiye numarasıyla Nisan 1937 tarihli ve 66; Mart 1953 tarihli ve 225, 226; Nisan 1318 daimî tarihli ve 212 sıra numaralarında kayıtlı taşınmazlardaki miras hisseleri başvurucuya satılmıştır.

5. M.A. 26/11/1975 tarihinde Tirebolu Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) tasarrufun iptali davası açmıştır. M.A. dava dilekçesinde, kendisi ile birlikte müşterek muris olan davalılar başvurucu, D.A. ve T.A.nın kendisinin rıza ve muvafakati olmadan dava konusu taşınmazdaki iştirak hâlinde mülkiyeti, köy muhtarlığında düzenlenen ilmuhaber ile müşterek hâldeki mülkiyete dönüştürdükten sonra davalı T.A. ve D.A.nın hisselerini diğer davalı başvurucuya sattığını, söz konusu ilmühaber senedindeki imzanın kendisine ait olmadığını, sahte olduğunu belirterek tapu kaydının iptalini talep etmiştir.

6. Mahkeme; davacı ve davalıların muris bırakan Ö.A.nın mirasçıları olduğunu, taşınmaz hisselerine davacı ve davalıların murisin ölüm tarihi itibarıyla iştirak hâlinde malik olduklarını, davalılar D.A. ve T.A.nın müracaatı sonucu tapuda iştirak hâlindeki mülkiyetin müşterek hâldeki mülkiyete dönüştürüldüğünü, daha sonra diğer davalı başvurucuya satış işlemi yapıldığını ancak mirasçılardan biri olan davacı M.A.nın yapılan işlemlere rıza ve muvafakati olmadığını ileri sürerek dava açtığını belirtmiştir. Mahkeme, tapu kayıtlarının iktisap sütunlarında ve intikale ilişkin belgelerde mirasçıların köy muhtarlığınca düzenlenen ilmühaber ile iştirak hâlindeki mülkiyetin müşterek hâldeki mülkiyete dönüştürüldüğünü, M.A.nın ilmühaberdeki imzanın kendisine ait olmadığını, söz konusu işleme muvafakatinin bulunmadığını belirttiğini, davalılar tarafından M.A.nın beyanının kabul edildiğini, davalıların dava konusu tapu kayıtlarının eski hâle dönüştürülmesini istediğini belirtmiş ve bütün mirasçıların rıza ve muvafakati olmadan söz konusu işlemin yapılamayacağı gerekçesiyle 6/4/1976 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkeme kararında davacının imzasının taklit edilmesi suretiyle usulsüz şekilde yapılan işlemin geçersiz olduğunu, 1975 tarihli ve 165, 166, 167 numaralı tapulardaki devir işleminin iptali ile murislere ait taşınmazlardaki mülkiyetin iştirak hâlinde mülkiyete dönüştürülmesine karar vermiş ve anılan karar 16/6/1976 tarihinde kesinleşmiştir.

7. 26/4/2006 tarihinde Tirebolu Tapu Sicil Müdürlüğünün 506 yevmiye No.lu işlemiyle Tirebolu ilçesi Çeğel köyünde yapılan kadastro çalışmalarında Nisan 2016 tarihli ve 14, 15, 16 numaralarında kayıtlı taşınmazlar tespit edilerek tapu kaydı yapılmıştır.

8. Başvurucu, Espiye Kadastro Mahkemesinde (Kadastro Mahkemesi) 10/4/2007 tarihinde kadastro tespitine itiraz davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde murisleri Ö.A.dan intikal eden taşınmaz hisselerinin davalılardan T.A. ve D.A. tarafından taşınmaz satış sözleşmesi ile kendisine satıldığını, satış bedelini ödediğini ancak daha sonra açılan tapu iptal davası sonucu müşterek hâldeki mülkiyetin iştirak hâlindeki mülkiyete dönüştürüldüğünü, gerçek satış yoluyla aldığı işlemin iptal edilerek ortada satış işlemi yokmuş gibi tapu kaydında işlem yapıldığını oysa davalılar ile aralarında tapuda yapılmış satış işleminin iptaline karar verilmediğini iddia etmiş; Tirebolu ilçesi Çeğel köyünde bulunan Nisan 2016 tarihli ve 14, 15, 16 numaralarında kayıtlı taşınmazlarla ilgili tapu kaydının iptali ile kendisi adına tesciline karar verilmesini talep etmiştir.

9. Davalı T.A.; D.A.nın kendisinin annesi olduğunu ve vefat ettiğini, başvurucunun 1975 yılında açılan davada ikinci oturumda davayı kabul ettiğini, Mahkemece satış işleminin açık ve başka bir yoruma gerek kalmayacak şekilde iptal edildiğini, anılan kararın 16/6/1976

tarihinde kesinleştiğini ileri sürmüştür.

10. Kadastro Mahkemesince yapılan yargılama sonunda davanın kabulüne karar verilmiş, anılan karar davalılar tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay kısa karar ile gerekçeli karar arasında çelişki olduğu gerekçesiyle kararın bozulmasına karar vermiştir. Kadastro Mahkemesi bozma kararına uyarak yeniden yaptığı yargılamada dava konusu taşınmazlarda keşif yapmış, tanık dinlemiş ve gerekli tüm delilleri topladıktan sonra davanın reddi sonucuna varmıştır.

11. Kadastro Mahkemesi gerekçesinde satış işleminin dayandığı iştirak hâlindeki mülkiyetin müşterek hâldeki mülkiyete dönüştürülmesi işleminin iptal edilmesiyle sonraki satış işleminin de dayanaksız kaldığını, bu nedenle işlemin geçersiz olduğunu, nitekim tanık beyanlarından da tüm mirasçıların katılımıyla usule uygun ve geçerli bir taksim anlaşması olmadığının anlaşıldığını, somut beyanlarla ispatlanabilen bir satış ve bağış işlemi bulunmadığını belirtmiştir. Kadastro Mahkemesi sonuç olarak dava konusu taşınmazların ortak muristen intikal eden taşınmazlar olduğunu ileri sürerek T.A. ve D.A.nın taşınmaz hisselerini gerçek ve geçerli bir satış iradesiyle başvurucuya sattığına dair kanaat oluşmadığını, taşınmazların mirasçılar adına hisseleri oranında tapuda kayıt ve tesciline karar verildiğini ifade etmiştir.

12. Kadastro Mahkemesi kararı temyiz ve karar düzeltme incelemesinden geçerek 15/4/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

13. Nihai karar 9/7/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvuru 5/8/2020 tarihinde yapılmıştır. Başvurucu C.A. 29/6/2023 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucunun mirasçıları başvuruyu devam ettirmek istediklerini 15/11/2024 tarihinde bildirmişlerdir. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; Mahkemece 6/4/1976 tarihinde verilen kararda davalılar ile aralarındaki resmî şekilde satış işleminin geçersiz olduğuna dair hüküm bulunmadığı hâlde ortada satış işlemi yokmuş gibi tapu kaydında işlem yapıldığını, taşınmazları bedelini ödeyerek satın aldığını, taşınmazların tapuda kendisi adına tescil edilmemesinin usul ve kanuna aykırı olduğunu belirterek mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

15. Başvurucunun iddialarının özü mülkiyet hakkının ihlali iddiasına ilişkin olduğundan şikâyetleri mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

17. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Mülkiyet hakkı, maddi varlığı bulunan taşınır ve

taşınmaz mal varlığını kapsadığı gibi maddi olmayan hakları da içermektedir (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

18. Somut olayda iştirak hâlindeki mülkiyetin müşterek mülkiyete dönüştürülmesi ile başvurucu adına tapu kaydı oluşturulmuş, 30/9/1975 tarihli üç tapu senedinde davalılara ait taşınmazların başvurucuya satış yoluyla intikal ettiği belirtilmiştir. Bu durumda başvurucu adına oluşmuş tapu kayıtları dikkate alındığında mülkün varlığı konusunda tereddüt bulunmamaktadır.

19. Başvurucu; T.A. ve D.A. ile aralarında satış sözleşmesi yapıldığını, T.A. ve D.A.nın muristen kendilerine kalan taşınmazdaki hisselerini bedeli karşılığında satın aldığını belirterek 1976 tarihli mahkeme kararında satış sözleşmesi hakkında bir karar verilmediğinden ve mülkiyetin yalnızca müşterek mülkiyetten iştirak hâlindeki mülkiyete dönüştürüldüğünden, kadastro tespitine itiraz davasında anılan mahkeme kararına dayanılarak satış işleminin dayanaksız kaldığının belirtildiğinden şikâyet etmektedir. Başvuru konusu olayda başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik olarak kamu makamlarınca doğrudan yapılan bir müdahale mevcut olmayıp özel kişiler arası bir uyuşmazlık söz konusudur. Dolayısıyla başvuruda, devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri yönünden inceleme yapılması gerekmektedir.

20. Mülkiyet hakkının korunmasının devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklediği hususu Anayasa'nın 35. maddesinin lafzında açık bir biçimde düzenlenmemiş ise de bu güvencenin sadece devlete atfedilebilen müdahalelere yönelik sınırlamalar getirdiği, bireyi üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korumasız bıraktığı düşünülemez. Pozitif yükümlülüklerin ortaya çıkmasının nedeni gerçek anlamda koruma sağlanmasıdır. Buna göre anılan maddede bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Gerçek anlamda koruma sağlanması için devletin negatif yükümlülükleri dışında pozitif yükümlülüklerinin de olması gerekir. Dolayısıyla Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (Türkiye Emekliler Derneği [1. B.], B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; Eyyüp Boynukara [1. B.], B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi [2. B.], B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43).

21. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma ve oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etmek sorumluluklarını da içermektedir (Selahattin Turan [1. B.], B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41).

22. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için yargı makamlarının kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte

mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

23. Mahkemece 6/4/1976 tarihinde dava konusu taşınmazların satışına dayanak olarak gösterilen iştirak hâlindeki mülkiyetin müşterek mülkiyete dönüştürülmesi işleminin geçersiz olduğu tespit edilerek müşterek hâlindeki mülkiyetin yeniden iştirak hâlinde mülkiyete dönüştürülmesine karar verildiği, tapuda belirtilen Eylül 1975 tarihli ve 165, 166, 167 numaralı tapulardaki intikal işleminin de iptal edildiği belirtilmiştir. Başvurucunun 10/4/2007 tarihinde açtığı kadastro tespitine itiraz davası sonucunda Kadastro Mahkemesi 1976 yılında verilen kararla dava konusu taşınmazların satış işleminin dayanağının kalmadığı gerekçesiyle satışişleminin geçersiz olduğunu değerlendirmiş; T.A. ve D.A.nın taşınmaz hisselerini başvurucuya satma yönünde gerçek ve geçerli bir iradelerinin bulunduğuna kanaat getirmediğini, dolayısıyla ortada geçerli bir satış işlemi bulunmadığını belirtmiştir. Sonuç olarak davanın reddine, ayrıca bağış işlemi veya usulüne uygun bir taksim sözleşmesi bulunmadığını açıklayarak dava konusu taşınmazların mirasçılar adına hisseleri oranında tapuya kaydedilmesine ve tescil edilmesine karar vermiştir.

24. Bu aşamada belirtmek gerekir ki delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması yetkisi kural olarak -keyfî olmadığı veya açık ve bariz bir takdir hatası içermediği sürece- mahkemelere aittir.

25. Buna göre başvurucunun iddialarını dile getiremediğine yönelik bir şikâyetinin olmadığı ve yapılan yargılama sonucunda ise başvurucunun iddialarının toplanan deliller doğrultusunda ilgili hukuk kuralları yorumlanmak suretiyle değerlendirildiği dikkate alındığında mahkeme kararlarında bir keyfîliğin veya bariz takdir hatasının olduğu söylenemeyecektir.

26. Öte yandan Kadastro Mahkemesinin gerekçeli kararında başvurucunun şikâyetine dayanak teşkil eden satış sözleşmesinin geçerliliğinin tartışılarak değerlendirildiği, anılan kararda konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mülkiyet hakkının korunması için gerekli olan usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiği anlaşılmaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianınaçıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru; geçersiz sayılan iştirak hâlindeki mülkiyetin müşterek mülkiyete dönüşmesi işleminden dolayı taşınmaz satış işleminin dayanaksız kaldığına karar verilmesi nedeniyle

mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. T.A. ve D.A., 30/09/1975 tarihinde, Tirebolu Tapu Müdürlüğü'ne tescil edilen taşınmazlardaki miras hisselerini başvuruculara satmışlardır. Ancak M.A., 26/11/1975 tarihinde açtığı tapu iptal davasında, satışa rıza göstermediğini ve mülkiyetin yanlış bir şekilde dönüştürüldüğünü belirterek, satış işleminin iptal edilmesini istemiştir. Mahkeme, bütün mirasçılardan rıza alınmadan mülkiyetin dönüştürülmesinin mümkün olmayacağına karar vererek, satış işlemlerini iptal etmiştir. Daha sonra, 2006 yılında yapılan kadastro çalışmaları ile ilgili yeni tapu kayıtları oluşturulmuş ve 2007 yılında başvurucu bu kayıtlara itiraz etmiştir. Başvurucu, taşınmazların gerçek satışla kendisine geçtiğini, ancak yapılan tapu iptal davası sonucu işlemlerin geçersiz sayıldığını iddia etmiştir. Mahkeme, davanın sonunda, taşınmazların satışının geçerli olmadığına karar vererek, tapu kaydının eski haline getirilmesine hükmetmiştir. Bu karar Yargıtay tarafından bozulmuş, ancak yeniden yapılan yargılamada dava reddedilmiştir. Nihai karar 15/04/2019 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu, 29/01/2020 tarihinde başvurusunu yapmış, ancak başvurucunun mirasçıları, 15/11/2024 tarihinde başvuruyu devam ettirme kararı almışlardır.

3. Başvurucunun diğer hususlardaki taleplerine yönelik mahkeme kararına katılmakla birlikte Mahkememiz çoğunluğunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ olduğuna dair kararına aşağıda açıklanan sebeplerle iştirak edilmemiştir.

4. Başvuru konusu olayın şartları dahilinde mevcut bir mülkün bulunmadığından söz edilemez. Somut olayda 16/6/1976 tarihinde kesinleşen yargı kararının intikal işleminin iptali ile müşterek mülkiyetin iştirak halindeki mülkiyete dönüştürülmesine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Başvuruculaların murisinin kadastro öncesi miras hisselerini diğer mirasçılardan satın aldığı, kadastro sırasında bu satışın dikkate alınmadan yapıldığı gerekçesiyle kadastro tespitine itiraz davasının açıldığı anlaşılmaktadır. Mahkemenin ise satış işlemini dayanaktan yoksun kabul ederek davayı reddettiği anlaşılmaktadır. Bu durumda kadastro öncesi başvuruculaların murisi adına oluşmuş bir tapu kaydı bulunmaktadır. Kadastro neticesinde bu kayıt yolsuz kabul edilerek (iptal edilerek) bütün mirasçılar adına tescil işlemi gerçekleşmiştir. Başvurucular da tam da bu sebeple satış işleminin yolsuz kabul edilerek yapılan yeni tescil işleminden yakınmışlardır. Dolayısıyla başvuruculaların murisinin kadastro öncesi adına bir tapu kaydı bulunduğuna göre mülkün varlığı hususunda bir tereddüt bulunmadığı değerlendirilmektedir. Bu durumda başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenmeyi gerektirmektedir

5. Kadastro tespitine itiraz davasında mirasçılar arası yapıldığı anlaşılan kadastro öncesi oluşturulan tapu kaydının dayanağı olan satışın yolsuz kabul edilmesi bu başvurunun konusunu oluşturmaktadır. Uyuşmazlık özel kişiler arasında görüldüğünden başvurunun mülkiyet hakkının pozitif yükümlülükleri kapsamında incelenmesi uygun görülebilir (Lütfiye Şen ve diğerleri, B. No: 2015/19590, 7/3/2019, § 42).

6. Mülkiyet hakkının korunabilmesi bakımından Anayasa'nın 35. maddesi, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır.

7. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu

bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir. (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2015/12563, 24/5/2018, §§ 52-53).

8. Başvuruculaların murisi, başvuru formunda, 1976'da kesinleşen yargı kararının sadece müşterek mülkiyetten iştirak halindeki mülkiyete dönüşümle ilgili olduğunu, satışın iptalinin ise tapu müdürlüğünün hatalı idari işlemiyle yapıldığını belirtmiştir. Muris, mahkeme kararının satışın geçersiz kabul edilmesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiğini savunmuş ve mirasçılar arasında iştirak halindeki mülkiyette satışın mümkün olduğunu ileri sürmüştür. Bu iddialar, mülkiyet hakkıyla doğrudan bağlantılıdır.

9. Ancak, ilk derece mahkemesi, iştirak halindeki mülkiyetin müşterek mülkiyete dönüşümünün iptaline karar verirken, satışın geçersizliği konusunda hukuki dayanakları açıklamamıştır. İştirak halindeki mülkiyette mirasçılar arasında satışın mümkün olup olmadığına dair başvurucunun itirazına da yanıt verilmemiştir. Temyiz sırasında Yargıtay Dairesi de bu iddiaları incelememiştir. Oysa 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 677. maddesi, yazılı sözleşme ile mirasçılar arasında miras payı devrini mümkün kılmaktadır.

10. Kararlılık kazanmış Yargıtay uygulamalarına göre elbirliği ortakları arasındaki devir ve temlikler derhal hukuki sonuç doğuracak nitelikte kabul edilmektedirler. Mahkemenin Türk Medeni Kanunu'nun 677/1.maddesi ile de olanaklı kıldığı ortak mülkiyet paydaşları arasındaki satış hakkında, ifa olanağı bulunmadığından söz ederek davanın reddine karar vermesinde isabet bulunmamaktadır (Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, E.2007/455, 2007/1233).

11. Dolayısıyla eldeki başvuruda yargı kararlarında mülkiyet hakkına ilişkin uyuşmazlığın sonucuna dair başvurucunun ayrı ve açık yanıt gerektiren söz konusu iddia ve itirazlarına yönelik ilgili ve yeterli bir gerekçe bulunmamaktadır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Kenan YAŞAR

ATİYE COŞKUN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/37198 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/37198

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ATİYE COŞKUN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/37198)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Cafiye Ece YALIM

Başvurucular : 1. Atiye COŞKUN

2. Hayati COŞKUN

3. İkbal ÖZTEKİN

4. Kudret KOÇ

5. Mehmet COŞKUN

6. Mesut COŞKUN

Vekili : Av. Adil AKTAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/11/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvuruculaların maliki olduğu, Mersin'in Tarsus ilçesi Kalburcu Köyü'nde kâin olan 619 parsel numaralı 3268,34 m² yüz ölçümlü taşınmazın yol inşaatı ve emniyet sahası tesisi için Karayolları Genel Müdürlüğü (İdare) tarafından kamulaştırılmasına karar verilmiş; başvuruculaların teklif edilen bedeli kabul etmemesi üzerine İdarece 3/6/2015 tarihinde Tarsus 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açılmıştır.

6. Mahkeme, taşınmaz mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Bilirkişi heyetince hazırlanan 7/1/2015 tarihli raporda, taşınmazın sulu tarım arazisi olduğu dikkate alınarak taşınmaz için %50 objektif değer artışı uygulanmış; başvuruculara ödenmesi gereken kamulaştırma bedeli 117.169,99 TL olarak tespit edilmiştir. Objektif değer artış oranı %50 olarak kabul edilirken yerleşik alana ve sanayi kuruluşuna yakınlığının %35 oranında, Tarsus Çamyayla asfalt kara yoluna cephe olmasının da %15 oranında etkilediği vurgulanmıştır.

7. Tarafların bilirkişi raporuna itiraz ederek ek rapor alınmasını istemeleri üzerine Mahkeme bilirkişiden ek rapor alınmasına karar vermiştir. 20/6/2016 tarihli bilirkişi raporunda, objektif değer artışı %200 olarak uygulanmış ve başvuruculara ödenmesi gereken kamulaştırma bedeli 234.339,98 TL şeklinde tespit edilmiştir. Objektif değer artış oranı %200 olarak kabul edilirken taşınmazın yerleşik alana ve sanayi kuruluşuna yakınlığının ve Tarsus Çamyayla asfalt kara yoluna cephe olmasının yanı sıra yerleşim alanına yakın olması, belediye hizmetlerinden yararlanıyor olması, şehrin gelişiminin bu yönde olması, Sucular Mahalle merkezine 300 metre mesafede olması, en yakın meskûn mahale 500 metre mesafede olması hususlarının gözönünde bulundurulduğu vurgulanmıştır.

8. Mahkeme 3/2/2017 tarihinde 7/1/2015 tarihli bilirkişi raporunu esas alarak kamulaştırma bedelinin 117.169,99 TL olarak tespitine karar vermiş, karar gerekçesinde bilirkişi raporunun dosya kapsamına uygun olduğunu belirtmiştir.

9. Mahkeme kararına karşı taraflarca istinaf kanun yoluna başvurulmuş, başvurucular istinaf dilekçesinde esas alınan kapitalizasyon faiz oranının ve %50 olarak belirlenen objektif değer artış oranın hatalı olduğunu ifade etmiştir. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) tarafından yapılan inceleme sonucunda verilen 27/11/2017 tarihli kararda davacı İdarenin istinaf başvurusunun esastan reddine, başvuruculaların istinaf talebinin kısmen kabulüne karar verilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kapitalizasyon faiz oranınını %4 olarak uygulanmasına, kamulaştırma bedelinin 146.486,99 TL olarak tespitine karar vermiştir. Ayrıca objektif değer artışını %50 olarak tespit eden bilirkişi heyetinin değerlendirmesinin yerinde olduğunu açıklamıştır.

10. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi (Daire)16/9/2019 tarihinde kararı düzelterek onama kararı vermiştir. Nihai karar 14/10/2019 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

11. 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun "Kamulaştırma bedelinin

mahkemece tespiti ve taşınmaz malın idare adına tescili" kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, … asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, … idare adına tesciline karar verilmesini ister.

Mahkeme, idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlediği duruşma gününü, … taşınmaz malın malikine … bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Duruşma günü idareye de tebliğ olunur.

…

Mahkemece yapılan duruşmada tarafların bedelde anlaşamamaları halinde hakim, en geç on gün içinde keşif ve otuz gün sonrası için de duruşma günü tayin ederek, 15 inci maddede sayılan bilirkişiler marifetiyle ve tüm ilgililerin huzurunda taşınmaz malın değerini tespit için mahallinde keşif yapar…

Bilirkişiler, taraflar ve diğer ilgililerin beyanını da dikkate alarak, 11 inci maddedeki esaslar doğrultusunda taşınmaz malın değerini belirten raporlarını onbeş gün içinde mahkemeye verirler. Mahkeme bu raporu, duruşma günü beklenmeksizin taraflara tebliğ eder. Yapılacak duruşmaya hakim, taraflar veya vekillerini ve bilirkişileri çağırır. Bu duruşmada tarafların bilirkişi raporlarına varsa itirazları dinlenir ve bilirkişilerin bu itirazlara karşı beyanları alınır.

Tarafların bedelde anlaşamamaları halinde gerektiğinde hakim tarafından onbeş gün içinde sonuçlandırılmak üzere yeni bir bilirkişi kurulu tayin edilir ve hakim, tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit eder. Mahkemece tespit edilen bu bedel, taşınmaz mal, kaynak veya irtifak hakkının kamulaştırılma bedelidir. … İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına … dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup tarafların bedele ilişkin temyiz hakları saklıdır.

(Ek fıkra: 11/04/2013-6459 S.K./6. md) Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.

…"

12. 2942 sayılı Kanun'un "Kamulaştırma bedelinin tespiti esasları" kenar başlıklı 11. maddesi şöyledir:

"15 inci madde uyarınca oluşturulacak bilirkişi kurulu, kamulaştırılacak taşınmaz mal veya kaynağın bulunduğu yere mahkeme heyeti ile birlikte giderek, hazır bulunan ilgilileri de dinledikten sonra taşınmaz mal veya kaynağın;

a) Cins ve nevini,

b) Yüzölçümünü,

c) Kıymetini etkileyebilecek bütün nitelik ve unsurlarını ve her unsurun ayrı ayrı değerini,

d)Varsa vergi beyanını,

e)Kamulaştırma tarihindeki resmi makamlarca yapılmış kıymet takdirlerini,

f) Arazilerde, taşınmaz mal veya kaynağın kamulaştırma tarihindeki mevkii ve şartlarına göre ve olduğu gibi kullanılması halinde getireceği net gelirini,

...

h) Yapılarda, (...)(2) resmi birim fiyatları ve yapı maliyet hesaplarını ve yıpranma payını,

ı) Bedelin tespitinde etkili olacak diğer objektif ölçüleri,

Esas tutarak düzenleyecekleri raporda bütün bu unsurların cevaplarını ayrı ayrı belirtmek suretiyle ve ilgililerin beyanını da dikkate alarak gerekçeli bir değerlendirme raporuna dayalı olarak taşınmaz malın değerini tespit ederler.

Taşınmaz malın değerinin tespitinde, kamulaştırmayı gerektiren imar ve hizmet teşebbüsünün sebep olacağı değer artışları ile ilerisi için düşünülen kullanma şekillerine göre getireceği kâr dikkate alınmaz.

..."

B. Uluslararası Hukuk

13. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

14. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Kahyaoğlu ve diğerleri/Türkiye (B. No: 37203/05, 31/5/2016, §§ 4-19) kararına konu olayda, başvuruculların taşınmazının bir bölümü üzerinden kamulaştırma yapılmaksızın veya kamu irtifakı tesis edilmeksizin enerji nakil hattı geçirilmiştir. Başvuruculların kamulaştırmasız el atma nedeniyle açtıkları tazminat davasında mahkeme, bilirkişi görüşüne başvurmuş; bilirkişi, taşınmazın bir bölümünün üzerinden enerji nakil hattı geçirilmesi nedeniyle değerinin %9 oranında azaldığını kabul ederek tazminat hesaplamıştır. Ancak mahkeme, Yargıtay kararlarında kamu irtifakı kurulması nedeniyle taşınmazda oluşacak değer düşüklüğünün taşınmazın toplam değerinin %2'sini geçemeyeceğinin belirtildiğini gerekçe göstererek zararın taşınmaz değerinin %2'siyle sınırlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mahkeme, bu görüşten yola çıkarak bilirkişi raporundaki tespite rağmen taşınmazın değerinin %7'sine isabet eden tazminat talebi yönünden davayı reddetmiş ve söz konusu karar Yargıtay tarafından onanmıştır.

15. AİHM; bilirkişi raporunda taşınmazda oluşan değer kaybı taşınmazın gerçek değerinin %9'u olarak tespit edildiği hâlde yerel mahkemenin Yargıtay içtihadından hareketle zarar miktarını taşınmaz değerinin %2'si ile sınırlandırdığına işaret ettikten sonra yargı mercilerince bunun gerekçesinin açıklanamadığını vurgulamıştır. AİHM, Yargıtayın farklı durumların gözönünde bulundurulmasını dışlayan katı yorumu nedeniyle başvuruculların

taşınmazının değerinin %7'sine tekabül eden zararlarının karşılanamadığını belirtmiş; bunun da kamu yararı ile bireysel yarar arasındaki adil dengeyi bozduğunu ifade ederek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Kahyaoğlu ve diğerleri/Türkiye, §§ 33-40).

16. AİHM; Kutlu ve diğerleri/Türkiye (B. No: 51861/11, 13/12/2016) kararında, kamulaştırılan bir taşınmazın bilirkişi raporunda objektif değer artış oranı %40 olarak belirtilmesine rağmen yargı mercilerince %25 olarak belirlenmesini mülkiyet hakkı bağlamında incelemiştir. AİHM; yargı mercilerinin bilirkişi raporundaki sonuçların gözardı edilmesinin nedenlerini somut ve yeterli gerekçelerle açıklaması gerektiğini, somut olayda ise gözönünde bulundurulacak ölçütlerin basit bir anlatımının -mahkemece değer düşüklüğü oranının %25 ile sınırlandırılmasına yol açan kriterlerin neden ve nasıl dikkate alındığı belirtilmediği için- yeterli bir gerekçe olarak kabul edilemeyeceğini ifade etmiştir. Sonuç olarak yeterli bir gerekçe gösterilmeden %25 olarak belirlenerek daha az tazminata hükmedilmesi adil dengeyi bozduğu için bu durumun mülkiyet hakkının ihlaline yol açtığını kabul etmiştir (Kutlu ve diğerleri/Türkiye, §§ 62-76).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 8/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucular; dava konusu taşınmaza çok yakın olan, komşu sayılabilecek konumdaki taşınmazlar için çok daha yüksek oranda objektif değer artışı oranı belirlendiği hâlde dava konusu taşınmaza düşük oranda objektif değer artış oranı uygulandığından yakınmıştır. Başvurucular ayrıca bilirkişiler tarafından düzenlenen ek raporda önceki rapordan dört misli yüksek belirlendiği hâlde çelişki giderilmeden ve gerekçe belirtilmeden bedel tespitinde önceki raporun esas alındığını belirterek mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Bakanlık görüşünde adli yargı mercileri tarafından başvurucuların talebi incelenmiş ve ilgili ve yeterli gerekçe gösterilerek kamulaştırma bedelinin belirlendiğini, başvurucuların iddiasının özünün esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğunu, başvurucuların iddia ve savunmalarını makul bir şekilde yetkili mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olduklarını değerlendirmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı cevabında önceki beyanlarına benzer şekilde beyanda bulunmuştur.

B. Değerlendirme

20. Anayasa’nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

21. Anayasa'nın ''Kamulaştırma'' kenar başlıklı 46. maddesi şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar

kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir.

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır."

22. Başvurucular, mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiası yanında adil yargılanma haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmekte ise de kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiğine yönelik şikâyetlerinin mülkiyet hakkına ilişkin olduğu anlaşıldığından mülkiyet hakkı kapsamında inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

24. Kamulaştırılan taşınmaz başvuruculaların mülkiyetinde olduğundan mülkün varlığı hususu tartışmasızdır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

25. Başvuruculaların taşınmazının kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur.

26. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

27. Somut olayda başvuruculaların taşınmazı kamulaştırılmak suretiyle İdarenin mülkiyetine geçtiğinden müdahalenin mülkten yoksun bırakma niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

28. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

29. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

30. Somut olayda taşınmazın kamulaştırılmasının kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunmadığı hususunda başvuruculaların bir şikâyeti olmadığı gibi bu yönden resen inceleme gerektiren bir neden de tespit edilememiştir. Dolayısıyla ölçülülük unsuruyla sınırlı bir denetim yapılacaktır.

i. Genel İlkeler

31. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2015/43, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

32. Mülkiyet hakkından yoksun bırakma biçimindeki müdahalelerde, hedeflenen kamu yararı ile malikin bireysel yararı arasında gözetilmesi gereken adil denge ancak malike tazminat ödenmek suretiyle sağlanabilir. Diğer bir ifadeyle mülkten yoksun bırakmalarda malike tazminat ödenmesi, müdahaleyle malike yüklenen aşırı külfetin telafi edilmesini temin eden temel bir araçtır. Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca kamulaştırma yoluyla malikin mülkiyet hakkının sona erdirildiği hâllerde malike ödenmesi gereken tazminat taşınmazın gerçek bedelidir. Bu itibarla taşınmazın gerçek bedelinin ödenmediği durumlarda somut olayın koşulları da gözetilerek müdahalenin orantılı olmadığı sonucuna ulaşılabilir (Cevat Aydın, B. No: 2014/13886, 4/10/2017, § 48).

33. Mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için yargı mercilerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Bu zorunluluk başvurucunun bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etki eden esasa ilişkin temel iddia ve itirazlar, yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

34. Somut olayda 7/1/2015 tarihli bilirkişi raporunda taşınmazın 23,90 TL olarak hesaplanan metrekare değeri objektif değer artışı nedeniyle %50 oranında artırılarak 35,85 TL olarak hesaplanmış, başvuruculara toplam olarak ödenmesi gereken kamulaştırma bedeli 117.169,99 TL şeklinde tespit edilmiştir. Ancak tarafların bilirkişi raporuna itiraz ederek ek rapor alınmasını talep etmeleri üzerine yeniden Mahkemece bilirkişiden ek rapor alınmasına karar verilmiştir. 20/6/2016 tarihli bilirkişi ek raporunda bu kez objektif değer artışı %200 olarak, başvuruculara toplam olarak ödenmesi gereken kamulaştırma bedeli de234.339,98 TL olarak tespit edilmiştir.

35. Taşınmaz bedelinin tespiti teknik ve uzmanlık gerektiren bir konudur. Bu nedenle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespiti uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevindedir. Anayasa Mahkemesi bu konuda uzmanlaşmış bir mahkeme olmadığı gibi Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkı kapsamında yapılan bireysel başvurularda bedel veya değer düşüklüğü karşılığını hesaplamak gibi bir görevi de bulunmamaktadır (Mukadder Sağlam ve diğerleri, B. No: 2013/2511, 22/1/2015, § 49; Abdülkerim Çakmak ve diğerleri, B. No: 2014/1964, 23/2/2017, § 52). Anayasa Mahkemesinin görevi, kamulaştırma bedelinin tespiti yönteminin gerçek bedelin ödenmesini temin edip etmediğini incelemekten ibarettir.

36. Taşınmazın değerini etkileyen objektif unsurlar da değerin belirlenmesinde hesaba katılmaktadır. Bu unsurların tahdidî olarak sayılması mümkün değil ise de taşınmazın yola ve yerleşim yerine yakınlığı, ticari ve iş kapasitesi, deniz, göl, nehir gibi tabii güzelliklere uzaklığı, imarlı bölgelere yakınlığı gibi özellikler buna örnek gösterilebilir (Cevat Aydın, § 58).

37. Mahkemenin hükme esas aldığı bilirkişi raporu incelendiğinde objektif değer artış oranının %50 olarak kabulünde taşınmazın yerleşik alana ve sanayi kuruluşuna yakınlığının, kara yoluna cephe olmasının dikkate alındığı belirtilmiştir. Bilirkişi ek raporunda ise söz konusu unsurlara ilave olarak şehrin gelişiminin taşınmazın yönünde olması, taşınmazın belediye hizmetlerinden yararlanıyor olması ile mahalle merkezine 300 metre, en yakın meskûn mahale 500 metre mesafede olması hususlarının da bulunduğu, bu nedenle objektif değer artış oranının %200 olarak tespit edildiği belirtilmiştir.

38. Mahkeme, gerekçeli kararında 7/1/2015 tarihli bilirkişi raporunun dosya kapsamına uygun bulunduğunu belirtmiş ancak uygun bulma sebeplerine açıklık getirmemiştir. Bilirkişi ek raporunda yer alan belirlemelerin önceki bilirkişi raporunda belirtilen unsurlara ilave unsurlar içerdiği, bu unsurların açık, somut olduğu ve dayanaklarının gösterildiği dikkate alındığında Mahkemece önceki bilirkişi raporu ile bilirkişi ek raporu arasındaki çelişkiler giderilmeden önceki rapora itibar edilerek karar verilmesinin gerekçelerinin açıkça ortaya konulmadığı görülmüştür.

39. Bölge Adliye Mahkemesi, istinaf başvurusunun kısmen kabul edilerek mahkemenin kararının kaldırılmasına, kamulaştırma bedelinin tespit ve tescili davasının kabulüne yönelik gerekçeli kararında da 7/1/2015 tarihli bilirkişi raporundaki %50 objektif değer artışı uygulanması gerektiğine yönelik değerlendirmenin yerinde olduğunu belirtmiş, ek rapordaki somut unsurlara dair belirleme ve iki rapor arasındaki çelişkiye değinmemiştir.

40. Dolayısıyla objektif değer artış oranına ilişkin kamulaştırma bedelinin miktarı yönünden ulaşılan sonucun Mahkeme ve Bölge Adliye Mahkemesi tarafından ilgili ve yeterli gerekçe

ile ortaya konulmadığı anlaşılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle objektif değer artış oranına ilişkin kamulaştırma bedelinin miktarı yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

42. Başvurucular, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

44. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucuların tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesine (E.2017/555, K.2017/1102) iletilmesi için Tarsus 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2015/438, K.2017/37) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET AYDOĞAN

B. No: 2020/10703 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/10703

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET AYDOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/10703)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportörler : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Mehmet AYDOĞAN

Vekili : Av. İnci COŞKUNER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kolluk görevlilerince hukuka aykırı şekilde karakola götürülme nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, karakolda darbedilme nedeniyle de kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu; bir kadına şiddet uyguladığı yönünde ihbar gelmesi nedeniyle olay yerine gelen jandarma görevlilerince görevi yaptırmamak için direnme, tehdit, hakaret ve kasten yaralama suçlarını işlediği iddiasıyla 2/6/2019 tarihinde gözaltına alınmış; 3/6/2019 tarihinde sevk edildiği Silifke Sulh Ceza Hâkimliğince tutuklanmıştır.

3. Başvurucunun iddiasına göre başvuruya konu olay şu şekilde meydana gelmiştir:

i. Başvurucu, hakkında hiçbir şikâyet olmadığı hâlde nişanlısına fiziksel şiddet uyguladığı iddiasıyla kolluk görevlileri tarafından zorla araca bindirilmiştir.

ii. Karakola götürülen başvurucuya kameraların olmadığı bir yerde tokat atılmış, hakaret

edilmiştir. Başvurucunun haksız tahrik altında karşılık vermesi üzerine jandarma görevlileri, başvurucunun kendilerini darbettiğine ilişkin tutanak düzenlemiştir.

iii. Jandarma personeli tekme ve tokat atarak dövdüğü başvurucuyu tanınmayacak hâle getirmiştir.

4. Kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 2/6/2019 tarihli tutanakta; 112 Acil Çağrı Merkezine bir erkeğin bir kadını darbettiğinin bildirilmesi üzerine olay yerine gidildiğinde çevredeki vatandaşlardan yedi sekiz kişinin kadını darbeden Mehmet Aydoğan'ı linç etmeye çalıştığının öğrenildiği, Mehmet Aydoğan'ın yüzünde ve gözünde kızarıklıklar olduğu, olay yerinde bulunan kadının ve Mehmet Aydoğan'ın karakola davet edildiği, Mehmet Aydoğan'ın gelmek istemediğini söyleyip küfrederek devriye aracına üç dört kez yumruk attığı, araca bindirilen Mehmet Aydoğan'ın araç içinde tekme ve yumruk atmaya devam ettiği, Atakent'teki asayiş noktasına götürülen Mehmet Aydoğan'ın hakaret ve tehditte bulunarak görevli personel U.S.ye tekme ve yumruk attığı, ayırmak isteyen personel N.T., E.D. ve A.A.ya saldırdığı, Karakol Komutanlığının kapısının camını kırdığı, olayın cep telefonu kamerasıyla kayda alındığı belirtilmiştir.

5. Kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 2/6/2019 tarihli Kamera Çözümleme Tutanağı'nda 2/6/2019 günü saat 18.19 sıralarında Mehmet Aydoğan'ın jandarma personeli U.S.ye arka ve yan tarafından dört yumruk attığı, jandarma personelinin kendini savunduğu, kamera kaydı alan kişinin de Mehmet Aydoğan'a müdahale etmek zorunda kalması nedeniyle kaydı kapattığının görüldüğü bildirilmiştir.

6. Başvurucu hakkında Silifke İlçe Devlet Hastanesince 2/6/2019 tarihinde düzenlenen gözaltı giriş raporunda “Kafada saçlı deride sağ üstte alın üstünde 2x2 cm'lik şişlik, sağ gözün etrafında yaygın şişlik morluk, sağ boyunda birkaç adet sol kulak kepçesinde yara, karında sol alt kısımda kızarıklık, sol el 5. parmakta şişlik, sırtta sağ kürek kemiği iç tarafında... [okunamadı], 2,05 promil alkollüdür.” tespiti yapılmıştır. Başvurucu hakkında 3/6/2019 tarihinde hastanede düzenlenen gözaltı çıkış raporunda ise önceki rapordan farklı yeni bir bulgu olmadığı ve yaralanmaların basit tıbbi müdahale ile giderilebileceği açıklanmıştır.

7. Jandarma personeli U.S. hakkında hastanede düzenlenen 2/6/2019 tarihi adli muayene raporunda “Dudak sağ tarafta alt dudak iç kısım sağda kanamalı yara, sağ göğüste 2 adet kızarıklık, sol göz iç kısımda sağ tarafta göz içi kanama, sol kaş dış kısımda ... [okunamadı] sağ dudak alt kısım çenede ... [okunamadı] kanamalı yara, sağ yanakta kanamalı yara, boyunda birkaç adet 5 cm'lik kanamalı yara” tespiti yapılmıştır. Ayrıca jandarma A.A.nın sol el 5. parmak ve sol el sırtında kanamalı iki yara, jandarma E.D.nin boynunda ise iki kızarıklık tespit edilmiştir.

8. Hastanenin tarihsiz kesin raporunda jandarma personeli N.T.nin sol kulak arkasında 5x5 cm kızarıklık olduğu belirtilmiştir.

9. Olay nedeniyle Silifke Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) resen soruşturma başlatmıştır. Başvurucu, olay nedeniyle 21/6/2019 tarihinde Başsavcılığa sunduğu dilekçe ile şikâyetçi olmuş ve karakola getirildiğinde yüzüyle gözünde yara bulunmadığını gösterdiğini iddia ettiği bazı fotoğrafları içeren belgeleri soruşturma dosyasına sunmuştur. Başsavcılık her iki soruşturmayı birleştirmiştir.

10. Kolluk görevlilerince bilgi sahibi olarak ifadelerine başvurulan H.G. ile A.K. olay yerine jandarma gelmeden önce 8-10 kişinin başvurucuyu dövdüğünü ve bu kişilerin jandarma olay

yerine ulaşmadan önce kaçtıklarını söylemiştir.

11. Yürütülen soruşturma kapsamında Silifke İlçe Jandarma Komutanlığına yazı yazılarak olaya ait kamera kayıtları istenmiştir. Cevap yazısında, asayiş noktasında kamera sisteminin arızalı olduğu, G. Cafe isimli işyerinde de arıza nedeniyle kayıt yapılamadığı, çevrede başkaca olay yerini gösteren kamera sistemi tespit edilmediği bildirilmiştir.

12. Başsavcılık tarafından şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan başvurucu; İ.T. ile tartışırken olay yerine gelen jandarmanın yüzüne yakın mesafeden biber gazı sıktığını, götürüldüğü karakolda tokat atılması üzerine karşılık verince bütün askerî personelin saldırısına uğradığını, camın nasıl kırıldığını hatırlamadığını belirtmiştir.

13. Soruşturma kapsamında tanık olarak dinlenen İ.T.; başvurucuyla tartıştıklarını, olay yerine gelen kolluk görevlilerine nişanlısı olan başvurucudan şikâyetçi olmadığını belirttiğini, üzerinde deniz kıyafeti olduğu hâlde T.A. ile araca bindirildiğini, direnmesi nedeniyle başvurucuya biber gazı sıkıldığını, karakolda ayrı bir odaya alındığını, bulunduğu yerden komutanın başvurucuya küfrettiğini ve tokat attığını gördüğünü, bir personelin olay anını kameraya çektiğini, kamerayı kapattıktan sonra on kişinin başvurucuya saldırdığını söylemiştir.

14. Soruşturma kapsamında tanık olarak dinlenen T.A.; amcasının oğlu olan başvurucunun, nişanlısı İ.T. ile tartışması sebebiyle etraflarında kalabalık toplandığını ancak jandarma personeli gelmeden önce başvurucuya kimsenin vurmadığını, jandarma personeli tarafından karakola götürülen başvurucunun araca binerken direndiğini, kolluk görevlilerinin biber gazı sıktığını, karakolda başvurucu ve İ.T.nin içeride, kendisinin bahçede bulunduğu sırada karakol komutanının başvurucuya tokat attığını, tokat atmadan önce personelin cep telefonu kamerası ile kayıt almaya başladığını, kayıt bitince başvurucunun kelepçelenerek nezarethaneye alındığını belirtmiştir.

15. Müşteki ve şüpheli sıfatıyla dinlenen jandarma görevlileri, ihbar üzerine olay yerinden alınarak asayiş noktasındaki karakola götürülen başvurucunun personele saldırdığını ifade etmiştir. Olayın görgü tanığı olarak dinlenen jandarma görevlileri başvurucunun asayiş noktasına getirildiğinde darbedilmiş hâlde olduğunu, başvurucunun akrabası ve arkadaşının karakolda meydana gelen olayı bulundukları yer itibarıyla görmelerinin mümkün olmadığını beyan etmiştir. İlgili beyanlardan bir kısmı şöyledir:

i. A.A.; İ.T.nin ekip aracıyla getirildiğini, bu esnada şahsı odasına aldığı ve şüpheli Mehmet Aydoğan'ın karakol komutanının odasına götürüldüğünü ifade etmiştir. Kısa bir süre sonra karakol komutanının odasından bağrışların gelmesi üzerine eline telefonunu alarak video kaydı başlattığını ve odaya girdiğini, kameradan da görüleceği üzere Mehmet Aydoğan'ın görevli personele saldırmakta olduğunu iddia etmiştir. Kısa bir kayıt aldıktan sonra şahsın kendisine yönelmesi nedeniyle kaydı durdurduğunu ve orantılı güç kullanarak müdahalede bulunduğunu beyan etmiştir.

ii. E.D.; ihbar üzerine olay yerine vardıklarında, darbedildiği bildirilen kadının (İ.T.) şüpheli Mehmet Aydoğan'dan şikâyetçi olduğunu, olay sonrasında Mehmet Aydoğan'ın önce araca binmek istemediğini, zorla bindirildikten sonra aracı tekmelediğini ve camlara yumruk attığını ifade etmiştir. Başvurucu ve İ.T.yi ayrı araçlarda karakola götürdüklerini, Mehmet Aydoğan'ın karakola getirildiğinde darbedilmiş durumda olduğunu belirtmiştir. Başvurucunun karakolda da kendilerine hakaret ettiğini ve U.U.ya saldırdığını, buna karşılık orantılı güç kullandıklarını, İ.T. diğer odada olduğundan başvurucunun bulunduğu odayı

görmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir.

iii. Ö.G.; başvurucunun karakola giriş yaptığında alkollü olduğunu ve yüzünde kızarıklık ve çizikler olduğunu beyan etmiştir.

iv. U.S.; başvurucunun alkollü olduğunu, aynı zamanda yüzünde kızarıklık ve tırnak izleri olduğunu, başvurucuya olaya ilişkin soru sorduğunda küfrederek önce kendisine saldırdığını, yedi sekiz kere yumruk attığını, odadaki diğer görevlilerin başvurucuyu kontrol altına almaya çalıştıklarını, olayı duyması üzerine odaya gelen personel A.A.nın kendi telefonundan kamera kaydına başladığını, şahsın etkisiz hâle getirildiğini, bu olay sırasında yaralandıklarını, başvurucuya tokat atıldığını söyleyen kişilerin bulundukları yerden odayı görmelerinin imkânsız olduğunu söylemiştir.

16. Başsavcılık 19/7/2019 tarihinde, jandarma görevlileri hakkında basit yaralama suçu nedeniyle yürüttüğü soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda İ.T.nin başvurucu tarafından dövüldüğü ihbarı üzerine olay yerine gidildiğinde ifadesi alınmak istenen başvurucunun araca binmemek için direndiği, karakolda ifadesinin alınacağı sırada personele saldırdığı, başvurucunun darbettiği personel U.S., A.A., E.D. ve N.T.nin yaralandığı, başvurucunun adli raporundan alkollü olduğunun anlaşıldığı, H.G. ve A.K.nın olay yerinde alınan ifadelerinde başvurucunun dokuz on kişi tarafından darbedildiğini ifade ettiği, karakolda personele saldıran başvurucuya orantılı olarak güç kullanıldığı açıklanmıştır.

17. Başvurucunun anılan karara yönelik olarak itirazı Silifke Sulh Ceza Hâkimliğince (Hâkimlik) 27/1/2020 tarihinde reddedilmiştir. Kararda; incelenen kamera kayıtlarından başvurucunun eylemleriyle orantılı olacak şekilde güç kullandığının anlaşıldığı, vekilinin şikâyet dilekçesi ekinde sunduğu fotoğraflardan da görüleceği üzere başvurucunun karakola getirildiği sırada vücudunda darp izi bulunmadığı, bu hususun başvurucunun karakola getirilmeden önce şüpheliler tarafından darbedildiğine ilişkin iddiasıyla örtüşmediği, başvurucunun adli muayene raporunda belirtilen izlerin ise şüphelilerin kullandığı orantılı güç karşısında meydana geldiği ifade edilmiştir.

18. Başvurucu, nihai kararı 5/2/2020 tarihinde öğrendikten sonra 2/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Başsavcılığın, başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme, hakaret ve kamu malına zarar verme suçlarını işlediği iddiasıyla açtığı kamu davasında Silifke Asliye Ceza Mahkemesi 18/7/2023 tarihinde başvurucunun mahkûmiyetine ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Karar, başvurucunun 26/9/2023 tarihinde itirazdan feragat etmesi üzerine kesinleşmiştir.

20. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu

sonucuna varmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya [2. B.], B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47).

22. Somut olayda başvurucunun gözaltı tedbirinin hukuki olmadığına ilişkin iddialarıyla ilgili olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, karakolda kolluk görevlilerinin şiddetine maruz kalmasından vebu konu hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesinden şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

25. Başvurucunun iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

27. Başvuruda öncelikle başvurucunun kötü muameleye uğradığına yönelik şikâyeti incelenecektir.

28. Anayasa'nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

29. Başvurucu hakkında düzenlenen adli muayene raporunda alın, göz ve kulak ile karın, el ve sırt bölgelerinde kızarıklık, morluk ve şişlik olduğu açıklanmıştır. Başsavcılık ve Hâkimlik, başvurucunun yaralanma sebebini karakolda kolluk görevlilerine saldırması üzerine kendisine orantılı fiziksel güç kullanılması ile açıklamıştır. Başvurucu, karakolda

götürüldüğü odada kolluk personeli tarafından kendisine tokat atılması üzerine karşılık verdiğini, bunun üzerine darp edildiğini ileri sürmüştür. Bu durumda başvurucuya olayların başında tokat atılıp atılmadığı hususu önemlidir. İki tanık (T.A. ve İ.T.) başvurucuya tokat atıldığını gördüklerini beyan etmiş, kolluk görevlileri ise tanıkların olay anında bulundukları yerden başvurucunun tutulduğu odayı göremeyeceklerini ifade etmiştir. Yapılan soruşturmada, bulundukları yerler gözetilerek tanıkların başvurucunun tutulduğu odayı görebilmelerinin mümkün olup olmadığı hususu açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu durumda Başsavcılıkça olayı aydınlatabilmek için kritik önemi olan bir husus açıklığa kavuşturulmadan ve kolluk görevlilerinin beyanına dayanılarak soruşturma sonuçlandırılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

31. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddialarının incelenebilmesi için olayı çevreleyen maddi koşullar, inceleme yapmaya olanak verecek şekilde aydınlatılmalıdır. Olayın aydınlatılması ise ihlal iddiaları ile ilgili etkili bir soruşturma yapılmasına bağlıdır. Dolayısıyla kötü muamele yasağının maddi boyutu bakımından ihlal edilip edilmediğinin belirlenebilmesi devletin etkili soruşturma yükümlülüğünü gerektiği gibi yerine getirip getirmediğinin tespitine bağlıdır. Bu nedenle bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılması mümkün görülmemiştir.

III. GİDERİM

32. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamının yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden soruşturma konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yapılacak yeniden soruşturma sonunda da delillerin soruşturmayla ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Silifke Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/3434) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYRETTİN SENAN

B. No: 2020/19850 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19850

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYRETTİN SENAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19850)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Hayrettin SENAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; COVID-19 virüsünün yol açtığı salgın döneminde kısıtsız ve süresiz seyahat izin belgesi düzenlenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/7/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Arka Plan Bilgisi

4. COVID-19 virüsünün yol açtığı salgının tüm dünyayı etkiler hâle gelmeye başlamasından sonra Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2/3/2020 tarihinde küresel risk seviyesi "yüksekten",

"çok yüksek" seviyesine çıkarılmış, ayrıca "Uluslararası Kamu Sağlığı Acil Durumu" ilan edilmiştir. Sağlık Bakanlığı, Türkiye'de ilk COVID-19 vakasının görüldüğünü 11/3/2020 tarihinde kamuoyuna duyurmuştur. Bu çerçevede Türkiye'de de tedbir alınması gerektiği toplumun her kesiminde dile getirilmeye başlanmıştır (Senih Özay, B. No: 2020/13969, 9/6/2020, §§ 7,8).

5. Bu kapsamda İçişleri Bakanlığının internet sitesinde 21/3/2020 tarihinde "65 Yaş ve Üstü ile Kronik Rahatsızlığı Olanlara Sokağa Çıkma Yasağı Genelgesi" başlıklı bir Genelge yayımlamıştır. Anılan Genelge ile 65 yaş ve üzeri ile bağışıklık sistemi düşük, ve kronik akciğer hastalığı, astım, KOAH, kalp/damar hastalığı, böbrek, hipertansiyon ve karaciğer hastalığı olanlar ile bağışıklık sistemini bozan ilaçları kullanan vatandaşların 21 Mart saat 24.00'den sonra ikametlerinden dışarı çıkmaları, açık alanlarda, parklarda dolaşmaları ve toplu ulaşım araçları ile seyahat etmeleri sınırlandırılarak sokağa çıkmalarını yasaklanmıştır.

6. Bununla birlikte Genelge'de "Sağlık Bakanlığı ve Bilim Kurulunun tavsiyeleri doğrultusunda, il valileri tarafından, İl İdaresi Kanununun 11/C maddesi ve Umumi Hıfzısıhha Kanununun 27 nci ve 72 nci maddesi kapsamında; 21.03.2020 tarihi saat 24.00'den sonra 65 yaş ve üstü vatandaşlarımız ile anılan kronik rahatsızlıklara sahip vatandaşlarımızın ikametlerinden dışarı çıkmaları, açık alanlarda, parklarda dolaşmaları ve toplu ulaşım araçları ile seyahat etmeleri sınırlandırılarak sokağa çıkmalarının yasaklanması amacıyla gerekli kararların ivedilikle alınması"nın gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından 65 yaş ve üzeri ile kronik rahatsızlığı olan kişilerin sağlık başta olmak üzere tüm temel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirlerin alınacağı bildirilmiştir.

7. Bundan sonra Manisa Valiliği İl Umumi Hıfzıssıha Kurulu tarafından alınan 21/3/2020 tarihli kararda 65 yaş üstü vatandaşlar ile kronik rahatsızlığı bulunan vatandaşların ikametlerinden dışarı çıkmalarının, açık alanlarda, parklarda dolaşmalarının, toplu ulaşım araçları ile seyahat etmelerinin ve sokağa çıkmalarının yasaklandığı bildirilmiştir.

B. Somut Olay Bilgisi

8. 1951 doğumlu olan başvurucu, tarafına kısıtsız ve süresiz nitelikte bir seyahat izin belgesi düzenlenmesi talebiyle Manisa ilinde bulunan Yunusemre Kaymakamlığına (İdare) 29/5/2020 tarihinde başvurmuştur. Buna ilişkin dilekçesinde başvurucu, devam eden davalarının bulunduğunu belirterek farklı yargı mercilerine ait on beş adet dava dosyası numarasını belirtmiştir. Söz konusu davaların duruşmalarına bizzat katıldığını ifade eden başvurucu; bu davalar için herhangi bir günde adliyeye gitmesi gerekebildiğini, 15 Haziran tarihi itibarıyla duruşmaların başlayacağını ve söz konusu dosyalarla ilgili işlemler yapmak zorunda olduğunu vurgulamıştır.

9. İdare tarafından başvurucuya kısıtsız ve süresiz olarak seyahat izin belgesi verilmesi isteminde bulunulamayacağının ve izin talep ettiği tarih aralıklarını açıkça göstermesi gerektiğinin bildirilmesi üzerine başvurucu 1/6/2020 ilâ 31/7/2020 tarihleri arasında, tarafına iki ay boyunca seyahat izin belgesi verilmesini talep etmiştir. Bunun üzerine İdarenin 2/6/2020 tarihli işlemiyle başvurucu hakkında 14/6/2020 ilâ 17/6/2020 tarihleri arasında üç günlük seyahat izin belgesi düzenlenmiştir.

10. Başvurucu bu işlemin iptali ve tarafına 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, uygulanan sokağa çıkma

yasağının kanuni bir dayanağının bulunmadığını belirtmiştir. Seyahat izni verilmediği için devam eden davalarının duruşmalarına katılamadığını vurgulayan başvurucu, bahse konu yasak nedeniyle yaşlı insanların sosyal hayatlarının kısıtlandığını ve bunun da psikolojik sorunlara yol açacağını ifade etmiştir.

11. Manisa 1. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 16/12/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda ilgili mevzuata yer verildikten sonra Manisa Valiliği tarafından alınmış olan 21/3/2020 tarihli karara değinilmiş (bkz. § 22) ve dava konusu işlemin bir yaptırım değil tedbir niteliğinde olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıha Kanunu'nun 72. maddesinde alınabilecek tedbirlerin sınırlı sayıda sayılmak suretiyle düzenlendiği fakat 27. madde kapsamında valinin veya valiye bilvekale il sağlık müdürünün başkanlığında toplanan il umumi hıfzıssıhha meclislerinin, il genelinde genel sağlığı tehdit eden sakıncaların giderilmesi amacıyla gerek kamunun gerekse gerçek ve tüzel kişilerin salgınla mücadelede uyması gereken tedbirleri almaya yetkili olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda salgın hastalık durumunda alınabilecek tedbirlerin 1593 sayılı Kanun'un 72. maddesinde sınırlı sayıda yazılı tedbir türleriyle sınırlı olmadığı belirtilmiştir.

12. Başvurucu, bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu; dava konusu ettiği işlemin kanuni dayanağının bulunmadığını, temel hak ve hürriyetlerine ve özellikle seyahat ve çalışma hürriyetine aykırı olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte seyahat izin belgesi talebinin karşılanmaması nedeniyle konutundan dışarı çıkamadığını, açık alanlarda ve parklarda dolaşamadığını, sokağa çıktığında da insanlar tarafından hakaret ve saldırıya uğradığını, toplum nezdinde dışlandığını ve ayrımcılığa maruz kaldığını belirten başvurucu, sokağa çıkma yasağının kanuni bir dayanağının bulunmadığını vurgulamıştır.

13. İzmir Bölge İdare Mahkemesi Altıncı İdare Dava Dairesi 15/4/2021 tarihinde, İdare Mahkemesi kararının hukuka ve usule uygun olduğunu ve kaldırılmasını gerektirecek bir neden bulunmadığını belirterek istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

14. Nihai karar başvurucuya 4/6/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

15. 1593 sayılı Kanun'un 23. maddesi şöyledir:

"Her vilayet merkezinde bir umumi hıfzıssıhha meclisi toplanır. Bu meclis mahalli sıhhat ve içtimai muavenet müdürü, nafıa mühendisi, maarif, baytar müdürü, mevcutsa sahil sıhhiye merkezi tabibi, bir hükümet ve belediye tabibi ve hastane baştabibi ile garnizon ve kıt'a bulunan yerlerde en büyük askeri tabip ve serbest sanat icra eden bir tabip ve bir eczacıdan ve belediye reisinden mürekkeptir. Meclis valinin veya valiye bilvekale sıhhiye müdürünün riyaseti altında içtima eder. Valinin tensip edeceği bir zat kitabet vazifesini ifa ve zabıtları tanzim eder."

16. 1593 sayılı Kanun'un 24. maddesi şöyledir:

"Kazalarda bu meclisler kaymakamın riyaseti altında Hükümet tabibi, mevcut ise bir Hükümet baytarı ve askeri tabip, belediye tabibi ve serbest icrayi san'at eden ve kaymakam tarafından intihap edilen bir tabip ve serbest eczacı ile belediye reisinden terekküp eder."

17. 1593 sayılı Kanun'un 27. maddesi şöyledir:

"Umumi hıfzıssıhha meclisleri mahallin sıhhi ahvalini daima nazarı dikkat önünde bulundurarak şehir ve kasaba ve köyler sıhhi vaziyetinin ıslahına ve mevcut mahzurların izalesine yarayan tedbirleri alırlar. Sari ve salgın hastalıklar hakkında istihbaratı tanzim, sari ve içtimai hastalıklardan korunmak çareleri ve sıhhi hayatın faideleri hakkında halkı tenvir ve bir sari hastalık zuhurunda hastalığın izalesi için alınan tedbirlerin ifasına muavenet eylerler."

18. 1593 sayılı Kanun'un 57. maddesi şöyledir:

"Kolera, veba (Bübon veya zatürree şekli), lekeli humma, karahumma (hummayi tiroidi) daimi surette basil çıkaran mikrop hamilleri dahi - paratifoit humması veya her nevi gıda maddeleri tesemmümatı, çiçek, difteri (Kuşpalazı) - bütün tevkiatı dahi sari beyin humması (İltihabı sahayai dimağii şevkii müstevli), uyku hastalığı (İltihabı dimağii sari), dizanteri (Basilli ve amipli), lohusa humması (Hummai nifası) ruam, kızıl, şarbon, felci tıfli (İltihabı nuhai kuddamii sincabii haddı tifli), kızamık, cüzam (Miskin), hummai racia ve malta humması hastalıklarından biri zuhur eder veya bunların birinden şüphe edilir veyahut bu hastalıklardan vefiyat vuku bulur veya mevtin bu hastalıklardan biri sebebiyle husule geldiğinden şüphe olunursa aşağıdaki maddelerde zikredilen kimseler vak'ayı haber vermeğe mecburdurlar. Kudurmuş veya kuduz şüpheli bir hayvan tarafından ısırılmaları, kuduza müptela hastaların veya kuduzdan ölenlerin ihbarı da mecburidir."

19. 1593 sayılı Kanun'un 64. maddesi şöyledir:

"57 nci maddede zikredilenlerden başka her hangi bir hastalık istilai şekil aldığı veya böyle bir tehlike baş gösterdiği takdirde o hastalığın veya her hangi bir hastalık şeklinin memleketin her tarafında veya bir kısmında ihbarı mecburi olduğunu neşrü ilâna ve o hastalığa karşı bu kanunda mezkür tedabirin kaffesini veya bir kısmını tatbika Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti salahiyettardır."

20. 1593 sayılı Kanun'un 72. maddesi şöyledir:

"57 nci maddede zikredilen hastalıklardan biri zuhur ettiği veya zuhurundan şüphelenildiği takdirde aşağıda gösterilen tedbirler tatbik olunur:

1 - Hasta olanların veya hasta olduğundan şüphe edilenlerin ve hastalığı neşrü tamim eylediği tetkikatı fenniye ile tebeyyün edenlerin fennen icap eden müddet zarfında ve sıhhat memurlarınca hanelerinde veya sıhhi ve fenni şartları haiz mahallerde tecrit ve müşahede altına vaz'ı.

2 - Hastalara veya hastalığa maruz bulunanlara serum veya aşı tatbikı.

3 - Eşhas, eşya, elbise, çamaşır ve binaların ve fennen intana maruz olduğu tebeyyün eden sair bilcümle mevaddın fenni tathiri.

4 - Hastalık neşreden haşarat ve hayvanatın itlafı.

5 - Memleket dahilinde seyahat eden eşhasın icap eden mahallerde muayenesi ve eşyalarının tathiri.

6 - Hastalığın sirayet ve intişarına sebebiyet veren gıda maddelerinin sarf ve istihlakinin men'i.

7 - Dahilinde sari ve salgın hastalıklardan biri zuhur eden umumi mahallerin tehlike zail

oluncaya kadar set ve tahliyesi."

21. 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin (C) fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteaallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindendir. (Ek cümle: 25/7/2018-7145/1 md.) Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır.

(Ek paragraf: 25/7/2018-7145/1 md.)Vali, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hâllerde on beş günü geçmemek üzere ildeki belirli yerlere girişi ve çıkışı kamu düzeni ya da kamu güvenliğini bozabileceği şüphesi bulunan kişiler için sınırlayabilir; belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını, araçların seyirlerini düzenleyebilir veya kısıtlayabilir ve ruhsatlı da olsa her çeşit silah ve merminin taşınması ve naklini yasaklayabilir.

..."

22. Manisa Valiliğinin 21/3/2020 tarihli ve 2020/1 sayılı kararı şöyledir:

"Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de insan hayatı açısından son derece tehlikeli olan Coronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle tüm dünyada can kaybı ve vaka sayısı artmaya devam etmektedir. Covid-19 salgınında en temel risk unsuru toplumsal alanlarda virüsün bulaşıcılığının yüksek/hızlı olması ve 65 yaş ve üzeri, bağışıklık sistemi düşük ve kronik akciğer hastalığı, astım, KOAH, kalp/damar hastalığı, böbrek, hipertansiyon ve karaciğer hastalığı olanlar ile bağışıklık sistemini bozan ilaçları kullanan insanların üzerinde ciddi sağlık sorunları oluşturarak insan hayatını tehdit etmektedir.

Yaşanan salgının biran önce engellenmesi için alınan önlemlere tüm vatandaşlarımızın istisnasız uyması büyük önem arz etmektedir. 65 yaş ve üzeri yaşlardaki vatandaşlarımız ile yukarıda anılan kronik rahatsızlıkları olan vatandaşlarımız büyük risk altında olmasına rağmen toplumsal hareketliliğin içine girmekte; halka açık alanlarda, parklarda bir araya gelmekte, zorunlu olmamalarına rağmen toplu taşıma araçlarında seyahat ederek hem kendileri hem de toplum sağlığı açısından risk oluşturmaya devam ettirmektedir.

65 yaş ve üstü vatandaşlarımız ile kronik rahatsızlıkları olan vatandaşlarımız kendi hayatlarını ve toplum sağlığı açısından ciddi risk oluşturarak salgının yayılmasını; vaka sayısı ve tedavi gereksinimi arttırarak, vatandaşlarımız hayatlarını kaybetmesi riski ile toplum sağlığı ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına sebep olacağından;

İl İdaresi Kanununun 11/C maddesi gereğince; 21.03.2020 tarihi saat 24:00'den sonra 65 yaş ve üstü vatandaşlarımız ile anılan kronik rahatsızlıklara sahip vatandaşlarımızın ikametlerinden dışarı çıkmaları, açık alanlarda, parklarda dolaşmaları ve toplu ulaşım araçları ile seyahat etmelerinin ve sokağa çıkmalarının yasaklanmasına karar verilmiştir. Anılan kararlara uymayanlar hakkında ilgili yasa hükümleri çerçevesinde cezai işlem uygulanacaktır."

B. Uluslararası Hukuk

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Terheş/Romanya (B. No: 49933/20, 13/4/2021) davasında, COVID-19 salgınına yönelik tedbirler kapsamında Romanya'da ilan edilen

olağanüstü hâl dönemine ilişkin tespit ve değerlendirmelerde bulunmuştur. AİHM; bu kapsamda alınan tedbirlerin sağlık nedeniyle uygulandığını, olağanüstü hâl kararının yerleşik anayasal düzenden farklı şekilde önlemler alınmasına imkân sağlayan özel bir hukuki rejim olduğunu ve devlete bazı temel hakların kullanımının sınırlandırılması yönünde cevaz verdiğini belirtmiştir. AİHM, COVID-19 salgınının yalnızca insanların sağlığı ve yaşamları üzerinde değil ekonomik ve toplumsal anlamda çok ciddi etkilerinin olabileceğini ve bu nedenle öngörülemeyen bir durumun bulunduğunu vurgulamıştır. AİHM, davaya konu olan seyahat yasağını içeren tedbirin ciddi ve acil olduğu kabul edilen sağlık şartları nedeniyle insanların izole edilebilmesi ve salgının önlenmesi amacıyla uygulandığını tespit etmiştir (Terheş/Romanya, §§ 39, 40).

24. Bununla birlikte anılan kararda özgürlükten yoksun kılma ve seyahat özgürlüğü arasındaki ayrıma ilişkin olarak somut olaya uygulanabilecek ilkeler hatırlatıldıktan sonra başvuranın, sadece mevzuatta açıkça öngörülen gerekçelerle ve ilgili muafiyet formuyla çıkmasına izin verilerek evde kalmak zorunda bırakıldığı ifade edilmiştir. Başvuranın seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik bir iddia ileri sürmediği vurgulanarak özgürlüğünden yoksun kılındığına yönelik iddiası ise kabul edilemez bulunmuştur (Terheş/Romanya, §§ 38-47).

25. Öte yandan Pagerie/Fransa (B. No: 24203/16, 19/1/2023) davasında AİHM, ev hapsi uygulaması ile ilgili şikâyeti Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) Ek 4 No.lu Protokol'ün 2. maddesinin üçüncü fıkrası bakımından seyahat özgürlüğü kapsamında incelemiştir. AİHM somut başvuruda ihtilaf konusu ev hapsinin başvuranın hareket özgürlüğünü kısıtladığına karar verdikten sonra kanunilik ilkesini haiz ve meşru amacı bulunan tedbirin orantısız olmadığı sonucuna varmıştır (Pagerie/Fransa, §§ 168-215).

26. Yine De Tomasso/İtalya ([BD], B. No: 43395/09, 23/2/2017) kararında AİHM, başvurucunun mecbur kalmadıkça saat 22.00 ile 06.00 arasında evden çıkma yasağına tabi olmasının özgürlükten yoksun bırakma anlamına geldiği itirazını kabul etmemiştir. AİHM mevcut davaya benzer şekilde incelediği tüm davalarda; başvuruculaların geceleri evden ayrılmama yükümlülüğü altında olduğunu, bunun seyahat özgürlüğüne müdahale olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda AİHM; zorunlu ikamet emri ve gece evden çıkmama, ikamet yerinden uzaklaşmama, barlara veya eğlence yerlerine gitmeme veya kamuya açık toplantılara katılmama, sabıka kaydı olan ve önleyici tedbirlere tabi olan kişilerle ilişki kurmama gibi kısıtlamaları ve özel gözetime tabi tutulmayı seyahat özgürlüğünün sınırlandırılması olarak nitelendirmiştir (De Tomasso/İtalya, § 84).

27. Diğer taraftan Venedik Komisyonunun 8/10/2020 tarihli ve 995/2020 sayılı Avrupa Birliği üyesi devletlerde COVID-19 salgınının sonucu olarak alınan tedbirler ve demokrasi, hukuk devleti ile temel haklara etkileri hakkındaki ara raporunda, üye devletlerin COVID-19 ile mücadele kapsamında uyguladıkları tedbirlerin hukuki çerçevelerine ilişkin açıklamalar yer almaktadır. Söz konusu raporda; üye dokuz ülkenin anayasalarının ilgili hükümlerine istinaden olağanüstü hâl ilan ettiği, beş üye ülkenin dayanağını anayasa yerine kanunlardan alan olağanüstü hâl ilan ettiği, on dört üye ülkenin ise COVID-19 salgını sırasında hukuki olarak olağanüstü hâl ilan etmediği, bu kategorideki birçok ülkenin salgın ile mücadelede olağan mevzuatlarına başvurduğu belirtilmiştir. Ayrıca üye ülkelerin salgınla başa çıkabilmek için anayasal çerçeveleri ülkeden ülkeye farklılık gösteren özel tedbirler aldıkları ifade edilmiştir (Avrupa Birliği ülkelerinde COVID-19 salgını ile mücadelenin hukuki çerçevesine ilişkin olarak bkz. Mustafa Karakuş [GK], B. No: 2020/34781, 17/1/2023, §§ 39-41). Ayrıca Avrupa Parlamentosunun 13/11/2020 tarihli ve 2020/2790 (RSP) sayılı ilke

kararında, üye ülkelere COVID-19 ile mücadele tedbirlerini şeffaf bir biçimde almaları ve kamu sağlığına ilişkin olarak vatandaşlarına kapsamlı, güncel, açık ve tarafsız bilgi aktarımını sağlamaları tavsiye edilmiştir (Yunus Bulut, B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 30).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Anayasa Mahkemesinin 8/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucu; farklı illerde devam eden 182 adet davasının bulunduğunu, bu davaları bizzat takip ettiğini, kısıtsız ve süresiz seyahat izin belgesi düzenlenmesi talebinin karşılanmaması nedeniyle bu davaları takip edemediğini, duruşmalara katılamadığını belirtmiştir. Bununla birlikte açık alanlara ve parklara çıkamadığını, evine hapsedildiğini, temel ihtiyaçlarını karşılayamadığını ve gayri insani muameleye uğradığını vurgulayan başvurucu; sokağa çıkma yasağı konulmasının kanuni dayanağının bulunmadığını belirterek eşitlik ilkesinin, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, yerleşme ve seyahat hürriyetinin, çalışma hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

31. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak “Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı” kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.”

32. Anayasa’nın 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

33. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

34. Öncelikle başvurucunun evine hapsedildiğine yönelik ileri sürdüğü hususlarda sosyal temasının tamamen ortadan kalktığına ya da seyahat izin belgesi verilmesine yönelik talebinin tamamen reddedildiğine yönelik bir şikâyetinin olmadığı gözönüne alındığında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında ikna edici bir açıklama yapılmamış olması da dikkate alınarak bu hak yönünden bir değerlendirme yapılmayacaktır (AİHM kararları için bkz. §§ 23-26). Ayrıca seyahat hürriyetinin ve çalışma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar da bunların Anayasa ile Sözleşme'nin ortak koruma alanında bulunmaması sebebiyle değerlendirilmeyecektir (bu hususta ki kararlar için bkz. Sebahat Tuncel, B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 44-54; Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, §§ 22-25).

35. Öte yandan başvurucu kendisine kısıtsız ve süresiz seyahat izin belgesi düzenlenmesi talebinin reddedilmesinin sosyal hayatına ilişkin birtakım yansımalarından bahsetmiştir. İlk

olarak belirtmek gerekir ki başvurucunun devam eden 182 davayı takip etmesi gerektiğine ilişkin savı mesleki bir faaliyetten kaynaklanan gerekliliğe dayanmamaktadır. Bununla birlikte başvurucunun kısıtsız ve süresiz seyahat izin belgesi düzenlenmesi talebinin reddedilmesi bağlamında şikâyet ettiği konutundan dışarıya çıkamamak, açık alanlarda ve parklarda dolaşamamak şeklindeki şikâyetlerinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

37. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40). Anayasa’nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir (Ahmet Acartürk, B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49).

38. Maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak davaların makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. Yargı mercilerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira yargı mercileri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

39. Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir (Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355, 21/2/2018, § 47). Ancak kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında yargı mercilerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015 § 44).

40. Bu bağlamda yargı mercilerinin gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan, § 45).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın yukarıda değinilen 17. maddesi kapsamında devlete düşen pozitif yükümlülüklerin somut olay bağlamında yerine getirilip getirilmediğini denetlemek durumundadır (Tevfik Gayretli, § 36). Bu sebeple başvuruya konu olay, devletin, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkına ilişkin pozitif yükümlülüğü kapsamında incelenmiştir.

42. Başvurucunun, kısıtsız ve süresiz nitelikte bir seyahat izin belgesi düzenlenmesi şeklindeki talebinin reddedilmesi ile başlayan yargılama süreci Manisa Valiliğinin 21/3/2020 tarihli ve 2020/1 sayılı kararına, bu karar ise İçişleri Bakanlığının 65 Yaş ve Üstü ile Kronik Rahatsızlığı Olanlara Sokağa Çıkma Yasağı Genelgesi'ne dayanmaktadır. Neticede düzenleyici işlemlerin ve bunlara göre tesis edilmiş olan somut olaydaki dava konusu birel işlemin dayanağı olarak 1593 sayılı Kanun'un 72. maddesi ile 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (C) fıkrasındaki ilgili düzenlemeler gösterilmiştir. Diğer taraftan İdare Mahkemesi kararının gerekçesinde somut olayla bağlantılı olarak alınabilecek tedbirlerin sadece 1593 sayılı Kanun'un 72. maddesinde sayılanlarla sınırlı olmadığı bunların 1593 sayılı Kanun'un 27. maddesinden de kaynaklanabileceğine ilişkin bir belirleme yapılmıştır.

43. Yine 1593 sayılı Kanun'un 57. maddesinde bazı salgın hastalıklar teker teker sıralanmış olmakla birlikte 64. maddede bu sayılanlar dışındaki bir hastalığın Sağlık Bakanlığı tarafından bulaşıcı ve salgın bir hastalık olarak ilan edilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir. 1593 sayılı Kanun'un 72. maddesinde ise bu nevi hastalıklardan birinin ortaya çıkması ya da ortaya çıkmasından şüphelenilmesi hâlinde alınacak tedbirler sıralanmıştır. 72. maddenin birinci fıkrasında ise hasta olanların, hasta olduğundan şüphe edilenlerin ve hastalığı genel olarak yaydığı bilimsel olarak ortaya konulanların uygun yerlerde tecrit edilip müşahede atına alınması bir tedbir olarak hususen düzenlenmiştir.

44. Diğer taraftan 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinde valinin ödev ve görevlerinden bahsedilmiştir. Buna göre kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hâllerde belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarının ve toplanmalarının yasaklanabileceği belirtilmiştir.

45. Öncelikle belirtmek gerekir ki 1593 sayılı Kanun'un 27. maddesi ile gerekli tedbirlerin alınabileceğine ilişkin bir yetki düzenlenmiş olmakla birlikte salgın hastalık nedeniyle belli kişilerin uygun yerlerde izole edilmesi konusunda 72. maddede ayrı ve özel bir hüküm konulmuştur. Bu hükümden hareketle de kişilerin evlerinden dışarı çıkmalarının yasaklanabilmesi için bu kişilerin, hastalanan veya hastalandığından şüphe edilen yahut hastalığı yaydığı bilimsel olarak ortaya konulmuş olanlar şeklinde ayrılmış kategorilerden birine girmesi gerekmektedir. Kanun koyucunun ortaya koyduğu bu gerekliliğe rağmen somut olayda 65 yaş ve üzeri olan kişilere yönelik sokağa çıkma yasağı getirilirken bu kişilerle ilgili olarak 1593 sayılı Kanun'un 72. maddesi ile uyumlu şekilde hastalanan veya hastalandığından şüphe edilen yahut hastalığı yaydığı bilimsel olarak ortaya konulmuş olanlar şeklinde bir belirleme yapılmamıştır.

46. Bununla birlikte her ne kadar Manisa Valiliğinin 21/3/2020 tarihli ve 2020/1 sayılı kararında 65 yaş ve üzeri olan kişilerin toplumsal hareketliliğin içine girdiği, halka açık alanlarda, parklarda bir araya geldiği ve zorunlu olmamalarına rağmen toplu taşıma araçlarında seyahat ederek hem kendileri hem de toplum sağlığı açısından risk oluşturduğu şeklinde bir ifade kullanılmış ise de bu kişilerin 1593 sayılı Kanun'un 72. maddesindeki

"hastalığı neşrü tamim eylediği tetkikatı fenniye ile tebeyyün edenler" lafzından hareketle hastalığı yaydıklarının bilimsel olarak ortaya konulmadığı görülmektedir.

47. Diğer taraftan 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinde yer alan düzenlemeler çerçevesinde kullanılan yetkinin 1593 sayılı Kanun'un 72. maddesi ile bağlantılandırılmadığı değerlendirilmektedir. Nitekim "kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu haller" bağlamında COVID-19 salgını nedeniyle 65 yaş ve üzeri kişilerin belli yerlerde veya saatlerde dolaşmalarının ve toplanmalarının yasaklanabilmesine yönelik kullanılmış bir takdir hakkının varlığından söz edilememektedir. Sonuçta uygulanan sokağa çıkma yasağı ve somut olayda başvurucunun kısıtsız ve süresiz seyahat izin belgesi talebinin reddi şeklindeki birel işlem, belirli olmayan yer ve saat aralığında sokağa çıkmanın yasaklanması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu nitelikte bir yetkinin ise 5442 sayılı Kanun'da yer almadığı anlaşılmaktadır.

48. Tüm bu açıklamalar ve yasal düzenlemeler dikkate alındığında somut olayda, şartları, kapsamı ve süresi öngörülebilir olmayacak şekilde idari makamlar tarafından uygulanmış bir tedbirin var olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yargısal makamların yukarıda açıklanan hususları ve başvurucunun iddialarını göz önüne alarak maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı bağlamında makul derecede dikkatli ve özenli inceleme yükümlüğünü yerine getirmediği, kararlarında ilgili ve yeterli gerekçelere yer vermediği görülmektedir.

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

50. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

51. Başvurucu tarafından olağan yargısal yolda zımnen ret işleminin iptaline ve 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talep edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun bireysel başvuruya gelmeden önce iptal ve tam yargı davası yolunu birlikte tükettiği vurgulanmalıdır.

52. Bu nedenle başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

53. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alındığında yeniden yargılamanın yeterli giderimi sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 1. İdare Mahkemesine (E.2020/354, K.2020/800) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL başvuru harcından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT ÜNAY VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/21658 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/21658

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT ÜNAY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/21658)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Bülent ÜNAY

2. Cem BARÇIN

3. Ömer Cumhur AYDIN

Vekili : Av. Levent ÖZÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, aynı durumda bulunan profesörler 6400 ek gösterge rakamına tabi olurken askerî üniversite kurumlarından devredilen profesör için 5800 ek gösterge rakamının uygulanmasının mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 2020/35533 ve 2020/40235 numaralı başvuruların 2020/21658 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Mehmet Fatih Bulucu ([G.K.] B. No: 2019/26274, 27/10/2022) kararında uygulanacak anayasal

ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Sağlık Bilimleri Üniversitesinde görev yapan askerî üniversite kurumlarından devredilen profesörlerle diğer profesörler arasında uygulanacak ek gösterge rakamı yönünden oluşturulan farklı muameleyle başvurucuya yüklenen külfetin orantılı olduğunun yargı mercilerince yeterince ortaya konulamadığını ve yargı mercilerinin Anayasa'nın 10. maddesine uygun bir inceleme yapmadığını değerlendirmiştir. Bunun yanında başvuruculaların 11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu kapsamındaki ek gösterge rakamına tabi olmalarını engelleyen açık bir düzenleme olmadığını da vurgulayarak başvurucunun asker kökenli olmayan öğretim üyelerinden farklı olarak 6400 yerine 5800 ek gösterge rakamına tabi tutulması sebebiyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculaların Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. İdare Mahkemesine (E.2019/1636, K.2020/121), Ankara 9. İdare Mahkemesine (E.2019/1493, K.2020/296), Ankara 18. İdare Mahkemesine (E.2019/1915, K.2020/1225) GÖNDERİLMESİNE,

E. 446,90 TL harcın başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE, 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DİLEK DEMİRKAYA

B. No: 2020/22055 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22055

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DİLEK DEMİRKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22055)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : Dilek DEMİRKAYA

Vekili : Av. Erdoğan DURAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, taraflarca ileri sürülmemesine rağmen belirli süreli olarak akdedilen iş sözleşmesinin belirsiz süreli olduğunun tespit edilmesi ve benzer durumdaki davalardan farklı karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu ile davalı işveren arasında 16/1/2013 tarihinde iki yıl süreli iş akdi imzalanmış, başvurucu operasyon birim yöneticisi olarak 21/1/2013 tarihinde işe başlamıştır. Başvurucunun iş akdine 5/11/2013 tarihli fesih ihtarnamesi ile işveren tarafından tek taraflı olarak son verilmiştir. Başvurucu iş akdinin haksız ve bildirimsiz şekilde sona erdirildiği iddiasıyla işveren aleyhine 19/11/2013 tarihinde işçilik alacağı davası açmıştır. Davalı işveren ise iş akdinin haklı nedene dayalı olarak feshedildiğini ileri sürmüştür.

3. Bakırköy 14. İş Mahkemesi (Mahkeme) yaptığı yargılama sonucunda8/7/2015 tarihinde davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında; başvurucunun feshe konu edilen ve işvereni zarara uğratma ihtimali barındıran eylemlerini

kasti olarak işlemediğini belirtmiştir. Bu eylemler sebebiyle işverenin zarara uğramadığını değerlendiren Mahkeme, eylemlerin işvereni zarara uğratma ihtimali bulunduğunu kabul etmekle birlikte başvurucunun bu eylemleri kasıtlı olarak işlemediğinin gözetilmesi gerektiğine işaret ederek başvurucunun iş akdinin haklı neden olmadan feshedildiği sonucuna ulaşmıştır.

4. Başvurucu ve davalı 8/7/2015 tarihli kararı temyiz etmiştir. Temyiz dilekçesinde davalı; başvurucunun iş başvurusu sırasında tecrübesi ve vasıfları konusunda kendisini hataya düşürdüğünü, görevi sırasında süreklilik arz eden önemli hatalar yaptığını, şirket bilgilerini özel bilgisayarına aktararak aralarında imzalanan belirsiz süreli iş akdinin 14.1 numaralı maddesine aykırılık teşkil edecek şekilde davrandığını belirterek iş akdinin haklı sebeple feshedildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ise temyiz dilekçesinde, kararda hüküm altına alınan tazminatın hesaplanmasında miktar itibarıyla hataya düşüldüğünü, hakkaniyet indirimi yapılmaması gerektiğini ileri sürmüştür.

5. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından yapılan temyiz incelemesi neticesinde 23/1/2019 tarihinde 8/7/2015 tarihli karar bozulmuştur. Bozma ilamında, taraflar arasındaki iş akdinin belirsiz süreli iş akdi olarak nitelendirilmesi gerektiği belirtilerek bakiye süre ücreti isteğinin reddine karar verilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

6. Başvurucu 12/7/2019 tarihinde bozma kararına karşı beyan dilekçesi sunmuştur. Dilekçesinde başvurucu; Yargıtay tarafından yapılan bu yorumun sözleşme hürriyetine aykırı olduğunu, gerek davalının gerekse kendisinin sözleşmenin belirsiz süreli olduğuna dair herhangi bir iddiasının bulunmadığını belirterek Mahkemenin 8/7/2015 tarihli kararda direnmesini talep etmiştir. Bozma sonrasında iki celse yapılmıştır. 26/7/2019 tarihli 2. celsede Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 23/1/2019 tarihli ilamına uyulmasına karar verilmiş ve bozma ilamına uygun şekilde taraflar arasındaki iş akdi belirsiz süreli olarak nitelenerek dava reddedilmiştir. Başvurucu, karara karşı temyiz isteminde bulunmuştur. Başvurucu 18/11/2019 tarihli temyiz dilekçesinde özetle davalı işverenin yargılamanın hiçbir safahatında aralarındaki iş akdinin belirsiz süreli olduğuna dair bir savunmasının olmadığını, davalının belirli süreli iş akdi imzalama iradesiyle sözleşme yaptığını ileri sürmüştür. Davalı, temyize cevap dilekçesinde; başvurucunun temyiz itirazlarının reddedilerek kararın onanması isteminde bulunmuştur. Daire 12/2/2020 tarihinde 26/7/2019 tarihli mahkeme kararını onamıştır.

7. Başvurucu vekili 5/3/2020 tarihinde nihai kararı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden öğrenmiş, 26/6/2020 tarihinde ise bireysel başvuruda bulunmuştur. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar uzatıldığından başvurunun süresi içinde yapıldığı anlaşılmıştır.

8. Komisyonca oybirliği sağlanamaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

10. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Belirli ve belirsiz süreli iş sözleşmesi"kenar başlıklı 11. maddesi şöyledir:

"İş ilişkisinin bir süreye bağlı olarak yapılmadığı halde sözleşme belirsiz süreli sayılır. Belirli süreli işlerde veya belli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif koşullara bağlı olarak işveren ile işçi arasında yazılı şekilde yapılan iş sözleşmesi belirli süreli iş sözleşmesidir.

Belirli süreli iş sözleşmesi, esaslı bir neden olmadıkça, birden fazla üst üste (zincirleme) yapılamaz. Aksi halde iş sözleşmesi başlangıçtan itibaren belirsiz süreli kabul edilir.

Esaslı nedene dayalı zincirleme iş sözleşmeleri, belirli süreli olma özelliğini korurlar."

11. 4857 sayılı Kanun'un "Belirli ve belirsiz süreli iş sözleşmesi ayırımın sınırları" kenar başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"Belirli süreli iş sözleşmesi ile çalıştırılan işçi, ayırımı haklı kılan bir neden olmadıkça, salt iş sözleşmesinin süreli olmasından dolayı belirsiz süreli iş sözleşmesiyle çalıştırılan emsal işçiye göre farklı işleme tâbi tutulamaz.

Belirli süreli iş sözleşmesi ile çalışan işçiye, belirli bir zaman ölçüt alınarak ödenecek

ücret ve paraya ilişkin bölünebilir menfaatler, işçinin çalıştığı süreye orantılı olarak verilir. Herhangi bir çalışma şartından yararlanmak için aynı işyeri veya işletmede geçirilen kıdem

arandığında belirli süreli iş sözleşmesine göre çalışan işçi için farklı kıdem uygulanmasını haklı gösteren bir neden olmadıkça, belirsiz süreli iş sözleşmesi ile çalışan emsal işçi hakkında esas alınan kıdem uygulanır.

Emsal işçi, işyerinde aynı veya benzeri işte belirsiz süreli iş sözleşmesiyle çalıştırılan

işçidir. İşyerinde böyle bir işçi bulunmadığı takdirde, o işkolunda şartlara uygun bir işyerinde aynı veya benzer işi üstlenen belirsiz süreli iş sözleşmesiyle çalıştırılan işçi dikkate alınır. "

12. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Taleple bağlılık ilkesi" kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"(1) Hâkim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez. Duruma göre, talep sonucundan daha azına karar verebilir.

(2) Hâkimin, tarafların talebiyle bağlı olmadığına ilişkin kanun hükümleri saklıdır."

13. 6100 sayılı Kanun'un "Hukukun uygulanması" kenar başlıklı 33. maddesi şöyledir:

" Hâkim, Türk hukukunu resen uygular."

14. 6100 sayılı Kanun'un"İddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi" kenar başlıklı 141. maddesi şöyledir:

"(1) Taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra iddia veya savunma genişletilemez yahut değiştirilemez.

(2) İddia ve savunmanın genişletilip değiştirilmesi konusunda ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati hükümleri saklıdır. "

15. 6100 sayılı Kanun'un "İstinaf" üst başlıklı "İncelemenin kapsamı"kenar başlıklı 355. maddesi şöyledir:

"(1)İnceleme, istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak yapılır.

(2) Ancak, bölge adliye mahkemesi kamu düzenine aykırılık gördüğü takdirde bunu resen gözetir. "

16. 6100 sayılı Kanun'un "Kıyas yoluyla uygulanacak hükümler"kenar başlıklı 366. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun istinaf yolu ile ilgili 343 ilâ 349 ve 352 nci maddeleri hükümleri, temyizde de kıyas yoluyla uygulanır."

17. 6100 sayılı Kanun'un "Temyiz incelemesi ve duruşma" kenar başlıklı 369. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yargıtay, tarafların ileri sürdükleri temyiz sebepleriyle bağlı olmayıp, kanunun açık hükmüne aykırı gördüğü diğer hususları da inceleyebilir."

B. Yargı Kararları

18. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 3/12/2018 tarihli ve E.2017/17729 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Taraflar arasındaki uyuşmazlık davacının belirli süreli iş sözleşmesi ile çalışıp çalışmadığı noktasındadır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 11. maddesinde "İş ilişkisinin bir süreye bağlı olarak yapılmadığı halde sözleşme belirsiz süreli sayılır. Belirli süreli işlerde veya belli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif koşullara bağlı olarak işveren ile işçi arasında yazılı şekilde yapılan iş sözleşmesi belirli süreli iş sözleşmesidir. Belirli süreli iş sözleşmesi, esaslı bir neden olmadıkça, birden fazla üst üste (zincirleme) yapılamaz. Aksi halde iş sözleşmesi başlangıçtan itibaren belirsiz süreli kabul edilir. Esaslı nedene dayalı zincirleme iş sözleşmeleri, belirli süreli olma özelliğini korurlar" şeklinde düzenleme ile belirli süreli iş sözleşmesi konusundaki esaslar belirlenmiştir. İş ilişkisinin süreye bağlı olarak yapılmadığı hallerde sözleşmenin belirsiz süreli sayılacağı vurgulanarak ana kural ortaya konulmuştur.

Belirli süreli iş sözleşmesinden söz edilebilmesi için sözleşmenin açık veya örtülü olarak süreye bağlanması ve bunun için objektif sebeplerin varlığı gerekir. İşçinin niteliğine göre sözleşmenin belirli ya da belirsiz süreli olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Buna karşın, yapılan işin niteliği belirli süreli iş sözleşmesi yapılabilmesi için önem arz etmektedir. Belirli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif şartlara bağlı olarak "belirli süreli iş sözleşmesi" yapılabilecektir.

4857 sayılı Kanun'un 11. maddesinde, esaslı bir sebep olmadıkça belirli süreli iş sözleşmelerinin birden fazla üst üste (zincirleme) yapılamayacağı kuralı ile bir ölçüde koruma sağlanmak istenilmiştir. Belirli süreli iş sözleşmesinin yapılması ve yenilenmesi, işçinin iş güvencesi dışında kalması sonucunu doğurmamalıdır.

Dosya içeriğine göre; davacının davalı işverenliğe ait işyerinde 24/11/2014 - 10/04/2015 tarihleri arasında taraflarca imzalanan 1 yıl süreli iş sözleşmesi kapsamında veteriner hekim olarak çalıştığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar somut olayda söz konusu iş sözleşmesinde belirtilen görev ve niteliğine göre davacının, İş Kanunu'nun 11. maddesinde öngörülen belirli süreli iş sözleşmesi ile çalışmasını gerektirir objektif şartlar bulunmamakta ise de, sözleşmenin belirli süreli yapılmasını gerçekleştiren işverenin sözleşmenin belirsiz süreli olduğunu ileri sürmesi hakkın kötüye kullanımı niteliğinde bulunduğundan davacı işçinin

bakiye süre ücreti tutarındaki tazminat isteğinin kabulüne karar verilmesi gerekirken reddi hatalıdır."

III. DEĞERLENDİRME

19. Başvurucu ilk olarak davalı ile aralarındaki iş akdinin belirli süreli olduğunu, davalının yargılamanın hiçbir aşamasında iş akdinin belirsiz süreli olduğuna dair bir savunma yapmadığını belirtmekte ve iş akdinin belirsiz olarak nitelendirilmesinin hatalı olduğunu ileri sürmektedir. Başvurucu iş akdinin belirsiz süreli olarak nitelendirilmesine ilişkin kararın Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 3/12/2018 veE.2017/17729, K.2018/26597 sayılı kararına da aykırılık teşkil ettiğini belirterek 9. ve 22. Hukuk Daireleri arasında görüş ayrılığı bulunduğunu ileri sürmektedir. Başvurucunun ikinci şikâyeti ise temyiz mercii tarafından davalı tarafça ileri sürülen temyiz nedenlerinin dışına çıkılarak aradaki iş akdinin resen belirsiz süreli olarak nitelendirilmesine ilişkin olup başvurucu adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaları Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından yapılan temyiz denetiminde yargılamada davalının ileri sürdüğü iddialar ve temyiz nedenleri gözetilmeden ve 22. Hukuk Dairesi ile içtihat farklılığı yaratan şekilde karar verilmesine yöneliktir. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında incelenecektir.

21. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

22. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda yargı mercilerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

23. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde aslında yargılamanın sonucuna dair olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi yargı mercilerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı

kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149).

24. Somut olayda başvurucunun ilk iddiası 16/1/2013 tarihli iş akdinin yargı mercilerince belirsiz süreli iş akdi olarak nitelendirilerek davanın aleyhine sonuçlandırılmasına ilişkindir. Başvurucu, işverenle aralarındaki iş sözleşmesini belirli süreli olarak akdettiklerini, iradelerinin bu yönde olduğu ve davalı tarafça sözleşmenin belirsiz süreli olduğuna yönelik herhangi bir iddia ileri sürülmediğini belirtmekte ve yapılan bu nitelemenin öngörülemezliğe sebebiyet vererek adil yargılanma hakkının ihlaline sebebiyet verdiği ileri sürülmektedir.

25. Taraflar arasındaki işçilik alacağı davasında delil olarak sunulan 16/1/2013 tarihli iş akdinin belirli süreli olarak yapılmasının amaçlandığı görülmektedir. Bununla birlikte Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 23/1/2019 tarihli kararıyla 16/1/2013 tarihli iş akdi belirsiz süreli olarak nitelenmiş ve bu sebeple davanın reddine karar verilmesi gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

26. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 23/1/2019 tarihli kararı incelendiğinde belirli süreli iş akdinin kurulabilmesi bakımından 4857 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca işçinin değil işin vasfının dikkate alındığı ve tasnifin -taraf iradelerine bakılmaksızın- bu kriter üzerinden yapıldığı anlaşılmaktadır. Başvurucu, Yargıtay tarafından yapılan bu nitelendirmeden bozma kararının tebliği ile haberdar edilmiş ve 12/7/2019 tarihli beyan dilekçesi ve 18/11/2019 tarihli temyiz dilekçesi ile yapılan nitelendirmeye yönelik itirazlarını da ileri sürebilmiştir.

27. Önemle belirtmek gerekir ki delillerin değerlendirilmesi, uyuşmazlıkların nitelendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması yargı mercilerinin takdirindedir (benzer yönde bir değerlendirme için bkz. İbrahim Ataş, B. No:2013/1235, 13/6/2013, § 23). Bu hususta değerlendirme, nitelendirme ve uygulamaya yönelik ortaya konulan gerekçenin makul olması ve açık bir keyfîlik içermemesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez. Anayasa Mahkemesinin görevi ise yargı mercilerinin yorumlarının açıkça keyfî veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemekten ibarettir. Bu tespitler ışığında -6100 sayılı Kanun'un 33. maddesi de dikkate alınarak- yargı mercileri tarafından yapılan bu değerlendirmenin açıkça keyfîlik veya bariz takdir hatası içerdiği yahut başvurucunun yapılan bu değerlendirmeye yönelik olarak yargılamada itirazlarını ileri süremediği söylenemez.

28. Başvurucunun diğer ihlal iddiası ise Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından tesis edilen bu kararının Yargıtay 22. Hukuk Dairesi kararı ile çeliştiği ve içtihat farklılığı yarattığına ilişkindir. Başvurucu bu iddiasına yönelik olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesi tarafından tesis edilen bir karar sunmuştur (bkz. § 12).

29. Öncelikle adil yargılanma hakkının, hukuk kuralının davanın başvurucu lehine sonuçlanmasını temin eden yorumunun esas alınmasını güvence altına almadığı hatırlatılmalıdır. Uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması -yukarıda belirtildiği gibi- yargı mercilerinin takdirindedir (M.B., § 84). Öte yandan aynı nitelikteki uyuşmazlıkla ilgili olarak değişik mahkemelerin farklı kararlar vermesi de tek başına adil yargılanma hakkını ihlal etmemektedir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerince yapılan yorumların hukuka uygun olup olmadığını denetleme ve bu yorumları birleştirme gibi bir görevinin bulunmadığının altı çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin açıkça keyfî olmayan veya bariz takdir hatası da içermeyen bir yorumdan dolayı adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmedebilmesi için bu yorumun yerleşik hâle gelen bir içtihattan

saptığına veya derinleşmiş ve süregelen bir nitelik kazanan içtihat farklılığına dayandığına ikna olması gerekir (Selahattin Bayri, B. No: 2018/32374, 15/9/2021, §47).

30. Somut olayda Mahkeme taraflar arasındaki iş akdini başvurucunun belirli süreli iş sözleşmesiyle çalışmasını gerektiren objektif şartların bulunmaması sebebiyle belirsiz süreli kabul etmiş ve davayı reddetmiştir. Başvurucunun emsal gösterdiği kararda belirli süreli iş akdi yönünden objektif şart kriterinin aranması gerektiğine aynı şekilde vurgu yapıldığı, bununla birlikte işverenin sonradan sözleşmenin belirsiz süreli olduğunu ileri sürmesinin hakkın kötüye kullanımı kapsamında kabul edildiği görülmektedir. Başvurucunun sunduğu bu karardan hareketle içtihadın Yargıtay 22. Hukuk Dairesi kararındaki gibi yerleştiği söylenemez. Zira anılan kararda iş sözleşmesinin nitelendirilmesinde işin objektif şartlarına bakılması gerektiği vurgulanmakla birlikte somut olay özelinde işverenin bu durumu sonradan ileri sürmesinin değerlendirmeye alındığı ve bu durumun hakkın kötüye kullanımı olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır.

31. Derinleşmiş içtihat farklılığından söz edilebilmesi için görüş ayrılığı bulunduğunun tereddüde yer vermeyecek bir şekilde ortaya konulmuş olması ve bu görüş ayrılıklarının uzun yıllardır devam ettiğinin gösterilebilmesi gerekir (benzer yönde bir değerlendirme için bkz. Selahattin Bayri, § 49). Bu bağlamda somut olayda Daireler arasında bu hususa ilişkin bir yorum farkı bulunduğu net bir şekilde ortaya konulmuş dahi değildir.

32. Özetle eldeki başvuruda yargı mercilerinin taraflar arasındaki iş akdinin belirsiz süreli olduğuna ilişkin yorumunun açıkça keyfîlik veya bariz takdir hatası içermediği, başvurucuya bozma sonrasındaki aşamalarda yapılan bu değerlendirmeye yönelik itirazlarını ileri sürme imkânı sağlandığı ve başvurucu tarafından bu yorumun yerleşik içtihattan saptığı ya da derinleşmiş ve süregelen bir nitelik kazanan içtihat farklılığına dayandığının gösterilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VİNNELLBROWN AND ROOT LİMİTED LİABİLTY CORPORATİON

B. No: 2020/22712 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22712

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VİNNELLBROWN AND ROOT LİMİTED LİABİLTY CORPORATİON BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22712)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : Vinnellbrown and Root Limited Liabilty Corporation

Vekili : Av. Mustafa Hakan ÇINAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, benzer durumdaki davalarda uygulanan ispat külfetinin mevcut uyuşmazlıkta dikkate alınmadan karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Şirket, İncirlik Askerî Üssü'nde üs bakım müteahhitliği hizmeti verdiğini belirterek bu kapsamda üsteki bakım, onarım, iaşe işlemleri kapsamında Türk işçi istihdam ettiğini ifade etmektedir.

A. Başvurucunun Davalı Olarak Yer Aldığı Hizmet Tespiti ve İşçilik Alacağı Yargılamalarına İlişkin Bazı Kararlar

3. Başvurucunun davalı olarak yer aldığı hizmet tespiti davasında Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 23/1/2020 tarihli ve E.2018/6557, K.2020/509 sayılı bozma ilamının ilgili kısmı şöyledir:

"Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanların hizmetlerin tespitine ilişkin davalar, kamu düzenine ilişkindir. Bu nedenle özel bir duyarlılıkla ve özenle yürütülmesi zorunludur. Bu çerçevede hak kayıplarının ve gerçeğe aykırı sigortalılık süresi edinme durumlarının önlenmesi, temel insan haklarından olan sosyal güvenlik hakkının korunabilmesi için, bu tür davalarda tarafların gösterdiği kanıtlarla yetinilmeyerek, gerekli araştırmaların re'sen yapılması ve kanıtların toplanması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır. 6100 sayılı HMK m. 119/1-e gereğince davacının, iddiasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetlerini bildirmek, m. 194 gereğince de taraflar, dayandıkları vakıaları, ispata elverişli şekilde somutlaştırma yükümlülüğü vardır. Tarafların, dayandıkları delilleri ve hangi delilin hangi vakıanın ispatı için gösterildiğini açıkça belirtmeleri zorunludur. Bir davada haklı çıkabilmek için soyut veya genel hatlarıyla bir iddiayı ortaya koymak yeterli değildir. Aynı zamanda bu iddiaların, ispata elverişli hale getirilerek zaman, mekân ve içerik olarak somutlaştırılması gerekir. En azından iddianın araştırılabilmesine yönelik somut bilgi ve açıklamaların sunulması gerekir. İddia somutlaştırıldıktan sonra hâkim ve karşı taraf, bunun üzerinden savunma ve yargılama yapabilecektir. Soyut iddialar ve vakıalar üzerinden değerlendirme yapılması mümkün değildir.

Somutlaştırma yükü, genel anlamda tarafların açıklama ödevinin bir parçası ve layihalar teatisi aşamasındaki tezahür şeklidir. Somutlaştırma yükü, basit yargılama ve kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulandığı davalarda da geçerlidir. HMK madde 31 gereğince, Hâkim, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda, maddi veya hukuki açıdan belirsiz yahut çelişkili gördüğü hususlar hakkında, taraflara açıklama yaptırabilir; soru sorabilir; delil gösterilmesini isteyebilir. Davaya konu talebin somutlaştırılmaması halinde önce hâkim, m. 31 ve 119/1-e gereğince davayı aydınlatma ödevi ve ön incelemedeki görevi gereği, somut olmayan hususların belirlenmesini davacıdan istemeli, gerekirse tarafa açıklattırma yaptırmalı, bu eksiklik giderildikten sonra yargılamaya devam etmelidir.

Hizmet tespiti davalarının amacı hizmetlerin karşılığı olan sosyal güvenlik haklarının korunmasıdır. Hizmet akdine dayalı çalışma olgusunun ispatında delil sınırlandırması yoksa da davacının Kurum sicil dosyası, işyeri özlük dosyası temin edilip işyerinin kanunun kapsamında veya kapsama alınacak nitelikte bulunup bulunmadığı eksiksiz bir şekilde belirlendikten sonra iddia edilen çalışmanın başlangıç ve bitiş tarihleri, hangi işyerinde ne iş yapıldığı, işyerinin kapsam, kapasite ve niteliği, prime esas kazanca tabi ücretin ne olduğu, çalışmanın sürekli, kesintili, mevsimlik olup olmadığı eksiksiz bir şekilde açıklığa kavuşturulmalıdır.

Taraf tanıklarının sözleri değerlendirilirken bunların inandırıcılığı üzerinde durulmalı, verdikleri bilgilere nasıl vakıf oldukları, işveren ve işçiyle, iş yeriyle ilişkileri, bazen uzun yılları kapsayan bilgilerin insan hafızasında yıllarca eksiksiz nasıl taşınabileceği düşünülmeli ve tanıklar buna göre dinlenilmeli, re’sen araştırma kapsamında sadece taraf tanıkları ile yetinilmeyip mümkün oldukça o işyerinde çalışan öteki kişiler ile o iş yerine komşu ve yakın işyerlerinde bu yeri bilen ve tanıyanlar dahi dinlenerek tanık beyanlarının sağlığı denetlenmeli ve çalışma olgusu böylece hiç bir kuşku ve duraksamaya yer bırakmayacak biçimde belirlenmelidir.

Eldeki dava dosyası incelendiğinde, davacının çalışma olgusunun tam olarak aydınlatılamadığı ve davaya konu talebin somutlaştırılmadığı anlaşılmaktadır. Mahkemece, talebe konu 1997 yılından 2003 yılına kadar çalışmanın başlangıç ve bitiş tarihleri, özellikle 1997 yılında hangi tarihte işe başladığı, çalışmasının tam zamanlı olup olmadığı, hangi

kişilerin yanında hangi yıllarda ne iş yaptığı, aralarda çalışılmayan zamanlar olup olmadığı, olmuş ise ne kadar ara verildiği eksiksiz bir şekilde açıklığa kavuşturulacak şekilde davacıya açıklattırılarak talebi somutlaştırılmalıdır. Bunun yanında 2003 yılından itibaren talep sonuna kadarki dönem açısından Hava Kuvvetleri Komutanlığı 10. Tanker Üs Komutanlığı İncirlik Üssüne giriş çıkış kayıtları irdelenerek çalışma süresi hesaplanmalı ve bu sayede uyuşmazlık konusu husus, hiçbir kuşku ve duraksamaya yer bırakmayacak biçimde çözümlenip; deliller hep birlikte değerlendirilip takdir edilerek, varılacak sonuca göre bir karar verilmelidir. Mahkemece, bu maddi ve hukuki olgular göz önünde bulundurulmaksızın, eksik inceleme ve araştırma sonucu yazılı şekilde karar verilmesi, usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir."

4. Başvurucunun davalı olarak yer aldığı işçilik alacağı davasında Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 24/10/2017 tarihli ve E.2017/31827, K.2017/22751 sayılı bozma ilamının ilgili kısmı şöyledir:

"Mahkemece, davacının çalışma süresi, davacı tanıkları anlatımlarına dayanılarak belirlenmiş ise de, tanıkların bordro tanığı olup olmadıkları dosya kapsamından anlaşılamamakta olup, davacının çalışma süresini bilmeleri muhtemel süre noktasında bir denetleme yapılamamaktadır. Diğer taraftan davacı taraf delilleri arasında, hava üssüne giriş çıkış kayıtlarına da dayanmış olup, mahkemece, dava dışı ilgili makamdan söz konusu kayıtlar istenilmemiştir. Bu halde eksik inceleme ve araştırmayla çalışma süresinin belirlenmesi hatalı olmuştur.

Anılan sebeple, öncelikle, davacı tarafın hizmet tespit davası açıp açmadığı araştırılmalı, açılmış bir hizmet tespiti davası bulunması halinde, söz konusu davanın neticelenmesi bekletici mesele yapılmalıdır. Hizmet tespit davası açılmamış olması halinde ise; davacı tarafın delilleri arasında gösterdiği, hava üssüne giriş çıkış kayıtları dava dışı ilgili makamdan celp edilerek incelenmelidir. Davacı tanıklarının, davacının çalışma süresini bilmeleri muhtemel süre noktasında da, tanıkların hizmet döküm cetvelleri celp edilerek incelenmeli ve tanık beyanları bir denetlemeye tabi tutulmalıdır. "

B. Davacı C.A. Tarafından Başvurucuya Karşı Açılan Hizmet Tespitine İlişkin Davayla İlgili Süreç

5. C.A. (davacı) 1/1/1979-16/7/2008 tarihleri arasındaki çalışma sürecinin Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) bildirilmediği ve sigorta primlerinin ödenmediği iddiasıyla 15/7/2013 tarihinde Adana 2. İş Mahkemesinde hem başvurucu hem de SGK aleyhine hizmet tespiti davası açmıştır. C.A. açtığı davada başvurucu Şirketin İncirlik Hava Üssü'ndeki Amerikan personeli ile ailelerine sivil hizmetler sunduğunu, başvurucu Şirket tarafından ev ve çocuk bakıcısı olarak çalıştırıldığını ve sigortasının yapılmadığını ileri sürmüştür.

6. Adana 2. İş Mahkemesi 11/1/2016 tarihli kararla başvurucu Şirketin İncirlik Hava Üssü'nün bakım ve onarım işini yaptığını, davacının İncirlik Üssü'nde görev yapan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) personelinin evlerinde çocuk bakıp ev işleri yaptığını, bu işlere karşılık ücretini de evinde çalıştığı personelden aldığını, davalı Şirketle herhangi bir alakasının bulunmadığını belirterek davanın usulden reddine karar vermiştir. Kararı C.A. temyiz etmiştir. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi temyiz incelemesi neticesinde 9/6/2016 tarihli ve E.2016/6872, K.2016/9421 sayılı ilamıyla kararı bozmuştur. Bozma kararında; iş sözleşmesinin unsurları olan bağımlılık ve devamlılığın taraflar arasındagerçekleştiği, her ne kadar başvurucunun davacıya ödediği ücretin askerî personel tarafından ödendiği savunulmuş ise de ücretin üçüncü kişi tarafından ödenmiş olmasının taraflar arasındaki iş

sözleşmesini ortadan kaldırmayacağı belirtilmiş ve Mahkemece işin esasına girilerek karar verilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

7. Bozmadan sonra yapılan yargılamada Adana 2. İş Mahkemesinin 26/7/2018 tarihli kararıyla davacının başvurucu Şirkette 31/12/1979 ile 11/7/2008 tarihleri arasında aralıksız olarak asgari ücretle hizmet akdiyle çalıştığı tespit edilerek davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Adana 2. İş Mahkemesinin 26/7/2018 tarihli kararının gerekçesinde; davacının 31/12/1979 tarihinden itibaren başvurucu Şirkette bağımlılık, devamlılık ve ücret unsurları birlikte olmak üzere iş akdiyle çalıştığı, üsse düzenli olarak günlük giriş çıkış yaptığı, işe alımını başvurucu Şirketin yaptığı, askerî personelin tayininin çıkması gibi hâllerde oluşan boşluklarda, davacının aynı hizmeti sunmaya hazır şekilde başvurucu Şirketin talimatını beklediği ve yeni gelen personelle irtibatını yine başvurucu Şirketin sağladığı, davacının hizmet ettiği askerî personelin dönem dönem değişmesine karşın iş ilişkisinin devam ettiği, bu süreçte muhatabının başvurucu Şirket olduğu, hizmet akdinin aralıksız olarak 11/7/2008 tarihine kadar devam ettiği belirtilmiştir. Karar, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 23/12/2019 tarihli ve E.2019/8600, K.2019/24045 sayılı ilamı ile onanarak kesinleşmiştir.

C. Başvuruya Konu İşçilik Alacaklarına İlişkin Dava Süreci

8.C.A., başvurucuya karşı Adana 4. İş Mahkemesinde (Mahkeme) 15/7/2013 tarihinde işçilik alacağı davası açmıştır. C.A.; başvurucu Şirketin İncirlik Hava Üssü'ndeki Amerikan personeli ve ailelerine sivil hizmetler de sunduğunu, başvurucu Şirket tarafından ABD'li personelin yanında ev işleri yaptığını ve çocuk bakıcısı olarak çalıştırıldığını ve hava üssünde yapılan soruşturma neticesinde iş akdine sigortasız olarak çalıştırılması sebebiyle haksız şekilde son verildiğini ileri sürmüştür.

9. Cevap dilekçesinde başvurucu, davacı ile aralarında iş akdi bulunmadığını ileri sürmüş ve ev hizmetlerinde çalışanların iş kanunu kapsamı dışında olduğunu da belirterek davanın reddini talep etmiştir.

10. Yapılan yargılama sonucunda Mahkeme 16/7/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında; başvurucu Şirketin ABD Kontrat Subaylığı ile arasında düzenlenen Türkiye Üs Bakım Anlaşması kapsamında faaliyet gösterdiğini, Amerikan askerleri ile ev hizmetinde çalışan kişiler arasında iletişim sağlayıp işçi temin etmek şeklinde başvurucunun yürüttüğü aracılık faaliyetinin anlaşma kapsamında bulunmadığını değerlendirmiştir.

11. Davacının temyiz ettiği karar, Yargıtay 7. Hukuk Dairesi tarafından 23/10/2014 tarihinde bozulmuştur. Bozma kararında; başvurucu Şirkete karşı açılan diğer iş davalarına yönelik temyiz incelemesinin de aynı gün yapıldığı ve diğer dosyalardaki delillerin de dikkate alındığı belirtilerek davacının başvurucu Şirketin görevlendirmesiyle askerî personele hizmet verdiği, askerî personelin tayini vb. durumlarda oluşan boşluklarda işçilerin hizmet sunmaya hazır şekilde işverenin talimatını beklediği değerlendirilmiştir. Başvurucu ile davacı arasında belirsiz süreli iş akdi bulunduğu gözetilerek esasa ilişkin yargılama yapılması ve alınacak bilirkişi raporu kapsamında karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

12. Bozmadan sonra uyma kararı verilerek yapılan yargılamada tanık beyanları ve bilirkişi raporu dikkate alınarak 22/12/2016 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Başvurucu, kararı temyiz etmiştir. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi tarafından yapılan temyiz incelemesi neticesinde 24/10/2017 tarihinde; eldeki yargılamada davacının çalışma

süresinin tanık beyanları dikkate alınarak belirlendiği, bununla birlikte UYAP'tan yapılan sorgulamada, davacının açtığı hizmet tespiti davasının derdest olduğunun anlaşıldığı ve bu davanın bekletici mesele yapılması gerektiği belirtilerek bozma kararı verilmiştir.

13. Mahkeme 24/10/2017 tarihli bozma kararının ardından 21/3/2019 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Gerekçeli kararında; taraflar arasında Adana 2. İş Mahkemesinde görülen hizmet tespiti davasında davacının 31/12/1979 ile 11/7/2008 tarihleri arasında asgari ücretle çalıştığının tespit edildiğini ve Adana 2. İş Mahkemesi kararının Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin E.2018/6552, K.2019/280 sayılı kararıyla onanarak kesinleştiğini belirtmiştir. Başvurucunun kıdem tazminatı, fazla çalışma ve yıllık izin taleplerinin kabulüne karar vermişse de bozmadan sonra ıslah yapılamayacağını belirterek davacının ıslahını dikkate almamıştır.

14. Kararı başvurucu ve davacı temyiz etmiştir. Temyiz dilekçesinde başvurucu; diğer temyiz nedenleriyle birlikte Adana 4. İş Mahkemesi tarafından benzer dosyalar yönünden yapılan yargılamalarda Yargıtay 22. Hukuk Dairesi tarafından verilen bozma kararlarında davacının çalışma süresinin tespiti bakımından tanık beyanlarından değil İncirlik 10. Tanker Üs Komutanlığının üsse giriş çıkış kayıtlarına itibar edilmesi gerektiğine işaret edildiğini belirterek anılan delilin değerlendirilmediğini ileri sürmüştür.

15. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi tarafından karar, 5/11/2019 tarihinde bozulmuştur. Bozma kararında; davanın belirsiz alacak davası olduğu, bu bağlamda davacı tarafından yapılan işlemin talep artırımı olduğu gözetilmeden ıslah olarak nitelendirilmesinin hatalı olduğu belirtilmiş; talep arttırımı dikkate alınarak karar verilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Yine karara esas alınan bilirkişi raporunda kesinleşen hizmet tespiti davasındaki kararın dikkate alınmadığı, hizmet tespiti davasında davacının başvurucuya ait işyerinde 31/12/1979 ile 11/7/2008 tarihleri arasında aralıksız çalıştığının kabul edildiği belirtilerek dava konusu alacakların hesaplanmasında bu durumun dikkate alınması gerektiğine işaret edilmiş, tarafların diğer temyiz itirazları reddedilmiştir.

16. Mahkeme 28/1/2020 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında; davacı hakkında Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin E.2018/6552, K.2019/280 sayılı ilamıyla onanan Adana 2. İş Mahkemesinin E.2016/252, K.2018/495 sayılı kararıyla davacının 31/12/1979 ile 11/7/2008 tarihleri arasında asgari ücret üzerinden çalıştığının tespit edildiğini ve resen yapılan işçilik alacağı hesaplamasının ilgili ilam dikkate alınarak yapıldığını belirtmiştir.

17. Başvurucu, karara karşı temyiz isteminde bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu; diğer temyiz nedenleriyle birlikte benzer dosyalar yönünden yapılan yargılamalarda Yargıtayın 10. Hukuk Dairesinin de çalışma süresinin tespiti bakımından başvurucunun İncirlik 10. Tanker Üs Komutanlığının üsse giriş çıkış kayıtlarına itibar edilmesi gerektiğini belirttiğine işaret ederek anılan delilin değerlendirilmediğini ileri sürmüştür.

18. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi tarafından yapılan temyiz incelemesi neticesinde karar 10/6/2020 tarihinde onanmıştır. Başvurucunun karar düzeltme isteminin ise 13/10/2020 tarihinde reddine karar verilmiştir.

19. Nihai kararı 19/7/2020 tarihinde öğrenen başvurucu 12/8/2020 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır.

20. Komisyon, oybirliği sağlanamaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

21. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 9/10/2019 tarihli ve E.2016/6868, K.2019/17783 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Mahkemece kayıt dışı dönemdeki çalışma ve salt o dönem açısından ücret yönünden bağlayıcılığı sözkonusu olan hizmet tespiti davasının sonucu beklemeden karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir."

22. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 2/10/2019 tarihli ve E.2017/24376, K.2019/17964 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Kural olarak kişi hizmet tespiti davası açmaya zorlanamaz. Ancak açılmış olan bir hizmet tespiti davası olduğundan, hizmet tespitine ilişkin davanın sonucu ücret alacakları isteklerini içerir davayı etkileyeceğinden, tespit davası bekletici mesele yapılarak neticesine göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması hatalı olup sair yönler incelenmeksizin kararın bozulması gerekmiştir."

III. DEĞERLENDİRME

23. Başvurucu, kendisine karşı açılan iş davalarında Yargıtay 10. ve 22. Hukuk Dairelerinin bozma kararları ile belirleyici delil sayılan İncirlik 10. Tanker Üs Komutanlığının üsse girişçıkış kayıtlarının başvuru konusu yargılamada dikkate alınmadan karar verildiğini belirtmektedir. Bu durumun kendisine karşı seri nitelikte açılan davalar yönünden içtihat birliğini bozduğunu ileri süren başvurucu, adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaları başvuruya konu yargılamada başvurucuya karşı açılan diğer iş davalarından farklı bir ispat usulü benimsenerek içtihat farklılığı yaratan şekilde karar verilmesine yöneliktir. Başvurucununbu iddiası adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenecektir.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

26. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda yargı mercilerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

27. Somut olayda başvurucu, kendisine karşı açılan diğer davalarda dikkate alınan üs giriş çıkış kayıtlarının başvuruya konu yargılamada dikkate alınmadan karar verilerek başvuru

konusu yargılamada delil standardının değiştirilmesi suretiyle Yargıtay 10. ve 22. Hukuk Dairelerinin aynı konuya ilişkin içtihatları ile çelişki yaratıldığından şikâyet etmektedir (bkz. §§ 3, 4).

28. Başvuruya konu yargılamanın işçilik alacağı davası olduğu anlaşılmaktadır. Mahkeme 16/7/2014 tarihli kararıyla taraflar arasında istihdam ilişkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşarak davanın usulden reddine karar vermişse de Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 23/10/2014 tarihli kararıyla bu karar bozulmuş ve bozmanın ardından Mahkemece esasa yönelik yargılama yapılmıştır. Yapılan yargılama neticesinde tesis edilen 28/1/2020 tarihli nihai karar ise bozma kararları doğrultusunda taraflar arasında Adana 2. İş Mahkemesinde görülen hizmet tespiti davası sonucunda tesis edilen ve Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 21/1/2019 tarihli ve E.2018/6552, K.2019/280 sayılı ilamı ile onanarak kesinleşen karar dikkate alınarak verilmiştir (başvurucunun açtığı hizmet tespiti davasına yönelik bilgi için bkz. §§ 5-7).

29. Eldeki yargılamada Yargıtay 22. Hukuk Dairesi tarafından 24/10/2017 tarihinde verilen bozma kararıyla, davacı tarafından başvurucuya karşı açılan hizmet tespiti davası ile başvuru konusu yargılama bağlantılı kabul edilmiştir. Yargıtay kararlarında, her iki dava arasında bağlantı bulunduğu, işçilik alacağını konu olan yargılamayla eş zamanlı olarak görülmekte olan hizmet tespiti davasının bekletici mesele yapılması gerektiği vurgulanmıştır (bkz. § 12).

30. Bu bağlamda başvurucu her ne kadar başvuru konusu yargılamada kendisine karşı açılan diğer iş davalarından farklı olarak davacıya ait üs giriş çıkış kayıtlarının değerlendirmeye alınmadan karar verilerek davacıya ispat kolaylığı sağlandığını ileri sürmüşse de hizmet tespiti davası sonucunda verilen nihai karar -yerleşik Yargıtay içtihadına uygun olarak- dikkate alınarak karar verildiği, diğer bir ifadeyle başvuru konusu yargılamada davacıya ispat kolaylığı sağlandığının söylenemeyeceği görülmektedir.

31. Tüm bu açıklamalar ışığında başvuru konusu yargılamada delil standardı yönünden içtihat farklılığı bulunduğu ortaya konulabilmiş değildir. Bu nedenle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ICA IC İÇTAŞ ASTALDİ ÜÇÜNCÜ BOĞAZ KÖPRÜSÜ VE KUZEY MARMARA OTOYOLU YATIRIM VE İŞLETME A.Ş.

B. No: 2020/24412 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24412

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ICA IC İÇTAŞ ASTALDİ ÜÇÜNCÜ BOĞAZ KÖPRÜSÜ VE KUZEY MARMARA OTOYOLU YATIRIM VE İŞLETME A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24412)

Karar Tarihi:8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Ica Ic İçtaş Astaldi Üçüncü Boğaz Köprüsü ve Kuzey

Marmara Otoyolu Yatırım ve İşletmeA.Ş.

Vekili : Av. Bilgehan ZEKERİYABEYOĞLU YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ücret ödemeden yapılan geçiş sebebiyle tahsili talep edilen geçiş ücreti ve dört katı tutarındaki bedelin idari para cezası olarak nitelendirilerek iptal edilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar şöyledir:

A. Bireysel Başvuru Tarihine Kadarki Süreç

3. Başvurucu Şirket, Karayolları Genel Müdürlüğü ile Yavuz Sultan Selim Köprüsü ve Kuzey Çevre Otoyolu'nun işletme esaslarını düzenleyen Kuzey Marmara Otoyolu Projesi Odayeri

Paşaköy kesiminin yap-işlet-devret modeli ile yapılması, işletilmesi ve devriyle ilgili işletme protokolü imzalamış özel hukuk tüzel kişisidir. Kuzey Marmara Otoyolu 26/8/2016 tarihinde işletmeye açılmıştır.

4. Ücret ödemeden geçiş yaptığı tespit edilen araç sahiplerine ilişkin tesis edilen yaptırımları düzenleyen 25/6/2010 tarihli ve 6001 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğünün Hizmetleri Hakkında Kanun veprotokol kapsamındabaşvurucu Şirket, geçiş ücretleri ve bu ücretlerin ödenmemesi hâlinde tahakkuk ettirilen dört katı tutarındaki cezayı genel hükümler kapsamında tahsil etmektedir.

5. A.A.E.nin 2/1/2020 tarihinde çeşitli istasyonlardan geçişinde 6,8 TL, 8 TL; 3/1/2020 tarihinde 6,20 TL, 14,80 TL, 14 TL ve 9 TL geçiş ücretlerini ödemeden ihlalli geçiş yapması üzerine başvurucu Şirket, A.A.E.ye geçiş ücretlerinin dört katı tutarında ceza uygulamıştır.

6. A.A.E.nin söz konusu cezalara itirazı üzerine Marmara Ereğlisi Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) 13/3/2020 tarihli kararıyla ihlalli geçişlere uygulanan cezaların iptaline karar vermiştir. Sulh Ceza Hâkimliği kararında; A.A.E.nin hâkim olduğu, 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 22. maddesinde idari yaptırım kararı vermeye yetkili olan makamların gösterildiği, hâkim ve Cumhuriyet savcılarının 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na aykırılık teşkil eden eylemlerinin 26/2/1983tarihli ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 93. maddesi kapsamında bulunduğu, bu nedenle ilgili zabıtanın yalnızca tespit tutanağı düzenleyebileceği, başvuran hakkında yapılan işlemin usul ve kanuna aykırı olduğu belirtilmiştir.

7. Başvurucu Şirket 26/6/2020 tarihinde anılan karara karşı kanun yararına bozma yoluna gitmesi için Adalet Bakanlığına başvuruda bulunmuştur. Başvuru dilekçesinde; söz konusu para cezasının idari para cezası olmadığını, Şirketin idari para cezası düzenleme yetkisinin olmadığını, 5326 sayılı Kanun'a göre kamu tüzel kişilerinin idari para cezası verme yetkilerinin bulunduğunu ve bu yetkinin kanundan kaynaklandığını belirtmiştir. Başvurucu Şirket, kendisinin ihlalli geçişler nedeniyle bedel tahsil etme yetkisinin protokolden kaynaklandığını, işletmesini yürüttüğü köprü ve otoyollardan geçiş ücreti ödemeden geçiş yapan araç sahiplerinden genel hükümlere göre tahsilat yaptığını, bu nedenle söz konusu işlemin Sulh Ceza Hâkimliğince incelenemeyeceğini, görevli olmayan merci tarafından verilen iptal kararının kanun yararına bozulmasını talep etmiştir.

8. Başvurucu Şirket, nihai kararı 10/6/2020 tarihinde öğrendiğini belirterek 16/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Bireysel Başvuru Tarihinden Sonraki Süreç

10. Adalet Bakanlığının 7/4/2021 tarihli kanun yararına bozma istemi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca 9/6/2021 tarihli ihbarname Yargıtay 7. Ceza Dairesine gönderilmiştir.

11. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede; ihbarnamedeki hususlar yerinde görülerek Sulh Ceza Hâkimliğinin para cezasının iptaline ilişkin kararı 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca Yargıtay 7. Ceza Dairesi tarafından bozulmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu Şirket, Üçüncü Köprü ve Kuzey Marmara Otoyolu'nu işlettiğini, idare ile aralarında imzalanan protokole ve 6001 sayılı Kanun'auygun olarak geçiş ücretlerini ve on beş günlük süresi içinde ödenmeyen dört katı tutarında tahakkuk ettirilen cezanın genel hükümlere göre tahsil ettiğini belirtmiştir. Anılan bedellerin görevli olmayan Sulh Ceza Hâkimliğince hatalı gerekçeyle iptal edilmesinin maddi ve manevi zarara yol açtığını, bunun hukuk devleti ilkesine aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Başvurucunun iddialarının mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemesi ve şartları” kenar başlıklı 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Kabul edilebilirlik şartları ve incelemesinin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir.”

15. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Düşme kararı" kenar başlıklı 80. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

….

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.”

16. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi uyarınca Anayasa Mahkemesince saptanan herhangi bir gerekçeden dolayı başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvuru hakkında düşme kararı verilebilir (Cemil Pınarbaşı, B. No: 2020/22227, 18/10/2022, § 13).

17. Somut olayda başvuru konusu yapılan Sulh Ceza Hâkimliğinin para cezasının iptaline ilişkin kararı Yargıtay 7. Ceza Dairesi tarafından bozulmuştur. Bu yüzden İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı sonucuna varılmıştır (kısmen benzer yönde karar için bkz. Serkan Madsar, B. No: 2012/751, 16/10/2014, §§ 21-22).

18. Açıklanan nedenlerle, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “düşmesine” karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmaması sebebiyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OZAN KARACASU

B. No: 2020/31030 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31030

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OZAN KARACASU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/31030)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Ozan KARACASU

Vekili : Av. Mürsel YİĞİT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yapı kayıt belgesinin iptali talebiyle açılan davanın dava konusu işlemin lehine tesis edildiği kooperatife ihbar edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İzmir'in Narlıdere ilçesine bağlı Huzur Mahallesinde bulunan 6651 ada 1 sayılı taşınmaz sahibi ile S.S.Özmavikent Konut Yapı Kooperatifi (Kooperatif) arasında 25/5/1987 tarihinde kat karşılığı inşaat sözleşmesi imzalanmıştır. Kooperatif tarafından 1989 yılında inşaat ruhsatı alınmış, 2003 yılında inşaat tamamlanmıştır.

3. Kooperatif hakkında İzmir 5. Asliye Ticaret Mahkemesi (Ticaret Mahkemesi) tarafından 8/6/2016 tarihinde iflas kararı verilmiş ve 15/11/2018 tarihli kararla Yargıtay 23. Hukuk Dairesi tarafından anılan karar bozulmuştur. Ticaret Mahkemesinin 22/1/2020 tarihli kararıyla Kooperatif hakkında tekrar iflas kararı verilmiş, Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 22/12/2020 tarihli kararıyla iflasa ilişkin verilen karar tekrar bozulmuş, son olarak Ticaret Mahkemesinin 24/3/2021 tarihli kararıyla iflasın kaldırılmasına karar verilmiş, söz konusu

karar 5/4/2021 tarihli Ticaret Sicili Gazetesinde tescil edilmiştir.

4. Kooperatifin iflas ettiği dönemde, kooperatif ile ilgili yönetim yetkisi iflas idaresine geçmiştir. Taşınmaz sahibinin başvuruları üzerine Narlıdere Belediye Encümeni tarafından müteaddit defalar anılan yapılar hakkında yıkım kararları alınmış, alınan kararlara karşı iflas idaresince de yapı kayıt belgesi alınmaması yönünde karar alınmıştır. Kooperatif temsilcileri, iflas idaresinin aldığı kararın kaldırılarak yapı kayıt belgesi almak için kendilerine yetki verilmesi yönünde İzmir 3. İcra Mahkemesinden (İcra Mahkemesi) talepte bulunmuştur.

5. İcra Mahkemesi 21/9/2018 tarihinde şikâyetin kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; imar barışına başvurmada yapı maliki kavramının dar yorumlanmaması gerektiği, yükleniciyle arsa maliki arasında sözleşmenin geriye etkili feshine ilişkin uyuşmazlık olması durumunda her bir bağımsız bölümü kullanmak veya şahsi/ayni hak sahibi olmak kaydıyla kooperatifin, iflas kararı var ise temsilen iflas idaresinin yapı maliki olarak kabul edilmesinde yasal düzenlemelere aykırı yönün bulunmadığı belirtilmiştir. Ayrıca, yıkım kararlarının kesinleşmiş olmasının yapı kayıt belgesi başvurusu için engel teşkil etmediği, bu durumda sözleşmenin geriye etkili feshine ilişkin uyuşmazlık kesinleşmediğinden bu konuda arsa malikine ihtar çekilmesi, sonuç alınamadığı takdirde iflas idaresi olarak yapı kayıt belgesi başvurusu için gerekli işlemlerin resen yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

6. Başvurucu, Kooperatifin yönetim kurulu başkanıdır. İflasının sona erdiğinden bahisle İcra Mahkemesi kararı üzerine Kooperatif 11/6/2019 tarihinde karar almıştır. Alınan kararda 11/5/2018 tarihli ve 7143 sayılı Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 16. maddesi ile 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'na eklenen geçici 16. madde gereğince imar barışından yararlanmak amacıyla başvuru yapılması ve yapı kayıt belgesi alması hususunda başvurucu görevlendirilmiştir. Başvurucu, on adet yapı kayıt belgesi almıştır.

7. Taşınmaz sahibi; Kooperatifin azledildiğini, iflas hâlinde olduğunu, iflas idaresi tarafından temsil edildiğini, Kooperatif müflis başkanının tüzel kişi adına yapı kayıt belgesi alınması için başvuruda bulunma yetkisinin olmadığını belirterek İzmir Valiliğine (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne) karşı müteahhit Kooperatif tarafından alınan on adet yapı kayıt belgesinin iptal edilmesi istemiyle İzmir 4. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

8. Mahkeme 19/2/2020 tarihli kararla işlemin iptaline hükmetmiştir. Karar gerekçesinde; iflas idaresinin kararına yer verilmiş anılan kararda, iflas idaresinin görevinin devam ettiği ve kooperatifin hâlen müflis durumda olduğunu belirtmiş, müflis kooperatif adına tesis edilen işlemlerin geçersiz olduğunu ve bu işlemlerden kaynaklanan zararlardan iflas idaresinin sorumlu tutulamayacağını ve yapı kayıt belgesi alınması için kooperatif yöneticilerine bir izin verilmediğini vurgulamıştır. Ayrıca davacı (taşınmaz sahibi) ile dava dışı Kooperatif arasında arsa üzerinde bulunan binalarla ilgili geçmişten beri süregelen bir ihtilaf bulunduğu güncel durum itibarıyla davacıya ait taşınmazın Kooperatif yönünden üçüncü kişiye ait özel mülkiyete konu taşınmaz olarak değerlendirilmesini ve davacının başvurusunun kabul edilerek yapı kayıt belgesi başvurularının iptal edilmesi gerekirken aksi yönde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı sonucuna varıldığını belirtmiştir.

9. İzmir Bölge İdare Mahkemesi Dördüncü İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusuna konu kararın hukuka ve usule uygun olduğu, kararın kaldırılmasını

gerektirecek yasal bir sebebin bulunmadığı tespitiyle 2/6/2020 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

10. Başvurucu, davanın sonucunun kendisine tebliğ edilmediğini haricen 22/9/2020 tarihinde karardan haberdar olduğunu belirterek 22/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Anayasa Mahkemesi 24/6/2021 tarihinde başvurucunun Kooperatif yönetim kurulu başkanı ve ortağı olduğuna dair belgelerin sunulmasını istemiştir.

12. Başvurucu 13/7/2021 tarihli üst yazıyla ilgili belgeleri sunmuştur.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

14. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; 144 daireden oluşan on iki yıldan bu yana iskân hâlinde bulunan binalara ilişkin mahkeme kararı gereğince yapı kayıt belgesi almak için başvuru imkânı doğduğunu ve Kooperatif tarafından kendisine verilen yetkiyle 1.000.000 TL'yi aşan bedel ödenerek yapı kayıt belgelerinin alındığını ancak gıyapta yapılan yargılamayla bu belgelerin iptaline karar verilerek binaların yıkımına gidilmesine sebep olunduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, dava kesinleştikten sonra yargılamadan haricen haberi olduğunu belirterek dava süreci ile ilgili kendisinin davaya katılımının sağlanmamış olması nedeniyle hukuki menfaatlerini korumaya yönelik iddialarını dile getiremediğini bu bağlamda adil yargılanma ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

16. Bakanlık görüşünde; öncelikle başvurunun süre yönünden değerlendirilmesi gerektiği, en geç yargı kararının uygulanması kapsamında yapı kayıt belgelerinin iptal edildiği 20/3/2020 tarihi itibarıyla İdare Mahkemesi önündeki yargılamadan haberdar olunduğu ifade edilmiştir. Ayrıca yapı kayıt belgesinin alındığı tarihte, müflis Kooperatifi iflas idaresinin temsil etmekte olduğu dikkate alındığında, o tarih itibarıyla Kooperatif ile ilgili olarak herhangi bir temsil yetkisi olmayan başvurucunun güncel ve kişisel bir hakkının etkilendiğinden söz etmenin mümkün olmadığı da ileri sürülmüştür. Esasa ilişkin değerlendirmesinde ise eğer dava ihbar edilseydi taraflarca ileri sürülmeyen ve mahkemece dikkate alınabilecek ilave değerlendirme/inceleme yapılmasını gerektirecek nitelikteki hangi hususların dile getirileceği yönünde farklı bir açıklamada bulunulmadığına dikkat çekilerek başvurucunun ihtilaf konusundaki argümanlarını ortaya koyma imkânından yoksun bırakılarak yargılamanın hakkaniyetine halel getirecek nitelikte bir yaklaşım sergilenmediği belirtilmiştir. Mevcut başvuruda başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bireysel başvurunun ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabileceği belirtilmiş; (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde ise özel hukuk tüzel kişilerinin sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda

bulunabilecekleri ifade edilmiştir. 6216 sayılı Kanun'un "Esas hakkındaki inceleme" başlıklı 49. maddesinin (7) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruların incelenmesinde, bu Kanun ve İçtüzükte hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Davada kanuni temsil" başlıklı 52. maddesinde tüzel kişilerin yetkili organları tarafından temsil edilecekleri belirtilmiştir.

18. Somut olayda başvurucu, Kooperatif adına aldığı yapı kayıt belgelerinin taşınmaz sahibi tarafından açılan davada iptal edilmesi üzerine yargılamadan haberdar edilmediğini belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasıyla kendi adına bireysel başvuruda bulunmuştur. Kooperatif adına alınan yapı kayıt belgelerinin iptal edilmesiyle ilgili başvurucunun güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilenmediği görülmektedir. Bu konuyla ilgili başvurucuya 24/6/2021 tarihli yazı yazılmış ve Kooperatifi temsilen başvuruyorsa temsilcisi olduğunu gösteren belgeleri sunması istenmiştir. Başvurucu tarafından 13/7/2021 tarihli üst yazıyla Kooperatif ortağı ve temsilcisi olduğuna dair belgeler sunulmuştur. Ancak başvuru tarihi itibarıyla Kooperatifin müflis durumunda olduğu ve temsile yetkilinin iflas idaresinin olduğu tespit edilmiştir. Başvurucu temsile yetkili olduğunu gösteren belgeleri sunmuşsa da anılan belgeler Ticaret Mahkemesinin 24/3/2021 tarihli kararıyla iflasın kaldırılmasına karar vermesi ve bu durumun 5/4/2021 tarihli Ticaret Sicili Gazetesinde tescil edilmesinden sonraki sürece ilişkin olduğu görülmektedir. Kaldı ki başvurucunun sunduğu 8/4/2021 tarihli Ticaret Sicil Tasdiknamesinde Kooperatifin müşterek temsile yetki verdiği bir diğer ifadeyle başvurucunun güncel tarih itibarıyla da tek başına temsilde yetkili olmadığı anlaşılmaktadır.

19. Bu itibarla hukuki menfaati ihlal edildiği iddia edilen Kooperatifi temsil yetkisi bulunmayan başvurucunun bireysel başvuru ehliyetinin somut olay itibarıyla bulunmadığı değerlendirilmiştir.

20. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURHAN YAZ (4)

B. No: 2020/31681 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31681

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURHAN YAZ BAŞVURUSU (4)

(Başvuru Numarası: 2020/31681)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Burhan YAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; koronavirüs salgınına yönelik tedbirler kapsamında ceza infaz kurumundaki görüşlerin kısıtlanması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının, kütüphaneden ve spor salonundan faydalandırılmaması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan Kayseri 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu; koronavirüs (COVID-19) salgını nedeniyle yaptırılmayan görüşlerinin yaptırılması ve kütüphaneden faydalandırılması talebiyle İnfaz Kurumuna başvurmuştur. İnfaz Kurumunun 7/8/2020 tarihli kararıyla talebi reddedilmiştir. Kararda; yaptırılmayan görüşlerin kurumun fiziki yapısının ve personel sayısının yeterli olmadığı gerekçesiyle yaptırılmasının mümkün olmadığı, kütüphane hizmetlerinde kısıtlama olmadığı, asayiş ve güvenliği sağlamak ve teması önlemek amacıyla kitap dağıtımı ve kitapların muhafazası şeklinde kütüphaneden faydalandırıldığı belirtilmiştir.

4. Başvurucu, bu kararın iptali talebiyle Kayseri 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurmuştur. İnfaz Hâkimliği, kararın usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

5. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı 20/8/2020 tarihinde Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi, kararın usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 3/9/2020 tarihinde itirazı reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 9/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 29/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu görüşlerin kısıtlanmasının kanunla yapılabileceğini ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık, ceza infaz kurumu uygulamalarına karşı yargı yolunun açık olduğu görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ziyaret hakkının kısıtlanması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucunun şikâyeti, yakınlarıyla görüş hakkının kısıtlanması nedeniyle ailesini yeterli şekilde görememesidir. Anayasa Mahkemesi11/3/2020 tarihinden sonraki süreçte COVID-19 salgını nedeniyle Ceza İnfaz Kurumlarında uygulanan açık ve kapalı görüş hakkına yönelik kısıtlamaların aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturduğunu kabul edilmiştir (Yunus Bulut, B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 42). Somut olayda da bu sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı görülmüştür.

11. Anayasa’nın 20. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkı madde gerekçesi de dikkate alındığında resmî makamların özel hayata ve aile hayatına müdahale edememesi ile kişinin ferdî ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesi gereğine işaret etmektedir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 36).

12. Hükümlü ve tutukluların özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, ceza infaz kurumu idaresinin hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır (Mehmet Zahit Şahin, B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 36). Ancak ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal sonucu olarak idarenin tutuklu ve hükümlülerin anılan hakka müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir (Mehmet Koray Eryaşa, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89).

13. Bu durumla birlikte temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için öncelikle şeklî anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66). Bununla birlikte şekli bir kanunun varlığı yeterli olmayıp aynı zamanda kanun, sınırlamanın

erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ortaya koymalıdır (Halime Sare Aysal, § 63; Fatih Saraman, § 67; Turgut Duman, § 68; Mustafa Ceyhan, B.No:2020/13362,19/10/2023, § 27).Bu kapsamda hak ya da özgürlüğe müdahale eden kural takdir alanını belirli ölçülerde elbette uygulayıcıya bırakabilir. Fakat bu takdir alanının sınırlarının da yeterli açıklıkta belirlenmesi ve kuralın öngörülebilirliği sağlayacak şekilde asgari bir kesinlik içermesi zaruridir (Halime Sare Aysal, § 65; Fatih Saraman, § 69; Turgut Duman, § 70; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §, § 107).

14. Aile hayatına saygı hakkına yönelik bir müdahalenin de Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel şartı müdahalenin kanuni dayanağının bulunmasıdır. Hak ve özgürlüğü kısıtlayıcı bir kanunun kapsamını genişletici yorum ve uygulamalar, kanun koyucunun getirmediği bir sınırlandırmanın idari ve yargısal makamlarca ihdas edilmesi sonucunu doğurabilir. Bu açıdan hak ve özgürlükleri sınırlandıran kurallara ilişkin yorum ve uygulamaların kuralın kapsamını genişletici nitelikte olmaması ve öngörülebilir sınırlar içinde kalması önem taşımaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 104; Mehmet Çetinkaya ve D.K. [GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021, § 45).

15. Hükümlülerin ziyaret ya da görüş hakkı 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesinde düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi, somut başvuruya konu olan tedbirleri Yunus Bulut kararında kanunilik ölçütü bağlamında incelemiştir. Anayasa Mahkemesi, yukarıda belirtilen kanuni düzenlemenin mahpusların ziyaret hakkının ortadan kaldırılması ya da engellenmesi konusunda idari makamlara açık ve genel bir yetki vermediğini, aile hayatına saygı hakkına yapılan bu müdahalenin salt idari makamların kararlarına dayandığını tespit ederek müdahalenin kanuni dayanağının olmadığına karar vermiştir (Yunus Bulut, §§ 55, 57, 58).

16. Somut başvuruda Genel Müdürlük tarafından gönderilen yazı doğrultusunda mahpusların açık ve kapalı görüş haklarına kısıtlamalar getirildiği anlaşılmaktadır. Ziyaret hakkının idare tarafından kısıtlanmasına imkân veren açık bir düzenleme bulunmamasına rağmen söz konusu tedbirin uygulandığı görüldüğünden Yunus Bulut kararında varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı, müdahalenin kanuni temelinin bulunmadığı değerlendirilmiştir (benzer yönde kararlar için bkz. Süleyman Kurt (2), B.No:2020/30704, 7/3/2024; Murat Kılıç ve Diğerleri, B.No: 2020/25564, 7/3/2024; Mehmet Ata Kızılçınar B.No:2020/29397, 6/6/2024).

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

18. Başvurucunun kütüphaneden faydalandırılmadığı iddiasının Hikmet Balabanoğlu, (B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle; spor salonundan faydalandırılmadığı iddiasının bu talebe dair başvuru dilekçesinin bulunmaması nedeniyle Bayram Gök, (B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 20-24) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 220.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvurucunun başvuru tarihinden sonra tahliye edildiği anlaşıldığından ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

21. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZCAN SÜNGER

B. No: 2020/33666 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/33666

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZCAN SÜNGER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/33666)

Karar Tarihi: 8/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 1/10/2025 - 33034

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Özcan SÜNGER

Vekili : Av. Emre AKARYILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; avukat ile görüşmenin engellenmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurucu, nihai kararı 6/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra başvuruyu 20/10/2020 tarihinde yapmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun yapılan yargılama sonucunda 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ilişkin mahkûmiyet hükmü Yargıtayca onanarak kesinleşmiştir. Akabinde ceza infaz kurumu, başvurucu ile vekili arasındaki vekâlet ilişkisinin sona erdiği gerekçesiyle görüşme talebini reddetmiştir.

6. Bunun üzerine başvurucu vekili, Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) başvuruda bulunmuştur. 29/7/2020 havale tarihli dilekçede başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükmünün 20/1/2020 tarihinde kesinleştiğini, cezasını infaz etmekte olan başvurucuyla en son 24/7/2020 tarihinde olmak üzere muhtelif tarihlerde görüşmek amacıyla Silivri 7 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Kurum) gittiğini belirtmiştir. Ayrıca Kurumun cezanın kesinleşmesi nedeniyle vasi tarafından yeniden vekâletname verilmeden başvurucu ile görüşülemeyeceğini bildirdiğini ve başvurucuyla avukatı olarak görüşme yapamadığını ifade etmiştir. Başvuru dilekçesinin ekinde başvurucu vekili adına düzenlenmiş ve başvurucu tarafından verilmiş 11/10/2018 tarihli vekâletname ibraz edilmiştir.

7. Başvuru vekili, dilekçede 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 59. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 72. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendi gereğince avukatlık mesleğinin icrası çerçevesinde hükümlülerin avukatları ile vekâletnamesi olmaksızın en çok üç kez görüşme hakkına sahip olduğunun düzenlendiği vurgulamıştır. Sonuç olarak başvurucu ile arasında vekâlet ilişkisi bulunduğunu belirterek Yargıtayın onama kararı sonrasında Kurumun müvekkiliyle görüşmesine izin vermemesi şeklindeki uygulamasının kaldırılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

8. Hâkimlik 1/9/2020 tarihinde hükümlü vekilinin şikâyetinin kabulüne karar vermiştir. Dosyada bulunan ve Kurum tarafından gönderilen 18/8/2020 tarihli yazıda, Kurumda bulunan hükümlülerin mahkûm oldukları hüküm haricinde sırada bekleyen tutuklamaları yoksa 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesi uyarınca üç kez haricî vekâletsiz olarak avukatlarıyla görüştürülmedikleri, bu durumda olan hükümlülerin tatil günleri ve hafta sonları hariç yalnızca mesai saatleri içinde avukat görüşmesi yapabildikleri bildirilmiştir. Ayrıca anılan yazıda başvurucunun 25/4/2020 tarihinde cezasının infazına başlanması üzerine bu tarihten itibaren Kurumda hükümlü olarak barındırıldığı, sırada bekleyen tutuklamasının da bulunmaması nedeniyle avukatıyla görüştürülmesinde belirtilen hükmün uygulanması gerektiği ifade edilmiştir. Bunun yanında dilekçede belirtildiği gibi başvurucunun avukatının 24/7/2020 tarihinde görüşe geldiğine dair bir kayda rastlanmadığı vurgulanmıştır.

9. Kararın gerekçesinde ise başvurucu vekilinin 11/10/2018 tarihli vekâletname ibraz ettiği belirtilerek şikâyet konusu işlemin 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında bulunmadığı kanaatine varıldığı ifade edilmiştir.

10. Anılan karara yönelik olarak Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından itirazda bulunulmuştur. İtiraz dilekçesinde Yargıtay Ceza Genel Kurulunun ve 4. Hukuk Dairesinin kararlarında da belirtildiği üzere avukatlık sözleşmesinin hükmün kesinleşmesi ile sona ermesi nedeniyle Hâkimlik kararına itiraz edildiği belirtilmiştir. Bu itiraz üzerine Silivri Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) kararında Yargıtay uygulamasında avukatlık sözleşmesinin sanık hakkında verilen hükmün kesinleşmesiyle son bulacağının kabul edildiğini, aksi yönde Yargıtay kararları olsa da Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 6/3/2007

tarihli ve E.2007/6-13, K.2007/54 sayılı kararında bu hususta tek bir uygulamanın benimsendiğini, Yargıtayın sonraki kararlarında da bu uygulamayı sürdürdüğünü açıklamıştır.

11. Ayrıca kararın gerekçesinde avukatlık sözleşmesinin süresiz olarak devam ettiğini kabul etmenin mümkün olmadığı, avukatlık sözleşmesinin hükmün kesinleşmesi ile sona ermesinin düzenlemelere uygun olduğu, olağan olmayan kanun yollarının bu sürece dâhil edilmemesi gerektiği belirtilerek kesinleşme sürecinden sonraki işlemler için aynı avukatın göreve devam etmesinin istenmesi hâlinde ayrı bir avukatlık sözleşmesinin yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak başvurucunun vekili adına verdiği 11/10/2018 tarihli vekâletnamenin İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen ceza davasına ilişkin olduğu ve dava dosyasının kesinleşmiş olması ile vekâlet ilişkisinin son bulduğu, başvurucu ve başvuruda bulunan avukat arasında hükmün kesinleşmesinden sonra yapılmış açık bir sözleşmenin dosyada olmadığı, başvurucunun da temsil edilmesi yönünde yazılı, sözlü ya da eylemli yeni bir onay verdiğinin de belirsiz olduğu kanaatiyle Savcılığın itirazının kabulüne karar verildiği ifade edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. 5275 sayılı Kanun'un "Avukat ve noterle görüşme hakkı" başlıklı 59. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" (1) Hükümlü, avukatlık mesleğinin icrası çerçevesinde avukatları ile vekâletnamesi olmaksızın en çok üç kez görüşme hakkına sahiptir.

(2) Avukat ve noter ile görüşme, meslek kimliklerinin ibrazı üzerine, tatil günleri dışında ve çalışma saatleri içinde, bu iş için ayrılan görüşme yerlerinde, konuşulanların duyulamayacağı, ancak güvenlik nedeniyle görülebileceği bir biçimde yapılır.

(3) Avukatlar, vekâletnameleri olsa da aynı anda birden fazla hükümlü ile görüşme yapamazlar.

(4) (Değişik: 3/10/2016-KHK-676/6 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/6 md.) Görüşme sırasında; hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmaya ilişkin olarak kendilerinin tuttukları kayıtlar incelenemez; hükümlünün avukatı ile yaptığı görüşme dinlenemez ve kayda alınamaz... "

13. 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Ziyaret Yönetmeliği) "Hükümlünün avukat, uzlaştırmacı ve arabulucu ile görüşmesi" başlıklı 20. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hükümlü ile avukatı, meslek kimliğinin ibrazı üzerine, tatil günleri dışında ve çalışma saatleri içinde, bu iş için ayrılan görüşme yerlerinde, konuşulanların duyulamayacağı, ancak; güvenlik nedeniyle görülebileceği bir biçimde, açık görüş usulüne uygun olarak görüştürülür.

Avukatların savunmaya ilişkin belgeleri, dosyaları ve müvekkilleri ile yaptıkları konuşmaların kayıtları incelemeye tâbi tutulamaz. Ancak, 5237 sayılı Kanunun 220 nci, ikinci kitap dördüncü kısım dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçlardan mahkûm olan hükümlülerin avukatları ile ilişkisi; konusu suç teşkil eden fiilleri işlediğinin, infaz kurumunun güvenliğini tehlikeye düşürdüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı haberleşmelerine aracılık ettiğine ilişkin bulgu veya belge

elde edilmesi hâlinde, Cumhuriyet başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla, bir görevli görüşmede hazır bulundurulabileceği gibi bu kişilerin avukatlarına verdiği veya avukatlarınca bu kişilere verilen belgeler infaz hâkimince incelenebilir. İnfaz hâkimi belgenin kısmen veya tamamen verilmesine veya verilmemesine karar verir. Bu karara karşı ilgililer 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanununa göre itiraz edebilir.

Zorunlu hallerde, belirlenen gün ve saatler dışındaki görüşmelere, Cumhuriyet başsavcılığı yazılı olarak izin verebilir.

Hükümlü, vekâletnamesi olmayan avukatlarıyla, avukatlık mesleğinin icrası çerçevesinde en çok üç kez görüşme hakkına sahiptir..."

14. 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün "Avukat ve noterle görüşme hakkı" başlıklı 84. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" (1) Hükümlü, kurumda avukat ve noterle görüşme hakkına sahiptir.

(2) Hükümlülerin avukat ile görüşmesinde aşağıdaki kurallar uygulanır:

...

c) Avukatların savunmaya ilişkin belgeleri, dosyaları ve müvekkilleri ile yaptıkları konuşmaların kayıtları incelemeye tâbi tutulamaz.

1. Hükümlü ile görüşmek üzere kuruma gelen avukatların, yanlarında bulundurdukları belge ve dosyaların savunmaya ilişkin olup olmadıkları konusunda kendilerinden yazılı beyanları alınır. Savunmaya ilişkin olduğu beyan edilen belge ve dosyalar, her ne suretle olursa olsun incelenemez. Hükümlü ile doğrudan ilişkisi olmak koşulu ile avukatın yanında getirmiş olduğu ve bir hukuki uyuşmazlık konusunu oluşturan belge ve dosyalar hakkında da aynı hükümler uygulanır.

2. 5237 sayılı Kanunun 220 nci maddesinde, İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü ve Beşinci Bölümlerinde yer alan suçlardan mahkûm olan hükümlülerin avukatları ile ilişkisinde avukatın savunmaya ilişkin olduğunu beyan ettiği belge ve dosyalar fiziki olarak aranabilir. Konusu suç teşkil eden fiilleri işlediğine, infaz kurumunun güvenliğini tehlikeye düşürdüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı haberleşmelerine aracılık ettiğine ilişkin bulgu veya belge elde edilmesi halinde, Cumhuriyet başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla, bir görevli görüşmede hazır bulundurulabileceği gibi bu kişilerin avukatlarına verdiği veya avukatlarınca bu kişilere verilen belgeler infaz hâkimince incelenebilir. İnfaz hâkimi belgenin kısmen veya tamamen verilmesine veya verilmemesine karar verir. Bu karara karşı ilgililer, 4675 sayılı Kanuna göre itiraz edebilirler.

3. Avukatların hükümlü ile kurumda yapmış olduğu görüşme sırasında konuşmaları yansıtan ve bizzat avukat tarafından elle tutulan kayıtlar hakkında da bu bent hükümleri uygulanır.

...

(3) Avukat ve noter ile görüşme, meslek kimliklerinin ibrazı üzerine, tatil günleri dışında ve çalışma saatleri içinde, bu iş için ayrılan görüşme yerlerinde, konuşulanların duyulamayacağı, ancak güvenlik nedeniyle görüşmenin görülebileceği bir biçimde yapılır..."

15. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun "İşi sonuna kadar takip etme

zorunluluğu ve başkasını tevkil" başlıklı 171. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(Değişik birinci fıkra: 2/5/2001 - 4667/83 md.) Avukat, üzerine aldığı işi kanun hükümlerine göre ve yazılı sözleşme olmasa bile sonuna kadar takip eder."

16. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Tek taraflı sona erdirme" başlıklı 512. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Vekâlet veren ve vekil, her zaman sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebilir."

17. 6098 sayılı Kanun'un "Ölüm, ehliyetin kaybedilmesi ve iflas" başlıklı 513. maddesi şöyledir:

"Sözleşmeden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça sözleşme, vekilin veya vekâlet verenin ölümü, ehliyetini kaybetmesi ya da iflası ile kendiliğinden sona ermiş olur."

18. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Özgürlüğü bağlayıcı ceza" kenar başlıklı 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 407. maddesi şöyledir:

"Kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişi, isteği üzerine kısıtlanır veya kendisine kayyım atanır.

Toplam beş yıl veya daha fazla kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişi, isteği bulunmasa dahi kişiliğinin veya malvarlığının korunması bakımından gerekli görülmesi hâlinde kısıtlanabilir. Cezayı yerine getirmekle görevli makam hapis cezasının infazına başlandığını derhâl vesayet makamına bildirir.

Vesayet makamı karar vermeden önce hükümlüyü dinler. "

19. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 6/3/2007 tarihli ve E.2007/6-13, K.2007/54 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Avukatlık sözleşmesinin süresiz olarak devam ettiğini kabul etmek mümkün değildir. Böyle bir kabul, birçok sorunu da beraberinde getirecektir. Belli bir ücret karşılığı iş yapan vekilden, kesinleşen bir hükümden yıllarca sonra, bu hükümle ilgili yeni bir durum ortaya çıktığında, o hususu da kendiliğinden halletmesi bir görev olarak beklenemez. Şu durumda, yasal düzenlemelere uygun olanı avukatlık sözleşmesinin hükmün kesinleşmesi ile sona ermesidir. Olağan olmayan yasa yolları bu sürece dahil edilmemelidir. Ancak, açıkça sonlandırılmadığı veya diğer sona erme nedenleri bulunmadığı takdirde, vekalet ilişkisi halen devam ediyor olacağından, eğer ki, kesinleşme sürecinden sonraki işlemler için de aynı avukatın işe devam etmesi isteniyorsa, ayrı bir avukatlık sözleşmesi yapılmalıdır. Bu sözleşme, şekle bağlı olarak açıkça yapılabilecektir. Ancak bu şart değildir. Aynı sözleşme, müvekkilin vereceği sözlü bir talimatla kurulabileceği gibi, vekilin müvekkilinin lehine işe girmesi ve müvekkilinin buna izin vermesi ya da ses çıkarmaması şeklinde de ihdas edilebilir.

... Eğer, avukatın temyiz dilekçesi süresinde verilmiş ve hükümlü de buna herhangi bir itirazda bulunmamış olsa idi, bunun kabulü olanaklı ise de dilekçe süresinde verilmemiş, hükümlünün, uyarlamaya ilişkin son hükmü temyiz davasına konu edebilme olanağı ortadan kalkmıştır. Bu ahvalde devam ettiği kuşkulu hale giren eski bir vekalet ilişkisinden bahisle hükümlünün aleyhine sonuç yaratmak düşünülmemelidir.

... Hukukun üstünlüğü ve koruyuculuğu ilkesi, kuşkunun var olduğu hallerde haktan

yararlanma hal ve yeteneğini genişletmeyle gerçekleşir. O halde; konu olayda, avukatlık sözleşmesinin, kamu davasında verilen hükmün kesinleşmesiyle sona erdiğinin, yazılı, sözlü ya da eylemli biçimde yenilendiğine ilişkin bir hal gerçekleşmediğinden uyarlama yargılamasında avukatın müdafi sıfatıyla temsil yetkisi olmadığının ve dolayısıyla temyiz süresini geçirme biçimindeki kusurlu davranışının hükümlü aleyhine değerlendirilemeyeceğinin kabulü gerekmektedir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 8/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

21. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Avukatla Görüşmenin Yaptırılmaması Nedeniyle Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu vekili;

i. Başvurucu ile arasında vekâlet ilişkisi olduğunu, mevzuatta hükmün kesinleşmesinden sonra avukatın vekâlet ilişkisi olan müvekkiliyle görüşme yapamayacağına dair bir düzenleme bulunmadığını belirterek başvurucuyla arasında geçerli bir vekâlet ilişkisi olmasına rağmen Kurum tarafından görüşme yapmasına izin verilmemesi nedeniyle kanunilik ilkesinin ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini,

ii. Her ne kadar başvurucu hükümlüyse de Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi olağanüstü kanun yollarına başvuran veya infaz hukukuyla ilgili sorunları bulunan ceza infaz kurumundaki hükümlünün hukuki yardımdan yararlanma hakkı olduğunu,

iii. Haberleşme hürriyetine yapılan bu müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olma şartını taşımadığı gibi orantılı olmadığının da açık olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında başvurucuyla arasındaki vekâlet ilişkisinin devam edip etmediği yönünde araştırma yapılmadığını ve bu hususta belge sunmak üzere süre verilmediğini belirterek adil yargılanma hakkı bağlamında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin de ihlal edildiğini,

iv. Son olarak kararın kesinleşmesinden önceki vekâletname ile yapılan görüşleri de Kurumun sisteminin otomatik olarak kaydettiğini belirterek üç kişiyi geçen görüşme talebinin sistemdeki bu hata nedeniyle kabul edilmediğini, böylelikle devletin özen yükümlülüğünü yerine getirmediğini iddia etmiştir.

23. Bakanlık görüşünde; başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

24. Anayasa’nın başvurunun değerlendirilmesinde dikkate alınacak "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesi şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Somut olayda başvurucunun iddialarının özünün devam eden bir yargılamada yapılacak hukuki yardıma ilişkin olmadığı, vekâletname sunmasına rağmen hükümlüyle Kurumda görüştürülmemesine yönelik olduğu anlaşılmakla başvuru özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran, B. No: 2016/371, 13/1/2021, §§ 46, 65).

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

27. Anayasa Mahkemesi hükümlünün avukatıyla mahremiyet içinde belirli aralıklarla görüşmesinin cezanın infazı aşamasında alacağı hukuki yardım bakımından önemli olduğu gibi ceza infaz kurumu dışındaki özel yaşamıyla ilgili doğru kararlar verebilmesi açısından da önemli olduğu tespitini yapmıştır. Ayrıca avukat ile mahpusun belli bir mahremiyet içinde görüşmesinin sağlanması mahpusun ceza infaz kurumu içinde ve dışında devam eden özel hayatının gizliliğinin korunması açısından da önemlidir (AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019; §§ 93, 94, Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran, §§ 48-51; Mehmet Emin İmret, B. No: 2019/16013, 2/5/2023, §§ 22, 23; Ali Koç, B. No: 2020/1142, 28/2/2024, § 14).

28. Somut olayda başvurucunun ceza yargılamasında adına vekâletname verdiği avukatıyla hükmün kesinleşmesinden sonra görüşme hakkının kısıtlanmasının özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

29. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin gereklerine... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

30. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, §

82).

31. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmüş olması gerekmektedir. Kanun ile sınırlama ölçütü veya kanunilik ilkesi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde de bir sınırlama ve güvence ölçütü olarak yer almaktadır. Buna karşın Sözleşme'de yer alan kanunla öngörülmüş olma kavramı ile Anayasa'da yer alan kanunilik ilkesi aynı değildir (Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015 § 73).

32. Bununla birlikte temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade etmekte; böylece uygulayıcının keyfî davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olmakta; bu yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlamaktadır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62).

33. Kanunun bu gerekliliklere uygun olduğunun söylenebilmesi için yeterince ulaşılabilir olması, vatandaşların belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olabilmesi, ayrıca ilgili normun keyfîliğe karşı uygun bir koruma sağlaması, yetkili makamlara verilen yetkinin genişliğini ve icra edilme biçimlerini yeterli bir netlikte tanımlaması gerekir (Halime Sare Aysal, § 63).

34. Somut olayda başvurucunun kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü bulunan ceza davası dosyasında kendisini özel vekille temsil ettirdiği ve söz konusu vekil adına 11/10/2018 tarihli vekâletnamenin düzenlendiği yargılama makamlarınca kabul edilmiştir. Ancak itiraz aşamasında Ağır Ceza Mahkemesince yukarıda belirtilen Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararı (bkz § 19) doğrultusunda ceza davası dosyasındaki mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesi nedeniyle bu vekâlet ilişkisinin sona erdiği kanaatine varılarak avukatın müvekkiliyle görüşmesine izin verilmemesi şeklindeki Kurum uygulamasının hukuka uygun olduğu anlaşılmıştır.

35. Başvuru konusu karara dayanak yapılan Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği ceza davası dosyası özelinde avukatlık sözleşmesinin süresi kesinleşme sürecinden sonraki işlemler bakımından tartışılarak kesinleşmesinden sonra müvekkilin vereceği sözlü bir talimatla dahi avukatlık sözleşmesinin kurulabileceği belirtilmiştir. Hatta kesinleşmeden sonraki süreçte vekilin müvekkilinin lehine işe girmesi veya müvekkilin buna izin vermesi ya da ses çıkarmaması şeklinde de avukatlık sözleşmesi yapılabileceği vurgulanmıştır.

36. Bunun yanında 1136 sayılı Kanun'da avukatlık sözleşmesinin süresine ilişkin açık bir düzenleme mevcut olmadığı ancak vekâlet ilişkisini sona erdiren hâllerin 6098 sayılı Kanun'da açıkça sayılmış olduğu görülmekle anılan itiraz makamı kararında somut olay bakımından bu düzenlemede yer alan vekâlet ilişkisini sona erdiren hâllerin var olup olmadığı tartışılmadığı gibi mahkûmiyet hükmünün kesinleşmiş olması nedeniyle vekâlet ilişkisinin sona erdiği sonucuna ulaşılırken Yargıtay içtihadının gözetildiği belirtilmiştir. Ancak anılan Yargıtay içtihadında tespit edilen ve vurgulanan hususlara (bkz. § 35) rağmen Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucu ve vekili arasında hükmün kesinleşmesinden sonra yapılmış açık bir sözleşme olmadığı, başvurucunun da temsil edilmesi yönünde yazılı, sözlü ya da eylemli yeni bir onay verdiğinin belirsiz olduğu belirtilirken bu yönde hiçbir araştırma yapılmadığı görülmüştür. Bununla birlikte avukatlık sözleşmesinin ve vekâlet

ilişkisinin devam edip etmediği yönünde başvurucunun beyanına ve bilgisine başvurulmadığı da anlaşılmıştır.

37. Kaldı ki 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile Yönetmelik'in 72. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendi gereğince avukatlık mesleğinin icrası çerçevesinde hükümlülerin avukatları ile vekâletnamesi olmaksızın dahi en çok üç kez görüşme hakkına sahip olduğu düzenlemesi karşısında somut olayın koşullarının bu düzenlemeler ışığında da değerlendirilmediği vurgulanmalıdır.

38. Yapılan açıklamalar ve mevzuat birlikte değerlendirildiğinde somut olayda hükümlü ile ceza davası dosyasında kendisini temsil eden özel vekilin arasındaki vekâlet ilişkisinin hükmün kesinleşmesiyle birlikte sona erdiği yönünde varılan sonucun kanunilik ölçütünü karşıladığı söylenemez. Ayrıca bu yaklaşımı kabul eden Kurum ve Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince başvurucu vekilinin kararın kesinleşmesinden sonra başvurucuyu kaç kez ziyaret ettiği hususunun da açıklığa kavuşturulmadığına işaret etmek gerekir.

39. Sonuç olarak mevzuatta hükümlünün vekâletnamesi olmayan avukatıyla bile en çok üç kez görüşme hakkına sahip olduğu düzenlemesi bulunmakla birlikte Kurum ve itiraz makamı tarafından kanunda sayılan şartların varlığı araştırılmaksızın ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konmadan ceza davası dosyasına sunulan vekâletnameye bağlı vekâlet ilişkisinin hükmün kesinleşmesi nedeniyle sona erdiği gerekçesiyle avukata hükümlü müvekkiliyle görüşme izni verilmemesi şeklindeki müdahalenin kanunilik ölçütünü karşılamadığı değerlendirilmiştir.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

41. Başvurucu; yargılamanın uzun sürdüğünü, bu nedenle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

42. Bakanlık görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

43. 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği kanaatine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024 , § 41).

44. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmesizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar

verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

45. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

46. Başvurucunun 12/5/2022 tarihinde tahliye edilmiş olduğu dikkate alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

47. Öte yandan eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin niteliği dikkate alınarak ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Silivri 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/1877 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERDAR MEMİÇ

B. No: 2020/36454 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36454

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERDAR MEMİÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36454)

Karar Tarihi: 8/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 1/10/2025 - 33034

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Serdar MEMİÇ

Vekili : Av. Burak KONAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işe iade talebinin kabulüne ilişkin iş mahkemesi kararını kaldıran bölge adliye mahkemesi kararında kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun iş akdi, başvurucunun dolaylı yoldan ticaret yapmak maksadıyla faaliyet gösteren saadet zinciri tarzı bir yapılanma içine girerek gelirine oranla yüksek bir borç yükü altına girdiği ve bu durumun potansiyel risk oluşturduğu gerekçesiyle feshedilmiştir.

3. Başvurucu, işe iade talepli tespit davası açmıştır. Giresun İş Mahkemesi (Mahkeme) 13/3/2020 tarihli kararıyla başvurucunun işe iade talebinin kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; soruşturma dosyasında başvurucunun müşteki sıfatı ile yaptığı şikâyetinin bulunduğunu, başvurucunun banka müşterilerini bahsi geçen saadet zinciri tarzı oluşuma davalı bankanın adını kullanarak dâhil ettiğine ilişkin bir tanık beyanı dışında delil olmadığını ve feshin süresinde yapılmadığını belirtmiştir.

4. Mahkeme kararına karşı davalı işveren istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Trabzon Bölge

Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir:

"...dosya arasında bulunan soruşturma ve kovuşturma dosyası içerikleri, idari soruşturma evrakları ve özellikle davacının idari soruşturma sırasında alınan beyanı gözetildiğinde davacının banka müşterisi olan [A.K.nın] soruşturma dosyasına konu oluşuma dahil olmasına aracılık etmiş olduğu sabit bulunmuştur... Somut olayda; davacının bankadaki görevini kullanarak ve görevi nedeniyle ulaşabildiği, bankada vadeli mevduat hesabı bulunan banka müşterisini kendisinin de sadece para koyarak yüksek gelir elde etmek amacıyla dahil olduğu oluşum içine dahil olmasını sağlamak suretiyle davalı işveren bankaya karşı güven sarsıcı davranışta bulunduğu anlaşılmakla..."

5. Başvurucu, nihai hükmü 18/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

7. Öte yandan başvurucu hakkında dolandırıcılık suçundan ceza davası açılmıştır. Giresun 1. Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonunda 25/1/2021 tarihinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendi gereğince yüklenen suçun unsurlarının oluşmaması nedeniyle beraat kararı verilmiştir. Mezkûr karara karşı yapılan istinaf başvurusu 26/5/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesi kararında kullanılan ifadelerin masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

9. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar suçlu sayılmaması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

10. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır: Güvencenin ilk yönü; kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

11. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

12. Bireysel başvuruya konu olayda başvurucunun iş akdinin feshine karşı dava açtığı ve başvurucu hakkında dolandırıcılık suçundan ceza davası açıldığı anlaşılmıştır. Mahkeme ve Bölge Adliye Mahkemesi kararlarında başvurucu hakkındaki ceza yargılamasında ileri sürülen suçlamayla ilgili değerlendirmeler yapıldığı görülmüştür. Bu değerlendirmeler hukuk yargılaması ile ceza yargılaması arasında bağlantı bulunduğu sonucuna ulaşılması bakımından yeterli kabul edilmiş, masumiyet karinesinin somut olayda uygulanabilir olduğu kanaatine varılmıştır.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Başvurucu hakkındaki ceza yargısı ve hukuk yargısı süreçlerinin eş zamanlı olarak yürütüldüğü ancak iş akdinin feshine karşı açılan hukuk davasının ceza yargılaması devam ederken sonuçlandığı, bir başka ifadeyle iş mahkemesinin kararının verildiği tarihte başvurucunun suçluluğunun hükmen sabit olmadığı görülmüştür. Bu itibarla somut olayda masumiyet karinesinin birinci yönünün sağladığı güvenceye uygun davranılması gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında suçluluğa yönelik bir ithamın bulunmadığı, suç vasfının ve mahiyetinin tartışılmadığı, yalnızca somut olayın işlem tarihindeki şartları dikkate alınarak mevzuat bağlamında idari yönden değerlendirildiği durumlarda masumiyet karinesine yönelik bir müdahalenin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır (M.A.B., B. No: 2015/288, 19/11/2020, § 39). Anayasa Mahkemesi, Galip Şahin kararında ise ceza yargılamasında kişinin isnat edilen eylemleri işlediği ve suçlu olduğu yönünde bir çıkarımda bulunulmadığı, kararlarda geçen ifadelerin gerek kullanılan dil gerekse bağlamı itibarıyla ceza hukuku anlamında ve teknik unsurlarıyla yargılamaya konu suça ya da bu suçun işlendiğine işaret etmediğini belirterek kullanılan dil ve gerekçenin masumiyet karinesine yönelik bir ihlal teşkil etmediği sonucuna ulaşmıştır (Galip Şahin, §§ 52, 53).

16. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesinin kullandığı ifadeler, başvurucunun -disiplin soruşturma dosyasına dayalı olarak- bankanın güveninin sarsılmasına yol açan oluşuma dâhil olunmasına aracılık edildiği olgusunun tespitine ve bu oluşuma gelir elde etme amacıyla dâhil olunduğu ilave bilgisine ilişkindir. Bölge Adliye Mahkemesi ceza davasının devam ettiğini tespit ederek işveren bankanın güveninin sarsılıp sarsılmadığı ile sınırlı bir değerlendirme yapmış, dolandırıcılık suçunun oluşup oluşmadığı veya başvurucunun eyleminin herhangi bir biçimde cezai sorumluluk da teşkil ettiği yönünde bir açıklama yapmamıştır.

17. Bireysel başvuruya konu olan yargılamada başvurucu hakkındaki ceza yargılaması sürecine ve sebeplerine dair hukuki irdeleme yapılmamıştır. Mahkeme kararında suça konu bir eylemin gerçekleşip gerçekleşmediği yönünde bir değerlendirmede bulunulmamıştır. Suçun varlığına yönelik bir kabul ile de hareket edilmemiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan

masumiyet karinesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36 ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, işe iade talebinin kabulüne ilişkin iş mahkemesi kararını kaldıran Bölge Adliye Mahkemesi kararında kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun iş akdi, dolaylı yoldan ticaret yapmak maksadıyla faaliyet gösteren saadet zinciri tarzı bir yapılanma içerisine girerek gelirine oranla yüksek bir borç yükü altına girdiği ve bu durumun potansiyel risk oluşturduğu gerekçesiyle feshedilmiştir.

3. Başvurucu, işe iade talepli tespit davası açmıştır. Giresun İş Mahkemesi (Mahkeme) 13/3/2020 tarihli kararıyla başvurucunun işe iade talebinin kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde soruşturma dosyasında başvurucunun müşteki sıfatı ile yaptığı şikâyetinin bulunmadığını, başvurucunun banka müşterilerini bahsi geçen saadet zinciri tarzı oluşuma davalı bankanın adını kullanarak dâhil ettiğine ilişkin bir tanık beyanı dışında delil olmadığını ve feshin süresinde yapılmadığını belirtmiştir.

4. Mahkeme kararına karşı davalı işveren istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi Mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir:

"...dosya arasında bulunan soruşturma ve kovuşturma dosyası içerkleri, idari soruşturma evrakları ve özellikle davacının idari soruşturma sırasında alınan beyanı gözetildiğinde davacının banka müşterisi olan [A.K.nın] soruşturma dosyasına konu oluşuma dahil olmasına aracılık etmiş olduğu sabit bulunmuştur... Somut olayda; davacının bankadaki görevini kullanarak ve görevi nedeniyle ulaşabildiği, bankada vadeli mevduat hesabı bulunan banka müşterisini kendisinin de sadece para koyarak yüksek gelir elde etmek amacıyla dahil olduğu oluşum içine dahil olmasını sağlamak suretiyle davalı işveren bankaya karşı güven sarsıcı davranışta bulunduğu anlaşılmakla..."

5. Başvurucu nihai hükmü öğrendikten sonra bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Öte yandan, başvurucu hakkında dolandırıcılık suçundan ceza davası açılmıştır. Giresun 1. Asliye Ceza Mahkemesi, 25/1/2021 tarihinde, suçun unsurlarının oluşmaması nedeniyle beraat kararı vermiş, bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu ise 26/5/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Mahkememiz çoğunluğu başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edilmediğine karar vermiş olup çoğunluk kararına aşağıda açıklanan sebeplerle iştirak edilmemiştir.

8. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013).

9. Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

10. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü vardır. İlk yönü, kişi hakkında ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar, yani kişi suç isnadı altında olduğu sürece suçluluğuna dair hüküm verilene kadar suçlu olduğu yönünde erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Bu güvence yalnızca ceza mahkemesiyle sınırlı olmayıp, tüm idari ve adli makamların da suçluluğu sabit oluncaya kadar böyle bir ima veya açıklama yapmamalarını gerektirir. Bu nedenle, masumiyet karinesinin ihlali sadece ceza yargılamasında değil, ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreçlerde de (idari, hukuk, disiplin gibi) söz konusu olabilir.

11. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir.

12. Bireysel başvuruya konu olayda, başvurucunun iş akdinin feshine karşı dava açtığı ve dolandırıcılık suçundan ceza davası açıldığı görülmektedir. Hem ilk derece mahkemesi hem de Bölge Mahkemesi, ceza yargılamasında ileri sürülen suçlamalarla ilgili değerlendirmeler yapmış ve hukuk ile ceza yargılaması arasında bağlantı olduğu sonucuna varmıştır. Bu nedenle, masumiyet karinesinin somut olayda uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

13. Başvurucu hakkındaki ceza ve hukuk yargı süreçleri eş zamanlı yürütülmüş, ancak iş akdinin feshine karşı açılan dava ceza yargılaması devam ederken sonuçlanmış, yani iş mahkemesinin kararının verildiği tarihte başvurucunun suçluluğu hükmen sabit olmamıştır. Bu durumda, masumiyet karinesine uygun davranılması gerektiği anlaşılmaktadır.

14. Masumiyet karinesi değerlendirilirken hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmayan kişilerle ilgili olarak yapılan diğer yargılamalar sonucunda verilen mahkeme kararlarında geçen ifadelerin dikkatli ve özenli kullanılması, ifadelerin bağlam ve amacını aşacak şekilde kullanılıp kullanılmadığının somut olay koşullarında değerlendirilmesi gerektiği açıktır (Ahmet Teyit Keşli (4), B. No: 2018/4502, 25/2/2021, § 36).

15. Bölge Adliye Mahkemesi kararında "...banka müşterisi olan [A.K.nın] soruşturma dosyasına konu oluşuma dahil olmasına aracılık etmiş olduğu sabit bulunmuştur ...yüksek

gelir elde etmek amacıyla dahil olduğu oluşum içine dahil olmasını sağlamak suretiyle... " şeklinde yer alan ifadelerle başvurucunun kendisine isnat edilen eylemden suçlu bulunduğu yönünde ve başvurucuya cezai sorumluluk yükler nitelikte bir değerlendirme yapıldığı anlaşılmaktadır. Kararlarda geçen ifadelerin gerek kullanılan dil gerekse bağlantı itibarıyla ceza hukuku anlamında ve teknik unsurlarıyla ceza davasına konu suçun işlendiğine işaret ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

16. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde Mahkemece hakkında herhangi bir mahkûmiyet kararı bulunmayan başvurucunun ceza yargılamasına konu eylemleri işlediğinin sabit olduğu varsayımına dayanılarak karar verildiği anlaşıldığından başvurucunun Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Kenan YAŞAR

ABDULLAH DURUM VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/37270 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37270

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH DURUM VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37270)

Karar Tarihi: 8/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 30/9/2025 - 33033

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Abdullah DURUM 2. Fatih DURUM 3. Gülhan MAZLUM 4. Türkan DURUM

Vekili : Av. Hasan UŞEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yola cepheli olan taşınmazların imar uygulaması ile yola cephesi olmayan başka bir yere tahsis edilmesi sonucu meydana gelen değer kaybının karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, bireysel başvuru devam ederken 23/10/2024 tarihinde ölen K.D.nin mirasçılarıdır. K.D.nin ölümü sonrasında başvuruyu devam ettirmek istediklerini bildiren başvurucular, bireysel başvurunun tarafı hâline gelmişse de anlatım kolaylığı açısından K.D. başvurucu olarak nitelendirilecektir.

3. Başvurucu, Bursa'nın Osmangazi ilçesi Nilüfer Mahallesi'nde bulunan 7646 ada 1 parsel ve 7644 ada 4 parsel sayılı taşınmazların malikidir.

4. Bursa Büyükşehir Belediyesi (Belediye) başvurucunun taşınmazlarının bulunduğu alanda 10/4/2012 tarihinde imar işlemi ve parselasyon uygulaması yapmıştır.

A. İmar Uygulamasının İptali Talebiyle Açılan Davaya İlişkin Süreç

5. Başvurucu 31/8/2012 tarihinde uygulamanın iptali talebiyle Belediye aleyhine dava açmıştır. Başvurucu, bu davada taşınmazlarının kavşak alanında kalması nedeniyle başka yerden tahsis yapıldığını ancak yakında bulunan parseller yerine değeri düşük olan uzaktaki taşınmazdan tahsis yapıldığını ileri sürmüş; ayrıca diğer bazı nedenlerle de imar planının iptal edilmesi gerektiğini iddia etmiştir.

6. Bursa 1. İdare Mahkemesi (1. İdare Mahkemesi) 14/2/2014 tarihinde düzenleme sahasının kuzeyinde bulunan ve imar planında ticaret alanı olarak gözüken 7971 No.lu imar adasının tamamının düzenleme işlemine dâhil edilmesi gerekirken dâhil edilmediği gerekçesiyle davayı kabul etmiş ve işlemi iptal etmiştir. Kararın başvurucunun taşınmazlarına ilişkin kısmında özetle;

i. İmar uygulaması ile taşınmazların 7970 ada 22, 24 ve 25 parsel numaralarını aldığı, bunlardan yola cepheli olan 22 ve 24 parsel sayılı taşınmazların tamamı onaylı imar planında kavşak alanı ve yeşil alan içinde kaldığından fiilî zorunluluk nedeniyle aynı yerden tahsis imkânı olmadığı, 7970 ada 25 No.lu parselin de büyük bir kısmının kavşak alanı ve imar yolu içinde, küçük bir kısmının da ticaret alanı işlevli ve parselasyon işlemi sonucunda oluşturulan 7972 ada 5 No.lu parsel içinde kaldığı,

ii. 7970 ada 22 ve 24 No.lu parseller Bursa-Mudanya yoluna cepheli durumda iken 7970/25 No.lu parselin yola direkt cepheli olmadığı, bu parselin hemen önünde ve Bursa-Mudanya yoluna direkt cepheli olan parselin 7970 ada 26 No.lu olduğu, ticaret alanlarının yol üzerinde çok yoğun bir biçimde konuşlandığı, bu yüzden özellikle bu yola cepheli durumda olan parsellerin ekonomik değerinin bu yola cepheli olmayan diğer parsellere göre oldukça fazla olduğu,

iii. Başvurucuya fiilî zorunluluktan dolayı tahsisin kendi parsellerinin dışındaki diğer alanlarda yapıldığı ve mümkün mertebe kendi bulunduğu yere yakın alandan parsel tahsis edildiği, düzenleme ortaklık payı kesildikten sonra geriye kalan alansal hak edişi ve düzenleme işlemindeki nimet külfet dengesi de dikkate alındığında başvurucuya müstakil bir imar parseli tahsis etmenin teknik olarak mümkün olduğu, dava konusu düzenleme işlemi sonucunda da başvurucunun tüm hak edişinin [Kamu ortalık payı (KOP) hariç tutulmalıdır.] Bursa-Mudanya yoluna cepheli durumda bulunan ve ticaret alanı işlevli olan 7972 ada 4 No.lu parselde müstakil olarak verildiği, kavşak alanı içinde kalan alanlardaki ekonomik anlamdaki kaybın minimize edildiği, bu durumun ise özellikle kendi parselleri ile ekonomik anlamda eş değer müstakil imar parseli tahsis edilmesi noktasında mevzuata uygun olduğu ifade edilerek parselasyon planı ile oluşturulan 1.516,88 m² alanlı 7974 ada 1 No.lu parselin onaylı imar planında resmî kurum alanı olarak belirlendiği, KOP'tan karşılanması gereken bir alan olduğu, bu parselden pay verilmesinin mevzuata uygun olduğu belirtilmiştir.

7. Yapılan temyiz talebini inceleyen Danıştay Altıncı Dairesi (Daire) 21/5/2019 tarihinde kararı onamış ve 6/4/2021 tarihinde karar düzeltme talebini reddetmiştir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Tam Yargı Davasına İlişkin Süreç

8. Başvurucu 15/6/2015 tarihinde Belediyeye başvurmuştur. 1. İdare Mahkemesi kararı sonrasında yapılan geri dönüşüm işleminde yola tam cepheli ve ticaret alanlarına yakın olması nedeniyle değeri yüksek olan taşınmazlar yerine yola cephesi bulunmayan iki arka taraftaki değeri düşük taşınmazlardan yer verildiğini belirterek taleplerine uygun yer tahsis

edilmesini talep etmiştir. Belediye 23/11/2015 tarihli cevabında eski 7974 ada 22 ve 24 No.lu parsellerin Mudanya yoluna cepheli olduğunu ancak onaylı imar planına göre parsellerin tamamının kavşak alanında kaldığını, bu alanda tahsisin mümkün olmadığını, bu nedenle eski 7974 ada 25 parsel sayılı taşınmazın bastığı imar parselinde müstakilen tahsis yapıldığını ifade etmiştir.

9. Başvurucu 30/12/2015 tarihinde Bursa 2. İdare Mahkemesinde (2. İdare Mahkemesi) Belediye aleyhine tam yargı davası açmış ve 10.000 TL değer kaybının Belediyeye başvurduğu tarihi olan 15/6/2015 tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte ödenmesini talep etmiştir. Başvurucu; bu davada 1. İdare Mahkemesinin imar işlemini iptal etmesi sonrasında Belediye tarafından yeniden imar işlemi yapıldığını, taşınmazlarına karşılık olarak yola komşu olmayan iki arka taraftaki taşınmazlardan yer verildiğini ve bu nedenle taşınmazlarının değer kaybına uğradığını ileri sürmüştür.

10. 2. İdare Mahkemesi yeniden keşif veya bilirkişi incelemesi yapmamış, 1. İdare Mahkemesince alınan bilirkişi raporundaki gerekçelerle 31/10/2016 tarihinde davayı reddetmiş, kararın gerekçesinde özetle;

i. 1. İdare Mahkemesince alınan bilirkişi raporuna göre başvurucuya ait taşınmazların bulunduğu alandan teknik ve hukuki zorunluluktan dolayı tahsis yapılamadığının görüldüğünü,

ii. Fiilî zorunluluktan dolayı tahsisin başvurucunun parselleri dışındaki diğer alanlarda yapıldığını, bu nedenle dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmediğini ifade ederek hukuka uygun şekilde tesis edilen işlem olması nedeniyle idarenin tazmin sorumluluğu olmadığını vurgulamıştır.

11. Başvurucunun istinaf talebini inceleyen İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 4. İdare Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 31/1/2017 tarihinde 2. İdare Mahkemesi kararını uygun bulduğunu belirterek istinaf talebini kanun yolu açık olarak reddetmiştir.

12. Daire 23/9/2020 tarihinde başvurucunun temyiz talebini Bölge İdare Mahkemesi kararının kesin olduğu gerekçesiyle reddetmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 14/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 9/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; Belediye tarafından yapılan imar uygulamasının iptaline karar verildiği hâlde bu karara uygun şekilde imar uygulaması yapılmadığını, imar uygulaması öncesinde taşınmazların Bursa-Mudanya kara yoluna cepheli olmasına rağmen imar uygulaması sonrasında yola cepheli olmayacak şekilde iki parsel arkadan yer verildiğini iddia etmiştir. Bursa-Mudanya kara yolunun ticaret alanlarına yakın olması nedeniyle yola cepheli taşınmazların kıymetinin yola cephesi olmayanlara nazaran çok daha yüksek olduğunu ve taşınmazlarında meydana gelen değer kaybının karşılanmadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Somut olayda imar uygulaması nedeniyle başvurucunun taşınmazları yerine başka bir yerden tahsis yapıldığı anlaşılmıştır. Başvurucunun taşınmazlarının mülk teşkil ettiği hususunda uyuşmazlık bulunmamaktadır. İmar uygulaması sebebiyle başvurucunun taşınmazları yerine başka yerden taşınmaz tahsis edilmesi mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Söz konusu müdahalenin sağlıklı ve düzenli bir şehirleşmenin sağlanmasına yönelik imar uygulaması kapsamında yapıldığı dikkate alındığında müdahalenin mülkiyetin kullanılmasının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural kapsamında incelenebileceği anlaşılmakla birlikte başvurucunun temel şikâyeti, taşınmazlarının yerinin değiştirilmesi nedeniyle ortaya çıkan değer kaybına ilişkin zararının karşılanmamasına yöneliktir. Dolayısıyla taşınmazların değerinin düştüğüne ilişkin şikâyet mülkiyetten barışçıl yararlanma hakkına müdahaleye ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmelidir.

19. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için müdahale kanuna dayanmalı, kamu yararı amacı taşımalı ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılmalıdır (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62). Somut olayda başvurucunun mülkiyet hakkına imar ve parselasyon işlemleri sonucu yapılan müdahalenin 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18. maddesi kapsamında kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmıştır. Söz konusu alanda sağlıklı ve düzenli bir kentleşmenin sağlanmasına yönelik imar ve parselasyon işlemleri yapılmasının kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu değerlendirilmiştir.

20. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacın gerçekleştirilmesi için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

21. Başvurucuya, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı incelenmelidir. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

22. Mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için yargı mercilerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu

zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazlar yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 52).

23. Somut olayda, artan nüfus nedeniyle Belediye tarafından yeni yerleşim bölgelerinin imara açılmasının, bu kapsamda yol ve yeşil alan gibi bazı taşınmazların kamu ihtiyacına tahsis edilmesinin ve bu kısımlardaki taşınmazlar yerine başka taşınmazlar tahsis edilmesinin öngörülen meşru amacı gerçekleştirmek için elverişli ve gerekli olduğu değerlendirilmiştir.

24. Son olarak yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığının değerlendirilmesi için orantılılık incelemesi yapılmalıdır. Başvuruya konu olayda başvurucu, Bursa-Mudanya yoluna cepheli taşınmazlarının imar uygulaması sonucunda yola cephesi bulunmayan başka taşınmazların tahsis edildiğini, oluşan değer kaybından kaynaklanan zararının giderilmediğini ileri sürmüştür.

25. Belediye tarafından 2012 yılında yapılan imar uygulamasına karşı başvurucu, iptal davası açmıştır. Bu dava sırasında 1. İdare Mahkemesince alınan bilirkişi raporunda; başvurucuya ait taşınmazların 7970 ada 22, 24 ve 25 parsel numaralarını aldığı, bunlardan yola cepheli olan 22 ve 24 parsel sayılı taşınmazların tamamı onaylı imar planında kavşak alanı ve yeşil alan içinde kaldığından fiilî zorunluluk nedeniyle aynı yerden tahsis imkânı olmadığı, 7970 ada 25 No.lu parselin büyük bir kısmının kavşak alanı ve imar yolu içinde, küçük bir kısmının da ticaret alanı işlevli ve parselasyon işlemi sonucunda oluşturulan 7972 ada 5 No.lu parsel içinde kaldığı ifade edilmiştir. Bunun yanında başvurucunun taşınmazlarına karşılık en yakın konumda ve Bursa-Mudanya yoluna cepheli durumda olan ticaret alanı işlevli 7972 ada 4 No.lu parselde müstakil olarak taşınmaz verildiği ve kavşak alanı içinde kalan alanlardaki ekonomik anlamdaki kaybının minimize edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla imar uygulamasının başvurucunun taşınmazları yönünden usulüne uygun yapıldığı görüşü benimsenmiş ancak düzenleme sahasının kuzeyinde bulunan ve imar planında ticaret alanı olarak gözüken uyuşmazlık dışı 7971 No.lu imar adasının tamamının düzenleme işlemine dâhil edilmesi gerekirken dâhil edilmediği gerekçesiyle dava kabul edilmiş ve işlem iptal edilmiştir.

26. Başvurucu imar uygulamasının iptali sonrası Belediye tarafından yapılan geri dönüşüm sonucunda bu defa yola cephesi olmayan iki arka taraftaki değeri düşük taşınmazdan yer verildiğini ifade etmiş ve bu işlemin düzeltilmesini talep etmiştir. Belediye tarafından verilen cevapta eski 7974 ada 22 ve 24 No.lu parsellerin Mudanya yoluna cepheli olduğu ancak onaylı imar planına göre parsellerin tamamının kavşak alanında kaldığı, bu alanda tahsisin mümkün olmadığı ve bu nedenle eski 7974 ada 25 parsel sayılı taşınmazın bastığı imar parselinde müstakilen tahsis yapıldığı ifade edilmiştir.

27. Belediyenin cevabı üzerine başvurucu, 2. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmış ve taşınmazlarının değer kaybının ödenmesini talep etmiştir. 2. İdare Mahkemesi, 1. İdare Mahkemesince alınan bilirkişi raporuna atıf yapmış ve bu raporda başvurucuya ait taşınmazların bulunduğu alanda teknik ve hukuki zorunluluktan dolayı tahsis yapılamadığının görüldüğünü, fiilî zorunluluktan dolayı tahsisin başvurucunun parselleri dışındaki diğer alanlarda yapıldığını ve bu nedenle dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmediğini ifade etmiştir. Ayrıca hukuka uygun bir şekilde tesis edilen işlem nedeniyle idarenin tazmin sorumluluğu bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Başvurucunun kanun yolu

başvurularında ise başka bir gerekçeye yer verilmediği görülmüştür.

28. Başvurucunun şikâyetinin özü, yola cepheli olan taşınmazlarının yerine yola cepheli olmayan yerden tahsis yapılması nedeniyle ortaya çıkan değer kaybının giderilmediğine ilişkindir. Ancak 2. İdare Mahkemesi; yola cepheli olan taşınmazların imar planında yola ve kavşak alanına denk geldiğini ve bu nedenle başka bir yerden başvurucuya yer tahsis edildiğini, dolayısıyla işlemin hukuka uygun olduğunu ifade etmekle yetinmiş; başvurucunun taşınmazlarının herhangi bir değer kaybına uğrayıp uğramadığı hakkında ise inceleme ve araştırma yapmamıştır. Yargılama mercilerinin davanın sonucuna etkili olabilecek mahiyetteki iddia ve itirazlara cevap verecek nitelikte inceleme ve araştırma yapmadıkları gibi kararlarında buna ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçeye yer vermedikleri tespit edilmiştir. Bu sebeple mülkiyet hakkının korunmasında usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu ve müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir

III. GİDERİM

30. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bursa 2. İdare Mahkemesine (E.2015/1506, K.2016/968) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ENDER ÜNÜVAR

B. No: 2020/37354 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37354

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ENDER ÜNÜVAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37354)

Karar Tarihi: 8/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 16/5/2025 - 32902

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Mustafa Ender ÜNÜVAR

Vekili : Av. Tuba Rana ANTEP

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, cismani zarardan kaynaklanan tazminat davasında birleşen davanın zamanaşımından dolayı reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; gözlük kullanımını bırakmak amacıyla 19/12/2003 tarihinde ameliyat olduğunu ancak gözündeki görme kaybının giderilemediğini, başka bir doktora muayene olduğunda kendisine gözde filep kopması ve kırışıklık gözlendiğini ve bunun hatalı operasyondan kaynaklandığının belirtildiğini iddia ederek 23/6/2004 tarihinde Samsun 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) göz doktorları ve sağlık kuruluşuna karşı 200.000 TL manevi tazminat istemli 10.000 TL maddi tazminat istemli ayrı ayrı dava açmıştır. Anılan davalar birleştirilmiştir. Mahkeme 16/9/2010 tarihinde maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar vermiştir.

3. Başvurucunun temyiz istemi üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 27/4/2012 tarihinde

bozma kararı vermiştir. Karar gerekçesinde; olaya ilişkin ceza yargılamasının devam ettiği belirtilerek ceza davasının bekletici mesele kabul edilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken bu husus dikkate alınmadan karar verilmesinin bozma nedenini oluşturduğunu ifade etmiştir.

4. Mahkeme, Adli Tıp Kurumundan (ATK) rapor almıştır. 4/8/2014 tarihli raporda başvurucunun %29 oranında meslekte kazanma gücünü kaybetmiş sayılacağı ve iyileşme süresinin bir aya kadar uzayabileceği bildirilmiştir. 11/1/2016 tarihli hesap raporunda ise başvurucunun zararı 210.868,65 TL olarak belirlenmiştir. Tarafların itirazı üzerine 6/9/2016 tarihli ek rapor alınmış, alınan raporda başvurucunun zararı 421.737,29 TL olarak belirlenmiştir.

5. Başvurucu, yargılama sürecinde 15/3/2011 tarihinde 90.000 TL maddi tazminat talebiyle, 25/3/2016 tarihinde de 321.737,29 TL maddi tazminat talebiyle ek davalar açmıştır. Sonradan açılan bu davalar asıl dava üzerinde birleştirilmiştir.

6. Mahkeme, 40.000 TL manevi tazminatın ve ilk davada talep edilen 10.000 TL ile 15/3/2011 tarihli ek davada talep edilen 90.000 TL maddi tazminatın başvurucuya ödenmesine; 25/3/2016 tarihli ek davada talep edilen maddi tazminatın ise 19/12/2003 tarihinde olayın gerçekleştiğini belirtilerek zamanaşımından reddine karar vermiştir.

7. Temyiz istemi üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 17/4/2019 tarihli karar ile esasa ilişkin talepler yönünden reddine, yargılama giderleri yönünden düzeltilerek onama kararı vermiştir.

8. Başvurucunun karar düzeltme istemi 1/10/2020 tarihinde reddedilmiştir.

9. Başvurucuya karar 1/11/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 26/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, kısmi kabul edilemezlik kararıyla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına ilişkin iddialarının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

11. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; süresinde fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak belirsiz alacak davası açmışken Mahkemece bilirkişi raporlarının geç alındığını, bilirkişi raporuyla zararın kapsamını öğrendiğini, Mahkemenin ihmali nedeniyle alacak miktarlarının geç belirlendiğini bu nedenle açılan ek davanın zamanaşımı nedeniyle reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil

edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No:2014/13156, 20/4/2017, § 34).

15. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

16. Dava açmayı imkânsız kılacak ya da aşırı zorlaştıracak ölçüde kısa olmadıkça dava açma ya da kanun yollarına başvurma için belli sürelerin öngörülmesi hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve tek başına bu durum mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz [2. B.], B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Bu nedenle usul kurallarını uygularken mahkemelerin yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten ve kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak aşırı esneklikten kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

17. Başvuru konusu olayda başvurucu 19/12/2003 tarihinde gözünden ameliyat olmuştur. Başvurucu, cismani zarar nedeniyle fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 23/6/2004 tarihinde tazminat davası açmıştır. Mahkeme, ATK'dan 4/8/2014 tarihli rapor almış; raporda başvurucunun %29 oranında meslekte kazanma gücünü kaybettiğini belirtmiştir. Ayrıca zarara ilişkin 11/1/2016 tarihli ve 6/9/2016 tarihli hesap raporlarını almıştır. Başvurucu, bilirkişi raporlarında belirlenen miktarı dikkate alarak 25/3/2016 tarihinde 321.737,29 TL maddi tazminat talepli ek dava açmıştır. Mahkeme 19/12/2003 tarihinde olayın gerçekleştiğini belirtilerek 25/3/2016 tarihli ek davada talep edilen maddi tazminat talebinin on yıllık zamanaşımı süresi dolduğundan reddine karar vermiştir. Kanun yolu incelemesinden geçen karar kesinleşmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi, somut başvuruya benzer nitelikteki iddiaları Çetin Akboğa ([GK], B. No: 2019/430, 23/3/2023) kararında incelemiştir. Anılan karara konu olayda 5/1/2005 tarihinde gerçekleşen iş kazasından sonra 6/8/2007 tarihinde fazlaya ilişkin haklar saklı tutulmak kaydıyla 2.000 TL maddi tazminat talebiyle dava açılmıştır. Bilirkişi incelemesi sonucu maddi zarar 121.312,31 TL olarak belirlenmiş ve 8/11/2016 tarihli dilekçe ile maddi tazminat talebi bilirkişi raporundaki tutar kadar artırılmıştır. İlk derece mahkemesi başvurucunun davasını kabul etmiş ise de Bölge Adliye Mahkemesi, iş kazasının meydana geldiği 5/1/2005 tarihinden itibaren başlayan zamanaşımının ıslah dilekçesinin sunulduğu 8/11/2016 tarihinde dolduğu gerekçesiyle bilirkişi raporu doğrultusunda artırılan maddi tazminat kısmı yönünden davayı reddetmiştir.

19. Anılan başvuruda davanın ıslah ile artırılan kısmının reddedilmesini mahkemeye erişim hakkı kapsamında inceleyen Anayasa Mahkemesi davaya konu zararın tespit edilmesinin belli bir uzmanlık gerektirdiğine, bu nedenle zararın boyutunun belirlenebilmesi için yargı mercilerince bilirkişi raporu alınmasına karar verildiğine dikkat çekmiş ve zararının tamamını yargılamanın başlangıcında bilmesinin başvurucudan beklenemeyeceğini, bu sebeple başvurucunun tüm zararı için tazminat talep edemediğini belirtmiştir (Çetin Akboğa § 68).

20. Anayasa Mahkemesi anılan kararda yaptığı değerlendirmede zamanaşımı süresinin

başlangıcı yönünden dava açıldığı tarihte başvurucunun zararın miktarını bilebilmesinin mümkün olmadığı hususu dikkate alınmadan karar verilmesinin başvurucunun bilirkişi raporuyla belirlenen tazminat tutarının tamamını talep edebilme imkânını ortadan kaldırdığı, başvurucunun bilirkişi raporundan sonra artırdığı alacak talebinin zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin yorumun başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla karşılaştırıldığında orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Çetin Akboğa §§ 73, 74).

21. Anılan kararda ayrıca Türk hukukunda belirsiz alacak davasına ilişkin düzenlemenin kabulünden önceki döneme ilişkin olarak açılan kısmi davalarda başvuruculların zararın miktarını dava tarihi itibarıyla öğrenebilmelerinin kendilerinden beklenemeyeceğine dair AİHM ihlal kararlarına da dikkat çekilmiştir (Çetin Akboğa § 69).

22. Somut olay yukarıda yer verilen ilkeler bakımından değerlendirildiğinde başvurucunun cismani zarar nedeniyle açtığı tazminat davasında maddi zararının davanın açıldığı tarihte belirli olmadığı, bu hususların yargılama sırasında olaya ilişkin alınan bilirkişi raporları neticesinde öğrenildiği görülmüştür. Nitekim başvurucu da bilirkişi raporlarından sonra zararını öğrenip zararının tamamının karşılanması amacıyla ek dava açmıştır.

23. Yukarıda yer verilen tespitler ışığında başvuruya konu olay değerlendirildiğindebilirkişi raporu üzerine zararın miktarını öğrenen başvurucunun açtığı ek davanın zamanaşımından reddedilmesine ilişkin uygulamanın başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla karşılaştırıldığında orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

28. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Samsun 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2012/409, K.2017/258) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERSOY AYTAÇ

B. No: 2020/38768 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38768

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERSOY AYTAÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38768)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Ersoy AYTAÇ

Vekili : Av. Büşra ÇAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kadına yönelik şiddete ilişkin koruyucu ve önleyici tedbirler alınmaması sonucu bir kadının eski eşi tarafından öldürülmesi ve ihmali olan kamu görevlileri hakkında ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. E.B. ile F.V. 14/7/2006 tarihinde evlenmiş ve evliliklerinden 30/6/2009 tarihinde F.B.V. isimli kız çocukları dünyaya gelmiştir. E.B.nin 10/10/2012 tarihinde Kırıkkale 1. Aile Mahkemesinde açtığı boşanma davası 27/3/2013 tarihinde sonlanmış ve çift boşanmıştır. Müşterek çocukları F.B.V.nin velayeti annesi E.B.ye verilmiştir.

3. 5/8/2014 tarihinde F.V.nin kendisine hakaret ettiği gerekçesiyle E.B.nin şikâyette bulunması üzerine Kırıkkale 2. Aile Mahkemesi 13/8/2014 tarihinde 6284 sayılı Kanun kapsamında koruma kararı vermiştir. Hakaret suçu hakkında Kırıkkale 4. Asliye Ceza Mahkemesinde açılan davada ise E.B.nin şikâyetten vazgeçmesi nedeniyle kamu davasının düşürülmesine karar verilmiştir.

4. 18/8/2019 tarihi sabah saatlerinde E.B. ve F.V., kızları F.B.V.nin Kırıkkale'deki bir

dershaneye kaydettirilmesi hakkında görüşmek için buluşmuştur. Taraflar arasında tartışma çıkmış; F.V., E.B.nin boğazını sıkmıştır. Aynı gün F.V. kızı F.B.V. ile ayrıldıktan bir süre sonra taraflar yeniden bir kafede buluşmuş, E.B. ile F.V. arasında yine tartışma çıkmış, E.B. kızını da yanına alarak şikâyetçi olmak için Kırıkkale Emniyet Müdürlüğü Cumhuriyet Şehit Hikmet Kalaç Polis Merkezi Amirliğine (Polis Merkezi) başvurmuştur.

5. E.B.nin Polis Merkezinde yaptığı görüşme aynı tarihli saat 15.00'te hazırlanan tutanak ile kayıt altına alınmıştır. Tutanağa göre E.B. boşandığı eşi F.V. ile çarşıda karşılaşmış ve tartışmıştır. Tartışmalarının ardından E.B., F.V.nin kendisini takip etmesi nedeniyle saat 14.00 sıralarında Polis Merkezine gelmiş ve burada F.V.nin kendisine gönderdiği küfürlü mesajları polis memurlarına göstermiştir. Yaklaşık on beş dakika sonra pencereden dışarı bakarak F.V.nin kendisini takip etmeyi bıraktığını ve uzaklaştığını belirten E.B. Polis Merkezinden gitmek istemiştir. Polis memurları E.B.ye şikâyetçi olması hâlinde müracaatını almaları gerektiğini söylemişse de E.B. daha sonra şikâyetçi olmaya geleceğini beyan ederek Polis Merkezinden ayrılmıştır. Söz konusu tutanakta polis memurları Ş.A., M.İ., Y.Y. ve Y.D.nin imzası olup E.B.nin imzası yoktur.

6. Polis Merkezinden çıktıktan sonra E.B. kızı F.B.V. ile kuaföre gitmiş, sonrasında eve gitmek için dolmuşa binmişlerdir. Dolmuş duraklarının bulunduğu yerde bekleyen F.V. de dolmuşa binmiş, E.B.yi kolundan tutarak dolmuştan indirmiştir. Birlikte L.Lokantasına giden E.B. ve F.V. burada yeniden tartışmışlar bir süre sonra F.V.nin isteği üzerine dışarı çıkmışlar ve lokantanın önünde tartışmaya devam etmişlerdir. F.V.nin E.B.ye eliyle vurmaya başlamasından sonra E.B. lokantaya girmiştir. Lokantanın içinde bağırarak koşan E.B.yi sol eliyle yakalayan F.V. sağ eliyle belindeki bıçağını çıkarmış ve E.B.ye üç kez saplamıştır. Lokantadaki şahıslar araya girerek bıçağı F.V.nin elinden almıştır. Bu sırada F.V. olay yerinden uzaklaşmıştır. Lokantada bulunan tanıklardan birinin cep telefonundan çektiği görüntülere göre F.B.V. annesine doğru gelerek "Anne ölme lütfen!" demiş, E.B. de "Ben ölmek istemiyorum, ambulans!" diye bağırmıştır. Ambulans ile hastaneye kaldırılan E.B. tüm müdahalelere rağmen kurtarılamayarak aynı gün hayatını kaybetmiştir.

7. Olayla ilgili resen soruşturma başlatan Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 19/8/2019 tarihinde bilirkişi eşliğinde otopsi işlemi gerçekleştirmiştir. İşlem sonucu düzenlenen aynı tarihli Ölü Muayene ve Otopsi Tutanağı'nın sonuç bölümünde E.B.nin ölümünün kesici/delici alet yaralanmasına bağlı büyük damar ve iç organ harabiyetinden gelişen iç ve dış kanama sonucu meydana geldiği mütalaa edilmiştir.

8. Başsavcılık, yürüttüğü soruşturma sonunda F.V.nin E.B.yi tasarlayarak ve canavarca hisle nitelikli kasten öldürme suçundan cezalandırılması talebiyle 23/8/2019 tarihinde kamu davası açmıştır. Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde yapılan yargılama tamamlanarak 21/10/2019 tarihinde karar verilmiştir. Kararda nitelikli kasten öldürme suçunun unsurlarının oluşmadığı değerlendirilerek F.V.nin kasten öldürme suçundan müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmedildiği açıklanmıştır. Bu karar istinaf ve temyiz incelemelerinden geçerek 31/3/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Ceza davasında F.V.nin müdafii olarak görevlendirilen başvurucu Ersoy Aytaç 21/10/2019 tarihli şikâyet dilekçesiyle Polis Merkezinde düzenlenen 18/8/2019 tarihli tutanak ile CD Çözüm Tutanağı'nda yer alan saatlerin uyuşmaması ve Olay Tutanağı'nda E.B.nin imzasının olmaması nedeniyle tutanağın gerçeklikten uzak olduğunu iddia ederek ilgili polis memurları hakkında Başsavcılığa suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucu, şikâyet dilekçesinde polis memurlarının ilgili mevzuattan doğan tüm koruyucu ve önleyici önlemleri

talep hâlinde ve/veya resen gözetmekle yükümlü olduğundan bahsettikten sonra eşinden kaçarak kızıyla birlikte Polis Merkezine sığınan dezavantajlı durumdaki E.B.nin korunmasına yönelik ihmal gösterildiğini belirtmiş; ilgili kolluk görevlilerinin cezalandırılması için ceza soruşturması başlatılmasını istemiştir.

10. Başvurucunun suç duyurusunu değerlendiren Başsavcılık ilgili polis memurları hakkında ceza soruşturması başlatmıştır. Soruşturma kapsamında Polis Merkezinin güvenlik kamerası görüntüleri getirtilip 18/8/2019 tarihli tutanakta imzası olan polis memurları Ş.A., M.İ., Y.Y. ve Y.D.nin şüpheli sıfatıyla ifadeleri alınmıştır.

11. Şüpheli Ş.A. beyanında E.B.nin küçük bir kız çocuğuyla Polis Merkezine geldiğini, E.B.yle kendisinin ilgilendiğini, E.B.nin boşandığı eşinin kendisine gönderdiği hakaret içerikli mesajlar için hangi yolu izlemesi gerektiğini sorduğunu, mesajları kızı yanında değilken göstereceğini söyleyip yan odada kendisine gösterdiğini, mesajların hakaret içerikli olup ölüm tehdidine ilişkin bir içeriği olmadığını, E.B.ye hakaret suçunun şikâyete bağlı olup bunu yazılı olarak beyan etmesi hâlinde işlemlere başlayacaklarını söylediğini, E.B.nin düşünüp daha sonra karar vereceğini belirttiğini, ayrıca eşi tarafından tehdit ediliyorsa koruma kararı talebinde de bulunabileceğini söylediğini ancak E.B.nin daha önce koruma kararı uygulatıp bir çözüm alamadığını, koruma tedbiri istemediğini söyleyip camdan dışarıyı dikkatli bir şekilde seyrettiğini, E.B.nin eski eşinin bazen kendisini takip ettiğini, o nedenle oralarda olup olmadığına baktığını söyleyerek Polis Merkezinden ayrıldığını, E.B.nin tehdit edildiğine ilişkin herhangi bir beyanda ve şikâyette bulunmaması nedeniyle herhangi bir işlem yapmadıklarını, E.B. Polis Merkezinden ayrıldıktan sonra bir süre onun takip edilip edilmediğini gözlemlediğini, tutanak saati ile CD İnceleme Tutanağı'nda yer alan saatler arasındaki farklılığın CD İnceleme Tutanağı'nı Polis Merkezinde görevli başka bir polis memurunun düzenlemesi nedeniyle meydana geldiğini, olayda kusurları olmadığını ifade etmiştir.

12. Şüpheliler M.İ., Y.Y. ve Y.D. birbirleriyle uyumlu beyanlarında Polis Merkezine gelen E.B.nin Grup Amirleri Vekili Ş.A. ile görüştüğünü, konuşmalarının içeriğini bilmediklerini, E.B. Polis Merkezinden ayrıldıktan sonra Ş.A.nın kendilerine E.B.nin eski eşinden hakaret içerikli mesaj aldığını, kendisine şikâyetçi olması hâlinde işleyecek prosedürü anlatmasına rağmen şikâyette bulunmadan Polis Merkezinden ayrıldığını söylediğini, Ş.A.nın konuyla ilgili olarak tutanak düzenleyip kendilerine de imzalattığını belirtmiştir.

13. İlgili polis memurları hakkında soruşturma açılmasını karara bağlamakla görevli olan Kırıkkale Valiliği İl İdare Kurulu 18/3/2020 tarihinde şikâyet edilen kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir. Karar, konu hakkında düzenlenen 9/3/2020 tarihli ön inceleme raporuna dayanmaktadır. Raporda, kamera görüntülerine göre E.B.nin olay günü saat 14.20'de Polis Merkezine girdiğinin, saat 14.49'da çıktığının tespit edildiği, Polis Merkezindeki polis memurlarının düzenlediği tutanakta yer alan saat 15.00'in tutanağın düzenlenme saati olduğu belirtilerek güvenlik kamerası görüntülerinin saatiyle tutanak saati arasında uyumsuzluk olmadığı ifade edilmiştir. Raporda ayrıca E.B.nin Ş.A.ya küfür ve hakaret içerikli mesajları gösterdiği, Ş.A.nın E.B.ye suçun şikâyete bağlı olduğunu ve müracaatı olursa işlem yapacaklarını söylediği hâlde E.B.nin şikâyetçi olmadan Polis Merkezinden ayrıldığı, E.B.nin ölümüyle ilgili olarak başlatılan ceza soruşturmasında çocuk F.B.V.nin annesinin babası işinden olmasın diye şikâyetçi olmadığı şeklinde beyanda bulunduğu, E.B. ile F.V. arasındaki mesajlaşma çıktılarının incelenmesinde karşılıklı küfür içerikli mesajlar olduğunun görülüp olay günü saat 14.50 sıralarına kadar tehdit içerikli bir mesaja rastlanmadığı, E.B. ile F.V. arasında 2014 yılında yaşanan hakaret olayı dışında

herhangi bir adli işlem olmadığı hususlarına dikkat çekilmiş; E.B.nin Polis Merkezinden ayrıldıktan sonra Ş.A. tarafından gözlemlendiğinin kamera kayıtlarında görünmesi ve takibi şikâyete bağlı suçlarda mağdura form doldurtulması veya tutanak imzalatılması gibi bir hükmün mevzuatta olmaması gerekçesiyle şüpheli polis memurlarının olay nedeniyle ihmali olmadığı sonucuna varılmıştır.

14. Başvurucunun söz konusu karara karşı yaptığı itiraz, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 3. İdare Dava Dairesi tarafından "ön inceleme raporu ve eki belgelerin, isnat edilen fiilden dolayı Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelik ve yeterlikte olmadığı" gerekçesiyle 20/10/2020 tarihinde reddedilmiştir.

15. Başsavcılık 11/11/2020 tarihinde şüpheliler hakkında soruşturma izni verilmemesi nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

16. Başvurucu, nihai karar olan Ankara Bölge İdare Mahkemesi 3. İdare Dava Dairesinin kararını 17/11/2020 tarihinde öğrenmesinin ardından 17/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Başvurucu; E.B.nin Polis Merkezine gelip eski eşiyle tartıştığını, eski eşinin hakaret ve takip ettiğini bildirdiği hâlde yetkililerin koruyucu ve önleyici tedbirler almadığını, polis memurlarının 6284 sayılı Kanun ve İstanbul Sözleşmesi'nden doğan yükümlülükleri ihlal ettiğini ve ihmalleri sonucu E.B.nin hayatını kaybettiğini, sorumluların ihmalinin tespiti açısından soruşturma yapılmasına izin verilmeyerek yaşam, adil yargılanma ve etkili başvuru hakları ile ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde somut olay sürecini ve insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuatı detaylı olarak aktarılarak yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişiler açısından bu hakka yönelik bir başvurunun ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle ölen kişilerin yakınları tarafından yapılabileceği, başvurucunun ise E.B.nin ölümüyle ilgili olarak Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen yargılamada sanık F.V.nin müdafiii olarak görev yaptığı, somut olay açısından yapılacak değerlendirmede başvurucunun bireysel başvuru yönünden kişi bakımından yetkili olup olmadığı hususunun dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

19. Başvuru, yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

20. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

21. Anayasa Mahkemesine göre bireysel başvuru yolunu işletebilecekler esas itibarıyla ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı güncel bir kişisel hakkı doğrudan etkilenen kişiler (doğrudan mağdur) olmakla birlikte somut olayın koşullarına ve ihlal edilen hakkın niteliğine göre doğrudan mağdur ile arasında

kişisel ve özel bir bağ bulunan, dolayısıyla da Anayasa'nın ihlalinden olumsuz olarak etkilenen veya ihlalin sona ermesinde meşru ve kişisel bir menfaati bulunan kimseler de dolaylı mağdur sıfatıyla bireysel başvuruda bulunabilir (Engin Gök ve diğerleri, B. No: 2013/3955, 14/4/2016, § 47). Nitekim yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişiler açısından bu hakka yönelik bir başvurunun ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle ölen kişilerin mağdur olan yakınları tarafından yapılabileceği gerekçesiyle bugüne kadar, ölenlerin yakınları tarafından yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan birçok başvuru incelenmiştir (ebeveyn için bkz. Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 37; kardeş için bkz. S.K., B. No: 2014/10839, 25/2/2015, § 23; eş için bkz. Ayser Demiralp, B. No: 2013/2849, 7/1/2016).

22. Kendilerinin belirli bir işlemden doğrudan etkilenme tehdidiyle ya da tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını, dolayısıyla potansiyel olarak mağdur olduklarını iddia eden başvurucular ile yalnızca ulusal hukukları değiştirmeyi veya toplumun menfaatinin korunmasını amaçlayan başvurucular arasında dikkatli bir ayrım yapılmalıdır. Bu son bahsedilen türde olan ve içtihatta halk davası (actio popularis) olarak isimlendirilen başvurular, bireysel başvuru hakkı kapsamında kabul edilmemiştir (Tezcan Karakuş Candan ve diğerleri, B. No: 2013/1977, 9/1/2014 § 21; Mahmut Tanal, B. No: 2014/11368, 23/7/2014, § 20; Liberal Demokrat Parti, B. No: 2014/11268, 23/7/2014, § 18). Dolayısıyla bireylerin bireysel haklarının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakları yoktur (Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 20).

23. Yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan eldeki başvuruda başvurucunun dolaylı mağdur sıfatının olup olmadığı başvurucu ile ölen arasındaki kişisel ve özel bağın ne ölçüde sıkı olduğuna bağlıdır. Başvurucu, müteveffa E.B. ile kişisel yakınlığından söz etmemekle birlikte bireysel başvuru formunda ve polis memurları hakkında Başsavcılığa yaptığı suç duyurusunda kadınlara yönelik şiddet sarmalının son bulması için görevi gereği şikâyette bulunduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla ceza davasında maktul E.B.yi öldüren F.V.nin müdafii olan başvurucu, maktul E.B. ile arasındaki kişisel bir yakınlığa dayanmadan salt toplum menfaati için bireysel başvuruda bulunmuştur. Şu hâlde halk davası niteliğindeki başvuruların bireysel başvuru hakkı kapsamında olmadığı da dikkate alındığında başvurucunun mağdur statüsünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALPER ÖZGÜR KARAÇALIOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/3966 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3966

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALPER ÖZGÜR KARAÇALIOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3966)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Alper Özgür KARAÇALIOĞLU

2. Seyit Temel CEYHAN

3. Suzi DEMİRBAĞ

4. Yusuf Alper SÖNMEZ

Vekili : Av. Levent ÖZÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, aynı durumda bulunan profesörler 6400 ek gösterge rakamına tabi olurken askerî üniversite kurumlarından devredilen profesör için 5800 ek gösterge rakamının uygulanmasının mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. 2021/3968, 2021/12085 ve 2021/31336 numaralı başvuruların 2021/3966 numaralı başvuru ile birleştirilmesine Komisyonca karar verilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Mehmet

Fatih Bulucu ([G.K.] B. No: 2019/26274, 27/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Sağlık Bilimleri Üniversitesinde görev yapan askerî üniversite kurumlarından devredilen profesörlerle diğer profesörler arasında uygulanacak ek gösterge rakamı yönünden oluşturulan farklı muameleyle başvurucuya yüklenen külfetin orantılı olduğunun yargı mercilerince yeterince ortaya konulamadığını ve yargı mercilerinin Anayasa'nın 10. maddesine uygun bir inceleme yapmadığını değerlendirmiştir. Bunun yanında başvuruculaların 11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu kapsamındaki ek gösterge rakamına tabi olmalarını engelleyen açık bir düzenleme bulunmadığını da vurgulayarak başvurucunun asker kökenli olmayan öğretim üyelerinden farklı olarak 6400 yerine 5800 ek gösterge rakamına tabi tutulması sebebiyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağını ihlal ettiği sonucuna varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculaların Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesine (E.2020/1484, K.2020/3305) iletilmek üzere Ankara 16. İdare Mahkemesine (E.2019/743, K.2020/417), Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesine (E.2021/357, K.2021/1371) iletilmek üzere Ankara 12. İdare Mahkemesine (E.2019/1495, K.2020/2140), Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesine (E.2020/1568, K.2020/3304) iletilmek üzere Ankara 5. İdare Mahkemesine (E.2019/1472, K.2020/240), Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesine (E.2020/3030, K.2021/226)iletilmek üzere Ankara 15. İdare Mahkemesine (E.2019/1547, K.2020/402) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harcın başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE, 30.000 TL vekâlet ücretinin ise başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VEYSEL SEVMEZ

B. No: 2021/5650 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5650

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEYSEL SEVMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5650)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Veysel SEVMEZ

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikte olduğu ileri sürülen terör saldırısı sonucu meydana gelen yaralanmadan kaynaklanan zararların tazmini istemiyle açılan davada olayın idarenin kusuruyla meydana geldiğine ilişkin iddiaların değerlendirilmemesi nedeniyle yaşam hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde, diğeri postane binasının yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Terör saldırısı nedeniyle yaralanan başvurucu, sevk edildiği hastaneden 45 gün istirahat raporu düzenlenerek 4/6/2013 tarihinde taburcu edilmiştir.

A. Başvurucunun Olaya İlişkin Olarak Açtığı Tam Yargı Davası

3. Başvurucunun hastanede tedavi gördüğü süreçte Reyhanlı Kaymakamlığı 23/5/2013 tarihinde ilgili banka müdürlüğüne müzekkere yazarak meydana gelen yaralanmaya

istinaden afet ve acil durum hesabından başvurucuya 1.000 TL tutarında ödeme yapılması talimatını vermiştir. Başvurucunun 5/6/2013 tarihinde Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yaptığı başvuru, talep edilen zararın karşılandığı gerekçesiyle 6/6/2013 tarihinde reddedilmiştir.

4. Başvurucu, terör saldırısı nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararların tazmini talebinin İçişleri Bakanlığı tarafından zımnen reddi üzerine Hatay İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde tam yargı davası açmıştır. 20/10/2014 tarihli dava dilekçesinde başvurucu; yaralama olayının yaşanmasında idarenin kusuru olduğunu, istihbarat bilgisi bulunmasına karşın önlem alınmadığını, patlama sonucunda çift taraflı diyafram ameliyatı olduğunu, sol ayak ve sağ el hareket kabiliyetini yitirdiğini, hayatı boyunca maruz kalacağı efor kaybının büyük bir üzüntüye neden olduğunu ileri sürerek fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak üzere 1.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

5. Dava sürecinde temin edilen 26/3/2015 tarihli sağlık raporunda başvurucunun söz konusu yaralanmaya bağlı maluliyet oranının %41 olduğu belirtilmiştir.

6. İdare Mahkemesi başvurucunun maddi ve manevi tazminat taleplerini Hatay Valiliği ve İçişleri Bakanlığı yönünden ayrı ayrı değerlendirmek suretiyle davayı neticelendirmiştir. Bu kapsamda İdare Mahkemesi 14/5/2015 tarihli kararıyla, sosyal risk ilkesi uyarınca talebi İçişleri Bakanlığı yönünden kısmen kabul ederek 35.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca Hatay Valiliği yönünden 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca ve taleple bağlı kalınarak 1.000 TL maddi tazminat talebinin kabulüne, İçişleri Bakanlığı yönünden maddi tazminat ve Hatay Valiliği yönünden manevi tazminat taleplerinin reddine karar vermiş; gerekçeli kararda, başvurucunun terör olayının önlenmesi için gereken önlemlerin alınmadığı temelinde ileri sürdüğü idarenin hizmet kusuruna ilişkin iddiası yönünden herhangi bir değerlendirme yapmadan hizmet kusurunun saptanamadığını belirtmiştir.

7. Başvurucu ve davalı idareler karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu; temyiz dilekçesinde ilgili kamu görevlileri hakkında devam eden ceza yargılaması ve bu yargılama kapsamındaki delillere istinaden patlamanın meydana gelmesinde hizmet kusuru olduğunu, uyuşmazlığın 5233 sayılı Kanun uyarınca sosyal risk ilkesi esas alınarak değil 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesi gereğince hizmet kusuru değerlendirmesi yapılarak çözülmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

8. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) temyiz incelemesi neticesinde İdare Mahkemesi kararının maddi tazminatın Hatay Valiliği yönünden taleple bağlı kalınarak kabulüne ilişkin kısmı ile manevi tazminatın İçişleri Bakanlığı yönünden kısmen kabulüne ilişkin kısmının bozulmasına 28/3/2018 tarihinde karar vermiş; kararda öncelikle eylemlerin gerçekleşmesinde idarenin ağır hizmet kusuru bulunduğunun yine idarenin kendi müfettişince hazırlanan ön inceleme raporu, Hatay Valiliği İl İdare Kurulunun soruşturma izni verilmesine ilişkin kararı, Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından hazırlanan iddianameler ve açılan ceza davası ile ortaya konulduğunu, bu nedenle söz konusu patlamalara istinaden açılan maddi ve manevi tazminat taleplerinin 5233 sayılı Kanun kapsamında değil idarenin sorumluluğunun doğrudan ve asli nedeni olan hizmet kusuru ilkesi gereğince karşılanması gerektiğini açıklamıştır.

9. Davalı idarelerin karar düzeltme talebinde bulunması üzerine Daire 19/10/2020 tarihinde

yaptığı inceleme neticesinde karar düzeltme taleplerinin kabulüne, 28/3/2018 tarihli kararın kaldırılmasına ve İdare Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiş; söz konusu kararda İdare Mahkemesi kararının usul ve hukuka uygun olduğuna ilişkin genel nitelikte bir açıklamaya yer vererek 28/3/2018 tarihli Daire kararında belirtilen gerekçeler ve başvurucunun hizmet kusurunun varlığına ilişkin ileri sürdüğü iddialar yönünden bir değerlendirme yapmamıştır.

10. Başvurucu, nihai kararı 22/1/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 18/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemelerinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

B. Olaya İlişkin Olarak Görevi Kötüye Kullanma Suçundan Açılan Kamu Davası

12. Yaşanan terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 2/4/2014 tarihli ön inceleme raporunda Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimlerinin araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgileri de belirtmek suretiyle Hatay Emniyetine bilgi verdiği, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu ve ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

13. İlgili emniyet görevlileri ile mülki idare amirleri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Başsavcılık 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlemiş ve iddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır. Başsavcılığın 7/1/2016 tarihinde aynı suça ilişkin olarak hazırladığı ikinci iddianamenin kabulüyle açılan kamu davası ilk ceza davası ile birleştirilerek görülmüştür.

14. İşbu bireysel başvuru yapıldığında derdest olan kamu davası, inceleme devam ederken neticelenmiştir. Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesinin 1/6/2021 tarihli kararıyla, dönemin Hatay İl Emniyet Müdürü R.K., Hatay İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Müdürlüğü (TEM) Şube Müdürü N.E. ve Reyhanlı İlçe Emniyet Müdürü M.B.nin neticeten 8 ay 10 gün hapis cezası ile tecziyelerine ancak hükmedilen cezaların ertelenmesine karar verilmiştir. Kararda, gelen bir telefon ihbarı üzerine Millî İstihbarat Teşkilatınca (MİT) hazırlanan ve bombalama eyleminin yapılacağı patlayıcı yüklü iki araç ile ilgili marka, renk ve plaka gibi somut bilgiler içeren 10/5/2013 tarihli ve 2013/32 sayılı eylem ihbarı notunun Hatay İl Emniyet Müdürlüğüne teslim edilmesine ve evrakın nöbetçi memur tarafından taranarak ilgili birimi olan TEM Şubesi ve İlçe Emniyet Müdürlüklerine POL-NET olarak isimlendirilen bilişim sistemi üzerinden gönderilmesine rağmen bu istihbari bilgiye emniyet görevlilerinin yeterli ilgiyi göstermediği ve eyleme karşı yeterli tedbir almadığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca bu patlama olayı öncesinde 23/10/2012 tarihinden itibaren İl Emniyet Müdürlüğüne MİT tarafından bombalı eylemler ve eylemi gerçekleştirecek şahıslar ile iltisaklarını içeren birçok istihbari bilgi iletildiği ancak bu bilgilerin yeterince değerlendirilmediği kabul edilmiştir. Anılan mahkûmiyet hükümleri istinaf incelemesinden geçerek 7/11/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu başvuru formunda; gerçekleşen terör eylemine dair riskten haberdar olan

kamu makamlarının saldırıyı önlemek adına gerekli önlemleri almaması nedeniyle yaşam hakkının, olaya ilişkin olarak hazırlanan teftiş raporu ile bir kısım kamu görevlisi hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında yapılan tespitler idarenin ağır hizmet kusurunu ortaya koymasına rağmen İdare Mahkemesinin uyuşmazlığı sosyal risk kapsamında ele alması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yasal şartları oluşmadığı hâlde karar düzeltme taleplerinin kabulü ile kanunilik ilkesinin, benzer olaylara ilişkin olarak verilen farklı yargısal kararlar nedeniyle hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucu lehine hükmedilen maddi ve manevi tazminatın mağdur sıfatını kaldırıp kaldırmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Esasa ilişkin olarak somut olay süreci, insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarılmış; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında hizmet kusuru iddiasının yargısal süreçte tartışılmaması nedeniyle mağdur sıfatının devam ettiğini belirtmiş ve başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

17. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkün olup bu inceleme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü nitelikte olup olmadığı, maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçları değerlendirilmelidir (Mehmet Karadağ, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Yasin Ağca, B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 10, 109). Başvuruya konu terör saldırısı, Reyhanlı ilçesinin merkezî yerlerinde bomba patlatılması suretiyle gerçekleşmiş olup öldürücü niteliği konusunda şüphe bulunmayan bu saldırı nedeniyle çok sayıda kişi hayatını kaybetmiş; aralarında başvurucunun da olduğu çok sayıda kişi yaralanmıştır. Bu nedenle somut başvuruda yaşam hakkının uygulanabilir olduğu sonucuna varılmıştır.

18. Başvurucunun bütün şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediği, açtığı tazminat davasında da aksi yöndeki olgulara rağmen herhangi bir açıklama yapılmadan idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşıldığına yöneliktir. Dolayısıyla başvurucu, yaşam hakkının usul boyutu yanında devletin kusuru nedeniyle gerçekleşen terör saldırısı sonucu yaralandığından yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ne var ki bu iddia hakkında değerlendirme yapılmasına imkân sağlayacak nitelikteki kanıt, Anayasa Mahkemesinin elinde bulunmamaktadır. Bu nedenle yaşam hakkı kapsamında yapılacak inceleme yaşam hakkının usul boyutuyla sınırlı olacaktır (benzer değerlendirmeler için bkz. Hasan Kılıç, B. No: 2018/22085, 27/1/2021, İbrahim Kanbal, B. No: 2019/6690, 16/3/2022 ve Bülent Köreği, B. No: 2021/21941, 11/6/2024).

19. Anayasa Mahkemesi Hasan Kılıç (aynı kararda bkz. §§ 41-43) başvurusunda, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk uyarınca başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

20. Ayrıca başka herhangi bir kabul edilemezlik nedeni tespit edilmeyen somut başvuruda açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekir (Perihan Uçar ve Diğerleri B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş, B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

22. Somut olayda İdare Mahkemesinin kararında (bkz. § 6) -aynen aktarılacak olursa- "dava dosyası incelendiğinde, olayın bir terör eylemi olduğunun anlaşılması (idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığının tespit edilmesi)" ifadeleri kullanılmış ancak idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığı yönündeki bu kanaate nasıl ulaşıldığına dair bir gerekçeye yer verilmemiştir. İdare Mahkemesi bu kabulden hareketle uyuşmazlığı, kusur sorumluluğuna ilişkin genel hükümler çerçevesinde değil 5233 sayılı Kanun ve sosyal risk ilkesi kapsamında çözmüştür. Kararın onanmasına yönelik Danıştay kararında da (bkz. § 9) hizmet kusuruna ilişkin herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiş - aynen aktarılacak olursa- "kararın düzeltilmesi dilekçesinde ileri sürülen nedenler...uygun bulunduğundan, karar düzeltme isteminin kabulü"ne karar verilerek bozma yönündeki temyiz ilamı kaldırılmış ve "...ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir." denilerek temyiz isteminin reddine karar verilmiştir. Oysa İdare Mahkemesi kararının bozulmasına yönelik -karar düzeltme yolu ile kaldırılmış olan- Danıştay kararında (bkz. § 8) gerekçelerine de yer verilmek suretiyle meydana gelen patlamalarda hizmet kusurunun bulunduğu belirtilerek maddi ve manevi tazminat isteminin hizmet kusuruna dayanılarak tazminat hukukunun genel ilkelerine göre değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

23. Mülkiye müfettişi tarafından hazırlanan ön inceleme raporundaki tespitler doğrultusunda verilen soruşturma izni üzerine ilgili emniyet personeli hakkında görevi ihmal suçundan kamu davası açılmıştır. İdare Mahkemesi nezdinde açılan tam yargı davasında bahsi geçen ceza yargılaması sürecinin tamamlanması beklenmediği gibi ne bu ceza yargılaması sürecinde elde edilen deliller ne de mülkiye müfettişi inceleme raporu irdelenmiştir. Yürütülen ceza yargılaması neticesinde terör olayında ihmalleri tespit edilen dönemin il emniyet müdürü ile TEM şube müdürü ve ilçe emniyet müdürünün hapis cezası ile tecziyelerine karar verilmiştir (bkz. § 14). Ceza yargılaması neticesinde ulaşılan sonuç bombalama eyleminin yapılacağı patlayıcı yüklü iki araç ile ilgili marka, renk ve plaka gibi somut bilgileri içeren istihbari bilgiye yeterli önem gösterilmediği ve eyleme karşı yeterli tedbir alınmadığı şeklindedir.

24. Anayasa Mahkemesi, benzer bir terör saldırısına ilişkin olarak verdiği Hasan Kılıç kararında mahkemelerce uyuşmazlığın çözümü için gerekli delillerin toplanması ve iddialarının karşılanması hususlarında Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği dikkat ve özende bir inceleme yapılmadığı gerekçesiyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu nedenle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

27. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

28. Öte yandan başvurucunun İdare Mahkemesinin maddi tazminat talebini süre yönünden reddetmesi ve aleyhe vekâlet ücretine hükmetmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının İdare Mahkemesi kararında süre yönünden redde ilişkin bir hüküm bulunmaması nedeniyle incelenmesi gerekli görülmemiştir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL

EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay 1. İdare Mahkemesine (E.2014/1779, K.2015/1119) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CİNER MEDYA TV HİZMETLERİ A.Ş.

B. No: 2021/10820 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/10820

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CİNER MEDYA TV HİZMETLERİ A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/10820)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Ciner Medya Televizyon Hizmetleri A.Ş.

Vekili : Av. Zişan KASAR YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sahibi olduğu televizyon kanalında yayımlanan bir programda geçen ifadelerden dolayı başvurucu hakkında idari yaptırım uygulanması nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Süreç

2. Başvurucu olayların meydana geldiği tarihte "Haber Türk" logosuyla yayın yapan medya hizmet sağlayıcı bir kuruluştur. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) 2/12/2020 tarihinde; başvurucuya ait televizyon kanalında 28/11/2020 tarihinde saat 19.58'de yayımlanan "Gerçek Fikri Ne" isimli programda 15/2/2011 tarihli ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan "Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve inkılaplarına aykırı olamaz." ilkesinin ihlal edildiğinden bahisle başvurucu hakkında aynı Kanun'un 32. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca 309.684 TL idari para cezası ve ihlale konu

program yayınının beş kez durdurulması yaptırımı uygulanmasına karar vermiştir. Program içeriğinin idari yaptırımlara konu ve Tank Palet Fabrikasının ele alındığı kısmında özetle Devletin ordusunun Katar'a satıldığı yönünde imalar bulunduğu görülmektedir.

3. Başvurucu, idari işlemin iptali için dava açmış; aynı zamanda yürütmenin durdurulması talebinde bulunmuştur. Davanın görüldüğü Ankara 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 31/12/2020 tarihinde "davalı idarenin savunması ve ara karara cevabı alınıp ya da savunma ve ara kararına cevap verme süresi geçip yeni bir karar verilinceye kadar" dava konusu işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Akabinde idarenin savunması alındıktan sonra İdare Mahkemesi 25/1/2021 tarihinde "...'idarî işlemin açıkça hukuka aykırı olması' ve 'idarî işlemin uygulanması hâlinde telâfisi güç veya imkânsız zararların doğması' şartlarının birlikte gerçekleşmediği anlaşıldığından" yürütmenin durdurulması talebinin reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu, yürütmenin durdurulması talebinin reddine yönelik karara itiraz etmiş dosyanın görüldüğü Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi 18/2/2021 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 23/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 18/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

6. İptal davasının görüldüğü Ankara 2. İdare Mahkemesi 27/10/2021 tarihinde "... yukarıda bazı bölümlerine yer verilen üç saatlik programa ait CD kaydının tamamı incelendiğinde sunucunun 6 kez program konuğu A.M.B'nin kullandığı ifadenin düzeltilmesi için müdahalede bulunduğu, çaba sarf ettiği, 'Ordu Satıldı' kelimesinin ifadesinin birincil olarak çağrıştırdığı, söylediği anlamın hakikaten zor ve kabul edilemez olduğunun sunucu tarafından açıkça beyan edilerek konuğa düzeltme yaptırıldığı ve konuğuna kullandığı ifadeleri geri aldırdığı, ancak davalı idarece işleme dayanak alınan ''izleme ve değerlendirme raporunda'' programın sadece 4dakika 30 saniyesi dikkate alınarak program sunucusunun kalan süre içerisindeki müdahalelerinin değerlendirilmediği, programın canlı yayınlanan bir tartışma programı olduğu, sözlerin konuk tarafından söylendiği, konuk A.M.B'nin konuşmalarının kendi kişisel görüşleri olduğu, program sunucusu ve diğer konuşmacılar tarafından desteklenmediği, paylaşılmadığı ve program sunucusu tarafından kullanılan ifadenin geri aldırıldığı hususları birlikte göz önüne alındığında davacı medya hizmet sağlayıcı kuruluşun.. yayın ilkesini ihlal ettiğinden söz etmenin mümkün olmadığı" gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

7. İdarenin istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesinin 2/3/2020 tarihli kararıyla, temyiz talebi ise Danıştay Onüçüncü Dairesinin 9/5/2022 tarihli kararıyla reddedilmiş ve İdare Mahkemesinin kararı kesinleşmiştir.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; programda geçen ifadelerin siyasi eleştiriden ibaret olduğunu ve orduyu hedef almadığını, ifadelerin bir kısım olguya dayalı olarak konuklar tarafından dile getirildiğini, yargı makamlarının kararlarında yürütmenin durdurulması talebinin reddine yönelik kanuni ifadeler dışında somut bir gerekçe yer almadığını iddia etmiştir. Başvurucu

ayrıca idari para cezası ve yayın durdurma cezası nedeniyle hem maddi kayıp hem de seyirci ve piyasa kaybı yaşadığını iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; nihai olarak başvurucu Şirket hakkındaki idari para cezasının iptal edildiği, mevcut başvuruda başvurucunun ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüş yazısında yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Başvuru, ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için öngörülen idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir. Asıl olan, hak ve özgürlüklere kamu otoritelerince saygı gösterilmesi ve olası bir ihlal durumunda bunun idari ve/veya yargısal olağan yollarla giderilmesidir. Bu nedenle bireysel başvuru yoluna ancak kanunda öngörülen olağan yollar tüketilmesine rağmen ihlalin ortadan kaldırılamadığı durumlarda gidilebilir (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 29; Kristal-İş Sendikası [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, § 30; İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, B. No: 2016/23696, 8/6/2021, § 30).

13. Bununla birlikte tüketilmesi gereken başvuru yolları; başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yollarını ifade etmektedir. Ayrıca başvuru yollarını tüketme kuralına uygunluğun denetlenmesinde somut başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda yalnızca hukuk sisteminde birtakım başvuru yollarının varlığının değil aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun başvuru yollarının tüketilmesi noktasında kendisinden beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 28; Kristal-İş Sendikası, § 31; İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, § 31).

14. Somut olayda başvurucu, RTÜK'ün idari para cezası ve yayın durdurma cezasına yönelik kararına karşı yürütmenin durdurulması talebiyle iptal davası açmıştır.Başvurucunun yürütmenin durdurulması talebi reddedilmiştir. İdare Mahkemesi yürütmenin durdurulması talebinin reddine yönelik kararında dava konusu işlemin hukuka açıkça aykırı olmadığını ve telafisi güç ve imkânsız zararların doğmasına sebep olmayacağını belirtmiştir.

15. Anayasa Mahkemesinin Hakan Yıldız ([GK], B. No: 2014/8804, 1/12/2016, § 36) kararında da belirtildiği üzere yürütmenin durdurulması müessesesi anayasal bir değer ve öneme sahip olmakla birlikte yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) bağlamında uyuşmazlığın esasının karara bağlanması mahiyetinde olmadığından bireysel başvuru yönünden yürütmenin durdurulmasına karar verilmemesi veya yürütmenin durdurulmasına dair kararın uygulanmaması ancak uyuşmazlığın sonunda verilen kararı anlamsızlaştırması hâlinde incelenebilecektir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Kristal-İş Sendikası ([GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, §§ 35-46) kararında da grevin ertelenmesine dair Bakanlar Kurulu kararının yürütmesinin durdurulması isteminin reddedilmesi üzerine yapılan bireysel başvuruyu, anılan uyuşmazlığın esasının karara bağlanmasını beklemenin sendika hakkının kullanılmasını anlamsızlaştıracağını belirterek yürütmenin durdurulmasının reddine ilişkin başvuruyu esastan incelemiştir. Anayasa Mahkemesi aynı yaklaşımı Birleşik Metal İşçileri Sendikası (B.

No: 2015/14862, 9/5/2018, §§ 29-31) kararında da sürdürmüştür.

16. Yukarıda belirtilen kararlarda olduğu gibi bazı hâllerde başvuru yolunun tüketilmesi, başvurucunun maddi hakkına yönelik ihlalin giderilmesi açısından bir etki oluşturmayabilir. Başka bir deyişle başvurulacak yol etkisizse ya da başvuru yolunun tüketilmesinin beklenmesi maddi hakkının kullanılmasını anlamsızlaştıracaksa anayasal haklara saygı ilkesi Anayasa Mahkemesinin bu başvuruları incelemesini gerektirebilir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi, henüz yürütmenin durdurulması aşamasındaki bir başvuruda, başvurunun esasının incelenip incelenmeyeceğine somut olayın özelliklerine göre karar verir (benzer değerlendirmeler için bkz. Delil Dogan Polat, B. No: 2021/46126, 22/11/2023, § 14).

17. Başvurucu, RTÜK tarafından uygulanan cezalar nedeniyle ilk derece mahkemesinin yürütmenin durdurulması talebini reddetmesi nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğini iddia etmektedir. Başvurucu ayrıca yayın durdurma cezası nedeniyle seyirci ve piyasa kaybı yaşadığını da ileri sürmüştür. Bu durumda başvurucunun, yürütmenin durdurulması talebinin kesin olarak reddine dair yargısal kararı bireysel başvuruya konu ettiği anlaşılmakla, Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararlarda göstermiş olduğu yaklaşıma göre, konunun esasını maddi hakla bağlantılı olarak ele alma ihtimali bulunmaktadır. Ancak bu yaklaşım, yürütmeyi durdurma talebinin reddine dair her kararın Anayasa Mahkemesince esastan inceleneceği anlamına gelmemektedir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin bir konunun esasıyla ilgili başvuru yolları henüz tüketilmeden bir başvuruyu kabul edip incelemesi kural olarak mümkün değildir. Nitekim yürütmeyi durdurma talebinin karara bağlandığı aşamada henüz uyuşmazlığın esası karara bağlanmamıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Delil Dogan Polat, § 15)

18. Gerçekten de başvurucu hakkında idari dava kapsamında işin esasına yönelik olarak verilecek bir iptal kararı, anılan programın yayın durdurma cezasının icra edildiği süre içinde tekrar yayımlanma imkânını canlandırmayacaktır. Bununla birlikte başvurucunun anılan yaptırımlardan ötürü yaşadığı mağduriyetin gidermek için açtığı iptal davasının sonucunu bekleyerek olası bir iptal kararı neticesinde tam yargı davası açıp zararlarını tazmin etme imkânı bulunmaktadır. İfade ve basın özgürlüklerinin ihlaline yönelik olarak verilecek bir iptal kararı sonrası açılacak tam yargı davası başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte bir dava yoludur.

19. Bu kapsamda başvurucunun anılan yaptırımlardan ötürü yaşadığı mağduriyeti gidermek için açtığı iptal davasının sonucunu bekleyip olası bir iptal kararı neticesinde tazminat davası açarak zararlarını tazmin etme imkânı bulunmaktadır. Nitekim başvurucu tarafından açılan iptal davasında da İdare Mahkemesi başvurucunun yürütmeyi durdurma talebini reddetmiş ancak uyuşmazlığın esasını başvurucunun lehine olacak şekilde iptal ile sonuçlandırmıştır. Bu aşamadan sonra başvurucunun yapması gereken, verilen iptal kararı doğrultusunda tam yargı davası açarak zararlarını tazmin etme yoluna gitmektir.

20. Kaldı ki başvurucu, somut olayda mağduriyetinin giderilmesine dair etkili yolun yürütmenin durdurulması talebi olduğuna yönelik makul bir iddiada bulunmamış, hakkında uygulanan idari yaptırımların ifade ve basın özgürlüklerinin ihlaline neden olduğunu belirtmekle yetinmiştir. Başvurucu, yürütmenin durdurulması talebinin reddedilmesi ile gerçekte ne tür telafisi imkânsız bir zarara uğradığına dair bir açıklamada bulunmamıştır.

21. Bu kapsamda yürütmenin durdurulması taleplerinin reddi üzerine yapılan bireysel başvurularda esas davanın sonuçlanmasının beklenmesi hakkın kullanımını önemli ölçüde

anlamsızlaştırmıyorsa başvuru yollarının tüketilmediği kabul edilmelidir. O hâlde iptal davasının esastan karara bağlanmasının beklenmesi, somut olayın koşullarında Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası anlamında tüketilmesi gereken bir yol olarak nitelendirilmelidir.

22. Sonuç olarak olağan kanun yolu olan iptal davasının esastan karara bağlanmasını beklemeksizin ve akabinde tam yargı davası açma yoluna gitmeksizin yürütmenin durdurulması talebinin reddi üzerine bireysel başvuruda bulunduğu görülen başvurucunun mevcut koşullarda ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiası yönünden makul bir başarı şansı sunan ve çözüm sağlayabilecek olan başvuru yolunu tüketmediği değerlendirilmiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğü ile basın özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELMA EROĞLU

B. No: 2021/12262 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/12262

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELMA EROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/12262)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Selma EROĞLU

Vekili : Av. Tamer AKGÖKÇE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir meslek odasının genel kurul divanı üyelerine yönelik olarak sosyal medya paylaşımı nedeniyle meslek odası üyesine verilen disiplin cezasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/2/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu süresi içerisinde Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu; makine mühendisi olup olayların meydana geldiği tarihte Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Makina Mühendisleri Odasına (Oda) kayıtlı olarak çalışmaktadır.

6. TMMOB'nin 31/5/2018-3/6/2018 tarihleri arasında 45. Olağan Genel Kurulu gerçekleştirilmiştir.

7. TMMOB'nin anılan toplantısı devam ederken 1/6/2018 tarihinde başvurucu sosyal medya hesabında, TMMOB eski başkanı M.S. ile kadın üyelerden oluşan TMMOB 45. Olağan Genel Kurul Divanının görev ifa ederken çekilen bir fotoğrafı ile kamuoyunca tanınan A.O.nun kadınlarla birlikte bir ziyafet masası etrafında göründükleri bir fotoğrafı yan yana koyarak "ilk fotograftaki erkek tmmob eski başkanı [s.] ikinci fotograftaki ise malumunuz. iki fotoğraf arasında fark görebiliyor musunuz? kadınlara ragmen maalesef ki demokratik kitle örgütümüzün genel kurul divanı, [s.yi] aklama kuruluna dönüşmüş! #BIKTIK #YETER #SIKILDIK #TAMAM" şeklinde tweet atmıştır.

8. Anılan yazı içeriğindeki ifadeleri nedeniyle TMMOB Oda Yönetim Kurulunun 26/6/2018 tarihli kararıyla başvurucu hakkında soruşturma başlatılmıştır. Disiplin soruşturması sonucunda başvurucuya Oda Onur Kurulunun 9/3/2019 tarihli kararıyla "15 gün süreyle meslekten men" cezası uygulanmıştır. Kararda, başvurucunun sosyal medya hesabında yaptığı paylaşımları ile bağlı olduğu meslek birliğinin bir organı olan genel kurul divanı üyelerine yönelik olarak çirkin benzetmelerde bulunduğu, bu suretle meslek birliğine bağlı tüm üye ve delegelerin iradelerine haksız bir şekilde saldırdığı, bu eylemlerinin bağlı olduğu meslek birliğinin etkinliğini olumsuz etkilediği belirtilmiştir.

9. Bu karar Oda Yüksek Onur Kurulunun 13/4/2919 tarihli kararıyla onanmıştır. Başvurucu bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

10. İdare Mahkemesi davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, kamusal bir tartışmaya katkı sunma kapasitesi olmaksızın başkaları için temelsiz biçimde yaralayıcı nitelik taşıyan, saldırgan ve yakışıksız ifadelerden kaçınma yükümlülüğünün söz konusu olması karşısında ifade özgürlüğünün kullanımında sahip olduğu görev ve sorumluluklara uygun hareket etmeyen başvurucunun ilgili paylaşımı ve açıklamaları nedeniyle cezalandırılmasının kişilerin itibarının korunması ile meslek odalarının ve üst kuruluşlarının otoritesinin sağlanması açısından zorunlu toplumsal ihtiyacı karşıladığını, dolayısıyla demokratik toplum gereklerine aykırılık içermediğini, başvurucunun kamuoyuna yönelik herkese açık bir şekilde yaptığı paylaşımın ve paylaşım altındaki açıklamalarının ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir. Başvurucunun istinaf talebi reddedilerek karar kesinleşmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 21/1/2021 tarihinde öğrenmiş ve 18/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. İncelenen bireysel başvurunun yapıldığı tarihte 27/1/1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu'nun 26. maddesi şöyledir:

''Odalara kayıtlı meslek mensuplarından bu kanuna aykırı hareketleri görülenlerle, meslekle alakalı işlerde gerek kasten ve gerekse ihmal göstermek suretiyle zarara sebebiyet veren veya akdettiği mukavalelere riayet etmiyen veyahut meslek şeref ve haysiyetini muhil durumları tesbit olunanlara kayıtlı bulundukları oda haysiyet divanınca aşağıda yazılı

inzibati cezalar verilir:

a) Yazılı ihtar;

b) (25) liradan (100) liraya kadar para cezası;

c) (100) liradan (1 000) liraya kadar para cezası;

ç) 15 günden 6 aya kadar serbest sanat icrasından men'i;

d) Odadan ihraç.

Bu cezaların verilmesinde sıra gözetilmez. Ancak sebep teşkil eden hadisenin mahiyet ve neticelerine görebu cezalardan biri tatbik olunur.''

13. Aynı Kanun'un 27. maddesi şöyledir:

"Haysiyet divanları tarafından verilen yazılı ihtar ve (100) liraya kadar para cezaları kati olup. ancak 26 ncı maddenin (c, ç, d) bentlerinde yazılı cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde ve oda idare heyeti yoliyle Yüksek Haysiyet Divanına itiraz olunabileceği gibi, bu cezalar Yüksek Haysiyet Divanının tasdikından geçirilmedikçe de tatbik olunamaz.''

14. Aynı Kanun'un 28. maddesi şöyledir:

"Odadan ihraç edilenler süresiz olarak, sanat icrasından geçici olarak men edilenler ise, men süresi içinde; hiçbir şekil ve biçimde mesleki faaliyette bulunamazlar. Bunlar Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği tarafından derhal bütün ilgili yerlere ve kuruluşlara duyurulur.''

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 8/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

16. Başvurucu; paylaşılan fotoğrafta yer alan Divan Başkanı M.S.nin, 4. TMMOB Kadın Kurultaylarında eleştirilere rağmen açılış konuşmasını yapmakta ısrar ettiğini, bu davranışın başvurucunun da içerisinde yer aldığı kadın grubunca tepkiyle karşılandığını ve protestoya dönüştüğünü, anılan kişinin bu olay nedeniyle kadın mühendisleri provokatör olarak ilan ettiğini, olayın bu süreçle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini, genel kurul öncesinde de aynı kişinin benzer davranışlarda bulunduğunu ileri sürerek ifade özgürlüğü ile verilen cezanın orantısızlığı nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Bakanlık görüşünde, somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğü hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

18. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevapta, daha ağır nitelikteki yazı ve paylaşımların dahi ifadelerin özgürlüğü kapsamında değerlendirildiğini ileri sürerek başvuru formundaki beyanlarını tekrarladığını belirtmiştir.

B. Değerlendirme

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

20. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar..."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

22. Bağlı olduğu meslek odasının yönetimi hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımı nedeniyle başvurucuya "15 gün süreyle meslekten men" cezası verilmiş, başvurucunun bu işleme karşı açtığı dava reddedilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun yazdığı yazı nedeniyle meslekten geçici men cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olarak kabul edilmesi gerekir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

23. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

24. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Genel İlkeler

25. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin "ancak kanunla" sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında korunan bir hakka yapılan bir müdahalenin kanunilik şartını sağladığının kabul edilebilmesi için Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca söz konusu müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35).

26. Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kez temel hak ve özgürlüklerin

sınırlandırılmasında kanunilik ölçütünün ilk olarak şeklî bir kanunun varlığını gerekli kıldığını belirtmiştir (Tuğba Arslan, § 96; Fikriye Aytin ve diğerleri, B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 34). Bir yasama işlemi olarak kanun TBMM'nin iradesinin ürünüdür ve TBMM tarafından Anayasa'da öngörülen kanun yapma usullerine uyularak yapılan işlemlerdir. Bu anlayış temel hak ve özgürlükler alanında önemli bir güvence sağlar (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 54; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş., § 36).

27. Fakat kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirir ve bu noktada kanunun niteliği önem kazanır. Bu anlamıyla kanunilik ölçütü, sınırlamaya ilişkin kuralın erişilebilirliğini ve öngörülebilirliği ile kesinliğini ifade eden belirliliğini garanti altına alır (Metin Bayyar ve Halkın Kurtuluş Partisi [GK], B. No: 2014/15220, 4/6/2015, § 56; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 55; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş., § 37).

28. Belirlilik, bir kuralın keyfîliğe yol açmayacak bir içerikte olmasını ifade eder. Temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin kanuni düzenlemenin içerik, amaç ve kapsam bakımından belirli ve muhataplarının hukuksal durumlarını algılayabilecekleri açıklıkta olması gerekir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu birtakım güvenceler içermesi gereklidir. Bir kanuni düzenlemede hangi davranış veya olgulara hangi hukuksal sonuçların bağlanacağı ve bu bağlamda kamusal makamlar için nasıl bir müdahale yetkisinin doğacağı belirli bir kesinlik ölçüsünde ortaya konmalıdır. Bu durumda bireylerin hak ve yükümlülüklerini öngörerek davranışlarını bu doğrultuda tanzim etmeleri olanaklı hâle gelebilir (Hayriye Özdemir, §§ 56, 57; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 56; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş., § 38; Metin Bayyar ve Halkın Kurtuluş Partisi, § 57; norm denetimine ilişkin kararlarda belirliliğe ilişkin açıklamalar için çok sayıda karar arasından bkz. AYM, E.2009/51, K.2010/73, 20/5/2010; AYM, E.2011/18, K.2012/53, 11/4/2012).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

29. Somut olayda başvurucuya verilen disiplin cezasının dayanağı 6235 sayılı Kanunun 26. maddesidir. Anayasa Mahkemesi 22/3/2023 tarihli ve E.2023/53, K.2023/49 sayılı kararı ile söz konusu hükmü Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal etmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

4. İtiraz konusu kuralla Türk mühendis ve mimarları odaları haysiyet divanının 6235 sayılı Kanun'a aykırı hareketleri görülenlerle, meslekle alakalı işlerde gerek kasten ve gerekse ihmal göstermek suretiyle zarara sebebiyet veren veya akdettiği sözleşmelere uymayan veyahut meslek şeref ve haysiyetini ihlal eden durumları tespit olunan meslek mensupları (yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarlar) hakkında fiil ve hareketlerinin niteliğine göre yazılı ihtar, (25) liradan (100) liraya kadar para cezası, (100) liradan (1.000) liraya kadar para cezası, 15 günden 6 aya kadar serbest sanat icrasından meni ve odadan ihraç şeklinde düzenlenen disiplin cezalarından birinin uygulanacağı, bu cezaların verilmesinde sıra gözetilmeyeceği ancak sebep teşkil eden hadisenin nitelik ve neticelerine göre bu cezalardan birinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

5. Anayasa Mahkemesi 22/9/2021 tarihli ve E.2021/16, K.2021/62 sayılı kararında 25/1/1956 tarihli ve 6643 sayılı Türk Eczacıları Birliği Kanunu'nun eczacı odaları haysiyet divanının görev ve yetkilerini düzenleyen 30. maddesinin ilgili kısmını incelemiş ve söz konusu kuralın eczacı odaları haysiyet divanının meslek mensupları hakkında disiplin cezası uygulama yetkisini kullanmaları sırasında bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede imkân tanımadığı gerekçesiyle kuralı Anayasa'nın 2. maddesine aykırı bularak iptal etmiştir.

6. Anılan kararda ilk olarak kuralda eczacılar hakkında uygulanabilecek disiplin cezaları sayılmakla birlikte söz konusu maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinde sayılan hâllerde hangi disiplin cezasının uygulanacağına ilişkin bir düzenlemenin bulunmadığı tespit edilmiştir (AYM, E.2021/16, K.2021/62, 22/9/2021, § 17).

7. Bu kapsamda haysiyet divanının kendisine intikal eden bir dosyada yer alan eylemin söz konusu kuralda sayılan hâllerden birisinin kapsamına girdiği kanaatine varması durumunda yine maddenin birinci fıkrasında sayılan disiplin cezalarından herhangi birisine hükmedebileceği, haysiyet divanının, hangi fiile hangi cezayı uygulayacağı konusunda herhangi bir kayıt ve şartla bağlı olmayıp tamamen serbest bırakıldığı, kuralda eczacılar hakkında disiplin cezası uygulanabilecek hâller sayılmakla ve disiplin cezaları da gösterilmekle birlikte maddede sayılan disiplin suç ve cezaları arasında yeterli bağlantının kurulamadığı, bu çerçevede disiplin cezasını gerektiren eylemin gerçekleşmesi durumunda fiil ve hareketin niteliğine göre disiplin cezalarının verilebileceği öngörülmekle birlikte bu ölçütün disiplin cezasının muhatapları açısından yeterli bir hukuki güvence sağlamadığı belirtilmiştir (AYM, E.2021/16, K.2021/62, 22/9/2021, § 18).

8. Öte yandan kuralda "Haysiyet divanı bu cezaların verilmesinde sıra gözetmeksizin geniş takdir hakkını haizdir." denilmek suretiyle disiplin cezasının belirlenmesi konusunda haysiyet divanına sınırsız bir takdir yetkisinin tanındığı, bu bağlamda kuralın haysiyet divanına disiplin cezasını gerektiren eylemin gerçekleşmesi durumunda kuralda yer alan disiplin cezalarından istediğini uygulayabilme yetkisini tanımakta olduğu, haysiyet divanının bu yaptırımı uygularken anılan Kanun'da öngörülen sırayı gözetme zorunluluğuna da tabi tutulmadığı ifade edilmiştir (AYM, E.2021/16, K.2021/62, 22/9/2021, § 19).

9. Bu tespitlerden hareketle kuralla haysiyet divanına tanınan yetkinin somut olayın özelliklerine, eylemin ağırlığına, oluşan zararın büyüklüğüne göre kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanılmasını sağlamanın yanında işlenen disiplinsizlik eylemi ile tayin edilen disiplin cezası arasında adil bir dengenin gözetilmesini sağlayacak gerekli ve yeterli mekanizmaların kurulmadığı, bu nedenle kural kapsamında verilecek disiplin cezaları bakımından keyfî yorum ve uygulamalara karşı hukuki güvencenin sağlanmadığı sonucuna varılmıştır (AYM, E.2021/16, K.2021/62, 22/9/2021, § 20).

10. Bakılmakta olan itiraz başvurusunda Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen kural bakımından yapılacak anayasallık denetiminin konusunu da benzer şekilde, Türk mühendis ve mimarları odaları haysiyet divanının meslek mensupları hakkında disiplin cezası uygulama yetkisini kullanmaları sırasında bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede imkân tanınıp tanınmadığı hususu oluşturmaktadır.

11. Bu kapsamda itiraz konusu kural bakımından da Anayasa Mahkemesinin anılan 22/9/2021 tarihli ve E.2021/16 ve K.2021/62 sayılı kararından ayrılmayı gerektirir bir durum

bulunmadığından 6643 sayılı Kanun'un 30. maddesinin ilgili kısmının Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir."

30. Anılan kararda, söz konusu kural ile disiplin cezası arasında adil bir dengenin gözetilmesini sağlayacak gerekli ve yeterli mekanizmaların kurulmadığı, bu nedenle kural kapsamında verilecek disiplin cezaları bakımından keyfî yorum ve uygulamalara karşı hukuki güvencenin sağlanmadığı değerlendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu gerekçelerle kuralın iptaline karar vermiştir.

31. Bu durumda eldeki başvuruda başvurucunun ifade hürriyetine müdahale teşkil eden disiplin cezasının kanuni dayanağının hukuki belirliliği konusunda yukarıda yer verilen Anayasa Mahkemesi kararındaki tespit ve değerlendirmelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle 6235 sayılı Kanun'un 26. maddesinde hangi eyleme hangi disiplin cezasının uygulanacağına ilişkin açık bir düzenlemenin bulunmaması nedeniyle başvurucuya uygulanan disiplin cezasının belirlilik şartını sağlamadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle müdahalenin kanunilik şartını taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu, disiplin soruşturması sürecinin usulüne uygun yürütülmemesi ve verilen cezanın orantısızlığı nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. İfade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiası yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddialarının ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekmektedir.

VI. GİDERİM

34. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılamaya hükmedilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucunun tazminat talebi bulunmamaktadır.

35. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 14. İdare Mahkemesine (E.2019/1008,

K.2019/2483) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL başvuru harcından ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERKAN TEPELİ

B. No: 2021/28682 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28682

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERKAN TEPELİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/28682)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Erkan TEPELİ

Vekilleri : Av. Ümit SİSLİGÜN

Av. Meral HANBAYAT YEŞİL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, konutu terk etmemeye ilişkin adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, katılmış olduğu etkinliğin yasaklanması nedeniyle de ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Kadıköy Kaymakamlığı tarafından 2/2/2021 tarihli kararla COVID-19 salgını nedeniyle toplum sağlığının korunması, kamu düzeninin sağlanması, salgının yayılmasının engellenmesi amacıyla ve toplumsal iç barışı tehdit edebilecek etkinliklerin gerçekleşme ihtimali gözönüne alınarak 2/2/2021 tarihinden itibaren yedi gün süreyle Kadıköy ilçesindeki tüm açık alanlarda gerçekleştirilmesi planlanan toplantı, miting, yürüyüş, basın açıklaması, konser gibi etkinlikler yasaklanmıştır.

3. Söz konusu yasaklama kararına rağmen Kadıköy ilçesinde 4/2/2021 tarihinde toplanan ve başvurucunun da aralarında olduğu ileri sürülen gruba güvenlik güçlerince müdahale edilmiştir. Kolluk görevlilerince düzenlenen Olay Tutanağı'na göre olayın gelişimi şöyledir:

i. Çeşitli marjinal gruplar sosyal medyadan "Faşizme karşı birleş[me], örgütlen[me], mücadeleyi yüksel[tme]" amacıyla toplantı çağrısı yapmıştır. Kolluk görevlilerince Halkın Demokrasi Partisi ilçe binası önünde toplanan elli kişilik gruba Kadıköy Kaymakamlığının COVID-19 salgını nedeniyle yapılacak her türlü etkinliği yasaklama kararı bulunduğu bildirilmiştir. Ayrıca topluluğa dağılmaları, aksi hâlde müdahale edileceği de ses yükseltici cihazla defalarca ihtar edilmiş ve dağılmaları için yeterli süre tanınmıştır. İhtara rağmen yürüyüşe devam etmek istemeleri nedeniyle grup kolluk görevlilerince fiziki ve seyyar bariyerlerle engellenmiş ve gruba yakalama işlemi yapılmıştır. Olay Tutanağı'nda "...grup üyelerinin tarafımızdan yapılan uyarıları dikkate almayıp yürüyüş yapmak istemeleri üzerine önleri seyyar bariyerlerle kapatılmak ve personel vasıtasıyla hat çekilmek suretiyle yürüyüşleri engellenerek yakalanmalarına yönelik müdahale edil[diği]" şeklinde ifade edilmiştir.

ii. Müdahale sonucu dağılan grubun bir bölümünün tekrar toplanarak İskele Meydanı'na yürümek istemesi üzerine bariyer çekilerek grup engellenmiş, dağılmaları yönünde gruba ihtarlarda bulunulmuş ve akabinde yakalama işlemi gerçekleştirilmiştir.

iii. Grup içinde bir kişi, cadde ortasına oturarak belediye otobüsünün geçişine engel olmuş, akabinde yapılan müzakereyle trafik akışı tekrar sağlanmıştır. Grubun bir kısmının İskele Meydanı'na gitmek için toplanması üzerine kolluk görevlilerince grup engellenmiş; gruba dağılmaları yönünde ihtarlarda bulunulmuş ve akabinde yakalama işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 4/2/2021 tarihinde, aralarında başvurucunun da olduğu altmış beş kişi hakkında yakalama, bunların altmış biri hakkında da gözaltına alma işlemi uygulanmıştır.

4. Başvurucu 8/2/2021 tarihinde İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığında (Başsavcılık) hazır edilmiştir. Başvurucu; Başsavcılıkta alınan ifadesinde özetle kolluk görevlilerinin "Dağıl" ihtaratından sonra oradan ayrıldığını, herhangi bir eylemde bulunmadığını, anayasal hakkını kullandığını, suçlamaları kabul etmediğini belirtmiştir.

5. Aralarında başvurucunun da yer aldığı birçok şüpheli hakkında Başsavcılık tarafından 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 32. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama suçundan tutuklama kararı verilmesi talep edilmiştir. Tutuklama talebinde, Kaymakamlıkça tüm kapalı ve açık alanlarda toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılmasının yasaklanmasına rağmen başvurucunun da aralarında olduğu şüphelilerin olay günü Kadıköy Meydanı'nda karara aykırı olarak toplandıkları, emniyet ekiplerinin ihtarlarına rağmen dağılmadıkları, tüm bu hususların dosyada mevcut tutanaklar, görüntü kayıtları ve şüpheli savunmalarından anlaşıldığı, şüphelilerin üzerilerine atılı suçu işlediklerine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve tutuklama nedeninin bulunduğu, müsnet suçun katalog suçlardan olduğu belirtilmiştir.

6. İstanbul Anadolu 3. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) 8/2/2021 tarihinde başvurucunun, yurt dışına çıkamama, haftanın bir günü konutuna en yakın kolluk birimine başvurarak imza atma ve konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol tedbirlerine tabi tutulmasına karar vermiştir. Kararda, başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli şüphe oluşmuş ise de suç vasfının ve delil durumunun lehe değişme ihtimaline binaentutuklama talebinin reddine, ancak deliller tam toplanmadığından anılan adli kontrol tedbirlerinin uygulanmasına karar verildiği belirtilmiştir. Başvurucunun bu karara yönelik itirazı, İstanbul Anadolu 10. Sulh Ceza Hâkimliğince 17/2/2021 tarihinde reddedilmiştir.

7. Başvurucu, ret kararını 15/3/2021 tarihinde öğrenmiş ve 14/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığının 4/3/2021 tarihli iddianamesiyle başvurucunun da aralarında olduğu elli bir kişi hakkında kanuna aykırı toplantılara ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır. İddianamede; Kadıköy'de muhtemel toplumsal olaylar gerçekleşeceğinin, basın açıklamaları ve gösteri yürüyüşleri yapılacağının, bazı gruplar organizesinde sosyal medya üzerinden Kadıköy'de 4/2/2021 tarihinde başta gerçek kişi ve sivil toplum örgütleri olmak üzere çeşitli marjinal gruplar tarafından toplantı amacıyla bireysel ve kitlesel çağrıların yapıldığının tespit edildiği, Kadıköy ilçesindeki tüm açık alanlarda gerçekleştirilmesi planlanan toplantı, basın açıklaması, konser gibi etkinliklerin Kadıköy Kaymakamlığı tarafından 2/2/2021 tarihinden itibaren yedi gün süreyle yasaklandığı, söz konusu yasaklama kararının sosyal medya üzerinden çağrılar yapan ilgili kişi ve kuruluşlara telefon, resmî tebligat, basın açıklamasıyla ilan ve tebliğ edildiği, yasaklama kararına rağmen 4/2/2021 tarihinde daha önceki çağrılar doğrultusunda planlanan basın açıklamasının yapılacağı yönündeki çağrıların devam etmesi üzerine güvenlik güçlerince gerekli güvenlik tedbirlerinin alındığı, basın açıklaması için toplanan 50 kişilik grubun yasaklama kararına rağmen yürüyüşe geçmesinin ardından yasaklama kararı gruba tebliğ edilerek dağılmaları ve dağılmamaları hâlinde güvenlik güçlerince müdahale edileceği yönünde birçok kez uyarıda bulunulduğu, uyarıya rağmen grubun yürüyüş yapmak istemesi üzerine gruba müdahale edilerek dağıtıldığı, bu sürecin birçok kez tekrarlandığı belirtilmiştir.

9. İstanbul Anadolu 35. Asliye Ceza Mahkemesi 29/3/2021 tarihinde düzenlenen tensip zaptı ile adli kontrol tedbirinin niteliği, tedbirin konulduğu tarih ve kamu davası açıldığı gözetilerek başvurucu hakkındaki konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına karar vermiştir. Davanın bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla ilk derece mahkemesinde derdest olduğu tespit edilmiştir.

10. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına ve iddiaların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Konutu Terk Etmemeye İlişkin Adli Kontrol Tedbirinin Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

11. Başvurucu; isnada konu protestonun anayasal olarak korunan özgürlükler kapsamında olan bir eylem olduğunu, kendisine isnat edilen suç bakımından kuvvetli suç şüphesi ve kaçma şüphesinin bulunmadığını, adli kontrol tedbirinin isnat edilen suç bakımından gerekli ve orantılı olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, seyahat özgürlüğünün, anayasal hakkını kullanmasına güvenlik güçleri tarafından haksız müdahalede bulunulması, anayasal hakkını kullandığı için adli kontrole tabi tutulması nedenleriyle de toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü şartları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundakine benzer iddialarda bulunmuştur.

13. Başvurucunun iddiası kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi konutu terk etmeme tedbirinin niteliği, uygulanış şekli ve özellikleri itibarıyla hareket serbestîsi üzerindeki sınırlayıcı etkisinin derece ve yoğunluk olarak seyahat özgürlüğüne göre oldukça ileri bir boyutta olduğu, dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil ettiği sonucuna varmıştır (Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 68-76).

16. Konutun terk edilmemesine yönelik bir yükümlülüğü içeren adli kontrol tedbirinin hukukiliğinin değerlendirilmesinde -tıpkı tutuklamanın hukukiliğinin incelenmesinde olduğu gibi- tedbirin kanun tarafından öngörülüp öngörülmediği, isnat edilen suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunup bulunmadığı, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanılıp dayanılmadığı ve tedbirin ulaşılmak istenen amaç bakımından ölçülü olup olmadığı dikkate alınır. Çünkü böyle bir adli kontrol tedbiri tutuklamaya seçenek bir koruma tedbiridir. Dolayısıyla söz konusu tedbire ancak -suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi şartıyla- suçluluğu hususunda kuvvetli belirti bulunan kişiler hakkında, tedbir uygulanacak kişinin kaçmasını ya da delilleri yok etmesini veya değiştirmesini önlemek amacıyla ve ulaşılmak istenen amaç yönünden bir ölçüsüzlük yoksa başvurulabilir. Adli kontrol kapsamındaki başka yükümlülüklerin ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından yeterli olması hâlinde kişi konutu terk etmeme yükümlülüğüne tabi tutulmamalıdır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Esra Özkan Özakça, §§ 78-83).

17. Başvurucunun bireysel başvuruya konu ettiği husus, kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama suçundan yürütülen bir soruşturma kapsamında Hâkimlik tarafından 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesi uyarınca verilen konutu terk etmeme adli kontrol tedbiridir. Dolayısıyla başvurucu hakkında verilen ve adli kontrol yükümlülüğü olarak uygulanan konutu terk etmeme tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

18. Kanuni dayanağı olduğu anlaşılan söz konusu adli kontrol tedbiri açısından başvurucunun isnat edilen suçu işlediğine dair kuvvetli bir şüphe bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

19. İsnada göre aralarında başvurucunun da bulunduğu grup, güvenlik güçlerinin yaptığı ihtarlara ve toplantının dağıtılması için güç kullanılmasına rağmen dağılmamakta ısrar etmiştir. Soruşturma makamlarına göre başvurucu, slogan atarak eylem yapan ve dağılmamakta ısrar eden grupta yer almaktadır. Başvurucunun eyleminin isnat edilen suçu oluşturup oluşturmayacağı bakımından ise hakkındaki yargılama derdesttir. Sulh Ceza Hâkimliği adli kontrole hükmettiği kararda, tutuklama tedbirinin hukukiliğinin ön şartı olan başvurucunun suç işlediğine dair kuvvetli belirtinin bulunduğunu belirtmiş ise de somut olayın koşullarında adli kontrolün hukukiliğinin belirlenmesinde asıl incelemenin tutuklama nedenleri ve ölçülülük bağlamında yapılmasının daha uygun olacağı değerlendirilmiştir (benzer yönde bkz. Cevdet Konak, B. No: 2021/16161, 14/2/2024, § 18).

20. Sulh Ceza Hâkimliğinin adli kontrol tedbirine ilişkin kararı tutuklama sebepleri olan şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması ya da kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması, şüpheli veya sanığın delilleri yok etme, gizleme veya değiştirmesi, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı girişiminde bulunması hususlarına dair bir

gerekçe içermemektedir. Kararda sadece delillerin tam olarak toplanamadığından bahsedilmiştir. Ancak bu husus bir tutuklama nedeni değildir.

21. Tüm bu veriler ışığında, Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen konutu terk etmemeye ilişkin adli kontrol tedbiri kararında, söz konusu tedbirin uygulanmasını zorunlu kılan nedenlerin yani tedbirin meşru amacının ne olduğunun ifade edilmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kararın gerekçesinin adli kontrol tedbirinin uygulanmasının gerekliliğini ortaya koymak bakımından yetersiz kaldığı değerlendirilmiştir. Varılan bu sonuç karşısında tedbirin ölçülülüğü yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

23. Somut olayda adli kontrol tedbiri nedeniyle oluşan müdahalenin başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden inceleme yapılmamıştır.

B. Ayrımcılık Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu; iktidar partisi ve Cumhurbaşkanı tarafından düzenlenen etkinliklere, başka derneklerce tertip edilen toplantılara izin verilirken, katılmış olduğu etkinliğin yasaklanması nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için kural olarak kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda, ayrıca hangi temele dayalı olarak ayrımcılığa maruz kaldığının tespiti gerekir. Ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun, kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ifade etmesi yeterli olmayıp ayrıca bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. bir ayrımcılık temeline dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (Adnan Oktar (2), B. No: 2013/514, 2/10/2013, § 46).

26. Somut olayda başvurucunun iddialarını temellendirecek somut bir bilgi ve kanıt sunmadığı, iddialarını soyut olarak ileri sürdüğü anlaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespitini ve 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

29. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

30. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvurucu hakkındaki konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri sona ermiştir. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Diğer taraftan yalnızca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi

zararları karşılığında başvurucuya talebiyle bağlı kalınarak net50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Anadolu 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/159 Sorgu) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

B.C.

B. No: 2021/29094 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29094

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.C. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29094)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : B.C.

Vekili : Av. Hasan OYMAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; devlet memurluğundan çıkarma işleminin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Bakırköy Adliyesinde yazı işleri müdürü olarak görev yapmakta iken hakkında resmî belgede sahtecilik ve zimmet suçlarından 2009 yılında kamu davası açılmıştır. İddianamede; adalet müfettişlerince yapılan teftiş neticesinde başvurucunun emanet paraları talimata rağmen bankaya yatırmaksızın kasada muhafaza ettiği, teftiş yapıldığını öğrenmesinin akabinde daha önce tarihsiz olarak tanzim ettiği reddiyat makbuzlarını güncel tarihi ekleyerek kasa defterine işlediği, iade edilmiş gibi gösterdiği 3.000 TL teminat bedelini ilgilisine iade etmediği iddia edilmiştir.

3. Bakırköy 13. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucu hakkında zimmet suçundan 9 ay 10 gün hapis cezasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Söz konusu karar 7/6/2012 tarihinde kesinleşmiştir. Resmî belgede sahtecilik suçu kapsamında verilen 2

yıl 6 ay hapis cezası ise Yargıtay tarafından bozulmuş ve bozma üzerine yapılan yargılamada suçun yasal unsurları bulunmadığı gerekçesiyle anılan suç yönünden başvurucunun beraatine 3/12/2015 tarihinde karar verilmiştir.

4. Anılan süreçte zabıt kâtibi olarak görevlendirilen başvurucuya isnat edilen eylemler nedeniyle ayrıca disiplin soruşturması başlatılmıştır. Bakırköy Adalet Komisyonunun 25/3/2011 tarihli kararıyla, eylemleri 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesi gereğince memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareket olarak değerlendirilen başvurucu hakkında devlet memurluğundan çıkarma disiplin cezası verilmiştir.

5. Başvurucu; ceza yargılamasındaki sürecin kesinleşmediğini, disiplin suçunun zamanaşımına uğradığını, sicil notlarının çok iyi derecede olmasına rağmen bir alt cezanın uygulanması yoluna gidilmemesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek çıkarma işlemine karşı iptal davası açmıştır. Ankara 10. İdare Mahkemesi, disiplin soruşturmasına yansıyan bilgi ve belgeler ile ceza yargılamasında verilen karar doğrultusunda başvurucunun üzerine atılı disiplin suçunun sübuta erdiği gerekçesiyle 9/5/2012 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

6. Temyiz talebi üzerine inceleme yapan Danıştay Onaltıncı Dairesi, resmî belge sahtecilik suçu yönünden verilen mahkûmiyet kararının suçun yasal unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle Yargıtay tarafından bozulduğunu, oluşan yeni durum gözetilerek karar verilmesi gerektiğini belirterek 10/12/2015 tarihinde davanın reddine ilişkin kararın bozulmasına hükmetmiştir. Bozma üzerine davayı yeniden ele alan İdare Mahkemesi, her ne kadar başvurucu hakkında resmî belgede sahtecilik suçundan beraat kararı verilse de başvurucunun kendisine tevdi edilen 3.000 TL'yi bir süre kullanmak amacıyla uhdesinde tutmasının ve zimmetine geçirmesinin memurluk sıfatıyla bağdaşmayacak utanç verici davranış niteliğinde olduğu gerekçesiyle 22/3/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, başvurucunun zimmetin açığa çıkmaması için reddiyat makbuzu keserek hileli davranış gösterdiği ve eylemine uyan devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılmasının hukuka uygun olduğu ifade edilmiştir.

7. Anılan karar, temyiz incelemesi yapan Danıştay Beşinci Dairesinin 15/10/2018 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararının gerekçesinde, başvurucu hakkındaki idari soruşturma dosyasının usule aykırı şekilde çıkarma cezası veren Disiplin Kuruluna gönderildiği ve Kurulun atamaya yetkili amirin çıkarma cezası teklifi olmaksızın karar almasının mevzuata aykırı olduğu belirtilmiştir. Söz konusu karara karşı davalı Adalet Bakanlığının (Bakanlık) karar düzeltme talebi Danıştay Onikinci Dairesince kabul edilerek Danıştay Beşinci Dairesince verilen karar kaldırılmış ve Ankara İdare Mahkemesinin davanın reddine ilişkin 22/3/2018 tarihli kararı usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle 3/2/2021 tarihinde onanmıştır.

8. Başvurucu, nihai kararı 11/6/2021 tarihinde öğrenmiş ve 16/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Bakanlık görüşünde; makul sürede yargılama hakkının ihlali iddiasına ilişkin yapılacak incelemede başvurucunun tutumunun, davanın karmaşıklığının, toplanması ve değerlendirilmesi gereken delillerin çeşitliliğinin, kapsamının ve içeriğinin dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişiklikle, 9/3/2023 tarihi itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvuruların Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağına karar vermiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu; resmî belgede sahtecilik suçu kapsamında yapılan yargılama neticesinde beraatine karar verildiğini, zimmet suçu yönünden ise hükmün açıklanmasının geri bırakıldığını, ceza yargılamasının sonuçları ortadan kalkmasına rağmen mevzuatta öngörülen usule riayet edilmeksizin kamu görevinden çıkarıldığını ve kararlarda suçlu ilan edildiğini ileri sürmüştür. Çıkarma cezasına karşı açtığı iptal davasında verilen ret kararının hukuka aykırı olduğunu ve ceza yargılamasına ilişkin sürecin aleyhine değerlendirildiğini belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

15. Bakanlık görüşünde; süreçte verilen kararlara değinilmiş ve masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

16. Kamu görevinden çıkarma disiplin cezaları, muhatabının mesleki yaşamına yönelik ağır bir müdahale olmakla birlikte bu tür işlemler özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamaktadır (Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 96). Açık bir şikâyetin olmadığı, mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı yönünden yeterli ve ikna edici açıklamalarda bulunulmadığı durumda özel hayata saygı hakkı çerçevesinde bir değerlendirme yapılması mümkün değildir. Somut başvuruda bu bağlamda herhangi bir iddiada ve açıklamada bulunulmamıştır. Dolayısıyla başvuru, masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddia doğrultusunda ele alınmıştır.

17. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665,

13/6/2013, § 26).

18. Anayasa Mahkemesi, açıklanması geri bırakılan bir hükmün suçluluğu tespit eden bir karar olarak kabul edilmesinin masumiyet karinesini ihlal edebileceğine dikkat çekmiştir (Ümmügülsüm Salgar [GK], B. No: 2016/12847, 21/10/2021, § 85; Şenol Türkyılmaz, B. No: 2018/16070, 6/10/2022, § 42). Ancak idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından salt kişinin yargılanmış olmasından ve açıklanması geri bırakılan karardan söz edilmesi masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden bahsedilebilmesi için yeterli değildir (Hüseyin Şahin [GK], B. No: 2013/1728, 12/11/2014, § 40).

19. Eldeki başvuruda İdare Mahkemesince verilen kararda, başvurucunun belirli bir parayı uhdesinde tutarak zimmetine geçirmesinin ve zimmetin açığa çıkmaması için reddiyat makbuzu keserek hileli davranış göstermesinin memurluk sıfatıyla bağdaşmayacak utanç verici davranış niteliğinde olduğu gerekçesine dayanılmıştır. Bu çerçevede başvurucuya yöneltilen isnatların 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinde düzenlenen "Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunma" şeklindeki disiplin suçunun mevcut olup olmadığına ilişkin tartışma bağlamında ele alındığı ve ifadelerin disiplin hukuku kapsamında yapılan değerlendirmeleri ifade etmek üzere sözlük anlamıyla kullanıldığı değerlendirilmektedir. Kararlarda, disiplin hukuku yönünden tartışılan söz konusu fiillerin ceza hukuku kapsamında zimmet suçu olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği hususunda ise bir yorum yapılmadığı görülmektedir. Bir başka ifadeyle söz konusu kararlarda başvurucunun suçlu olduğu yönünde bir tespitte bulunulmadığı, ifadelerin gerek kullanılan dil gerekse bağlamı itibarıyla ceza hukuku anlamında ele alınmadığı, teknik unsurlarıyla ceza yargılamasına konu suçun işlendiğine işaret etmediği ve disiplin suçu oluşturduğu kabul edilen eylemlerin hukuki nitelendirmesinin yapılması gayesiyle sözlük anlamıyla kullanıldığı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bireysel başvuruya konu edilen kararda kullanılan dilin ve gerekçenin masumiyet karinesine yönelik bir ihlal teşkil etmediği sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle, masumiyet karinesine yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, devlet memurluğundan çıkarma işleminin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Bakırköy Adliyesinde yazı işleri müdürü olarak görev yaparken, 2009 yılında resmî belgede sahtecilik ve zimmet suçlarından kamu davası açılmıştır. İddianamede, başvurucunun emanet paralarını bankaya yatırmadığı, reddiyat makbuzlarını güncellediği ve teminat bedelini iade etmediği belirtilmiştir. Bakırköy 13. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucuya zimmet suçundan 9 ay 10 gün hapis cezası vermiş, karar 7/6/2012'de kesinleşmiştir. Resmî belgede sahtecilik suçuyla ilgili verilen 2 yıl 6 ay hapis cezası ise Yargıtay tarafından bozulmuş ve başvurucu 3/12/2015 tarihinde beraat etmiştir.

3. Başvurucu, disiplin soruşturması kapsamında devlet memurluğundan çıkarma cezası almıştır. Başvurucu, ceza yargılamasındaki sürecin kesinleşmediğini, disiplin suçunun zamanaşımına uğradığını ve ceza yerine alt ceza uygulanması gerektiğini öne sürerek iptal davası açmıştır. Ankara 10. İdare Mahkemesi, davayı reddetmiştir. Danıştay Onaltıncı Dairesi, Yargıtay'ın bozma kararını dikkate alarak davanın reddine ilişkin kararı bozmuştur. İdare Mahkemesi, başvurucunun zimmetine geçirme eylemini memurlukla bağdaşmaz bulmuş ve davayı reddetmiştir. Danıştay Beşinci Dairesi, 3/2/2021 tarihinde Ankara İdare Mahkemesinin kararının onanmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu, resmî belgede sahtecilik suçundan beraat ettiğini, zimmet suçunda ise hükmün açıklanmasının geri bırakıldığını, ancak ceza yargılaması sonuçlanmışken mevzuata aykırı olarak kamu görevinden çıkarıldığını ve suçlu ilan edildiğini ileri sürmüştür. Çıkarma cezasına karşı açtığı iptal davasının reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ve ceza yargılamasının aleyhine değerlendirilerek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini belirtmiştir. Başvurucu, nihai hükmü öğrendikten sonra bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Mahkememiz çoğunluğu başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının kabul edilemez olduğuna karar vermiş olup çoğunluk kararına aşağıda açıklanan sebeplerle iştirak edilmemiştir.

6. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013).

7. Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

8. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü vardır. İlk yönü, kişi hakkında ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar, yani kişi suç isnadı altında olduğu sürece suçluluğuna dair hüküm verilene kadar suçlu olduğu yönünde erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Bu güvence yalnızca ceza mahkemesiyle sınırlı

olmayıp, tüm idari ve adli makamların da suçluluğu sabit oluncaya kadar böyle bir ima veya açıklama yapmamalarını gerektirir. Bu nedenle, masumiyet karinesinin ihlali sadece ceza yargılamasında değil, ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreçlerde de (idari, hukuk, disiplin gibi) söz konusu olabilir.

9. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir.

10. Bireysel başvuruya konu olayda, başvurucu hakkında gerek idarenin disiplin cezası kararında gerekse idare mahkemesi kararında geçen somut ifadeler sorunludur. İdarenin (Bakırköy Adalet Komisyonu) disiplin cezası kararında "atık eylemlerin yüz kızartıcı niteliği, eylem tarihinde 5 yıllık memur olmasına rağmen suça meyletmesi nedeniyle…"; İdare Mahkemesi kararında "gerek davacı hakkında zimmet suçundan verilen HAGB kararı verilen… hapis cezası ve gerekli Yargıtay'ın suçun unsurlar oluşmadığı gerekçesiyle resmi belgede sahtecilik suçundan beraat kararı birlikte değerlendirildiğinde davacının görev nedeniyle kendisine davacının görev nedeniyle kendisine tevdii edilen 3000 TL'yi … zimmetine geçirdiği her ne kadar suçun unsurları oluşmadığı gerekçesiyle resmi evrakta sahtecilik suçundan beraat etmiş ise de, zimmetinin açığa çıkmaması için reddiyat makbuzu keserek hileli davranış gösterdiği ve bu haliyle memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelikte utanç verici davranışta bulunduğu sonucuna varıldığından…" şeklindeki ibareler kullanılmıştır.

11. Masumiyet karinesi değerlendirilirken hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmayan kişilerle ilgili olarak yapılan diğer yargılamalar sonucunda verilen mahkeme kararlarında geçen ifadelerin dikkatli ve özenli kullanılması, ifadelerin bağlam ve amacını aşacak şekilde kullanılıp kullanılmadığının somut olay koşullarında değerlendirilmesi gerektiği açıktır (Ahmet Teyit Keşli (4), B. No: 2018/4502, 25/2/2021, § 36).

12. Hal böyle iken gerek idare gerekse İdare Mahkemesi hakkında kesinleşmiş herhangi bir mahkûmiyet kararı bulunmayan başvurucunun ceza yargılamasına konu eylemleri işlediğinin sabit olduğu varsayımına dayanılarak karar verildiği anlaşıldığından başvurucunun Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Kenan YAŞAR

M.N.

B. No: 2021/29848 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29848

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.N. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29848)

Karar Tarihi: 8/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 30/9/2025 - 33033

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : M.N.

Vekili : Av. Sinem ULUDAĞ GÖK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, geri gönderme merkezinde hukuka aykırı şekilde ve yaşına uygun olmayan koşullarda tutulma nedeniyle kötü muamele yasağı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/7/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvurucunun idari gözetim kararının sonlandırılmasına ilişkin talebi hakkında Komisyon, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Bölüme gönderilmesine yer olmadığı kararı vermiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 25/4/2021 tarihinde Sancaktepe'de (İstanbul) yaralama suçuna karıştığı gerekçesiyle gözaltına alınmıştır. Başvurucu; olayla ilgili olarak aynı gün polise bir avukat eşliğinde verdiği ifadesinde 2003 yılı Afganistan doğumlu olup adının Metin Kaya olduğunu, Türkiye'ye dört beş yıl önce geldiğini, Türkçe bildiğini, ifadesini tercüman olmaksızın vermek istediğini, kendisini korumak amacıyla elindeki bıçağı salladığını, kimin yaralandığını bilmediğini söylemiştir.

9. Kolluk, başvurucunun parmak izi sorgulamasını yapmış; kayıtlarda kendisinin 1/1/2004 doğumlu M.N. olduğunu, daha önce de farklı kimlik bilgilerini kullandığını tespit etmiştir. Bunun üzerine başvurucu, Çocuk Şube Müdürlüğünde görevli polislerce adli işlemleri yapılmak üzere alınmıştır.

10. Başvurucu, yaş tespiti için Sağlık Bilimleri Üniversitesi Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesine götürülmüştür. Hastanede düzenlenen 27/4/2021 tarihli rapora göre başvurucunun kemik yaşı 18 yaş üstü ile uyumludur. Buna rağmen raporda başvurucunun doğum tarihi 6/4/2004 olarak gösterilmiştir.

11. Başvurucunun ifadesi kayıp şahıs sıfatıyla 28/4/2021 tarihinde iki polis tarafından yeniden alınmıştır. Başvurucu; beyanında 18 yaşından büyük olduğunu, dört beş yıldır Türkiye'de olduğunu ve Türkçe bildiğini, yurda yasal olmayan şekilde Van üzerinden girdiğini, kimlik ve pasaportunun olmadığını, bir dönem Ağrı'da bir çocuk yurdunda kaldığını fakat İran'daki ailesine para göndermek için çalışmak zorunda kaldığını, bu nedenle çocuk yurdundan kaçtığını, bir süre Kars'ta bulunduğunu, son iki üç aydır ise İstanbul'da günlük işlerde çalıştığını söyleyerek aranma kaydının kapatılmasını talep etmiştir. Hakkındaki işlemler tamamlanan başvurucu, İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğüne gönderilmiştir.

12. Başvurucu hakkında İstanbul Valiliği 29/4/2021 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) ve (h) bentleri uyarınca sınır dışı etme ve bu maksatla altı ay süreyle idari gözetim altına alma kararları vermiştir. Verilen kararlarda başvurucunun doğum tarihi 1/1/2004 olarak gösterilmiştir. Başvurucu, aynı gün Tuzla Geri Gönderme Merkezinde tutulmaya başlanmış; 20/5/2021 tarihinde Malatya Geri Gönderme Merkezine sevk edilmiştir. 30/5/2021 ve 23/6/2021 tarihlerinde tutulduğu geri gönderme merkezlerinde göç uzmanları başvurucuyla tercüman eşliğinde mülakatlar yapmıştır. Başvurucu, mülakatlarda 18 yaşından küçük olduğuyla ilgili bir beyanda bulunmamıştır.

13. Başvurucu vekili, 18 yaşından küçük ve refakatsiz olduğundan başvurucunun tutulmasının hukuka uygun olmadığını belirterek 18/6/2021 tarihinde idari gözetim kararına itiraz etmiştir. İtiraz; Malatya 2. Sulh Ceza Hâkimliğince (Hâkimlik) 25/6/2021 tarihinde, başvurucu hakkında kasten yaralama ve başkasına ait kimlik bilgilerini kullanma suçlarından adli işlem yapıldığı ve bununla ilgili ceza dosyasının derdest olduğu

gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu vekili 28/6/2021 tarihinde yeniden idari gözetim kararına itiraz etmiş, küçük ve refakatsiz olduğunu belirttiği başvurucunun yetişkinlerle bir arada tutulmasının dayanağı olmadığını ileri sürmüştür. Hâkimlik, başvurucunun itirazını aynı gerekçelerle 30/6/2021 tarihinde yeniden reddetmiştir.

14. Verilen karar başvurucuya 6/7/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 9/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Göç İdaresi Başkanlığının yazısından başvurucunun 19/9/2021 tarihinde tutulmakta olduğu geri gönderme merkezinden salıverildiği anlaşılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 6458 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında;

...

e) Çocuk: Henüz on sekiz yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişiyi,

...

m) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu,

...

ifade eder."

16. 6458 sayılı Kanun'un "Geri gönderme merkezlerinde sağlanacak hizmetler" başlıklı 59. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Geri gönderme merkezlerinde;

...

ç) Çocukların yüksek yararları gözetilir, aileler ayrı yerlerde barındırılır,

d) Çocukların eğitim ve öğretimden yararlandırılmaları hususunda, Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınır."

17. Diğer ilgili hukuk için bkz. B.T. [GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017, §§ 19-38.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 8/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Geri Gönderme Merkezinde Tutulma Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 17 yaşında olmasına ve kimsenin refakatinde bulunmamasına rağmen geri gönderme merkezinde yetişkinlerle beraber tutulduğunu, tutulurken çocuğun üstün yararı ilkesinin gözetilmediğini, çocuk olmasından kaynaklanan ihtiyaçlarının karşılanmadığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

20. Bakanlık görüşünde, başvurucunun idari gözetim altında tutulması nedeniyle tazminat davası açmadığı, bu nedenle olağan başvuru yollarını tüketmediği, ayrıca 18 yaşından büyük olduğu dile getirilmiş; Anayasa Mahkemesinin daha önce benzer olaylarda uyguladığı kriterlerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

21. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

22. Anayasa'nın 17. maddesi, tutuklu ve hükümlülerin tutulma koşullarının da insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. Bu nedenle tutuklu ve hükümlüler özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet çekecekleri bir duruma sokulmamalıdır. Ayrıca bu kişilerin sağlık ve esenlikleri yeterli bir şekilde güvence altına alınmalı, kişilere gerekli duydukları tıbbi yardım sağlanmalıdır (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 39).

23. Başvurucunun şikâyetinin temelinde çocuk olduğu iddiası vardır. Başvurucu hakkında düzenlenen sınır dışı etme ve idari gözetim altına alma kararlarına bakıldığında başvurucunun 1/1/2004 doğumlu olduğu tespiti söz konusudur. Söz konusu tarihin hangi veri dikkate alınarak tespit edildiği anlaşılamamıştır. Diğer taraftan başvurucunun kayıtlarda 18 yaşından küçük olduğunu gören kamu makamları başvurucu hakkında idari gözetim kararı vermeden önce yaşının tespiti amacıyla sağlık raporu almıştır. Her ne kadar sağlık raporunda başvurucunun doğum tarihi 4/6/2004 olarak gösterilmiş ise de raporun sonuç kısmında başvurucunun kemik yaşının 18 yaş üstüyle uyumlu olduğu tespitine yer verilmiştir. Başvurucu da ifadesinde 18 yaşından büyük olduğunu açıkça belirtmiştir.

24. Başvurucunun sınır dışı edilmesine veya idari gözetim altına alınmasına ilişkin kararlarda belirtilen doğum tarihine göre yaşı 18 yaşından küçükse de alınan sağlık raporu bu durumun aksini ortaya koymaktadır. Başvurucu, sağlık raporunun doğruluğunu şüpheye düşürecek nitelikte bir belge sunmamış; rapora itiraz etmediği gibi polis merkezinde 18 yaşından büyük olduğu yönünde ifade vermiştir. Bu bilgiler ışığında başvurucunun 18 yaşından küçük olduğunu söyleyebilmek mümkün görünmemektedir.

25. Başvurucu; yetişkinlerle beraber tutulmasının sorun oluşturduğunu, çocuk olması nedeniyle özel ihtiyaçlarının karşılanmadığını ileri sürerken geri gönderme merkezindeki tutulma şartlarının yetersizliğine ilişkin somut olarak bir olgudan bahsetmemiştir. Çocuk olduğu tespit edilemeyen başvurucunun yetişkinlerle birlikte tutulmasında dosya kapsamına göre bir sakınca bulunmamaktadır. Çocuk olmanın gerektirdiği özel şartların karşılanmadığı yönündeki iddia haricinde tutulma şartlarının yetersizliğine ilişkin başvurucunun özel bir şikâyeti de yoktur. Bu durumda başvurucunun geri gönderme merkezlerinde tutulmasının kötü muamele yasağı bağlamında bir sorun teşkil ettiğinden bahsedilemez.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. İdari Gözetim Altında Tutulma Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal

Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu; refakatsiz bir çocuk olduğu hususunun gözardı edildiğini, tutulmasına ilişkin itirazların gerekçesiz şekilde reddedildiğini belirterek haksız tutulması nedeniyle adil yargılanma, kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Başvurunun bu kısmı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

29. Anayasa Mahkemesi, idari gözetim tedbirinin devam ettiği sırada bu tedbirin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasının da dile getirildiği bir başvuruda başvurunun incelenmesinden önce tedbir sonlandığı için başvurucunun tam yargı davası açması gerektiğine işaret ederek söz konusu iddiayı başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Khaled Kadour, B. No: 2020/13340, 19/1/2022, §§ 21-24).

30. Başvurucunun geri gönderme merkezinden salıverildiği görülmüştür. Bu durumda başvurucunun geri gönderme merkezinde tutulması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından yukarıda açıklanan ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

B.A.O.O.

B. No: 2021/36063 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36063

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.A.O.O. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36063)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : B.A.O.O.

Vekili : Av. Adile Özge TAŞKAN AKBIYIK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı ile aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Irak Cumhuriyeti vatandaşı olan 1992 doğumlu bir erkektir. Başvurucu, 13/8/2020 tarihinde, yakalama kararı bulunan ağabeyiyle ilgili bir işlem için noterde bulunduğu sırada polisler kimlik kontrolü yapmış; daha sonra başvurucuyu Terörle Mücadele Şube Müdürlüğüne (TEM) götürmüştür. Başvurucu, TEM'de ifadesi alındıktan sonra yabancı terörist savaşçı olarak değerlendirilmiş; bu nedenle Ankara İl Göç İdaresi Müdürlüğüne gönderilmiştir. Başvurucu hakkında bir ceza soruşturması açıldığı tespit edilememiştir. Ankara Valiliği 14/8/2020 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) ve (d) bentleri (terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar/kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu

sağlığı açısından tehdit oluşturanlar) uyarınca başvurucunun sınır dışı edilmesine ve bu maksatla idari gözetim altına alınmasına karar vermiştir.

3. Başvurucu, sınır dışı etme kararına karşı Ankara 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) iptal davası açmış; dava dilekçesinde sınır dışı edilmesini gerektirir hiçbir neden bulunmadığını, ağabeyine olan benzerliği nedeniyle hatalı şekilde sınır dışı edilmek istendiğini, ülkesindeki DAEŞ tehlikesinden kaçarak yasal yollardan ailesiyle birlikte Türkiye'ye geldiklerini ve sığınma talebinde bulunduklarını, bir kızının engelli olduğunu, sınır dışı edilmesinin ailesinin de mağduriyetine neden olacağını ileri sürmüştür. Başvurucu dava dilekçesine 2017 ve 2019 doğumlu iki çocuğuna, kendisine ve eşine ait uluslararası koruma başvurusu kimlik belgelerinin örneklerini, ayrıca 2017 doğumlu kızının sol bacağında obein ortezi protezi olduğuna ilişkin raporları sunmuştur.

4. İdare Mahkemesi 24/6/2021 tarihinde davayı kesin olarak reddederken başvurucunun ülkesine gönderilmesi durumunda gerçek bir riskle karşı karşıya olduğuna ilişkin somut bilgi ve belge bulunmadığını, Irak'ta güvenli bölgeler olduğunu, ülke içinde yer değiştirerek bu bölgelere yerleşebileceğini değerlendirmiştir.

5. 2/9/2021 tarihinde nihai kararı öğrenen başvurucu 8/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Bölüm, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 73. maddesi uyarınca başvurucu hakkındaki sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (yabancıların adli yardım talebinin değerlendirilmesinde esas alınan ölçütler için bkz. Nadali Agheli Kohne Shari, B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18).

7. Başvurucu; ülkesindeki iç karışıklığın devam ettiğini, DAEŞ tarafından evlerinin yakılıp yıkıldığını, ülkesine geri gönderildiği takdirde DAEŞ tarafından öldürülebileceğini, kendisinin hasta, kızının ise bedensel engelli olup Türkiye'de tedavisinin devam ettiğini, kendisinden başka ailesine bakacak kimsenin olmadığını iddia etmiştir. Başvurucu; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı ile yaşam, aile hayatına saygı, kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Başvuru, kötü muamele yasağı ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Sınır dışı etme işlemi sonucunda yabancının gönderileceği ülkede kötü muamele yasağının ihlal edileceğinin iddia edilmesi hâlinde idari ve yargısal makamlar tarafından söz konusu ülkede gerçek bir ihlal riskinin bulunup bulunmadığı ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır. Bu yükümlülüğün ortaya çıkabilmesi için öncelikli olarak başvurucu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı, (varsa) bu iddiayı destekleyen bilgi ve belge sunmalı, bu iddialar belli bir ciddilik seviyesinde olmalıdır (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, §§ 62, 63). Anayasa Mahkemesinin öncelikli rolü idari ve yargısal makamlar tarafından anılan yasak kapsamındaki usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını denetlemekten ibarettir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda ise geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin olup olmadığı ayrıca değerlendirilir (A.A. ve A.A., § 71).

10. N.S.M.M. (B. No: 2020/18122, 17/7/2024 § 33) kararında Irak güvenlik güçlerinin 2017 Aralık'ta DAEŞ'i yenilgiye uğrattığı belirtilerek henüz sınır dışı edilmeyen başvurucu için yapılacak değerlendirmede menşe ülkedeki güncel gelişmelerin dikkate alınacağı, buna göre

Irak'ın genel güvenlik durumunun geri gönderilmesi hâlinde bir kişi için -tek başına- kötü muamele yasağı kapsamında gerçek bir risk oluşturacak seviyede olmadığı, riskin gerçekliğinden bahsedilebilmesi için yabancının kişisel durumunun incelenmesi gerektiği açıklanmıştır. Kararda ayrıca Irak'ın bazı bölgelerinde Sünni Arap bir kişinin DAEŞ ile bağlantılı olması veya olduğunun düşünülmesinin -birtakım faktörlerin varlığı hâlinde- kötü muameleye maruz kalması için gerçek bir risk oluşturacağı belirtilmiştir (anılan kararda bkz. § 34).

11. Somut olayda başvurucu, ülkesindeki terör tehlikesi ve özellikle DAEŞ tehdidi nedeniyle kötü muameleye maruz kalacağını iddia etmektedir. Bir yabancının geri gönderilmesi hâlinde Irak'ın genel güvenlik durumunun -tek başına- o kişi için gerçek bir risk oluşturacak seviyede olmadığı görülmektedir (bkz. § 10). Öte yandan başvurucunun kişisel durumuna bakıldığında ise Irak'ta gerçek bir riske maruz kalacağına inanmak için somut bir neden ileri sürülmemiştir. Ayrıca başvurucu, hastalığına ilişkin iddiasını İdare Mahkemesinde dile getirmediği gibi bireysel başvuru formunda da bununla ilgili olarak yeterli bir açıklama yapmamıştır. Nihayetinde başvurucunun geri gönderilmesi hâlinde ülkesinde kötü muameleye maruz kalacağına inanmak için esaslı gerekçeler bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

12. Başvurucu, sınır dışı etme kararı nedeniyle aile birliğinin bozulacağını da ileri sürmüştür. Ülkesine geri gönderilmesi hâlinde başvurucunun gerçek bir riskle karşılaşmayacağı sonucuna varıldığından (bkz. § 11) başvurucunun ailesinin de kendisiyle birlikte ülkelerine dönmesi mümkün gözükmektedir. Ne var ki başvurucu, kendisiyle birlikte ülkelerine gelebilecekleri anlaşılan aile fertlerinin neden ülkelerine geri dönemeyeceklerini ortaya koyamamıştır (sınır dışı kararı nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiaların incelenmesinde dikkate alınması gereken hususlar konusunda bkz. Peri Kırık, B. No: 2015/19795, 9/1/2019, § 26). Diğer taraftan sunulan belgelerden başvurucunun kızının protez kullandığı anlaşılmakta ise de Türkiye'de devam etmesi zorunlu olan bir tedavinin varlığı dosyaya yansımamıştır. Sonuç olarak aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın temelden yoksun olduğu değerlendirilmiştir.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

C. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Sınır dışı etme işlemine ilişkin verilen tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına ve Adalet Bakanlığına

GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT ADİL TAŞBAŞ

B. No: 2021/37209 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/37209

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT ADİL TAŞBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/37209)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Bülent Adil TAŞBAŞ

Vekili : Av. Özlem AYÇİÇEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, görevinden uzaklaştırıldıktan sonra göreve iade edilen kamu görevlisinin sonradan ödenen aylıkları için faiz tahakkuk ettirilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 12/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hami Çetiner (B. No: 2019/7982, 23/11/2021) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede sonradan ödenen aylıkların faizsiz olarak ödenmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı külfet yüklediği ve başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile müdahalenin kamu yararı amacı arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan

ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 2. İdare Mahkemesine (E.2020/369, K.2020/892) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.B.

B. No: 2021/40540 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/40540

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/40540)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Batuhan Salim YEŞİLKÖY

Başvurucu : E.B

Vekili : Av. Rümeysa ŞEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu yönetiminin ceza duruşmasına katılabilmek için tek tip kıyafet giyme yönünde bir zorlama oluşturması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumunun yönetiminin duruşmaya katılabilmek için kendisini tek tip kıyafet giymeye zorladığı iddiasıyla Cumhuriyet savcısına ifade vererek suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucunun iddia ettiği hususlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

i. Başvurucu, sanık olarak yargılandığı 30/1/2018 tarihli ceza duruşması öncesinde mahkûm kabul birimine götürülmüştür. Burada infaz koruma memurları, Adalet Bakanlığının (Bakanlık) bu konuda bir genelgesi olduğunu belirtilerek duruşmaya katılabilmesi için başvurucuya tek tip kıyafet giymesi gerektiğini bildirmiştir. Başvurucu bu genelgeyi görmek istemiş, infaz koruma memurları da bir genelge göstermiştir. Ancak bunun tamamını

okuyamamıştır. Hatırlayabildiği kadarıyla kendisine gösterilen genelge, tek tip kıyafetin ceza infaz kurumlarına teminine ilişkindir. Duruşmaya katılmak istediğini ancak tek tip kıyafet giymek istemediğini belirtmiştir. İnfaz koruma memurları duruşmaya katılmasına müsaade etmemiş ve kendisini koğuşa göndermiştir. Duruşmaya katılmaması sebebiyle savunmak hakkı elinden alınmıştır.

ii. 21/2/2018 tarihli duruşmaya götürülürken badem kurusu renginde tek tip kıyafet giymiştir. Tek tip kıyafeti giydiği için duruşmaya Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile bağlanan eşinin önünde rencide olmuştur. Ayrıca duruşma öncesi nezarethanede tek tip kıyafetle beklemek de onuruna dokunmuştur. Bu uygulama sebebiyle masumiyet karinesi ihlal edilmiştir. Öte yandan duruşmaya katılabilmek için tek tip kıyafet giymeye zorlanması insanlık onuruna zarar veren bir uygulamadır.

3. İnfaz koruma memurlarının düzenlediği 30/1/2018 tarihli tutanağa göre bu konuda Bakanlığın bir genelgesi olduğu belirtilmesine rağmen başvurucu, duruşma öncesinde tek tip kıyafet giymeyi kabul etmemiş ve bu sebeple duruşmaya katılamamıştır. Ceza infaz kurumunun disiplin kurulu başkanlığı 9/2/2018 tarihinde, söz konusu tutanağı da dayanak göstererek 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un 43. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendi uyarınca başvurucu hakkında Ceza İnfaz Kurumu idaresince verilen kıyafetleri giymeme fiilinden dolayı bir ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakılmasına dair disiplin cezası vermiştir. Disiplin kurulu başkanlığı, bu disiplin cezasını "yanlış verildiği" gerekçesiyle 21/2/2018 tarihinde iptal etmiştir.

4. Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet başsavcılığı (başsavcılık) ceza infaz kurumu yönetiminden söz konusu tutanakta imzaları bulunan infaz koruma memurlarının kimlik bilgilerinin soruşturma dosyasına gönderilmesini talep etmiştir. Ceza infaz kurumu yönetimi tutanakta imzası bulunan yedi infaz koruma memurunun kimlik bilgilerini soruşturma dosyasına sunmuş ancak başsavcılık bu kişilerin ifadesine başvurmamıştır.

5. Başsavcılık sadece olay tarihinde ceza infaz kurumunun birinci müdürü olan kişinin şüpheli sıfatıyla ifadesini almıştır. Şüpheli; ifadesinde duruşma öncesinde tek tip kıyafet giymeyi reddetmesi nedeniyle başvurucuya disiplin cezası verilmesi yönünde görüş bildirdiğini, bunun sebebinin ise bu konudaki yönetmeliğin yürürlüğe girdiğini zannetmesi olduğunu ifade etmiş ancak böyle bir yönetmeliğin olmadığını, tek tip kıyafet uygulamasının henüz yürürlüğe girmediğini öğrenince disiplin cezasının iptal edilmesi için gerekli talimatı vakit kaybetmeden verdiğini belirtmiştir.

6. Başsavcılığın disiplin amirliği, ceza infaz kurumunun birinci ve ikinci müdürleri ile açık ceza infaz kurumu müdürü ve infaz koruma baş memuru hakkında uyarma disiplin cezası vermiş; karar gerekçesinde, bu kişilerin tek tip kıyafetin uygulamasının yürürlükte olduğu konusunda yanılgıya düşmekte kusurlu olduklarını belirtmiştir. Ceza infaz kurumunun birinci müdürünün ve açık ceza infaz kurumu müdürünün bu disiplin cezalarına itirazı üzerine Bakanlık Disiplin Kurulu bu kişiler hakkında verilen disiplin cezalarını iptal etmiştir. Kurul, kararların gerekçesinde fiillerin disiplin cezasını gerektirir nitelikte ve ağırlıkta olmadığını ifade etmiştir.

7. Başsavcılık, başvurucunun iddiaları hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda şüpheli olarak ceza infaz kurumunun birinci ve ikinci müdürleri ile açık ceza infaz kurumu müdürü ve infaz koruma baş memuru olmak üzere toplam dört kişiye şüpheli olarak yer vermiştir. Kararın gerekçesinde ise 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı

Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de (696 sayılı KHK) düzenlenen tek tip kıyafetlerin Bursa E Tipi ve H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarından temin edilmesine yönelik olarak Bakanlık Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 29/12/2017 tarihli ve 95895915-841.0201-E5362/169244 sayılı yazısının kurum personelince tek tip kıyafet uygulamasına ilişkin yönetmeliğin yürürlüğe girdiği şeklinde yanlış yorumlanarak hatalı uygulama yapıldığını, soruşturmaya konu olan bu fiilin görevi ihmal suçu kapsamına girdiğini, bu suçun sübut bulması için de ortada bir zararın bulunması gerektiğini, somut olayda başvurucu bir ay sonra duruşmaya götürüldüğü için savunma hakkının kullanılabildiğini, dolayısıyla da herhangi bir zararın doğmadığını, bu nedenle de suçun yasal unsurlarının oluşmadığını, ayrıca disiplin amirliğince şüpheliler hakkında disiplin cezası verildiğini ifade etmiştir.

8. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar başvurucuya 10/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu bu karara karşı 15/6/2020 tarihinde itiraz etmiştir. Sulh ceza hâkimliği, başvurucunun itirazını 7/12/2020 tarihinde "dosyadaki şikayet ve iddiaların kapsamına göre yapılan soruşturmanın yeterli olduğu şikayet dilekçesinde belirtilen hususlarla ilgili gerekli inceleme araştırmaların yapıldığı" gerekçesiyle reddetmiştir. Karar 12/2/2021 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucunun vekili 1/3/2021 tarihli dilekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz etmiş; kendisini vekille temsil ettirmesine rağmen asile tebligat yapılmasının hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Sulh ceza hâkimliği, başvurucu vekilinin yaptığı itirazı 22/6/2021 tarihinde reddetmiştir. Hâkimlik, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın başvurucunun kendisine tebliğ edilmesinin hukuka uygun olmadığına dair iddia bakımından herhangi bir değerlendirme yapmamış ve gerekçe olarak 7/12/2020 tarihli kararda yer alan açıklamaları yinelemiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 3/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 1/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

13. Başvurucu, ceza infaz kurumu yönetiminin kendisini duruşmaya katılabilmek için tek tip kıyafet giymeye zorlanmasından ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının sonunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesinden yakınmıştır. Tek tip kıyafet giymeyi kabul etmediği için duruşmaya götürülmediğinde moral bozukluğu yaşadığını ve savunma hakkını kullanamadığını ileri sürmüştür. Öte yandan tek tip kıyafet giyerek katıldığı duruşmanın öncesinde infaz koruma memurlarının sözlü şiddetine uğradığını, duruşmaya SEGBİS üzerinden bağlanan eşinin önünde tek tip kıyafet giydiği için rencide olduğunu, kendisine suçlu muamelesi yapıldığını, tek tip kıyafet giymeye zorlanmasının hiçbir hukuki dayanağı olmamasına ve bu uygulama sebebiyle manevi olarak zarara uğradığı açık olmasına rağmen Başsavcılığın bu durumu gözardı ederek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermesinin doğru olmadığını ifade etmiştir.

14. Bakanlık görüşünde, ihlal iddialarının incelenmesi sırasında ilgili mevzuat hükümleri ve içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru dilekçesindeki açıklamalarını tekrar etmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi daha önceki bir norm denetimi incelemesinde ceza infaz kurumlarında tek tip kıyafet zorunluluğu meselesini Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirmiştir (AYM, E.2018/96, K.2023/222, 27/12/2023, §§ 199, 200). Somut olayda bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektiren herhangi bir durum bulunmamaktadır. Bu sebeple başvuru, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir. Öte yandan başvurucu, tek tip kıyafet giymesi gerektiği hususunda infaz koruma memurlarının sözlü şiddetine uğradığı yönündeki iddiasını destekleyecek somut bilgi ileri sürmediğinden bu iddia bakımından değerlendirme yapmaya gerek görülmemiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Kişinin kendi iradesi doğrultusunda davranışlarda bulunması kişisel özerklik ve kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirme hakkıyla doğrudan ilgilidir. Kişisel özerkliğe yönelik sınırlamalar özel hayat boyutuyla Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında kalmaktadır (AYM, E.2020/59, K.2023/53, 22/03/2023, § 51).

18. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır. Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; D.Ö., B. No: 2014/1291, 13/10/2016, § 48).

19. Bireyin kendi iradesi doğrultusunda davranışlarda bulunma serbestîsinin kısıtlanması kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkına müdahale teşkil eder.Kişinin istediği kıyafeti giymek yerine ceza infaz kurumunca verilen kıyafeti giymek zorunda olmasının -söz konusu kıyafetin türü de dikkate alındığında- kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Müdahalenin varlığı tespit edildikten sonra müdahalenin Anayasanın 13. maddesine uygun olup olmadığı irdelenmelidir.

20. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

21. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasını ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

22. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmüş olması gerekir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre de Anayasa'nın

13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için müdahale şekli anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66).

23. Dolayısıyla bir hak ya da özgürlük sınırlandırıldığında öncelikle tespiti gereken husus, müdahalenin hukuki bir temelinin yani müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır (bazı farklılıklarla birlikte başka haklar yönünden yapılan değerlendirmeler için bkz. Sevim Akat Ekşi, B. No. 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82).

24. Somut olayda müdahalenin dayanağı olan kanun maddesi, 1/2/2018 tarihli ve 7079 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 97. maddesi vasıtasıyla 5275 sayılı Kanun'a eklenen ek 1. maddedir. Anılan maddenin birinci fıkrasının ilk cümlesinde 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar nedeniyle tutuklu veya hükümlü bulunanların duruşmaya sevk nedeniyle ceza infaz kurumu dışına çıkarılmaları durumunda ceza infaz kurumu idaresince verilen giysileri giymek zorunda olduğu düzenlenmiştir. Yine söz konusu fıkranın son cümlesinde, bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer hususların yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir. İkinci fıkranın son cümlesinde ise bu madde hükümlerinin söz konusu yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulanacağı belirtilmiştir. Yani söz konusu kanun maddesinin uygulanabilmesi için öncelikle bir yönetmeliğin çıkarılması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi, söz konusu Kanun maddesini bir bütün olarak iptal etmiştir (AYM, E.2018/96, K.2023/222, 27/12/2023, §§ 197-207). Ancak somut olaydaki müdahaleler Anayasa Mahkemesinin kararından önceki tarihler olan 30/1/2018 ve 21/2/2018'de gerçekleşmiştir. Bu sebeple müdahalenin kanunilik koşulunu sağlayıp sağlamadığının belirlenebilmesi için anılan tarihlerde kanun maddesinin uygulanabilmesi için öngörülen yönetmeliğin çıkarılıp çıkarılmadığı belirlenmelidir.

25. Başvurucu hakkında verilen disiplin cezasının "yanlış verildiği" gerekçesiyle iptal edilmesi (bkz. § 3), ceza infaz kurumu birinci müdürünün Cumhuriyet savcısına verdiği ifadede yönetmeliğin yürürlüğe girdiği konusunda yanıldığına dair yaptığı açıklamalar (bkz. § 5), ceza infaz kurumu yetkilileri hakkında yürütülen disiplin ve ceza soruşturması süreçleri sonunda verilen kararlarda yetkililerin yönetmeliğin yürürlüğe girdiği konusunda yanıldığına yönelik belirlemeler (bkz. §§ 6, 7) gözönüne alındığında başvurucunun duruşmalara katılabilmesi için tek tip kıyafet giymesi konusunda ceza infaz kurumu yetkililerince bir zorunluluk oluşturulduğu, başvurucudan tek tip kıyafet giymesinin istendiği, 30/1/2018 ve 21/2/2018 tarihlerinde bahsi geçen yönetmeliğin (bkz. § 24) yürürlüğe girmemiş olduğu konusunda herhangi bir belirsizlik bulunmadığı görülmüştür. Bir başka deyişle müdahale tarihlerinde bu müdahalenin uygulanabilir bir kanuni dayanağının (uygulama şartı olarak öngörülen yönetmeliğin çıkarılmamış olması sebebiyle) olmadığı açıktır. Dolayısıyla somut olayda gerçekleştirilen müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesi anlamında kanunilik ölçütünü karşılamadığı kanaatine varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

29. Ayrıca başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

D. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

E. Yeniden soruşturma yapılmasına GEREK OLMADIĞINA Kenan YAŞAR'ın karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

F. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE ve tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

G. 30.000 TL vekalet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin bilgi amaçlı Akhisar Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2018/1403) GÖNDERİLMESİNE,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, ceza duruşmasına katılabilmek için ceza infaz kurumu yönetimi tarafından tek tip kıyafet giyme yönünde bir zorlamada bulunulması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucuya duruşmaya katılabilmek için ceza infaz kurumu yönetimi tarafından tek tip kıyafet giymesi gerektiği belirtilmiş, başvurucu, kendisine gösterilen genelgeyi okuduktan sonra tek tip kıyafet giymeyi reddetmiş, bu nedenle duruşmaya katılamamış ve savunma hakkı elinden alınmıştır. Ceza infaz kurumu, başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatmış ve 9/2/2018 tarihinde 1 ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakılmasına karar vermiştir. Ancak, disiplin cezası iptal edilmiştir.

3. Başvurucunun şikâyeti üzerine Başsavcılık, söz konusu iddialar hakkında soruşturma yürütmüş ve infaz koruma memurlarının yanlış bir yönetmelik uygulaması sebebiyle hatalı

bir disiplin cezası verdiğini belirlemiştir. Ancak, başvurucunun savunma hakkını kullanabildiği ve herhangi bir zararın oluşmadığı gerekçesiyle suç unsurlarının bulunmadığına karar vermiştir. Başvurucu bu kararın ardından itirazda bulunmuş, ancak Sulh Ceza Hâkimliği itirazını reddetmiştir.

4. Başvurucu nihai hükmü öğrendikten sonra bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Mahkememiz başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine oy birliği ile karar vermiş, giderim konusunda mahkeme çoğunluğu yeniden yargılamaya gerek görmemiştir. Yeniden yargılama konusundaki çoğunluk kararına aşağıda açıklanan sebeplerle iştirak edilmemiştir.

6. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin, yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle devam eden ihlalin durdurulması, ihlale konu kararın veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 55).

7. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun’un 50. Maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük’ün 79. Maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca kural olarak ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmedilir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 58).

8. Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumu yönetimi tarafından tek tip kıyafet giyme yönünde bir zorlamada bulunulan başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin Başsavcılık kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Başvuruda sadece ihlalin tespiti ve tazminat yeterli bir giderim sağlamamaktadır.

9. Bu durumda ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

10. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu kanaati ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Kenan YAŞAR

NEVZAT KAYA

B. No: 2021/45805 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/45805

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEVZAT KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/45805)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Nevzat KAYA

Vekili : Av. Cemal DEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargı kararının icra edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/9/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

6. Başvurucu Hakkâri, Çukurca, Çağlayan köyünde ikamet etmekteyken yaşanan terör olayları nedeniyle 1995 yılında köyü terk ettiğini ileri sürerek oluşan zararlarının 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında tazmin edilmesi istemiyle Hakkâri Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon başvuruyu 12/11/2007 tarihli kararla; yapılan araştırma neticesinde olay tarihinde başvurucunun yaşının küçük olduğunu değerlendirerek talebinin 5233 sayılı Kanun kapsamına girmediği gerekçesiyle reddetmiştir.

8. Başvurucu, Komisyon kararının iptali talebiyle Van 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme davayı 30/4/2013 tarihli kararla kabul etmiş, Komisyon kararının iptaline karar vermiştir. Karar gerekçesinde; Çağlayan köyünün terör nedeniyle boşaltılıp tazminat ödendiği hususunun dosya kapsamındaki belgelerden sabit olduğu ifade edilmiştir. Davalı idarece, mahallinde keşif yapılmak suretiyle tespit yolu seçildiği takdirde 5233 sayılı Kanun'da tarif edilen usule uygun keşif ve bilirkişi incelemesi yapılması, başvurucuya ait taşınır ve taşınmazın bulunup bulunmadığının tespit edilmesi, tespit edilir ise söz konusu mal varlığına ulaşamaması nedeniyle uğradığı zararın belirlenmesi ve ödenmesi gerektiği ifade edilmiştir. İdarece olaya ilişkin yapılan keşifte; keşif tutanağı ve eki belgeler arasında çelişki bulunduğunun anlaşıldığı, usulüne uygun olarak keşif yapılmaksızın tesis olunan işlemde bu nedenle hukuka uyarlık bulunmadığı belirtilmiştir.

9. Tarafların temyiz etmemesi üzerine karar 10/9/2013 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu kesinleşen yargı kararının uzun süre yerine getirilmediğini belirterek 14/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

11. Anayasa Mahkemesince, başvurucunun uygulanmadığını ileri sürdüğü kararın gereklerinin yerine getirilip getirilmediği ve başvurucu hakkında Mahkeme kararı gereğince yeni bir karar alınıp alınmadığı hususlarında Hakkâri Valiliği Zarar Tespit Komisyonundan bilgi istenmiştir.

12. Komisyon tarafından gönderilen yazı ve eklerinde; Çağlayan köyünde uzaktan algılama ve bilirkişi marifetiyle yer tespit çalışmaları devam ettiğinden Mahkeme kararının yerine getirilmediği ifade edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

13. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Kararların sonuçları" kenar başlıklı 28. maddesinin ilgili kısımı şöyledir:

"1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez..."

14. 5233 sayılı Kanun'un "Kapsam" kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanun, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddeleri

kapsamına giren eylemler veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararlarının sulhen karşılanması hakkındaki esas ve usullere ilişkin hükümleri kapsar..."

B. Uluslararası Hukuk

15. Uluslararası hukuk için bkz. Nayif Magi [2.B.] , B. No: 2019/3109, 7/12/2022, §§ 23-29.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 8/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

17. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

18. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay [2.B.] (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kararın İcrası Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu; Mahkeme tarafından verilen iptal kararının Komisyon tarafından uzun süre geçmesine rağmen uygulanmadığını, kararın uygulanmamasıyla birçok haktan mahrum kaldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde; Mahkemenin kararıyla başvurucunun kesin bir hak sahibi olup olmadığı araştırılarak yeni bir karar alınması gerektiğine kararda yer verildiği, başvurucunun mağduriyetinin kesin olduğunun söylenemeyeceği ifade edilmiştir.

21. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında Mahkeme kararının 2013 yılında sonuçlandığını, Komisyonun uzun bir süredir yeni işlem yapmadığını ve karar almadığını belirtmiştir.

2. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa’nın 138. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu çerçevede başvurucunun yukarıda yer verilen şikâyetlerinin özünün kesinleşmiş yargı kararının uygulanmadığı hususuna ilişkin olduğu görüldüğünden belirtilen ihlal iddiası niteliği gereği kararın icrası hakkı kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu Erol Aksoy ([GK], B. No: 2016/11026, 12/12/2019) kararında, 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen tazminat yolunun idarenin mahkeme kararlarını uygulama yönündeki anayasal yükümlülüklerini ortadan kaldırmadığını, bu tazminat hükümlerinin kararın uygulanmamasının alternatif bir yolu olarak kabul edilemeyeceğini ve idareyi kararı uygulamaktan alıkoymaması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca idarenin hukuki veya fiilî imkânsızlıklar olsa dahi her durumda kararı uygulamak için elinden gelen her gayreti gösterdiğini ve ilgiliye eski hâle getirme ilkesine göre en uygun alternatif çözümü önererek yargı kararına uyma iradesini haiz olduğunu ortaya koyması gerektiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda kesinleşmiş bulunan yargı kararlarının uygulanmadığı durumlarda kararın icrası hakkından şikâyet edebilmek adına başvuruculara başka bir yolu tüketmeye, tazminat davası açmaya zorlanamayacağı tespit edilmiştir (Erol Aksoy, §§ 47-58).

26. Somut başvuruda, kesinleşmiş bir iptal hükmünün icra edilmediği yönünde ihlal iddiasında bulunulduğundan başvurucunun ayrıca başka bir yolu tüketmesine gerek bulunmamaktadır.

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

28. Hukuk güvenliği ve hukukun üstünlüğünün sağlanabilmesi için devletin her türlü işlem ve eyleminin yargı denetimine açık olması gerekir. Nitekim Anayasa’nın 125. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde “İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.” denilmek suretiyle bu husus anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Ancak hukuk güvenliğinin ve hukukun üstünlüğünün sağlanması için devletin işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık tutulması yeterli olmayıp yargı mercileri tarafından verilen kararların gecikmeksizin uygulanması da gerekir. Yapılan yargısal denetim neticesinde bir işlemin hukuka aykırı olduğu tespit edilmesine rağmen işlemin iptali yönündeki kararın uygulanmaması, devletin işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık tutulmasını anlamsız hâle getirir. Zira hukuk güvenliği ve hukukun üstünlüğü sadece hukuka aykırılıkların tespit edilmesiyle değil bunların tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasıyla sağlanabilir (AYM, E.2012/73, K.2013/107, 3/10/2013).

29. Anayasa'nın 138. maddesinin dördüncü fıkrasına göre yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Bu hükümde mahkeme kararlarına uyma ve bu kararları değiştirmeksizin yerine getirme hususunda yasama ve yürütme organları ile idare lehine herhangi bir istisnaya yer verilmemiştir. Yargı kararlarının ilgili kamu makamlarınca zamanında yerine getirilmediği bir devlette, bireylerin yargı kararıyla kendilerine sağlanan hak ve özgürlükleri tam anlamıyla kullanabilmeleri mümkün olmaz. Dolayısıyla devlet, yargı kararlarının zamanında icra edilmesini sağlayarak bireyler aleyhine oluşabilecek hak kayıplarını engellemekle ve bu yolla bireylerin kamu otoriteleri ile hukuk sistemine olan güven ve saygılarını korumakla yükümlüdür. Bu sebeple Anayasa'nın 2. maddesinde öngörülen hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak bireylerin kamu otoritesi ve hukuk sistemine olan güven ve saygılarını koruma adına vazgeçilemez bir görev ifa eden

yargı kararlarının zamanında icra edilmeyerek sonuçsuz bırakılması kabul edilemez (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Arman Mazman [2.B.], B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 61).

30. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı veya davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunu ve mahkeme kararlarının değiştirilemeyeceği ile uygulanmasının geciktirilemeyeceğini ifade eden 138. maddesinin de adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Arman Mazman, § 57).

31. Anayasa’nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

32. Kararın icrası hakkı, mahkemeye erişim hakkı ve karar hakkı ile birlikte adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkeme hakkının bir unsurunu oluşturmaktadır (Filiz Fırat [1.B.], B.No:2014/10305, 5/12/2017, § 29). Mahkeme kararlarının uygulanması yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması mahkeme hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenleme ve uygulamalar bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkeme hakkı da anlamını yitirecektir (Mustafa Ekşi [1.B.], B. No: 2014/7711, 24/1/2018, § 27).

33. Kesin hükme saygı, uluslararası hukuk düzenine özgü hukukun genel ilkelerinden biri olarak kabul görmektedir. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında düzenlenen yargı kararlarının geciktirilmeksizin uygulanması yükümlülüğü, hukukun genel ilkelerinden biri olarak da kabul edilen kesin hükme saygı ilkesinin de bir gereğidir. Çünkü bir hukuk sisteminde yargının verdiği ve bağlayıcı olan kesin hüküm zarar gören taraflardan biri açısından işlevsiz duruma getirilmişse adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin bir anlamı kalmayacaktır (Arman Mazman, § 65).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

34. Somut olayda başvurucu, yaşadığı Çağlayan köyünden terör olayları nedeniyle 1995 yılında ayrılmak zorunda kaldığını belirterek bu sebeple uğradığı zararların tazmini talebiyle 5233 sayılı Kanun kapsamında kurulan Komisyona başvurmuştur. Komisyon tarafından başvurucunun talebi reddedilmiştir. Başvurucu tarafından Komisyon kararının iptali talebiyle dava açılmış ve Mahkeme, Komisyon kararının iptaline karar vermiştir. Başvurucu, verilen iptal kararının Komisyon tarafından uygulanmadığından şikâyet etmektedir.

35. Öncelikle Komisyonun icra yükümlülüğünü doğuran bir yargı kararının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir. İdare Mahkemesinin 30/4/2013 tarihli kararı incelendiğinde başvurucu hakkında Hakkâri Valiliği Zarar Tespit Komisyonunca verilen

kararın iptal edildiği görülmektedir. İdare mahkemelerince iptal kararı verilmesi, idari işlemin hukuksal varlığını sona erdirir. Bununla birlikte idarenin, iptal edilen işlemin etkilerini gidermek için -gerekirse yeni bir işlem tesis etmek de dâhil olmak üzere- her türlü tedbiri alma yükümlülüğü doğar. Komisyonun bu yükümlülüğünün dayanağı kuşkusuz Anayasa'nın emredici nitelikteki 138. maddesinin dördüncü fıkrası hükmüdür. Nitekim 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da işlemi tesis eden idarenin iptal kararının gereğini gecikmeksizin ve her hâlde kararın kendisine ulaştığı tarihten itibaren otuz gün içinde yerine getirmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla Komisyon aleyhine verilmiş, kesin ve icra edilebilir bir yargı kararının bulunduğu açıktır.

36. İkinci olarak çözümlenmesi gereken mesele ise iptal kararının icra edilip edilmediğidir.

37. Kararın icrası hakkı; uyuşmazlığın mahiyeti, icra edilecek kararın niteliği, yargılama sırasında veya sonrasında meydana gelen maddi ve hukuki koşulların olası etkileri nedeniyle yargı kararının mutlak anlamda aynen uygulanmasının sağlanması yönünde bir güvenceyi içermemektedir. Bunun yanında bir iptal kararını icra etmenin fiilen veya hukuken imkânsız olduğu olağanüstü koşullarda dahi idarenin uygulama yükümlülüğü ortadan kalkmamaktadır. Aynen icranın hukuken veya fiilen imkânsız olduğu hâllerde ifanın şeklinde değişikliğe gidilmesi mümkün görülmelidir. Aynen icranın önünde engellerin mevcut olduğu durumlarda icra biçiminde değişikliğe gidilmesi mümkün olsa da bunun ilgilinin yeniden yargıya başvurmasına gerek kalmayacak şekilde yapılmasına ve alternatif tedbirin kişiye sağlayacağı tatminin aynen icraya nazaran bariz bir nispetsizlik içinde olmamasına özen gösterilmelidir. İdare, hukuki veya fiilî imkânsızlıklar olsa dahi her durumda kararı uygulamak için elinden gelen her gayreti gösterdiğini ve kararı uygulama önündeki engellerin aşılamaz olduğunu ispatlamak zorundadır. Bu gibi hâllerde idare, ilgiliye eski hâle getirme ilkesine göre en uygun alternatif çözümü önererek söz konusu karara uyma iradesinde olduğunu açıkça ortaya koymalıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. Erol Aksoy, § 53).

38. İdare Mahkemesi kararının uygulanıp uygulanmadığının incelenmesinde davanın konusunun ve iptal kararının gerekçesinin tespiti önem taşımaktadır. İdare Mahkemesinin30/4/2013 tarihli kararında davanın konusu "5233 sayılı Yasa uyarınca karşılanması maksadı ile Hakkari Valiliği Zarar Tespit Komisyonu Başkanlığı'na yapılan başvurunun reddine ilişkin 12.11.2007 tarih ve 2007/1-8696 sayılı işlem" biçiminde kurulmuş ve nihayetinde de bu kararın iptaline hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinde ise olaya ilişkin keşif tutanağı ve eki belgeler arasında çelişki bulunduğunu belirtilerek, usulüne uygun olarak keşif yapılmaksızın tesis olunan işlem nedeniyle hukuka uyarlık bulunmadığı ifade edilmiştir. Bu durumda Mahkeme kararında belirtilen hususlar Komisyon tarafından dikkate alınarak başvurucu hakkında yeniden bir karar alındığı takdirde yargı kararı icra edilmiş olacaktır.

39. Başvuru kapsamında yapılan yazışmalar neticesinde köyde uzaktan algılama ve bilirkişi marifetiyle yer tespit çalışmaları devam ettiğinden Mahkeme kararının uygulanmadığı belirtilmiş ise de gelinen süreçte idari makamların yargı kararını yerine getirmek amacıyla ne gibi girişimlerde bulunduğu, konuyu hızlandırmak için nasıl tedbirler aldığı ortaya konulamamıştır.

40. Tüm bu koşullar gözetildiğinde mahkeme kararının gereği gibi icra edilmediği, dolayısıyla kararın icrası hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan

adil yargılanma hakkı kapsamında kararın icrası hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucu, yargı kararının yerine getirilmemesi nedeniyle mal varlığına ulaşamadığını, uzun süre mal varlığından ayrı kaldığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de kararın icrası hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden mülkiyet hakkı şikâyeti yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olamadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

43. Başvurucu, kararın yerine getirilmemesi nedeniyle 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

44. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019). İncelenen başvuruda, mahkeme kararının icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlal idarenin mahkeme kararını uygulamamasından kaynaklanmıştır.

45. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yalnızca ihlal tespitiyle ve kararın Hakkâri Valiliğine gönderilmesi suretiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin kararın icrası hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Hakkâri Valiliğine GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMİL ÖNER VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/54679 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/54679

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMİL ÖNER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/54679

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Eyup GÖNENBABA

Başvurucular : Cemil ÖNER ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekili : Av. Rudi SÜMER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırma yapılmadan el atılması, Kamulaştırmasız el atma davasında hükmedilen tazminatın enflasyon karşısında değer kaybına uğraması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvurular, muhtelif tarihlerde yapılmıştır. Ekli listenin (B) sütununda bulunan başvurular, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle birleştirilmiş ve inceleme 2021/54679 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436,

6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruculara taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğunu belirterek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvuruculara Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğraması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

5. Başvurucular 2021/54679 ve 2022/12562 numaralı dosyalarda makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

7. Açıklanan gerekçelerle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

8. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

9. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

10. Kamulaştırmasız el atma davasında hükmedilen tazminatın değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Başvurucular uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile ilgili yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. 2021/54679 ve 2022/12562 numaralı başvurularda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin(D) sütununda yer verilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara ekli listenin (F) sütununda belirtilen tutarda manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ekli listenin (E) sütununda ayrıntısı belirtilen başvuru harçlarının başvuruculara ÖDENMESİNE, 30.000 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ATEŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/27930 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/27930

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ATEŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/27930)

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucular : 1. Ali ATEŞ

2. Asım ÇEVİK

3. Atilla ÖZDOĞAN

4. Ayhan ÇAKAR

5. Erdi GÜZEL

6. Erdoğan KAYMAZ

7. İlhan KAYAN

8. İsmail ÇELİK

9. İsmail ÇETİN

10. Nurullah GÜNEŞ

11. Turgay ALKIZ

12. Yaşar TAŞ

Başvurucular Vekili : Av. Ayşegül ŞENOL CAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iş sözleşmesi feshedilen başvurucuların işe iade ve sendikal tazminat taleplerinin reddedilmesi nedeniyle sendika hakkının; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/27931, 2022/27932, 2022/27933, 2022/27934, 2022/27935, 2022/27938, 2022/29634, 2022/29690, 2022/30697, 2022/35328, 2022/49529 başvuru numaralı dosyalar 2022/27930 başvuru numaralı dosya üzerinde birleştirilmiştir.

3. Başvurular süresinde yapılmıştır.

4. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

1. Başvuruya Konu Süreç

6. Başvurucuların üyesi olduğu sendika, 1947 yılında kurulan Türkiye Maden-İş Sendikası ile 1963 yılında kurulan Otomobil-İş Sendikasının 1993 yılında birleşmesiyle oluşmuş ve Birleşik Metal İş Sendikası (Sendika) adını almıştır.

7. Sendika, davalı işyerinde 2016 yılı Eylül ayından itibaren örgütlenmeye başlamıştır. Davalı işyerinde çalışan 56 işçi Sendika üyesi olmuştur. Sendika 11/3/2016 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına yetkili sendika olduğunun tespiti talebiyle başvurmuş ve sendikanın 26/9/2016 tarihinde yetkili sendika olduğu tespit edilmiştir. Davalı işveren, bu tespite karşı 12/10/2016 tarihinde yetki itirazı davası açmıştır; açılan dava olayların meydana geldiği tarihte derdesttir.

8. Başvurucuların iddiasına göre davalı, yetki tespitine itiraz sonrası iş sözleşmelerini sendikal nedenlerle sonlandırmıştır. Başvurucular, bu kapsamda işe iade ve sendikal tazminat talepli dava açmıştır. Başvurucular dava dilekçelerinde mensubu oldukları Birleşik Metal İş Sendikasının işyerinde yetkili olduğunun tespit edilmesi üzerine, işverenin yetki tespitine itiraz davası açtığını ve işçilerin sendikadan istifa etmesi için baskı uygulamaya başladığını ileri sürmüşlerdir. Başvurucular; E.E. isimli sendikalı arkadaşlarını sözcü seçtiklerini ve E.E.nin kendileri adına işverenle görüşme yaptığını, bunun üzerine E.E.nin iş sözleşmesinin 25/10/2016 tarihinde sonlandırıldığını, sonrasında kendilerinin ve diğer sendikalı işçi arkadaşlarının işe geri alınmasını sağlamak ve işyerindeki sendikanın gücünün kırılmasını önlemek adına 25/10/2016 tarihinde işyerinde beklediklerini ifade etmiştir. Başvurucular, bunun üzerine işyerinin bulunduğu yerin belediye başkanının ve kaymakamının fabrikaya gelerek E.E.nin işe geri alınacağı sözü verdiğini ve eylemi bıraktıklarını ancak sonrasında E.E.nin işe alınmadığını, sonraki günlerde işyerine gitmelerine karşın kendilerine iş verilmediğini ve sonuçta toplam 56 sendikalı işçinin işine

son verildiğini belirtmiştir.

9. Açılan davalarda davalı; başvuruculaların mensubu olduğu Birleşik Metal İş Sendikasının yetkili sendika olarak tespit edilmesi üzerine yetki itirazı davası açtığını; bundan sonra E.E. isimli çalışanın işyeri üretim müdürünün odasına giderek "bundan sonra hiçbir işçinin mesaiye kalmayacağını, bir kişi dahi işten çıkartılırsa bütün işçilerin işi bırakacağını" söylediğini, 25/10/2016 tarihinde E.E.nin iş sözleşmesinin haklı nedenle feshedildiğini ileri sürmüştür. Davalı; E.E.nin iş akdinin feshedilmesi üzerine başvuruculaların da aralarında bulunduğu 56 işçinin 25/10/2016 tarihinde işyerini işgal ettiğini, E.E.nin geri işe alınmasını istediklerini, işgal üzerine işyerine kolluk kuvvetlerinin geldiğini, Kandıra Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyette bulunulduğunu belirtmiştir. Davalı, bundan sonra26/10/2016 - 27/10/2016 - 28/10/2016 ve 31/10/ 2016 tarihlerinde işçilerin işyerine gelerek iş yapmaksızın boş şekilde beklediğini, iş akitlerinin feshedilmemesi için her yolun denendiğini, telefonlarına mesajların gönderildiğini, duyuru yazıları asıldığını, işçilerin iş ve iş emri verildiği hâlde iş yapmadıklarını, bu nedenle iş sözleşmelerinin haklı nedenle feshedildiğini ifade etmiştir.

10. Başvurucu Erdoğan Kaymaz dışındaki başvurucular bakımından yargılamanın görüldüğü Kocaeli 4. İş Mahkemesi, 2017 yılının Aralık ayında verdiği kararlarda davaların kabulüne ve başvurucular lehine sendikal tazminata hükmetmiştir. Mahkeme kararlarında, başvuruculaların üye olduğu sendikanın yetkisinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca tespiti sonrasında işçiler ile işveren arasında gelişen olaylar olduğu, davalının yetki tespitine itiraz ettiği, içlerinde E.E. isimli işçinin de olduğu sözcülerin davalı yetkililerle görüştüğü, aynı zamanda sendikal faaliyet yönünden aktif olduğu anlaşılan E.E.nin iş akdinin feshedildiği belirtilmiştir. Gerekçeli kararlarda; E.E.nin sözleşmesinin feshinden sonra olayların geliştiği, iş çıkış saatinde işyerinin terk edilmediği, belediye başkanı, kaymakam ve emniyet müdürünün işyerine geldiği, işçilerle aynı gün görüştüğü belirtilmiştir. Bu aşamadan sonra davalının işçilerle muhatap olmadığı, belediye başkanının E.E.nin tekrar işe alınacağı sözünü davalının sahiplenmediği ve E.E.yi işe başlatmadığı, diğer işçilerin kendilerine öncülük eden E.E.nin iş akdinin feshi üzerine dayanışma içine girdikleri, eylemlerin barışçıl ve ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca başvuruculaların kendilerini söz ve davranış ile ifade etmelerinin kanunsuz grev olarak değerlendirilemeyeceği, her ne kadar verilen görevi yapmadıkları ileri sürülmüş ise de barışçıl ve ölçülülüğü aşmayan iş bırakmaların maksadının görevi yapmama olmayıp iş akdi feshedilen E.E.nin işe başlatılması olduğu, iş akitleri feshedilen her bir işçi yönünden görevlerinin hatırlatıldığını ve yapmamakta ısrar ettiğini gösterir kayıt ve belge olmadığı, haklarında uzun yıllardır görevi yapmama gibi bir iddia olmayan işçilerin topluca görev yapmama iradelerinin bulunduğu iddiasının olağan hayatın akışına uygun olmadığı, davalının oluşan durumu sebep göstererek sendikalı işçilerin tamamını işten çıkarmayı tercih etmesinin fesihlerin sendikal nedenle yapıldığı kanaatini oluşturduğu belirtilmiştir.

11. Kararların istinaf yargı yoluna götürülmesi üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 32. Hukuk Dairesi 2019 yılının Mayıs ayında verdiği kararlarda; feshe konu yapılan 26/10/2016 - 27/10/2016 - 28/10/2016 ve 31/10/ 2016 tarihlerinde işveren tarafından işçilere iş verilip verilmediğinin veya önceki günlerde verilmekle bu günlere sarkan bitmeyen iş emirlerinin olup olmadığının, iş emirlerinin sunulması durumunda iş emirlerinin yerine getirilip getirilmediğinin tespit edilmesi gerektiği gerekçesiyle dosyaların mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

12. Kocaeli 4. İş Mahkemesi 2020 yılının Kasım ayında verdiği kararlarda davaların

kabulüne ve başvurucular lehine sendikal tazminata hükmetmiştir. Gerekçeli kararlarda; dört günlük üretim formlarının bulunmadığını, son sunulan üretim formunun 25/10/2016 tarihine ait olduğunu, iş emirlerinin işçilere değil ustabaşılara verildiğini, üretimde işçilerin ustabaşılar tarafından yönlendirildiğini, işçilere emir ve talimatların ustabaşılar tarafından verildiğini, önceki iş emirlerinden sarkan işler olsa dahi iş emirlerinin takibinin ustabaşıların sorumluluğunda olduğunu, ustabaşı tarafından verilen emir ve talimatlara rağmen işçi işini yerine getirmiyor ise ustabaşı tarafından işçinin yapmakla ödevli olduğu görevin işçiye hatırlatılmasının gerektiğini belirtmiştir. Kararlarda; işverence işçilerin usulüne uygun şekilde uyarılmadıkları, bu konuda tutanak tutulmadığı ayrıca işveren tarafından yemekhanede duyuru yapılması, SMS gönderilmesi gibi uygulamanın yasanın aradığı hatırlatma unsuru mahiyetinde bulunmadığı, işçilere genel olarak değil her bir işçiye somut olarak hangi görevin yapılmadığı, yapılması gereken görevin hangi sürede tamamlanması gerektiği hususunda açık hatırlatma bulunmadığına dikkat çekmiştir. Ayrıca; fesih döneminde davalı işyerinde sendikal örgütlenme çalışmalarının olduğu, sendikanın davalı işyerinde çoğunluğu sağlaması ve yetki alması üzerine davalının sendika üyelerinin tamamının iş akitlerini feshetmek suretiyle işten çıkarttığı, dava tarihinde davalı işyerinde çalışan sendika üyesinin bulunmadığının altını çizmiştir.

13. Kararlar, istinaf edilmiştir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 32. Hukuk Dairesi 26/10/2016, 27/10/2016, 28/10/2016 ve 31/10/2016 tarihlerinde başvurucuların tamamlanmayan ve tamamlanması gereken iş emirleri olmasına, dolayısıyla kendilerine iş verilmesine rağmen, sözlü ve yazılı uyarılara uymayarak 4 gün iş yapmama eylemine devam ettiklerini ve bu eylemin kanunsuz grev olduğunu değerlendirerek davaların reddine kesin olarak karar vermiştir.

14. Başvurucu Erdoğan Kaymaz yönünden Kocaeli 6. İş Mahkemesinin 22/5/2018 tarihinde verdiği kararda; başvurucu ve diğer işçilerin henüz yetkisi kesinleşmemiş bir sendika ile işvereni anlaşmaya zorladıkları ve dört gün süreyle kanunsuz grev yaptıkları gerekçesiyle yapılan feshin haklı olduğu sonucuna ulaşılmış ve davanın reddine karar verilmiştir. Anılan karar İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 47. Hukuk Dairesinin 3/2/2022 tarihli istinaf başvurusunun esastan ret kararıyla kesinleşmiştir.

15. Nihai kararların tebliği üzerine başvurucular, süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Başvuru Konusu Olmayan Süreç

16. Davalı, başvurucuların da aralarında bulunduğu işçiler hakkında 26/10/2016 tarihinde işyerini terk etmedikleri gerekçesiyle suç duyurusunda bulunmuştur. Buna karşılık işçiler de davalı hakkında sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçundan şikâyetçi olmuştur. Kandıra Cumhuriyet Başsavcılığı 9/1/2019 tarihinde başvurucular ve diğer işçiler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiş, anılan karar 8/5/2019 tarihinde kesinleşmiştir. Kararda, işçilerin eylemlerinin kanun dışı grev kapsamında değerlendirilebileceği mümkün ise de bu eylemlerin suç teşkil etmediğini belirtilmiştir.

17. Davalı işyeri yöneticileri K.Y ve Ş.Ö. hakkında ise Kandıra 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 28/10/2020 tarihli kararıyla sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçundan hapis cezası ile cezalandırılmalarına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş, karar 18/6/2021 tarihinde kesinleşmiştir. Gerekçeli kararda; Kocaeli 4. İş Mahkemesinin sendikal feshin gerçekleştiği tespitlerinin yanı sıra; K.Y.nin "10 trilyon para harcarım, bir kuruş size vermem. Gerekirse 30-40 kürt bulurum, onları çalıştırırım, sizi çalıştırmam"

dediği, Ş.Ö.nün ise "Arkadaşınızı işten çıkardık, zaten üretim yapmayacağız, işlerimiz kötü durumda, siparişleri iptal ettik, hep beraber boş oturacağız, sabah gelip akşam gideceğiz, Birleşik Metal İş Sendikasına üye olmuşsunuz, o yüzden arkadaşınızı işten çıkardık, başka kişileri de işten çıkaracaktık ama işe yeni girdikleri için işten çıkarmadık" şeklinde sözler söylediği bu şekilde atılı suçu işledikleri belirtilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. Mevcut başvuruya ilişkin ulusal ve uluslararası hukuk kaynaklarının derli toplu verildiği karar için bkz. Abdullah Çelik ve diğerleri, B. No: 2022/14506, 18/9/2024, §§ 19-35.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 8/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Sendika Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucular; işverenin sendikalaşmayı önlemek adına kendilerini işten çıkardığını ve bu kapsamda sendika hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

23. Bakanlık görüşünde; başvurucuların sendika hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken yargılama makamları kararlarının yeterli gerekçeyi içerip içermediği, verilen kararlardaki tespit ve sonuçların, yasanın uygulanması niteliğinde olup olmadığı ve açık bir keyfîlik içerip içermediği ve bu bağlamda sendika hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

24. Başvuruculların şikâyetlerinin özü sendikal nedenlerle işten çıkarılmalarına karşın işe iade ve sendikal tazminat taleplerinin reddedilmesidir. Bu nedenle başvuru sendika hakkı kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

26. Anayasa'nın 51. maddesinde yer alan “çalışanlar ... üyelerinin menfaatlerini korumak için” ibaresi, üyelerin mesleki menfaatlerini korumak için gerçekleştirecekleri sendikal faaliyetlerinin Anayasa tarafından korunduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Kristal-İş Sendikası [GK], B. No: 2014/12166, 02/07/2015, § 54). Bu bağlamda sendika hakkı, mensuplarının menfaatlerini korumak üzere yapılan sendikal faaliyetlere izin verilmesini de gerektirmektedir (Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 31).

27. Anayasa'nın 51. maddesinde temel bir hak olarak güvence altına alınmış olan sendika hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Sendika hakkı, bu hakka yönelik kamu gücü tarafından gerçekleştirilen müdahalelerin yanı sıra üyesi oldukları sendikalarca veya kimi durumlarda özel hukuk kişilerince yapılan müdahalelere karşı da anayasal koruma sağlamaktadır. Dolayısıyla sendika hakkı devlete, müdahalede bulunmama biçimindeki negatif yükümlülüğün yanı sıra üçüncü kişilerden gelebilecek müdahalelere karşı ilgiliye koruma sağlama şeklindeki birtakım pozitif yükümlülükler de yüklemektedir (Barış Adıgüzel, B. No: 2016/15802, 8/9/2021, § 29; Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, § 52; Anıl Pınar ve Ömer Bilge, B. No: 2014/15627, 5/10/2017, § 36).

28. Devletin sendika hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri kaynağını Anayasa'nın 5. ve 51. maddelerinden almaktadır. Bu yükümlülük devlete, üçüncü kişilerin ve özellikle işverenin, çalışanların sendikaya üye olma veya olmama ile sendikal faaliyette bulunma haklarını kullanmayı engelleyici davranışlarından kaçınmasına yönelik ve sırf bu haklarından yararlandıkları gerekçesiyle yaptırıma tabi tutulmalarını, ayrımcılığa maruz kalmalarını önleyici tedbirler alma ödevi yüklemektedir. Bu çerçevede alınacak tedbirlerin üçüncü kişilerin ve özellikle işverenin çalışanların sendika hakkına müdahalede bulunmaları bakımından caydırıcı nitelik taşıması gerekir. Öte yandan üçüncü kişiler tarafından sendika hakkına müdahale edilmesi durumunda müdahaleye karşı itirazların öne sürülebileceği ve müdahalenin sonuçlarının giderilmesi açısından gerçek ve etkili koruma temin edecek hukuksal mekanizmaların oluşturulması, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınması, gerekiyorsa tazminat ve benzeri giderimler için dava açma imkânının getirilmesi devletin pozitif yükümlülüklerindendir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Muharrem Çimen, §§ 39,40; Barış Adıgüzel, § 30; Anıl Pınar ve Ömer Bilge, § 37; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71; Kemal Kılıç [GK], B. No: 2019/16400, 28/7/2022, § 59). Devletin söz konusu yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğinin denetimi ise yürütülen sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır.

29. Kamu gücü kullanan makamların her türlü iş ve işlemlerinde öncelikle Anayasa hükümlerini gözetmeleri zorunludur. Nitekim Anayasa'nın 11. maddesinde Anayasa hükümlerinin yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kuralları olduğu ifade edilmiştir. Diğer taraftan Anayasa'nın 138. maddesine göre hâkimler Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verir. Görüldüğü üzere yargı organlarının uyuşmazlıkları öncelikle Anayasa hükümlerini dikkate alarak çözüme kavuşturmaları anayasal bir zorunluluktur. Bu

bağlamda bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi, Anayasa Mahkemesinin ilk elden yani doğrudan inceleme yapmamasını ifade ettiği gibi esas itibarıyla idari ve yargısal makamların önlerindeki meseleleri ve uyuşmazlıkları öncelikle Anayasa'ya uygun biçimde sonuca bağlamaları yönünden birincil derecede sorumlu olduklarını göstermektedir. Özellikle temel kanunlarda öngörülen dürüstlük ve iyi niyet kuralları, hakkın kötüye kullanılması yasağı gibi genel ilkeler ile bazı hâllerde olayın özelliklerine ve durumun gereklerine göre hâkime takdir yetkisi tanınması uyuşmazlıkların çözümünde Anayasa'ya uygun yorum imkânı tanıyan söz konusu etkili hukuksal korumanın bir gereği olarak görülmelidir. Dolayısıyla ister özel kişiler arası isterse de taraflardan birinin kamu gücü olduğu uyuşmazlıklar olsun her durumda hâkimin hukuk kurallarını Anayasa'ya uygun bir biçimde yorumlaması ve yargı yetkisinin kullanımı çerçevesinde özellikle Anayasa ile güvence altına alınan temel hak ve hürriyetlerin korunmasını gözetmesi beklenmektedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Mehmet Apaydın, B. No: 2015/13099, 8/1/2020, §§ 46,47).

30. Diğer bir ifadeyle Anayasa'ya uygun yorum ilkesi hâkimin hukuk kurallarını yorumlama serbestîsinin sınırını oluşturmaktadır. Dolayısıyla hâkimin bir hukuk kuralının anlam ve kapsamını tespit ederken Anayasa'yı ve anayasal ilkeleri hesaba katmaması Anayasa'nın normlar hiyerarşisinin tepesinde yer almasını anlamsız hâle getirir. Bu bağlamda Anayasa kâğıt üzerinde kalan bir metin değil yaşayan, hukuk sistemini yönlendiren, her türlü kamusal tasarrufta gözetilmesi gereken hukuki bir belgedir (Mehmet Fatih Bulucu [GK], B. No: 2019/26274, 27/10/2022, § 76). Anayasa hükümlerinin bağlayıcılığının gereği olarak hâkimin maddi hukuk hükümlerini uygularken temel hak ve hürriyetlere ilişkin sınırlama ölçütlerini ve güvenceleri öncelikle dikkate alması anayasal bir gerekliliktir.

31. Bu kapsamda eldeki başvuruda olduğu gibi sendikal nedenlerle bir iş sözleşmesinin sonlandırıldığı iddia edildiğinde mevzuatın gerektirdiği hususların ve ispat koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmek öncelikle yargı mercilerinin görevidir. Yargı mercilerinin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda olduğu açıktır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa’ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Önemle değinmek gerekir ki yargı mercileri önündeki uyuşmazlık ne kadar Anayasa’da yer alan temel hak ve hürriyetleri ilgilendirirse Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu hak veya hürriyete ilişkin sınırlama ölçütlerini ve güvencelerini denetleme yetkisi o kadar artar. Anayasa Mahkemesinin temel görevi Anayasa’da yer alan hükümlerin yeknesak ve doğru bir biçimde uygulanmasını sağlamaktır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, yargı mercileri tarafından izlenen usulü denetlemek ve özellikle mahkemelerin Anayasa’nın 51. maddesindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirlemekle yetinmektedir. Dolayısıyla yapılan incelemede, yargı mercilerinin yeri alınmamakta; kamusal makamların süreç içindeki tutumları sendika hakkı bağlamındaki usule ilişkin güvenceler açısından değerlendirilmektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13328, 19/11/2020, § 40; Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13531, 15/12/2020, § 40; Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, § 57; Muharrem Çimen, § 42).

32. Bununla birlikte sendika hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için her iki tarafın menfaatlerinin de mümkün olduğunca dengelenmesi ve taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca yol açılmaması gerekir. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi, pozitif yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğurabilir. Olayın

bütün koşulları ve taraflara tanınan tüm imkânlar ile tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir (Faik Tari ve Sultan Tari, B. No: 2014/12321, 20/7/2017, § 52; Kemal Kılıç, § 61). Bu noktada Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, başvuruculaların sendikal nedenlerle işten çıkarıldıkları gerekçesiyle açtıkları davalarda devletin pozitif yükümlülüğünün gerektirdiği şekilde yargısal bir değerlendirme yapılıp yapılmadığı ve özellikle yargı mercilerinin kararlarının konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediğine ilişkindir.

ii. Somut Olayın Değerlendirilmesi

33. Öncelikle başvuruya konu olayların meydana geldiği tarihte işyerinde başvuruculaların mensubu olduğu sendikanın yetkili sendika olarak tespit edildiğinin ancak işverenin bu yetkiye itiraz ettiğinin ve yetki itirazına ilişkin dava sürecinin devam ettiğinin altı çizilmelidir. 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 41. maddesinde sendikaların toplu iş sözleşmesi(TİS) sürecinde ne şekilde yetkili olabilecekleri düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre bir işçi sendikası kurulu bulunduğu iş kolunda çalışan işçilerin en az yüzde birinin üyesi bulunması ve TİS'in kapsamına girecek işyerinde başvuru tarihinde çalışan işçilerin yarıdan fazlasının, işletmede ise yüzde kırkının kendi üyesi bulunması hâlinde TİS yapmaya yetkili olacaktır. Sendika da bu şartları sağlayarak davalı işyerinde yetkili sendika olmuştur. Ancak işveren yetki tespitine itiraz davası açmış, 6356 sayılı Kanun'un 43. maddesinin son fıkrası gereğince yetki işlemleri durmuştur.

34. Başvuruculaların iddiasına göre, sendikanın yetki tespitine itiraz davası açılması sonrasında işveren, sendikalı işçiler üzerine baskı kurmuş ve 25/10/2016 tarihinde sendika öncüsü olarak hareket eden E.E.nin işine son vermiştir. Bunun üzerine işçilerin beyanına göre; arkadaşları E.E.nin tekrar işe alınmasını sağlamak ve sendikal faaliyetlerin engellenmesini önlemek adına 25/10/2016 tarihinde işyerinde bekleme eyleminde bulunmuşlar; belediye başkanının E.E.nin geri işe alınacağı sözü vermesi üzerine eylemlerini sonlandırmışlardır. Başvurucular sonraki günlerde E.E.nin işe alınmadığını ve kendileri de işyerine gittikleri hâlde iş verilmediğini ileri sürmüşlerdir.

35. İşveren ise E.E.nin işyeri yetkililerini tehdit etmesi nedeniyle iş sözleşmesinin 25/10/2016 tarihinde haklı nedenle sonlandırıldığını, buna karşın başvuruculaların E.E.nin işten çıkartılmasını bahane ederek aynı gün işyerini işgal ettiklerini öne sürerek haklarında suç duyurusunda bulunmuştur. İşverenin beyanına göre sonraki dört günlük süreçte işçiler işyerine gelmiş ancak kendilerine verilen işleri yapmayarak boş bir şekilde beklemişler, bunun üzerine başvuruculaların da aralarında bulunduğu 56 işçinin iş sözleşmesi haklı nedenle sona erdirilmiştir.

36. Eldeki başvuruda olayların işverenin işyerinde TİS bağıtlama yetkisini elde eden sendikaya karşı yetki tespiti davası açarak TİS sürecini durdurması sonrasında başladığı ve sendikalı işçilerin işten çıkarılmasıyla devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu noktada Anayasa Mahkemesinin Türkiye Devrimci Kara, Hava ve Demiryolu Taşımacılığı İşçileri Sendikası ([GK], B. No: 2020/34550, 15/2/2024) kararında yetki tespitine itiraz davalarının sendika hakkının ihlali sonucu doğuran yapısal bir sorun hâline geldiği sonucuna varıldığının altı çizilmelidir.

37. Buna göre esasen işçilerin eylemlerinin başlangıç noktasını Sendika ile işyeri arasında TİS akdedilemeyeceği endişesi oluşturmuştur. TİS, işçi sendikası ile işveren sendikası veya

sendika üyesi olmayan işveren arasında akdedilen bir iş sözleşmesidir. TİS, sendikalar için üyelerinin hak ve çıkarlarını koruma ve geliştirmelerinde yadsınamaz bir önem taşıyan anayasal bir güvencedir. TİS akdetme yetkisi ile birlikte sendikalar örgütlü bir şekilde hareket etme ve taleplerini güçlü bir şekilde dile getirme imkânına sahip olur. Bu bağlamda TİS ve sendikal faaliyet özgürlüğü sıkı sıkıya bağlı iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (benzer değerlendirmeler için bkz. Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, § 35; Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayi İşçileri Sendikası, § 35).

38. Bu itibarla işçilerin ekonomik, sosyal ve çalışma koşullarını etkileyen uygulamalara yönelik kısa süreli, barışçıl demokratik bir hakkın kullanımı niteliğindeki protesto eylemlerine tolerans gösterilmelidir. Ancak hangi yöntem seçilirse seçilsin bu eylemler işverene zarar verme kastı içermemeli, seçilen yöntem dile getirilen problemlerin haklılığıyla orantılı olmalı ve izlenen amaçlara uygun şekilde ortaya konmalıdır (Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri,§ 64). Sürenin kısalığı ise her olayın kendine özgü olan koşulları kapsamında değerlendirilebilecek bir kıstas olmakla birlikte, burada kastedilen süre, söz konusu eylemler kapsamında işçilerin seslerini işverene yeterince duyurmaları için gerekli olan makul bir zaman aralığından az olmamalıdır (Abdullah Çelik ve diğerleri,§ 57).

39. İncelenen başvuruda işçilerin eylemlerinin TİS'e ilişkin yapısal sorun teşkil eden uyuşmazlıkların dile getirilmesine ve sendikalı arkadaşlarının işten çıkarılmasına ilişkin ve barışçıl olduğu anlaşılmaktadır. Zira işçilerin söz konusu eylemi gerçekleştirirken herhangi bir şiddet eylemine tevessül ettikleri yönünde bir bilgi veya belgeye yahut iddiaya veya bir yargısal tespite dosya kapsamında rastlanmış değildir. Dolayısıyla anılan eylemler sendika hakkı kapsamında değerlendirilmelidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Muharrem Çimen,§ 47).

40. Öte yandan başvuru konusu eylemlere işverenin ne derecede katlanması gerektiği de ele alınmalıdır. İşçiler mensubu oldukları ve TİS imzalama yetkisini elde etmiş Sendikanın işyerinde gücünün kırılmasını önlemek adına hareket ettiklerini ifade etmişlerdir. İşverenin yetki tespitine itiraz davası açması ve sendika öncüsü E.E.yi işten çıkartması olguları dikkate alındığında işçilerde böyle bir endişenin yaşanması makul görünmektedir. Nitekim Kandıra 2.Asliye Ceza Mahkemesi yargılaması sonucunda işyeri yetkililerinin sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi suçundan cezalandırılmaları ile işyerinde sendikalı işçi kalmadığı tespiti gözönüne alındığında işçilerin duyduğu endişenin temelsiz olmadığı ortadadır.

41. Bu doğrultuda olayın gelişimine bakıldığında öncelikle 25/10/2016 tarihinde işçilerin işyerini terk etmeme eylemi yaptıklarında ihtilaf olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte dört gün boyunca yaşanan gelişmeler konusunda mahkeme değerlendirmelerinin farklılaştığı görülmektedir. Kocaeli 4. İş Mahkemesinin değerlendirmesine göre (bkz.§12) başvuruculara usulüne göre iş verilmemiş; Kandıra 2.Asliye Ceza Mahkemesi değerlendirmesine göre ise işyeri yetkilileri işçilere özellikle iş vermediklerini belirtmişlerdir (bkz.§17). Buna karşın Kocaeli 6. İş Mahkemesi ve Bölge Adliye Mahkemelerine göre başvurucular tamamlanmayan ve tamamlanması gereken iş emirleri olmasına, dolayısıyla kendilerine iş verilmesine rağmen, sözlü ve yazılı uyarılara uymayarak 4 gün iş yapmama eylemine devam etmişler ve bu suretle kanunsuz grev yapmışlardır.

42. Bu aşamada bir kez daha önemle belirtilmelidir ki olayın koşullarını değerlendirmek bakımından yargı mercilerine göre dezavantajlı konumda olan Anayasa Mahkemesinin görevi, davaya ilişkin yapılan yargısal değerlendirmelerden birine üstünlük tanımak ya da

bunlardan birini tercih etmek değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, başvuruculların sendikal haklarına yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygun olup olmadığı denetimini, başvuruya konu nihai yargısal kararda ilgili ve yeterli gerekçenin bulunup bulunmadığı üzerinden yapacaktır.

43. Kocaeli 6. İş Mahkemesi ve Bölge Adliye Mahkemesi kararlarında işçilerin kanunsuz grevde bulundukları sonucuna varılmakla birlikte işçilerin bu eylemleri nedeniyle işyerindeki işlerin ne şekilde azaldığı, üretimde yaşanan kayıpların boyutu ve bunların telafi edilip edilemeyeceği gibi önemli olabilecek hususlar açıklanmamıştır. Bu bakımdan başvuruculların işverene yönelik hak arama amacının ötesine geçen eylemlerde bulundukları gerekçeli kararlarda gösterilememiştir.

44. Son olarak başvurucular oldukça ağır bir sonuçla karşılaşmış ve işlerini kaybetmiştir. Türk iş hukukunda, doktrin ve Yargıtay uygulamaları ile feshin son çare olması ilkesi benimsenmiştir. Karşılaşılan ağır sonuç nedeniyle feshin son çare olması prensibinin bu tür davalarda uygulanmasının temel hak ve özgürlüklerin korunması için hayati önemde olduğu açıktır. Buna göre işveren tarafından sözleşmenin feshine son çare olarak başvurulmalı, daha hafif tedbirlerle ya da yöntemlerle iş ilişkisinin sürdürülmesinin mümkün olmaması durumunda ancak fesih düşünülmelidir (bkz. § 24; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 22/3/2007, E.2006/36997, K.2007/8174; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 24/2/2016, E.2015/26193, K.2016/3803; Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 17/3/2016, E.2015/39141, K.2016/6555; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 12/6/2007, E.2007/8740, K.2007/18743; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 14/12/2009, E.2009/11733, K.2009/34774). Zira son çare olduğu gösterilmeden temel hak ve özgürlüklerini kullanan işçilerin iş sözleşmelerinin feshedilmesi söz konusu işçiler ve diğerleri üzerinde temel hak ve özgürlüklerini kullanmaları sırasında caydırıcı bir etkiye neden olacaktır. O hâlde bir iş sözleşmesinin feshinin temel hak ve özgürlüklerin ihlaline neden olmaması için iş ilişkisinin devam ettirilmesini imkânsız kıldığı değerlendirilen ve doğrudan en ağır yaptırıma bağlanmış olan bu sebeplerin işverence ve daha sonra denetleme yapan yargı mercilerince hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya konulmuş olması gerekir (Kardelen Yoğungan ve Sonay Tezcan, B. No: 2018/24097, 2/5/2023, § 63).

45. Buna karşın başvuruculların iş akdinin sonlandırılmasında feshin son çare olması prensibinin de değerlendirilmediği görülmüştür. Her iki tarafın menfaatleri gözönüne alındığında iş sözleşmelerinin sonlandırılmış olmasının başvuruculara aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediği ve iş akitlerinin feshedilmesinin kaçınılmaz olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Muharrem Çimen, § 50).

46. Tüm bu açıklamalar karşısında eldeki başvuruda işveren tarafından başvuruculların sendika hakkına yapılan müdahale onların ve başkalarının sendika haklarını kullanmaları üzerinde caydırıcı bir etkiye yol açacaktır. Buna karşın başvurucu Erdoğan Kaymaz yönünden Kocaeli 6. İş Mahkemesi ve tüm başvurucular yönünden Bölge Adliye Mahkemelerinin sendika hakkının gerektirdiği biçimde tarafların menfaatlerini ilgili ve yeterli bir gerekçeyle adil bir şekilde dengelemediği, dolayısıyla devletin pozitif yükümlülüğünün gerektirdiği şekilde yargısal bir değerlendirme yapmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

48. Başvurucular ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebi ile ayrı ayrı 50.000 TL manevi, 150.000 TL maddi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

49. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

50. Öte yandan sendika hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca yeniden yargılamaya karar verilmesiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar talebi yeniden yargılama kapsamında giderilebileceğinden maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 32. Hukuk Dairesine (E.2021/1168, K.2022/2206; E.2021/1172,K.2021/221; E.2021/1171, K.2021/2209; E.2021/1170, K.2021/2210; E.2021/1169, K.2021/2207; E.2021/1167, K.2021/2208; E.2021/1166, K.2021/2200; E.2021/1165, K.2021/2205; E.2021/1164, K.2021/2204; E.2021/1163, K.2021/2203; E.2021/1162, K.2021/2202) iletilmek üzere Kocaeli 4. İş Mahkemesine (E.2019/554, K.2020/890; E.2019/552,K.2020/888; E.2019/582,K.2020/891; E.2019/550, K.2020/889; E.2019/544, K.2020/886; E.2019/532, K.2020/881; E.2019/520, K.2020/880; E.2019/534, K.2020/882; E.2019/540, K.2020/884; E.2019/538, K.2020/883; E.2019/542, K.2020/885) ve Kocaeli 6. İş Mahkemesine(E.2016/1564, K.2018/511) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 7.969,20 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 37.969,20 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TAYBET KARTAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/29836 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/29836

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TAYBET KARTAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/29836

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Eyup GÖNENBABA

Başvurucular : Taybet KARTAL ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekili : Av. Özgür ÇİÇEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırma yapılmadan el atılması, kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvurular, muhtelif tarihlerde yapılmıştır. Ekli listenin (B) sütununda bulunan başvurular, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle birleştirilmiş ve inceleme 2022/29836 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucuların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğunu belirterek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğraması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

7. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucular uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile ilgili yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

8. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek

yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin(D) sütununda yer verilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara net 30.000 TL manevi tazminatın ekli listenin (F) sütununda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ekli listenin (H) sütununda yer alan vekâlet ücretinin listede gösterildiği şekilde MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARİFE DURAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/30839 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/30839

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİFE DURAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/30839

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Arife DURAN

2. Cemile UZ

3. Firdevs SARI

4. Gülseren BOZDEMİR

5. Hanife OKUMUŞ

6. Hasan ŞAHİN

7. İbrahim UBUZ

8. Mustafa BAYRAM

9. Naci KOZAN

10. Ömer ŞAHİN

11. Saadet ÇELİK

12. Selahattin UBUZ

13. Ümit OKUMUŞ

14. Yakup ŞAHİN

Vekili : Av. Şaziye İrem TANDOĞAR EKİNCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu kurumlarından olan alacağın değer kaybına uğratılması (veya uğratılarak ödenmesi) nedeniyle mülkiyet hakkının ve yargı kararının icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucular, nihai hükmü farklı tarihlerde öğrendikten sonra süresi içerisinde bireysel başvuruda bulunmuştur. İkinci Bölüm7/11/2023 ve 28/12/2023, Birinci Bölüm29/12/2023 tarihlerinde adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

2. 2022/30866 ve 2022/32906sayılı başvuruların 2022/30839 sayılı bireysel başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin 2022/30839 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden sürdürülmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kararın İcrası Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Başvurucular, hüküm altına alınan bedelin ödenmediğinden şikâyet etmiştir.

4. Anayasa Mahkemesi Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında, 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Aynı maddeye göre anılan tarih itibarıyla derdest olan, mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla yapılan başvuruların da Tazminat Komisyonunca incelenebilmesi mümkün kılınmıştır. Bu durumda yargı kararının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasını içeren somut başvuru yönünden de aynı sonuca varılması gerekir (Hamdullah Gürleyik, B. No: 2019/1554, 16/11/2023, § 26).

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

6. Anayasa Mahkemesi, kamu kurumlarından olan çeşitli para alacaklarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına (veya uğratılarak ödenmesine) ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamu makamlarından olan alacakların enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybınauğratılmasının (veya uğratılarak ödenmesinin) başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017; ihale alacağı yönünden bkz. ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017;

vergi iadesi alacağı yönünden bkz. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş., B. No: 2013/28, 25/2/2015; deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. Abdulhalim Bozboğa, B. No: 2013/6880, 23/3/2016; Yıldız Korkut, B. No: 2016/8532, 9/5/2019; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. Vildan Utku Atalay, B. No: 2015/4812, 7/2/2019).

7. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

8. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Akşehir 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/68, K.2020/457), (E.2015/445, K.2021/598), (E.2021/134, K.2021/326) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 1.992,30 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.992,30 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ALİ YÜKSEL

B. No: 2022/36599 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/36599

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ALİ YÜKSEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/36599

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Mehmet Ali YÜKSEL

Vekili : Av. Adem Uğur KIZILDERE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu kurumlarından olan alacağın değer kaybına uğratılması (veya uğratılarak ödenmesi) nedeniyle mülkiyet hakkının ve yargı kararının icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 21/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 21/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. İkinci Bölüm 15/2/2024 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kararın İcrası Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında, 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların

Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Aynı maddeye göre anılan tarih itibarıyla derdest olan mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla yapılan başvuruların da Tazminat Komisyonunca incelenebilmesi mümkün kılınmıştır. Bu durumda yargı kararının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasını içeren somut başvuru yönünden de aynı sonuca varılması gerekir (Hamdullah Gürleyik, B. No: 2019/1554, 16/11/2023, § 26).

3. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, kamu kurumlarından olan çeşitli para alacaklarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına (veya uğratılarak ödenmesine) ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamu makamlarından olan alacakların enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybınauğratılmasının (veya uğratılarak ödenmesinin) başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017; ihale alacağı yönünden bkz. ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017; vergi iadesi alacağı yönünden bkz. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş., B. No: 2013/28, 25/2/2015; deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. Abdulhalim Bozboğa, B. No: 2013/6880, 23/3/2016; Yıldız Korkut, B. No: 2016/8532, 9/5/2019; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. Vildan Utku Atalay, B. No: 2015/4812, 7/2/2019).

5. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 200.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Batı 4. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/223, K.2018/386) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664.10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AMONİEL ÜNEŞİ

B. No: 2024/32881 | Karar tarihi: 08.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/32881

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AMONİEL ÜNEŞİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/32881

Karar Tarihi: 8/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Amoniel ÜNEŞİ

Vekili : Av. Rudi SÜMER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırmasız el atması, kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatın enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ile yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucu, başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

3. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatın Değer Kaybına Uğraması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Şikâyeti Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruculara taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruya konu olaylarda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle, başvuruculara Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

6. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği kanaatine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41). Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

8. Kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatın değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

9. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili yeterli bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 1. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Midyat 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/13) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BELEDİYE VE ÖZEL İDARE ÇALIŞANLARI BİRLİĞİ SENDİKASI

B. No: 2020/17953 | Karar tarihi: 09.01.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/17953

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

BELEDİYE VE ÖZEL İDARE ÇALIŞANLARI BİRLİĞİ SENDİKASI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/17953)

Karar Tarihi: 9/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 12/6/2025 - 32924

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucu : Belediye ve Özel İdare Çalışanları Birliği Sendikası

Temsilcisi : Levent USLU

Vekili : Av. Emirhan TURAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, toplu sözleşmenin tarafı sendikanın üyesi olmayan kamu görevlilerinin daha yüksek aidat ödeyerek sosyal denge tazminatından yararlandırılmasına ilişkin toplu sözleşme hükmünün iptal edilmesi nedeniyle sendika hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/6/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu; 1994 yılında yerel yönetim hizmet kolu kapsamında yer alan kamu kurum ve kuruluşlarında örgütlenmek, bu kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülen hizmetlere ilişkin sendikal faaliyetlerde bulunmak üzere kurulmuş bir sendikadır. Kısa adı BEM-BİR-SEN olan Belediye ve Özel İdare Çalışanları Sendikası (Sendika) Memur Sendikaları Konfederasyonuna bağlıdır. Eldeki başvuru, bir toplu sözleşmenin tarafı olan başvurucu Sendikanın üyesi olmayan kamu görevlilerinin de sosyal denge tazminatından başvurucu Sendika üyeleri ile aynı koşullarda yararlandırılması sonucunu doğuran bir mahkeme kararına ilişkindir. Eldeki başvuruya geçmeden önce arka plan bilgisine ihtiyaç duyulmaktadır.

7. 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun 3. maddesinin (h) bendinde toplu sözleşmenin tanımı yapılmıştır. Buna göre toplu sözleşme, 4688 sayılı Kanun'da belirtilen esaslar çerçevesinde kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarını belirlemek üzere yürütülen toplu sözleşme görüşmeleri sonucunda mutabık kalınması durumunda taraflarca imzalanan sözleşmeyi ifade etmektedir. Anılan Kanun'un 28.-32. maddeleri arasında toplu sözleşme görüşmelerinin kapsamı, tarafları ve nasıl yapılacağı detaylı biçimde düzenlenmiştir (bkz. §§ 14-18). Bu kapsamda 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu, 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu ile Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması, Devlet Memurları ve Diğer Kamu Görevlilerine Memuriyet Taban Aylığı ve Kıdem Aylığı ile Ek Tazminat Ödenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (375 sayılı KHK) ek 15. maddesi düzenlenmiştir. Anılan düzenlemeye göre belediyelerin kadro ve pozisyonlarında istihdam edilen kamu görevlilerine toplu sözleşme içinde sosyal denge tazminatı sözleşmesi yapılabileceği ve sosyal denge tazminatı ödenebileceği, ödenebilecek aylık tutarın 4688 sayılı Kanun’a göre yapılan toplu sözleşmede belirlenen tavan tutarı geçemeyeceği ve anılan Kanun’da

öngörülen hükümler çerçevesinde yapılabilecek sözleşmeyle belirlenebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Devlet Personel Başkanlığınca 4688 sayılı Kanun'un 28.-32. maddelerine dayanılarak akdedilen Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin 2016 ve 2017 Yıllarını Kapsayan 3. Dönem Toplu Sözleşme (Toplu Sözleşme) 23/8/2015 tarihli ve 29454 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Toplu Sözleşme'nin Birinci Kısmı'nın 1. maddesine göre bu sözleşmenin kamu görevlilerinin geneline ilişkin mali ve sosyal haklarla ilgili bölümü 4688 sayılı Kanun kapsamına giren kamu kurum ve kuruluşlarının, her bir hizmet kolu kapsamına giren mali ve sosyal haklarla ilgili bölümü ise ilgili hizmet kolu kapsamına giren kamu kurum ve kuruluşlarının kadro ve pozisyonlarında istihdam edilen kamu görevlileri hakkında uygulanacaktır. Toplu Sözleşme'nin Birinci Kısmı'nın 4. maddesine göre sözleşmenin tarafları kamu idaresi adına Kamu İşveren Heyeti başkanı, yerel yönetim hizmet kolunda ise BEM-BİR-SEN temsilcisidir.

8. Bahsi geçen Toplu Sözleşme'nin "Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklar" başlıklı Üçüncü Kısmı'nın "YEREL YÖNETİM HİZMET KOLUNA İLİŞKİN TOPLU SÖZLEŞME " başlığıyla ve ayrı bir sözleşme olarak düzenlendiği anlaşılan Dördüncü Bölümü'nün 1. maddesinde sosyal denge tazminatına ilişkin hükümler yer almıştır. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasında "Sosyal denge sözleşmesi imzalayan sendikanın üyesi olmayan kamu görevlilerinden aynı unvanlı personelden alınacak aidatın iki katına kadar taraf sendika sosyal denge sözleşmesi aidatı alabilir. Bu aidatı ödeyen kamu görevlileri söz konusu sözleşmeden aynı usul ve esaslar dahilinde yararlanır." düzenlemesine yer verilmiştir.

9. Toplu Sözleşme'nin tarafı olmayan Türkiye Yerel Yönetim Hizmetleri Kolu Kamu Görevlileri Sendikası tarafından 31/3/2016 tarihinde Danıştay Onbirinci Dairesinde, Toplu Sözleşme'nin Üçüncü Kısmı'nın Dördüncü Bölümü'nün (Yerel Yönetim Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme 'nin) 1. maddesinde yer alan düzenlemenin iptali talebiyle bir dava açılmıştır. Davacı Sendika; dava dilekçesinde sendika üyesi olan ve sendika üyesi olmayan kamu görevlileri arasında ayrım yapılamayacağını, diğer sendika üyelerinden dayanışma aidatı adı altında yapılacak herhangi bir kesintinin yasal olmadığını belirtmiştir. Davacı ayrıca bu konuda yargı kararlarının bulunduğunu, aksi yöndeki düzenlemenin eşitlik, adalet ve genellik ilkelerine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

10. Davanın görüldüğü Danıştay Onbirinci Dairesi 19/12/2017 tarihinde dava konusu işlemin (Yerel Yönetim Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme 'nin 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının) iptaline karar vermiştir. Gerekçeli kararda; sosyal denge tazminatı sözleşmelerinin konusunun toplu sözleşmelerde belirlenen tavanı aşmamak kaydıyla ilgili kurum ve kuruluşlarda çalışan kamu görevlilerine ödenecek sosyal denge tazminatını belirlemek olduğunu, 4688 sayılı Kanun'un 28. maddesinde belirtildiği şekilde sendika üyesi olan ve sendika üyesi olmayan kamu görevlileri arasında ayrım yapılamayacağını belirtmiştir. Kararda, aksine bir yorumun sosyal denge tazminatının adaletli bir ücret dağılımı yoluyla ekonomik ve sosyal barışı sağlama amacına ve Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğunu vurgulamıştır. 4688 sayılı Kanun'un 32. maddesinde böyle bir ayrım yapılmasına imkân sağlayan bir düzenleme bulunmadığını, sendika üyesi olan ile sendika üyesi olmayan ya da başka bir sendikaya üye olanlar arasında bir ayrıma gidilemeyeceğini ifade etmiştir. Kararda, sosyal denge sözleşmesinde taraf olan sendikanın dışında kalan sendikaların üyesi olan veya hiçbir sendikaya üye olmayan kamu görevlilerinden dayanışma aidatı veya başka adlar altında farklı oranlar üzerinden ödenti (aidat) alınmasına ilişkin hükümlerin sosyal denge tazminatının ödenmesinde aynı kadro veya pozisyonlarda bulunan

kamu görevlileri arasında ayrım (eşitsizlik) yaratacağı açık olduğundan dava konusu düzenlemede hukuka uygunluk bulunmadığını belirtmiştir.

11. Kararı, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK) 27/11/2019 tarihinde oyçokluğuyla onamıştır. İDDK kararında yer alan azlık görüşünde; 4688 sayılı Kanun'un 28. ve 32. maddelerinin birlikte değerlendirilmesinden sosyal denge tazminatı sözleşmelerinin toplu sözleşme sayılamayacağı açık olduğundan, sendika üyesi olan ve sendika üyesi olmayan kamu görevlileri arasında ayrım yapılamayacağı yolundaki yasaklayıcı hükmün sosyal denge tazminatı sözleşmelerinde uygulanma olanağı bulunmadığını belirtmiştir. Azlık görüşüne göre Anayasa'nın "Çalışma ve sözleşme hürriyeti" başlıklı 48. maddesi ile 4688 sayılı Kanun hükümleri birlikte değerlendirildiğinde sosyal denge sözleşmesi imzalayan sendikanın üyesi olmayan kamu görevlilerinden aynı ünvanlı personelden alınacak aidatın iki katına kadar taraf sendikaca sosyal denge sözleşmesi aidatı alınabileceği yolundaki kural, sözleşme özgürlüğü kapsamında ele alınmalıdır. Öte yandan azlık görüşünde yer alan üyeler, iptali istenen hükmün emredici nitelikte olmayıp sözleşme özgürlüğü kapsamında taraf sendikaya tanınan hukuksal bir imkân olduğunun altını çizmiştir.

12. Nihai karar, başvurucuya 2/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiş; başvurucu 30/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

13. 4688 sayılı Kanun'un 24. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"– Sendika ve konfederasyonların gelirleri;

a) Üyelerinin ödeyecekleri üyelik ödentilerinden,

b) Bu Kanuna göre yapabilecekleri faaliyetlerden elde edilecek gelirlerden,

c) Bağış ve yardımlardan,

d) Mal varlığından elde edilen gelirlerden,

oluşur."

14. 4688 sayılı Kanun'un 25. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Kamu görevlileri sendikasına, kamu görevlisinin ödeyeceği üyelik ödentileri,... sendika tüzüğünde belirtilen aylık ödenti tutarına göre kamu işverenince aylığından kesilerek beş gün içinde sendikaların banka hesaplarına yatırılır ve ödenti listesinin bir örneği ilgili sendikaya gönderilir. Kamu işvereni, sendikaya üye olan ve üyelik ödentisi kesilen kamu görevlilerinin listesini her ayın son haftasında, işyerinde herkesin görebileceği yerde ve kurumsal düzeyde duyurulabilecek diğer araçlarla ilan eder.

(Değişik ikinci fıkra: 1/7/2006-5538/14 md.) Aylık üyelik ödenti tutarı; kamu görevlisinin kadro ya da pozisyonuna bağlı ve her ay mutat olarak ödenmekte olan damga vergisine tâbi aylık brüt gelirleri toplamına, sendika tüzüğünde belirtilen oran uygulanmak suretiyle hesaplanır. Ödenti tutarı, ... aylık alan Devlet memurunun damga vergisine tâbi brüt gelirleri toplamının binde dördünden az, otuzda birinden fazla olamaz.

Sendika tüzüğüne, üyelik ödentisi dışında her ne ad altında olursa olsun, üyelerden başka

bir kesinti yapılmasını öngören hükümler konulamaz..."

15. 4688 sayılı Kanun'un 28. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Toplu sözleşme; kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarını düzenleyen mevcut mevzuat hükümleri dikkate alınarak kamu görevlilerine uygulanacak katsayı ve göstergeler, aylık ve ücretler, her türlü zam ve tazminatlar, ek ödeme, toplu sözleşme ikramiyesi, fazla çalışma ücreti, harcırah, ikramiye, doğum, ölüm ve aile yardımı ödenekleri, cenaze giderleri, yiyecek ve giyecek yardımları ve diğer mali ve sosyal hakları kapsar.

Toplu sözleşme ikramiyesi hariç olmak üzere toplu sözleşme hükümlerinin uygulanmasında sendika üyesi olan ve sendika üyesi olmayan kamu görevlileri arasında ayrım yapılamaz."

16. 4688 sayılı Kanun'un 29. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Toplu sözleşmeyi imzalamaya kamu idaresi adına Kamu İşveren Heyeti Başkanı, kamu görevlileri adına sözleşmenin kamu görevlilerinin geneline yönelik bölümü için Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti Başkanı ve hizmet kollarına yönelik bölümleri için ilgili sendika temsilcisi yetkilidir.

Bu madde hükümlerine göre toplu sözleşmenin imzalanan bölümlerine ilişkin Kamu Görevlileri Hakem Kuruluna başvurulamaz."

17. 4688 sayılı Kanun'un 31. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Toplu sözleşme görüşme süreci sonunda, kamu görevlilerinin geneline yönelik mali ve sosyal haklara ilişkin bölüm ile her bir hizmet koluna özgü mali ve sosyal haklara ilişkin bölümlerden ve tek metinden oluşan toplu sözleşme veya toplantı tutanağı imzalanır. Toplu sözleşmeye kurumsal hiyerarşiyi bozacak ve aynı veya benzer unvanlı kamu görevlilerinin mali ve sosyal hakları arasında kurumlar arası dengesizliğe yol açacak hükümler konulamaz"

18. 375 sayılı KHK'nın ek 15. maddesi şöyledir:

"Belediyeler ve bağlı kuruluşları ile il özel idarelerinin kadro ve pozisyonlarında istihdam edilen kamu görevlilerine sosyal denge tazminatı ödenebilir. Sosyal denge tazminatının ödenebilecek aylık tutarı, 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanununa göre yapılan toplu sözleşmede belirlenen tavan tutarı geçmemek üzere ilgili belediye ve il özel idaresi ile ilgili belediye ve il özel idaresinde en çok üyeye sahip kamu görevlileri sendikası arasında anılan Kanunda öngörülen hükümler çerçevesinde yapılabilecek sözleşmeyle belirlenir."

19. 4688 sayılı Kanun'un 32. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 15 inci maddesi hükümleri çerçevesinde sosyal denge tazminatının ödenmesine belediyelerde belediye başkanının teklifi üzerine belediye meclisince, il özel idaresinde valinin teklifi üzerine il genel meclisince karar verilmesi halinde, sözleşme döneminde verilecek sosyal denge tazminatı tutarını belirlemek üzere ilgili mahalli idarede en çok üyeye sahip sendikanın genel başkanı veya sendika yönetim kurulu tarafından yetkilendirilecek bir temsilcisi ile belediyelerde belediye başkanı, il özel idaresinde vali arasında toplu sözleşme sürecinin

tamamlanmasını izleyen üç ay içerisinde sözleşme yapılabilir. Bu sözleşme bu Kanunun uygulanması bakımından toplu sözleşme sayılmaz ve bu kapsamda Kamu Görevlileri Hakem Kuruluna başvurulamaz."

Yapılacak sözleşme, toplu sözleşme dönemi ile sınırlı olarak uygulanır ve sözleşme süresi hiçbir şekilde izleyen mahalli idareler genel seçimi tarihini geçemez. Mahalli idareler genel seçim tarihini izleyen üç ay içerisinde de toplu sözleşme dönemiyle sınırlı olmak üzere sözleşme yapılabilir. Bu sözleşmeye dayanılarak yapılan ödemeler kazanılmış hak sayılmaz.

20. Toplu Sözleşme'nin Birinci Kısmı'nın 2. maddesi şöyledir:

"Bu Toplu Sözleşme, 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanun'un 28-32. maddelerine dayanılarak akdedilmiştir."

21. Toplu Sözleşme'nin Birinci Kısmı'nın 3. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Toplu Sözleşme 1/1/2016-31/12/2017 tarihleri arasında uygulanır."

22. Toplu Sözleşme'nin Birinci Kısmı'nın 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu toplu sözleşmenin tarafları

A) Kamu idaresi adına Kamu İşveren Heyeti Başkanı

B) Kamu görevlileri adına;

...

2) Hizmet kollarına yönelik mali ve sosyal haklarla ilgili olarak

...

ç) Yerel yönetim hizmet kolunda Bem-Bir-Sen temsilcisidir."

23. Toplu Sözleşme'nin Üçüncü Kısmı'nın Dördüncü Bölümü'nün (Yerel Yönetim Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme 'nin) 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Belediyeler ve bağlı kuruluşları ile il özel idarelerinin kadro ve pozisyonlarında istihdam edilen kamu görevlilerine, 4688 sayılı Kanunun 32 nci maddesinde yer alan usul ve esaslar çerçevesinde ödenebilecek sosyal denge tazminatı aylık tavan turarı en yüksek devlet memuru aylığının (ek gösterge dahil) %100'üdür. Sosyal denge tazminatının verilmesi yönünde yapılabilecek sözleşmelerde ... ödenebilecek tazminatın tutarı ... kriterlere göre farklı olarak belirlenebilir.

(2) Sosyal denge sözleşmesi imzalayan sendikanın üyesi olmayan kamu görevlilerinden aynı unvanlı personelden alınacak aidatın iki katına kadar taraf sendika sosyal denge sözleşmesi aidatı alabilir. Bu aidatı ödeyen kamu görevlileri söz konusu sözleşmeden aynı usul ve esaslar dahilinde yararlanır."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Sözleşmeler

24. 10/12/1948 tarihinde kabul edilen Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 20:

(1)Herkes, barış içinde toplanma ve örgütlenme hakkına sahiptir.

...

Madde 23:

(4)Herkesin, çıkarını korumak için sendika kurma ya da sendikaya üye olma hakkı vardır."

25. Türkiye'nin 15/8/2000 tarihinde imzaladığı ve 11/8/2003 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 16/12/1966 tarihli BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 8. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler aşağıdaki hakları güvence altına almakla yükümlüdürler:

(a) Herkesin, ekonomik ve sosyal çıkarlarını geliştirmesi ve koruması için sendika kurma ve yalnızca ilgili örgütün kurallarına bağlı olarak dilediği sendikaya girme hakkı. Bu hakkın kullanılmasına, yasalarda belirtilen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik ve kamu düzeni menfaati ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gerekli olan sınırlamalardan başka bir sınırlama getirilemez;

...

(c) Sendikaların, yasalarda belirtilen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik ve kamu düzeni menfaati ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gerekli olan sınırlamalardan başka bir sınırlama olmaksızın özgürce faaliyette bulunma hakkı;

2. Bu madde, sözü edilen hakların, silahlı kuvvetler, polis ya da devlet yönetiminin mensupları tarafından kullanılmasına yasal kısıtlamalar getirilmesine engel olmaz.

3. Bu maddenin hiçbir hükmü, Sendika Özgürlüğü ve Sendika Hakkının Korunmasına İlişkin 1948 tarihli Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmesi'ne Taraf Devletlere, Sözleşme'de öngörülen güvenceleri haleldar edici yasal tedbirler alma ya da yasaları bu güvenceleri ihlal edici şekilde uygulama yetkisi vermez."

26. Türkiye yönünden 23/12/2003 tarihinde yürürlüğe giren 16/12/1966 tarihli BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 22. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Herkes başkalarıyla bir araya gelerek örgütlenme özgürlüğü hakkına sahiptir; bu hak, kendi menfaatlerini korumak için sendika kurma ve sendikaya katılma hakkını da içerir.

Bu hakkın kullanılmasına ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin, kamu düzeninin (ordre public), genel sağlık veya ahlâkın, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla, hukuken öngörülmüş ve demokratik bir toplumda gerekli olan sınırlamaların dışında başka hiç bir sınırlama konamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler ve polis teşkilatı mensuplarının bu hakkı kullanmaları üzerine hukuki kısıtlamalar konulmasını engellemez"

27. Türkiye bakımından 24/12/1989 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Konseyinin 18/10/1961 tarihli ve ETS No. 35 sayılı Avrupa Sosyal Şartı'nın ilgili maddeleri şöyledir:

" Bölüm 1:

Âkit Taraflar, ulusal ve uluslararası nitelikteki tüm uygun yollarla aşağıdaki hak ve ilkelerin etkili bir biçimde gerçekleşebileceği koşullara ulaşmayı politikalarının amacı sayarlar:

5- Tüm çalışanlar ve işverenler, ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak amacıyla ulusal ve uluslararası kuruluşlar düzeyinde örgütlenme özgürlüğüne sahiptir.

6- Tüm çalışanlar ve işverenler, toplu pazarlık hakkına sahiptir.

Bölüm 2:

Âkit Taraflar kendilerini, III. Bölümde belirtildiği gibi, aşağıdaki madde ve fıkralarda yer alan yükümlülüklerle bağlı saymayı; taahhüt ederler.

...

Madde 5:

Örgütlenme hakkı:

Âkit Taraflar, çalışanların ve işverenlerin ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak için yerel, ulusal ve uluslararası örgütler kurma ve bu örgütlere üye olma özgürlüğünü sağlamak veya desteklemek amacıyla ulusal yasanın bu özgürlüğü zedelemesini veya zedeleyici biçimde uygulanmasını önlemeyi; taahhüt ederler.

Bu maddede öngörülen güvencelerin, güvenlik güçleri bakımından hangi ölçüde uygulanacağı ulusal yasalarla ya da yönetmeliklerle belirlenir. Bu güvencelerin silahlı kuvvetler mensuplarına uygulanmasına ilişkin ilke ile bu kesime hangi düzeyde uygulanacağı, yine ulusal yasalar ya da yönetmeliklerle saptanır.

Madde 6:

Toplu pazarlık hakkı:

Âkit Taraflar, toplu pazarlık hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla;

1- Çalışanlar ve işverenler arasındaki ortak görüşmeleri teşvik etmeyi;

2- Gerekli ve uygun olduğu durumlarda, toplu sözleşme yoluyla ücretlerin ve iş koşullarının düzenlenmesi amacıyla işverenlerin ya da işveren örgütlerinin çalışanların örgütleriyle isteğe bağlı görüşmelerini sağlayacak yolları teşvik etmeyi;

3- İş uyuşmazlıklarının çözümü için uygun uzlaştırma ve isteğe bağlı hakemlik sisteminin kurulmasını ve işletilmesini teşvik etmeyi; taahhüt eder ve

4- Menfaat uyuşmazlığı durumunda çalışanların ve işverenlerin, daha önce yapılan toplu sözleşmelerden doğabilecek yükümlülüklere bağlı olmak koşuluyla grev hakkı dahil, toplu eylem hakkını tanır.

Madde 22:Çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma hakkı:

Âkit Taraflar, çalışanların işletmede çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma haklarını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak amacıyla, ulusal mevzuat ve uygulama uyarınca çalışanların ya da temsilcilerinin;

a- çalışma koşullarının, işin örgütlenmesinin ve çalışma ortamının düzenlenmesi ve iyileştirilmesine ... katılma olanağı veren önlemler almayı ya da bunları özendirmeyi taahhüt ederler.

...

Değiştirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın Eki

Madde 21 ve 22:

2- 'Ulusal mevzuat ve uygulama' terimi, duruma göre, yasaların ve yönetmeliklerin yanı sıra

toplu iş sözleşmelerini, işverenler ve çalışanların temsilcileri arasındaki diğer anlaşmaları, gelenekleri ve ilgili yargı kararlarını kapsar.

..."

28. Türkiye bakımından 14/8/1951 tarihinde yürürlüğe giren Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 98 No.lu Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Sözleşmesi'nin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 1: İşçiler çalışma hususunda sendika hürriyetine halel getirmeye matuf her türlü fark gözetici harekete karşı tam bir himayeden faydalanacaktır.

Böyle bir himaye bilhassa,

Bir işçinin çalıştırılmasını, bir sendikaya girmemesi veya bir sendikadan çıkması şartına tabi kılmak;

Bir sendikaya üye olması yahut çalışma saatleri dışında veya işverenin muvafakatı ile çalışma saatlerinde sendika faaliyetlerine iştirak etmesinden dolayı bir işçiyi işinden çıkarmak veya başka suretle onu izrar etmek; maksatları güden hareketlere mütaallik hususlarda uygulanacaktır.

Madde 2: İşçi ve işveren teşekkülleri, gerek doğrudan doğruya, gerek mümessilleri veya üyeleri vasıtasıyla birbirlerinin kuruluşları, işleyişleri ve idarelerini müdahalede bulunmalarına karşı gerekli surette himaye edileceklerdir.

Bilhassa işçi teşekküllerini bir işverenin veya bir işveren teşekkülünün kontrolüne tabi kılmaya, bir işverenin veya bir işveren teşekkülünün kendi nüfuzu altına alınmış işçi teşekkülleri ihdasını tahrik etmeye veya işçi teşekküllerinin mali yollarla veya başka bir şekilde desteklemeye matuf tedbirler, bu maddedeki manası ile müdahale hareketlerinden sayılır.

Madde 4: Çalışma şartlarını kollektif mukavelelerle tanzim etmek üzere işverenler veya işveren teşekkülleriyle işçi teşekkülleri arasında ihtiyari müzakere usulünden faydalanılmasını ve bu usülün tam bir surette geliştirilmesini teşvik etmek ve gerçekleştirmek için lüzumu halinde milli şartlara uygun tedbirler alınacaktır."

29. Türkiye yönünden 12/7/1993 tarihinde yürürlüğe giren ILO 87 No.lu Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi'nin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 2:

Çalışanlar ve işverenler herhangi bir ayırım yapılmaksızın önceden izin almadan istedikleri kuruluşları kurmak ve yalnız bu kuruluşların tüzüklerine uymak koşulu ile bunlara üye olmak hakkına sahiptirler.

Madde 3:

Çalışanların ve işverenlerin örgütleri tüzük ve iç yönetmeliklerini düzenlemek, temsilcilerini serbestçe seçmek, yönetim ve etkinliklerini düzenlemek ve iş programlarını belirlemek hakkına sahiptirler.

Kamu makamları bu hakkı sınırlayacak veya bu hakkın yasaya uygun şekilde kullanılmasına engel olacak nitelikte her türlü müdahaleden sakınmalıdırlar.

Madde 4:

Çalışanların ve işverenlerin örgütleri yönetsel yoldan feshedilme veya faaliyetten

menedilmeye tabi tutulamazlar.

Madde 5:

Çalışanların ve işverenlerin örgütler, federasyon ve konfederasyon kurma ve bunlara üye olma ve her örgüt, federasyon veya konfederasyon, uluslararası çalışanlar ve işverenler örgütlerine katılma haklarına sahiptirler.

...

Madde 10:

Bu sözleşmede “örgüt” terimi, çalışanların veya işverenlerin çıkarlarına hizmet ve bu çıkarları savunma amacını güden çalışanların ve işverenlerin her türlü kuruluşunu ifade eder.

Madde 11:

Hakkında bu sözleşmenin yürürlükte bulunduğu Uluslararası Çalışma Örgütünün her üyesi, çalışanların ve işverenlerin örgütleme hakkını serbestçe kullanmalarını sağlamak amcıyla gerekli ve uygun bütün önlemleri almakla yükümlüdür."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

30. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 11. maddesi şöyledir:

"1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir."

31. Sözleşme'nin 14. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, mülkiyet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."

32. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) yerleşik içtihadına göre Sözleşme'nin 14. maddesi, Sözleşme ve eki protokollerde yer alan diğer hak ve özgürlükleri tamamlayıcı nitelik taşımaktadır. Dolayısıyla sadece güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerden yararlanılması bağlamında uygulanan bu hakkın bağımsız şekilde uygulanabilmesi ise söz konusu değildir (Fâbian/Macaristan [BD], B. No: 78117/13, 15/12/2015, § 112; Rasmussen/Danimarka, B. No: 8777/79, 28/11/1984, § 29). Zira 14. madde yalnızca Sözleşme’de bulunan hak ve özgürlüklerin kullanılması bakımından yapılan ayrımcılığı yasaklamaktadır (Gaygusuz/Avustralya, B. No: 17371/90, 16/9/1996, § 36). Bu sebeple bu hakkın ihlal edildiğine ilişkin şikâyet, Sözleşme’deki hangi hak veya özgürlük bakımından ayrımcılık yapıldığı iddiasını da içermelidir. Ancak başka bir Sözleşme maddesinin ihlal edildiğini iddia ve ispat etmek şart olmayıp başvurudaki uyuşmazlık konusunun

Sözleşme'deki diğer maddelerin kapsamında olması gerekli ve yeterlidir (Rasmunssen/Danimarka, § 29).

33. AİHM'e göre farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçesi olmaması hâlinde ayrımcı olarak nitelendirilir. Diğer bir deyişle meşru bir amaç taşımadığı veya kullanılan araçlarla gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmadığı tespit edilen farklı muamele, ayrımcılık oluşturur (Fabris/Fransa [BD], B. No: 16574/10, 7/2/2013, § 56).

34. AİHM, taraf devletlerin başka koşullarda benzer durumlar teşkil eden farklılıkların değişik bir muameleyi gerektirip gerektirmediğinin ve ne ölçüde gerektirdiğinin değerlendirmesinde takdir yetkileri olduğunu kabul etmektedir. Bu takdir alanının kapsamı koşullara, olayın konusuna ve arka planına göre değişiklik gösterir (Stummer/Avusturya [BD], B. No: 37452/02, 7/7/2011, § 88). Özellikle ekonomik ve toplumsal stratejiye ilişkin genel tedbirlerin uygulanması söz konusu olduğunda devletin geniş bir takdir yetkisi olduğu kabul edilmektedir (Hämäläinen/Finlandiya, B. No: 37359/09, 16/7/2014, § 109).

35. AİHM; Sözleşme'nin 14. maddesine ilişkin başvurularda, ölçülülük kriteri çerçevesinde izlendiği iddia edilen amacın önemi, bu amaca özgülenen ayrımcı müdahalenin başvurucunun mülkiyet hakkına müdahalesinin ağırlığı, ayrımcı müdahalenin amacın gerçekleştirilebilmesi için elverişli olup olmadığı, söz konusu amacın izlenebilmesi için ayrımcı müdahalenin yapılmasının zorunlu olup olmadığı, başvurucunun ayrımcı müdahaleden mağduriyetinin giderilmesi için devlet tarafından önlem alınıp alınmadığı gibi unsurları denetlemektedir. Ayrıca AİHM, meşru bir kamu politikasını destekleyen bir müdahalenin uygulamada kabul edilemez derecede geniş olup olmadığını veya bazı kişilere makul olanın ötesinde ya da aşırı bir yük yükleyip yüklemediğini saptamaya çalışmaktadır (Inze/Avusturya, B. No: 8695/79, 28/10/1987, §§ 44, 45; Thlimmenos/Yunanistan, B. No: 34369/97, 6/4/2000, § 47; Guberina/Hırvatistan, B. No: 23682/13, 22/3/2016, §§ 66-74; Fâbian/Macaristan, §§ 112-117).

36. AİHM'e göre Sözleşme'nin 14. maddesi bütün muamele farklılıklarını değil yalnızca belirlenebilir nesnel veya kişisel vasıf farklılıklarını ya da biri diğerinden ayrılabilir statü farklılıklarını yasaklamaktadır. 14. madde; diğerlerinin yanında cinsiyet, ırk ve mülk de dâhil olmak üzere statü oluşturan belirli gerekçeleri saymaktadır. Bununla birlikte Sözleşme'nin 14. maddesinde yer alan listenin bu maddenin lafzında "herhangi başka bir durum" denilmekle sınırlı sayıda olmadığı kabul edilmiştir (Clift/Birleşik Krallık, B. No: 7205/07, 13/7/2010, § 55).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

37. Anayasa Mahkemesinin 9/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

38. Başvurucu; sosyal denge sözleşmesinin 4688 sayılı Kanun kapsamında düzenlenebilen, toplu sözleşme niteliği taşımayan kendine özgü dönemsel bir sözleşme olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, Danıştayın hatalı bir biçimde sosyal denge sözleşmesini toplu sözleşme gibi nitelendirdiğini ve toplu sözleşme kurallarına tabi olacağını değerlendirdiğini, söz konusu değerlendirmenin Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Sosyal denge sözleşmesinin ek ekonomik bir destek olduğunu, sendikal faaliyetler için motivasyon amacı taşıdığını, sendika üyesi olmayanların aynı şekilde yararlanmasının sendikanın varoluş

nedenleriyle tamamen çeliştiğini iddia etmiştir. Başvurucuya göre idare mahkemelerinin bu sözleşmeyi iptal yetkisi bulunmadığı gibi toplu sözleşme ilkelerinin sosyal denge sözleşmesine kıyasen uygulanması da sendika hakkına müdahale teşkil etmektedir. Başvurucu, belirtilen nedenlerle adil yargılanma hakkı ile sendika hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Bakanlık görüşünde, başvurucunun şikâyetlerinin sendika hakkı bağlamında Anayasa'nın ve kanunların ilgili maddeleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

40. Anayasa'nın 10. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

...

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

41. Anayasa’nın 51. maddesinin (1), (2) ve (5) numaralı fıkraları şöyledir:

"Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir

...

İşçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırları gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla düzenlenir”

42. Anayasa’nın “Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı” kenar başlıklı 53. maddesinin (3), (4) ve (5) numaralı fıkraları şöyledir:

“Memurlar ve diğer kamu görevlileri, toplu sözleşme yapma hakkına sahiptirler.

Toplu sözleşme yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde taraflar Kamu Görevlileri Hakem Kuruluna başvurabilir. Kamu Görevlileri Hakem Kurulu kararları kesindir ve toplu sözleşme hükmündedir.

Toplu sözleşme hakkının kapsamı, istisnaları, toplu sözleşmeden yararlanacaklar, toplu sözleşmenin yapılma şekli, usulü ve yürürlüğü, toplu sözleşme hükümlerinin emeklilere yansıtılması, Kamu Görevlileri Hakem Kurulunun teşkili, çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar kanunla düzenlenir.”

43. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının özünü sendika ile kamu işvereni arasında imzalanan sözleşmeye, başvurucu Sendika aleyhine müdahale edildiği iddiası oluşturmaktadır. Dolayısıyla ihlal iddialarının bir bütün olarak sendika hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı kapsamında incelenmesi

gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

44. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan sendika hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

45. Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, kişilere ayrım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, E.2009/47, K.2011/51, 17/3/2011).

46. Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkesi Sözleşme'nin 14. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağını da kapsayan daha geniş bir anlam ifade etmektedir. Bu sebeple bireysel başvuru bakımından bütün eşitlik ilkesine aykırılık iddialarının incelenmesi mümkün olmayıp yalnızca ortak koruma alanında yer alan ayrımcılık yasağı ile sınırlı olarak değerlendirme yapılabilir (Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. [GK], B. No: 2015/6728, 1/2/2018, § 78).

47. Bireysel başvuru yolunda Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 10. maddesi kapsamında inceleyebileceği bir meselenin varlığından söz edilebilmesi için aynı veya göreceli olarak benzer durumda olan kişilere yönelik olarak farklı muamelenin varlığı şarttır. Benzer durumun varlığının gösterilmesi şartı kıyaslanan grupların tıpatıp aynı olmasını gerektirmez (Nuriye Arpa [2. B.], B. No: 2018/18505, 16/6/2021, § 55).

48. Her farklı muamele otomatik olarak ayrımcılık yasağının ihlali sonucunu doğurmaz. Sadece Anayasa'nın 10. maddesinde sayılan belirlenebilir özellikler temelinde yapılan farklı muamele ve durumlar bu anlamda farklı muamele teşkil edebilir. Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir." düzenlemesinde yer verilen "dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep" şeklindeki ayrımcılık temellerine -söz konusu unsurların birçok uluslararası düzenlemede de karşılık bulan önemli ayrımcılık temelleri olması nedeniyle- açıkça yer verilmiştir. Bununla birlikte madde metninde yer alan "herkes" ve "benzeri sebeplerle" ifadeleri ayrımcılığa karşı korunan kişi ve ayrımcılık temelleri açısından sınırlı bir yaklaşımın benimsenmediğini ortaya koymakta olup madde metninde yer alan temeller örnek niteliğindedir (Hüseyin Kesici[1. B.], B. No: 2013/3440, 20/4/2016, § 56; Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş., § 79).

49. Anayasa Mahkemesi "benzeri sebeplerle" ifadesinin yorumu bağlamında "...Özgürlüklerle ilgili olarak Anayasada yer alan en önemli kavramlardan birini de yasa

önünde eşitlik ilkesi oluşturmaktadır.... eşitlik açısından ayırım yapılmayacak hususlar madde metninde sayılanlarla sınırlı değildir.'Benzeri sebeplerle' de ayırım yapılamayacağı esası getirilmek suretiyle ayırım yapılamayacak konular genişletilmiş ve böylece kurala uygulama açısından da açıklık kazandırılmıştır..." diyerek ayrımcılık temellerinin maddede sayılanlarla sınırlı olmadığını açıkça ifade etmiştir (AYM, E.1986/11, K.1986/26, 4/11/1986).

50. Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi Anayasa'da güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanılırken nesnel ve haklı bir neden olmaksızın aynı veya benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelede bulunulmasını yasaklamaktadır. Nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10. maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir (Nuriye Arpa, § 58). Dolayısıyla hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (Burcu Reis[1. B.], B. No: 2016/5824, 28/12/2021, § 50).

51. Kuşkusuz benzer durumlara farklı muamelenin haklı bir temelinin bulunup bulunmadığının veya farklılığın ne dereceye kadar müstahak olacağının değerlendirilmesinde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir yetkisi vardır. Bununla birlikte bu takdir yetkisinin kapsamı somut olayın özelliklerine ve hususiyetle farklı bir şekilde yararlandırılan hakkın niteliğine göre değişebilecektir (Nuriye Arpa, § 59).

52. Ayrımcılık yasağı kapsamında farklı muamelenin bulunduğunu ispatlama mükellefiyeti başvurucudadır. Ne var ki başvurucunun farklı muamelenin bulunduğunu göstermesi hâlinde bu farklı muamelenin nesnel ve haklı bir temelinin bulunduğunu ve seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisinin mevcut olduğunu ispatlama yükümlülüğü kural olarak kamu otoritelerine ait olur (Nuriye Arpa, § 60). Ancak farklı muamelenin nesnel ve haklı bir sebebinin bulunmadığı konusunun olgusal olarak başvurucu tarafından temellendirilmediği ya da objektif olarak ispatın imkânsız ya da beklenmesinin makul olmayacağı durumlar istisna tutulmalıdır (Burcu Reis, § 52).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

53. Somut olay bağlamında ilk tespit edilmesi gereken husus, aynı yerde çalışan kamu görevlilerinin kıyaslanabilir ve benzer durumda olup olmadığıdır. Başvuruya konu belediyede çalışan tüm kamu görevlilerinin benzer statüde olduğu ve benzer işler yaptığı hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

54. İkinci olarak benzer ve kıyaslanabilir durumdaki kamu görevlileri arasında farklı bir muamelenin yapılıp yapılmadığı belirlenmelidir. Farklı muamelenin varlığı tespit edilirken olayın tüm koşullarının bir bütün olarak dikkate alınması gerekmektedir (Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş., § 88).

55. Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağından doğan güvenceler, hukuki durumları benzer olanlara farklı muamele edilmesiyle harekete geçer. Dolayısıyla öncelikle benzer durumun ve farklı muamelenin ortaya konulması gerekir. Farklı muamelenin varlığının ilk bakışta anlaşılabildiği hâllerde başvurucunun herhangi bir ispat çabasına girişmesi beklenmez. Bu bağlamda mevzuattan kaynaklanan veya uygulamadan kaynaklansa bile muamele sahibinin saikinden/niyetinden bağımsız bir biçimde oluşan farklı

muamele için başvurucunun ayrıca bir ispat külfeti altına girmesi söz konusu olamaz. Bununla birlikte farklı muamelenin (ayrımcı saiklerle bir kimseye kötü muamelede bulunulması gibi) ancak uygulayıcının saikiyle/niyetiyle ortaya çıktığı durumlarda bunun ispatlanması yükümlülüğü başvurucuya ait olur. Zira bu gibi hâllerde ilgili işlem veya eylemi farklı muamele hüviyetine büründüren olgu, muamelede bulunanın niyetidir (Burcu Reis, § 57).

56. Öte yandan bir haktan yararlanmanın birtakım şartlara bağlanması ve bu şartları taşımadığı değerlendirilenlerin söz konusu haktan yararlandırılmaması kural olarak farklı muamele biçiminde yorumlanamaz. Dolayısıyla kişilerin şartları taşımadıkları gerekçesiyle birtakım hak ve imkânlardan yararlandırılmaması ilke olarak ayrımcılık yasağından kaynaklanan güvencelerin harekete geçmesine yol açmaz. Bu çerçevede bir hak veya imkândan, ilgili mevzuat gereğince ancak kısıtlı sayıda kişinin yararlanması ve yetkili makamın bu kişileri belirlerken takdir yetkisi kullanması farklı muamele olarak telakki edilemez. Ancak haktan/imkândan yararlanma şartlarından birinin kendi başına farklı muamele teşkil etmesi ya da bunların uygulanmasında nesnel değerlendirmelerden ziyade ayrımcı saiklerle hareket edilmesi durumunda Anayasa'nın 10. maddesindeki teminatlar uygulanabilir hâle gelir (Burcu Reis, § 58).

57. Somut olayda kanun koyucu, sosyal denge tazminatı sözleşmesi ve buna bağlı olarak sosyal denge tazminatı ödenmesini toplu sözleşme hükmü dışında bırakarak düzenleme altına almıştır. 4688 sayılı Kanun'un 28. maddesine göre toplu sözleşme ikramiyesi hariç olmak üzere toplu sözleşme hükümleri sendika üyesi olan ve olmayan kamu görevlileri arasında aynı şekilde uygulanacaktır. Aynı Kanun'un 32. maddesinde ise sosyal denge tazminatı sözleşmesinin toplu sözleşme hükmünde olmadığı açıkça belirtilmiştir.

58. 4688 sayılı Kanun'un 32. maddesine göre sosyal denge tazminatının uygulanmasına ilişkin esaslar ilgili belediye ve il özel idaresi ile en çok üyeye sahip kamu görevlileri sendikası arasında yapılacak sözleşmeyle belirlenecektir. Olayda en çok üyesi olan başvurucu Sendika ile belediye arasında toplu sözleşme süresince geçerli olmak üzere Yerel Yönetim Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme imzalanmıştır. Yerel Yönetim Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme 'ye göre başvurucu Sendikaya, sosyal denge tazminatından yararlanmak isteyen ve sendika üyesi olmayan kamu görevlilerinden aynı ünvanlı personelden alınacak aidatın iki katına kadar aidat alabilme yetkisi verilmiştir. Dolayısıyla en çok üyesi olan Sendikanın üyesi olanlarla olmayanlara sosyal denge tazminatından yararlandırılması hususunda farklı muamele yapıldığı ilk bakışta anlaşılabilecek niteliktedir. Bu bağlamda durumları benzer olan kamu görevlileri arasında sosyal denge tazminatı yönünden farklılık yaratıldığının ortaya konulduğu kabul edilmelidir.

59. Farklı muamelenin varlığının ortaya konulmasından sonra bunun nesnel ve makul bir sebebe dayanıp dayanmadığına bakılmalıdır. Başvurucu; olayda farklı muamelenin sebebinin kanun koyucunun sendika üyesi olunması konusunda teşvik edici bir düzenleme getirmesi olduğunu, objektif nedene gelindiğinde ise daha az aidat ödeyerek sosyal denge tazminatından yararlanılmasının, sendikaya üye olunmasında fiilî bir teşvik yaratacağını ileri sürmüştür. İDDK kararında yer alan azlık görüşünde de düzenlemenin sözleşme serbestîsi çerçevesinde taraf sendikaya tanınan hukuksal bir imkân olduğu vurgulanmıştır (bkz. § 11).

60. Bu durumda toplu sözleşmenin tarafı sendikaya üye olanlarla olmayanlar arasındaki farklı muamelenin sendikalaşmayı teşvik amacı taşıyan nesnel ve haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığı; nesnel ve haklı sebebe dayanıyorsa bu farklı muameleyle anılan sendikaya üye

olmayanlara yüklenen külfetin orantılı olup olmadığı hususlarının ortaya konulması gerekmektedir. Ancak eldeki başvuruya bakıldığında mahkemelerce salt farklı oranlar üzerinden aidat alınmasının eşitsizliğe neden olacağı belirtilmiş; bu durumun nesnel ve haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığı ve orantılı olup olmadığı hususları tartışılmamıştır. Bu koşullarda mahkemelerin Anayasa'nın 10. maddesine uygun bir inceleme yapmadıkları değerlendirilmiştir.

61. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 51. maddesinde düzenlenen sendika hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

62. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

63. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 51. maddesinde düzenlenen sendika hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Danıştay (kapatılan) Onbirinci Dairesinin (E.2016/1698, K.2017/6525) işlerinin devredildiği Danıştayın ilgili Dairesine GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERİHAN BEYOĞLU

B. No: 2020/20382 | Karar tarihi: 09.01.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20382

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

FERİHAN BEYOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20382)

Karar Tarihi: 9/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 7/8/2025 - 32979

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Ferihan BEYOĞLU

Vekili : Av. Meral ÇOLAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hatalı tıbbi müdahale sonucu uğranılan zararın tam olarak giderilememesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/6/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu; Zonguldak Atatürk Devlet Hastanesinde 6/9/2005 tarihinde geçirdiği ameliyat sonucunda idarenin hizmet kusuru nedeniyle belden aşağısının felç kaldığından bahisle uğradığını ileri sürdüğü 150.000 TL kazanç kaybı, 150.000 TL bakım gideri, 40.000 TL bez ve eldiven gideri olmak üzere toplam 340.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi zararın olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle tazminine karar verilmesi talebiyle Zonguldak İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde; gelecekte geliştirilebilecek tedavilerin sınırsız, şartsız ve bedelsiz olarak sağlanmasını, zorunlu fizik tedavinin evde aralıksız ve bedelsiz olarak yapılmasını, psikolojik tedavinin evde bedelsiz olarak gerçekleştirilmesini, kendi durumundaki hastalar için özel olarak üretilen akülü aracın bedelsiz olarak verilmesini ve hayatı boyunca bu durumundan kaynaklanan komplikasyonların tedavisinin bedelsiz ve şartsız sunulmasına yönelik olarak da karar verilmesini Mahkemeden talep etmiştir.

7. Mahkeme, bilirkişi incelemesi yaptırması neticesinde düzenlenen Adli Tıp Kurumu (ATK) raporunu hükme esas almıştır. ATK raporunda idarenin hizmet kusuru yönünden yapılan tıbbi ameliyeler ile oluşan sonuç arasında illiyet bağına dair yeterli tespitlerin bulunduğu belirtilmiştir. Bunun üzerine başvurucunun yapılan ameliyat sonrasında maluliyet oranının ne kadar olduğunun tespiti amacıyla yeniden ATK raporu istenmiş ve düzenlenen raporda başvurucunun %100 oranında meslekte kazanma gücünü kaybettiği yönünde görüş bildirilmiştir. Ardından başvurucunun maluliyet durumuna göre çalışma gücü kaybının ve ortalama bakım giderinin belirlenmesi amacıyla hesap bilirkişisinden rapor talep edilmiştir. Hesap bilirkişisi raporunda 170.855 TL kazanç kaybı ve 238.565 TL bakım muhtaçlık gideri tespiti yapılmıştır.

8. Mahkeme 150.000 TL kazanç kaybı, 150.000 TL bakım gideri, 40.000 TL bez ve eldiven gideri olmak üzere toplam 340.000 TL maddi tazminat ile 100.000 TL manevi tazminat talebinin 70.000 TL'lik kısmının kabulüne, bu tazminatların davalı idareye başvuru tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faiziyle başvurucuya ödenmesine, miktar olarak belirtilmeyen tazminat taleplerinin ise incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun aylık kazancı ile sosyal ve ekonomik durumunun araştırılması sonucunda, eşinden ayrıldığı için başvurucuya ve kızına nafaka bağlandığı, kızının başvurucuyla birlikte yaşadığı, felçli olması nedeniyle başvurucuya sakatlık maaşı bağlandığı, kirada oturdukları ve aylık 400 TL maaş karşılığında bakıcısının bulunduğu tespitlerinin yapıldığı belirtilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun geçirdiği ameliyat sonrasında felçli kalması nedeniyle hayatının değiştiği, hem maddi hem de manevi olarak acı ve ızdırap çektiği gözetilerek -idarenin hizmet kusurunun ağırlığı ile başvurucunun ekonomik durumu dikkate alındığında- manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan dava dilekçesindeki diğer taleplere ilişkin olarak tazmini istenen miktarın belirtilmemiş olması sebebiyle anılan taleplerin tazmininin mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

9. Bu karar, tarafların temyiz etmesi üzerine (kapatılan) Danıştay Onbeşinci Dairesi (Daire) tarafından onanmıştır. Dairenin onama kararına karşı taraflarca karar düzeltme başvurusu yapılmıştır. Başvurucu; karar düzeltme dilekçesinde, davanın açıldığı tarih itibarıyla miktar artırımının mümkün olmadığını, hesap bilirkişisi raporunda toplam 409.420 TL tazminat

talep edebileceğinin belirtildiğini ancak Mahkemece dava dilekçesindeki talep miktarı olan 340.000 TL tazminata hükmedildiğini belirterek 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 16. maddesinin 11/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanun'la değişik (4) numaralı fıkrası uyarınca 69.420 TL için miktar artırım talebinde bulunmuştur. Daire; tarafların esasa yönelik karar düzeltme taleplerini reddetmiş; anılan kanun hükmüne göre artırılan maddi tazminat miktarı ile ilgili olarak yeniden karar verilmek üzere dosyanın Mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir.

10. Mahkeme, bozma kararına uyarak 69.420 TL'lik maddi tazminat miktarı bakımından davayı yeniden incelemiştir. Buna göre miktar artırım talebini içeren karar düzeltme dilekçesi 5/1/2015 tarihinde davalı idareye tebliğ edildiğinden bu dilekçenin yeniden tebliğine gerek görülmediği, artırılan miktar için harcın yatırıldığı, dolayısıyla daha evvel kabul edilen maddi tazminat miktarının talep yönünde artırılması gerektiğinden hareketle 69.420 TL maddi tazminatın davalı idareye başvuru tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faiziyle başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir.

11. Söz konusu karara karşı davalı idarenin temyiz başvurusu, Dairece reddedilerek anılan karar onanmıştır. Bu onama kararına yönelik davalı idarenin karar düzeltme başvurusu ise artırılan maddi tazminat miktarına yürütülecek faizin başlangıç tarihine ilişkin kısım dışındaki bölümler yönünden Daire tarafından reddedilmiştir. Daire kararında 2577 sayılı Kanun'da tam yargı davalarına ilişkin olarak dava dilekçesindeki miktarın artırımına imkân tanıyan düzenleme uyarınca davanın kabul edilmesi hâlinde artırılan tazminat miktarı yönünden idarenin temerrüde düştüğü tarih olan miktar artırımına ilişkin dilekçenin idareye tebliğ edildiği tarihten itibaren faize hükmedilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda 69.420 TL maddi tazminata artırım dilekçesinin davalı idareye tebliğ edildiği 5/1/2015 tarihinden itibaren faiz işletilmesi gerektiği gerekçesiyle bu kısım yönünden onama kararı kaldırılarak mahkeme kararı bozulmuştur.

12. Mahkeme kısmen bozma kararına uyarak maddi tazminatın artırılan 69.420 TL'lik kısmına ilişkin faizin başlangıcının miktar artırım dilekçesinin davalı idareye tebliğ edildiği tarih olan 5/1/2015 olarak belirlenmesine, bu tarihten itibaren hesaplanacak faiz miktarının başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Daire mahkeme kararına yönelik olarak başvurucunun temyiz talebini reddederek anılan kararı onamıştır. Başvurucunun onama kararına karşı yaptığı karar düzeltme başvurusu da Danıştay Onuncu Dairesi tarafından reddedilmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 6/4/2020 tarihinde öğrendikten sonra 29/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğundan başvurunun süresinde olduğu anlaşılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 2577 sayılı Kanun'un "İdari dava türleri ve idari yargı yetkisinin sınırı" başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İdari dava türleri şunlardır:

...

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

..."

15. 2577 sayılı Kanun'un "Tebligat ve cevap verme" başlıklı 16. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Taraflar, sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler. Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 9/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

17. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeyemeyecek durumda olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu; artırılan tazminat miktarı yönünden hesaplanan faiz için idareye başvuru tarihinin esas alınması gerekirken miktar artırım dilekçesinin davalı idareye tebliğ tarihinin esas alındığını, faiz başlangıç tarihine yönelik olarak adli ve idari yargı mercilerince farklı yönde kararlar verildiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Bakanlık görüşünde, başvuruya ilişkin olarak Sağlık Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere gönderildiği belirtilmiş; başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği iddiası konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu; Bakanlığın görüşüne karşı aleyhe hususları kabul etmediği, tazminat talebiyle açtığı davanın belirsiz alacak davası olduğu, bilirkişi raporları neticesinde alacağın belirli hâle gelmesiyle talep artırımında bulunabileceği ve artırılan kısım için idarenin temerrüde düştüğü tarihten veya dava tarihinden itibaren faize hükmedilmesi gerektiği beyanında bulunmuştur.

2. Değerlendirme

20. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

21. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

22. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40. maddesi şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.

Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.

Kişinin, resmî görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Hukuki tavsif (nitelendirme) ise başvurucu tarafından ileri sürülen olgusal iddiaların Anayasa'da güvence altına alınan hangi hak, özgürlük ya da yasak kapsamında inceleneceğinin tespit edilmesinden ibarettir. Bu bakımdan ileri sürülmeyen bir olay veya olguyu incelemek ya da bireysel başvuruya konu edilen hususun ötesinde yahut dışında bir karara varabilmek için "Hâkim hukuku resen (kendiliğinden) uygular (jura novit curia), ilkesine yani nitelendirme yetkisine başvurulamaz (kısmen benzer kararlar için bkz. İrfan Durmuş ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/4153, 11/5/2017, § 74; Tochukwu Gamaliah Ogu [2. B.], B. No: 2018/6183, 13/1/2021, § 120; hukuki nitelendirme yetkisinin kapsamı ile ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları için birçok karar arasından bkz. Radomilja ve diğerleri/Hırvatistan [BD], B. No: 37685/10..., 20/3/2018, §§ 101-126; Pişkin/Türkiye, B. No: 33399/18, 15/12/2020, §§ 62, 63; Ant ve diğerleri/Türkiye, B. No: 37873/08, 12/1/2021, § 20).

24. AİHM'e göre de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) kapsamındaki bir iddia veya şikâyet başvuru konusu olaylara ilişkin iddialar ile bu olayların dayandırıldığı hukuki savlar olmak üzere iki unsurdan ibaret olup şikâyetin nitelendirilmesinde şikâyetin dayandığı hukuki temeller ile şikâyete sebebiyet veren olay ve olguların birlikte dikkate alınması gerekir. Ancak bu içtihadın başvurucu tarafından ileri sürülmeyen olay ve olguların değerlendirilmesine ve bunların Sözleşme'ye uygunluğunun incelenmesine imkân tanımadığı vurgulanmıştır. Buna göre AİHM önündeki bir başvuruyu, başvurucu tarafından ileri sürülen hukuki gerekçelerle birlikte bildirilen olay ve olgular kapsamında ancak bunlarla sınırlı olacak şekilde incelemektedir (Radomilja ve diğerleri/Hırvatistan, §§ 110-125).

25. Başvuru formunda sadece adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet edilerek ihlal edilen haklar arasında açıkça maddi bir hak zikredilmemiş olsa dahi başvuruculların adil yargılanma hakkı kapsamında nitelendirerek ileri sürdüğü iddiaların özü itibarıyla maddi hakla ilgili olduğu durumlarda maddi hak kapsamında inceleme yapılması mümkündür. Nitekim Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında kasıt söz konusu olmaksızın hekim kusuru nedeniyle vücut bütünlüğünün zarar gördüğü şeklindeki tıbbi ihmale dair şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelemiş ve başvuruculların tıbbi ihmale dayalı tüm şikâyetlerinin anılan hak kapsamında incelenmesi gerektiğini belirtmiştir (birçok karar arasından bkz. Melahat Sönmez [1. B.], B. No: 2013/7528, 9/9/2015; Ahmet Sevim [1. B.], B. No: 2013/474, 9/9/2015; Hilmi Düzgüner [1. B.], B. No: 2014/9690, 11/5/2017; Emrah Egeç [2. B.], B. No: 2015/9714, 11/12/2018; Neslihan Altuğ ve diğerleri [1. B.], B. No: 2016/2796, 10/12/2019; Hatice Çalış ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/40500, 29/9/2020; Elif Eylül Tunç ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/11781, 17/11/2022;

İlker Arslan [2. B.], B. No: 2019/36858, 23/11/2022; Şükran Develi [2. B.], B. No: 2019/38848, 31/1/2023; Sabri Oğurlu (2) [2. B.], B. No: 2019/2264, 20/9/2023). Öte yandan Anayasa Mahkemesinin temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahale nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararın tazmini talebi kapsamında giderimin hiç veya yeterince sağlanmaması şikâyetlerine ilişkin başvuruları -bir hakla bağlantılı olarak- etkili başvuru hakkı kapsamında incelediği görülmektedir (mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak bkz. Sabri Uhrağ [GK], B. No: 2017/34596, 29/12/2020; Osman Kızılcan [GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022; Hulusi Yılmaz [GK], B. No: 2017/17428, 1/12/2022; yaşam hakkı ile bağlantılı olarak bkz. Bedriye Öğke ve Cemal Öğke [2. B.], B. No: 2019/4799, 27/2/2024; Hasan Kılıç (2) [1. B.], B. No: 2020/23649, 24/1/2024; özel hayata saygı ve konut dokunulmazlığı hakları ile bağlantılı olarak bkz. Ö.R.Ş. [2. B.], B. No: 2021/13247, 10/1/2024; Mahfuz Güleryüz [1. B.], B. No: 2020/25276, 9/1/2024).

26. Başvurucu, söz konusu süreçlerin tamamında geçen süreye ve faizin başlangıç tarihinin yanlış belirlenmesi nedeniyle zararının tam olarak karşılanmadığına dair iddialarını adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürmüştür. Başvurucunun şikâyetinin hatalı tıbbi müdahale nedeniyle uğradığını iddia ettiği zararın uzun ve yıpratıcı bir süreç sonucunda tam anlamıyla giderilmemesine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla somut olayda şikâyetin özü, tıbbı ihmalden kaynaklanan zararın idari ve yargısal süreçlerin sonucunda tam anlamıyla giderilmemesine yöneliktir. Yargılamanın uzunluğuna dair şikâyetler de özü itibarıyla zararın giderimi için başvurulan yolun etkililiği kapsamında değerlendirilebilecek niteliktedir. Dolayısıyla başvurucunun anılan iddiaları bir bütün olarak maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

28. Anayasa'nın 12. maddesine göre herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Bu genel nitelikteki anayasal düzenleme ile bireylerin kişilik değerlerine yönelen ve zarar veren olumsuz tutum ve davranışlar dışlanmaktadır. Ayrıca Anayasa'nın 5. maddesinde, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması, maddi ve manevi varlıklarının geliştirilmesi için gerekli şartların hazırlanması devletin temel amaç ve görevlerinden biri olarak sayılmaktadır. (Ali Çığır [1. B.], B. No: 2015/19298, 8/5/2019, § 32; Erol Kumcu [2. B.], B. No: 2015/18988, 9/5/2019, § 32).

29. Etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47).

30. Bunun için sözü edilen başvuru yollarının sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması, bir başka söyleyişle başarı şansı sunması gerekir.

Bununla birlikte bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir ihlalin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine engel değildir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad [2. B.], B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60,61; Cüneyt Durmaz (2) [GK], B. No: 2016/35468, 15/12/2021, § 45; Hakan Buzhane [GK], B. No: 2019/1278, 4/7/2024, § 14).

31. Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkı, temel hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla oluşturulan idari ve yargısal mekanizmalara yapılan başvuruların mutlaka başvurucu lehine sonuçlanmasını güvence altına almamaktadır. Bu bağlamda ilgili idari ve yargısal mercilere düşen ödev, başvurucunun şikâyetinin esasını inceleyerek ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karara bağlamaktır. Bununla birlikte mahkemelerin yorum ve değerlendirmelerinin söz konusu başvuru yoluna müracaat edilmesini anlamsız kılacak, başarı şansını zayıflatacak derecede keyfîlik içermesi ya da açıkça makul olmayan bir muhakemeye dayanması hâlinde etkili başvuru hakkı ihlal edilebilir (Seyfettin Şimşek [2. B.], B. No: 2019/21111, 30/3/2022, § 41; Kenan Yıldırım [GK], B. No: 2017/28711, 14/9/2023, § 51).

32. Kişilerin etkili başvuru hakkı açısından sahip oldukları güvencenin kapsamı ihlal iddiasına konu edilen hakkın niteliğine göre değişmektedir. Fakat genel olarak ifade edilmelidir ki Anayasa’nın 40. maddesi uyarınca sağlanması gereken başvuru yolunun hem teoride hem de uygulamada ileri sürülen ihlali önleme, ihlal devam etmekte ise sonlandırma veya gerçekleşip sona ermiş ihlallere yönelik olarak da makul bir tazmin imkânı sunma açısından etkili olması gerekir (K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 71). Bu nitelikte bir başvuru yolu yoksa etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılacaktır (Mahfuz Güleryüz [1.B.], B. No: 2020/25276, 9/1/2024, § 48).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

33. Başvurucu tıbbi ihmal nedeniyle belden aşağısının felç kaldığını, yargılamanın yaklaşık on dört yıl sürmesine rağmen artırılan tazminat miktarı için faiz başlangıç tarihinin bölünmesi nedeniyle zararının tam olarak karşılanmadığından yakınmıştır.

34. Başvuru konusu olayda yargılama süreci sonunda başvurucu lehine -artırılan 69.420 TL miktar da dâhil olmak üzere- toplam 409.420 TL maddi ve 70.000 TL manevi tazminata hükmedilmiştir. Ancak miktar artırımına konu edilen ve Mahkemece kabul edilen 69.420 TL'lik kazanç kaybı ile bakım ve muhtaçlık giderine ilişkin kısım yönünden faiz başlangıç tarihi, dava dilekçesinde talep edilen miktara dair faizin başlangıç tarihinden (idareye başvuru tarihi) farklı olarak miktar artırım dilekçesinin idareye tebliğ edildiği tarih olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla idarenin ihmali sonucu oluşan zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında bilirkişi raporuna istinaden artırılan miktar bakımından faizin başlangıcına yönelik farklı bir uygulamaya gidildiği görülmüştür.

35. 2577 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yapılan değişiklik ile tam yargı davalarında miktar artırımı mümkün hâle gelmiş, ıslah benzeri müessese idari yargılama hukukunda yerini almıştır. Söz konusu değişikliğe ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu raporunda idari yargının tabi olduğu hukuk rejiminin zararların tazminini ve telâfisini mümkün kılacak rasyonellikten uzak olduğu, benimsenen usulün etkili başvuru ve adil yargılanma hakkı temelinde amaca uygun bir aşamaya işaret ettiği değerlendirmesine yer verilmiştir. Buna göre idari yargıda miktar artırımı müessesesinin kabul edilmesinin temel gerekçesinin etkili başvuru ve adil yargılanma hakkının gerçekleştirilmesini teminen idarenin sebep olduğu zararların gerçek

ve tam anlamıyla tazmini ve gideriminin sağlanması olduğu anlaşılmaktadır.

36. Eldeki başvuru bu açıdan incelendiğinde -mevzuatta açık bir yasak olmamasına rağmen- Danıştay tarafından faizin başlangıç tarihine ilişkin olarak yapılan yorum neticesinde kabul edilen tazminat talebi için dava dilekçesinde gösterilen değer ile miktar artırımı dilekçesine konu edilen kısım yönünden ayrıma gidildiği görülmektedir. Miktar artırımı dilekçesiyle artırılan kısım için faizin başlangıç tarihinin miktar artırım dilekçesinin idareye tebliğ edildiği tarih olarak belirlenmesi, başvurucunun aynı eylemden kaynaklanan maddi zararına ilişkin tazminatın -miktar artırımı dilekçesiyle talep edilen- bir kısmına ilişkin faizin daha ileri bir tarihten (somut olayda yaklaşık 9 yıl sonrası) başlayarak hesaplanması suretiyle değer kaybına uğramasına sebebiyet vermiştir.

37. Başvurucunun açtığı davada artırılan miktara ilişkin faizin başlangıç tarihi yönünden Danıştay tarafından verilen kararın başvurucunun iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olduğu söylenemez. Kanun koyucunun faiz başlangıç tarihine yönelik talebe ilişkin karar verilmesini kısıtlayan herhangi bir kural öngörmediği de dikkate alındığında Danıştayca ortaya konulan bu yaklaşım temel hak ve hürriyetlerin ihlal edildiğine yönelik şikâyetin etkili şekilde incelenmesine imkân sağlamamıştır. Bu durumun tıbbi ihmalden kaynaklanan zarara ilişkin yeterli giderimin sağlanmamasına, etkili başvuru hakkının gerçekleştirilmesi için idari yargılama usulüne kazandırılan miktar artırımı müessesesinin pratikte etkisiz hâle gelmesine yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır.

38. Gelinen noktada, tam yargı davalarında miktar artırımı talebinde bulunulması ve davanın kabulüne karar verilmesi hâlinde artırılan miktar yönünden hangi tarihten itibaren faiz verilmesi gerektiği konusu Danıştay İçtihatları Birleştirme Kuruluna (İBK) taşınmış; İBK tarafından dava dilekçesinde talep edilen miktar için hangi tarihten itibaren faize hükmedilecekse artırılan miktar için de aynı tarihten itibaren faize hükmedilmesi gerektiği yönünde içtihatların birleştirilmesine karar verilmiştir (Danıştay İBK'nın 24/10/2024 tarihli ve E.2021/5, K.2024/2 sayılı kararı).

39. Açıklanan gerekçelerle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

40. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile tür belirtmeksizin 250.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

41. Başvuruda tespit edilen artırılan miktar yönünden faizin başlangıç tarihi ile ilgili olarak başvurucunun maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

42. Öte yandan uğranılan zararın tazmini için başvurulan yargısal sürecin uzun sürmesi

nedeniyle zararın tam anlamıyla karşılanmaması yönünden yeniden yargılama ile giderilemeyecek olan zararları karşılığında net 55.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin artırılan miktar yönünden faizin başlangıç tarihi ile ilgili olarak maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkına yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Danıştay Onuncu Dairesine (E.2019/8153, K.2020/592) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 55.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MERT TİRÇEK

B. No: 2022/49332 | Karar tarihi: 09.01.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/49332

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

MERT TİRÇEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/49332)

Karar Tarihi: 9/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 3/6/2025 - 32919

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Mert TİRÇEK

Vekili : Av. Gizem BİLGİN DEMİRTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; sosyal medya üzerinden yapılan bir paylaşım nedeniyle şeref ve itibarının korunması hakkının, etkili şekilde soruşturma yürütülmemesi ve soruşturma makamlarınca ilgili ve yeterli gerekçe sunulmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/4/2022 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

7. Başvurucu, bir sosyal medya paylaşım sitesi üzerinden "Mazot 10 TL olmuş, bence az bile ülkemizin geleceği bunu gerektiriyorsa 15 TL bile olabilir zaten tırcılar iyi kazanıyor." şeklinde bir paylaşım yapmıştır. Başvurucunun yaptığı bu paylaşımın altına E.F. rumuzlu bir kullanıcı "Çıktı bir o. çocuğu Taha" yorumunu yazmış, bu yorumun altına ise U.D. rumuzlu başka bir kullanıcı "Biri s..n şunu!" şeklinde cevap yazmıştır.

8. Başvurucu, bunun üzerine onurunun kırıldığı, saygınlığının zedelendiği iddiasıyla İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) U.D. rumuzlu kişi hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Soruşturma devam ederken 13/1/2022 tarihinde Başsavcılığa verdiği dilekçeyle şüphelinin açık kimlik bilgilerinin tespit edilmesini ve dosyanın uzlaşmaya tabi olması nedeniyle ilgili büroya gönderilmesini talep etmiştir.

9. Başsavcılık, yaptığı soruşturma sonucunda şüphelinin açık kimlik bilgilerini belirtmeden sadece U.D. rumuzuna yer vermek suretiyle 4/2/2022 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Yargıtay 18. Ceza Dairesinin E.2019/15974, K.2020/1140 veE.2019/8063, K.2020/4389 sayılı kararları ile Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesinin E.2019/2232, K.2020/1949 sayılı kararlarından alıntı da yapılan kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...müşteki vekili tarafından dosyaya sunulan müştekinin paylaşımının altına birden fazla yorum yapıldığı, şüpheli tarafından yapılan paylaşımının diğer yorum yapan kişileri mi yoksa müştekiye yönelik mi yapıldığının anlaşılamadığı, müştekiyi kastettiğine dair bir delil bulunmadığı bu haliyle bahse konu ifadelerin TCK’nın 126. maddesinde de belirtildiği üzere duraksamaya yol açmayacak bir şekilde müştekinin şahsına yönelik olduğunun anlaşılamadığı ve dolayısıyla matufiyet şartının olayda gerçekleşmediği anlaşılmakla.."

10. Başvurucu, bu karara karşı itiraz etmişse de İstanbul Anadolu 9. Sulh Ceza Hâkimliği 30/3/2022 tarihli kararı ile Başsavcılığın verdiği kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 12/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 26/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır...

(2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur."

13. 5237 sayılı Kanun'un 75. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve (6) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adlî para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçların faili;

a) Adlî para cezası maktu ise bu miktarı, değilse aşağı sınırını,

b) Hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için yüz Türk Lirası üzerinden bulunacak miktarı,

c) Hapis cezası ile birlikte adlî para cezası da öngörülmüş ise, hapis cezası için bu fıkranın (b) bendine göre belirlenecek miktar ile adlî para cezasının aşağı sınırını,

Soruşturma giderleri ile birlikte, Cumhuriyet savcılığınca yapılacak tebliğ üzerine on gün içinde ödediği takdirde hakkında kamu davası açılmaz. (Ek cümleler:17/10/2019- 7188/16 md.) Failin on gün içinde talep etmesi koşuluyla bu miktarın birer ay ara ile üç eşit taksit hâlinde ödenmesine Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Taksitlerin süresinde ödenmemesi hâlinde önödeme hükümsüz kalır ve soruşturmaya devam edilir. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/12 md.) Taksirli suçlar hariç olmak üzere, önödemeye bağlı olarak kovuşturmaya yer olmadığına veya kamu davasının düşmesine karar verildiği tarihten itibaren beş yıl içinde önödemeye tabi bir suçu işleyen faile bu fıkra uyarınca teklif edilecek önödeme miktarı yarı oranında artırılır.

(6) (Ek: 24/11/2016-6763/12 md.) Bu madde hükümleri;

a) Bu Kanunda yer alan;

...

2. (Ek:7/11/2024-7531/15 md.) Hakaret (125 inci maddenin ikinci fıkrası, üçüncü

fıkrasının (b) ve (c) bentleri ve dördüncü fıkrası)

...

bakımından da uygulanır. Bu fıkra kapsamındaki suçların beş yıl içinde tekrar işlenmesi hâlinde fail hakkında aynı suçtan dolayı önödeme hükümleri uygulanmaz."

14. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 24. maddesi şöyledir:

"(1)Hâkim, iki taraftan birinin talebi olmaksızın, kendiliğinden bir davayı inceleyemez ve karara bağlayamaz.

(2) Kanunda açıkça belirtilmedikçe, hiç kimse kendi lehine olan davayı açmaya veya hakkını

talep etmeye zorlanamaz.

(3) Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri dava konusu hakkında, dava açıldıktan sonra da tasarruf yetkisi devam eder.”

15. 6100 sayılı Kanun'un 25. maddesi şöyledir:

"(1) Kanunda öngörülen istisnalar dışında, hâkim, iki taraftan birinin söylemediği şeyi veya vakıaları kendiliğinden dikkate alamaz ve onları hatırlatabilecek davranışlarda dahi bulunamaz.

(2) Kanunla belirtilen durumlar dışında, hâkim, kendiliğinden delil toplayamaz."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesi 9/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

17. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

18. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Şeref ve İtibarın Korunması Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu; sosyal medya hesabı üzerinden yaptığı bir paylaşıma karşı bir başka sosyal medya kullanıcısının "Biri s...n şunu!" şeklinde onurunu kıracak ve saygınlığını zedeleyecek nitelikte paylaşım yapılması nedeniyle suç duyurusunda bulunduğunu ancak yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini, soruşturmanın etkili bir şekilde yürütülmediğini, bu doğrultuda şeref ve itibar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bunlara ek olarak kişilik haklarına saldırıda bulunan sosyal medya hesabı sahibinin kimlik bilgilerine ulaşılamaması nedeniyle bu kişi hakkında manevi tazminat davası açamadığını da belirtmiştir.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde Anayasa Mahkemesinin benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilerek başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken Anayasa, ilgili mevzuat hükümleri ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

21. Kişinin itibarına yapılan saldırının belli bir ağırlık düzeyine eriştiği hâllerde Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında mündemiç negatif yükümlülüğe bireyin maddi ve manevi varlığına etkin bir saygının sağlanması için gerekli pozitif yükümlülükler eklenir. Pozitif yükümlülükler, kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerini de kapsayacak şekilde kişisel itibara saygının güvence altına alınması amacıyla birtakım tedbirler alınmasını gerektirir (İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 47; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 40; Mustafa Tepeli [GK], B. No: 2014/5831, 1/3/2017, § 22).

22. Türk hukukunda mevcut başvuruya benzer şekilde hakaret fiili ile bireylerin şeref ve itibarına müdahale edildiği durumlarda hem cezai hem de hukuk dava yolu kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik hâle gelen içtihatlarında Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin sözlü ya da yazılı hakaretin hapis cezasını gerektiren suç olmaktan çıkarılması yönündeki tavsiye kararlarına (Parliamentary Assembly, Towards decriminalisation of defamation, Resolution 1577, 4/10/2007, §§ 11, 13, 17; Parliamentary Assembly, Towards decriminalisation of defamation, Resolution 1814, 4/10/2007, § 1; Parliamentary Assembly, Respect for media freedom, Recommendation 1897, 27/1/2010, § 11) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Sözleşmeci devletlerin zaman geçirmeksizin hakareti suç olmaktan çıkarması gerektiği yönündeki vurgusuna (Sabanović/Sırbistan ve Karadağ, 5995/06, 31/5/2011, § 43; Niskasaari ve diğerleri/Finlandiya, 37520/07, 6/7/2010, § 77) atıf yapılmış ve hakaretin özel yaşama etkileri ile ilgili olarak hukuk davası açmak suretiyle başvuruculara giderim sağlayabilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir (Adnan Oktar (3) [2.B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, §§ 38-44). Başka bir deyişle Anayasa Mahkemesi devletin kişinin maddi ve manevi varlığına yönelik müdahalelere karşı etkili mekanizma kurma yükümlülüğünün mutlaka ceza soruşturması yapılmasını gerekli kılmadığına, bireyin, üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla tazminat davası yoluyla da giderim sağlamasının mümkün olduğuna karar vermiştir (Adnan Oktar (3), § 35).

23. Nitekim yakın zamanda mevzuatta yapılan değişiklikle (bkz. §13) kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin korunması ve yargısal faaliyetlerin daha etkin ve hızlı bir şekilde sonuçlanması için kanun koyucu tarafından bazı tedbirler alındığı da görülmektedir. Bu kapsamda 7/11/2024 tarihli ve 7531 sayılı Kanun doğrultusunda sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle hakaret suçu, 5237 sayılı Kanun'un 75. maddesinde düzenlenen ön ödeme kapsamına alınmıştır. Böylece söz konusu suç yönünden kanuni şartları oluştuğunda şüphe bulunmayan eylemler açısından -elektronik iletişim araçları ile bir kişinin şeref ve saygınlığını rencide eden paylaşım, söylem veya hareketler de dâhil olmak üzere- alternatif bir çözüm yolu öngörülerek kovuşturma aşamasına geçmeden uyuşmazlığın sonlandırılması amaçlanmıştır. Bu sayede hakaretin doğrudan kovuşturulması gerekmeyen bir suç hâline getirildiği görülmektedir.

24. Bu bilgiler ışığında Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı uyarınca bir başvurucu; şeref ve itibarına yönelik müdahale iddiası nedeniyle yalnızca cezalandırma talebinde bulunmuş ve hukuk davası yoluna gitmemiş ise başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmektedir (Adnan Oktar (3), § 45).

25. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin Mustafa Tepeli kararında vurgulandığı üzere başvurucunun itibarına yönelen müdahalenin açık kimlik bilgileri bilinmeyen bir kişi tarafından gerçekleştirildiği durumlarda, başvurucudan müdahalede bulunan kişinin kim olduğunu bilmeden böyle bir dava açması beklenemez. Zira 6100 sayılı Kanun'da esas itibarıyla tasarruf ilkesi ve taraflarca hazırlama ilkesi kabul edilmiştir (bkz. § 15). Söz konusu ilkelerin uygulandığı davalardan olan hakaret sebebiyle tazminat davalarında kamu gücünü kullanan organlardan biri veya davaların görüleceği mahkemeler davalının kimlik bilgilerini ve adresini tespit ederek başvurucunun bu kişiye karşı dava açması için yardımcı olamayacaktır. Dolayısıyla münhasıran tarafları ilgilendiren ve kamunun hiçbir menfaati olmayan bir özel hukuk uyuşmazlığı olan hakaret sebebiyle tazminat davalarında haksız müdahaleyi yapan kişinin kimlik bilgileri kamu gücü tarafından tespit edilemeyeceğine göre başvurucunun tatmin olması için geriye yalnızca ceza yolu kalmaktadır (Mustafa Tepeli, §§ 17, 18, 25).

26. Bu durumda yukarıda bahsedilen Anayasa Mahkemesi içtihadı çerçevesinde incelenmesi gereken ilk husus, başvurucunun müdahaleyi yapan kişiye karşı hukuk davası açmak için gerekli bilgiye sahip olup olmadığıdır. Bunun tespit edilebilmesi için başvurucunun müdahaleyi yapan kişiye ait hangi bilgilere vâkıf olduğunun ve müdahaleyi yapan kişiye ait bilgilere basit bir şekilde ulaşmasının mümkün olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir. Zira kişilerce elde edilmesi zor veya imkânsız olmayan bir bilginin devlet olanakları ile elde edilmesi için adli soruşturmaya devam edilmesi gerekli değildir (Mustafa Tepeli, § 26).

27. Mevcut başvuruda, kendi adına kayıtlı sosyal medya hesabı üzerinden bir paylaşımda bulunan başvurucuya, E.F. rumuzlu bir kullanıcı "Çıktı bir o. çocuğu Taha" yorumunu yazmış bu yorumun altına ise U.D. rumuzlu başka bir kullanıcı tarafından "Biri s..n şunu!" şeklinde bir cevap yazılmıştır. Yapılan paylaşım üzerine başvurucu onur ve saygınlığının rencide edildiği iddiası ile U.D. rumuzlu kişi hakkında Başsavcılığa suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucu, Başsavcılığa sunduğu suç duyurusu dilekçesi ekinde şüphelinin herkese açık sosyal medya profilinden alınmış fotoğrafı ile isim ve soy ismi bilgilerine yer vermiştir. Ayrıca aynı sosyal medya profil hesabından şüphelinin memleketi, çalıştığı iş, yaşadığı şehirle ilgili bazı bilgilerin de erişilebilir durumda olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra başvurucunun bu bilgilerden yola çıkarak şüphelinin açık kimlik ve adres bilgilerine erişemediğine dair bir beyanı da bulunmamaktadır. Bilakis başvurucu, bireysel başvuru formunda "...şikayet dilekçemiz ekindeki deliller gereğince incelendiği taktirde müştekinin kimliğinin belirli olduğu, şüphelinin ise isim, soy isim ve yaşadığı şehrin belirli olmasına karşılık..." ifadeleriyle şüpheliye dair bazı bilgilerin belirli olduğunu kabul etmektedir. Bu durumda U.D. rumuzlu sosyal medya hesabının farklı bir kişi tarafından kullanıldığına yönelik bir itirazı da bulunmayan başvurucunun şüphelinin açık kimlik bilgilerini elde etmesinin neden zor veya imkânsız olduğunu yeterince ortaya koyamadığı değerlendirilmiştir.

28. Sonuç olarak U.D. hakkında hukuk davası açmak için gerekli olan bilgiye ulaşımının zor veya imkânsız olduğunu ortaya koyamayan başvurucunun, bu konuda herhangi bir gayret sarf etmeden sadece adli soruşturmanın etkisizliğinden yakınmasının başvuru yollarının tüketilmesi sorumluluğu bakımından makul bir gerekçe olmadığı değerlendirilmiştir.

29. Açıklanan nedenlerle başvurucunun iddiaları ile ilgili olarak hukuk davası açma yolu tüketilmeksizin bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU, Muhterem İNCE, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI bu görüşe katılmamıştır.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucu, etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi ve Başsavcılık ile Sulh Ceza Hâkimliğinin verdiği kararlarda ilgili ve yeterli gerekçe bulunmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve

Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

32. Sözleşme’nin 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular, Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz. Bir ceza davasında üçüncü kişilerin cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler Sözleşme’nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır (Onurhan Solmaz, §§ 23, 24).

33. Somut olayda başvurucunun suç isnadı altında bulunmadığı bir uyuşmazlığa ilişkin olan ve üçüncü kişinin cezalandırılmasına yönelik olduğu görülen ihlal iddialarının adil yargılanma hakkının kapsamına girmediği anlaşılmıştır.

34. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Şeref ve itibar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Yıldız SEFERİNOĞLU, Muhterem İNCE, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

D. 6100 sayılı Kanun’un 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 9/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY

Başvurucu, sosyal medya üzerinden yapılan bir paylaşım nedeniyle şeref ve itibarının korunması hakkının, etkili şekilde soruşturma yürütülmemesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından, şeref ve itibarın zarar görmesi halinde etkili mekanizmanın hukuk davası olduğu gerekçesi ile başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Aşağıdaki gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Başvurucu bir sosyal medya paylaşım sitesinde “Mazot 10 TL olmuş, bence az bile ülkemizin geleceği bunu gerektiriyorsa 15 TL bile olabilir zaten tırcılar iyi kazanıyor” şeklinde paylaşım yapmış, bu paylaşımın altına E.F isimli şahıs “Çıktı bir o çocuğu Taha” ve U.D rumuzlu başka bir kullanıcı da “Biri s..n şunu” şeklinde paylaşımlar yazmıştır. Başvurucu, U.D. hakkında şeref ve itibarının zedelendiği gerekçesi ile suç duyurusunda bulunmuş, Başsavcılık müştekinin paylaşımının altında çok sayıda paylaşım olduğu, şüphelinin yaptığı paylaşımın müştekiyi mi yoksa diğer paylaşım yapan kişilere mi yönelik olduğunun

anlaşılamadığı, TCK m.126 uyarınca matufiyet şartının oluşmadığı gerekçeleri ile kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermiştir.

Anayasanın 17. maddesinde kişilerin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı düzenlenmiştir. Yine Anayasanın 26. maddesinde herkesin düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu belirtilmiş, bu hürriyetlerin kullanılmasının, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabileceği belirtilmiştir. Buna göre, kişilerin şeref ve itibarının korunması amacı ile kanunla ifade özgürlüğüne müdahale edilmesi ve sınırlanması mümkündür.

Türk Ceza Kanununun 125. maddesinde “Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir. (2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur” düzenlemesi yer almaktadır. Yine aynı Kanunun 126. maddesinde, “- (1) Hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçiştirilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğunda duraksanmayacak bir durum varsa, hem ismi belirtilmiş ve hem de hakaret açıklanmış sayılır”.

Anayasanın 26. maddesinde şeref ve haysiyetin korunması amacı ile ifade özgürlüğünün sınırlanması mümkün kılındığından kişilerin şeref ve itibarının korunması ve söz konusu hakaret ve sövme fiillerinin tekrarlanmaması amacı ile Türk Ceza Kanununun 125. ve 126. maddelerinde öngörülen düzenlemeler kanunilik ölçütünü karşılamaktadır. Bunun yanında hakaret veya sövme fiilleri nedeniyle kişilik hakları ihlal edilen kişilerin Türk Ceza Kanunu uyarınca failin cezalandırılmasını istemesi, mutlaka failin hapis cezası alması anlamına da gelmemektedir. Öyle ki, ceza hukukunda adli para cezası, hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi yaptırım türleri mevcut olup, mahkeme somut durum ve koşullara göre fiilin suç oluşturmayacağını kabul edebileceği gibi, suç olduğu kanaatine ulaşırsa somut olayda hapis cezası dışındaki yaptırım türlerine de hükmedebilecektir. Bu nedenlerle üçüncü kişinin cezalandırılması taleplerinde etkili yolun hukuk davası olduğu, somut olayda başvuru yollarının tüketilmediği yönündeki çoğunluk görüşü isabetli değildir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi Emin Aydın kararında (Emin Aydın, B. No: 2013/2602, Karar Tarihi; 23/1/2014) kamu görevlilerin daha fazla eleştiriye katlanmaları gerektiğini belirttikten sonra onların kamuoyu önünde itibarsızlaştırılması nedeniyle somut olayda adli para cezasına hükmedilmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesini Anayasa’ya aykırı görmemiştir. Mahkeme, kararında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Janowski/Polonya kararına da atıf yapmıştır. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında özetle (Emin Aydın, B. No: 2013/2602, Karar Tarihi; 23/1/2014), “77. Nitekim AİHM, Janowski davasında, gazeteci olan başvurucunun belediye görevlilerinin yüzlerine karşı “aptal” ve “hödük” ifadelerini kullanması sonucu yerel mahkemece cezalandırılmasını ifade özgürlüğü kapsamında inceleyerek, başvurucunun bu sözlerinin, kamuoyunu ilgilendiren konularda yapılan bir fikir alışverişi kapsamında olmadığını, bu sözlerin kamuya açık bir

alanda ve birçok kişinin önünde sarf edildiğini bu sebeple başvurucunun olayda gazeteci değil sıradan bir vatandaş olarak kabul edileceğini, kamu görevlilerine yapılan bu hakaretin kabul edilebilir eleştiri sınırını aştığını belirterek, kullanılan sözlerin ifade ve basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğine karar vermiştir (bkz. Janowski/Polonya, B.No: 25716/94, 21/1/1999, §§32-35).78. Diğer taraftan müdahalenin ölçülülüğü değerlendirilirken dikkate alınması gereken başka bir husus da uygulanan yaptırımın ağırlığıdır... 79. ... Somut olayda başvurucu hakkında ceza davası açılmış ve yargılanmış olmakla birlikte başvurucu aleyhine hapis cezası verilmekten kaçınılarak adli para cezasına hükmedildiği ve verilen cezanın da hükmün açıklanmasının geri bırakılması suretiyle uygulanmadığı görülmektedir." gerekçelerine yer vermiş, sanık hakkında adli para cezası verildikten sonra hükmün açıklanmasının geri bırakılması suretiyle kararın uygulanmamasını da ölçülü bir yaptırım olarak değerlendirmiştir.

Başvuruya konu olayımızda U.D. tarafından yazılan paylaşımın Başvurucunun yapmış olduğu sosyal medya paylaşımının altına yapıldığı nazara alındığında matufiyetin gerçekleşmediğini kabul etmek mümkün değildir. Dosya kapsamında şüphelinin gerçek ismi ile kullanıcı adı oluşturduğu, yerleşim yeri başta olmak üzere çeşitli konularda fotoğraflar paylaştığı görülmektedir. Başsavcılık tarafından şüphelinin açık kimliği belirlenerek ifadesi alınmamış, paylaşımı hangi amaçla yaptığı sorulmamış, Başvurucunun yaptığı paylaşımın altında yer alan bir paylaşımdan sonra yapıldığını nazara almamış, etkili soruşturma ödevini yerine getirmeden matufiyetin gerçekleşmediği gerekçesi ile kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermiştir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 17. maddesinin başvuruculara üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı vermediği gibi devlete tüm yargılamaları mahkûmiyetle sonuçlandırma ödevi de yüklemediğini, soruşturma yükümlülüğünün sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğü olduğunu, her soruşturmada mağdurların olaylarla ilgili beyanlarıyla bağdaşan bir sonuca varılması gerektiği anlamına gelmediğini vurgulamıştır (Yıldız Cingöz başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/16011, K. Tarihi: 19/1/2022, § 41). Anayasa Mahkemesi, olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi idari ve yargısal makamların ödevi olduğunu (Rıfat Bakır ve diğerleri, B. No: 2013/2782, 11/3/2015, § 68). belirterek, Anayasa Mahkemesinin ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine doğrudan geçecek şekilde delillerin değerlendirmesini yapmasının veya yürütülmesi gerekli olan soruşturma işlemlerini belirlemesinin söz konusu olmadığını, Anayasa Mahkemesinin bu hususstaki görev ve yetkisinin ilgili yargısal sürecin Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının güvencelerinde aranan hususların sağlanıp sağlanmadığının incelemesinden ibaret olduğunu ifade etmiştir (Yıldız Cingöz başvurusu, § 43)

Somut olayda, Başvurucuya yapılan hakaret fiilinde matufiyetin bulunmadığı belirtilerek, Başsavcılık tarafından soruşturmada uygun araçların kullanılmadığı aşikar olduğundan, Başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması hakkı bakımından etkili soruşturma hakkının ihlal edildiği kabul edilmelidir.

Yukarıda belirttiğimiz nedenlerle, Başvurucunun Anayasanın 17. maddesinde düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması hakkı ihlal edildiği kanaatinde olduğumuzdan çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU Üye Muhterem İNCE

Üye Ömer ÇINAR Üye Metin KIRATLI

ÖMER ORAL

B. No: 2023/33667 | Karar tarihi: 09.01.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/33667

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

ÖMER ORAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/33667)

Karar Tarihi: 9/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 12/6/2025 - 32924

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Denizhan HOROZGİL

Başvurucu : Ömer ORAL

Vekilleri : Av. Gizem ORAL

Av. Hasan ŞİRAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, istinaf kanun yolu incelemesinin kanunda belirlenen usule göre yapılmaması sonucu temyiz hakkının kullanılamaması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/5/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, mahkemeye erişim hakkı ile birlikte diğer haklara ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu hakkında suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme, yağma, kasten yaralama, silahla yaralamaya azmettirme ve sair suçları işlediği iddiasıyla Ünye Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanan iddianamenin Ünye Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) kabul edilmesiyle kamu davası açılmıştır. Mahkemenin 2/7/2021 tarihli kararıyla başvurucunun suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme suçu dâhil bir kısım suçtan çeşitli hapis cezaları ile mahkûmiyetine, katılan E.Ç.ye yönelik silahla kasten yaralamaya azmettirme suçu ile mağdur S.A. ve S.M.ye yönelik nitelikli yağma suçları dâhil olmak üzere çeşitli suçlardan ise beraatine karar verilmiştir.

7. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucunun istinaf başvurusu, Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesi (İstinaf Dairesi) tarafından duruşma açılmaksızın incelenmiş; hükmün kısmen bozulmasına, hükmün bir kısmı yönünden ise istinaf başvurularının esastan reddine 9/12/2021 tarihinde karar verilmiştir. İstinaf Dairesi kararında, başvurucunun katılan E.Ç.ye yönelik silahla kasten yaralamaya azmettirme suçu ile mağdur S.A. ve S.M.ye yönelik nitelikli yağma suçuna ilişkin olarak yapılan değerlendirmeler şu şekildedir:

"6-) Katılan [E.Ç.ye] yönelik kasten yaralama suçu yönünden;

Katılan [E.Ç.nin] kovuşturma aşamasındaki beyanları, hakkında mahkumiyet kararı verilen sanık [D.Ö.nün] soruşturma aşamasındaki beyanı, katılanın darp edildiği görüntülerin sanık [D.Ö.] tarafından sanık Ömer Oral'a [başvurucu] gönderilmiş olduğunun sabit olması ve kasten yaralama suçundan haklarında mahkumiyet kararı verilen sanıklar [D.Ö.] ve [S.Y.nin] sanık Ömer Oral ile dosya kapsamına yansıyan irtibatı bir arada değerlendirildiğinde; sanık Ömer Oral'ın katılan [E.Ç.ye] yönelik kasten yaralama suçuna azmettirici sıfatıyla katıldığı gözetilerek hakkında mahkumiyet kararı verilmesi gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde beraat kararı verilmesi,

7-) Mağdur [S.A.ya] yönelik yağma suçu yönünden;

Mağdurun olayın hemen akabinde kollukta alınan 24.05.2019 tarihli beyanında; '...Ömer

Oral ile 23.05.2019 günü saat 12.30 sırlarında Ünye merkezde buluşup İnkur mahallesi ÇET Dağı kamp alanına kahverengi cip tarzı bir araçla gittik, orada bana bir bıçak gösterdi ve 'bununa senin yüzünü kazıyıp hiçbir erkeğin sana bakmamasını sağlayacağım' dedi. Daha sonra kendi telefonunu ve benim telefonumu zorla alarak Ünye'den taksi çağırıp ona verdi. Bu aracın plakasını göremedim, şoförün isminin [K.] olduğunu duydum. Telefonu verdikten sonra saat 14.30 sıralarında mesire alanından çıkarak Ömer ve şoförü [O.] ile birlikte başka bir köy evine gittik, beni bu eve zorla getirdi ve getirdikten sonra bağırmayayım diye ağzımı bantladı. Bu evde benim zorla çantamı, cüzdanımı, kimlik ve ehliyetimi, paramı, hesap tarlarımı beni itekleyerek aldı.' şeklinde beyanda bulunduğunun anlaşılması karşısında; mağdurun anılan ifadesinde zorla alındığını beyan ettiği cep telefonuna ilişkin HTS kayıtlarının suç öncesi ve sonrasını da kapsayacak şekilde celp edilerek mağdurun telefonunun zorla alındığını ileri sürdüğü tarihten sonra kullanılıp kullanılmadığı, kullanılmış ise kim tarafından kullanıldığı tespit edilip söz konusu cep telefonunun akıbeti de belirlendikten ve yararlanma kastının bulunup bulunmadığı da değerlendirildikten sonra sonucuna göre sanık Ömer Oral'ın mağdur [S.A.ya] yönelik yağma suçu yönünden hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiği gözetilemeden, yazılı şekilde sanık Ömer Oral hakkında beraat kararı verilmesi,

...

9-) Katılan [S.M.ye] yönelik yağma suçu yönünden; her ne kadar katılan [S.M.ye] yönelik bir malı teslime veya alınmasına karşı koymamaya mecbur kılmak amacıyla cebir veya tehdit uygulandığına ilişkin dosya kapsamında yeterli delil bulunmamakta ve bu bağlamda yağma suçunun oluşmadığı anlaşılmakta ise de; katılanın aşamalardaki beyanları, sanıkların savunmaları, tanıklar [E.A.] ve [A.M.] ile mağdurlar [A.B.] ve [N.B.] beyanları, Ünye 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2017/553 Esas sayılı (bozma sonrası 2019/125 Esas) dosyası, Ünye İcra Müdürlüğü'nün 2018/2248 Esas sayılı dosyası, Beyoğlu 25. Noterliği'nin 09.01.2019 tarih ve 1349 yevmiye numaralı vekaletnamesi ile tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; sanıklar [E.A.] ve [A.A.nın] azmettirmesi ve katılımları ile sanıklar Ömer Oral ve [Ö.G.nin], katılan [S.M.yi] Ünye 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2017/553 Esas (bozma sonrası 2019/125 Esas) sayılı dosyasından feragat etmesi konusunda tehdit ettikleri, bu bağlamda sanıklar [E.A.], [A.A.], Ömer Oral ve [Ö.G.nin] ek savunma verilmek suretiyle katılan [S.M.ye] yönelik tehdit suçundan mahkumiyetlerine karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi,

...

Kanuna aykırı... olduğundan, hükmün açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, dosyanın hükmü veren ilk derece mahkemesine gönderilmesine,

Bozma kararları... yönünden 5271 sayılı CMK'nın 286/1-2.madde ve fıkraları uyarınca KESİN... [olmak üzere karar verildi.]"

8. Bozma kararı üzerine Mahkemece yapılan yargılama sonucunda başvurucunun katılan E.Ç.ye yönelik silahla kasten yaralamaya azmettirme suçu nedeniyle 9 ay hapis, mağdur S.A.ya yönelik nitelikli yağma suçu nedeniyle 5 yıl hapis ve S.M.ye yönelik tehdit suçu nedeniyle ise 2 yıl 4 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucu, anılan karara karşı yeniden istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf Dairesi, hüküm fıkralarının tekerrüre ilişkin kısımlarını düzelterek istinaf başvurusunun esastan reddine 30/3/2023 tarihinde kesin olmak üzere karar vermiştir.

10. Nihai kararı 10/4/2023 tarihinde öğrenen başvurucu 2/5/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucu ayrıca İstinaf Dairesinin 30/3/2023 tarihli kararına karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. İstinaf Dairesi 5/5/2023 tarihinde temyiz talebinin reddine karar vermiştir. Temyiz talebinin reddi kararının temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 6. Ceza Dairesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendi, aynı maddenin (3) numaralı fıkrası ve 296. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince temyiz talebinin reddi ile ek kararın onanmasına 27/9/2023 tarihinde karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

12. 5271 sayılı Kanun'un "İstinaf" başlıklı 272. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) İlk derece mahkemelerinden verilen hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, onbeş yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin hükümler, bölge adliye mahkemesince re'sen incelenir.

...

(3) Ancak;

a) (Değişik: 31/3/2011-6217/23 md.) Hapis cezasından çevrilen adlî para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen onbeşbin Türk Lirası dâhil adlî para cezasına mahkûmiyet hükümlerine,

b) Üst sınırı beşyüz günü geçmeyen adlî para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümlerine,

c) Kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümlere,

Karşı istinaf yoluna başvurulamaz. (Ek cümle:14/4/2020-7242/17 md.) Bu suretle verilen hükümler tekerrüre esas olmaz."

13. 5271 sayılı Kanun'un "Bölge adliye mahkemesinde inceleme ve kovuşturma" başlıklı 280. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Bölge adliye mahkemesi, dosyayı ve dosyayla birlikte sunulmuş olan delilleri inceledikten sonra;

...

e) İlk derece mahkemesinin kararında 289 uncu maddenin birinci fıkrasının (g) ve (h) bentleri hariç diğer bentlerinde belirtilen bir hukuka aykırılık nedeninin bulunması hâlinde hükmün bozulmasına ve dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolunmak üzere hükmü bozulan ilk derece mahkemesine veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği diğer bir ilk derece mahkemesine gönderilmesine,

f) (Ek:17/10/2019-7188/27 md.) Soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmediğinin veya önödeme ve uzlaştırma usulünün uygulanmadığının anlaşılması ya da davanın ilk derece mahkemesinde görülmekte olan bir dava ile birlikte yürütülmesinin zorunlu olması hâlinde hükmün bozulmasına ve dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolunmak üzere

hükmü bozulan ilk derece mahkemesine veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği diğer bir ilk derece mahkemesine gönderilmesine,

g) Diğer hâllerde, gerekli tedbirleri aldıktan sonra davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına,

Karar verir.

2) (Ek: 18/6/2014-6545/77 md.) Duruşma sonunda bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddeder veya ilk derece mahkemesi hükmünü kaldırarak yeniden hüküm kurar."

14. 5271 sayılı Kanun'un "Hukuka kesin aykırılık hâlleri" başlıklı 289. maddesi şöyledir:

"(1) Temyiz dilekçesi veya beyanında gösterilmiş olmasa da aşağıda yazılı hâllerde hukuka kesin aykırılık var sayılır:

a) Mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemiş olması.

b) Hâkimlik görevini yapmaktan kanun gereğince yasaklanmış hâkimin hükme katılması.

c) Geçerli şüphe nedeniyle hakkında ret istemi öne sürülmüş olup da bu istem kabul olunduğu hâlde hâkimin hükme katılması veya bu istemin kanuna aykırı olarak reddedilip hâkimin hükme katılması.

d) Mahkemenin kanuna aykırı olarak davaya bakmaya kendini görevli veya yetkili görmesi.

e) Cumhuriyet savcısı veya duruşmada kanunen mutlaka hazır bulunması gereken diğer kişilerin yokluğunda duruşma yapılması.

f) Duruşmalı olarak verilen hükümde açıklık kuralının ihlâl edilmesi.

g) Hükmün 230 uncu madde gereğince gerekçeyi içermemesi.

h) Hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması.

i) Hükmün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması."

15. 5271 sayılı Kanun'un "Direnme yasağı" başlıklı 284. maddesi şöyledir:

"(1) Bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemez; bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.

(2) İtiraz ve temyize ilişkin hükümler saklıdır."

16. 5271 sayılı Kanun'un "Temyiz" başlıklı 286. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümleri temyiz edilebilir.

(2) Ancak;

a) İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adlî para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları,

...

d) (Anayasa Mahkemesinin 27/12/2018 tarihli ve E.:2018/71 K.:2018/118 sayılı Kararı ile

İptal; Yeniden Düzenleme:20/2/2019-7165/7 md.) İlk defa bölge adliye mahkemesince verilen ve 272 nci maddenin üçüncü fıkrası kapsamı dışında kalan mahkûmiyet kararları hariç olmak üzere, ilk derece mahkemelerinin görevine giren ve kanunda üst sınırı iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara bağlı adlî para cezalarına ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları,

...

Temyiz edilemez."

17. 5271 sayılı Kanun'un "Temyiz isteminin kabule değer sayılmamasından dolayı hükmü veren mahkemece reddi" başlıklı 296. maddesi şöyledir:

"(1) Temyiz istemi, kanunî sürenin geçmesinden sonra yapılmış veya temyiz edilemeyecek bir hüküm temyiz edilmiş veya temyiz edenin buna hakkı yoksa, hükmü temyiz olunan bölge adliye veya ilk derece mahkemesi bir karar ile temyiz istemini reddeder.

(2) Temyiz eden, ret kararının kendisine tebliğinden itibaren iki hafta içinde Yargıtaydan bu hususta bir karar vermesini isteyebilir. Bu takdirde dosya Yargıtaya gönderilir. Ancak, bu nedenden dolayı hükmün infazı ertelenemez."

18. 5271 sayılı Kanun'un "Temyiz isteminin reddi" başlıklı 298. maddesi şöyledir:

"(1) Yargıtay, süresi içinde temyiz başvurusunda bulunulmadığını, hükmün temyiz edilemez olduğunu, temyiz edenin buna hakkı olmadığını ya da temyiz dilekçesinin temyiz sebeplerini içermediğini saptarsa, temyiz istemini reddeder."

2. İlgili Yargıtay Kararları

19. Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 4/3/2021 tarihli ve E.2018/6371, K.2021/1851 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"He ne kadar ilk derece mahkemesinin mağdure [R.N.ye] yönelik müsnet suçtan dolayı sanık hakkında tayin ettiği 3 yıl 1 ay 15 gün hapis cezasının miktarı itibarıyla temyize tabi olmadığı şeklinde tebliğnamede görüş bulunmakta ise de, adı geçen mağdureyle ilgili sanık hakkında verilen 07.03.2017 tarihli beraat kararının istinaf incelemesini yapan Bölge Adliye Mahkemesince üzerine beraat hükmünün hukuka aykırı olarak mahkumiyet kararı verilmesi gerektiğinden bahisle bozulmasından sonra anılan karara direnme yetkisi bulunmayan ve kanunen uyma zorunluluğu bulunan ilk derece mahkemesince verilen mahkumiyet hükmünün aslında Bölge Adliye Mahkemesince verilmiş bir karar olarak kabulünde zorunluluk bulunduğu, esas olarak Bölge Adliye Mahkemesince beraat hükmünün mahkumiyet veya mahkumiyet hükmünün beraat olması gerektiği yönünde bozma kararı verilemeyeceği, bu tür kararların istinaf başvurusu üzerine Bölge Adliye Mahkemesince verilmesi gereken kararlardan olduğu, bu şekilde verilen kararların ilk derece mahkemesi kararı niteliğinde bulunduğunun kabulü halinde esasen tarafların var olan temyiz haklarının ellerinden alınmış olacağının anlaşılması karşısında, mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama neticesinde kurulan yeni mahkumiyet hükmünün temyizi kabil olduğu kabul edilerek gereği görüşüldü..."

20. Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 22/6/2023 tarihli ve E.2023/2981, K.2023/4580 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanıklar [Y.] ve [S.] haklarında çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçundan verilen 21.12.2020 tarihli beraat kararlarının istinaf incelemesini yapan Bölge Adliye

Mahkemesince sanıklar haklarında kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan değerlendirme yapılması gerektiğinden bahisle bozulmasından sonra anılan karara direnme yetkisi bulunmayan ve kanunen uyma zorunluluğu bulunan İlk Derece Mahkemesince verilen mahkumiyet hükümlerinin aslında Bölge Adliye Mahkemesince verilmiş bir karar olarak kabulünde zorunluluk bulunduğu, esas olarak Bölge Adliye Mahkemesince beraat hükmünün mahkumiyet veya mahkumiyet hükmünün beraat olması gerektiği yönünde bozma kararı verilemeyeceği, bu tür kararların istinaf başvurusu üzerine Bölge Adliye Mahkemesince verilmesi gereken kararlardan olduğu, bu şekilde verilen kararların İlk Derece Mahkemesi kararı niteliğinde bulunduğunun kabulü halinde esasen tarafların var olan temyiz haklarının ellerinden alınmış olacağının anlaşılması karşısında, mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama neticesinde kurulan yeni mahkumiyet hükümlerinin de temyizi kabil olduğu belirlenmiştir."

21. Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 18/4/2024 tarihli ve E.2022/5322, K.2024/4330 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"İnegöl 5. Asliye Ceza Mahkemesince sanık hakkında icrai davranışla görevi kötüye kullanma suçundan verilen 21.09.2018 tarihli beraat kararının, Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 8. Ceza Dairesince bozularak ilk derece mahkemesine gönderilmesinden sonra anılan karara direnme yetkisi olmayıp, kanunen uyma zorunluluğu bulunan mahkemece bozma kararı doğrultusunda sanığın icrai davranışla görevi kötüye kullanma suçundan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (5237 sayılı Kanun) 257/1, 62, 50 ve 52. maddeleri uyarınca 3.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına ilişkin 17.11.2021 tarihli ve 2020/292 Esas, 2021/718 sayılı Kararın verildiği, somut olayda hükmün gerekçe içermemesi ve hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması hallerinden birinin bulunmamasına ve Bölge Adliye Mahkemesince 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) 280/1-(e-f) maddelerinde düzenlenen durumların söz konusu olmamasına rağmen kararın hukuka aykırı olarak bozulup ilk derece mahkemesine gönderildiği, bu kararın 5271 sayılı Kanun'un 280/1. maddesine göre Bölge Adliye Mahkemesince verilmesi gereken karar olarak kabulünde zorunluluk bulunduğu, bu şekilde verilen hükmün ilk derece mahkemesi kararı niteliğinde bulunduğunun kabulü halinde tarafların var olan temyiz haklarının ellerinden alınmış olacağı, bu itibarla mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonucunda kurulan yeni hükmün 5271 sayılı Kanun'un 286/1. maddesi uyarınca temyizen incelenmesinin Anayasa'nın 36 ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddelerinde düzenlenen hak arama özgürlüğünün doğal bir sonucu olduğu tespit edilmekle..."

22. Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 3/7/2024 tarihli ve E.2024/2388, K.2024/8319 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Her ne kadar ilk derece mahkemesinin katılana yönelik müsnet suçtan dolayı sanık hakkında tayin ettigi 3 yıl 10 ay 20 günlük hapis cezasının miktarı itibarıyla temyize tabi olmadığı görülmekte ise de, sanık hakkında verilen beraat kararının istinaf incelemesini yapan Bölge Adliye Mahkemesince beraat hükmünün hukuka aykırı olarak mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiğinden bahisle bozulmasından sonra anılan karara direnme yetkisi bulunmayan ve kanunen uyma zorunluluğu bulunan ilk derece mahkemesince verilen mahkûmiyet hükmünün aslında Bölge Adliye Mahkemesince verilmiş bir karar olarak kabulünde zorunluluk bulunduğu, esas olarak Bölge Adliye Mahkemesince beraat hükmünün mahkûmiyet veya mahkûmiyet hükmünün beraat olması gerektiği yönünde bozma kararı verilemeyeceği, bu tür kararların istinaf basvurusu üzerine Bölge Adliye

Mahkemesince verilmesi gereken kararlardan olduğu, bu şekilde verilen kararların ilk derece mahkemesi kararı niteliğinde bulunduğunun kabulü halinde esasen tarafların var olan temyiz haklarının ellerinden alınmış olacağının anlaşılması karşısında, mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama neticesinde kurulan yeni mahkumiyet hükmünün temyizi kabil olduğu kabul edilip daire kararı kaldırılarak yeniden yapılan incelemede..."

23. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 11/3/2024 tarihli ve E.2023/6519, K.2024/3057 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"5271 sayılı Kanun'un 280 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) ve (f) bentlerinde Bölge Adliye Mahkemelerinin duruşma açmaksızın hükmün bozulmasına karar verebileceği hallerin sınırlı olarak sayıldığı, dosya içeriğine göre, sanık hakkında İlk derece mahkemesi tarafından verilen kararın istinaf edilmesi üzerine inceleme yapan İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza Dairesince 5271 sayılı Kanun'un 280 ve 289 uncu maddeleri gereğince duruşma açılmaksızın hukuki süreçte belirtilen nedenle bozulmasına karar verildiği, fakat anılan fıkranın (e) ve (f) bentlerinde İlk derece mahkemesi kararlarının hangi hallerde bozulabileceğinin açık ve tahdidi şekilde belirtildiği, verilen bu bozma kararının aynı Kanun'un 280 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) ve (f) bentlerinde sınırlı olarak sayılan bozma nedenleri arasında gösterilmediği, Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Dairesi tarafından duruşma açarak karar vermek yerine sınırlı olarak sayılan bozma nedenleri göz ardı edilerek dosya üzerinden yapılan inceleme neticesinde hukuka aykırı şekilde 04.12.2019 tarihli bozma kararı verildiği ve anılan karara karşı direnme yetkisi bulunmayan İlk Derece Mahkemesince bozmaya uyularak yeniden hüküm kurulduğu, bu kararın yeniden istinaf edilmesi üzerine İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza Dairesince sanık hakkında esastan ret kararı verilmesi nedeniyle hükmün temyize tabi olduğu belirlenerek yapılan incelemede;

Somut olayda; İlk Derece Mahkemesinin 12.12.2018 tarihli ilk kararı üzerine Bölge Adliye Mahkemesi tarafından 5271 sayılı Kanun'un 280 inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi uyarınca duruşma açılarak ve taraflar da çağırılarak delillerin değerlendirilmesi sonucunda anılan Kanun maddesinin ikinci fıkrasına göre hüküm kurulması gerektiği gözetilmeden, hukuka aykırı şekilde duruşma açılmaksızın dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda bozma kararı verilerek ve bu şekilde yargılamaya devam edilerek 14.09.2022 tarihli inceleme konusu esastan ret kararlarının verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur."

24. Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 24/4/2023 tarihli ve E.2022/12734, K.2023/2067 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...verilen beraat hükümlerine yönelik yapılan istinaf incelemesi neticesinde, Adana Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza Dairesinin, 20.05.2021 tarihli ve 2020/1665 Esas, 2021/1115 Karar sayılı kararı ile delil değerlendirilmesinde bulunularak, duruşma açılmaksızın beraat hükümlerinin bozulmasına karar verildiği, ancak verilen bu bozma kararının aynı Kanun'un 280/1-e maddesinde sınırlı olarak sayılan bozma nedenleri arasında gösterilmediği, Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Dairesinin duruşma açarak karar vermek yerine dosya üzerinden yapılan inceleme neticesinde bozma kararı vermesinin ve anılan karara yönelik direnme yetkisi bulunmayan İlk Derece Mahkemesince yeniden hüküm kurulmasının yasal dayanağı bulunmadığı, Mersin 2. Çocuk Mahkemesinin, 06.09.2021 tarihli ve 2021/269 Esas, 2021/354 Karar sayılı kararı ile bu karara yönelik istinaf incelemesi yapan Adana Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza Dairesinin, 27.10.2021 tarihli ve 2021/2207 Esas, 2021/1967 Karar sayılı kararının hukukî değerden yoksun ve yok hükmünde olduğu, bu durumda temyizen incelenen kararın, Adana Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza Dairesinin, 20.05.2021

tarihli ve 2020/1665 Esas, 2021/1115 Karar sayılı bozma kararı olması gerektiği belirlenerek buna göre yapılan incelemede;

5271 sayılı Kanun'un 280/1-g maddesi uyarınca duruşma açılarak ve taraflar da çağrılarak delillerin değerlendirilmesi sonucunda anılan Kanun maddesinin 2. fıkrasına göre yeniden hüküm kurulması gerektiği gözetilmeden, duruşma açılmaksızın dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda, suça sürüklenen çocuğun üzerine atılı konut dokunulmazlığının ihlâli ve hırsızlık suçlarını işlediği sabit olmasına karşın delillerin takdirinde yanılgıya düşülerek beraat kararı verilmesi gerekçesi ile hükümlerin bozulmasına karar verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur."

25. Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 20/2/2024 tarihli ve E.2023/29761, K.2024/2708 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...mahkûmiyet hükmüne yönelik istinaf istemi üzerine yapılan inceleme neticesinde, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesinin, 05.06.2023 tarihli ve 2023/2010 Esas, 2023/1984 Karar sayılı kararı ile, mahkûmiyet hükmüne esas alınan tutanakların isimleri ve tarihleri açıkça belirtilmek suretiyle okunmadan 'dosyadaki bilgi ve belgeler okundu' biçimindeki duruşma zaptına geçmiş soyut ifadelerin yeterli olmadığı gerekçeleri ile hükmün bozulmasına karar verildiği, ancak verilen bu bozma kararında belirtilen hukuka aykırılıkların 5271 sayılı Kanun'un 280/1-(e) maddesinde sınırlı olarak sayılan bozma nedenleri arasında gösterilmediği, zira her ne kadar aynı Kanun'un 289/1-i maddesinde belirtilen 'hükmün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması' kesin hukuka aykırılık halinin mevcut olduğundan bahisle istinaf merciince bozma kararı verilmiş ise de, bozma nedeni olarak gösterilen ve yukarıda sayılan hukuka aykırılıkların hiç birisinin bu bent kapsamına girmediği, kaldı ki bölge adliye mahkemesinin kararında gerekçe olarak gösterilen Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 28.06.2011 tarihli ve 2011/1-130 Esas, 2011/149 Karar sayılı kararında da hükme esas alınan delillerin duruşmada okunmamasının sanığın savunma hakkının ihlâl edilmesi niteliğinde olduğunun belirtildiği, nitekim hükme esas alınan delillerin duruşmada açıkça okunmamasının delilleri hukuka aykırı yöntemlerle elde edilmiş delil haline getirmeyeceği, esasen sanığın savunma hakkının kısıtlanmasına yönelik olan bozma nedeninin 5271 sayılı Kanun'un 289/1-(i) maddesi kapsamında değil, 289/1-(h) maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, buna göre Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Dairesince davanın yeniden görülmesine karar verilerek yapılacak duruşma sonucunda hukuka aykırılığın giderilmesi yerine, dosya üzerinden yapılan inceleme neticesinde bozma kararı verilmesinin ve anılan karara yönelik direnme yetkisi bulunmayan İlk Derece Mahkemesince yeniden hüküm kurulmasının yasal dayanağının bulunmadığı gözetilerek; İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesinin, 05.06.2023 tarihli ve 2023/2010 Esas, 2023/1984 Karar sayılı kararı ile bozma üzerine İstanbul Anadolu 63. Asliye Ceza Mahkemesinin, 05.09.2023 tarihli ve 2023/954 Esas, 2023/1236 Karar sayılı kararının hukukî değerden yoksun ve yok hükmünde olduğu belirlenerek yapılan incelemede;

I-Sanık hakkında konut dokunulmazlığının ihlâli ve mala zarar verme suçlarından kurulan hükme yönelik temyiz istemlerinin incelenmesinde;

Yukarıda izah edilen 'Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Dairesince davanın yeniden görülmesine karar verilerek yapılacak duruşma sonucunda hukuka aykırılığın giderilmesi yerine dosya üzerinden yapılan inceleme neticesinde bozma kararı verilmesi' şeklindeki hukuka aykırılığa ilişkin olarak... Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca 5271 sayılı Kanun'un 308/A maddesi gereği olağanüstü yasa yollarından itiraz yoluna

başvurulabileceği değerlendirilmekle;

Hükmolunan cezaların miktar ve türü gözetildiğinde, 5271 sayılı Kanun'un 286/2-a maddesi uyarınca, ilk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına ilişkin istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararlarının temyizi mümkün olmadığından, sanık ve müdafiinin temyiz istemlerinin 5271 sayılı CMK'nın 298. maddesi uyarınca istem gibi REDDİNE... [karar verildi.]"

B. Uluslararası Hukuk

26. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes ... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından davasının... görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının açık bir biçimde mahkeme veya yargı merciine erişim hakkından söz etmese de -maddede kullanılan terimler bir bütün olarak bağlamıyla birlikte dikkate alındığında- mahkemeye erişim hakkını da güvence altına aldığı sonucuna ulaşıldığını belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık, B. No: 4451/70, 21/2/1975, §§ 28-36). AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mündemiçtir. Bu çıkarsama, Sözleşmeci devletlere yeni yükümlülük yükleyen genişletici bir yorum olmayıp 6. maddenin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin lafzının Sözleşme'nin amaç ve hedefleri ile hukukun genel prensiplerinin gözetilerek birlikte okunmasına dayanmaktadır (Golder/Birleşik Krallık, § 36).

28. AİHM; adil yargılanmanın bir unsurunu teşkil eden mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını, doğası gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bu hakkın belli ölçüde sınırlanabileceğini kabul etmektedir. Ancak AİHM, bu sınırlamaların kişinin mahkemeye erişimini, hakkın özünü zedeleyecek şekilde ve genişlikte kısıtlamaması, zayıflatmaması gerektiğini ifade etmektedir (Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye, B. No: 611/12, 17/11/2015, § 59; Eşim/Türkiye, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 19; Edificaciones March Gallego S.A./İspanya, B. No: 28028/95, 19/2/1998, § 34).

29. AİHM, iç hukuk hükümlerinin veya bunların uygulanmasının ilgililerin ulaşılabilir başvuru yollarına müracaatlarını engelleyecek mahiyette olmaması gerektiğini değerlendirmektedir. AİHM, bu bağlamda her bir olayın somut başvuru yolunun özellikleri ışığında ve Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasının amaç ve hedefleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmektedir (Eşim/Türkiye, § 20).

30. Mahkemeye erişim hakkı sadece ilk derece mahkemesine dava açma hakkını değil eğer iç hukukta itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise üst mahkemelere başvurma hakkını da içerir (Bayar ve Gürbüz/Türkiye, B. No: 37569/06, 27/11/2012, § 42). Mahkemeye erişim hakkı somut ve etkili olmalıdır. Erişim hakkının etkili olabilmesi için bireyin, haklarına müdahale eden bir işleme itiraz etmek üzere açık ve somut bir fırsata sahip olması gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Bellet/Fransa, B. No: 23805/94, 4/12/1995, § 38).

31. AİHM'e göre temyiz için öngörülen usul ve süre sınırlarına ilişkin kurallar, adaletin iyi yönetimini ve bilhassa hukuki belirlilik ilkesine riayet edilmesini sağlamayı hedefler. Bu

kuralların uygulanması beklenir. Ancak söz konusu kurallar veya bu kuralların uygulanması, davacıların mevcut bir başvuru yolundan faydalanmasına engel teşkil etmemelidir. Ayrıca Sözleşme'nin 6. maddesi istinaf veya temyiz mahkemeleri bakımından uygulanırken ilgili yargılama sürecinin özel koşullarına bağlı kalınmalı ve ulusal yasal düzende yapılan yargılamaların bütünlüğü ile temyiz mahkemesinin bu yargılamalardaki rolü dikkate alınmalıdır. Usulen temyize ilişkin kabul edilebilirlik koşulları, sıradan bir temyize kıyasla daha katı olabilir (Osu/İtalya, B. No: 36534/97, 11/7/2002, §§ 32, 33).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Anayasa Mahkemesinin 9/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu; katılana yönelik eylemi nedeniyle Mahkemenin hakkında beraat kararı verdiğini, İstinaf Dairesinin ise mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiğinden bahisle kesin nitelikte bozma kararı verdiğini ancak İstinaf Dairesinin bu yönde bozma kararı verme yetkisinin bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca mahkûmiyet kararının İstinaf Dairesince ve temyiz kanun yolu açık olmak üzere verilmesi gerekirken bozma kararı verildiği için Mahkemenin bu karara direnme yetkisinin bulunmaması sebebiyle temyiz hakkının elinden alındığını ifade ederek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Bakanlık görüşünde, çeşitli Anayasa Mahkemesi kararlarına değinilmiş ve yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

35. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

37. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

38. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın

etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

39. Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığın çözümlenmesi için bir yargı makamı önüne taşınması kanun yoluna başvurma olarak nitelendirilmektedir (Hasan İşten, B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 37). Mahkemeye erişim hakkı, suç isnadına ilişkin uyuşmazlıklarda da uygulanabilen bir haktır. Buna göre mahkemeye erişim hakkı; hakkında suç isnadı bulunan bir kimsenin bu isnatla ilgili olarak bir mahkeme tarafından bu isnadın yerinde olduğu ya da olmadığı yönünde bir karar verilmesini isteme, -başvurma imkânı tanınmış ise- itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma hakkını da kapsar (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Hasan İşten, § 36; Ali Atlı, B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49).

40. Somut olayda başvurucunun İstinaf Dairesinin kararına karşı temyiz kanun yoluna başvuramaması nedeniyle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmüştür.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

41. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

42. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu nedenle öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olup olmadığının incelenmesi gerekir.

i. Kanunilik Ölçütüne İlişkin Genel İlkeler

43. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Hamit Yakut [GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021, § 76; Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 100).

44. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

45. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No:

2015/17510, 18/10/2017, § 56; Tuğba Arslan, § 96; Fikriye Aytin ve diğerleri, B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 34).

46. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun niteliği de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

47. Mahkemelerin yorumlarının ve uygulamalarının kanunun açık lafzıyla çeliştiği veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ziya Özden, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59; Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29; Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, § 81). Dolayısıyla kanunilik ölçütü açısından Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, incelemeye konu kuralların yargı organlarınca yapılan yorumlarının, kişilerce öngörülebilecek belirlilikte olup olmadığının veya kanunun açık lafzıyla çelişip çelişmediğinin tespit edilmesidir (bazı eklemelerle birlikte bkz. Mehmet Demircioğlu [GK], B. No: 2020/35797, 14/9/2023, § 33).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

48. Somut olayda Mahkemece, başvurucunun katılan E.Ç. ile mağdurlar S.A. ve S.M.ye yönelik üzerine atılı olan suçlar nedeniyle beraatine karar verilmiştir. İstinaf Dairesi ise dosya üzerinden yaptığı inceleme sonucunda; katılan E.Ç.ye yönelik silahla kasten yaralamaya azmettirme ve mağdur S.M.ye yönelik tehdit suçları nedeniyle başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği, mağdur S.A.ya yönelik nitelikli yağma suçu yönünden ise çeşitli araştırmalar yaparak başvurucunun hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesi gerektiği gerekçeleriyle beraat hükümlerinin bozulmasına kesin olarak karar vermiştir. Bozma kararı üzerine Mahkemece yapılan yargılama sonucunda başvurucunun katılan ve mağdurlara karşı üzerine atılı olan suçlardan mahkûmiyetine karar verilmiş, hüküm istinaf incelemesi sonucu kesinleşmiştir (bkz. §§ 6-9). Bilahare istinaf kararı temyiz edilmiş; temyiz talebi öncelikle İstinaf Dairesi, daha sonra Yargıtay tarafından reddedilmiştir.

49. 5271 sayılı Kanun'un 280. maddesinin birinci fıkrasında, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin istinaf incelemesine konu edilen dosyayı inceledikten sonra verebileceği kararlar "istinaf başvurusunun esastan reddine", "düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine", "hükmün bozulmasına" ve "davanın yeniden görülmesine" olarak sayılmıştır. Anılan düzenlemelerde davanın yeniden görülmesi kararı, diğer kararlardan birinin verilmediği hâllerde verilebilecek bir karar türü olarak düzenlenmiş; davanın yeniden görülmesi kararını veren bölge adliye mahkemesi ceza dairesinin duruşma sonunda ya istinaf başvurusunu esastan reddedeceği ya da ilk derece mahkemesi hükmünü kaldırarak yeniden hüküm kuracağı belirtilmiştir (bkz. § 13). Davanın yeniden görülmesi üzerine verilebilecek bu kararlara 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesi gereğince -kural olarak- temyiz kanun yoluna başvurulabilecektir.

50. Nitekim Anayasa Mahkemesi, somut norm denetimi yoluyla verdiği 27/12/2018 tarihli ve E.2018/71, K.2018/118 sayılı kararında, ilk derece mahkemelerinin mahkûmiyet kararı

üzerine istinaf mahkemesince verilen esastan ret kararları yanında ilk derece mahkemelerince verilen beraat kararı üzerine istinaf mahkemesince ilk defa verilen mahkûmiyet kararlarını da temyiz kanun yolu kapsamı dışında bırakan kuralın Anayasa'nın 36. maddesine aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. Anılan iptal kararı üzerine yeniden düzenlenen 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendi gereğince, ilk defa bölge adliye mahkemesince verilen ve 272. maddenin (3) numaralı fıkrası kapsamı dışında kalan mahkûmiyet kararlarına karşı temyiz kanun yolu açılmıştır (bkz. § 16).

51. İstinaf mahkemelerinin hükmün bozulmasına karar verebileceği hâller ise 5271 sayılı Kanun'un 280. maddesinin birinci fıkrasının (e) ve (f) bentlerinde sınırlı olarak sayılmıştır (bkz. § 13). Buna göre istinaf mahkemeleri iki durumda hükmün bozulması kararı verilebilecektir. Bunlardan ilki, ilk derece mahkemesinin kararında 5271 sayılı Kanun'un 289. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) ve (h) bentleri hariç diğer bentlerinde belirtilen bir hukuka aykırılık nedeninin bulunması, diğeri ise soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmediğinin veya ön ödeme ve uzlaştırma usulünün uygulanmadığının anlaşılması ya da davanın ilk derece mahkemesinde görülmekte olan bir dava ile birlikte yürütülmesinin zorunlu olması durumudur.

52. Hükmün bozulmasına karar verilen bu hâllerde bölge adliye mahkemesi ceza dairesi, dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolunmak üzere hükmü bozulan ilk derece mahkemesine veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği diğer bir ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar verecektir. Bu karara karşı ilk derece mahkemesinin direnme kararı verme yetkisi bulunmadığı gibi taraflarca temyiz kanun yoluna başvurulması da mümkün değildir (bkz. § 15). Kanunda yer verilen durumlar gözetildiğinde bölge adliye mahkemesinin bozma kararı verebileceği ve ilk derece mahkemesinin bu bozma kararıyla bağlı olacağı sınırlı hâllerin davanın esasına ilişkin hususlar olmayıp yargılamaya ilişkin usul kurallarının ağır ve açık ihlallerinden ibaret olduğu görülmektedir (bozma kararı verilebilecek hâllere ilişkin olarak kuralın bu anlam ve kapsamı gözetilerek direnme yasağı öngören 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının demokratik toplum düzeninin gerekleri ile çelişen bir yönünün bulunmadığı hakkında bkz. AYM, E.2017/48, K.2017/129, 26/07/2017, § 49).

53. Somut olayda İstinaf Dairesince bozma kararı verildiğinden öncelikle yukarıda anılan bozma kararı verilebilecek hâllerden birinin mevcut olup olmadığı değerlendirilmelidir. İstinaf Dairesi kararının gerekçesine bakıldığında ilk olarak 5271 sayılı Kanun'un 289. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) ve (h) bentleri dışında bir kesin hukuka aykırılık nedeniyle bozma kararı verilmediği açıktır. Bunun yanında İstinaf Dairesi, soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmediğinin veya ön ödeme ve uzlaştırma usulünün uygulanmadığının anlaşılması ya da davanın ilk derece mahkemesinde görülmekte olan bir dava ile birlikte yürütülmesinin zorunlu olması nedenlerine de dayanmamıştır. Buna karşılık İstinaf Dairesi, dosya üzerinden yaptığı incelemeyle dosyadaki delil durumunu değerlendirmiş ve başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi ya da Mahkemece çeşitli araştırmalar yapılması gerektiğinden bahisle -bozma kararı verilebilecek hâller dışında bir nedenle- beraat hükümlerinin bozulmasına karar vermiştir (bkz. § 7). Bu nedenle anılan kararın istinaf başvurusu üzerine bizzat bölge adliye mahkemesince verilmesi gereken kararlardan olduğu anlaşılmıştır. Nitekim Yargıtayın bazı kararlarında da bu hususa vurgu yapılmıştır (bkz. §§ 19-25).

54. İstinaf Dairesinin 5271 sayılı Kanun'da sınırlı olarak sayılı hâller dışında bir nedenle

bozma kararı vermesi başvurucu yönünden önemli sonuçlar doğurmaktadır. Nitekim İstinaf Dairesi, 5271 sayılı Kanun'un 280. maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi uyarınca duruşma açarak ve tarafları da çağırarak delillerin değerlendirilmesi sonucunda bir karar vermesi gerekirken dosya üzerinden karar vermiş; başvurucuyu mahkemeye erişim hakkının yanında bölge adliye mahkemesi önünde sözlü yargılanmadan ve bununla bağlantılı diğer usul güvencelerinden yoksun bırakmıştır.

55. İstinaf Dairesinin anılan uygulamasının diğer önemli sonucu ise temyize başvurma hakkı yönünden ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda somut olayda İstinaf Dairesinin davanın yeniden görülmesine ve yargılama sonucunda da başvurucunun mahkûmiyetine karar vermesi durumunda başvurucunun bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurması mümkünken kesin nitelikte bozma kararı vermesiyle başvurucu, bu temyiz kanun yoluna başvuru imkânından yoksun bırakılmış olmaktadır. Nitekim somut olayda Mahkemenin söz konusu bozma kararına direnme imkânı bulunmadığından başvurucu hakkında İstinaf Dairesinin kararı doğrultusunda bu kez mahkûmiyet kararları verilmiştir. Başvurucu, bu karara karşı yeniden istinaf kanun yoluna başvurmuş ancak İstinaf Dairesi hükümlerin tekerrüre ilişkin kısımlarını düzelterek istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olmak üzere karar vermiştir. Başvurucu İstinaf Dairesinin istinaf başvurusunun esastan reddi kararına karşı temyiz talebinde bulunmuşsa da talebi İstinaf Dairesi ve Yargıtay 6. Ceza Dairesi tarafından reddedilmiş; böylece başvurucu, temyiz kanun yoluna başvuramamıştır.

56. Mahkemeye erişim hakkı hem hakkında suç isnadı bulunan bir kimsenin mahkeme tarafından bu isnadın yerinde olduğu ya da olmadığı yönünde bir karar verilmesini isteme hakkını, hem de -başvurma imkânı tanınmış ise- kanun yollarına başvurma hakkını kapsar. Kanun yollarına başvuruyla ilgili olarak kanunda öngörülen kuralların uygulanması, kişilerin mevcut bir başvuru yolundan faydalanmasına engel teşkil etmemelidir. Kanun yollarına ilişkin kuralların metni dikkate alındığında yargı mercilerinin bunlarla ilgili olarak bireyler tarafından öngörülmesi mümkün olmayan değerlendirmeler yapması mahkemeye erişim hakkına müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılmasına sebebiyet verecektir.

57. Somut olayda İstinaf Dairesi kanunda açıkça öngörülmüş hâller dışında bir nedenle bozma kararı vermiş, bunun sonucunda başvurucunun temyiz kanun yoluna başvurma hakkının elinden alınmasına yol açmıştır. Böylelikle istinaf kanun yolu incelemesine ilişkin kuralların İstinaf Dairesince yapılan yorumun kişilerce öngörülebilecek belirlilikte olmadığı ve kanunun lafzıyla çeliştiği görülmüştür. Diğer bir ifadeyle İstinaf Dairesinin bu kararıyla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına kanuni dayanağı bulunmayan bir müdahalede bulunulmuştur.

58. Nitekim Yargıtay da önüne gelen ve somut başvuruya benzer birçok olayda, ilk derece mahkemesince verilen beraat hükmünün mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiğinden bahisle istinaf mahkemesince bozulmasından sonra anılan karara direnme yetkisi bulunmayan ve kanunen uyma zorunluluğu bulunan ilk derece mahkemesince verilen mahkûmiyet kararının aslında bölge adliye mahkemesince verilmiş bir karar olarak kabulünde zorunluluk bulunduğunu, aksi durumun kabulü hâlinde ise tarafların var olan temyiz haklarının ellerinden alınmış olacağını belirterek anılan kararların temyiz incelemelerini yapmış (bkz. §§ 19-24) ya da aynı gerekçelerle 5271 sayılı Kanun’un 308/A maddesi gereği olağanüstü kanun yollarından itiraz kanun yoluna başvurulabileceğini ifade etmiştir (bkz. § 25).

59. Açıklanan gerekçelerle İstinaf Dairesinin 5271 sayılı Kanun'da sınırlı olarak sayılı hâller

dışında bir sebeple bozma kararı vermesiyle gerçekleşen müdahalenin kanuni dayanağının olmaması nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

60. Başvurucu ayrıca mahkeme kararının bariz takdir hatası ve keyfîlik içerdiğini, iletişimin dinlenmesi kararlarının hukuka aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuç ve uygun görülen giderim dikkate alınarak diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

61. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılanma yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

62. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddiaları yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesine (E:2023/627, K:2023/1513) iletilmek üzere Ünye Ağır Ceza Mahkemesine (E.2022/15, K.2022/268) GÖNDERİLMESİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TORUNLAR GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.

B. No: 2019/28058 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/28058

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TORUNLAR GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/28058)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : Torunlar Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş.

Vekili : Av. Cengizhan GÖKÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargılamanın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı bir iddianın kararda tartışılmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Şirketin işçisi olarak çalışan M.K. 30/5/2004 tarihinde geçirdiği iş kazası sonucunda vefat etmiştir. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) M.K.nın iş kazası sonucunda hayatını kaybetmesi sebebiyle M.K.nın mirasçılarına 73.256,60 TL peşin sermaye değerli gelir bağlamış, ayrıca 2.803,10 TL tutarında tedavi gideri ödemesi yapmıştır.

3. SGK yaptığı ödemeler yönünden başvurucu Şirkete karşı 17/4/2007 tarihinde Antalya 1. İş Mahkemesinde (Mahkeme) rücuen tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde; peşin sermaye değeri olarak ödenen miktarın 7.325,86 TL'lik kısmının onay tarihi olan 23/8/2005'ten, tedavi masrafı olarak ödenen miktarın ise 280,31 TL'lik kısmının sarf tarihi olan 24/6/2004'ten itibaren işleyecek yasal faizi ile tahsilini talep etmiştir.

4. Yargılama sırasında alınan kusur raporunda başvurucunun meydana gelen iş kazasında %60 oranında kusurunun bulunduğu tespit edilmiştir. Davacı SGK, 26/3/2014 tarihinde sunduğu dilekçe ile talep sonucunu kusur oranı nispetinde ıslah ederek toplamda 37.324,86 TL'ye yükseltmiştir.

5. Islah dilekçesi başvurucuya 18/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 25/4/2014 tarihinde ıslaha karşı itiraz dilekçesi sunmuştur. İtiraz dilekçesinde öncelikle tazminata konu olayın iş kazası olduğunu ve bu bağlamda haksız fiile ilişkin 1 yıllık zamanaşımı hükümlerinin uygulanması gerektiğini ifade eden başvurucu; iş kazasının meydana geldiği 30/5/2004 tarihinde 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun yürürlükte olduğunu, bu Kanun'da ise zamanaşımı kuralları yönünden 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un zamanaşımı hükümlerine atıf yapıldığını belirterek ıslah tarihi itibarıyla 6183 sayılı Kanun'da öngörülen 5 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğunu ileri sürmüştür.

6. Mahkeme 21/1/2015 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında; başvurucunun zamanaşımı def'ine ilişkin ise herhangi bir değerlendirmede bulunmadan, yargılama sırasında alınan bilirkişi raporlarında tespit edilen kusur durumuna göre iş kazasının meydana gelmesinde başvurucunun %60 oranında kusuru bulunduğunu ve bu kapsamda davacının 26/3/2014 tarihli ıslah talebi doğrultusunda davanın kabul edildiğini belirtmiştir.

7. 4/3/2015 tarihinde kararı temyiz eden başvurucu, temyiz dilekçesinde; esasa dair yüklenen kusur oranıyla ilgili itirazlarda bulunmakla birlikte usule ilişkin olarak ıslahla talep edilen miktarın zamanaşımına uğradığı iddiasını sürdürmüştür. Bu bağlamda iş kazasının mahiyeti itibarıyla haksız fiil olduğuna dikkati çeken başvurucu, kazanın meydana geldiği tarihte yürürlükte olan 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nda haksız fiil zamanaşımının 1 yıl olduğunu, aynı Kanun'un 73. maddesinde öngörülen 10 yıllık sürenin ise ancak haksız fiil sorumlularının öğrenilemediği hâller bakımından geçerli olduğunu belirterek mevcut uyuşmazlığa tatbik edilemeyeceğini iddia etmiştir.

8. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi (Daire) 27/2/2017 tarihinde bozma kararı tesis etmiştir. Kararda davanın, hukuki dayanağını 506 sayılı Kanun'un 26. maddesinden alan rücuen tazminat davası olduğunu belirtmiş; hüküm altına alınan tutarın hesaplanması yönünden sadece hak sahiplerine yapılan fiilî ödemenin dikkate alınmasının yeterli olmadığını ifade etmiştir. Kararında ödemeler yönünden yasal zorunluluk bulunması gerektiğini hatırlatan Daire; SGK'nın sigortalıya bağladığı ilk peşin sermaye değerli gelirden fazlasını isteme hakkının olmadığını, bağlanan gelirin kesildiğinin yahut kesilmesi gerektiğinin yargılama sürecinde ortaya çıktığı hâllerde SGK'nın ödemediği veya ödemek zorunda olmadığı geliri rücu edemeyeceğini belirtmiştir.

9. Bozma kararına uyan Mahkeme 10/4/2019 tarihinde davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar vermiştir. Mahkeme, gerekçeli kararında başvurucunun iş kazasının meydana gelmesinde %60 oranında kusurlu olduğunu belirtmiş; bozma kararındaki hususları ve davacının ıslahını dikkate alarak 22.709,21 TL peşin sermaye değeri, 1.681,86 TL tedavi masrafının başvurucudan tahsiline karar vermiştir.

10. Karar, başvurucu tarafından 24/5/2019 tarihinde temyiz edilmiştir. Başvurucu temyiz dilekçesinde; iş kazasının meydana geldiği 30/5/2004 tarihinde 506 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğunu, anılan Kanun'da zamanaşımı düzenlemesi bulunmaması nedeniyle 8/12/1993 ile 6/7/2004 tarihleri arasındaki kurum alacaklarına 6183 sayılı Kanun

hükümlerinin uygulanması gerektiğini, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 1/10/2008 tarihinde yürürlüğe girmesi sebebiyle uyuşmazlığa tatbik edilemeyeceğini belirtmiş, davacının 12/6/2004 tarihinde yaptığı ödeme için açtığı davada 27/3/2014 tarihinde ıslahta bulunduğunu ve ıslahla artırılan kısım yönünden zamanaşımının 12/6/2009 tarihinde dolduğunu ileri sürmüştür.

11. Daire 26/6/2019 tarihinde ilk derece mahkemesi kararında yer verilen gerekçe doğrultusunda onama kararı tesis etmiştir.

12. Nihai karar, başvurucuya 12/7/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. başvurucu 7/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilemez olduğu hususunda oybirliği sağlanamaması nedeniyle kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

13. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, davacının 26/3/2014 tarihinde ıslah talebinde bulunduğunu, iş kazasının 30/5/2004 tarihinde meydana geldiği gözetildiğinde ıslahın zamanaşımı süresinden sonra yapıldığının açık olduğunu ifade etmiş; bu iddiasını ıslaha cevap ve temyiz dilekçelerinde, ayrıca duruşmada dile getirdiğini ancak gerek ilk derece mahkemesi gerekse temyiz mercii tarafından verilen kararlarda anılan iddianın değerlendirilmesine yönelik hiçbir gerekçeye yer verilmediğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

16. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, mahkemenin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz mercilerince cevapsız bırakılması gerekçeli karar

hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz [2. B.], B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

17. Somut başvuruya konu rücuen tazminat davasında Mahkeme, iş kazasının meydana gelmesindeki kusur durumunu, mevzuat gereğince yapılan fiilî ödemeleri ve davacının ıslah talebini dikkate alarak davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar vermiştir. Başvurucu, davacının ıslah talebine yönelik itiraz dilekçesinde ve sonrasında sunduğu temyiz dilekçelerinde ıslah tarihi itibarıyla alacağın zamanaşımına uğradığı iddiasını ileri sürmüşse de gerek Mahkemenin gerekse temyiz merciinin kararlarında başvurucunun zamanaşımı def'ine yönelik herhangi bir değerlendirme yapılmadığı gibi başvurucunun söz konusu iddiada bulunduğuna dair herhangi bir ifadeye dahi yer verilmediği görülmektedir.

18. Başvurucunun ıslah tarihi itibarıyla alacağın zamanaşımına uğradığına ilişkin usuli iddiasının, ıslaha konu talep yönünden belirleyici nitelik arz ettiği ve yargılama sonucunda hüküm altına alınacak bedelin belirlenmesinde dikkate alınması gerektiği açıktır. Bu kapsamda başvurucunun bu iddiasının yargılama sonucuna tesir edebilecek nitelik arz etmediği söylenmez. Bununla birlikte Mahkemece başvurucunun bu iddiasına yönelik olarak yapılan değerlendirme gerekçeli karardan anlaşılamamaktadır. Diğer bir ifade ile başvurucu Mahkemece anılan iddiaya yönelik olarak nasıl bir inceleme yapıldığını, hangi hukuki sebeplere dayalı olarak zamanaşımı def'inin etkili sayılmadığını öğrenememiştir. Bu itibarla başvurucunun yargılama sonucuna tesir etme kapasitesi bulunan iddiasına yönelik gerekçeli kararda herhangi bir değerlendirme yapılmadan hüküm kurulmasının gerekçeli karar hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

19. Diğer yandan bu ihlal kararının davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (20), [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 1. İş Mahkemesine (E.2017/285, K.2019/136) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ALTUNTAŞ

B. No: 2019/37389 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/37389

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ALTUNTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/37389)

Karar Tarihi: 14/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 1/10/2025 - 33034

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Mehmet ALTUNTAŞ

Vekili : Av. Nalan ATEŞ ALTUNTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, arabulucular siciline kaydının yapılmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun arabulucular siciline kaydının yapılması amacıyla yaptığı başvuru, Adalet Bakanlığınca (Bakanlık) 21/11/2017 tarihinde reddedilmiştir. İşleme ilişkin olarak Bakanlık tarafından gönderilen bildirimde başvurucunun terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmama şartını taşımadığının anlaşıldığı belirtilmiştir.

3. Başvurucu, söz konusu işlemin iptal edilmesi talebiyle Ankara 5. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 15/11/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; Bakanlıkça başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan ceza yargılamasına, terör örgütüne üye olma suçundan ise ceza soruşturmasına devam edilmesi nedeniyle anılan işlemin tesis edildiği vurgulanmıştır. Kararda son olarak başvurucu hakkında devam eden ceza davası ve soruşturmalar dikkate alındığında dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı, kovuşturma ve soruşturmaların başvurucu

lehine sonuçlanması hâlinde yeniden değerlendirme talebinde bulunulabileceği ifade edilmiştir. Başvurucunun karara karşı istinaf başvurusu İdare Mahkemesince verilen kararın usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 14/10/2019 tarihinde öğrendikten sonra 8/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurucu hakkındaki mahkeme kararının gerekçesinde yer alan ve Mersin 9. Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) yürütülen ceza yargılaması sonucunda başvurucunun terör örgütü propagandası yapma suçundan beraatine karar verilmiş olup karar 6/12/2017 tarihinde istinaf edilmeden kesinleşmiştir. Yine mahkeme kararında geçen, soruşturmaların ilkinde Mersin Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) 6/3/2013 tarihli kararıyla başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği, diğer soruşturma sonucunda ise başvurucu hakkında terör örgütü üyeliği ve propagandasını yapmak suçlarından Başsavcılıkça 1/10/2021 tarihinde düzenlenen iddianame ile kamu davası açıldığı, yargılamasının hâlen devam ettiği anlaşılmıştır.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; hakkında devam ettiği belirtilen ceza davası sonucunda beraat ettiğini, soruşturma sonucunda ise kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini, bu nedenlerle mahkeme kararında yanlış bilgilerin yer aldığını ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; son olarak haksız ve yersiz olarak terör örgütleri ile irtibatlı ve iltisaklı gösterildiği için elem ve ızdırap duyduğunu, manevi olarak yıprandığını, arabuluculuk yapamaması nedeniyle maddi olarak zarar gördüğünü iddia etmiştir.

8. Bakanlık görüşünde, mahkeme kararında işaret edildiği gibi başvurunun reddinden sonra devam eden kovuşturma ve soruşturmaların lehine sonuçlanması hâlinde durumunun yeniden değerlendirilmesini isteyebileceği ve yeniden başvuru yapabileceği belirtilmiş; yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin dikkate alınmasının yararlı olacağı, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında masumiyet karinesi yanında özel hayata saygı hakkının da ihlal edildiğini vurgulamıştır. Başvurucu ayrıca hakkında devam eden yargılama ve soruşturmanın lehine sonuçlanması hâlinde dahi masumiyet karinesinin ihlal edileceğini, Anayasa'nın 15. maddesinin dikkate alınmaması gerektiğini ifade etmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi; önceki birçok kararında, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için gerekli olan şartların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-90; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110). Başvurucunun arabulucular siciline kayıt talebinin reddine ilişkin işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvurudaki müdahalenin başvurucunun mesleki faaliyetlerini aksattığı, sosyal çevresiyle olan ilişkilerini ve itibarını olumsuz şekilde etkilediği, bu etkinin ciddi olduğu, belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden

başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer yöndeki karar için bkz. Şükran Dağ Cabir [1.B.], B. No: 2019/19839, 15/3/2023, §§ 24, 25).

10. Başvurucu hakkında tesis edilen işlem tüm ülkede olağanüstü hâlin devam ettiği bir süreçte verilmiştir. Söz konusu kararın terör örgütleriyle irtibatlı ya da iltisaklı olanların kamu hizmetinin yürütüldüğü alanlardan olan arabuluculuk faaliyetinde bulunmalarının engellenmesine ilişkin olduğu, bu durumun olağanüstü hâlin ortaya çıkardığı tehlikeleri bertaraf etmek amacına yöneldiği görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediğine dair inceleme Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacaktır (Engin Karataş, [2.B.], B. No: 2018/3488, 13/9/2022, §11).

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Savaş, seferberlik veya olağanüstü hâl gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasındaki dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Dolayısıyla bu hak yönünden olağanüstü hâllerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Bununla birlikte özel hayata saygı hakkı, üçüncü kişiler tarafından da olsa hakkın öngördüğü güvencelere keyfî şekilde müdahale edilmesini yasaklamaktadır. Kişilerin mesleki hayatlarına ve dolayısıyla özel hayatlarına keyfî şekilde müdahale edilmemesi, aksi yöndeki durumda meydana gelmesi muhtemel olan etkiler ve sonuçlar düşünüldüğünde en önemli güvenceler arasındadır (Ayla Demir İşat, § 149).

13. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak son inceleme, bunun durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesidir. Başvurucunun arabulucular sicilinden kaydının silinmesine ilişkin tedbirin ve bu kapsamda yargı mercilerince sonuca bağlanan uyuşmazlığın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfî olmaması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik ölçüsüz veya keyfî müdahaleler karşısında bireylere, bunlara karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerin sağlanması gerekir. Bu bağlamda idari makamlar ve mahkemeler, tedbirin keyfî olmadığını ortaya koyan ilgili ve yeterli gerekçeler oluşturmalıdır (Ayla Demir İşat, § 157).

14. Somut olayda başvurucunun arabulucular siciline yazılma talebinin reddine yönelik işlemin gerekçesi, başvurucunun terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olmama şartını sağlamaması olarak kabul edilmiştir. Yargı mercileri de aynı gerekçeyle başvurucunun iptal talebini reddetmiştir. Başvurucunun temel iddiası, hakkında açılan ceza davasının ve soruşturmasının terör örgütüyle irtibatlı ya da iltisaklı olduğunun kabul edilmesi bakımından yeterli kabul edilemeyeceğine ve ne şekilde irtibatlı ya da iltisaklı olduğuna ilişkin gerekçelerin ortaya konulamadığına ilişkindir.

15. Olağanüstü hâl şartları dikkate alındığında terör örgütleriyle irtibat veya iltisakının bulunduğu hususunda objektif ve ikna edici nitelikte gerekçelerin bulunması durumunda ilgili kişilerin öngörülen meşru amaçlar doğrultusunda ilave tedbirlere maruz bırakılması makul kabul edilebilir. Bu noktada önemli olan husus, anılan amaç doğrultusunda tesis edilen işlemlerin ilgili mevzuat kapsamında olduğunun ve iltisaklı ya da irtibatlı olma durumunun somut olgulara dayalı olarak bulunduğunun idari ve yargısal makamlar

tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulmasıdır. Zira alınan tedbirin keyfî olmadığının söylenebilmesi için söz konusu yükümlülüğün olağanüstü hâl şartlarında da olsa yerine getirilmesi gerekir (Şükran Dağ Cabir, § 38).

16. Başvuru konusu olayda yargı mercileri, devam eden bir ceza yargılamasının ve soruşturmaların bulunmasını terör örgütüyle iltisaklı ya da irtibatlı olmanın gerekçesi olarak yeterli kabul etmiştir. Kararların gerekçelerinde başvurucu hakkında var olan herhangi bir bilgiye, başvurucunun bir eylemine veya terör örgütüyle iltisaklı ya da irtibatlı olduğunu gösteren herhangi bir olguya yer verilmemiştir. Devam eden bir ceza davasında veya soruşturmalarında başvurucunun sanık olarak yargılanması veya şüpheli olarak yer alması başvurucunun irtibatlı ya da iltisaklı olduğunun kabul edilebilmesi açısından bir şüpheye neden olsa da başkaca somut eylem, olay ya da olgularla desteklenmediği durumda bu türden bir şüpheye dayanılarak mevcut olaydaki gibi ağır sonuçları olan işlemler tesis edilmesi kamusal makamlardan beklenen ikna edici nitelikte gerekçe ortaya konulması yükümlülüğüne aykırılık oluşturacaktır. Yine irtibatlı ya da iltisaklı olarak kabul edilmek için başvurudaki gibi yalnızca kovuşturma bulunmasının yeterli kabul edilmesi, söz konusu kavramların kapsam ve sınırlarının yargı kararlarıyla belirlenmesi konusunda yargısal makamlara tanınan takdir yetkisinin öngörülen yükümlülüklere uygun şekilde kullanılmaması anlamına gelecektir.

17. Neticede mevcut başvuruya özgü şartlarda, başvurucunun terör örgütleriyle irtibatlı ya da iltisaklı olduğu hususunda verilen idari ve yargısal kararlarda ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulamadığı, başvurucunun ilave tedbirlere maruz bırakılmasına ilişkin gerekliliğin söz konusu kavramların kapsamını gösterecek şekilde somut olgulara dayalı olarak ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanamadığı değerlendirilmiştir. Uygulanan somut tedbirin başvurucu üzerinde doğuracağı etki de gözönüne alındığında özellikle yargılama sürecinde devletten beklenen yükümlülüklerin olağanüstü hâl şartlarında da yerine getirilmesi gerektiği açık olmasına rağmen mevcut başvurunun şartlarında anılan yükümlülüğe uygun hareket edilmediği kanaatine varılmıştır.

18. Bu itibarla öngörülen güvencelere uygun şekilde gerçekleştirilmeyen tedbirin durumun gerektirdiği ölçüyü koruduğu söylenemeyeceğinden olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı değerlendirilmiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI bu sonuca katılmamıştır.

20. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından mülkiyet hakkı yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 200.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere

uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın karşı oyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 5. İdare Mahkemesine (E.2017/3402, K.2018/2293) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, arabulucular siciline kaydının yapılmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesindeki özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başvurucunun arabulucular siciline kayıt talebinin reddine ilişkin Adalet Bakanlığının 21.11.2017 tarihli işleminin gerekçesi, başvurucunun, Arabuluculuk Kanununun 20. maddesindeki terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmama şartını taşımadığına ilişkindir. İdare Mahkemesi iptal talebinin reddine ilişkin kararında, başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapmak suçundan ceza yargılaması yapıldığı, terör örgütüne üye olma suçundan ceza soruşturmasının devam ettiği, bu nedenle işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı, söz konusu dava ve soruşturmaların davacı lehine sonuçlanması halinde yeniden değerlendirme işleminin yapılabileceğini belirtmiştir. Bölge İdare Mahkemesi de idare mahkemesinin gerekçelerini yerinde bulduğundan davacının istinaf talebini

reddetmiştir.

Anayasa’nın “Özel hayatın gizliliği” başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasında “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.” hükmü yer almaktadır. Anayasa Mahkemesi kararlarında; özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkının kişinin çevresinde bulunanlarla temas kurma hakkını içerdiği, kişilerin mesleki hayatları ile özel hayatları arasında sıkı bir ilişkinin bulunduğu, kişinin mesleği ile ilgili tasarrufların özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Anayasa Mahkemesi’nin Serap Tortuk kararı, Başvuru No; 2013/9660, K. Tarihi; 21/1/2015, § 36; Yine bkz. AYM, Bülent Polat kararı, Başvuru No;2013/7666, K. Tarihi; 10/12/2015, § 62). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ve kişilerin mesleki hayatlarına ya da sosyal statülerine yönelik müdahaleler ya da tedbirler içeren her durumun doğrudan doğruya özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmadığını, bu türden müdahalelerin konu olduğu süreçlerin özel hayata saygı hakkının incelenmesini ve güvencelerinin harekete geçirilmesini sağlamaya elverişli olması gerektiğini, mesleki hayata ve sosyal statüye yönelik olarak gerçekleştirilen müdahalelerin ya da alınan tedbirlerin kişilerin sosyal yaşamlarına ve çevreleriyle kuracakları iletişime, dolayısıyla özel hayatlarına dolaylı da olsa bir etkisinin olacağı öngörülebilir olsa da bu kapsamdaki gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi muhtemel etkinin meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınmasını gerekli kılacak ölçüde ciddi ve asgari bir ağırlık düzeyinde olduğunun ortaya konulması gerektiğini, bu çerçevede özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata ve sosyal statüye yönelen müdahalelerin ya da tedbirlerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için muhataplarının özel hayatları üzerinde ciddi etkisinin olması veya bu düzeyde bir etkinin doğmasının muhtemel olması gerektiğini ifade etmiştir (Bkz. Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, §45,46).

6325 sayılı Kanunun 20. maddesinin 2. fıkrasında arabulucular siciline kayıt için, diğer koşullar yanında, (b) bendinde “Mesleğinde en az beş yıllık kıdeme sahip hukuk fakültesi mezunu olmak” koşulu öngörülmüştür. Arabulucular siciline kayıt talebinde bulunan kişilerin hukuk fakültesi mezunu olduğu ve en az beş yıl bir mesleği icra etmesi gerektiği nazara alındığında arabulucu olamayan kişilerin başka bir mesleği icra etmesinin mümkün olduğu, herhalde hukuk fakültesi mezunu olduklarından hakim, savcı, avukat gibi başka bir hukuk mesleğini icra etmesinin mümkün olduğu kabul edilebilecektir. Anayasa Mahkemesinin yukarıda yer verilen kararları dikkate alındığında, arabulucular siciline kayıt talebinin reddine ilişkin müdahalenin özel hayat kapsamında incelenmesi için asgari ağırlık düzeyine ulaşmadığı söylenebilecektir. Bu nedenle başvurucunun arabulucular siciline kaydedilmemesi şeklinde gerçekleşen müdahalenin Anayasa’nın 20. maddesi çerçevesinde özel hayat kapsamında inceleme yapılması için yeterli ağırlık düzeyine ulaşmadığı kabul edilmelidir.

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 20. maddesinin 2. fıkrasının (d) bendinde arabulucular siciline kaydolmak için “Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak” koşuluna yer verilmiştir. Kuralda yer alan terör örgütü kavramı, 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesinin birinci fıkrasında cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasa’da belirtilen Cumhuriyet’in niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti’nin ve Cumhuriyet’in varlığını

tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve özgürlükleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amaçlarına yönelik olarak suç işlemek üzere kurulmuş örgütler olarak tanımlanmıştır. Buna göre, terör örgütü kavramı Kanunda tanımlanmış olduğundan belirsiz veya öngörülemez olduğu söylenemez. (Bkz. Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, §49).

Kuralda yer alan iltisak ve irtibat kavramları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararında (§ 30,31), iltisaklı kavramının kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramının ise bağlantılı anlamına geldiğini, bu ibarelerin genel kavram niteliğinde olduğunu, objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla kapsam ve sınırlarının tespiti mümkün olan söz konusu ifadelerin de belirsiz olduğu söylenemez. (Aynı yönde bkz. Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, (§ 52,53).

Kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca ölçülü de olması gerekir. Ölçülülük ilkesi ise elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. (bkz. Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, § 61). Arabuluculuk Kanunu incelendiğinde, sicile kayıtlı arabulucuların uyuşmazlıkları davaya dönüşmeden çözüme kavuşturmak için faaliyet yürüttüğü, düzenlenen tutanakların anlaşma ile sonuçlanması halinde icra edilebildiği, anlaşma sağlanamaması halinde davaya dönüştüğü, bu anlamda arabuluculuk faaliyetinin bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olduğu söylenebilir. Bu nedenle, arabulucular siciline kayıt için terör örgütleri ile irtibatlı ya da iltisaklı olmama koşulunun aranmasının meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

Kural uyarınca arabulucular siciline kayıt başvurusunda bulunanın fiillerin irtibat ve iltisak kapsamında bulunup bulunmadığının tespitinde idarenin takdir yetkisi bulunmakla birlikte bu yetki sınırsız nitelikte değildir. İrtibatlı ve iltisaklı olma hususu, somut olarak ispatlanabilir olay ve olgulara dayanmalıdır. Kuralda temel ölçüt olarak öngörülen, kavuşan, bitişen, birleşen anlamına gelen iltisaklı kavramı ile iki unsur arasında ilişki sağlamayı ifade eden irtibatlı kavramları arasında derece/aşama ve yoğunluk olarak fark bulunsa da kural bağlamında söz konusu kavramların terör örgütünün düşünce ve amacının benimsenerek hareket edilmesi ya da farklı nedenlerle de olsa söz konusu örgüt ya da yapının faaliyetleriyle ilgili ve uyumlu davranışlarda bulunulması anlamına geldiği açıktır. (Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı § 64, 65; Aynı yönde bkz. (AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, §524, 525).

Kaldı ki, somut olayda olduğu gibi herhangi Kanunda öngörülen kuralın uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların idari yargıya taşınabilmesi ve idarenin irtibat ya da iltisak kavramını somut olay bağlamında doğru bir şekilde değerlendirip değerlendirmediğinin denetlenmesi mümkündür. Bu itibarla 6325 sayılı Kanunun 20. maddesinde öngörülen düzenleme kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına orantısız, dolayısıyla ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmalıdır. Bu bağlamda, başvurucu hakkında

terör örgütü propagandası yapmak suçundan açılan davanın ve yine bir ceza soruşturmasının devam ettiği gerekçesi ile idare tarafından arabulucular siciline kayıt yapılmaması somut bir olgu olup, söz konusu dava ve soruşturmalar neticelendikten sonra tekrar değerlendirme yapılması her zaman mümkün olduğundan, başvurucunun özel hayatına yapılan müdahale Anayasa'ya aykırı değildir.

Bu nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Ömer ÇINAR Üye Metin KIRATLI

OVA ELEKTRONİK İLETİŞİM SAN. VE TİC. A.Ş.

B. No: 2020/6618 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/6618

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OVA ELEKTRONİK İLETİŞİM SAN. VE TİC. A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/6618)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Ova Elektronik İletişim San. ve Tic. A.Ş.

Vekili : Av. Özge IĞDIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza soruşturması sırasında elkoyma tedbirinin uygulanması sonucu uğranılan zararların giderilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/2/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, elektronik eşya üretimi ve satımı işi ile iştigal eden bir anonim şirkettir.

A. Ceza Yargılaması Süreci

6. Başvurucu Şirket yetkilileri H.S., M.B. ve U.G. hakkında yurt içinde imal ettiklerini belirterek televizyon, sosyal medya ve radyo reklamları aracılığıyla çok düşük fiyata sattıkları elektronik ürünleri uzak doğu ülkelerinden yasa dışı yollarla Türkiye'ye getirip kendi üretimleri gibi gösterdikleri şüphesiyle Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) yürütülen soruşturma kapsamında başvurucu Şirkette yapılan arama sonucunda ele geçirilen toplamda 22.430 adet telefona, 1.650 adet ekranlı ve dizili ana karta, 19.550 adet ana karta Küçükçekmece 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) kararıyla 12/11/2015 tarihinde el konulmuştur.

7. Başsavcılıkça yapılan soruşturma sonrası açılan kamu davasında Küçükçekmece 11. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) suça konu ürünler hakkında bilirkişi raporu alınmış, 25/8/2016 tarihli bilirkişi raporunda söz konusu elektronik ürünlerin 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamında değerlendirilmesinin uygun olmadığı belirtilmiştir.

8. Mahkeme, anılan bilirkişi raporunu hükme esas alarak 18/4/2017 tarihinde suçun unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle sanıkların atılı suçtan beraatine; ayrıca el konulan toplamda 22.430 adet telefonun, 1.650 adet ekranlı ve dizili ana kartın, 19.550 adet ana kartın karar kesinleştiğinde sanıklara iadesine karar vermiştir.

9. Mahkemenin kararı, istinaf incelemesi sonucu 2/2/2018 tarihinde kesinleşmiştir. Mahkeme, el konulan ürünlerin başvurucu Şirket yetkilisi olan sanıklara iadesi için İstanbul Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğüne (Gümrük Müdürlüğü) 7/3/2018 tarihinde yazı yazmıştır.

B. Tam Yargı Davası Süreci

10. Başvurucu Şirket vekili 15/3/2018 tarihinde Gümrük Müdürlüğüne başvurarak Elkoyma Tutanağı'nda belirtilen ürünlerin marka ve modellerinin tek tek kontrol edilerek hasar gören ürün olup olmadığı belirlendikten sonra teslim edilmesini talep etmiştir.

11. Gümrük Müdürlüğü tarafından başvurucu Şirket vekiline ürünlerin elkoyma tarihinden itibaren teslim alındığı hâliyle ve eksiksiz şekilde muhafaza edildiği 30/3/2018 tarihli yazıyla bildirilmiştir.

12. Başvurucu Şirket vekili 19/3/2018 tarihinde Gümrük Müdürlüğüne bilgi edinme talebiyle başvuruda bulunmuş, başvurucu Şirket yetkililerinin 16/3/2018 tarihinde kaçak eşya ambarında yaptıkları incelemede muhafaza altına alınan ürünlerin büyük bir kısmının bulunmadığını tespit ettiklerini, malların ne kadarının eksik ve zarar görmüş olduğunun belirlenerek eksik kısmının bedelinin ödenmesini istemiştir. Taleplerine yanıt verilmemesi üzerine başvurucu Şirket, İstanbul 9. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) 17/7/2018 tarihinde tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde; idarece el konulan mallarının idarenin kusuru nedeniyle zayi edilmesi, hurda mallarla değiştirilmesi nedeniyle zarara uğranıldığı iddia edilerek oluşan maddi zararlarının yasal faiziyle birlikte tazmin edilmesi talep edilmiştir.

13. Davalı idare savunma dilekçesinde; kendilerinde hizmet kusurunun bulunmadığını, el konulan malların eksiksiz olarak muhafaza edildiğini, başvurucu Şirketin oluştuğunu iddia ettiği zararı ispatlayamadığını, Gümrük Müdürlüğü tarafından düzenlenen denetim raporunda eşyalarda eksik veya hasar olmadığının tespit edildiğini ileri sürmüştür.

14. Davalı idarenin dilekçe ekinde sunduğu belgelerden başvuru Şirket vekilinin kaçak eşya ambarında çalışan görevliler hakkında şikâyetçi olduğu, İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığınca görevi kötüye kullanma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında İstanbul Valiliğinden anılan görevliler hakkında 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesi gereğince ön inceleme yapılarak soruşturma izni verilmesinin istendiği anlaşılmıştır. Yapılan ön inceleme sonucunda 8/11/2018 tarihinde on kişilik heyet oluşturularak şikâyete konu eşyaların sayımı ve kontrolü yapılmış, inceleme sonucu düzenlenen raporda söz konusu eşyalarda eksik ya da hasar olmadığı tespit edilmiştir. Gümrük Müdürlüğü tarafından 11/11/2018 tarihli idari soruşturma raporunda ise eşyaların teslim alındığı tarihte görevli ambar sorumlusu H.S.nin Yakalama Tutanağı'ndaki eşyaya ilişkin bilgiler ile getirilen eşyaları karşılaştırmadan teslim aldığı anlaşıldığından 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin (A) bendine göre uyarma cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

15. İdare Mahkemesince 7/11/2019 tarihinde davanın kesin olarak reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; her ne kadar başvurucu Şirket tarafından, elkoyma kararı nedeniyle Gümrük Müdürlüğü bünyesinde muhafaza altına alınan telefon ve ana kart cinsi eşyaların zayi olduğu ileri sürülmüş ise de gümrük müfettişlerince yapılan inceleme sonucu tanzim edilen denetim raporunda, eşyaların eksik olmadığı ve teslim alındığı hâliyle mevcut olduğunun düzenlendiği, başvurucu Şirketin eşyaların zayi edildiği yönündeki iddiası dışında herhangi bir somut bilgi veya belgenin bulunmadığı belirtilmiştir. İdare Mahkemesi ayrıca eşyaların teslim alınmaya gidildiğine dair herhangi bir tutanağın bulunmadığı, bu hâliyle idarenin tazminle yükümlü olduğu herhangi bir zarar tespit edilemediği sonucuna varmıştır.

16. Nihai karar 13/1/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 3/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Muhafaza görevini kötüye kullanma" başlıklı 289. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Muhafaza edilmek üzere kendisine resmen teslim olunan rehinli veya hacizli veya herhangi bir nedenle elkonulmuş olan mal üzerinde teslim amacı dışında tasarrufta bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis ve üç bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Kişinin bu malın sahibi olması hâlinde, verilecek ceza yarı oranında indirilir.

...

(3) Muhafaza edilmek üzere kendisine resmen teslim olunan rehinli veya hacizli veya herhangi bir nedenle elkonulmuş olan malın dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranması nedeniyle kaybolmasına veya bozulmasına neden olan kişi, adlî para cezası ile cezalandırılır. ..."

18. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Eşya veya kazancın muhafaza altına alınması ve bunlara el konulması" başlıklı 123. maddesi şöyledir:

"(1) İspat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, muhafaza altına alınır.

(2) Yanında bulunduran kişinin rızasıyla teslim etmediği bu tür eşyaya elkonulabilir.

(3) (Ek:27/12/2020-7262/19 md.) Muhafaza altına alınan veya elkonulan eşya ya da malvarlığı değerlerinin kıymeti tespit edilir. "

19. 5271 sayılı Kanun'un "Elkoyma kararını verme yetkisi" başlıklı 127. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) (Değişik: 25/5/2005 – 5353/16 md.) Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hâllerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri, elkoyma işlemini gerçekleştirebilir.

(2) Kolluk görevlisinin açık kimliği, elkoyma işlemine ilişkin tutanağa geçirilir.

(3) (Değişik: 25/5/2005 – 5353/16 md.) Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını elkoymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde elkoyma kendiliğinden kalkar. ..."

20. 5271 sayılı Kanun'un "Elkonulan eşyanın muhafazası veya elden çıkarılması" başlıklı 132. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Elkonulan eşya, zarara uğraması veya değerinde esaslı ölçüde kayıp meydana gelme tehlikesinin varlığı hâlinde, hükmün kesinleşmesinden önce elden çıkarılabilir.

...

(4) Elkonulan eşyanın değerinin muhafazası ve zarar görmemesi için gerekli tedbirler alınır.

(5) Elkonulan eşya, soruşturma evresinde Cumhuriyet Başsavcılığı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından, bakım ve gözetimiyle ilgili tedbirleri almak ve istendiğinde derhâl iade edilmek koşuluyla, muhafaza edilmek üzere, şüpheliye, sanığa veya diğer bir kişiye teslim edilebilir. Bu bırakma, teminat gösterilmesi koşuluna da bağlanabilir.

(6) Elkonulan eşya, delil olarak saklanmasına gerek kalmaması hâlinde, rayiç değerinin derhâl ödenmesi karşılığında, ilgiliye teslim edilebilir. Bu durumda müsadere kararının konusunu, ödenen rayiç değer oluşturur."

21. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

(j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı hâlde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

B. Uluslararası Hukuk

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (1) No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), elkoyma ve müsadere yoluyla yapılan müdahalelerin sonuçlarını da kararlarında tartışmaktadır. Buna göre AİHM, her elkoyma ve müsaderenin muhakkak bir zarara yol açtığını kabul etmektedir. Ancak AİHM, elkoyma ve müsaderenin Sözleşme'ye ek (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesine göre adil olabilmesi için mülkün sahibinin güncel zararının kaçınılmaz olandan daha fazla olmaması gerektiğini sıklıkla vurgulamaktadır (Raimondo/İtalya, B. No: 12954/87, 22/2/1994, § 33; Borzhonov/Rusya, B. No: 18274/04, 22/1/2009, § 61; Jucys/Litvanya, B. No: 5457/03, 8/1/2008, § 36).

24. Bu bağlamda Borzhonov/Rusya kararında, el konulan otobüsün yapılan kanun değişikliğiyle sahibine iadesi gerektiği hâlde kamu makamlarının altı yıl boyunca hareketsiz kalması kaçınılmaz olandan daha ağır bir zarar olarak görülmüştür (Borzhonov/Rusya, §§ 61-63). East/West Alliance Limited/Ukrayna (B. No: 19336/04, 23/1/2014) kararında başvurucunun mülkünden on yıl boyunca yoksun kalmasına yol açan el atma tedbirinin mülkiyet hakkına ölçüsüz bir müdahale olduğu sonucuna varılmıştır (East/West Alliance Limited/Ukrayna, §§ 166-218). Vendittelli/İtalya (B. No: 14804/89, 18/7/1994) kararında bir suç isnadı kapsamında başvurucunun taşınmazına konulan tedbirin hükümden sonra gerek de kalmadığı hâlde on bir ay daha uygulanmaya devam edilmesi ölçüsüz bir müdahale olarak görülmüştür (Vendittelli/İtalya, §§ 31-40).

25. Jucys/Litvanya kararında ise başvurucunun kaçakçılık suçundan beraat ettiğini belirten AİHM, başvurucunun kürklerine el konulan ceza kovuşturmasında uyuşmazlığın 8,5 yıl süren bir yargılama sonucunda çözülebildiğini vurgulamıştır. AİHM'e göre yargılamanın uzun sürmesinde başvurucunun bir ihmali de bulunmamaktadır. AİHM sonuç olarak asılsız bir ceza kovuşturması geçirdikten sonra başvurucunun en azından bu mallarının semerelerinden uzun yıllar yararlanamadığını belirterek müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği kanaatiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Jucys/Litvanya, §§ 34-39).

26. Diğer taraftan JGK Statyba Ltd ve Guselnikovas/Litvanya (B. No: 3330/12, 5/11/2013) kararında, başvurucunun taşınmazının satışını veya başka suretle devredilmesini kısıtlayan bir tedbirin uygulanması, mülkiyet hakkına müdahale olarak görülmüştür. AİHM, başvuruyu mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolüne ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelemiş ve müdahalenin meşru bir amacı olsa dahi özellikle tedbirin devam ettiği süre boyunca başvurucu şirket yönünden yol açtığı olumsuz ekonomik sonuçların ve meydana gelen kısıtlamaların dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. AİHM sonuç olarak diğer unsurlar yanında müdahaleye konu tedbirin on yılı aşkın bir süreden beri devam etmiş olduğuna dikkat çekerek başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olmadığına karar vermiştir (JGK Statyba Ltd ve Guselnikovas/Litvanya, §§ 111-145).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Anayasa Mahkemesinin 14/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

28. Başvurucu Şirket; Mahkemece alınan bilirkişi raporunda el konulan ürünlerden numuneler alınarak bütün ürünler üzerinde tek tek inceleme yapılıp ürünlerin fotoğraflandığı hâlde el konulan eşyayı teslim alan memurun teslim alma sırasında gerekli kontrolü yapmaması nedeniyle tutanaklarda farklılık oluştuğunu, görevli memurun disiplin cezasıyla cezalandırıldığını, idare tarafından el konulan eşyanın iadesinin eksiksiz yapılmaması nedeniyle maddi olarak zarara uğradığını, eşyaların ne kadarının eksik olduğunun ve zayi edildiğinin tespiti için İdare Mahkemesi tarafından bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Bakanlık görüşünde; başvurucunun şikâyetinin yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu, yargılama merciinin o tarihte yürürlükte bulunan mevzuatı ve uygulamayı dikkate almak suretiyle dava konusu maddi olay ve olgular ile delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirdiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

30. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

31. Başvurucu Şirket, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de ceza soruşturması kapsamında uygulanan elkoyma tedbiri nedeniyle başvurucunun mal varlığının zarara uğradığı yönündeki şikâyetinin mülkiyet hakkıyla ilgili olduğu anlaşıldığından mülkiyet hakkı kapsamında inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

33. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde, eşyasına ya da diğer mal varlığı değerlerine koşulları oluşmadığı hâlde el konulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer mal varlığı değerleri amaç dışı kullanılan ya da zamanında geri verilmeyen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır (bkz. § 21).

34. Anayasa Mahkemesi, ceza soruşturması veya kovuşturması sırasında yargı organlarınca şüphelilerin eşyasına ya da mal varlığı değerlerine ilişkin olarak elkoyma tedbirinin uygulandığı durumlarda bunun hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Nuray Işık [2. B.], B. No: 2014/7561, 28/9/2016, §§ 60-69; Sinan Aydın Aygün (2) [2. B.], B. No: 2014/922, 16/6/2016, §§ 61-69).

35. Somut olayda başvurucu Şirketin Gümrük Müdürlüğü aleyhine açtığı davada davalının dilekçe ve savunma evresinin tamamlanmasından sonra görev itirazında bulunduğunu

değerlendiren İdare Mahkemesi, görev konusunun kamu düzenine ilişkin olması nedeniyle resen inceleme yapmış; idari yargı yerlerinin görevli olduğunu tespit ederek esasını incelediği davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Dolayısıyla başvurucunun bireysel başvuru öncesi tüketebileceği başka bir hukuk yolu bulunmadığına göre açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

36. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda elkoyma kararı ve ceza davasında niteliği ve miktarı belirtilen ürünlerin başvurucu yönünden mülk teşkil ettiğine kuşku bulunmamaktadır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

37. Malikin mülkünü kullanma, mülkünün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53). Anayasa Mahkemesi daha önce bir suç isnadına bağlı olarak uygulanan elkoyma tedbirinin mülkten geçici süreyle de olsa yoksun bırakma sonucuna yol açmasından dolayı mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini kabul etmiştir (Hanife Ensaroğlu [1. B.], B. No: 2014/14195, 20/9/2017, § 52). Diğer taraftan somut olayda başvurucunun eşyasına bir ceza soruşturması sürecinde kaçak olduğu şüphesiyle ve muhtemel bir müsadereyi güvence altına almak için el konulmuştur. Bu durumda müdahalenin belirtilen amacı da gözetildiğinde mülkiyetin kamu yararına kullanımının düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hanife Ensaroğlu, § 52; Onur Tur Uluslararası Nakliyat Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/947, 15/11/2018, § 52).

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

38. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

39. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir(Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

(1) Kanunilik

40. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt kanuna dayalı

olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; Ford Motor Company [2. B.], B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49; Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

41. Başvuru konusu olayda elkoyma tedbirinin 5271 sayılı Kanun'un 123. ve 127. maddelerine dayanılarak uygulandığı, dolayısıyla müdahalenin kanunilik koşulunu taşıdığı anlaşılmaktadır.

(2) Meşru Amaç

42. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır. Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir (Nusrat Külah [2. B.], B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56; Yunis Ağlar [1. B.], B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29).

43. Kaçak olduğu şüphesiyle uygulanan elkoyma tedbirinin muhtemel bir müsaderenin güvence altına alınması ve caydırıcılığın sağlanması gibi amaçları bulunmaktadır. Bunun yanında kaçak olduğu şüphesiyle eşyaya el konulması yoluyla suçtan gelir elde edilmemesi, suçla ilgili veya bizatihi suç teşkil eden eşyanın ülke ekonomisi, kamu düzeni ve güvenliği ile toplum ve çevre sağlığı bakımından arz ettiği tehlikelerin önlenmesi de hedeflenmektedir (Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 64; Hanife Ensaroğlu, § 59). Dolayısıyla söz konusu amaçlar dikkate alındığında başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının olduğu kuşkusuzdur.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

44. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

45. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahaleyle ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

46. Orantılılık ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi

durumunda bozulmuş olacaktır. Anayasa Mahkemesi müdahalenin orantılılığını değerlendirirken bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Arif Güven [2. B.], B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

47. Mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı amacı ile bireyin mülkiyet hakkının korunması arasındaki adil dengenin sağlanabilmesi için öncelikle malike, uygulanan tedbirlere karşı savunma ve itirazlarını etkin biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması, söz konusu iddia ve savunmaların makul biçimde karşılanması gerekir (başvurucuya diğer unsurlar yanında ayrıca etkin bir savunma hakkı tanındığından müdahalenin ölçülü görüldüğü kararlar için bkz. Fatma Çavuşoğlu ve Bilal Çavuşoğlu [2. B.], B. No: 2014/5167, 28/9/2016, §§ 74-89; Eyyüp Baran [1. B.], B. No: 2014/8060, 29/9/2016, §§ 75-95; buna karşılık aynı koşulun yargılama sürecinde sağlanmaması nedeniyle müdahalenin ölçüsüz görüldüğü kararlar için bkz. Mahmut Üçüncü [1. B.], B. No: 2014/1017, 13/7/2016, §§ 79-102; Arif Güven, §§ 57-72).

48. Usule ilişkin güvencelerin varlığı orantılılık değerlendirmesinde önemli rol oynayabilir. Bu bakımdan kişinin hukuka aykırılık iddialarının bir mahkeme tarafından etkili şekilde incelenmesi müdahalenin orantılılığı bakımından önemlidir (D.C. [2. B.], B. No: 2018/13863, 16/6/2021, § 52). Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme imkânının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Bekir Yazıcı, § 71; Züliye Öztürk [1. B.], B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36).

49. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için yargılama mercilerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazlar yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

50. Somut olayda başvurucu Şirket yetkilileri hakkında 5607 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan yapılan soruşturma kapsamında, yurt içinde imal ettiklerini belirterek sattıkları 22.430 adet telefona, 1.650 adet ekranlı ve dizili ana karta, 19.550 adet ana karta yasa dışı yollarla getirdiği şüphesiyle Hâkimlik kararı ile 12/11/2015 tarihinde el konulmuş, başvurucu Şirketin yetkilileri hakkında kamu davası açılmıştır. Mahkeme suça konu ürünler hakkında düzenlenen bilirkişi raporunu hükme esas alarak 18/4/2017 tarihinde sanıkların beraatine, karar kesinleştiğinde suça konu ürünlerin iadesine karar vermiştir. Bu hüküm 2/2/2018 tarihinde kesinleştikten sonra, el konulan söz konusu elektronik ürünlerin

başvurucu Şirkete iadesi için 7/3/2018 tarihinde Gümrük Müdürlüğüne yazı yazılmıştır.

51. Başvuruya konu olayda elkoyma tedbirinin uygulanmasının kaçak eşyanın piyasada dolaşımını ve kaçakçılıktan gelir elde edilmesini önleme ve muhtemel bir müsaderenin güvence altına alınmasını sağlama amacını gerçekleştirmeye elverişli olmadığı söylenemez.

52. Gereklilik ölçütü yönünden ise kaçakçılıkla mücadelede etkinliğin artırılması amacıyla kaçak eşyaya el konulması bakımından kamu makamlarının belirli bir takdir yetkisinin olduğu kabul edilmelidir. Öte yandan takdir yetkisi çerçevesinde yapılan müdahale yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının gerektirdiği güvenceler de sağlanmalıdır.

53. Başvuruya konu olayda başvurucu Şirkete ait ürünlerin kaçak eşya niteliğinde olmadığı yapılan ceza yargılaması sırasında alınan bilirkişi raporu ve bu rapora dayalı Mahkemenin kararıyla ortaya konulmuş, istinaf denetimi sonucunda da bu karar kesinleşmiştir. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkına elkoyma suretiyle yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için, uğradığı zararların giderilmesi gerekmektedir.

54. Somut olayda başvurucu vekili idareye başvurarak söz konusu eşyaların eksiksiz bir şekilde teslim edilmesini, zayi olan ürünler nedeniyle de zararının tazmin edilmesini talep etmiştir. İdare ise el konulan malların eksiksiz olarak muhafaza edildiğini belirtmiştir. Başvurucu söz konusu uyuşmazlığı açtığı tam yargı davasına konu etmiştir. İdare Mahkemesi ürünlerin zayi edildiğine dair bir bilgi ve belge bulunmadığını belirterek davanın reddi gerektiği sonucuna varmıştır.

55. İdare Mahkemesi, gerekçesini gümrük müfettişlerince yapılan inceleme sonucu tanzim edilen denetim raporundaki ürünlerin eksik olmadığı yönündeki tespitine ve başvurucu Şirketin söz konusu ürünlerin eksik veya zayi olduğunu ispat edemediği hususlarına dayandırmış; ceza soruşturması ve kovuşturması sürecinde söz konusu ürünlerin miktarına ilişkin yapılan tespitler hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

56. İdarece tutanak ile teslim alınan ürünlerin niteliği ve miktarı değişmeden, teslim alındığı hâliyle muhafaza edildiğinin ispatı yine idarenin sorumluluğunda olduğundan başvurucudan iddiasını ispat etmesi beklenemeyeceği gibi idare tarafından yapılan idari soruşturma sonucunda görevli memurun ürünleri teslim alırken elkoyma tutanağında yer alan ürün bilgileri ile karşılaştırma yapmadığı yine İdarenin kendisi tarafından tespit edilmiştir.

57. İdare Mahkemesince başvurucu Şirketin söz konusu ürünlerin eksik veya zayi olduğunu ispat edemediği ve denetim raporunda da eşyanın eksiksiz olarak muhafaza edildiğinin tespit edildiği belirtilerek davanın reddine karar verilmiş, başvurucunun ürünlerin eksiksiz teslim edilmediğine, hurda ürünler ile değiştirildiğine ilişkin sonuca etkili olabilecek itirazları ve delilleri ilgili ve yeterli bir gerekçeyle değerlendirilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkının korunması için gerekli usuli güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği, adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu, bu nedenle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu tespit edilmiştir.

58. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

59. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

60. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

61. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 9. İdare Mahkemesine (E.2018/1442, K.2019/2287) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HELİN YUSUF

B. No: 2020/14678 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/14678

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HELİN YUSUF BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/14678)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Helin YUSUF

Vekili : Av. Güler KILIÇ POLAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuka aykırı olarak elde edilen delillere dayanılarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/3/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucuya bildirilen eksikliğin verilen kesin süre içinde giderilmediği gerekçesiyle başvuru 9/3/2023 tarihinde idari yönden reddedilmiştir.

4. Başvurucunun bu karara itirazı Komisyonca 9/5/2023 tarihinde kabul edilmiş ve başvurunun kabul edilebilirlik yönünden yeniden değerlendirilmesine karar verilmiştir.

5. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile gerekçeli karar hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı olan başvurucu, Viranşehir Otogarı'nda 26/8/2017 tarihinde devriye görevi yapan kolluk görevlilerince hareketlerinden şüphelenilerek yanındaki dört kişi ile birlikte durdurulmuş ve kimlik tespitinin yapılması için Viranşehir Terörle Mücadele (TEM) Büro Amirliğine götürülmüştür.

9. Kolluk görevlilerinin Viranşehir TEM Büro Amirliğinde başvurucu ile tercüman yardımıyla ön görüşme (mülakat) adı altında bir görüşme yaptıkları dosyada bulunan 26/8/2017 tarihli tutanaktan anlaşılmaktadır. Tutanağa göre başvurucu; kolluk görevlilerine verdiği beyanında özetle yasal olmayan yolları kullanarak yaklaşık 1,5 ay önce Irak üzerinden Türkiye'ye giriş yaptığını, Türkiye'ye giriş yaparken kendilerine kaçakçılık yapan kişilerin yardım ettiğini, bu yardımları karşılığında onlara para verdiğini belirtmiştir. Başvurucu, tutanakta ismini bilmediği bir ildeki evde yaklaşık bir ay gizlendiklerini, bu evde fotoğraflarının çekilerek kendilerine yol izin belgesi isimli bir belge verildiğini de ifade etmiştir. Ayrıca Türkiye'ye giriş yapmadan önce Suriye'de kaldığı süre boyunca Haseki iline bağlı Malkiye ilçesinde YPG kontrolündeki bir belediyenin gümrük biriminde yaklaşık 4 ay süreyle çalıştığını ve burada örgüt mensuplarının fotoğraflarının bulunduğu odalarda resim çektirdiğini belirtmiştir.

10. Tutanakta, başvurucunun üst araması sonucunda diğerlerinin yanı sıra sırt çantası, bir flash bellek ve cep telefonu bulunduğu belirtilmiştir. Tutanak, başvurucu tarafından imzalanmıştır. Tutanakta bir tercüman ile birlikte üç kolluk görevlisinin de imzaları bulunmaktadır.

11. Kolluk görevlilerince nöbetçi Cumhuriyet savcısı ile telefonla yapılan görüşmede başvurucunun yedi gün süreyle gözaltına alınması, gerekli yasal işlemlerin yapılması amacıyla Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) bilgilendirilmesi ve başvurucunun Şanlıurfa TEM Şube Müdürlüğü görevlilerine teslim edilmesi yönünde talimat alınmıştır.

12. Talimat doğrultusunda Şanlıurfa TEM Şube Müdürlüğüne getirilen başvurucu hakkında PKK/KCK silahlı terör örgütü üyeliği suçundan soruşturma başlatılmıştır.

13. Başvurucunun üzerinde bulunan dijital materyalin incelemesi sonucunda düzenlenen 5/9/2017 tarihli Dijital Veri İnceleme Tutanağı'na göre dijital veriler üzerinde Şanlıurfa 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 29/8/2017 tarihli ve 2017/3289 D. İş sayılı elkoyma, onama ve inceleme kararına istinaden inceleme yapılmıştır. Bu incelemede flash bellek içinde başvurucunun kapalı bir ortamda, A.Ö.nün resminin bulunduğu tablo önünde çekilmiş üç fotoğrafı, cep telefonunda ise A.Ö.nün resmi, Rojova yazılı bir fotoğraf, siyah zemin üzerindeki yıldız içinde YPG ve APO yazılı bir fotoğraf, son olarak örgüt bayrağı önünde çekilmiş, kimliği belirsiz olan bir örgüt üyesinin fotoğrafı tespit edilmiştir.

14. Kolluk görevlilerince düzenlenen 2017/578 sayılı fezlekeye göre başvurucunun kollukta müdafiinin de hazır bulunmasıyla ifadesi alınmıştır. Bu ifadenin 3/9/2017 tarihinde alındığı, kolluk görevlilerince başvurucuya yöneltilen on dokuz soruya başvurucunun verdiği

cevaplardan ibaret olduğu dosya içeriğinden anlaşılmaktadır. Başvurucu kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevaplarda özetle Suriye'de doğduğunu, burada kardeşleriyle yaşadığını, Mağbera isimli bölgede yaklaşık 4 ay süreyle gümrükte evrak bölümüne baktığını,yabancı ülkelerden Suriye'ye gelenlerin ülkelerine geri dönmeleri için gerekli olan evrakı hazırlayarak geçimini sağladığını belirtmiştir. Ayrıca geçimini sağlamak için çalıştığı kurumun YPG güçlerinin kontrolünde olup olmadığı hususunda bir bilgisi olmadığını ancak A.Ö.nün resimlerinin duvarlarda asılı olduğunu zira kendisinin de bu resimlerin önünde çekilmiş fotoğraflarının kollukça el konulan flash bellekte bulunduğunu ifade etmiştir.

15. Başvurucu 8/9/2017 tarihinde Şanlıurfa 3. Sulh Ceza Hâkimliği önündeki sorgusunda özetle kollukta verdiği ifadeyi tekrar ederek Danimarka'da bulunan erkek arkadaşının yanına gitmek için Türkiye'ye geldiğini, terör örgütleriyle herhangi bir bağlantısının bulunmadığını ifade etmiş ve suçlamayı kabul etmemiştir. Şanlıurfa 3. Sulh Ceza Hâkimliği başvurucunun tutuklanmasına aynı tarihte karar vermiştir.

16. Soruşturmanın tamamlanmasının ardından Başsavcılığın 3/1/2018 tarihli iddianamesi ile başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyeliği suçundan kamu davası açılmıştır. İddianamede PKK/KCK terör örgütünün kuruluşu ve bu örgüt bünyesindeki YPG yapılanmasının tarihsel süreci hakkında geniş açıklamalara yer verildikten sonra başvurucunun üzerinden çıkan dijital materyale ve kolluk beyanına dayanılarak terör örgütüne ait birimlerde görev yaptığı, Türkiye'ye örgüt faaliyeti kapsamında yasal olmayan yollardan girdiği iddia edilmiştir.

17. Şanlıurfa 6. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılamada 8/1/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda dosya içindeki 26/8/2017 tarihli tutanakta imzası olan kolluk görevlilerinin tanık sıfatıyla dinlenmelerine ve duruşmanın ilk celsesinin 14/3/2018 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

18. Duruşmanın 14/3/2018 tarihli ilk celsesinde müdafiinin de hazır bulunmasıyla tercüman aracılığı ile başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu; savunmasında özetle Lazkiye'de Arap Dil ve Edebiyatı Bölümünde okuduğunu, emniyette verdiği ilk beyanının ifade alma işlemi kapsamında alındığını dahi bilmediğini, bu beyanı verdikten sonra avukatın gelip imza atarak gittiğini ileri sürmüştür. Tercüman hatası yapılarak kendisinin gümrükte çalıştığı yönündeki ifadenin tutanağa yazıldığını oysa bu yönde bir beyanının olmadığını belirterek suçlamayı reddetmiştir. Başvurucu müdafii ise herhangi bir arama kararı olmadığı hâlde başvurucunun üzerinde arama yapıldığını, böyle bir arama sonucu ele geçirilen delilin hukuka aykırı nitelikte olduğunu, atılı suçu başvurucunun işlediğine dair somut bir veri bulunmadığını belirtmiştir.

19. Mahkeme, dosya kapsamını dikkate alarak tutanak tanıklarının dinlenmesi yönündeki ara kararından vazgeçilmesine ve duruşmanın bir sonraki celsesinin 3/4/2018 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

20. Duruşmanın 3/4/2018 tarihli ikinci celsesinde iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını dosyaya sunmuş, mütaalada başvurucunun 3/9/2017 tarihli kolluk ifadesine ve başvurucudan ele geçirilen dijital verilerde tespit edilen fotoğraflara atıf yaparak atılı suçu işlediğini belirtmiştir.

21. Mahkeme, başvurucunun esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma hazırlayabilmesi için başvurucuya süre verilmesine ve duruşmanın son celsesinin 26/4/2018 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

22. Başvurucu, esas hakkındaki mütalaaya karşı 26/4/2018 tarihli son celsede savunma yapmıştır. Başvurucu müdafiinin de hazır bulunduğu savunmasında özetle Türkçe bilmediği için kendini etkili bir şekilde savunamadığını, nitekim hazırlık aşamasındaki ifadesinin hatalı şekilde kayda geçirildiğini dahi anlayamadığını ve atılı suçlamayı kabul etmediğini ileri sürmüştür.

23. Mahkeme duruşmanın tamamlanmasının ardından hükmü açıklayarak başvurucunun atılı suçtan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiş; gerekçeli kararda Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 21/5/2015 tarihli ve E.2015/3513 K.2015/1456 sayılı kararı ile bu kararı takip eden benzer nitelikteki içtihada atıf yaparak PKK/KCK bünyesindeki YPG yapılanmasının terör örgütü olarak kabul edildiğini belirttikten sonra başvurucunun YPG içinde aktif olarak belli bir süre çalışmasına ve dijital veride tespit edilen fotoğraflara dayanarak örgütün hiyararşik yapısına dâhil olduğu sonucuna ulaştığını, bu suretle atılı suçu işlediğini ifade etmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Mahkememizce yapılan yargılama sonucunda, dosya içerisinde bulunan sanığın savunması, adli raporlar, üst arama tutanağı, dijital veri inceleme tutanağı, sorgu tutanağı, araştırma tutanağı, sanığın daha önce herhangi bir terör eylemine katılıp katılmadığına dair yazı cevabı, tanık beyanı ve dosya içerisinde bulunan tüm bilgi ve belgeler birlikte değerlendirildiğinde, sanık Helin YUSUF'un 03/09/2017 tarihinde müdafi ve tercüman huzurunda alınan ifadesinde, 'yakalandığı 26/08/2017 tarihinden yaklaşık 1-1,5 ay önce Irak Ülkesi üzerinden Türkiye'ye kaçak yollardan geçiş yaptığı, kaçakçı şahısların yardımıyla 1 ay kadar gizlenerek bazı evlerde kaldıkları, sanığın Suriye/Derik'te Mağbera bölgesinde yaklaşık 4 ay gümrük evrak bölümüne baktığı, Türkiye, Irak ve Avrupa'dan akrabalarını ziyarete gelen şahısların kayıtlarını tuttuğu, sanığın çalıştığı kurumların YPG'ye yada rejim güçlerine mi ait olduğunu bilmediği, ancak burada bulunan okullarda PKK/KCK adlı silahlı terör örgütünün elebaşının resimlerinin asılı bulunduğu' şeklinde ifade verdiği, dosya içerisinde bulunan 05/09/2017 tarihli Dijital Veri İnceleme Tutanağında belirtildiği üzere sanıktan ele geçirilen dijital verilerin incelemesinde, PKK/KCK Silahlı Terör Örgütünün sözde lideri terörist başı Abdullah Öcalan'ın resimlerinin altında resim çektirdiği görüntülerin bulunduğu, tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde sanık Helin YUSUF'un Silahlı Terör Örgütü PKK/PYD'nin hiyerarşik yapısı içerisinde yer almak suretiyle 5237 sayılı TCK'nın 314/2 ve 3713 sayılı TMK'nın 5/1. fıkrasında düzenlenen Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçunu işlediği mahkememizce sabit görülmüştür.

Sanık mahkememizde alınan savunmasında üzerine atılı suçu işlemediğini, örgüt üyesi olmadığını, İlçe Jandarma Komutanliğinda vermiş olduğu ifadesini okumadan imzaladığını savunmuş, yine sanık müdafisi de müvekkilinin örgüt üyesi olmadığından bahisle beraatine karar verilmesini talep etmiş, mahkememizce yapılan yargılama sonucunda sanığın Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğünde müdafi huzurunda ve tercüman aracılığıyla alınan ifadesinin içeriği, ifadesinin içeriğini destekler mahiyetteki dijital veri inceleme tutanağındaki fotoğraflar, yakalanma şekli ve dosya içerisinde bulunan tüm bilgi ve belgeler birlikte değerlendirildiğinde sanığın mahkememizdeki savunmasının cezalandırılmaktan kurtulmaya yönelik olduğu dikkate alınarak sanığın savunmasına itibar edilmeyerek sabit olan eyleminden dolayı cezalandırılması yoluna gidilmiştir.

5237 Sayılı TCK'nın 314/2 fıkrasında düzenlenen Terör örgütüne üye olma suçunun oluşabilmesi için failin hiyerarşik yapı içerisinde yer alması ve örgüt ile organik bağın bulunması gerekmektedir. Hiyerarşik yapıya dahil olup olmadığını tespit etmek için failin eylemlerinin ve faaliyetlerinin süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluğuna veya eylemin niteliğine

göre belirlenmesi gerekmektedir. Somut olayımızda sanığın Silahlı Terör Örgütü PKK/KCK'nın Suriyedeki silahlı uzantısı YPG içerisinde aktif olarak belli bir süre çalışması, dijital veri inceleme tutanağındaki fotoğraflar vedosya içerisinde bulunan tüm bilgi ve belgeler birlikte değerlendirildiğinde sanığın PKK/YPG silahlı terör örgütünün hiyerarşisi içerisinde yer aldığı ve suçun unsurları gerçekleştiğinden sanığın 5237 Sayılı TCK'nın 314/2 fıkrasında düzenlenen Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçundan cezalandırılması yoluna gidilmiştir."

24. Başvurucu 10/5/2018 tarihli dilekçeyle diğerlerinin yanı sıra gözaltına alınma sürecinde yeterli hukuki yardım almadığını, nitekim kolluktaki ifadesinin anladığı dilde kendisine okunmadan imzalatıldığını, bu beyanı kovuşturma aşamasında reddettiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca yazılı emir olmadığı hâlde kolluk tarafından üst araması yapıldığını, hukuka aykırı şekilde ifa edilen bu arama sonucu bulunan dijital verilerin delil değeri olmadığını, örgüt üyeliği suçunu işlediğine ve hiyerarşik yapı içinde yer aldığına, iradesinin bu yönde devamlı olduğuna ilişkin herhangi bir somut delil olmadığını ifade ederek istinaf talebinde bulunmuştur.

25. Başvurucunun istinaf başvurusu Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesinin 19/9/2018 tarihli kararıyla esastan reddedilmiştir. Ret kararının gerekçesinde başvurucunun iddia ve itirazları hakkında herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

26. Başvurucu 18/10/2018 tarihli dilekçeyle istinaf başvuru dilekçesindeki iddia ve itirazlarını tekrarlayarak temyiz talebinde bulunmuştur. Başvurucu; temyiz dilekçesinde pasaportundan da anlaşılacağı üzere 24/8/2017 tarihinde Türkiye'ye geldiğini ve 26/8/2017 tarihinde gözaltına alındığını, dolayısıyla Türkiye'de gizlenmediğini, ayrıca gözaltına alındığı sırada yanında bulunan diğer dört kişiyle birlikte aynı prosedürü izleyerek Türkiye'ye giriş yaptığını, söz konusu kişiler hakkında herhangi bir adli işlem yapılmadığı hâlde kendisinin kaçak olarak Türkiye'ye giriş yaptığı yönünde değerlendirme yapıldığını, bu değerlendirmenin de hakkaniyete aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

27. Yargıtay 16. Ceza Dairesi 3/10/2019 tarihinde temyiz isteminin reddi ile hükmün onanmasına karar vermiştir. Onama kararında başvurucunun temyiz dilekçesinde ileri sürdüğü iddia ve itirazları hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

28. Başvurucu 20/2/2020 tarihinde nihai kararı öğrendikten sonra 9/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

29. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Silâhlı örgüt" kenar başlıklı 314. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

..."

30. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Şüpheli veya sanıkla ilgili arama" kenar başlıklı 116. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe varsa; şüphelinin veya sanığın üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir."

31. 5271 sayılı Kanun'un "Arama kararı" kenar başlıklı 119. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) (Değişik : 25/5/2005 – 5353/15 md.) Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri arama yapabilirler. Ancak, konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile yapılabilir. Kolluk amirinin yazılı emri ile yapılan arama sonuçları Cumhuriyet Başsavcılığına derhal bildirilir.

32. 5271 sayılı Kanun'un "Delillerin ortaya konulması ve reddi" kenar başlıklı 206. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Ortaya konulması istenilen bir delil aşağıda yazılı hâllerde redd olunur:

a) Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse.

..."

33. 5271 sayılı Kanun'un "Delilleri takdir yetkisi" kenar başlıklı 217. maddesi şöyledir:

"(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir."

34. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun "Durdurma ve kimlik sorma" kenar başlıklı 4/A maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Polis, kişileri ve araçları;

a) Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,

b) Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,

c) Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,

ç) Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek,

amacıyla durdurabilir.

Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için polisin tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması gerekir. Süreklilik arz edecek, fiilî durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapılamaz.

..."

35. 2559 sayılı Kanun'un "Önleme araması" kenar başlıklı 9. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Polis, tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usûlüne göre verilmiş sulh ceza hâkiminin kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mülkî âmirin vereceği yazılı emirle; kişilerin üstlerini, araçlarını, özel kâğıtlarını ve eşyasını arar; alınması gereken tedbirleri alır, suç delillerini koruma altına alarak 5271 sayılı Ceza

Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemleri yapar.

..."

36. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 29/3/2023 tarihli ve E.2022/10-13, K.2023/191 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

B. Somut Olayda Hukuki Nitelendirme

İstanbul Bayrampaşa İlçe Emniyet Müdürlüğü Güven Timleri Büro Amirliği görevlilerince, suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla 13.10.2013 tarihinde saat 13.15 sıralarında, şehirler arası otobüs terminalinde gerçekleştirilen devriye görevi esnasında, 67-68 numaralı peronun bulunduğu yerde faaliyet gösteren İstanbul Seyahat adlı otobüs firmasının çevresinde tedirgin davranışlar sergileyerek dolaşan ve elinde bir adet poşet bulunan sanığın durumundan şüphelenildiği, görevlilerce takip edilmeye başlanan sanığın kısa bir süre sonra, adı geçen firmaya ait olan ve saat 13.40'da İstanbul'dan Tekirdağ'a hareket etmek üzere peronda bekleyen otobüse binip aracın en arkasına giderek, elindeki poşeti koltukların üzerinde bulunan el bagajı bölümüne yerleştirdiği otobüsün orta kapısının bulunduğu bölüme gelip su aldıktan sonra araçtan indiği yanına yaklaşıp kendisini durduran görevlilerce yapılan kimlik kontrolünden sonra sanık tarafından otobüsün el bagajı bölümüne yerleştirilen poşetin kontrol edilebilmesi amacıyla bulunduğu yerden alındığı, poşetin içi kontrol edildiğinde suç konusu esrarın ele geçirildiği olayda;

Görevli bulunduğu mülki sınırlar içinde gerek edinilen bilgi, ihbar veya şikâyet üzerine gerekse kendiliğinden bir suçla karşılaşan, bu kapsamda olay yerinde kişilerin ve toplumun sağlığına, vücut bütünlüğüne ya da malvarlığına zarar gelmemesi ve suçun delillerinin kaybolmaması veya bozulmaması için gerekli tedbirleri almakla görevli ve yetkili olan kolluk görevlileri, tüm işlemlerini hukuka uygun olarak yapmakla mükelleftirler. Hukuk kuralları içinde hareket edilmemesi durumunda ise yapılan işlemlerin ya da yürütülen faaliyetlerin, kaynağı hukuki olmadığından keyfilik olarak değerlendirilmesi söz konusu olacaktır. Diğer taraftan maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasında araç olarak kullanılan delillerin hukuka uygun olarak elde edilmesi gerekmektedir. Her ne kadar ceza mahkemesi sistemimizde, bir hususun hangi delille ispat olunacağı konusunda sınırlama getirilmemiş ise de maddi gerçek ancak, hukuk kuralları içinde ve hukuka uygun şekilde elde edilen deliller ile araştırılmalıdır. Maddi gerçeğe ulaşma gayesiyle delil elde edilmeye çalışılırken, hukukun ve ceza muhakemesinin temel ilkelerinden ödün verilmesi mümkün değildir.

Sanığa ait olduğu anlaşılan ve içinde suç konusu esrarın ele geçirildiği poşette yapılan arama işleminin, PVSK'nın 4/A maddesi kapsamında gerçekleştirilen ve önleyici nitelikte bir tedbir olan yoklama biçiminde kontrol olarak değerlendirilemeyeceği, aksinin kabulünün keyfi ve ölçüsüz uygulamalara sebebiyet verip temel hak ve özgürlüklerin ihlali sonucu doğuracağı, uyuşturucu maddenin görevlilerce ele geçirilme anına kadar suçüstü hâli söz konusu olmadığı gibi dosya kapsamı itibarıyla derhâl işlem yapılmadığı takdirde işlendiği iddia edilen suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolacağına dair, diğer bir anlatımla gecikmesinde sakınca bulunan bir hâle ilişkin hiçbir bilgi ve belgenin de bulunmadığı, bu bakımdan sanığa ait poşette gerçekleştirilecek arama işlemi için, CMK'nın 116 ve devamı maddeleri uyarınca adli arama kararı veya Cumhuriyet savcısından yazılı emir alınması ya da PVSK'nın 9. maddesi gereğince usulüne uygun olarak alınmış, olay yeri ve tarihini kapsayan bir önleme araması kararının gerekli olduğu, ancak dosya kapsamında bu tür bir

arama kararı ya da yazılı arama emrine rastlanmadığı, suç konusu uyuşturucu maddenin hukuka aykırı olarak elde edilen delil niteliğinde olması durumunda Anayasa'nın 38. maddesinin 6. fıkrası ile CMK'nın 206. maddesinin 2. fıkrasının (a) bendi, 217. maddesinin 2. fıkrası ve 230. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca hükme esas alınamayacağı da dikkate alındığında; sanığa ait poşette arama yapılmasına olanak sağlayan adli arama kararı veya yazılı arama emri ya da olay yeri ve tarihini kapsayan önleme araması kararı bulunup bulunmadığının araştırılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden eksik araştırma ile hüküm kurulmasının isabetsiz olduğu kabul edilmelidir."

37. Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla verdiği 19/12/2012 tarihli ve E.2011/1, K.2012/1 sayılı kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Çağdaş hukuk sistemlerinde, hukuka aykırı delillerin ceza yargılamasında hükme esas alınıp alınamayacağı hususunda iki ayrı görüş bulunmaktadır. Bunlardan birincisine göre, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasındaki kamu yararı ile kişinin hukuka aykırı olarak delil toplanması sırasında ihlal edilen hakkının dengelenmesi, kamu yararının ağır basması hâlinde hukuka aykırı olarak toplanmış olan delillerin hükme esas alınması, aksi hâlde bunların hükme esas alınmaması gerekir. İkinci görüşe göre ise delillerin hukuka aykırı olarak toplanması sırasında kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği, maddi gerçeğin araştırılmasındaki kamu yararının ağırlığı dikkate alınmaksızın elde edilen hukuka aykırı deliller hükme esas alınmamalıdır.

Anayasa’nın 38. maddesinin altıncı fıkrasında, 'Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular delil olarak değerlendirilemez.'; 5271 sayılı Kanun’un 217. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, 'Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir' denilmiştir. Aynı Kanun’un 206. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, ortaya konulması istenilen bir delilin kanuna aykırı olarak elde edilmiş olması hâlinde reddolunacağı; 230. maddesinde (1) numaralı fıkrasında ise mahkûmiyet hükmünün gerekçesinde hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtileceği, bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterileceği kurala bağlanmıştır. Söz konusu kurallar dikkate alındığında, hukukumuzda toplanmaları sırasında kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilip edilmediğine bakılmaksızın hukuka aykırı delillerin ceza yargılamasında kullanılması yasaklanarak ikinci görüşün benimsendiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte doktrinde ve kimi Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararlarında belirtildiği üzere, delillerin toplanması için yapılan işlemlerin geçerliliğini etkilemeyen şekle ilişkin basit usul hatalarının bu kapsamda değerlendirilmemesi gerekir…"

B. Uluslararası Hukuk

38. Ceza davasında hukuka aykırı delillerin kullanılması şikâyeti yönünden hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile ilgili uluslararası hukuk için bkz. Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, §§ 30-34.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

39. Başvurucu; hukuka aykırı şekilde elde edilen dijital verilerin delil olarak kabul edildiğini, kolluk beyanına dayanılarak terör örgütü üyeliği suçundan cezalandırılmasının hakkaniyete aykırı olduğunu, ayrıca yargılamanın sonucunu etkileyecek nitelikteki argümanlarının

karşılanmadığını belirterek hakkaniyete uygun yargılanma ile gerekçeli karar haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Bakanlık görüşünde, başvurucunun iddialarıyla ilgili olarak öncelikle adil yargılanma hakkının bireylere dava sonucunda verilen kararın değil yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verdiği vurgulanmış; Mahkemenin yargılama kapsamında başvurucuya iddianamede yer alan suçlamanın dayanağını oluşturan eylemler ve deliller ile suçlamanın hukuki nitelendirilmesinin anlatıldığı ve kanundan kaynaklanan temel haklarının hatırlatıldığı belirtilmiştir.

41. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

42. Anayasa’nın 36. Maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

43. Anayasa’nın 38. maddesinin altıncı fıkrası şöyledir:

“Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez.”

44. Başvurucunun tüm iddialarının bir bütün olarak adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

45. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

46. Ceza muhakemesinin amacı, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır. Ancak bu amacın gerçekleştirilmesi için yapılan araştırma faaliyetleri sınırsız değildir. Maddi gerçeğin hukuka uygun şekilde ortaya çıkarılması, ceza adaletinin hakkaniyete uygun gerçekleşmesi için gereklidir. Bu bakımdan ceza yargılamasında hukuka uygun yöntemlerle delil elde edilmesi, hukuk devletinin temel ilkelerinden sayılmaktadır. Bu kapsamda Anayasa'nın 38. maddesinin altıncı fıkrasında da kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların delil olarak kabul edilemeyeceği açıkça hükme bağlanmıştır (Orhan Kılıç, § 42).

47. Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca değerlendirme yaptığı birçok kararında kanuni bir temele dayanmadan veya hukuka aykırı şekilde elde edilen delillerin yargılamada kullanılmasıyla ilgili olarak ileri sürülen iddiaları adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelemiştir. Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında bu konuda yapılan değerlendirmelerde Anayasa’nın 38. maddesinin altıncı fıkrası da dikkate alınmaktadır (Orhan Kılıç, § 43).

48. Ancak bireysel başvuruya konu davadaki eylemlerin kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile uyuşmazlığa yargı mercileri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Dolayısıyla somut başvuruyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin rolü, yargı mercilerince yapılan değerlendirmelerin ve varılan sonuçların hukuka uygunluğunu denetlemek değildir. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen yargı mercilerine aittir (Orhan Kılıç, § 44).

49. Bununla birlikte kanuni bir temeli olmadan elde edildiği veya elde ediliş yöntemi bakımından hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılabilen veya yargı mercilerince hukuka aykırı olduğu tespit edilen delillerin yargılamada tek ya da belirleyici delil olarak kullanılmasının hakkaniyete uygun yargılanma hakkı bakımından sorun oluşturabileceği dikkate alınmalıdır. Ceza muhakemesinde delillerin elde ediliş şekli ve mahkûmiyete dayanak alınma düzeyleri, yargılamanın bütününü hakkaniyete aykırı hâle getirebilir (Orhan Kılıç, § 45).

50. Bu yönüyle Anayasa Mahkemesinin görevi, belirli delil unsurlarının hukuka uygun şekilde elde edilip edilmediğini tespit etmek değildir. Anayasa Mahkemesinin görevi, hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılabilen veya yargı mercilerince hukuka aykırı olduğu tespit edilen delillerin yargılamada tek veya belirleyici delil olarak kullanılıp kullanılmadığını ve bu hukuka aykırılığın bir bütün olarak yargılamanın adil olup olmamasına etkisini incelemektir (Yaşar Yılmaz, B. No: 2013/6183, 19/11/2014, § 46).

51. Bu konuda değerlendirme yapılırken delillerin elde edildiği koşulların onların gerçekliği ve güvenilirliği üzerinde şüphe doğurup doğurmadığı da dikkate alınmalıdır (Güllüzar Erman, B. No: 2012/542, 4/11/2014, § 61). Hakkaniyete uygun bir yargılama delillerin gerçekliği ve güvenilirliği konusundaki kuşkuların giderilmesini, delillerin güvenilirliğine ve gerçekliğine etkili şekilde itiraz etme fırsatının tanınmış olmasını zorunlu kılar. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi de delillere yönelik hukuka aykırılık iddialarıyla ilgili olarak başvuruculara delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmasına karşı çıkma fırsatı verilip verilmediğini, bu konuda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gözetilip gözetilmediğini, savunmanın menfaatlerinin korunması için onlara yeterli güvenceler sağlanıp sağlanmadığını incelemektedir (Orhan Kılıç, §§ 47, 48).

52. Kanuni bir temeli olmadan elde edildiği veya elde ediliş yöntemi bakımından hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılabilen veya yargı mercilerince hukuka aykırı olduğu tespit edilen delillerin kabul edilmesinin yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediğinin Anayasa'nın 36. ve 38. maddeleri açısından değerlendirilmesinde -yargılamanın bütünlüğü içinde- somut davanın kendine özgü koşulları dikkate alınmalıdır (Orhan Kılıç, § 51).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

53. Başvurucu, silahlı terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm edilmiştir. Mahkemenin gerekçeli kararına göre başvurucunun 3/9/2017 tarihinde müdafiinin de hazır bulunmasıyla kollukta verdiği beyanı ile kolluk görevlilerince yapılan üst aramasında bulunduğu anlaşılan dijital veri niteliğindeki flash bellek ve cep telefonu içindeki bazı fotoğrafların delil olarak mahkûmiyet hükmüne esas alındığı görülmüştür. Başvurucu, kolluk görevlilerince gerçekleştirilen söz konusu aramanın hukuka aykırı olduğunu, bu nedenle arama sırasında ele geçirilen dijital verilerin delil olarak kabul edilemeyeceğini ileri sürmüştür.

54. Anayasa Mahkemesi yukarıda belirtilen ilkeler (bkz. §§ 46-52) kapsamında öncelikle iddia konusu delilin hukuka aykırı olduğunun ilk bakışta anlaşılıp anlaşılmadığına veya yargı mercilerince hukuka aykırı olduğu yönünde bir tespitin bulunup bulunmadığına bakacaktır. Daha sonra sırasıyla bu delilin hükme esas alınıp alınmadığı, hükme esas alınmışsa tek veya belirleyici nitelikte olup olmadığı, tek veya belirleyici ise bu delilin kullanılmasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini etkileyip etkilemediğine bakarak bir inceleme yapacaktır.

55. Arama ve elkoyma koruma tedbirleri, 5271 sayılı Kanun'un "Arama ve Elkoyma" başlıklı Dördüncü Bölümü'nün 116. ile 134. maddeleri arasında düzenlenmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 116. maddesinde, suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe mevcutsa şüphelinin veya sanığın üstünün aranabileceği ifade edilmiştir. Aynı Kanun'un 119. maddesinde ise hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hâllerde ise kolluk amirinin yazılı emriyle kolluk görevlilerinin arama yapabileceği hükme bağlanmıştır. Ayrıca 2559 sayılı Kanun'un 9. maddesinde kolluk görevlilerinin "tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usûlüne göre verilmiş sulh ceza hâkiminin kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mülkî âmirin vereceği yazılı emirle; kişilerin üstlerini, araçlarını, özel kâğıtlarını ve eşyasını" arayabilecekleri ifade edilmiştir.

56. Öte yandan kolluk görevlilerinin hangi durumlarda bir mahkeme kararı ya da yetkili birimlerce verilen yazılı bir emre dayanmaksızın kişilerin üstünde veya eşyalarında arama yapabileceğine ilişkin kurallar da ilgili mevzuatta açıkça düzenlenmiştir. Bu bağlamda 2559 sayılı Kanun'un 4/A maddesi kapsamında kolluğa, kişileri ve araçları tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması hâlinde durdurma ve yoklama biçiminde kontrol yapma yetkisi tanınmıştır. Bu kapsamda ifa edilen yoklamanın arama kararı veya yazılı emir gerektirmediği ilgili Yargıtay içtihadında da belirtilmiştir (bkz. § 36).

57. Somut olayda 26/8/2017 tarihinde yanındaki dört kişiyle birlikte Viranşehir Otogarı'nda olan başvurucu, otogarda devriye görevini ifa eden kolluk görevlilerince hareketlerinden şüphelenilmesi nedeniyle durdurulmuştur. Başvurucu, kimlik tespiti yapılması için Viranşehir TEM Büro Amirliğine götürülmüş, burada kolluk görevlileri tercüman yardımıyla başvurucu ile bir mülakat yapmış ve bu görüşme neticesinde başvurucunun beyanını tutanak altına almıştır. 26/8/2017 tarihli bu tutanakta yer alan bilgilere göre başvurucu üst aramasına da tabi tutulmuş, aramada bir sırt çantası, flash bellek ve cep telefonu elde edilmiştir. Başvurucunun tabi tutulduğu aramanın yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine aykırı şekilde yapıldığı anlaşılmıştır. Nitekim aramanın ilgili mevzuat uyarınca kolluk görevlilerine tanınan yoklama biçimindeki kontrol kapsamında bir arama olmadığı veya suçüstü üzerine yapılmadığı açıktır. Ayrıca söz konusu arama işleminin tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla alınan bir sulh ceza hâkimliği kararına veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mülki amirin verdiği yazılı bir emire dayanılarak yapıldığına dair somut bir veri dosyada bulunmamaktadır. Ancak bu durum, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılabilen delillere dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

58. Başvurucu 3/9/2017 tarihli kolluk ifadesine dayanılarak örgütün hiyerarşik yapısı içinde yer almak suretiyle silahlı terör örgütü üyeliği suçunu işlediği gerekçesiyle mahkûm edilmiştir. Buna ek olarak üst araması sonucunda kolluk görevlilerince elde edilen dijital materyal içinde yer alan ve duvarlarında Abdullah Öcalan'ın resimlerinin asılı olduğu kapalı

ortamlarda çekilmiş bazı fotoğraflar delil olarak kabul edilmiştir.

59. Başvurucu "mülakat" adı altında 26/8/2017 tarihinde alınan beyanlarının sorulduğu 3/9/2017 tarihli ifadesinde bu beyanları kabul etmeyerek geçimini sağlamak için çalıştığı kurumun YPG güçlerinin kontrolünde olup olmadığını bilmediğini ileri sürmüştür (bkz. § 14). Buna göre, başvurucunun mülakat adı altında yapılan görüşmede verdiği belirtilen beyanlarının yargılama aşamalarındaki ifadeleri ile doğrulanamadığı açıktır. Başvurucunun ceza muhakemesinde yeri olmayan "mülakat" usulüne göre elde edilen beyanlarının yargılama aşamalarındaki ifadeleri ile doğrulanamadığı dikkate alındığında başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyeliği suçundan kurulan hükümde bahsi geçen dijital verilerin tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğu anlaşılmaktadır.

60. Başvurucu, "mülakat" adı altında alınan ve sonraki ifadelerinde büyük ölçüde reddetiği beyanı ile bu beyanı desteklediği Mahkemece kabul edilen şikâyete konu hukuka aykırı arama kapsamındaki delillere dayanılarak mahkûm edilmiştir. Başvurucunun yargılamanın çeşitli aşamalarında delillere karşı ileri sürdüğü itirazlar hakkında mahkemelerce herhangi bir değerlendirme yapılmamış olması ve telafi edici güvencelere de başvurulmaması dikkate alındığında yargılamanın hakkaniyetinin zedelendiği sonucuna ulaşılmıştır.

61. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesi altında güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir.

Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI bir görüşe katılmamışlardır.

VI. GİDERİM

62. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

63. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

64. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın KARŞIOYLARI ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şanlıurfa 6. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/7, K.2018/332) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, hukuka aykırı şekilde elde edilen dijital verilerin delil olarak kabul edildiğini ve terör örgütü üyeliği suçundan cezalandırılmasının hakkaniyete aykırı olduğunu, yargılamanın sonucunu etkileyecek iddialarının karşılanmadığını bu nedenle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Başvurucu Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı olup, Viranşehir Otogarında yanında bulunan dört kişi ile birlikte kolluk görevlilerince durdurulmuş ve kimlik tespiti için TEM Büro Amirliği’ne götürülmüştür. Başvurucu ifadesinde özetle, Irak üzerinden yasal olmayan yollarla Türkiye’ye giriş yaptığını, ismini bilmediği bir evde yaklaşık bir ay kaldığını ve yol izin belgesi isimli belge verildiğini, Suriye’de Haseki İli Maliki’ye İlçesinde YPG kontrolündeki belediyede evrak bölümünde çalıştığını belirtmiştir. Başvurucu üzerindeki dijital materyaller (flash bellek) incelendiğinde, terör örgütünün sözde lideri A.Ö.’ye ait tablo önünde fotoğraflarının olduğu, cep telefonunda ise A.Ö.’nün fotoğrafı, Röjova yazılı bir fotoğraf, siyah zemin üzerindeki yıldız içinde YPG ve APO yazılı bir fotoğraf, sözde örgüt bayrağı önünde kimliği belirsiz olan bir örgüt üyesinin fotoğrafı tespit edilmiştir. Başvurucu, Sulh Ceza Hakimliği’ndeki ifadesinde daha önceki ifadelerini tekrarlayarak, Danimarka’da bulunan erkek arkadaşının yanına gitmek için Türkiye’ye geldiğini, terör örgütleri ile bir bağlantısının bulunmadığını beyan etmiştir. Başsavcılık başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyeliği suçundan kamu davası açmış, yargılama sonucunda başvurucuya 6 yıl 3 ay hapis cezası verilmiş, başvurucunun istinaf talebi de esastan reddedilmiştir. Başvurucunun temyiz istemi, Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından reddedilmiş ve hüküm onanmıştır.

Arama ve el koyma koruma tedbirleri, 5271 sayılı Kanun'un "Arama ve El koyma" başlıklı Dördüncü Bölümü'nün 116. ila 134. maddeleri arasında düzenlenmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 116. maddesinde, suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe mevcutsa şüphelinin veya sanığın üstünün aranabileceği ifade edilmiştir. Aynı Kanun'un 119. maddesinde ise hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hâllerde ise kolluk amirinin yazılı emriyle kolluk görevlilerinin arama yapabileceği hükme bağlanmıştır. Ayrıca 2559 sayılı Kanun'un 9. maddesinde kolluk görevlilerinin, "tehlikenin veya suç islenmesinin önlenmesi amacıyla usulüne göre verilmiş sulh ceza hâkiminin kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakanca bulunan hâllerde mülki âmirin vereceği yazılı emirle; kişilerin

üstlerini, araçlarının, özel kağıtları ve eşyasını" arayabilecekleri ifade edilmiştir. Yine 2559 sayılı Kanun'un 4/A maddesinde kolluğa, kişileri ve araçları tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması hâlinde durdurma ve yoklama biçiminde kontrol yapma yetkisi tanınmıştır. Bu kapsamda ifa edilen yoklamanın arama kararı veya yazılı emir gerektirmediği ilgili Yargıtay içtihatlarında kabul edilmiştir.

Somut olayda başvurucu, yanındaki dört kişiyle birlikte Viranşehir Otogarında devriye görevini ifa eden kolluk görevlilerince hareketlerinden şüphelenilmesi nedeniyle durdurulmuş ve kimlik tespiti yapılması için Emniyet Müdürlüğü'ne götürülmüştür. Yukarıda belirtildiği üzere kolluk kuvvetlerinin şüphelendiği kişileri durdurma ve yoklama yetkisi mevcut olup, başvurucu hakkında yapılan muamelenin Kanuna aykırı olduğu söylenemez. Başvurucu 3/9/2017 tarihli kolluk ifadesine dayanılarak örgütün hiyerarşik yapısı içinde yer almak suretiyle silahlı terör örgütü üyeliği suçunu islediği gerekçesiyle mahkûm edilmiştir. Buna ek olarak mahkemece üst araması sonucunda kolluk görevlilerince elde edilen dijital materyal içinde yer alan ve duvarlarında terör örgütünün sözde lideri A.Ö.'nün resimlerinin asılı olduğu kapalı ortamlarda çekilmiş bazı fotoğraflar delil olarak kabul edilmiştir. Mahkeme, A.Ö.'nün resimlerinin bulunduğu, kapalı ortamlarda çekilmiş fotoğrafların söz konusu ifadenin içeriğini destekler nitelikte olduğunu gerekçeli kararında belirtmiştir.

Buna göre Mahkeme, başvurucunun müdafi yardımı ve tercüman aracılığı ile alınan ifadesinin arama sonucu elde edilen dijital nitelikteki delille doğrulandığını kabul ederek, başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyeliği suçundan hüküm kurmuş, bahsi geçen dijital verileri tek delil olarak değerlendirmediği gibi belirleyici delil olarak da kabul etmemiştir. Somut olayda silahların eşitliği ve çekişmeli yargılama ilkeleri kapsamında başvurucuya kendini savunma, delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme olanaklarının sağlanmadığına ilişkin bir bulgu da mevcut değildir. Bu nedenlerle başvurucunun hakkaniyete aykırı yargılanma başta olmak üzere adil yargılanma hakkının güvencelerinden yoksun bırakıldığının kabulü mümkün değildir.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme somut olay bağlamında başvurucunun ifadelerini ve başvurucu üzerinde le geçirilen delilleri değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Somut olayda başvurucunun YPG bölgesinde bir kurumda çalıştığı, Türkiye'ye yasal olmayan yollardan girdiği, yurt dışında yaşayan erkek arkadaşının yanına gitmek istediği şeklindeki beyanları ve yanındaki flash bellekte A.Ö.'nün resmi ile çektirdiği fotoğraflar nazara alındığında, yerel mahkemenin gerekçeli kararında hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Ömer ÇINAR Üye Metin KIRATLI

MÜMTAZER TÜRKÖNE (2)

B. No: 2020/15366 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/15366

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MÜMTAZER TÜRKÖNE BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/15366)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : Mümtazer TÜRKÖNE

Vekili : Av. Dilara YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahpus hakkında disiplin cezası verilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütü üyesi olma suçu kapsamında tutuklanarak Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) konulmuştur.

3. Başvurucunun kızı ile haftalık telefon görüşmesi yaptığı sırada görüşmeye üçüncü bir kişinin dâhil olduğu Ceza İnfaz Kurumu görevlilerince tespit edilmiş ve başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Soruşturma neticesinde, kurumda korku, kaygı ve panik oluşturacak davranışta bulunduğu gerekçesiyle başvurucu hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendi gereğince bir ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası verilmiştir. 2/12/2019 tarihinde verilen kararın gerekçesinde, başvurucunun telekonferans yöntemiyle görüşme yapmasının kurumda kaygı ve panik uyandıracak nitelikte olduğu ifade edilmiştir.

4. Başvurucu; İnfaz Hâkimliğine itirazda bulunmuştur. Dilekçede; kızıyla görüştüğü esnada avukatına bir dava dosyası hakkında bilgi vermek istediğini, bu sebeple kızının avukatını arayarak görüşmelerini sağladığını, telefon görüşmesinin kurumda korku ya da paniğe yol açmasının mümkün olmadığını belirterek disiplin cezasının iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

5. İnfaz Hâkimliği 28/1/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Gerekçede; dosyada mevcut konuşma dökümlerinden anlaşıldığı üzere başvurucunun telefon görüşmesine avukatını dâhil etme konusunda aktif rol aldığı, bu davranışın Ceza İnfaz Kurumunun idaresi üzerinde kaygı oluşturduğu belirtilerek başvurucu hakkında verilen disiplin cezasında usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

6. Başvurucu, anılan karara itiraz etmiş, Ağır Ceza Mahkemesi 26/3/2020 tarihinde itirazı reddetmiştir. Kesin olarak verilen kararın gerekçesinde; 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan mülga Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 88. maddesine aykırılık oluştuğu, izin verilen kişiden farklı bir kişiyle telefon görüşmesi yapılmasının yasal düzenlemelere aykırı olduğu ve hakkın kötüye kullanılması anlamına geldiği belirtilmiştir. Kararda ayrıca, bu durumun örgütsel iletişim sağlanmasına yol açabileceği gibi kaygıya neden olacağı belirtilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 17/4/2020 tarihinde öğrendikten sonra 14/5/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; idarenin kontrol ve denetiminde olan telefon görüşmesinin korku veya kaygıya neden olmayacağını, avukatı ile görüşmesinin kısıtlanamayacağını ve söz konusu cezanın kanuni dayanağının bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca disiplin cezası nedeniyle şartla salıverme süresinin uzatıldığını ifade ederek savunma hakkının, haberleşme hürriyetinin, kanunilik ilkesi ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Bakanlık görüşünde; başvurucunun ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma, temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmediği dolayısıyla söz konusu hak ihlali iddialarının ne şekilde ortaya çıktığına dair maddi ve hukuki dayanakları ortaya koyamadığı belirtilmiştir. Görüşte ayrıca konuya ilişkin mevzuata ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verilerek başvurucu hakkındaki disiplin cezasının hukuka uygun olduğu bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevabında bireysel başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

11. Başvuru aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Mahpus başvurucunun dış dünya ile irtibatını sağlayan iletişim araçları arasında yer alan ziyaretçi kabul hakkının kullanılmasını belirli süre yasaklayan disiplin cezası, aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturmaktadır. Disiplin cezasının yargısal denetimini yapan ağır ceza mahkemesince verilen kararda, haftalık telefon görüşmesi esnasında

üçüncü kişinin görüşmeye dâhil olmasının mülga İnfaz Tüzüğü'nün 88. maddesine aykırı olduğu vurgulanmıştır. Söz konusu düzenleme gereğince başvuruya konu olan eylemin usule uygun olmayan bir yöntem olarak nitelendirilmesi yorum yoluyla mümkün olmakla birlikte bir eylemin usule aykırı olması ile disiplin suçu olarak nitelendirilmesi birbirinden farklı hukuki değerlendirmeleri gerektirmektedir. İsnat edilen bir eylemin disiplin suçu olarak kabul edilebilmesi ancak açıkça bir disiplin suçu olarak düzenlemesi hâlinde mümkündür (Mustafa Ceyhan, B. No: 2020/13362, 19/10/2023, §31).

14. Anayasa Mahkemesi Mustafa Ceyhan başvurusunda; mahpusun eşiyle telefon görüşmesi yaptığı sırada üçüncü kişinin görüşmeye dâhil olması nedeniyle uygulanan disiplin cezasını kanunilik koşulu yönünden incelemiştir. Mahkeme, söz konusu disiplin cezasının 5275 sayılı Kanun'un 43. maddesinde düzenlendiğini, anılan maddede kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunma şeklindeki eylemin, ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezasını gerektiren eylemler arasında sayıldığını ifade etmiştir. Buradan hareketle mahpusun görüşme hakkı olmayan kişilerle telefonda görüşmesi hâlinde, bu görüşmenin kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunma eylemi kapsamında kaldığı hususunun ilgili idare ve yargı makamlarınca ortaya konulması gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla başvuruya konu olan koşulların gerçekleştiği tarihte mahpusların görüşme hakkı olmayan kişilerle telefonda görüşmesinin açıkça disiplin suçu olarak düzenlenmediği, bir başka deyişle müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır (bkz. Mustafa Ceyhan, §§ 32-34). Nitekim bireysel başvuru yapıldıktan sonraki süreçte 5275 sayılı Kanun'un 42. maddesinde 14/4/2020 tarihinde yapılan değişiklikle, kurum idaresine bildirilen telefon numarası aracılığıyla ya da teknik müdahale ile başka bir hatta yönlendirme yapmak suretiyle görüşme hakkı olmayan kişilerle görüşme eylemi disiplin suçu olarak düzenlenmiş ve yaptırıma bağlanmıştır.

15. Somut olayda da başvurucunun kızı ile haftalık telefon görüşmesi yaptığı sırada görüşmeye avukatının dâhil olması nedeniyle kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunma eylemini gerçekleştirdiği belirtilerek genişletici ve öngörülemez bir yorumla disiplin cezası verildiği görülmüştür. Bununla birlikte idare ve yargı mercilerinin kararlarında üçüncü kişi ile telefonda konuşma olgusuna dair ilgili ve yeterli bir gerekçeye yer verilmediği anlaşıldığından yukarıda belirtilen karardaki tespitlerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca başvuruya konu müdahalenin kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

17. Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvurucunun tahliye edildiği anlaşıldığından tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

20. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi

tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Silivri 1. İnfaz Hâkimliği (E.2020/714, K.2020/795), Silivri 1. Ağır Ceza Mahkemesi (2020/882 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULSELAM ASLAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/17802 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/17802

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULSELAM ASLAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/17802)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportörler : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucular : 1. Abdulselam ASLAN 2. Cemal ASLAN 3. Halil ASLAN

Başvurucular Vekili : Av. Mahmut KAÇAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yakalama ve gözaltı sırasında kötü muamele ve olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/6/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Gevaş İlçe Emniyet Amirliğine (Emniyet Amirliği) 9/6/2017 tarihinde PKK silahlı terör örgütünce roketle bir saldırıda bulunulmuş, saldırının faillerinin yakalanması için yapılan

arama neticesinde plaka numarasından tespit edilen araçta bulunan başvurucular Abdulselam Aslan, Cemal Aslan ve Halil Aslan yakalanarak gözaltına alınmıştır.

6. Başvuruculara göre başvuruya konu olay şöyle meydana gelmiştir:

i. Akraba olup Van'da ikamet eden başvurucular 9/6/2017 tarihinde mantar toplamak için Gevaş'ta bulunan Artos Dağı'na gitmek üzere saat 05.00 sıralarında araçla Van il merkezinden Gevaş istikametine doğru yola çıkmıştır. Gevaş'ta başvurucu Halil Aslan'ın kayınbiraderi Nj.B.yi de yanlarına alan başvurucular, mantar toplamak üzere dağa çıkmıştır.

ii. Başvurucular, Artos Dağı'nın arka kısmındaki yaylada mantar topladıktan sonra saat 12.00 sıralarında geri dönmek için yola çıkmış ancak dere yatağında araçla ilerledikleri sırada iki silahlı terör örgütü üyesi tarafından önleri kesilmiştir. Başvurucular, bu kişilerce araçtan indirilmiş; dere yatağı boyunca 500 metre yürütülmüş; kimlikleri ve cep telefonlarına el konulduktan sonra bir mağaraya götürülmüştür. Başlarına silahlı nöbetçi konulan başvurucular mağarada dokuz saat boyunca tutulmuştur. Havanın kararması üzerine mağaradan çıkarılan başvurucular "Bu yolu takip edin yolda arabanızı bulursunuz." denilerek serbest bırakılmıştır.

iii. Başvuruculara mağarada tutuldukları sırada silahlı terör örgütü üyeleri başvuruculara olay günü içinde bulundukları aracı kullanarak Emniyet Amirliğine roketli saldırı düzenlemiştir. Araçlarının saldırıda kullanıldığını bilmeyen başvurucular Gevaş'a doğru yola çıkmış, burada Nj.B.yi araçtan indirdikten sonra alıkonulmaları nedeniyle silahlı terör örgütü üyelerini şikâyet etmek üzere Emniyet Amirliğine doğru gitmekteyken yolda polis ekiplerince durdurulmuştur.

iv. Kolluk görevlileri tarafından araçtan indirilen başvurucular yarım saat boyunca silah dipçiği, cop kullanılarak, tekmelenerek ve yumruklanarak şiddet görmüştür. Kolluk görevlilerinin fiziki şiddeti neticesinde başvuruculara vücutlarının çeşitli yerlerinde kemik kırığı (kaburga ve burun), şişlik, morarma, kulak zarında yırtılma ve kesilmeye bağlı kanama meydana gelmiştir. Başvurucular, olay sırasında kolluk görevlilerinin hakaretlerine de maruz kalmıştır. Baygın hâlde Emniyet Amirliğine götürülen başvurucular, burada da kolluk görevlilerinin şiddetine uğramış; yerde yatar vaziyette, yüzü kanlı fotoğrafları basına yansıtılarak terörist oldukları ilan edilmiştir.

v. Kolluk kuvvetlerinin şiddet eylemleri yakalama anından sonra ekip aracında, doktor raporlarının alınması için götürüldükleri hastanede, parmak izlerinin alınarak fotoğraflarının çekilmesi için götürüldükleri birimde de devam etmiştir.

7. Kolluk görevlilerince 10/6/2017 tarihinde düzenlenen Olay, Yakalama, Üst Arama, Araç Arama ve Muhafaza Altına Alma Tutanağı'na göre olaylar şöyle gelişmiştir:

i. 9/6/2017 tarihinde saat 19.31 sıralarında iki patlama sesinin ardından Emniyet Amirliği binasının sol yan aşağı kısmı dış duvarına bir roketin isabet ettiği görülmüş ve terör saldırısı olduğu anlaşılması üzerine anında uzun namlulu silahlarla karşılık verilmiştir. Kolluk görevlilerinin MOBESE ve güvenlik kamerası görüntüleri ile PTS kayıtları üzerinde yaptığı inceleme sonunda 9/6/2017 tarihinde saat 19.31 sıralarında Emniyet Amirliği önü sol karşı tali yoldan Cumhuriyet Caddesi üzerine geldiği tespit edilen, trafikte C.E. adına tescilli olan 56 ... plakalı, siyah renkli, Ford Connect marka araçtan iki erkek şahsın indiği, ardından iki roketin kamera açısından göründüğü andan itibaren iki erkek şahıs tarafından Emniyet Amirliği binasına doğru ateşlendiği, roketlerden birinin Emniyet Amirliği binası bahçesinden yukarı doğru isabet almadan ilerleyerek infilak ettiği, diğerinin de bina duvarına isabet

ettiği, ardından saldırıda kullanılan aracın Cumhuriyet Caddesi üzerinden ceza infaz kurumu istikametine doğru seyrettiği ve kamera açısından çıktığı anlaşılmıştır.

ii. İlçenin giriş ve çıkışları kapatılmış, aracın Artos Dağı eteklerine kaçma ihtimali değerlendirilmiştir. Özel Harekât unsurları Ejder diye tabir edilen zırhlı araçla, Emniyet Amirliği personeli de Panzer ve 66-65 kod No.lu S. marka zırhlı araçla bölgeye sevk edilmiş; 66-65 kod No.lu zırhlı ekip arama tarama faaliyeti yaptığı esnada uzaktan iki erkek şahsın yaya vaziyette Artos Dağı'na doğru ilerlediğini görmüştür. Bir erkek şahsın elinde roketatar olduğunun görülmesi üzerine 66-65 kod No.lu ekipte bulunan personel şahıslara durmaları yönünde sözlü ikazda bulunmuş, şahısların ilerlemeye devam etmesi üzerine havaya uyarı ateşi açmıştır. Her iki teröristin buna silahla karşılık vermesi üzerine sıcak silahlı temas sağlanmış fakat iki teröristin de gece karanlığı ve arazi yapısından faydalanarak kaçması nedeniyle sıcak temas sağlanan bölge yaya vaziyette kontrol edilmiş ancak şahıslara rastlanmamıştır. Aynı bölgede arama tarama faaliyetlerine tekrar başlanmış, yapılan kontrollerde olayı gerçekleştirdiği tespit edilen araç seyir hâlindeyken gerekli tedbirler alındıktan sonra durdurulmuş, bomba ihtimaline karşı araca yaklaşılmadan araç içinde bulunan üç erkek şahsa aşağı inmeleri yönünde sözlü ikazda bulunulmuştur. Sözlü ikazlara uymamaları ve yakalama işlemine aktif olarak direnmeleri üzerine şahıslar orantılı güç kullanılarak kontrol altına alınmış ve şahıslara yasal hakları okunmuştur. Şahısların sözlü beyanlarına göre araçtan inmelerinden önce aracın şoför kısmında başvurucu Abdulselam Aslan, sağ ön koltuğunda başvurucu Cemal Aslan, arka koltuğunda başvurucu Halil Aslan oturmaktadır.

iii. Telsiz yardımıyla takviye kuvvet istenmesi üzerine Özel Harekât unsurları ve Emniyet Amirliği personeli olay yerine intikal etmiştir. Gelen takviye ekipler ile birlikte şahısların üst aramaları yapılmış ve şahıslar Polis Merkezi Amirliğine götürülmüştür. İlk yakalama anında 56 ... plakalı araçtan kablo sarktığının görülmesi üzerine bomba olma ihtimaline karşı araç olay yerinde bomba imha uzmanları tarafından incelenmiş ancak herhangi bir patlayıcı ve parlayıcı maddeye rastlanmamış, sonrasında detaylı inceleme için Emniyet Amirliği önüne götürülmüştür.

8. Gevaş Cumhuriyet Başsavcılığının Emniyet Amirliğine yapılan saldırıya ilişkin olarak başlattığı soruşturma kapsamında silahlı terör örgütü üyeliği suçu isnadıyla olay günü 9/6/2017 tarihinde gözaltına alınan başvurucular 14/6/2017 tarihinde adli kontrol kararı verilerek serbest bırakılmıştır.

9. Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı (TBMM Komisyonu) tarafından 13/6/2017 tarihinde Van Cumhuriyet Başsavcılığına saldırının faili üç kişinin yakalanması ile ilgili olarak basına yansıyan kötü muamele iddiaları sebebiyle suç duyurusunda bulunulmuştur.

10. Başvurucular 21/6/2017 tarihinde Gevaş Cumhuriyet Başsavcılığına kolluk görevlileri hakkında soruşturma başlatılması ve kolluk görevlilerinin cezalandırılmaları talebiyle şikâyette bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde başvurucular olay günü kolluk görevlilerinin şiddetine maruz bırakıldıklarını, Emniyet Amirliğinde ve hastaneye götürüldükleri araçta sözlü ve fiziksel şiddetin devam ettiğini ileri sürmüştür. Başvuruculara şikâyeti üzerine ceza soruşturması başlatılmıştır.

11. TBMM Komisyonunun suç duyurusu üzerine Van Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturmada 29/6/2017 tarihinde Gevaş Cumhuriyet Başsavcılığının yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı verilmiş, Gevaş Cumhuriyet Başsavcılığınca

(Başsavcılık) her iki soruşturmanın birleştirilmesine karar verilmiştir.

12. Başvurucu Abdulselam Aslan hakkında düzenlenen adli muayene raporları ve tıbbi belgelerin içerikleriyle ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir:

i. Gevaş Devlet Hastanesinin 10/6/2017 tarihli geçici hekim raporunda şahsın mevcut şartlarda yapılan haricî muayenesinde sağ omuzda ekimotik alan, burun üst kısmında yüzeysel sıyrık, bel ve uyluk bölgelerinde hassasiyet, sağ dirsekte yüzeysel sıyrık, sağ ön kolda yüzeysel sıyrık bulunduğu, hayati tehlike olmadığı ifade edilmiştir.

ii. Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 10/6/2017 tarihli raporunda sağ omuzda ekimoz, burun sırtında abrazyon, bel ve uylukta hassasiyet, sağ dirsekte yüzeysel sıyrık bulunduğu, hayati tehlike olmadığı, basit tıbbi müdahale ile giderilebileceği, aynı Hastanenin 10/6/2017, 11/6/2017, 12/6/2017 ve 13/6/2017 tarihli raporlarında giriş raporu haricinde yeni gelişen herhangi darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtilmiştir.

iii. Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 14/6/2017 tarihli gözaltı çıkış raporunda her iki orbitalde ekimoz, sağ dirsekte krust (kabuk), burunda krust, sol dizde krust bulunduğu açıklanmıştır.

iv. Van Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Adli Tıp Polikliniğinden aldırılan 22/6/2017 tarihli kati raporda başvurucunun güvenlik görevlileri tarafından gözaltına alınması sırasında fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade ettiği, her iki göz altında mor menekşe renkli ekimoz, burun sağ 1/3 orta bölümde 1x0,5 cm kurutlu abrazyon ile burunda şişlik ve ödem bulunduğu, başvurucunun nefes alırken zorlandığını ifade ettiği, sağ ön kol 1/3 proksimal arka kesimde 5x1 cm abrazyon bulunduğu, sol dirsek üzerinde 0,5x0,5 cm abrazyon, sağ toraks bölgesinde nefes almakla batma, sağ omuzda 6x3 cm düzensiz şekilli abrazyon, sol uyluk 1/3 distalde arka kesimde laterale doğru 10x1 cm abrazyon, sol uyluk 1/3 distal orta bileşke civarında lateralde 1 cm çapında ekimoz, sol kruris 1/3 proksimal orta bileşke yerinde 3x2 cm abrazyon, sağ kruris 1/3 proksimal orta bileşke yerinde 3x2 cm abrazyon, sağ kruris 1/3 proksimal ön tarafta 1x2 cm abrazyon, sağ kruris 1/3 orta kesim ön tarafta 0,3x0,3 cm iki abrazyon, sol kruris 1/3 orta kısım ön tarafta 0,3x0,3 cm'lik iki abrazyon bulunduğu, başvurucunun yaralanmasının kişinin vücuduna acı verecek nitelikte olduğu, basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif derecede olduğu belirtilmiştir.

13. Başvurucu Cemal Aslan hakkında düzenlenen hekim raporları ve tıbbi belgelerin içeriği şöyledir:

i. Gevaş Devlet Hastanesinin 10/6/2017 tarihli geçici raporunda başvurucunun haricî muayenesinde her iki omuzda ekimotik alan, sol zigomatik bölgede ve preovriküler bölgede açık yara, sağ diz lateral ve ön kısımda yüzeysel sıyrık, sol diz ön ve lateral kısımda yüzeysel sıyrık, sol humerus başında ekimotik alan görüldüğü, hayati tehlikenin bulunmadığı açıklanmıştır.

ii. Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 10/6/2017 tarihli raporunda omuzlarda ekimotik alan, sol zigovatik bölgede (yanağın belirginliğini oluşturan önemli bir yüz kemiği) ve sağ periavrikal bölgede açık yara, sağ diz lateral ve ön kısımda abrazyon, sol diz ön ve lateralde abrazyon, sol humerus başında ekimotik alan bulunduğu, hayati tehlikenin olmadığı, basit tıbbi müdahale ile giderilebileceği, aynı Hastanenin 10/6/2017, 11/6/2017, 12/6/2017 ve 13/6/2017 tarihli raporlarında giriş raporu haricinde yeni gelişen herhangi darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtilmiştir.

iii. Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 14/6/2017 tarihli gözaltı çıkış raporunda her iki göz çevresinde ekimoz, sağ dirsek, sağ diz ve sol diz kapağında krustlar bulunduğu ifade edilmiştir.

iv. Van Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Adli Tıp Polikliniğinden aldırılan 19/6/2017 tarihli kati raporda başvurucunun 10/6/2017 günü fiziksel şiddete maruz kaldığını, hastanede kendisine sol kulak zarının delindiğini söylediklerini ve sol göğüs bölgesinde ağrı şikâyeti olduğunu ifade ettiği, muayenesinde her iki gözünün altında mor menekşe renkli ekimoz alanı, sol zigomatik bölgede 5x2 cm yüzeysel sıyrık, burun kökünde ve burun sağ yanında 1x1 cm yüzeysel sıyrık gözlendiği, sağ omuzda düzensiz şekilli 17x23 cm boyutlarında ekimoz, sol omuz üst kesiminde 5x3 cm ekimoz, sol omuz ön kesiminde 2x1 cm yüzeysel sıyrık, sağ zigomatik bölgede 5x2 cm yüzeysel sıyrık, sağ omuz ön tarafta 4x3 cm yüzeysel sıyrık, sol uyluk 1/3 distal orta bileşkede arkada 2 cm yüzeysel sıyrık, sağ dizde 2 cm'lik iki, 2x1 cm'lik yüzeysel bir sıyrık, sağ kruris 1/3 proksimalde 4x2 cm yüzeysel sıyrık, sağ kruris ön yüzde 1x1 cm, 2x1 cm, 0,5x0,5 cm, 0,3x0,3 cm'lik dört yüzeysel sıyrık, sol diz orta 1/3'te 3x1 cm, 1x1 cm'lik iki yüzeysel sıyrık, sol diz 1/3 proksimal ön kesiminde 1x1 cm yüzeysel sıyrık, sol diz 1/3 orta bölüm lateralde 1 cm yüzeysel sıyrık izlendiği, istenen bilgisayarlı tomografi raporunda intrakranial kanama ödem saptanmadığı, sağ nazal bölgede hafif minimal deplase kırık izlendiği, 10/6/2017 tarihinde fiziksel şiddete uğradıktan sonra kulak zarının delinmesi nedeniyle işitme kaybı oluştuğunu söyleyen başvurucunun yapılan fiziki muayenesinde her iki dış kulak yolunda kulak zarının olağan olup yapılan odyo testi bulgularının normal değerlendirildiği, başvurucunun yaralanmasının vücuduna acı verecek nitelikte olduğu, basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif olmadığı, kırıkların yaşam fonksiyonları üzerine etkisinin hafif (1), orta (2, 3), ağır (4, 5, 6) olarak sınıflandırıldığında burun kemiğindeki minimal deplase kırığın hayat fonksiyonlari üzerine etkisinin 1 (hafif) olduğu belirtilmiştir.

14. Başvurucu Halil Aslan hakkında düzenlenen hekim raporları ve tıbbi belgeler şöyledir:

i. Gevaş Devlet Hastanesinin 10/6/2017 tarihli geçici raporunda başvurucunun mevcut şartlarda haricî muayenesinde sağ skapulada yüzeysel sıyrık, sol göz altında ekimotik alan, sol frontal bölgede şişlik, sağ diz kapağında ekimotik alanlar saptandığı, hayati tehlikesi bulunmadığı belirtilmiştir.

ii. Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 10/6/2017 tarihli raporunda sağ skapulada abrazyon, sol göz altında ekimoz, sol frontalde şişlik, sağ diz kapağında ekimoz bulunduğu, yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebileceği, başvurucunun muayenesinde hayatını tehdit edecek bulguya rastlanmadığı, aynı Hastanenin 10/6/2017, 11/6/2017, 12/6/2017 ve 13/6/2017 tarihli raporlarında giriş raporu haricinde yeni gelişen herhangi darp ve cebir izine rastlanmadığı açıklanmıştır.

iii. Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 14/6/2017 tarihli gözaltı çıkış raporunda sol orbita alt kapağında ekimoz bulunduğu ifade edilmiştir.

iv. Van Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Adli Tıp Polikliniğinden aldırılan 22/6/2017 tarihli kati raporda başvurucunun güvenlik görevlileri tarafından gözaltına alınması sırasında fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade ettiği, sol göz altında mor menekşe renkli ekimoz, kafada saçlı deride parietooksipitalde solda 1x0,5 cm, sağ temporoparietal bileşkede 0,5x0,5 cm kurutlu yara tespit edildiği, sağ göğsüne tekme ile vurulduğunu ifade eden başvurucunun nefes alırken batma şikâyeti olduğu, her iki

dirsekte sağda 2x2 cm ve 1x1 cm olmak üzere iki, solda 1x1 cm bir kurutlu yara bulunduğu, sağ diz üzerinde 1x2 cm, 0,5x0,5 cm, 0,3x0,3 cm, 0,3x0,2 cm, 0,5x1 cm ve 1x0,5 cm'lik altı abrazyon alanı, sol dizde 1x1 cm, 1x2 cm ve 1x1 cm'lik üç abrazyon bulunduğu, başvurucunun yaralanmasının vücuduna acı verecek nitelikte olup basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif olduğu belirtilmiştir.

15. Başsavcılık 30/6/2017 tarihinde Emniyet Amirliğine yazı yazarak olay gününe ait nezarethane güvenlik kamerası görüntülerini, yakalama anını gösterir zırhlı araç güvenlik kamerası görüntülerini, olay günü görevli olan personelin isim listesi ile personelin teşhise elverişli fotoğraflarını, Olay Tutanağı'nı, nezarethane giriş ve çıkış kayıtlarını, raporları ve MOBESE kamera kayıtlarını istemiştir.

16. Nezarethane güvenlik kamerası ve MOBESE kayıtları inceleme yapılmak üzere Van Jandarma Bölge Kriminal Laboratuvarına gönderilmiştir. Yine aynı kayıtlar üzerinde inceleme yapmak üzere Van Adliyesinde Bilgi İşlem Müdürlüğü nezdinde çalışan M.F.E. görüntü bilirkişisi olarak görevlendirilmiştir.

17. Başsavcılık tarafından dosyaya getirtilen raporlardan MOBESE kamerasının görüntü çözünürlüğünün düşük olduğu, şahısların kameraya çok uzak olduğu ve ortam aydınlatmasının yetersiz olduğu, Emniyet Amirliği olduğu anlaşılan binanın dış kısmını gösteren kayıtlarda ortam aydınlatmasının yetersiz olduğu ve şahısların kameraya çok uzak olduğu, görüntüye giren şahısların yüzlerinin net olarak görülemediği, nezarethaneye ait kayıtların tamamen karanlık olduğu, sadece telefon ışıklarının göründüğü ve ortamdaki konuşma seslerinin duyulduğu anlaşılmıştır.

18. Van Jandarma Bölge Kriminal Laboratuvarının 1/8/2017 tarihli raporunda yüz detayını elde etmenin teknik olarak mümkün olmaması nedeniyle fotoğraflardaki şahıslarla görüntülerdeki kişilerin aynı olup olmadığı konusunda bir kanaate varılamadığı belirtilmiştir.

19. Görüntü kayıtlarının incelenmesi neticesinde görüntü bilirkişisi tarafından hazırlanan 11/8/2017 tarihli raporda; kamera görüntülerinin çözümlenmesinde 1 numaralı şahsın kollarını havaya kaldırarak yürüdüğü, 2 ve 3 numaralı şahısların yerde uzanır vaziyette olup güvenlik görevlilerinin üzerlerine oturduğu, başka bir güvenlik görevlisinin 1 numaralı şahsı tekme atarak yere düşürdüğü, yerde tekme ve yumruk attığı, 2 ve 3 numaralı şahısların ise yerde uzanır vaziyette ve güvenlik görevlilerinin üzerlerine oturmuş şekilde göründüğü, yerde uzanır vaziyette olan 2 numaralı şahsa üzerindeki güvenlik görevlisinin yumruk attığı, şahsın yanında duran güvenlik görevlisinin ise ayağı ile vurup üzerine bastığı, yerde uzanır vaziyetteki 3 numaralı şahsın yanına gelen başka bir güvenlik görevlisinin 3 numaralı şahsa tekme attığı, üzerindeki güvenlik görevlisinin ise yumruk attığı, bu sırada yanına gelen başka bir görevlinin de 2 numaralı şahsa tekme attığı, 2 numaralı şahsa tekme ve yumruk atıldığı ve bu sırada 3 numaralı şahsın yerde uzanır vaziyette üzerinde güvenlik görevlisi olduğunun görüntülendiği tespit edilmiştir.

20. Başsavcılık 12/7/2017 tarihinde başvuruculara soruşturma dosyasında yer alan emniyet görevlilerinin isimsiz, üç sayfadan ibaret, numaralandırılmış fotoğraflarını göstererek teşhis işlemi yaptırmıştır. Başvurucu Abdulselam Aslan kendisini darbettiğini ileri sürdüğü kişileri tarif etmiş, fotoğrafı gösterilen kişiler arasında yer alan beş kişinin kendisini darbeden kişilere benzediğini belirtmiş, bu kişileri görmesi hâlinde teşhis edebileceğini ifade etmiştir. Başvurucular Cemal Aslan ve Halil Aslan ise kendilerine vuran kişileri görmediklerini, teşhis edemeyeceklerini beyan etmiştir.

21. Ö.Z.nin Başsavcılık tarafından 25/10/2017 tarihinde alınan ifadesine göre 9/6/2017 tarihinde Emniyet Amirliğinde görevli olan şüpheli, aynı gün gerçekleşen roketatarlı terör saldırısı sonrası faillerin bulunması amacıyla yapılan çeşitli işlemlere katılmış, bahse konu şahısların yakalandıkları yere yakalama amacıyla giden S. markalı aracın şoförlüğünü yapmıştır. Cemal Aslan, Halil Aslan ve Abdulselam Aslan, yakalanmalarının ardından Emniyet Amirliğine getirilmiştir. Şüpheli, Nj.B. ve Nv.B.nin evlerinde arama yapılacağı talimatı üzerine arama faaliyetine katılmıştır. Nv.B. isimli şahıs 12/7/2017 tarihinde yaptığı teşhiste ve 21/8/2017 tarihli ifadesinde fotoğrafını teşhis ederek kendisine hakarette bulunduğunu ve mala zarar verdiğini ileri sürmüşse de bu eylemleri gerçekleştirmemiştir. S. markalı araçta makineli silahın bulunduğu kule kısmından sadece şahısların ilgili kolluk birimine götürülmesi için inmiş, şikâyetçilerin evlerine girmemiştir. Ayrıca yakalama yerinde kimin kime şiddet uyguladığını hatırlamamaktadır. Yaşanan infial, ortamın karanlık olması ve ışık bulunmaması, bölgenin teröre müzahir bir alan olması nedeniyle herkeste bir panik ve heyecan hâli vardır. Olay yerine daha sonra vatandaşlar gelmiştir ve yakalamanın gerçekleştiği yere giden yolda kalabalık bir grup mevcuttur. S. markalı aracın sorumlusu olduğu için aracın yanından ayrılamamıştır. Sadece şahısların Emniyet Amirliğine götürülmesi için araca bindirilmesi ve muhafaza altına alınması kısımlarında yardımcı olmuştur. Yaşanan infial ve panik hâlinin nedenlerinden biri o gün aracın bomba yüklü olduğuna dair anons gelmesidir. Müştekiler araçla Selimiye Mahallesi'nde bulunan Melikşah Caddesi'nden aşağı doğru inerken anonsla dur ihtarı yapmıştır. Uyarıya uymayan şahısların hareket etmeye devam etmeleri üzerine kulede bulunan arkadaşı havaya uyarı manasında bir el ateş etmiştir. Araç duraksar gibi olmuş ancak hareket etmeye devam etmiş, bunun üzerine diğer polisler inerek havaya tekrar uyarı ateşi açmıştır. Araçlarını durdurup sağa-sola doğru koşmaya başlayan şahısları ekipte görevli polisler orantılı güç kullanarak etkisiz hâle getirmiştir. Polisler, araçta kablo göründüğü bilgisine istinaden şahısları araçtan uzaklaştırarak direnmelerini önlemeye çalışmış ve içinde herhangi bir bomba kumandası olup olmadığını tespit etmek amacıyla şahısların avuçlarını açmak istemiştir. Direnmeye devam eden şahıslar yakalama için harcanan güç dışında herhangi bir bilinçli darp eylemine maruz kalmamıştır. Yakalanma sonrasında gerçekleştiği iddia edilen darp eylemini kimin gerçekleştirdiğini bilmemektedir. Şahıslar ilk görüşmede örgüt üyelerinin aracı gasp ettiklerini söylediğinden yaralanmaların bu sırada meydana gelmiş olması mümkündür.

22. O.Ş.nin Başsavcılık tarafından 25/10/2017 tarihinde alınan ifadesine göre şüpheli 9/6/2017 tarihinde Emniyet Amirliği binasına gerçekleştirilen roketatarlı terör saldırısı sonrasında emniyet lojmanından çıkarak olay yerine gelmiştir. Yaklaşık yarım saat sonra saldırıda kullanılan aracın Selimiye Mahallesi'nde MOBESE sistemi üzerinden görüldüğü bilgisine istinaden hatırlayamadığı ekip arkadaşlarıyla S. markalı araca binerek olay yerine doğu harekete geçen şüpheli bir saat boyunca bahse konu aracı aramıştır. S. markalı aracı kullanan Ö.Z. arama esnasında arkada bir araç ışığı fark edince araca dur uyarısı yapmıştır. Araç durmayınca uyarı ikaz ateşi yapılmıştır. Bu sırada, bir polis kulede bulunmaktadır. Şüpheli, diğer 6-7 polisle birlikte araçtan inmiştir. Saldırıda kullanılan araçta yer alan üç kişi araçtan inerek yukarı mahalleye doğru kaçmaya başlamıştır. Saldırıyı gerçekleştiren aracın aynı araç olduğunu anlamaları üzerine uyarı ateşi açılmış, şahıslar 10-15 metre koştuktan sonra kaçmayı bırakıp kendilerini yere atmıştır. Aracın bombalı olabileceği anons edildiğinden yakalanan kişilerden üzerlerini boşaltmaları istenmiştir. Yakalanan kişiler 30-40 metre mesafede bulunan S. markalı aracın yanına götürülerek detaylı arama için elleri açık vaziyette yüzüstü yere yatırılarak aramaya başlanmıştır. Şahıslar sürekli

kafalarını kaldırarak konuşmaya çalışmış, kaçırıldıklarını söylemiş ve direnmiştir. Makul ölçüde zor kullanarak direnme engellenmeye çalışılmıştır. Takviye ekibin ve sesi duyan vatandaşların olay yerine gelmesiyle büyük bir kalabalık oluşmuştur. Şüpheli ve ekibindeki diğer polisler, şahısları olay yerinde bırakarak S. markalı araç ile Emniyet Amirliği binasına geri dönmüştür. Abdulselam Aslan adındaki müşteki tarafından teşhis edilerek darp iddiasıyla şikâyetçi olunmuş ise de şüpheli müştekiyi darbetmemiştir.

23. M.C.Ö.nün 25/10/2017 tarihinde Başsavcılık tarafından alınan ifadesine göre şüpheli, Emniyet Amirliği binasına gerçekleştirilen roketatarlı terör saldırısının olduğu 9/6/2017 tarihinde izinlidir. Olaylardan daha sonra haberi olan şüpheli, o gün ilçe merkezinde değil Van il merkezindedir. Abdulselam Aslan tarafından 32 numaralı fotoğraftan teşhis edilse de görev listesinden ve kredi kartı harcamalarından Van'da bulunduğu anlaşılmaktadır.

24. Ö.E.nin 25/10/2017 tarihinde Başsavcılık tarafından alınan ifadesine göre şüpheli, 9/6/2017 tarihinde Emniyet Amirliği binasına gerçekleştirilen roketatarlı terör saldırısı sırasında binadadır. Saldırının akabinde gerçekleştirilen yakalama ve arama faaliyetlerine katılmamıştır. Saldırının hemen sonrasında güvenlik nedeniyle Emniyet Amirliği bahçesinde bulunan şüpheli 20.30-21.00 sıralarında zırhlı kule noktasında nöbet tutmaya başlamış, 23.30'a kadar nöbetine devam etmiştir. Sonrasında yine güvenlik nedeniyle bahçede bulunan şüpheli, amirlerinin talimatıyla binanın giriş kısmına ve mukayit odasına girmiş ancak darp iddiasında bulunan müştekilerle yan yana gelmemiştir. Saat 01.00 sıralarında H.M. olarak hatırladığı şahsın evinin bahçesinde yapılan aramaya katılmıştır.

25. M.Ş.nin 26/10/2017 tarihinde Başsavcılık tarafından alınan ifadesine göre şüpheli 9/6/2017 tarihinde Emniyet Amirliği binasına gerçekleştirilen roketatarlı terör saldırısı sırasında lojmandadır. Saldırıdan sonra Emniyet Amirliği bahçesinde güvenlik amacıyla bulunmuştur. Şahısların yakalandıkları yere giden ekipte yer almamıştır. Daha sonra Özel Harekât ekipleri tarafından olay yerine intikal edileceği sırada bölgeyi bu ekibin bilmemesi nedeniyle onlara mihmandarlık yapmıştır. Olay yerine gittiğinde şahıslar etkisiz hâle getirilmiştir ve birbirinden ayrıdır. Herhangi bir darp eylemiyle karşılaşmamış, herhangi birinin şahıslara yönelik darp eylemine tanıklık etmemiştir. Olay yerine gittikten 10-15 dakika sonra şahıslar Emniyet Amirliği binasına götürülmüştür. Abdulselam Aslan 17 numaralı fotoğraf üzerinden teşhis etse de darp iddiası doğru değildir. Olay yerine gittiğinde şahıslar zaten etkisiz hâle getirilmiştir ve şüpheli 15 dakika süreyle olay yerinde bulunmuştur. Özel Harekât polislerine mihmandarlık yapmıştır. Teşhiste üniformalı, beyaz çelik yelekli, 80-90 kg ağırlığında olduğu ve müştekinin üzerine oturduğu belirtilmişse de şüphelinin üzerinde üniforma yoktur, sivil kıyafetlidir. Beyaz çelik yeleği bulunmayan şüpheli 60 kg ağırlığındadır.

26. K.S.nin 6/11/2017 tarihinde Başsavcılık tarafından alınan ifadesine göre şüpheli olay tarihinde Gevaş ilçesinde görevlidir. PKK terör örgütü üyesi teröristler tarafından roketatarlı silahla Emniyet Amirliği binasına saldırı düzenlenmiştir. Şüpheli, ilçe merkezinde Emniyet Amirliği binasını korumak amacıyla devriye hâlinde bulunduğu sırada takviye destek olarak çağırılan ekiptedir. Olay yerinde üç kişinin gözaltına alındığını öğrenmiştir ancak yakalama sırasında olay yerinde değildir. Emniyet Amirliği binasının çevre güvenliğini almıştır. Yakalanan kişileri darbetmemiştir. Okunan 12/7/2017 tarihli Teşhis Tutanağı usule uygun değildir. Fotoğraf üzerinden yapılan teşhisi kabul etmemektedir.

27. Yapılan soruşturma işlemleri neticesinde Başsavcılık 5/12/2017 tarihinde şüpheliler K.S., M.C.Ö., M.Ş. ve Ö.E. hakkında başvurucu Abdulselam Aslan'a yönelik olarak zor kullanma

yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçundan kamu davası açmaya yeterli şüphe oluşturacak somut delil bulunmadığı gerekçesiyle ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Kararda, Abdulselam Aslan tarafından hakkında teşhis öncesi tarifi yapılan ve sonrasında fotoğraf üzerinden teşhis edilen O.Ş. isimli şüpheli hakkında soruşturmaya devam olunmasına karar verildiğini belirtilmiş; şüpheliler H.E. ve Ö.Z. hakkında ise olay tarihinde gerçekleştirilen ev araması sebebiyle mağdurlar Nj.B. ve Nv.B.ye yönelik mala zarar verme ve hakaret suçlarından kamu davası açmaya yeterli şüphe oluşturacak somut delil bulunmadığı gerekçesiyle ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. İtirazı kabil olarak verilen ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar başvurucular ve diğer müştekiler vekiline tebliğ edilmiştir.

28. Ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...[H]er ne kadar görüntü bilirkişisi tarafından yakalama yerinde söz konusu müştekilere yönelik yaralama eylemleri olduğu yönünde rapor mütalaa edilmiş ise de gerek işbu soruşturma dosyası kapsamında jandarma kriminal ekipleri tarafından yapılan incelemeler, gerekse de idari soruşturma kapsamında emniyet olay yeri inceleme ekipleri tarafından yapılan ve soruşturma dosyasına celbedilen kriminal incelemelerde söz konusu eylemleri gerçekleştiren şahısların teknik olarak tespit edilemediği,

Yaralamanın müştekiler üzerindeki etkisinin tespiti için ilgililerin şüpheli konumunda bulunduğu Van Cumhuriyet Başsavcılığının ilgili soruşturma dosyasından kati raporların onaylı suretlerinin talep edildiği, 5/7/2017 tarihinde Van Cumhuriyet Başsavcılığından temin edilen 10/6/2017 tarihli kati adli muayene raporlarına göre; müştekiler Cemal Aslan, Halil Aslan ve Abdulselam Aslan'ın yaralanmalarının basit tıbbi müdahale ile giderilebilir ölçüde olduğunun tespit edildiği,

...

Her ne kadar anılan müştekiler 9/6/2017 tarihinde gerçekleştirilen roketatarlı terör saldırısı öncesinde, esnasında ve sonrasında teröristlerin kullandığı 56 ... plakalı araçta yakalanmış ve kolluk birimleri tarafından yakalanan bu şahısların saldırıyı gerçekleştiren şahıslar olduğu değerlendirmesiyle etkisiz hâle getirilmeye çalışılmış ise de; görüntülerin incelenmesinde yakalanan şahısların yere yatırılıp etkisiz hâle getirildikten sonra da tekme ve yumruklarla darp edildiklerinin anlaşıldığı, her ne kadar müştekiler ve müşteki vekili tarafından şahısların tekme ve yumruklar dışında silah dipçikleri, cop ve diğer çeşitli kesici, delici ve bereleyici aletle darp edildikleri iddia edilmiş ise de görüntüler incelendiğinde tekme ve yumruklar dışında silah niteliği taşıyabilecek herhangi bir nesneyle müştekilerin darp edildiğine dair bir görüntünün bulunmadığı,

İlgili faillerin tespiti amacıyla her ne kadar görüntü iyileştirmesi ve inceleme çalışmaları yapılmış ise de bu kriminal incelemeler neticesinde faillerin tespitinin yapılamadığı ancak müştekiler tarafından kendilerini yaralayan şahısları tespit etmek amacıyla teşhis işlemi gerçekleştirildiği, bu teşhisin 2559 sayılı PVSK'nın ek. 6 maddesine uygun olarak icra edildiği, müştekilerden Cemal ve Halil Aslan tarafından herhangi bir teşhis işlemi yapılamadığı ancak Abdulselam Aslan isimli müşteki tarafından 5 adet şahsın kendisini yaraladığı iddiasıyla teşhis edildiği,

...

Soruşturma dosyası incelendiğinde şüpheli [M.Ş.nin] şüpheli aracı gören ve ilk müdahale eden personeller, takviye giden özel harekât personelleri, şüpheli şahısları ilçe emniyet

amirliğine getiren personeller listesinden ibaret ayrıntılı görev listesinde adının bulunmadığı, kendisinin ifadesinde sadece mihmandarlık yapmak için o bölgeye gittiğini ve gittiğinde de yakalama işlemlerinin son bulduğunu beyan ettiği, ayrıca her ne kadar müşteki tarafından teşhis edilmiş ise de şüphelinin o gün üniformalı ve çelik yelekli olmadığı, ayrıca şüphelinin 80-90 kg ağırlığında bir yapıda olmadığı, dolayısıyla gerek şüphelinin olay günü ifa ettiği görev, gerekse fiziki tarif ve teşhisin müşteki beyanlarıyla uygun olmadığı ve şüphelinin anılan eylemleri gerçekleştirdiğine dair kamu davasını açmaya yeterli şüphe oluşturacak somut delil bulunmadığının anlaşıldığı;

...

Soruşturma dosyasında yer alan ve 9/6/2017-10/6/2017 tarihlerini kapsayan günlük görev listesi incelendiğinde şüpheli [M.C.Ö.nün] olay günü 'hafta mezunu' ibaresiyle görevde olmadığının anlaşıldığı, şüphelinin de bu durumu ifadesinde belirttiği, dolayısıyla her ne kadar müşteki tarafından şüphelinin kendisini yakalandığı yerde polis aracına bindirirken darp ettiği yönünde iddia ve teşhiste bulunulmuş ise de şüphelinin olay günü ilçede bile olmadığı, dolaysıyla şüphelinin anılan eylemleri gerçekleştirdiğine dair kamu davasını açmaya yeterli şüphe oluşturacak somut delil bulunmadığının anlaşıldığı;

...

Soruşturma dosyası incelendiğinde şüpheli [Ö.E.nin] şüpheli aracı gören ve ilk müdahale eden personeller, takviye giden özel harekât personelleri, şüpheli şahısları ilçe emniyet amirliğine getiren personeller listesinden ibaret ayrıntılı görev listesinde adının bulunmadığı, dolayısıyla görev kapsamıyla ilgili vermiş olduğu ifadenin görev listeleriyle de uyumlu olduğu, yine soruşturma dosyasında yer alan kriminal görüntü incelemelerinde ve görüntü bilirkişi raporunda, yukarıda da bahsedildiği üzere ilçe emniyet binası içerisinde müştekilere yönelik bir darp eylemi olduğuna dair herhangi bir görüntünün tespit edilemediği, dolayısıyla şüphelinin anılan eylemleri gerçekleştirdiğine dair kamu davasını açmaya yeterli şüphe oluşturacak somut delil bulunmadığının anlaşıldığı;

...

Soruşturma dosyası incelendiğinde şüpheli [K.S.nin] şüpheli aracı gören ve ilk müdahale eden personeller, takviye giden özel harekât personelleri, şüpheli şahısları ilçe emniyet amirliğine getiren personeller listesinden ibaret ayrıntılı görev listesinde takviye giden özel harekât personelleri arasında yer aldığı, dolayısıyla görev kapsamıyla ilgili vermiş olduğu ifadenin görev listesiyle de uyumlu olduğu, yukarıda da bahsedildiği üzere kriminal görüntü incelemelerinde ve görüntü bilirkişi raporunda, ilçe emniyet binası içerisinde müştekilere yönelik bir darp eylemi olduğuna dair herhangi bir görüntünün tespit edilemediği, kaldı ki şüphelinin olay günü emniyet binasına girdiğine dair bir delilin dahi dosyada mevcut olmadığı, zira şüphelinin çevre güvenliğiyle ilgili görev taşıdığı, dolayısıyla şüphelinin anılan eylemleri gerçekleştirdiğine dair kamu davasını açmaya yeterli şüphe oluşturacak somut delil bulunmadığının anlaşıldığı,

Tüm bu hususların dışında teşhis işlemini gerçekleştiren Abdulselam Aslan'ın 18/9/2017 tarihli müşteki ifadesinde kimin vurduğunu seçemediğini, olay yerinde yaklaşık 150 kişi bulunduğunu beyan ettiği, şüphelisi olduğu terör soruşturmasında olay yerinde ve emniyette darp eylemlerine maruz kaldığını beyan ettiği, idari soruşturma aşamasında verdiği ifadede 7-8 tane polisin üstüne çöktüğünü, yarım saat kadar silah dipçiğiyle ve tekmelerle darp edildiğini, kafasını kaldıramadığı için yüzlerini göremediğini ve kaç kişi olduklarını

bilmediğini beyan ettiği, dolayısıyla müştekinin çeşitli tarih ve aşamalarda verdiği ifadelerin kendi içerisinde bazı çelişkiler de barındırdığı anlaşılmakla... kovuşturmaya yer olmadığına... [karar verildi.]"

29. Başvurucular ve müşteki Nj.B. vekilleri Av. Servet Haznedar vasıtasıyla ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz etmiştir. Başvurucu Abdulselam Aslan itirazında vesikalık fotoğraf üzerinden yapılan teşhisin sağlıklı olmadığını, canlı teşhis işlemi yaptırılması gerekirken yaptırılmadığını, şüpheli M.Ş.nin olay günü üniformalı ve çelik yelekli olmadığına ilişkin beyanına itibar edilerek karar verildiğini belirtmiştir. Ayrıca şüpheli M.C.Ö.nün olay günü ilçede bulunmadığına ilişkin beyanı yönünden araştırma yapılmadığını, HTS kayıtlarının istenmediğini, şüpheliler Ö.E. ve K.S.nin olay gecesi nezarethanede görevli olmasına karşın bu hususun dikkate alınmadığını, kati hekim raporlarının gerektiği gibi incelenmediğini ifade etmiştir. Van 1. Sulh Ceza Hâkimliği itirazı 14/2/2018 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

30. Başsavcılık açık kimliği tespit edilemeyen şüpheliler hakkında başvuruculların şikâyetleri yönünden 5/12/2017 tarihinde ayırma kararı vermiştir. Yine aynı tarihte ayrılarak yeni soruşturma numarasına kaydedilen soruşturmada meçhul şüpheliler hakkında 8 yıl müddetince araştırma yapılmasına yönelik daimi arama kararı vermiştir.

31. Başsavcılık tarafından şüpheli O.Ş. hakkında düzenlenen iddianame ile başvurucu Abdulselam Aslan tarafından yapılan ve kendi içerisinde tutarlı bulunduğu belirtilen teşhis doğrultusunda başvurucuya yönelik zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçunu işlediği isnadıyla 5/12/2017 tarihinde Gevaş Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) kamu davası açılmıştır.

32. Başvurucu Abdulselam Aslan'ın istinabe yoluyla Van 5. Asliye Ceza Mahkemesinde mağdur sıfatıyla beyanları alınmıştır. Beyanlara göre başvurucu ve yanındaki kişiler mantar toplamaya gittiklerinde teröristler tarafından rehin alınmıştır. Teröristler araçlarını alarak saldırı yapmıştır. Saat 21.00 sıralarında teröristler kendilerini bıraktıktan sonra araçlarıyla şikâyet etme amaçlı yola çıkmış, Emniyet Amirliğine gelmeden polisler tarafından durdurularak darbedilmiştir. Sonrasında götürüldükleri karakolda da darbedilmişlerdir. Başvurucunun şikâyetçi olduğu tek kişi O.Ş. değildir, olay gecesi tutulan tutanakta ismi yer alan diğer polis memurlarından da şikâyetçidir.

33. Sanık O.Ş.nin 23/5/2018 tarihli celsede sorgusu yapılmıştır. Savunmasına göre sanık, olay günü ramazan ayı içinde olunduğundan mesai bitiminde iftar yapmak üzere evine gitmiştir. Ezan okunmasına yakın silah sesine benzer sesler duymuş ve görevli arkadaşları aramıştır. Saldırı olduğunu öğrenince giyinip Emniyet Amirliğine doğru gitmiştir. Yarım saat kadar binada bekledikten sonra saldırı yapan aracın plakası belirlenince ekip arkadaşları Ö.Z., F.D., M.B. ve birkaç polisle birlikte zırhlı araçla Selimiye Mahallesi'ne doğru yola çıkmıştır. Aracı bulamayınca Emniyet Amirliğine dönmüştür. 155 ihbar hattına gelen bilgi üzerine gittikleri Selimiye Mahallesi'nde farları yanık aracı görmüş, zırhlı aracı durdurmuştur. İşarete rağmen üzerlerine gelen aracı durdurmak için uyarı ateşi açılmıştır, duran araçtan inen üç kişi kaçmaya başlamıştır. Polisler kaçan kişileri zor kullanarak durdururken sanık zırhlı aracın içerisindedir. Yakalanan kişilere müdahalesi olmamıştır. Yakalanan kişiler çağırılan takviye ekiplere teslim edilmiştir.

34. Mahkeme 6/2/2019 tarihinde sanık O.Ş.nin atılı suçu işlediğine dair dosya kapsamında somut, kesin ve inandırıcı bir delil bulunamadığı gerekçesiyle beraatine karar vermiştir.

35. Başvurucu Abdulselam Aslan'ın beraat kararına yönelik olarak istinaf talebi üzerine Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza Dairesi (Daire) 18/7/2019 tarihinde davanın yeniden görülmesine karar vermiştir.

36. Dairece 22/1/2020 tarihli üçüncü celsede kamera kayıtları izlenerek başvurucu Abdulselam Aslan'ın katılan sıfatıyla beyanı alınmıştır. Başvurucunun beyanlarının ilgili kısmında huzurda izletilen kamera görüntülerinde kullandığı aracın dörtlü lambaları yanar vaziyette durmakta olduğunun görüldüğünü ifade etmiştir. Beyanlarına göre başvurucu, yanında Cemal Aslan ve Halil Aslan ile Nj.B. bulunduğu hâlde Gevaş'a geri dönmektedir. Telefonla yakınlarına bilgi veremediği için kayınbiraderi olan Nj.B.yi yol üzerinde bulunan evinde indirmiştir. Cemal ve Halil ile yola devam etmiştir. Aracın bulunduğu görülen yerin yaklaşık on beş metre öncesinde kullandığı araç kolluk görevlileri tarafından durdurulmuştur. Kolluk görevlileri kendilerini araçtan indirerek darbetmiş, sürükleyerek görüntülerde görülen alana getirmiştir. Kullandığı arabayı peşlerinden kimin getirdiğini görmemiştir. Arkalarından Gevaş'tan tanıdığı H.O. kendi aracıyla gelmiş, polisler ondan da kuşkulanarak arabasını durdurmuştur. Görüntülerde elleri havada olacak biçimde araçlarına doğru yürütülen kişi H.O.dur, kapıları açık durumda bulunan kullandığı aracın sol tarafında yerde, arkada olan kişi kendisidir. Yerde tutulduğu hâlde bir polis üzerinde bulunmaktadır. Kafasını sürekli yere doğru tuttukları için Cemal Aslan ve Halil Aslan'ın nerede bulunduğunu görememektedir. Özellikle araçtan ilk indikleri yerde müdahale eden polis ekibi kendilerini ciddi biçimde darbetmiştir. Sürükleyerek görüntülerde bulunan yere götürmüştür. Teşhis işlemi sırasında görüntülerde izlendiği üzere kendisini darbettiğini ayırt edebildiği kişileri fotoğraflardan teşhis etmiştir, teşhiste gerek ilk müdahale sırasında gerekse karakolda darbeden kişileri ayrı ayrı göstermiş ve eşgal bilgilerini de söylemiştir.

37. Daire 4/3/2020 tarihinde beraat kararını kaldırmış ve "toplanan deliller gözetildiğinde ilk derece mahkemesinin beraat kararına ilişkin kabulünde yanılgıya düşüldüğü" gerekçesiyle sanık O.Ş.nin başvurucu Abdulselam Aslan'a yönelik zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçundan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 256. maddesinin (1) numaralı fıkrasının yollamasıyla aynı Kanun'un 86. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca 150 gün adli para cezası karşılığı 3.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Ayrıca mahkûmiyet hükmünün açıklanması geri bırakılmıştır.

38. Başvurucu Abdulselam Aslan'ın vekili Av. Servet Haznedar 6/3/2020 tarihinde gerekçeli kararın tebliğinden itibaren yasal süresi içinde ayrıntılı itirazlarını sunacağını belirten süre tutum dilekçesi vermiştir. Gerekçeli karar 29/3/2020 tarihinde elektronik tebligat vasıtasıyla başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

39. Daire, başvurucunun itirazını gerekçeli kararın tebliğinden önce 24/3/2020 tarihinde reddetmiş ve dosyanın itirazen incelenmek üzere Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesine gönderilmesine karar vermiştir.

40. Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi 2/4/2020 tarihinde başvurucu Abdulselam Aslan'ın hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapmış olduğu itirazı kesin olarak reddetmiştir. Karar, başvurucu vekiline 11/4/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

41. Başvurucular hakkında 29/5/2018 tarihli iddianame ile silahlı terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçu isnadıyla Van 5. Ağır Ceza Mahkemesinde açılan kamu davasında, 22/3/2019 tarihinde yüklenen suçun sanıklar tarafından işlendiğinin sabit

olmaması gerekçesiyle beraat kararı verilmiştir. Dosya henüz istinaf incelemesinde bulunduğundan karar kesinleşmemiştir.

42. Başvurucular 2/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğundan başvurunun süresinde olduğu anlaşılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

43. 5237 sayılı Kanun'un 256. ve 86. maddelerinin ilgili kısmı şöyledir:

"Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması

Madde 256- (1) Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması hâlinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Kasten yaralama

Madde 86- (1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

…

(3) Kasten yaralama suçunun;

…

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

…

İşlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında, ... artırılır."

44. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin olay tarihinde yürürlükte olan hâlinin ilgili kısmı şöyledir:

"…

(5) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekir. Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez.

..."

B. Uluslararası Hukuk

45. İlgili uluslararası hukuk için bkz. Hatun Horuz ve Zemci Horuz [2. B.], B. No: 2017/17723, 3/11/2020, §§ 33-40.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

46. Anayasa Mahkemesinin 14/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

47. Başvurucular, yakalama ve gözaltı sırasında kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını, yaptıkları suç duyurusu neticesinde bir kısım şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilip meçhul şüpheliler hakkında soruşturma dosyasının ayrılarak faillerin bir kısmına yönelik daimi arama kararı verildiğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

48. Başvurucu Abdulselam Aslan bu iddiaların yanı sıra sanık O.Ş. hakkında açılan kamu davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini, soruşturma makamı tarafından etkili soruşturma yürütülmediğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

49. Başvurucu Abdulselam Aslan ayrıca sanık O.Ş. hakkında yürütülen yargılamada katılan sıfatı bulunduğu hâlde gerekçeli kararın tebliğe çıkarıldığı gün ayrıntılı itirazlarını belirtemeden dosyanın itiraz incelemesi yapılmak üzere gönderilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ifade etmiştir.

50. Bakanlık görüşünde, ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karara Abdulselam Aslan dışındaki başvurucular tarafından itiraz edilmediği ve daimi arama kararından sonra süresinde başvuru yapılmadığı belirtilmiş; mahkûmiyet ve HAGB kararına dikkat çekilmiştir.

51. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında etkili soruşturma yürütülmesi beklendiği hâlde maddi gerçeğin ortaya çıkartılmasına yönelik soruşturma yürütülmediğini belirtmiştir.

B. Değerlendirme

1. Başvurucu Abdulselam Aslan Yönünden

a. İddiaların Nitelendirilmesi ve İncelemenin Kapsamı

52. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, ...maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.

..."

53. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

54. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun ihlal iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

55. Kötü muamele yasağı yönünden bir soruşturmanın etkili olup olmadığının incelenmesi sırasında ceza soruşturması veya yargılaması sürecinde ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, beraat, mahkûmiyet veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları ile farklı zamanlarda neticelenmiş aşamalar bulunması durumunda -bu aşamaların tek bir olay için farklı kişilerin sorumluluklarına yönelik olduğu gözetildiğinde- soruşturmaların bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, § 69). Bu nedenle başvurucu Abdulselam Aslan'ın yaralanması olayı hakkında yürütülen ceza soruşturması süreci ile kovuşturma süreci bir bütün olarak değerlendirilmiştir.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

56. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurucu Abdulselam Aslan yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Genel ilkeler

57. Kolluk görevlilerinin güç kullanması sonucunda meydana gelen yaralama olaylarıyla ilgili başvurularda kötü muamele yasağının negatif yükümlülüğe ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde dikkate alınması gereken ilkelere şimdiye kadar verilen birçok kararda yer verilmiştir (bu ilkeler için birçok karar arasından bkz. Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83, 95, 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75, 81, 83, 101-103; S.D., §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95; Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74; Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

58. Olası cezai sorumluluğun tespiti adına yürütülen soruşturma sonrasında kovuşturma evresine geçilmiş ise bu aşamanın da Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilecek nitelikte olması gerekir (Ferit Kurt ve diğerleri, § 79).

59. Bütün kovuşturmaların mahkûmiyet veya belirli bir cezayla sonuçlanmasına yönelik kesin bir zorunluluk bulunmamaktadır ancak mahkemeler; hiçbir koşul altında yaşamı tehdit eden suçlar ile fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan ağır saldırıların cezasız kalmasına veya af ya da zamanaşımına uğramasına izin vermemeli, sorumlulara yaptırım uygulamakta kararlı olmalı ve suçun ağırlık derecesi ile verdikleri ceza arasında açık bir orantısızlık bulunmamasına dikkat etmelidir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 77; Umut Tamaç [2. B.], B. No: 2014/13514, 18/7/2018, § 85). Aksi yöndeki uygulamalar, eylemleriyle kötü muamele

yasağını ihlal eden kolluk görevlilerinin cezasız kalmalarına ya da gerektiği gibi cezalandırılmamalarına yol açar ki bu durum; caydırıcılık sağlanmadığı için etkili ceza soruşturması yürütme yükümlülüğünün açıkça zedelenmesine, kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini korumak için oluşturulan mevzuatın etkili şekilde uygulanmamasına, dolayısıyla kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini idari ve yasal mevzuat aracılığıyla koruma konusundaki pozitif yükümlülüğün yerine getirilememesine sebebiyet verir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Şenol Gürkan [1. B.], B. No: 2013/2438, 9/9/2015, §§ 84, 105; yaşam hakkı yönünden yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Seyfullah Turan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/1982, 9/11/2017, § 162; Narin Kurt [GK], B. No: 2018/2540, 1/12/2022, § 105). Ayrıca sözü edilen uygulamalar nedeniyle -olay nedeniyle meydana gelen maddi ve manevi zararlar giderilmiş, aynı zamanda fail veya failler yeterli disiplin cezaları ile cezalandırılmış olsalar da- mağdurlara uygun ve yeterli giderim sağlanmamış olur (yaşam hakkı yönünden yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Narin Kurt, § 111). Bu sebeple kamu güveninin sürdürülmesi ve hukukun üstünlüğünün sağlanması adına mahkemelerin takdir haklarını bu tür eylemlere müsamaha edilmeyeceğini göstermek için kullanmaları ve takdir hakkının suçun sonuçlarının hafifletilmesi için kullanıldığı yönünde bir izlenim oluşmasına neden olmamaları gerekir (Naif Bal (3) [2. B.], B. No: 2020/6966, 15/5/2024, § 31; yaşam hakkı yönünden yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Cembeli Erdem [1. B.], B. No: 2014/19077, 18/4/2018, §§ 100-102; Narin Kurt, § 109).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

60. Somut olayda başvurucu, yakalama ve gözaltı sırasında kolluk görevlilerinin fiziksel şiddeti sonucunda yaralandığını iddia etmiş ve bu olay hakkında yürütülen soruşturma kapsamında alınan kati hekim raporunda bazı yaralar tespit edilmiştir. Buna rağmen konuyla ilgili resen bir ceza soruşturması başlatılmamış, soruşturma için başvurucunun şikâyeti beklenmiştir.

61. Başvurucuya olay gününde görevli personel listesi esas alınarak fotoğraftan teşhis işlemi yaptırılmıştır. Başvurucu, Cumhuriyet savcısının huzurunda dosya hâlindeki vesikalık fotoğraflar üzerinden 12/7/2017 tarihinde yaptığı teşhis işlemi sırasında önce faillerin tespiti için fiziksel özelliklerini tarif etmiş, sonrasında ise beş polis memurunu olayın faillerine benzettiğini, bu kişileri canlı olarak görmesi hâlinde teşhis edebileceğini beyan etmiştir. Başsavcılık belirtilen teşhis işleminden sonra canlı teşhis işlemi yaptırmamıştır. Ayrıca Başsavcılık, görev listesinde adı bulunan ve başvurucunun teşhis ettiği M.C.Ö.nün olay günü ilçede bulunup bulunmadığının tespiti ile yakalama işlemini gerçekleştiren ekipte yer aldıklarına dair ifadeleri mevcut olan Ö.Z. ve O.Ş.nin beyanlarında geçen ekip arkadaşlarının saptanarak ifadelerinin alınması için araştırma yapmamıştır. Bu eksikliklere rağmen Başsavcılık, teşhis işlemleri üzerine kimlikleri tespit edilen dört polis memuru hakkında başvurucu Abdulselam Aslan'a yönelik zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçundan kamu davası açmaya yeterli şüphe oluşturacak somut delil bulunmadığı gerekçesiyle ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiş; açık kimlik bilgileri tespit edilemeyen şüpheliler hakkında ise önce ayırma, sonrasında da daimi arama kararı vermiştir.

62. Başsavcılık, bir polis memuru hakkında ise başvurucu Abdulselam Aslan'a yönelik olarak zor kullanma yetkisine ilişkin sınırı aşması suretiyle kasten yaralama suçunu işlediği isnadıyla kamu davası açmıştır. Yapılan yargılama neticesinde sanık, Daire tarafından adli para cezasına mahkûm edilmiş; hükmün açıklanması geri bırakılmıştır. Dolayısıyla kötü muamele yasağının ihlal edildiği Dairece kabul edilmiştir. Ne var ki Anayasa Mahkemesine

göre HAGB'ye karar verilmesi veya sonuç ceza olarak adli para cezasına hükmedilmesi, benzer kötü muamele fiillerinin önlenmesinde caydırıcı bir etki doğurmadığı gibi kamu görevlilerinin karıştığı bu tür eylemlere müsamaha gösterildiği veya kayıtsız kalındığı izlenimi oluşmasına sebebiyet verebilmektedir (S.D., §§ 101, 103; Edip Elma ve diğerleri [1. B.], B. No: 2015/14826, 18/4/2019, § 56). Bu sebeple ihlal Dairece tespit edilmiş olsa da somut olayda başvurucuya uygun ve yeterli giderim sağlanmamış, sanık gerektiği gibi cezalandırılmadığı için caydırıcılık da sağlanmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun mağdur sıfatı devam etmektedir.

63. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun yaralanmasına neden olan muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 84-91; S.D., §§ 84-88). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutları ihlal edilmiştir.

64. Açıklanan gerekçelerle başvurucu Abdulselam Aslan yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Başvurucular Cemal Aslan ve Halil Aslan Yönünden

65. Başvuru yollarının tüketilmesi kuralı, bir soruşturmanın etkili olup olmadığı yönünde inceleme yapılabilmesi için mutlak surette gerekli olmasa da yürütülen soruşturmanın -makul bir süreyi aşmaması şartıyla- ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağının beklenmesi bireysel başvuruyla getirilen koruma mekanizmasının ikincil niteliğine uygun olacaktır. Bununla birlikte savunulabilir bir kötü muamele iddiası hakkında soruşturma başlatılmamışsa başlatılan soruşturmada ilerleme yoksa veya soruşturma artık etkisiz bir hâl almışsa başvuruculardan soruşturmanın sonucunu beklemelerini istemek makul olmayacaktır. Böyle bir durumda başvurucular, gerekli özeni göstermeli ve şikâyetini çok uzun süre geçirmeden Anayasa Mahkemesine sunabilmelidir. Zira soruşturmanın etkililiğini sağlayacak bir başvuru yolu bulunmamaktadır. O hâlde anılan ihlal iddiaları yönünden başvuru yollarının tüketilmesi gerekmemektedir. Böyle bir durumda başvurucular, etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunmalıdır. Doğal olarak başvurucuların etkili bir soruşturma yürütülmediğinin ne zaman farkına varmaları gerektiği her davanın koşullarına bağlı olarak değerlendirilecektir. Soruşturmada ilerleme sağlanacağına dair umut verici gelişmeler ve gerçekçi varsayımlar bulunduğu ve soruşturmanın ilerlemesini sağlayıcı tedbirler alındığı sürece başvuruculardan başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunmaları da beklenmemelidir (yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasının konu edildiği Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu ([1. B.], B. No: 2014/15732, 24/1/2018) başvurusunda yapılan aynı yöndeki değerlendirmelerin kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvurularda da uygulanmasına ilişkin örnek için bkz. İbrahim Şen [1. B.], B. No: 2015/19415, 8/5/2019).

66. Somut olayda başvurucular Cemal Aslan ve Halil Aslan'ın yaralanmasıyla ilgili soruşturma kapsamında 5/12/2017 tarihinde daimi arama kararı verilmiş, daimi arama kararının verilmesinden sonra da soruşturmanın etkili yürütüldüğüne işaret edebilecek bir gelişme yaşanmamıştır. Başvurucular Cemal Aslan ve Halil Aslan'ın yaralanması olayının gerçekleşme koşulları ve bu olayın sorumluların tespitiyle ilgili olmadığı dikkate alındığında

başvurucu Abdulselam Aslan'ın yaralanması olayı hakkında yürütülen kovuşturmanın başvuru süresi üzerinde etkisi de bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvuruculaların başvurunun yapıldığı tarihten çok uzun süre önce yürütülen soruşturmanın artık etkisiz olduğunu fark ederek süresi içinde başvuru yapmaları gerekirken başvurucular başvuru tarihine (2/6/2020) kadar haklı bir neden olmadan beklemiştir. Bu nedenle başvurucular Cemal Aslan ve Halil Aslan tarafından yapılan başvurunun süresinde olmadığı sonucuna varılmıştır.

67. Açıklanan gerekçelerle başvurucular Cemal Aslan ve Halil Aslan yönünden başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

68. Başvurucu Abdulselam Aslan; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 250.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

69. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma ve kovuşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma ve kovuşturma merciince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden soruşturma/yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

70. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucu Abdulselam Aslan'a talebine bağlı kalınarak net 250.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Abdulselam Aslan yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Başvurucular Cemal Aslan ve Halil Aslan yönünden başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Başvurucu Abdulselam Aslan yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 1. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Gevaş Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2017/321, Sor. No: 2017/773) GÖNDERİLMESİNE,

2. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza Dairesine (E.2019/965, K.2020/320) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucu Abdulselam Aslan'a net 250.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama

giderinin başvurucu Abdulselam Aslan'a ÖDENMESİNE, Cemal Aslan ve Halil Aslan tarafından yapılan yargılama giderlerinin anılan başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucu Abdulselam Aslan'ın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDEMİR MEMİŞOĞLU

B. No: 2020/23719 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23719

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDEMİR MEMİŞOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23719)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Aydemir MEMİŞOĞLU

Vekili : Av. Candan DUMRUL KADIYORANOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ve Bölge Adliye Mahkemesince duruşma yapılmadan ve başvurucunun savunma yapamadığı yeni bir delile dayanılarak karar verilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

3. Başvurucu 1/4/2005 tarihinden itibaren Havelsan Hava Elektronik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (işveren) bünyesinde mühendis olarak çalışmaktayken işveren tarafından 16/10/2017 tarihinde iş sözleşmesi feshedilmiştir. Fesih yazısında Fetullahçı Terör Örgütü ve Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile irtibatı veya iltisakı olan kişilerin tespiti için

kurumlarca çalışmalar yapıldığı, ülkenin içinde olduğu koşullar ve şirketin haiz olduğu stratejik önem nedeniyle başvurucunun şirket nezdinde görevine devam etmesinin uygun bulunmadığı ifade edilmiştir.

4. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle 24/10/2017 tarihinde Ankara 32. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme; başvurucu hakkında soruşturma, Bank Asyada hesap, FETÖ/PDY ile bağlantılı şirket, dernek ve sendika üyeliği, ByLock kullanımı bilgileri bulunmadığı gerekçesiyle 9/10/2019 tarihinde davanın kabulü ile başvurucunun işe iadesine karar vermiştir.

5. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 11/3/2020 tarihinde işveren vekilinin istinaf başvurusunun kabulüne, mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucu hakkında ceza soruşturmasının devam ettiğini, kullandığı telefon hattının mahrem imamların kullandığı operasyonel hat olduğu şüphesinin bulunduğunu, bu nedenlerle feshin geçerli nedene dayandığını belirtmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 13/4/2020 tarihinde öğrendikten sonra 14/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurucu hakkındaki işe iade davasında verilen ret kararlarının gerekçesinde yer alan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen soruşturmanın hâlen devam ettiği, başvurucu hakkında operasyonel hat kullandığı iddiasının yer aldığı tespit edilmiştir.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; hiçbir delil veya gerekçe olmadan iş sözleşmesinin feshedildiğini, fesih sebebinin açık olarak belirtilmediğini, devam ettiği belirtilen soruşturma dosyasının getirilip delillerin değerlendirilmediğini, bunun dışındaki tek delilin teyide muhtaç istihbari nitelikteki bilgiler olduğunu, bu nedenlerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Hayatı boyunca terörle ilişkilendirilecek eylemler içinde olmadığını, istihbari bilgiye ve savunmasının alınmadığı bir soruşturmaya dayanılarak fesih işleminin gerçekleştirildiğini ifade eden başvurucu masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucu hakkında yürütülen soruşturmada başvurucunun örgütün bilişim yapılanmasında yer aldığının değerlendirildiği, örgütün bilişim imamı olan ve firari durumdaki S.Y. ile telefon irtibatının bulunduğu, bu nedenlerle soruşturma dosyasında şüpheli olarak yer aldığı belirtilerek süreçte verilen kararlara, konuyla alakalı içtihada ve yargılamaların tarafı olan işverenin sunduğu görüş ile ilgili belgelere yer verilmiş; başvuruya konu olan kararın OHAL döneminde alınması nedeniyle inceleme esnasında Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucunun iddaları konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede görüşteki tespit ve değerlendirmelerin dikkate alınmasının faydalı olacağı vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu bağlamda başvurucunun anılan iddiaları özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer şekildeki değerlendirmeler için bkz. (C.A. (3), §§ 97-101; Ayla Demir İşat, §§ 106-110).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 187-191). Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde alınan tedbiri konu edinen somut başvuruda Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimi dikkate alınacaktır (Mustafa Önal, B. No: 2018/9808, 9/2/2022, § 14).

15. Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme; müdahalenin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığının, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığının, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediğinin ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı olacaktır (Ayla Demir İşat, § 146).

16. Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Ayrıca somut olaydaki tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe aykırı olduğu da saptanmamıştır (Ayla Demir İşat, §§ 147, 148). Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacak son inceleme, müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır.

17. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine ilişkin tedbirin ve bu kapsamda yargı mercilerince sonuca bağlanan uyuşmazlığın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfî olmaması gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken elbette ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan şartlar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349).

18. Ancak işçi tarafından sadakat yükümlülüğünün ihlal edildiği, dolayısıyla işçi ve işveren arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayanılarak alınacak tedbirler bakımından basit bir şüphenin yeterli olmayacağı, bu durumun somut olgularla desteklenmesi gerektiği açıktır. Gerek işveren gerekse yargı organları tarafından açıklanan nedenlerin işveren ile işçi arasındaki güven ilişkisinin zedelendiğini ortaya koyacak ve ikna edecek yeterlilikte olması gerekir (C.A. (3), § 125; Ayla Demir İşat, § 133).

19. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenmese de Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere (benzer yöndeki Yargıtay kararları için bkz. C.A. (3), §§ 46-56; Ayla Demir

İşat, §§ 52-62) şüphenin işçinin kişiliğinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Aksi hâlde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir (Delil Metin, B. No: 2019/1419, 18/1/2023, § 32).

20. Öte yandan 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname dayanak alınarak uygulanan somut tedbirin başvurucu üzerinde doğuracağı etki de gözönüne alındığında özellikle yargılama sürecinde devletten beklenen yükümlülüklerin OHAL şartlarında da yerine getirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Bu anlamda takdir yetkisinin öngörülen sınırlar dâhilinde kullanılması ve nedenlerinin ikna edici şekilde ortaya konulması OHAL şartlarında da yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerdendir. Dolayısıyla terör örgütleriyle irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda çalışandan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin ikna edici gerekçeler ortaya konulmaması hâlinde alınan tedbirin Anayasa'nın 15. maddesi bağlamında da söz konusu yükümlülüklere uygun olmadığı değerlendirilebilecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ayla Demir İşat, § 161).

21. Özel hayata saygı hakkı, üçüncü kişiler tarafından da olsa hakkın öngördüğü güvencelere keyfî şekilde müdahale edilmesini yasaklamaktadır. Öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Öte yandan darbe teşebbüsü ve terör örgütlerinin özellikleri gözönüne alındığında devletin ve kişilerin güvenliği ile kamu düzeninin korunması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmasının ve sakıncalı görülen kişilerin mesleklerinden uzaklaştırılmasına yönelik işlemler tesis edilmesinin gerçek bir ihtiyaçtan kaynaklandığı açıktır. Ancak söz konusu tedbirlerin muhataplarının sakıncalı olduğu değerlendirilen kişilerden olması ve alınan tedbirlerin durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir (Ayla Demir İşat, § 159). Ayrıca belirtildiği üzere temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığının ölçülülüğün belirlenmesinde dikkate alınması, kişilerin ölçüsüz veya keyfî müdahalelere karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerden yararlandırılması gerekir (Ayla Demir İşat, § 160).

22. Bununla birlikte somut başvuruda kurumun millî savunma bakımından son derece kritik bir önemi haiz olduğu şüphesizdir. Dolayısıyla çalışacak personelin seçiminde daha hassas davranılması makul olduğu gibi idareye bu açıdan geniş bir takdir yetkisi de tanınmalıdır. Ancak idarenin bu husustaki takdir yetkisi sınırsız olmayıp keyfî olarak da kullanılmamalıdır. Bu bağlamda idari işlemi denetleyen yargı mercilerinin özel hayata saygı hakkı bağlamında keyfîliği önleyecek şekilde usul güvencelerini sağlayıp denetim yaparak konu ile ilgili ve yeterli gerekçeler ortaya koyması gerekir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Ferman Solmaz, B.No: 2019/42794, 10/1/2024, § 39).

23. Başvuruya konu olayda feshin gerekçesi, terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkisinin ortadan kalkmasıdır. Bununla birlikte yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce başvurucu hakkında devam eden bir soruşturma bulunduğu ve istihbari bilgiye göre başvurucunun kullandığı telefon hattının mahrem hizmetlerde kullanılan operasyonel hat olduğu tespitlerine yer

verilmiştir.

24. Somut olayda başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatı veya iltisakı olduğu yönünde elde edilen ve yargı mercilerince açıklanan bilgiler dikkate alındığında güven ilişkisinin zedelendiği konusunda başvurucudan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olarak nitelendirilmeye uygun hâle geldiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvurucudan duyulan şüphenin taraflar arasındaki güven ilişkisini ortadan kaldırmaya elverişli olduğu ve iş sözleşmesinin feshedilmesini gerekli kıldığı konusunda başvurucu özelinde bireyselleştirmenin yapıldığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla somut başvurunun şartlarında benimsenen yaklaşımın kamu gücüyle donatılan ve üstlendiği görev itibarıyla kritik öneme sahip işverenin takdir yetkisinin kapsamında olduğu, keyfîlik içermediği ve gerçekleştirilen müdahaleyle takdir yetkisinin sınırlarının aşılmadığı değerlendirilmiştir.

25. Bu açıklamalar doğrultusunda FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olma olgusunun işçi-işveren arasındaki güven ilişkisini zedeleyen bir unsur olarak kabul eden idari ve yargısal kararların müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğu konusunda somut olay ve olgulara dayanan ilgili ve yeterli gerekçeleri içerdiği değerlendirilmiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu Bölge Adliye Mahkemesince dayanılan yeni delille ilgili savunmasının alınmadığını, bu delilin kendisine bildirilmeden karar verildiğini,bu nedenle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Anayasa’nın 36. maddesinde mündemiç olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olmasından bahsedilmesi imkânsızdır (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 38).

29. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması, taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması ve yargılamaya etkin katılımlarının sağlanması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

30. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılama ilkesi, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir. Bu çerçevede başvuruculaların bilirkişi raporunun sonucuna itiraz edememesi ya da delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesi çelişmeli yargılama ilkesinin ihlali olarak değerlendirilebilmektedir (Hüseyin Sezen, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).

31. Öte yandan ilk derece mahkemeleri önünde duruşmalı yargılama yapılıp karar verildikten sonra kanun yolu incelemesinin duruşmasız yapılması hâlinde adil yargılanma hakkı ihlal edilmiş olmaz (Nevruz Bozkurt, B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 32; Feyyaz Bayram, B. No: 2014/7822, 16/11/2016, §§ 84-86).

32. Somut olayda, Bölge Adliye Mahkemesinin yeni bir delile dayanmadığı, ilk derece mahkemesince toplanan ancak kararına yansıtılmayan birtakım bilgilere yer vererek davanın kesin olarak reddine karar verdiği anlaşılmaktadır. Nitekim, ilk derece

mahkemesinin yaptığı araştırmadan başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasında yetkisizlik kararı verildiği, soruşturmanın hâlen devam ettiği anlaşılmaktadır. Öte yandan ilk derece mahkemesince kolluk birimlerinden bilgi talebinde bulunulmuş, başvurucunun mahrem hizmetlerde kullanılan operasyonel hat kullandığına dair belge dosya içerisine alınmış ve duruşmada okunmuştur. Bölge Adliye Mahkemesince ise bu bilgi ve belgelere dayanılarak davanın kesin olarak reddine karar verilmiştir. Sonuç olarak bireysel başvuru formu, dayanaklar ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) ortamından temin edilen diğer bilgi ve belgelerden bu ilkelerin ihlal edildiğine dair herhangi bir kanıt bulunmadığı böylece silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden bir ihlal bulunmadığının açık olduğu değerlendirilmiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine dair iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

C. Diğer İhlal İddiaları

34. Başvurucu sosyal hayat etkinliklerinin izlenmesi, bunların ayrıca istihbari kayıt hâline getirilerek kamu makamlarına sunulması ve kullanılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca fesih gerekçesinin sosyal güvenlik kayıtlarında yer aldığını, bu nedenle Türkiye'de iş bulamadığını, hâlen Hollanda'da çalıştığını belirterek ülkesinde iş bulamaz hâle gelmesi ve mal varlığının sürekli azalması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

35. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (3),48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bireysel başvuruda, kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olaylarda bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır.

36. İhlal iddiasına ilişkin delilleri sunma ve temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğün yerine getirilmediği, dolayısıyla iddiaların temellendirilmediği durumlarda kabul edilemezlik kararı verilebilir (Cemal Günsel [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021).

37. Başvurucu hangi etkinliklerinin izlendiğine, kamu makamlarına sunularak kullanıldığına, bu durumdan nasıl zarar gördüğüne yönelik açıklamada bulunmamıştır. Öte yandan Hollanda'da çalıştığını belirten başvurucu Türkiye'de iş bulamaması nedeniyle mal varlığının ne şekilde zarar gördüğünü somutlaştırmamıştır. Sonuç olarak başvurucu bahsi geçen ihlal iddialarına ilişkin delillerini sunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Bu nedenle söz konusu iddiaların temellendirilmemiş şikâyet kapsamında kabul edilmesi gerekmektedir.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NERMİN KOCAKAYA

B. No: 2020/28313 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/28313

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NERMİN KOCAKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/28313)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Nermin KOCAKAYA

Vekili : Av. Bahadır YEŞİLÇELEBİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ödeme emrine karşı açılan davada hukuk kurallarının hatalı yorumlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Öncesi Süreç

2. Başvurucunun eşi K.K. ticari faaliyet ile iştigal etmekteyken 7/7/2007 tarihinde vefat etmiştir.

3. Eskişehir 2. Sulh Hukuk Mahkemesinin 11/7/2007 tarihli veraset ilamıyla başvurucu, kızı G.K. ve oğlu Y.H.K. kanuni mirasçılar olarak tespit edilmiştir.

4. K.K. hakkında yapılan vergi incelemesi uyarınca adına resen tarh edilmesi teklif edilen vergi ve cezalarla ilgili düzenlenen vergi/ceza ihbarnameleri 7/4/2010 tarihinde sigortalı yetkilisi N.Ö. adına; tebliğ sonrası ödeme yapılmaması ve dava açılmaması üzerine 2004 ve 2005 yıllarına ait kamu alacaklarının kesinleştiği gerekçesiyle muris K.K. adına 12/11/2010 tarihli iki ayrı ödeme emri düzenlenmiş ve vârislerden Y.H.K.ya 29/7/2011 tarihinde tebliğ

edilmiştir.

5. Bunun üzerine başvurucu ile beraber G.K. ve Y.H.K. tarafından, ödeme emirlerinin iptali talebiyle Bursa 2. Vergi Mahkemesinde (Vergi Mahkemesi) 25/8/2011 tarihinde iki ayrı dava açılmıştır. Vergi Mahkemesi 28/12/2011 tarihinde davaları kabul ederek ödeme emirlerini iptal etmiştir. Kararın gerekçesinde; mirası reddetmemiş mirasçıların ölenin vergi borçlarından miras hisseleri oranında sorumlu olacaklarına vurgu yapılarak, vergi idaresince mirası reddetmemiş vâris konumundaki davacılardan hisse oranları nispetinde borcun tahsili cihetine gidilmesi gerektiğini belirtmiştir. Vergi Mahkemesi bu kabulden hareketle, ölen kişi adına düzenlenerek tebliğ edilen dava konusu ödeme emirlerinde yasal isabet bulunmadığı sonucuna varmıştır.

6. Vergi Mahkemesi kararları, Yalova Vergi Dairesi Müdürlüğü (İdare) tarafından temyiz edilmiştir. Danıştay Dokuzuncu Dairesi 17/3/2015 tarihli kararlarıyla temyiz başvurularını reddederek kararları onamış ve hükümler bu şekilde kesinleşmiştir.

B. Bireysel Başvuru Süreci

7. Vergi Mahkemesi kararı sonrasında veraset ilamıyla belirlenen kanuni mirasçılar arasında yer alan başvurucu adına İdare tarafından vâris sıfatıyla ödeme emirleri düzenlenmiştir.

8. Başvurucu, ödeme emirlerinin iptali talebiyle Bursa 2. Vergi Mahkemesinde (Mahkeme) 10/2/2014 tarihinde dava açmıştır. Mahkeme 12/11/2014 tarihli kararıyla davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; ödeme emirlerine karşı açılan ilk davaya atıfta bulunularak Vergi Mahkemesince ödeme emirlerinin, ölenin vergi borçlarından miras hisseleri oranında sorumlu olacakları gerekçesiyle iptaline hükmedildiğini vurgulamıştır. Mahkeme, bu tespitten hareketle kesinleşen amme alacağının tamamı üzerinden İdarece 3/8 hisse oranı dikkate alınarak başvurucu adına ödeme emirlerinin düzenlendiğini oysa başvurucunun veraset ilamıyla 2/8 oranı ile kanuni mirasçı olduğunu belirterek dava konusu ödeme emirlerinin başvurucunun 2/8 oranına isabet eden kısmının iptali isteminin reddine, fazlaya ilişkin kısımlarının ise kabulüne karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

9. Başvurucu tarafından Mahkeme kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurulmuştur. Danıştay Dokuzuncu Dairesi (Daire) 30/9/2019 tarihli kararıyla temyiz başvurusunu reddederek kararı onamıştır.

10. Başvurucunun karar düzeltme talebi de Dairenin 11/6/2020 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

11. Nihai kararın 20/7/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 17/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon, oybirliği sağlanamadığı için başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

C. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

13. Muris K.K. adına 2004 ile 2005 takvim yıllarına ilişkin tahakkuk eden vergi borçlarının ödenmediği ve kesinleştiğinden bahisle, vâris sıfatıyla başvurucunun kızı G.K. adına düzenlenen 9/2/2012 tarihli ödeme emirlerinin iptali talebiyle Bursa 1. Vergi Mahkemesinde açılan davada Mahkeme 31/12/2015 tarihli kararıyla davayı kabul etmiştir. Kararın

gerekçesinde; ihbarnameler düzenlendiği zaman muris hayatta olmadığı için borcun mirasçılar adına hisseleri oranında düzenlenecek ihbarnameler ile kesinleştirilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Mahkeme bu kabulden hareketle, muris adına düzenlenip mirasçılara tebliğ edilen ihbarnamelerle amme alacağının usulüne uygun kesinleştiğinden bahsedilemeyeceğini ve davacı adına ödeme emri düzenlenmesinde hukuka uygunluk bulunmadığını belirtmiştir.

14. Vergi Mahkemesi kararı İdare tarafından temyiz edilmiştir. Daire 30/9/2019 tarihli kararıyla temyiz başvurusunu kabul ederek hükmü bozmuştur. Bozma kararında 2004-2005 yılları ilgili dönemleri katma değer vergilerine ilişkin asıl borçlu K.K. vefat ettikten sonra yapılan vergi incelemesi sonucunda, muris adına düzenlenen ihbarnamelere karşı dava açılmaması ve ödeme yapılmaması üzerine, borcun tahsili amacıyla muris K.K. adına düzenlenen ödeme emirlerinin 29/7/2011 tarihinde vârislerinden Y.H.K.ya tebliğ edildiğini vurgulamıştır. Kararda, söz konusu ödeme emirlerinin iptali talebiyle vârisler tarafından açılan davalarda Bursa 2. Vergi Mahkemesince, "mirası reddetmemiş mirasçılar, ölenin vergi borçlarından miras hisseleri oranında sorumlu olacaklarından, vergi idaresince mirası reddetmemiş vâris konumundaki davacılardan hisse oranları nispetinde borcun tahsili cihetine gidilmesi gerekmekteyken, ölen kişi adına düzenlenerek tebliğ edilen dava konusu ödeme emrinin dava konusu edilen kısmında bu yönüyle yasal isabet bulunmadığı" gerekçesiyle verilen 28/12/2011 tarihli iptal kararları uyarınca, asıl borçlu muris K.K. adına kesinleştiği anlaşılan 2004-2005 yıllarına ait katma değer vergileri ile gecikme faizlerinin tahsili amacıyla düzenlenen dava konusu ödeme emirlerinde hukuka aykırılık, aksi yönde verilen mahkeme kararında hukuka uygunluk görülmediğini belirtmiştir.

15. Karara karşı karar düzeltme yoluna başvurulmuştur. Daire 12/3/2020 tarihli kararı ile karar düzeltme talebinin reddine hükmetmiştir.

16. Bozma sonrası Bursa 1. Vergi Mahkemesince esasa tekrar alınan davada Mahkeme 10/7/2020 tarihli kararı ile davayı yeniden kabul etmiş ve ilk kararında aynı gerekçeyle ısrar etmiştir.

17. Israr kararı, İdare tarafından temyiz edilmiştir. Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu (Kurul) 18/11/2020 tarihli kararı ile Daire kararındaki gerekçeyi benimsediğini belirterek İdarenin temyiz talebinin kabulüne ve ısrar kararının bozulmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Başvurucu; ihbarnamelerin eşi olan muris adına ve onun vefatından sonra düzenlendiğini, ölen kişi adına tebligat çıkarılmasının hukuka aykırı olduğunu, muris adına düzenlenen ihbarnamelerin tebliği ile borcun kesinleşmeyeceğini, kanun hükümlerinin çok açık olduğunu ve bu hâliyle kamu alacağının kesinleşmediğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca iddialarının yargı mercileri tarafından dikkate alınmadığını, aynı miras nedeniyle düzenlenen ödeme emrine ilişkin vârislerden G.K. tarafından açılan davada aksi yönde verilen karar olduğunu ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyeti, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

20. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu

kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

21. Mevzuatın, somut olayın ve delillerin yorumlanması uyuşmazlığı çözmekle görevli mahkemenin takdirinde olup bireysel başvuruda değerlendirmeye konu edilemez. Mahkeme; ihbarnamelere karşı dava açılmaması ve ödeme yapılmaması üzerine asıl borçlu K.K. adına kamu alacağının kesinleştiği ve mirası reddetmemiş mirasçıların, ölenin vergi borçlarından miras hisseleri oranında sorumlu olacakları kabulü ile gerekçesinin dayanağını oluşturmuştur. Mahkeme bu yorumdan hareketle, kesinleşen kamu alacağının tahsili amacıyla düzenlenen ödeme emirlerine karşı başvurucu ile çocukları tarafından açılan ilk davaya işaret ederek ilgili Vergi Mahkemesince ödeme emirlerinin, ölenin vergi borçlarından miras hisseleri oranında sorumlu olacakları gerekçesiyle iptale hükmetmiştir. Devam eden süreçte, İdarece başvurucu adına vâris sıfatıyla ödeme emirleri düzenlenmiştir. Mahkeme bunun üzerine, kesinleşen amme alacağının tamamı üzerinden 3/8 hisse oranı dikkate alınarak başvurucu adına ödeme emirlerinin düzenlendiğini ancak başvurucunun veraset ilamıyla 2/8 oranı ile kanuni mirasçı olduğunu vurgulayarak dava konusu ödeme emirlerinin başvurucunun 2/8 oranına isabet eden kısmının iptali talebinin reddine, fazlaya ilişkin kısımlarının ise kabulüne karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

22. Olayda, kesinleşen kamu alacağını bir bütün gören anılan Mahkeme yorumu ile mirası reddetmemiş mirasçılar, ölenin vergi borçlarından miras hisseleri oranında sorumlu olmuşlar ve vergi idaresince mirası reddetmemiş vâris konumundaki başvurucu hisse oranı nispetinde borçtan sorumlu tutulmuştur. Öte yandan, başvurucunun iddiasının aksine kızı G.K hakkında aynı konu ile ilgili verilen lehe mahkeme kararının Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun yukarıda değinilen kararı ile bozulduğu ve iş bu bireysel başvuruya konu nihai karar ile aynı görüşün benimsendiği görülmüştür.

23. Buna göre başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup kararda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MANAVOĞLU İNŞAAT NAKLİYAT MADENCİLİK VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/37475 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37475

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MANAVOĞLU İNŞAAT NAKLİYAT MADENCİLİK VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37475)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Manavoğlu İnşaat Nakliyat Madencilik ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Serap KAYA İNCİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; katma değer vergisi matrah arttırımının iptali nedeniyle tahakkukun terkinine ve tahsilatın reddine ilişkin düzeltme fişlerinin iptali istemiyle açılan davanın reddine karar verilmesi sebebiyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkı ile masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 11/5/2018 tarihli ve 7143 sayılı Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 5. maddesi uyarınca 2017 dönemi katma değer vergisi için matrah arttırımı başvurusunda bulunmuş ve ilk taksidini de ödemiştir. Ancak Gelir İdaresi Başkanlığı Uygulama ve Veri Yönetimi Daire Başkanlığından (GİB) gelen bildirim üzerine Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı (idare) 2/11/2018 tarihli işlem ile başvurucunun, 7143 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (9) numaralı fıkrası kapsamında yer aldığının tespiti ile matrah artırımlarını iptal etmiş ve bu kapsamda tahakkukları terkin ederek, yapılan tahsilatların reddine dair düzeltme fişleri düzenlemiştir.

3. 7143 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (9) numaralı fıkrası şöyledir:

"(9) 213 sayılı Kanunun 359 uncu maddesinin (b) fıkrasındaki “defter, kayıt ve belgeleri yok edenler veya defter sahifelerini yok ederek yerine başka yapraklar koyanlar veya hiç yaprak koymayanlar veya belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleyenler” veya bu fiiller nedeniyle incelemesi devam edenler ile terör suçundan hüküm giyenler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla haklarında terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle adli makamlar, genel kolluk kuvvetleri veya Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı tarafından yürütülen soruşturma ve kovuşturmalar kapsamında vergi incelemesi yapılması, terörün finansmanı suçu veya aklama suçu kapsamında inceleme ve araştırma yapılması talep edilenler, bu maddenin birinci, ikinci ve üçüncü fıkra hükümlerinden yararlanamazlar. Şu kadar ki 213 sayılı Kanunun 359 uncu maddesinin (b) fıkrasında yer alan defter, kayıt ve belgeleri yok etme veya defter sahifelerini yok ederek yerine başka yapraklar koyma veya hiç yaprak koymama veya belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleme fiillerinden hareketle yapılan vergi incelemesinin tamamlanması sonucu bu fiillerin varlığının tespit edilememesi durumunda, bu durumun tespitine ilişkin raporun mükelleflere tebliği tarihinden itibaren bir ay içerisinde yazılı başvurmaları, matrah ve vergi artırımı sonucu hesaplanan vergileri, raporun tebliğini izleyen aydan başlamak üzere ikişer aylık dönemler halinde altı eşit taksitte ödemeleri ve maddede öngörülen diğer şartları yerine getirmeleri koşuluyla bu madde hükümlerinden yararlanırlar."

4. Başvurucu, düzeltme fişlerinin iptali talebiyle Antalya 1. Vergi Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde, hakkında herhangi bir adli yahut idari soruşturma bulunmadığını, kendisine bu yönde bir bilgilendirme yapılmadığını, öte yandan matrah arttırımının iptaline ilişkin işlemde de herhangi bir gerekçe belirtilmediğini, ilgili Kanun maddesinde yer alan hususlardan hangisi ile ilişkilendirildiği konusunda bilgilendirilmediğini ileri sürmüştür. Davalı idare ise savunma dilekçesinde başvurucunun Kanun'un 5. maddesinin (9) numaralı fıkrası kapsamında kaldığını iddia etmiştir.

5. Mahkeme 14/5/2019 tarihli karar ile davanın kabulüne ve düzeltme fişlerinin iptaline hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, idare tarafından başvurucunun Kanun'un 5. maddesinin (9) numaralı fıkrası kapsamında bulunduğu yinelenmekle birlikte fıkrada düzenlenen hususlardan hangisinin mevcut olduğu, dolayısıyla işlemin sebep unsurunun belirtilmediği ifade edilmiştir.

6. İdare tarafından karara itiraz edilmiş; istinaf dilekçesinde, savunma dilekçesinde ileri sürülen hususlar tekrar edilmiştir.

7. Konya Bölge İdare Mahkemesi 2. Vergi Dava Dairesi (Vergi Dava Dairesi) tarafından yapılan istinaf incelemesinde davalı idareden, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığından (MASAK) ve Antalya Cumhuriyet Başsavcılığından (Başsavcılık) başvurucu hakkında bilgi talebinde bulunulmuştur. Ara kararlarına verilen yanıtlardan, GİB'in mezkûr yazısının MASAK tarafından düzenlenen listeye dayandığı, bunun dışında başvurucu hakkında 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359. maddesinin (b) fıkrasındaki "defter, kayıt ve belgeleri yok etme veya defter sahifelerini yok ederek yerine başka yapraklar koyma veya hiç yaprak koymama veya belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleme" fiilleri kapsamında tamamlanmış veya devam eden bir

vergi incelemesinin bulunmadığı belirtilmiştir. Savcılıktan gelen cevabi yazıda ise bir başka şirket ve ortakları hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yapılan soruşturma kapsamındabaşvurucunun da aralarında bulunduğu bir kısım şirket ve şahısların soruşturma yürütülen şirket ve ortaklar ile parasal ilişkilerinin araştırılmasının talep edildiği, bu kapsamda inceleme başlatıldığı belirtilmiştir.

8. Vergi Dava Dairesi 10/9/2020 tarihli nihai kararı ile Başsavcılıktan gelen yazıya istinaden gerekçeli kararının kaldırılmasına ve davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu durumda davacı şirket hakkında terör örgütüne veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle adli makamlar tarafından yürütülen soruşturma ve kovuşturmalar kapsamında Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığından terörün finansmanı suçu veya aklama suçu kapsamında inceleme ve araştırma yapılmasının talep edilmesi nedeniyle davacı şirketin 7143 sayılı Kanun'un 9. maddesinin 5. fıkrası gereğince katma değer vergisi artırımından yararlanmasına olanak bulunmadığından, 2017 yılına ait katma değer vergisi artırımının iptaline ilişkin 02/11/2018 tarih ve E.198171 sayılı işlem ile tahakkukun terkinine ve tahsilatın reddine ilişkin düzeltme fişlerinde hukuka aykırılık görülmemiş ve davanın kabulü yolundaki Mahkeme kararında yasal isabet bulunmamıştır."

9. Başvurucu, nihai hükmü 30/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 30/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; tesis edilen hukuki işlemin iptali talebiyle açılan davada yürütülen yargılamanın adil olmadığını, yasal olarak ticari faaliyet yürüten bir firmayla kısa süreli hazır beton alım işi nedeniyle yaptığı ticaretin suç olarak gösterildiğini, öte yandan aynı tarihlerde kamu kurumlarının da aynı şirketle ticari ilişkiler yürüttüğünü, bu kapsamda Bölge Adliye Mahkemesi tarafından yapılan değerlendirmenin hatalı olduğunu ileri sürmüştür.

12. İlke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam [2.B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

13. Somut olayda, Vergi Dava Dairesince yazılan ara kararlara ilgili kurumlardan gelen cevabi yazılara göre bir yapı lojistik şirketi hakkında 2016 hesap döneminde mal alım ve satımı görülmediği halde düzenlenen belgelerin olduğu gözetilerek bunların tamamının sahte olduğu ve komisyon karşılığında düzenlendiği şüphesi ile inceleme başlatılmıştır. Anılan inceleme kapsamında bu şirketin 2016 yılında ticaret yaptığı tüm şirket ve kişiler

hakkında da inceleme başlatılmış olup başvurucu da bu şirketler arasında yer almaktadır.

14. Başvurucu, yaptığı ticaret yasal olduğu hâlde bunun suç olarak gösterildiğini belirtmiş ise de dava dosyasından başvurucu hakkında sadece inceleme başlatıldığı hususunun tespit edildiği, bu incelemenin sonucuna dair henüz -yargılama sırasında- bir bilginin bulunmadığı, öte yandan 7143 sayılı Kanun'a göre de matrah arttırımına ilişkin düzenlemeden yararlanamayacak kişi ve şirketlerle ilgili olarak haklarında inceleme başlatılmış olmasının yeterli görüldüğü anlaşılmıştır. Kaldı ki Kanun'un 5. maddesinin (9) numaralı fıkrasının son cümlesine göre başlatılan inceleme kapsamında isnat edilen fiillerin varlığı tespit edilemez ise ilgilinin talebi hâlinde bu madde hükümlerinden yine yararlanılabileceği belirtilmiştir.

15. Sonuç olarak, Vergi Dava Dairesince ilgili kurumlara müzekkere yazılmak suretiyle somut olayın araştırıldığı, dava dosyasındaki deliller ve ilgili mevzuat birlikte değerlendirilerek sonuca ulaşıldığı görülmektedir. Mahkemenin gerekçeli karar içeriği ve yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, somut olayda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan husus bulunmadığı görülmüştür.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, istinaf mahkemesince iddia ve itirazlarının karşılanmadığını, hangi şirket ile hangi terör örgütü kapsamında irtibat kurduğunun dahi açıklanmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1.B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1.B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

19. Somut olayda Vergi Dava Dairesi kişi yahut şirketlerin katma değer vergisi arttırımından faydalanabilmeleri için ilgili mevzuat kapsamında devam eden bir MASAK incelemesi yahut adli/idari bir soruşturma altında bulunmamaları gerektiğini belirtmiş ve ara karara cevaben dosyaya gelen yazılar neticesinde, başvurucu hakkında, soruşturma altında bulunan başka bir şirket ile kurduğu ticari ilişki kapsamında inceleme başlatıldığını, bu nedenle

başvurucunun anılan şartları taşımadığını değerlendirmiştir.

20. Bu durumda Vergi Dava Dairesinin istinaf incelemesi aşamasında verdiği kararda, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği İddiası

22. Başvurucu; ne adli makamlar ne de idari makamlarca hakkında doğrudan yürütülen bir soruşturma yahut kovuşturma bulunmadığını, başka bir şirket hakkında yürütülen soruşturma kapsamında ve bu şirket ile yapılan alışveriş nedeniyle incelemeye alındığını ancak yapılan inceleme neticesinde de örgütsel bir bağ tespit edilemediğini belirtmiş ve bu kapsamda masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa’nın 36. maddesinde ise herkesin iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Anılan maddeye adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kendisine bir suç isnat edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla masumiyet karinesi, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağına dair 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Fameka İnş. Plastik San ve Tic. Ltd. Şirketi [1.B.], B. No: 2014/3905, 19/4/2017, § 27).

24. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2.B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

25. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır. Güvencenin ilk yönü; kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (Galip Şahin [1.B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

26. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

27. Masumiyet karinesinin sağladığı ve yukarıda anılan güvencenin dışında kalan, ayrıca suç isnadına ve suç ithamına ilişkin olmayan durumlara yönelik ihlal iddiaları ise masumiyet karinesinin kapsamı içinde yer almamaktadır (İdris Ertaş [GK], B. No: 2018/21949, 20/5/2021, § 74).

28. Somut olayda başvurucu hakkında herhangi bir ceza yargılamasının bulunmadığı açıktır. Bireysel başvuruya konu mahkeme kararlarında, başvurucu hakkında inceleme başlatıldığı hususu tespit edilmiş olup mahkeme kararlarında başvurucunun herhangi bir suçla bağlantılı olduğuna dair saptamada bulunulmadığı görülmüştür. Yargı mercilerince yürütülen yargılamanın bir ceza davası niteliği taşımadığı ve kararda kullanılan dilin başvurucunun masumiyetini sorgulamadığı açıktır. Buna göre hakkında ceza yargılaması ve suç isnadı bulunmayan, herhangi bir suçla itham da edilmeyen başvurucunun ihlal iddialarının masumiyet karinesi kapsamına girmediği anlaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET BAĞCI

B. No: 2020/38549 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38549

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET BAĞCI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38549)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportörler : Akif YILDIRIM

Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Ahmet BAĞCI

Vekili : Av. Merve TANRIVERDİ

I. BAŞVURUNUNKONUSU

1. Başvuru, mâhkumiyet hükmü açısından tek delil mahiyetinde olan ve etkin pişmanlık hükmü kapsamında alınan tanık beyanlarının doğruluğunun ve güvenilirliğinin sınanması amacına yönelik delil toplatma talebinin reddedilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/11/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan ilkelere ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. 1986 doğumlu olan başvurucu, bireysel başvuru konusu olayların meydana geldiği tarihte Kayseri 12. Hava Ulaştırma Ana Üs Komutanlığında astsubay olarak görev yapmaktadır.

6. Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesindeki örgütlenmesi hakkında yürütülen bir soruşturma kapsamında şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan Nadir kod adlı B.İ. 4/4/2018 tarihinde kollukta verdiği ifadesinde başvurucu hakkında da açıklamalarda bulunmuştur. Buna göre B.İ. 4/4/2018 tarihli ifadesinde özetle örgütün mahrem asker yapılanmasında astsubaylardan sorumlu imam olduğunu, kendisine bağlı olan astsubayların katalog evlilik yapmalarına aracılık ettiğini, sorumluluğunda bulunan başvurucunun da bu şekilde katalog evlilik yaptığını beyan etmiştir. B.İ.nin 4/4/2018 tarihli ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bana göstermiş olduğunuz 23 nolu fotoğraftaki şahıs Ahmet BAĞCI [başvurucu], isimli şahıstır. 12. Hava Üssünde astsubaydır. İfademde size çizdirmiş olduğum yapılanmadaki 1. grupta yer almaktadır. Evliliği katalogdur. Kendisini ben evlendirdim ancak karısının ismini bilmiyorum. Eşi çalışmıyor. [B.Y.] bu şahsa eş buldu. Görüştürmeyi de ben Kayseri Subaylar Mahrem Yapılanmasında yer alan [E.T.] isimli şahsın evinde yaptırdım."

7. Soruşturma sonucunda Başsavcılığın 2/5/2018 tarihli iddianamesi ile başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açılmıştır. İddianamede Kayseri'de bulunan 12. Hava Ulaştırma Ana Üs Komutanlığında görevli astsubay rütbesindeki FETÖ/PDY mensubu askerlerin örgütsel yapılanması hakkında ayrıntılı bilgi verildikten sonra tanık B.İ.nin beyanlarına atıf yapılarak başvurucunun örgüt mensubu bir öğretmenin takibinde olduğu ve talimatlarına uyduğu, sohbet isimli örgütsel toplantılara katıldığı, katalog evliliği yaptığı, bu şekilde öğretmene bağlı olarak FETÖ/PDY'nin mahrem asker yapılanmasında yer aldığı iddia edilmiştir.

8. Kayseri 4. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada 8/5/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda tanık B.İ.nin beyanının alınması için adresi itibarıyla işlem yapılmasına, başvurucudan ele geçirilen dijital materyallerle ilgili olarak kolluk tarafından yapılacak inceleme sonunda düzenlenecek raporun gönderilmesinin beklenmesine, duruşmanın ilk oturumunun 31/7/2018 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucunun bizzat hazır bulunduğu duruşmanın 31/7/2018 tarihli ilk oturumunda tanık B.İ.nin beyanları alınmıştır. Tanık B.İ. beyanında özetle örgütün mahrem asker yapılanması içinde 2009 yılı Haziran ayından 15/7/2016 tarihine kadar havacı astsubaylardan sorumlu sohbet hocalığı yaptığını, tarihleri tam olarak hatırlayamamakla birlikte başvurucunun 2012 yılı içinde B.Y. aracılığı ile kendi sohbet grubuna katıldığını, belirli bir süre kendi grubunda yer alan başvurucuyu 2015 yılının Ağustos veya Eylül ayından itibaren Yakup kod adlı Y.D.nin sohbet grubuna devrettiğini ifade etmiştir. Tanık B.İ. beyanında başvurucunun evliliği ve eşi hakkında da açıklamalarda bulunarak başvurucunun evliliğinin katalog evliliği olduğunu belirtmiştir.

10. Mahkeme, duruşmanın aynı tarihli oturumunda savunma tanığı olarak M.D.yi de dinlemiştir. Tanık M.D. beyanında kendisinin çalıştığı askerî birimde başvurucunun da uçak bakım astsubayı olarak görev yaptığını, 2010 yılında tanıştıklarını, bu tanışıklığın 2018 yılına kadar devam ettiğini ancak başvurucunun örgütün düzenlediği sohbetlere katıldığı

yönünde bir tanıklığının bulunmadığını belirtmiştir.

11. Mahkemece aynı tarihli oturumda E.D. de tanık olarak dinlenmiştir. Tanık E.D. beyanında özetle FETÖ/PDY'nin mahrem asker yapılanması kapsamında havacı astsubaylara öğretmenlik tabir edilen sohbet imamlığı yaptığını, 2015 yılı Ekim veya Kasım ayından 15 Temmuz 2016 tarihine kadar başvurucunun da dâhil olduğu, M.T. ve K.A.dan oluşan üç kişilik havacı astsubaylar grubu ile ilgilendiğini ifade etmiştir.

12. Başvurucu, duruşmanın 31/7/2018 tarihli ilk oturumunda müdafiinin de hazır bulunmasıyla savunma yaparak aleyhinde beyanda bulunan tanıklar B.İ. ve E.D.yi tanımadığını, suçlamaları kabul etmediğini belirtmiştir.

13. Duruşma Tutanağı'na göre başvurucu ve müdafii tanıklara çeşitli sorular yöneltmiş ve tanık beyanlarına karşı savunma yapmıştır. Buna göre başvurucu ve müdafiinin tanığa yönelttikleri sorular üzerine tanık B.İ. daha önce verdiği ifadelerde M.D. isimli kişinin de başvurucuyla aynı sohbet grubunda bulunduğunu beyan etmiş ise de bu hususta yanılgıya düştüğünü zira M.D.nin başka bir sohbet grubunda yer aldığını sonradan hatırladığını ifade etmiştir. Bundan başka sohbet tarihlerinin ve sohbetlerin yapılacağı yerin genelde bir önceki sohbet sonunda belirlendiğini ancak herhangi bir aksaklık nedeniyle sohbetin iptal edilmesinin veya daha öne alınmasının gerekmesi hâlinde sabit hattan sohbete katılacak kişilerin cep telefonunu arayarak kendilerine durumu haber vermeye çalıştıklarını söylemiştir.

14. Öte yandan Mahkeme "yargılamanın geldiği safha ve mevcut delil durumu itibarıyla dijital materyallerle ilgili bilirkişi raporunun beklenmesinin yargılamaya bir yenilik katmayacağı" gerekçesiyle bu yöndeki ara kararından vazgeçmiştir.

15. Mahkeme, iddia makamının esas hakkındaki mütalaasını sunmasını müteakip başvurucunun mütalaaya karşı savunma hazırlığı yapabilmesi için başvurucuya süre verilmesine ve duruşmanın bir sonraki oturumunun 28/8/2018 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

16. Başvurucu, celse arasında Mahkemeye yazılı olarak sunduğu savunma dilekçesinde;

i. Tanık B.İ.nin soruşturma aşamasında kollukta ve savcılıkta verdiği ifadeler ile kovuşturma aşamasında yaptığı açıklamalardaki çelişkili noktalara dikkat çekmiş özellikle sohbetlere katılmaya başladığının iddia edildiği tarihlerin tanık tarafından her defasında farklı belirtildiğini ve tanığın beyanlarında isimleri geçen B.Y. ve Y.D.nin Mahkemece dinlenmemesi nedeniyle tanık beyanlarının doğruluğunun ve güvenilirliğinin başka delillerle sınanamadığını ileri sürmüştür. Ayrıca beyanlardaki çelişkili hususların giderilmediğini belirterek tanık beyanlarında isimleri geçen kişilerin dinlenmesine imkân tanınması gerektiğini,

ii. Katalog evliliği yaptığı yönündeki iddianın da somut bir delile dayanmadığını, evliliğine yönelik olarak tanık B.İ.nin soruşturma aşamasında verdiği ifadede eşinin adını dahi söyleyemediğini ancak kovuşturma aşamasına gelindiğinde herkesin bilebileceği, sosyal medya paylaşımlarından kolaylıkla ulaşılabilecek genel bilgiler vererek evliliğine yönelik anlatımda bulunduğunu, bu durumun da tanık beyanının samimi olmadığını kanıtladığını, aynı suçtan yargılanmakta olan tanığın etkin pişmanlık hükümleri kapsamında cezadan kurtulmak ve gerçek örgüt mensuplarını gizlemek için kendisine iftira attığını,

iii. Tanık E.D.nin beyanlarının gerçeği yansıtmadığını, himmet verdiği yönündeki tanık

beyanlarının birbiriyle çeliştiğini, bu iddianın da somut delille desteklenmediğini,

iv. Örgütün asker mahrem yapılanmasında haberleşmenin ankesörlü telefonlar aracılığı ile yapıldığının bilindiğini, zira tanık tarafından da bunun dile getirildiğini ancak kendisi bakımından ankesörlü telefonlardan aranma gibi bir durumun mevcut olmadığını belirterek bu hususun ortaya çıkarılması amacıyla kendisinden ele geçirilen dijitallerin incelenmesini ve lehe delillerin toplanmasını talep etmiştir.

17. Başvurucunun yazılı savunması duruşmanın 28/8/2018 tarihli son celsesinde okunmuş ve duruşmanın tamamlanmasının ardından Mahkeme, hükmünü açıklayarak başvurucunun atılı suçtan 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiş; gerekçeli kararda tanıklar B.İ. ve E.D.nin beyanlarına dayanarak başvurucunun örgütün mahrem asker yapılanmasında yer alan sohbet imamları tarafından yakından takip edildiğini, her döneminde kendisi ile ilgilenen abisi tarafından yerinin eğitim göreceği kurumdaki yeni abisine aktarıldığını, dolayısıyla TSK bünyesinde astsubay olarak görev yaptığı süre boyunca örgütle irtibatının devam ettiğinin anlaşıldığını belirtmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Her ne kadar sanık suçlamaları kabul etmediğini beyan etmiş ise de; ayrıntılı ve kendi içerisinde uyumlu tanık beyanları ve bu tanıkların astsubaylardan sorumlu sohbet imamlığı yapmış şahıslar oluşu dikkate alındığında sanığın örgütçe yakın takip edildiği, her döneminde kendisi ile ilgilenen sonbet abisi tarafından yerinin eğitim göreceği kurumdaki yeni abisine aktarıldığı, örgütün genel işleyişinde üyelerine takdir hakkı tanımayıp askeri okullara girecek kişileri örgüte bağlılık seviyesi en yüksek üyeleri arasından kendisinin belirlediği, hatta silahlı kuvvetler mensuplarının örgütün gizli haberleşme programı olan Bylock programını kullanmasına dahi sıcak bakmadığı ve haberleşmeleri ankesörlü veya kontörlü telefonlardan yapmak şeklinde üyelerinin deşifre olmaması için gizliliğe maksimum seviyede önem verildiği, özellikle hava kuvvetlerine ve pilot personele özel önem verdiği, hain 15 Temmuz darbe girişiminde de görüldüğü üzere en aktif kullanılan kuvvetlerden birinin hava kuvvetleri ve pilotlar olduğu, bu durum dikkate alındığında sanığın inkara yönelik savunması suçtan kurtarmaya yönelik olduğu kanaati ile bu yöndeki beyanına itibar edilmemiştir."

18. Başvurucu, 17/9/2018 tarihli istinaf dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra sadece tanıklar B.İ. ve E.D.nin beyanlarına dayanılarak cezalandırıldığı hâlde soyut nitelikteki tanık beyanlarının yan delillerle desteklenmediğini, ayrıca beyanların doğru ve güvenilir olup olmadığının anlaşılabilmesi için beyanlarda isimleri geçen kişilerin tanık olarak dinlenmesi gerektiği yönündeki savunmasının Mahkemece karşılanmadığını, katalog evliliği yaptığı yönündeki tanık beyanının da somut delile dayanmadığını, bu beyanda isimleri geçen kişilerin dinlenmediğini, dolayısıyla davanın esasına etkili olacak hususlar araştırılmadan karar verildiğini ileri sürerek istinaf talebinde bulunmuştur.

19. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 20. Ceza Dairesi, başvurucunun istinaf talebini 25/3/2019 tarihinde esastan reddetmiştir.

20. Başvurucu, 5/4/2019 tarihli temyiz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra güvenilir olmayan tanıkların beyanlarına dayanılarak hüküm verildiğini, tanık beyanlarının doğruluğunu teyit etmek amacıyla destekleyici herhangi bir yan delilin ortaya konulmadığını, nitekim tanık beyanlarına göre birlikte sohbetlere katıldıkları iddia edilen diğer kişilerin telefonları ile kendi cep telefonunun baz istasyonlarından aynı zaman diliminde sinyal verip vermediğinin araştırılması veya HTS-GPRS karşılaştırması yapılması gibi somut veriler elde edilmesini mümkün kılan yöntemlere başvurulmadan eksik incelemeyle sonuca gidildiğini, bu

bağlamda kendisinden elde edilen dijitallerin Mahkemece incelenmesinden vazgeçilmesinin de hatalı olduğunu ileri sürerek temyiz talebinde bulunmuştur.

21. Yargıtay 16. Ceza Dairesi, istinaf talebinin esastan reddine ilişkin kararı 10/9/2020 tarihinde onamıştır.

22. Başvurucu 17/11/2020 tarihinde nihai kararı öğrendikten sonra 30/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

23. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Silâhlı örgüt" kenar başlıklı 314. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir."

24. 5237 sayılı Kanun'un "Etkin pişmanlık" kenar başlıklı 221. maddesi şöyledir:

"(1) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce, örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan kurucu veya yöneticiler hakkında cezaya hükmolunmaz.

(2) Örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin, gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(3) Örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanan örgüt üyesinin, pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(4) Suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan ya da üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi halinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi halinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır.

(5) Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur. Denetimli serbestlik tedbirinin süresi üç yıla kadar uzatılabilir.

(6) (Ek: 6/12/2006 – 5560/8 md.) Kişi hakkında, bu maddedeki etkin pişmanlık hükümleri birden fazla uygulanmaz."

25. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Delillerin ortaya konulması ve reddi " kenar başlıklı 206. maddesi şöyledir:

"(1) Sanığın sorguya çekilmesinden sonra delillerin ortaya konulmasına başlanır. (Ek cümleler: 25/5/2005 - 5353/29 md.) Ancak, sanığın tebligata rağmen mazeretsiz olarak gelmemesi sebebiyle sorgusunun yapılamamış olması, delillerin ortaya konulmasına engel

olmaz. Ortaya konulan deliller, sonradan gelen sanığa bildirilir.

(2) Ortaya konulması istenilen bir delil aşağıda yazılı hâllerde reddolunur:

a) Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse.

b) Delil ile ispat edilmek istenilen olayın karara etkisi yoksa.

c) İstem, sadece davayı uzatmak maksadıyla yapılmışsa.

(3) Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir.

(4) (Mülga: 25/5/2005 - 5353/29 md.)"

2. Yargıtay İçtihadı

26. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 12/9/2018 tarihli ve E.2018/2944, K.2018/2741 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"İtirafçı sanık olup tanık sıfatı ile dinlenilen, etkin pişmanlıktan yararlanmak için sanık aleyhine beyanda bulunma hususunda hukuki menfaati bulun[a]n [S.A.] isimli kişinin anlatımı tek başına hükme esas alınamayacağından;

Suçun sübutuna es[a]s alınan delilin güvenilirliğinin denetlenmesi bakımından, UYAP sorgulamasında [S.A.] hakkında Yüksekova Cumhuriyet Başsavcılığının 2016/924 sayılı halen açık gözüken soruşturma dosyasının incelenmesinden sonra sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken, yazılı şekilde sanığın mahkumiyetine karar verilmesi..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

27. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''1. Herkes davasının, ... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, adil ve kamuya açık olarak, ... görülmesini isteme hakkına sahiptir...

...

3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

...

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;"

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

28. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında, hakkaniyete uygun yargılanmanın temel unsurlarından birinin de yargılamanın çelişmeli olmasına (Rowe ve Davis/Birleşik Krallık [BD], B. No: 28901/95, 16/2/2000, § 60) dikkat çektikten sonra Sözleşme'deki hakların etkili bir biçimde korunması için davaya bakan mahkemelerin tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir

biçimde inceleme görevi olduğunu belirtir (Dulaurans/Fransa, B. No: 34553/97, 21/3/2000, § 33).

29. AİHM'e göre silahların eşitliği ilkesi ise taraflara, talep ve açıklamalarını diğer tarafa nazaran dezavantajlı olmayacak şekilde ileri sürebilmeleri için fırsat verilmesini gerektirdiğini ifade eder (Kress/Fransa, B. No: 39594/98, 7/6/2001, § 72).

30. Sözleşme'nin 6. maddesinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkını garanti altına aldığını hatırlatan AİHM; kendisinin görevinin -delillerin elde edilme ve tartışılma yöntemi dâhil olmak üzere- yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını, bu bağlamda başvurucunun delilin özgünlüğü ile çelişme ve onun kullanımına karşı itirazlarını sunma imkânına kavuşup kavuşmadığını, çelişmeli yargılama ve iddia makamı ile savunma arasında silahların eşitliği ilkelerine saygı gösterilip gösterilmediğini değerlendirmek olduğunu ifade eder. AİHM'e göre yargılamanın hakkaniyete uygun yürütülüp yürütülmediği değerlendirilirken delilin kalitesi dikkate alınmalıdır. Elde edildiği koşulların delilin doğruluğu ve güvenilirliği üzerinde şüphe oluşturup oluşturmadığı hususu da buna dâhildir. Bir delilin başka delillerle desteklenmemesi tek başına yargılamanın hakkaniyetini zedelemese de delilin güçlü olması ve güvenilirliği konusunda riskin bulunmamasıyla orantılı olarak destekleyici delil ihtiyacı da zayıflar (Bykov/Rusya [BD], B. No: 4378/02, 10/3/2009, § 90; Kobiashvili/Gürcistan, B. No: 36416/0614/3/2019, § 56).

31. AİHM içtihadına göre bir mahkemenin davaya yaklaşımı, başvurucunun iddialarına yanıt vermekten ve başvurucunun temel şikâyetlerini incelemekten kaçınmalarına neden olması hâlinde Sözleşme'nin 6. maddesi davanın hakkaniyete uygun bir biçimde incelenmesi hakkı bakımından ihlal edilmiş olur (Kuznetsov/Rusya, B. No: 184/02, 11/4/2007, §§ 84, 85).

32. AİHM, adli makamlar ile iş birliği yaparak bazı avantajlar elde eden suç ortağından temin edilen delillerin mâhkumiyet hükmü açısından tek veya belirleyici olarak kullanılmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiği yönündeki başvuruların incelenmesine ilişkin bazı genel ilkeler belirlemiştir. Buna göre AİHM'in Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında öncelikli meselesi, ceza yargılamasının bir bütün olarak adilliğini değerlendirmektir. Yine AİHM'in Sözleşme'nin 19. maddesi kapsamındaki görevi, Sözleşmeye taraf devletlerce yüklenilen taahhütlerin yerine getirilmelerini sağlamaktır. Bu nedenle -genel bir ilke olarak- ulusal mahkemelerce mahkûmiyete dayanak olarak kabul edilen belirli delil türlerinin kabul edilebilirliğine karar vermek AİHM'in görevi değildir. Sözleşme'nin 6. maddesi hakkaniyete uygun yargılanma hakkını güvence altına alsa da öncelikli olarak ulusal hukuk kapsamındaki düzenlemelere ilişkin bir mesele olan delillerin kabul edilebilirliğine dair herhangi bir kural içermemektedir. AİHM, değerlendirmesini yaparken savunmanın haklarının yanında suçun gereği gibi soruşturulmasındaki kamu ve mağdur menfaatleri ile gerektiğinde tanıkların haklarını da dikkate alarak yargılamayı bir bütün olarak ele alacaktır (Habran ve Dalem/Belçika, B. No: 43000/11, 17/1/2017 §§ 94-96; Adamco/Slovakya, B. No: 45084/14, 12/11/2019, § 56).

33. AİHM'e göre tanıklar tarafından ceza muafiyeti veya diğer avantajlar karşılığında verilen ifadelerin kullanımı, suç isnadı altındaki kişiye karşı yürütülen yargılamanın adilliğine gölge düşürebilir. Bu nitelikteki açıklamaların doğası gereği manipülasyona açık olması ve salt karşılığında teklif edilen avantajları elde etmek veya kişisel intikam amacıyla yapılabilmesi nedeniyle ortaya ciddi sorunlar çıkabilir. Bu nedenle bir kimsenin tarafsız olmayabilecek, doğrulanmamış iddialar temelinde soruşturulması ve yargılanması riski hafife alınmamalıdır (Habran ve Dalem/Belçika, § 100; Adamco/Slovakya, § 59).

34. AİHM, Adamco/Slovakya başvurusundaki değerlendirmesini öncelikli olarak başvurucunun itirazına ulusal düzeyde ne şekilde yanıt verildiğine bakmak ve sonrasında ulusal otoritelerin meseleyi yeterli yoğunlukta bir denetime tabi tuttuğunun kabul edilip edilemeyeceğini incelemek suretiyle yapmıştır (Adamco/Slovakya, § 60). Başvuruya konu olayda başvuran, savcılık ile yaptığı anlaşmadan yararlanabilmek için yargılama sürecinde beyanlarını değiştiren M.den temin edilen delilin mahkûmiyete önemli ölçüde esas alınması nedeniyle yargılamanın adilliğinin zedelendiğini ileri sürmüştür (Adamco/Slovakya, § 53). yargılama sürecinde suç ortağı M.nin tanık olarak güvenilirliğine ilişkin itirazlar sadece istinaf mahkemesi tarafından incelenmiş, başvuran yargılamada daha sonra görev alan diğer mahkemelerden bu meseleye özgü bir yanıt almamıştır (Adamco/Slovakya, § 63). İstinaf mahkemesi ise aleyhe beyanda bulunan M.nin başvuranın yanı sıra kendisini de suçladığı ve K.nın öldürülmesine ilişkin olarak kendisi hakkında yürütülen soruşturmanın yalnızca askıya alınması nedeni ile herhangi bir menfaat temin etmediği kanaatine ulaşmıştır. İstinaf mahkemesi ayrıca anılan tanıktan elde edilen delilin diğer aleyhe delillerle desteklendiğine hükmetmiştir (Adamco/Slovakya, § 64).

35. AİHM, istinaf mahkemesi tarafından yapılan denetimin M.nin K.nın öldürülmesine ilişkin dava kapsamında avantaj sağlayıp sağlamadığı ile sınırlı olduğunu ve O.nun öldürülmesine ilişkin soruşturma kapsamında herhangi bir avantaj sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmediğini tespit etmiştir. Ayrıca tanığın beyanlarını değiştirmesini müteakip aleyhindeki suçlamanın düştüğü, soruşturmanın kapandığı ve tahliye edildiği hususlarında bir kuşku bulunmadığını ve yargılamada görev alan ulusal mahkemelerin hiçbirinin bu olguya karşı görüş açıklamadığını vurgulamıştır. AİHM bu koşullar altında ulusal mahkemelerin başvurucunun iddialarını olgusal temellerine ilişkin olarak bütünüyle incelediklerinin söylenemeyeceğini tespit etmiştir (Adamco/Slovakya, §§ 65, 66).

36. AİHM, bununla beraber anılan delilin değerlendirilmesinde delilin suça kendi hesabına karışan bir tanıktan elde edildiği olgusuna önem gösterilmediğini, aksine ulusal mahkemeler tarafından bu delilin alelade bir delil gibi incelendiğini ve değerlendirildiğini ifade etmiştir (Adamco/Slovakya, § 68).

37. AİHM'e göre bir suç ortağından temin edilen delile ilişkin olarak yapılması gereken denetimin yoğunluğu ile suç ortağının sağladığı delil karşılığında elde ettiği yararın önemi arasında bir orantı vardır. AİHM, başvuruya konu olayda suç ortağının elde ettiği avantajın ceza indirimi ve maddi menfaatin ötesine geçtiğini, fiilen hukuka aykırı bir öldürmeden sorumsuzluk anlamına geldiğini belirtmiştir. Başvuranın davasında M.nin ceza pazarlığı düzenlemelerine ilişkin yargısal değerlendirmeler bakımından istinaf mahkemesi tarafından yapılan değerlendirmenin yetersiz olduğu (aksi yöndeki karar için bkz. Habran ve Dalem/Belçika, §§ 113, 115) ve üst mahkemelerin hiçbirinin başvurucunun iddialarına yanıt vermediği sonucuna ulaşmıştır. AİHM, M.den elde edilen delilin başvurucunun yargılamasındaki önemi gözönüne alındığında bu delilin kullanımına yargılamanın bütününün adilliğini sağlamak için yeterli güvencelerin eşlik etmediği ve Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Adamco/Slovakya, §§ 69-72).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

38. Anayasa Mahkemesinin 14/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

39. Başvurucu; yargılamanın hakkaniyete uygun yürütülmediğini, hükme esas alınan tek delilin sohbet isimli örgütsel toplantılara katıldığı yönündeki tanık beyanları olmasına rağmen bu beyanların doğru olup olmadığı yönünde herhangi bir inceleme yapılmadığını, tanık beyanlarında isimleri geçen kişilerin dinlenmediğini, sohbetlere birlikte katıldıkları iddia edilen diğer kişilerin cep telefonlarının kendi cep telefonuyla aynı anda sinyal verip vermediğinin araştırılması yönündeki talebinin karşılanmadığını belirterek esasa etkili bu hususlar araştırılmadan mahkûmiyet hükmü verilmesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Bakanlık görüşünde;

i. Başvurucunun şikâyetlerinin esas itibarıyla yargılamanın sonucuna, delillerin değerlendirilmesine, hukuk kurallarının yorumuna ve uygulanmasına ilişkin olduğu, Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasına göre kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca yargı mercilerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesinin söz konusu olamayacağını birçok kararında dile getirdiği ve somut olayda dosyadaki bilgi ve belgeler dikkate alınarak yapılan yargılama ve kurulan hükümde herhangi bir bariz takdir hatası veya açıkça keyfî bir durum olmadığı ifade edilmiştir.

ii. Başvurucunun yargılama aşamasında lehine olan hususları ileri sürebildiği, aleyhine olan delillere karşı çıkabildiği ve yargılamaya konu olaya ilişkin kendi anlatımını Mahkemeye sunabildiği belirtilmiştir. Başvurucu ve müdafiinin dava dosyasında bulunan delillere karşı yazılı olarak da savunmalarını Mahkemeye sundukları, bunun yanı sıra ilgili kurumlardan gelen bilgi ve belgelerin dosyaya alınarak başvurucu ve müdafii ile paylaşıldığı vurgulanmıştır.

41. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

42. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

43. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruda, mahkûmiyet hükmü açısından tek delil mahiyetinde olan iddia tanıklarının beyanlarının doğruluğunun ve güvenilirliğinin sınanması amacıyla tanık dinlenilmesi talebinin reddedilmesinin yanında HTS ve sinyal verilerinin araştırılıp karşılaştırılması, dijital verilerin inceleme sonuçlarının beklenmemesi de şikâyet konusudur. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının tamamının adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

44. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

45. Anayasa'nın 36. maddesine "... ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

46. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No. 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Anılan ilke, mahkeme önünde sahip olunan hak ve yükümlülükler bakımından taraflar arasında dengenin sağlanması ve bu dengenin yargılamanın her aşamasında korunmasını ifade etmekte olup bu usul güvencesi gereğince uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmalıdır (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

47. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılama ilkesi kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir (Hüseyin Sezen, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).

48. Ceza davasında ulaşılması hedeflenen temel amaç, maddi gerçeğin adil yargılanma hakkına uygun olarak ortaya çıkarılmasıdır. Çelişmeli yargılama ilkesi, bu amacın gerçekleştirilmesinin en önemli unsurlarındandır. Anılan ilke, taraflara dava dosyası hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını gerektirir. Dolayısıyla ceza davalarında mahkemenin kararını etkilemek amacıyla dosyaya sunulan görüş ve delillerden sanığın haberdar olmasına, bunlara karşı etkili bir şekilde karşı çıkmasına fırsat verilmelidir (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 25; Cezair Akgül, B. No: 2014/10634, 26/10/2016, §§ 27-31).

49. Çelişmeli yargılamanın bir amacı da dosyaya bir görüşün/talebin girmesini sağlamakla sınırlı olmayıp onun mahkemece dikkate alınarak bir sonuca ulaşmasını sağlamaktır. Çelişmeli yargılama ilkesi, sanığın aleyhindeki delillerin çelişmeli bir usul ile mahkemeye sunulmasını ve sadece tanık beyanlarının değil diğer delillerin de tartışılmasını gerektirir. Böylelikle sanıklar delilin davayla ilgisini ve ağırlığını değerlendirerek güvenirliği hususundaki iddialarını ve itirazlarını dile getirebilecektir (Cezair Akgül, § 28).

50. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki görevi, somut olayın usul kurallarına uygunluğunu değil adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin somut olayda ihlal edilip edilmediğini denetlemektir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca taraflara delillerini sunma ve inceletme noktasında uygun imkânların tanınıp tanınmadığı yargılamanın bütünü nazara alınarak değerlendirilecektir (bazı değişikliklerle birlikte Fazlı Celep, B. No: 2015/1025, 21/3/2018, § 25). Esasen yargılama sürecinde savunma hakkını zedeleyen birtakım eksikliklerin bulunması veya uygulamaların yapılması otomatik olarak adil yargılanma hakkının ihlaline yol açmayacaktır. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, bu eksiklikler/uygulamalar nedeniyle savunmanın maruz kaldığı zorlukların yargılama süreci içinde telafi edilip edilmediğinin ve bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetinin zedelenip zedelenmediğinin

değerlendirilmesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ayfer Atalmış, B. No: 2016/12198, 9/6/2020, § 41).

51. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarına aleyhlerindeki delillerin güvenilirliğini sarsmak için yeni delil toplanmasını talep etme imkânı sağlanmasını da gerektirebilir (bazı değişikliklerle birlikte Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 72; Sebahat Tuncel (2), B. No: 2014/1440, 26/2/2015, § 96). Yargı makamlarının özellikle sanığın kendisinin elde etme olanağı bulamadığı deliller bakımından savunmaya bunların aksini ortaya koyma hususunda makul imkânları sunması gerekir (Murat Polat ve Sebahattin Ünlü, B. No: 2014/13254, 7/11/2019, § 46; Ruhşen Mahmutoğlu, B. No:2015/22, 15/1/2020, § 60).

52. Buna göre delil toplanmasına dair talebin reddi talep edeni diğer tarafa göre daha zayıf bir duruma düşürebilir ve savunma hakkını etkileyebilir. Bu durumda talebin reddi yönündeki mahkeme kararının geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığı ve talebin reddi ile meydana gelen savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi eden imkânların başvurucuya sağlanıp sağlanmadığı incelenmelidir. Buna göre yargılama bir bütün olarak dikkate alınıp delil toplanması talebinin reddedilmesiyle oluşan taraflar arasındaki dengesizlik hâlinin uygun bir biçimde giderilip giderilmediği araştırılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte Ayfer Atalmış, §§ 31-35).

53. Somut olayda başvurucu; FETÖ/PDY'nin mahrem asker yapılanmasında Nadir kod adı ile öğretmen tabir edilen sivil imam olarak görev yaptığı hususunda itirafta bulunan tanık B.İ. ile yine aynı şekilde havacı astsubaylara sohbet imamlığı yaptığı yönünde itirafta bulunan E.D.nin beyanlarından hareketle örgütün mahrem asker yapılanmasında yer alan sohbet imamları tarafından yakından takip edildiği ve örgüt mensubu kişilerle irtibat hâlinde olduğu gerekçesiyle silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hapis cezası ile cezalandırılmıştır. Mahkemenin gerekçeli kararından anlaşıldığı üzere başvurucunun mahkûmiyetine esas alınan tek delil, hakkında aynı örgüte üye olduğu iddiası ile yargılama yapılan B.İ. ve E.D.nin etkin pişmanlık hükmünden yararlanmak amacıyla tanık sıfatıyla verdiği beyanlardır.

54. Başvurucu; soruşturma ve kovuşturma evrelerindeki savunmalarında aleyhe beyanda bulunan tanık B.İ ve E.D.yi tanımadığını, bu tanıkların beyanlarının çelişkili olup iftira kastı ile hareket ettiklerini ileri sürmüştür. Başvurucu, Mahkemeye sunduğu yazılı savunma dilekçesinde tanıkların beyanlarındaki çelişkili hususlara dikkat çekerek beyanların doğruluğunun ve güvenilirliğinin sınanması amacına yönelik olarak bu beyanlarda isimleri geçen kişilerin dinlenilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Mahkeme, başvurucunun mahkûmiyet kararının tek dayanağı olan tanık beyanlarının doğruluğunun ve güvenilirliğinin ortaya çıkarılması amacına yönelik olarak bu beyanlarda isimleri geçen kişilerin dinlenilmesi talebi hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Dahası tanık B.İ., FETÖ/PDY'nin mahrem asker yapılanmasında sohbet yeri ve tarihi hakkında örgüt mensupları arasındaki haberleşmenin ankesörlü telefonlar aracılığı yapıldığı, kendisinin de sorumluluğundaki askerlerle bu yöntemle haberleştiği yönünde beyanda bulunmasına rağmen Mahkeme, bu hususta herhangi bir teknik araştırma yapmadığı gibi başvurucudan ele geçirilen dijital veriler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması kararından da vazgeçmiştir.

55. Tanık beyanlarının doğruluğunun ve güvenilirliğinin sınanması için başvurucudan ele geçirilen dijital verilerin incelenmesi, böylece tanıklar ile tanık beyanlarında isimleri geçen

kişilerle aynı zaman diliminde aynı ortamda bulunup bulunmadığının cep telefonu sinyal bilgisi gibi teknik veriler üzerinden araştırılması yönündeki talebi de Mahkemece karşılanmamıştır. Anılan iddia ve talepler kanun yolu mercilerince de dikkate alınmamıştır.

56. Başvurucunun delil toplatılması taleplerinin karşılanmaması tek başına ve otomatik olarak başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği anlamına gelmemektedir. Bununla birlikte Mahkemenin gerekçeli kararından da anlaşılacağı üzere başvurucunun mahkûmiyetine esas alınan tek delil, aynı örgüte üye olduğu iddiası ile yargılanan iki kişinin etkin pişmanlık hükümlerden faydalanmak amacıyla soruşturma ve kovuşturma evrelerinde tanık sıfatıyla verdikleri ifadelerdir. Başvurucunun bu beyanların doğruluğunun ve güvenilirliğinin sınanması için gösterdiği delillerle ilgili aşamalarda gerekli ve yeterli bir inceleme/değerlendirme yapılmaması başvurucuyu iddia makamı karşısında usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürmüştür. Nitekim başvurucunun iddialarını kendi imkânlarıyla ispat etmesi olanaklı değildir. Bu koşullarda Mahkemece izlenen yöntemin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı ve başvurucunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum, yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olmuştur.

57. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

58. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

59. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

60. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

61. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 4. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/219, K.2018/458) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADEM KAPLAN

B. No: 2020/39792 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39792

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADEM KAPLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39792)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Adem KAPLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve yürütülen ceza soruşturması kapsamında uygulanan arama ve elkoyma tedbirlerinin hukuka aykırı olması nedeniyle de özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/12/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile başvurucu hakkındaki soruşturmayı yürüten soruşturma makamından temin edilen ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Ankara Başsavcılığı) başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır.

6. Bu soruşturma kapsamında başvurucu hakkında 22/11/2017 tarihinde yurt dışına çıkamamak ve belirlenen yerlere düzenli olarak başvurmak suretiyle adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir.

7. Ankara Başsavcılığı tarafından düzenlenen 6/3/2018 tarihli iddianamede başvurucunun ByLock isimli kripto haberleşme programını 24/9/2014 tarihinden itibaren örgütsel haberleşme amacıyla kullandığı ve silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddia edilmiştir.

8. İddianamenin kabulü sonrasında yargılama Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesince E.2018/90 sayılı dosya üzerinden görülmeye başlanmıştır. Duruşmanın 28/6/2018 tarihli ilk oturumunda belirlenen yerlere başvurmaya yönelik yükümlülüğün kaldırılmasına, yurt dışına çıkış yasağının ise devamına karar verilmiştir.

9. Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı (Batı Başsavcılığı) tespit edilemeyen bir tarihte, FETÖ/PDY avukat yapılanması içinde yer aldıkları ve böylece sözü edilen silahlı terör örgütüne üye oldukları iddiasıyla aralarında başvurucunun da bulunduğu bazı avukatlar hakkında soruşturma başlatmıştır.

10. Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesi, ByLock kullanımına ilişkin iddianın salt CGNAT (HIS) verilerine dayandığı gerekçesiyle 28/5/2019 tarihinde başvurucunun beraatine kararı vermiştir.

11. Batı Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında sulh ceza hâkimliğinden alınan kararlarla başvurucunun cep telefonuyla kurduğu iletişimler belli bir süre tespit edilip dinlenmiş, kayda alınmış ve telefonunun sinyal bilgileri değerlendirilmiştir. Buna göre;

i. Başvurucu 27/3/2019 tarihinde saat 17.17 sıralarında, hâkim iken kamu görevinden çıkarılan H.M.A. ile görüşmüştür. Görüşmede, başvurucu H.M.A.ya "Senin bilgin var mı bi sorayım dedim bu hakimlerden yeni birisi tutuklanmış heralde bu astsubayların birisi itirafçı olmuş." şeklinde soru sormuştur. H.M.A. konuyu duyduğunu ancak bilgisinin olmadığını söylemiştir.

ii. Başvurucu 29/6/2019 tarihinde saat 12.03 sıralarında H.M.A ile görüşmüştür. Görüşmede H.M.A. başvurucuya kendisiyle tanıştırmak istediği bir misafirinin bulunduğunu söylemiştir.

iii. Başvurucu 4/9/2019 tarihinde saat 16.27 sıralarında H.M.A. ile yaptığı görüşmede Avrupa İnsan Hakları Mahkemesindeki (AİHM) hâkim dosyalarına ilişkin bilgi istemiştir. H.M.A., AİHM tarafından hükûmete savunma için 9 aylık ek süre verildiğini belirtmiştir. Başvurucu ve H.M.A. verilen sürenin uzunluğuna ilişkin konuşmuşlardır. Başvurucu, AİHM'deki dosya ile ilgili olarak "o çok fazla sürer o zaman işte biz kasımda çünkü uğraşıyodu aihm dekiler kasım da karara çıkartacaz diye böyle bi süreyi niye uzun bi süre verdiler abi 9 ay" ve "o zaman şöyle söylüyüm abi peki aihm den ı görüşme ..şimdi benim bi önde gittiğim avantajım şu benim bi dosyam var hani benim yurtdışı yasağım var ı ordan gidip sonucuna da bakamıyorum" şeklinde ifadeler kullanmıştır.

iv. Başvurucu 13/6/2019 tarihinde saat 15.50 sıralarında Av. H.A. ile görüşmüştür. Başvurucu, H.A.ya Konya'da yargılanan ve 8 yıl 3 ay hapis cezasına mahkûm edilen bir sanıktan bahsederek bu kişinin kendisine vekâletname çıkartmak ve istinaf aşamasında

itirafçı olmak istediğini, sanığın bu kapsamda ByLock ile haberleştiği kişilerin ve yöneticisi olduğu dershanede sohbet verdiği kişilerin isimlerini vermeyi düşündüğünü söylemiştir. H.A. bu hususta önemli olanın işlem görmemiş iki üç tane isim vermek olduğunu ifade etmiştir. Görüşme içeriğinin ilgili kısmı şöyledir:

"[H.A.] — İstinaf aşamasında itirafçı olucak tamam.

[Başvurucu] — Evet fakat adli tatilden önce duruşma açtırıp ıı duruşma verip adli tatilden önce itirafçılığı ile birlikte mesela şey var bunda itirafçı olduğu kurum baylokça sadece ...kaydı var aydisi bilmem nesi yok kullanıcı adı ona rağmen ... ceza vermişler bu baylok kullandığını işte hangi kişileri eklediğini şunları bunları itiraf edecek bide şey bu dershanede öğretmen yönetici işte iki bin iki den son tarihe kadar işte kimlere ders verdiğini sohbet verdiğini bilmem ne yaptığını kimlerin katıldığını onları söylüyecek.

[H.A.] — Şimdi adem abi en önemli şey ne biliyomusun işlem görmemiş iki üç tane isim verebilmekte.

[Başvurucu] — Şimdi onu sor...operasyon yapıldı muhakkak dedi benim de verdiğim isimler dersahane de beraber çalıştığım arkadaşlar dedi hani bunlara muhakkak operasyon yapılmıştır dedi ama hani benim verdiğim bilgileri başkaları verdimi onu bilmiyorum dedi.

[H.A.] — Anladım.

[Başvurucu] — Onu sende söyledim ona hani bu noktada emin değilim dedi ama ben tüm bu noktada...

...

[H.A.] — Tamam ben birine bişey sorucam faydamız olur mu diye bana desteğin olur mu bu konuda diye.

[Başvurucu] — Tamam bide ...

[H.A.] — Sana dönücem tamam.

[Başvurucu] — ...ma..işte maliyet ne çıkar ıı yüzde elli elli ne istiyecem onu söylüyeceksin.

[H.A.] — Tamam abi tamam abi."

v. Başvurucu 4/8/2019 tarihinde saat 21.27 sıralarında, hâkim iken kamu görevinden çıkarılan H.H.A. ile görüşmüştür. Başvurucu ve H.H.A., hakkında beraat kararı verilen H.H.A.nın kamu görevine geri dönmesinin mümkün olup olmadığına ilişkin olarak yaptıkları görüşme kapsamında FETÖ/PDY'ye yönelik olarak yürütülen yargılamalara ve devletin bu örgüt ile mücadele biçimiyle ilgili konuşmuşlardır. Söz konusu görüşmenin ilgili kısmı şöyledir:

"[Başvurucu] — Ben sana... ben sana ıı sadece şunu söyleyim eğer ekim gibi bu yeni kurulacak Ak Partiden çıkma parti var ya ... ıı onlar atmış yetmiş tane milletvekilini transfer ederlerse Ak Partide çoğunluğu kaybederse kasım gibi zaten erken seçim var erken seçim önceside alt...demokratikleşme noktasında paketleri direk sunacaklar anlatabildim mi ... onu bekliyo yani şu anda siyasetteki karışıklığın düzelmesini bekliyorlar.

...

[H.H.A.] — Ne bekliyosun başlatırlar mı bizi göreve?

[Başvurucu] — Hiç bi şey beklemiyom abi sonuçta bi olumlu karar muhakkak sizin

durumunuzda olanlar için çıkacak bize söylenen şey şu ıı bizim şüphelendiğimiz herkes fetöyle bi şekilde irtibatı iltisakı olan herkes bu sene sonuna kadar bunun cezasını bi şekilde çekecek beraat etmiş olsa da onun için diyorum bu senenin sonuna kadar.

[H.H.A.] — Peki kendilerinden göbek bağı var kendilerine ne düşünüyolarmış?

[Başvurucu] — Kendileriyle ilgili sıkıntı şöyle bak ıı ben sana daha önce de söyledim ergenekonla bağlantılı diye zaten ergenekonın amacı şu bi sonraki aşamada bunları hem ihanetten hem fetodan hem diğer olaylardan yargılamak Ak Partinin çoğu vatana ihanetten yargılanacak ergenokonun planı bu yönde.

...

[H.H.A.] — Bizimkinde beraat var hani şu deminki söylediğin çok enterasan duydum bunlar öyle yada böyle cezasını çekecek beraat eden adam daha ne ceza çekecek başka nası beraat edecez biz yani.

Başvurucu — O dediğim olay şu sen hala ben sana hep ...şöyle söylüyom sen hala hukuki olarak Türkiyeden bi hukuk bekliyosun bende hukuk bekleme diyorum daha hala anlaşamadığımız nokta o yani..

[H.H.A.] — Anladım intikam hukuku var intikam hukuku işliyo diyosun.

[Başvurucu] — Aynen öyle düşman hukuk sitemi işliyo biz onu savunmalarda da kullanıyoruz zaten.

[H.H.A.]— İşte bende bende diyorum ki bende hiçbir zaman kimsenin yanında yerinde olmadım benimde suçum herhalde kimsenin yanında olmadım ben neyse doğru hukuk neyse onun yanında oldum yani kimsenin adamı da olmadım tarafı da olmadın ...zamanda iktidar partisiymiş şuymuş hiçkimseyi kayırmadım neyse oydu neyse

[Başvurucu] — Artık bu [senenin] kasımına doğru bekliyeceksin inşallah bu sene kasım gibi erken seçim veya başka bi şey olacak.

[H.H.A.] —Hıhı yani seçimden önce mi bizim durumumuz belli olur?

[Başvurucu] — ıı işte erken seçim kararından önce bi şeyleri bu dediğim demokratikleşme paketlerinde ıı meclise sunarlarsa herkes çünkü kabul edecek demokratikleşme paketlerini demokratikleşme paketlerinin içinde zaten şey var terörle mücadele yasasında değişiklik ve terör tanımında değişiklik var.

...

[Başvurucu] — çünkü sen anayasayı biliyorsun gene hukuken anayasanın 90ıncı maddesine göre uluslar arası sözleşmeler iç hukukun bir parçası ve iç hukukla çatıştığı zaman ıı uluslararası anlaşmaya değer vermek zorunda e bizim terör.

[H.H.A.]— Avrupa Birliği zaten değişmesini istiyordu zaten Avrupa Birliği.

[Başvurucu] — Terörle şey konusunda mücadele konusunda yapmış olduğumuz uluslar arası anlaşmaya baktığında ordaki terörlerin sadece belli şartları var sadece belli suçları işlersen uçak kaçırmaterör amaçlı adam alıkoyma öldürme şeklinde ıı tahdidi olarak sayılmış bunların dışındaki kısımlar zaten terör suçunu oluşturmuyo uluslararası anlaşmalara göre dolayısıyla.

[H.H.A.]— E şimdi fetö bu darbe girişimi terör suçu değil mi o?

[Başvurucu] — darbe girişimi ama bak darbe girişiminden dolayı ...dan ceza verirsin terör suçudur ama terörle mücadele kanunu noktasına ben şunu söylüyorum fetöcü olmak noktasında fetöyü desteklemek noktasında silahlı terör örgütü üyeliği veya yöneticiliği suçu oluşmuyo.

[H.H.A.] — Anladım.

...

[Başvurucu] — [Beraat ettiği halde avukatlık yapmasına imkân sağlanmayan bir kişiye ilişkin bilgi verdikten sonra] yani Türkiyede hukuk yani sen sade kendi açından düşünüyosun ben sana şunu söylüyorum Türkiyede zaten sistem hukuk sistemi öldü biz hukuk sistemini tekrar inşa etmeye çalışıyoz ıı bi şekilde ama bunlarla hukukun inşası olmaz o yüzden ya bi erken seçim olacak hukuğun yeniden inşası için yeniden düzeni için ... veya yeniden birileri gerçekten hukuku dizayn etmek için farklı bi çalışma yapacaklar

[H.H.A.] — yani ülkenin ...durumuna bakya allah aşkına yani hiç sevmediğim iğrenç siyaset çukurundaki pislikler bir takım şeyleri oluşturacak diye ...onun keyfini bekliyecez..."

vi. Başvurucu 22/8/2019 tarihinde saat 15.27 sıralarında yurt dışında bulunan N. isimli kişiyle görüşmüştür. N.ye hakkındaki tahkikatlar nedeniyle Türkiye'ye gelmesinin sorun teşkil edebileceğine dair hazırladığı evrakı bir yakını aracılığıyla gönderdiğini söylemiştir. Başvurucu ve N. görüşmenin devamında N.nin maaş hesabı üzerindeki haczin ne şekilde kaldırılabileceğine ilişkin konuşmuşlardır.

vii. Başvurucu 5/10/2019 tarihinde saat 16.42 sıralarında H.A. ile yurt dışından gelecek bir miktar parayla ilgili konuşmuştur.

"[Başvurucu] — valla büroda birileri var abilerim var ... ülkücü camiadan ... ıı hani benim tam şey yapmadığım bir konu varda ... yakındaysan sende bi gel diyecektim ... ümitköydeysen sana sade şöyle söyleyim şeyin senin o konuda bilgin vardır hani yurt dışından para getirme ... hiç soruşturmaya tabi olmadan onun süresi uzadı mı biliyo musun

[H.A.] — Iı devam ediyyor abi o.

[Başvurucu] — Onu ıı şu şekilde şimdi ciddi miktarda bi para gelecek ... bu noktada ıı.

[H.A.] — Abi onu yüz yüze görüşmek lazım parayı ... Girecek olan kişi görüşebiliyomusun direk birinci kişiyle görüşebiliyo musun?

[Başvurucu] — Görü... görüş görüştürmeye söz verdiler şimdi abiler ne zaman istiyosan getirelim dediler

[H.A.] — Tamam o zaman direk onla görüşülecekse oturup konuşalım kulaktan kulağa olmaz o iş.

[Başvurucu] — Bende aynı şeyi söyledim ... ıı onu söylüyüm şimdi arkadaşlara birinci şahısla ilgili peki olaydaki bilgi belgeler iyi olursan pazartesi salı bende bi kısım belgeler var ama ingilizce ... birinci şart vatandaşla birebir görüşme istiyolar diyosun öyle mi?

..."

viii. Başvurucu 7/10/2019 tarihinde saat 19.51 sıralarında H.A. ile blokeli bir banka hesabındaki paranın çekilmesine ilişkin olarak görüşmüştür.

"[Başvurucu] — Bankadan araştırdın mı para var mı hiç bankadan?

[H.A.] — Hıhı abi bu kırkdokuz olan var onu biliyorum ben.

[Başvurucu] — Kırkdokuz olan var varsa o zaman şey mahkemeden de tedbir kalktıysa bunun problemi yok gibi duruyo.

[H.A.] — Evet.

[Başvurucu] — Hani kendisi kendisi?

[H.A.]— Abi şimdi...

[Başvurucu] — Niye halledememiş?

[H.A.] — Cesaret edemiyolar gidince yakalanırız falan diye bunun benzeri bir iki olay var.

[Başvurucu] — Yakalanması yok ki bunun zaten.

[H.A.] — Yok öyle işte korkuları var bunların bunlar paraları ben yarın sana anlatıyım işin şeyini ben bu işin kıbrıs ayağı falan ingiltere ayağı hepsini biliyorum.

..."

ix. Başvurucu 4/11/2019 tarihinde saat 11.48 sıralarında Ö.A. ile görüşmüştür. Ö.A., bir gazetenin meydana gelen bir tren kazasında kusurlu oldukları tespit edildiği ileri sürülen kamu görevlilerinin terfi ettirilmesine ilişkin olarak haber yapmak istediğini, kendisinin özel şartlarından dolayı röportaj veremeyeceğini belirterek konuya ilişkin olarak gazeteye açıklama yapmasını teklif etmiştir. Başvurucu, Ö.A.nın bu teklifini kabul ettiğini bildirmiştir.

x. Başvurucu 4/11/2019 tarihinde saat 11.53 sıralarında ulusal düzeyde yayın yapan bir gazetede çalışan M.H.B. ile görüşmüştür. M.H.B., başvurucudan beklentisinin habere konu kamu görevlilerinin hâlen görevde olduklarını ve terfi ettirildiklerini teyit etmek olduğunu söylemiştir. Başvurucu, bu talebe "başka şekilde de şey yapacam, araştırmamızı yapacam ama çarşamba günü detaylı görüşürsek daha çok sevinirim." şeklinde sözlerle karşılık vermiştir.

xi. Başvurucu 6/11/2019 tarihinde saat 10.47 sıralarında Ö.A. ile yaptığı görüşmede M.H.B.nin ayın beşinde haber yaptığını, demir yollarındaki farklı usulsüzlüklerle ilgili olarak haber yapmak istemesi hâlinde kendisiyle görüşebileceğini söylemiştir.

xii. Başvurucu 6/11/2019 tarihinde saat 10.50 sıralarında M.H.B. ile yaptığı görüşmede demir yollarında görevli bir kamu görevlisinin ihale usulsüzlüğü yaptığını söylemiştir. M.H.B. savcılık soruşturmasına dönüşmeyen iddianın ancak "...iddia edildi." şeklinde haberleştirilebileceğini ifade etmiştir. Bunun üzerine başvurucu "O zaman şöyle iddia diye verebiliriz onu biraz daha irtibat içerisinde olalım ben suç duyurusunu hazırlayım suç duyurusunda bulunduktan sonra verdiğim dilekçenin bir örneğini size gönderirim." şeklinde sözler söylemiştir.

xiii. Söz konusu tutanaklarda başvurucunun M.K. ile gerçekleştirdiği çok sayıda görüşmenin içeriğine yer verilmiştir. Söz konusu görüşmelerin devam etmekte olan davalar hakkında bilgi paylaşımı, duruşmalara kimin katılacağına ilişkin planlama, duruşmalarda uygulanacak olan iddia veya savunma stratejilerine ilişkin olduğu tespit edilmiştir.

xiv. Söz konusu tutanaklarda başvurucunun Z.S.S. ile gerçekleştirdiği çok sayıda görüşmenin içeriğine yer verilmiştir. Bu görüşmelerde başvurucunun çoğunlukla esaslı bir muhakeme işlemi yapılması beklenmeyen bazı duruşmalara katılması hususunda Z.S.S.den talepte bulunmasına, Z.S.S.nin bu talepleri kabul etmesine, Z.S.S.nin katıldığı duruşmalara

ilişkin olarak başvurucuyu bildirmesine veya başvurucunun Z.S.S.ye katılacağı duruşmalarda yapacağı işlemlere ilişkin talimat vermesine ilişkin olduğu tespit edilmiştir.

12. Batı Başsavcılığı 14/1/2020 tarihinde, soruşturma görevinin Ankara Başsavcılığına ait olduğu gerekçesiyle bir fezleke düzenlemiş ve soruşturma evrakını Ankara Başsavcılığına göndermiştir.

13. Ankara Batı 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 7/1/2019 tarihli kararına istinaden düzenlenen HTS analiz raporunda başvurucunun aynı soruşturma dosyasında bulunan 8 farklı şüpheliyle irtibatının olduğu, 64 farklı şüphelinin görüştüğü 697 farklı şahıs ile ortak irtibatının olduğu, Ankara dışındaki 68 farklı baz istasyonundan, dosya şüphelisi olan 15 farklı şahsın kullandığı telefon hattı ile kendi telefon hattından 20 farklı günde ortak sinyal alındığı tespitlerine yer verilmiştir.

14. Başvurucunun cep telefonuyla kurduğu iletişimlerin tespitine ilişkin tutanaklar Ankara Başsavcılığının talimatı uyarınca kolluk görevlileri tarafından analiz edilmiş, başvurucunun kurduğu iletişimlerle diğer şüphelilerin kurduğu iletişimlerin ortak noktaları tespit edilmiştir. Yapılan analizlere göre başvurucu; M.K. ile 10/4/2017-21/10/2019 tarihleri arasında 1.592 kez ve toplamda 43.557 saniye, Z.S.S. ile 29/3/2018-17/10/2019 tarihleri arasında 238 kez ve toplamda 8.716 saniye, A.Y. ile 19/8/2017-21/10/2019 tarihleri arasında 154 kez ve toplamda 5.053 saniye, H.K.E. ile 3/8/2018-15/10/2019 tarihleri arasında 38 kez ve toplam 1.699 saniye, H.M.A. ile 17/12/2018-4/9/2019 tarihleri arasında 28 kez ve toplamda 3.078 saniye, A.İ. ile 25/1/2019-23/9/2019 tarihleri arasında 4 kez ve toplamda 226 saniye, E.S.Y. ile 4/2/2019 tarihinde 1 kez ve 85 saniye görüşmüştür.

15. HTS kayıtlarının incelenmesi üzerine düzenlenen tutanağa göre aralarında başvurucunun da bulunduğu toplam 35 şüphelinin Birleşik Krallık'a ait tek bir yabancı numara ile irtibatlı olduğu tespitine yer verilmiştir.

16. Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Genel Müdürlüğünden başvurucunun görev aldığı dosya bilgilerine ilişkin UYAP kayıtları ile Gelir İdaresi Başkanlığından alınan hesap hareketleri üzerinde yapılan incelemeler neticesinde düzenlenen 22/8/2020 tarihli tutanakta başvurucunun 2.166 dava kaydının 277 farklı şahsa ait olduğu, 1.581 davanın FETÖ/PDY ile ilgili olduğu ve hesap hareketlerinde bu şahıslardan banka hesaplarına herhangi bir para girişinin olmadığı tespitine yer verilmiştir.

17. 11/9/2020 tarihinde başvurucu, konutunda gözaltına alınmış; başvurucunun konutu ile avukatlık bürosunda arama yapılmış ve çok sayıda dijital materyale el konulmuştur.

18. Başvurucu 16/9/2020 tarihinde Ankara Emniyet Müdürlüğü Organize Suçlarla Şube Müdürlüğünde müdafii eşliğinde ifade vermiştir. Başvurucu bu ifadesinde özetle serbest olarak avukatlık mesleğini icra ettiğini, hakkında aynı suça ilişkin yürütülen farklı bir yargılama neticesinde beraat kararı verildiğini, FETÖ/PDY'nin henüz bir terör örgütü olarak kabul edilmediği dönemde sosyal medya hesaplarından bu örgütü eleştiren paylaşımlar yaptığını, örgütle herhangi bir bağlantısının bulunmadığını, darbe girişimi sonrasında aldığı davalarda örgüt mensubu olduğunu öğrendiği kişiler bulunduğunu, gerçekleştirdiği telefon görüşmelerinin mesleki faaliyetlerine ilişkin olduğunu ve isnat edilen suçu kabul etmediğini beyan etmiştir. Başvurucunun sorulara verdiği cevaplara göre;

- Aynı soruşturmada şüpheli sıfatıyla yer alan ve kendisine isimleri okunan 67 şüpheliden bazılarını tanımaktadır. Bu kapsamda kamu görevinden çıkarılan hâkim A.Y. müvekkilidir ve evleninceye kadar yanında sigortalı olarak çalışmıştır. Avukat S.G.yi FETÖ dosyalarına

baktığı için tutuklandığı yönündeki haberler üzerine ceza infaz kurumunda bir defa ziyaret etmiştir. Müvekkili olan kamu görevinden çıkarılan hâkim H.M.A. bazen Anayasa Mahkemesi başvuru dilekçelerinde kendisine yardımcı olmuştur. Müvekkili kamu görevinden çıkarılan Yargıtay üyesi H.Y.nin kızı olan avukat H.K.E. babasının işlerini takip etmiş ve zaman zaman ücret karşılığında kendisinin yetişemediği duruşmalara katılmıştır. M.K., yanında çalışan sigortalı avukattır. Müvekkili olan kamu görevinden çıkarılan Yargıtay üyesi H.S.nin kızı olan avukat Z.S.S. babasının işlerini takip etmiş ve zaman zaman ücret karşılığında kendisinin yetişemediği duruşmalara katılmıştır. Av. A.İ. ile görev aldıkları bir dava dosyası nedeniyle birkaç kez görüşmüştür.

- Kabul ettiği işleri ciddi şekilde takip etmesi ve örgütle bir irtibatının bulunmaması nedeniyle daha rahat ve etkili savunma yapabileceği düşüncesiyle tavsiye üzerine pek çok örgüt dosyası kendisine gelmiştir. Aldığı her dava için avukatlık asgari ücret tarifesi ve Ankara Barosu tavsiyesine uygun ücretler belirlemek suretiyle sözleşme düzenlemiştir.

- HTS kayıtlarına göre sık görüştüğü kişiler müvekkilleri, yanında çalışanlar veya meslektaşlarıdır.

- Diğer şüphelilerle ortak irtibatı olduğu kişilere ilişkin olarak eski bir Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) çalışanı olması nedeniyle bu kurumda çalışanlarla irtibatının bulunduğunu, bu kurumda disiplin cezası alan kişilerin davalarına baktığını, on binlerce dava dosyasına bakması nedeniyle çok sayıda müvekkil ve onların aile üyeleriyle görüştüğünü beyan etmiştir.

- Birleşik Krallık'a ait yabancı numaranın kime ait olduğunu hatırlamamaktadır. Ancak bazı müvekkilleri ve müvekkillerinin yakınları yurt dışında bulunmaktadır ve muhtemelen bu kişilerle görüşmüştür.

-Türkiye'nin hemen hemen her ilinde davalarının bulunduğunu, değişik illerde ceza infaz kurumlarını ziyaret ettiğini, toplu davalara ait duruşmalar ve adliyede bulunduğu zamanlarda telefon hattının bazı kişilerin kullandığı telefon hattıyla ortak baz sinyali almış olabileceğini, ortak baz sinyali aldığı belirtilen kişilerin çoğunu tanımadığını beyan etmiştir.

- H.M.A. ile yaptığı görüşmede bir hâkimin tutuklanmasına ilişkin olarak kamuoyuna yansıyan bir haber üzerine değerlendirmelerde bulunmuştur.

- H.H.A. ile yaptığı görüşmede bu kişinin durumunu konuşmuş ve bu sırada ülkenin siyasi gündemine ve muhalif siyasi parti liderlerinin görüşlerine ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur.

- 22/8/2019 tarihinde görüştüğü N., müvekkili olan N.B. isimli kişidir. Bu kişi yurt dışında yaşamakta ve Türkiye'de hakkında devam eden FETÖ/PDY soruşturması bulunmaktadır. N.B.nin emekli maaşı ve kira alacağının tahsiline ilişkin davalarla ilgili görüşmüştür. Yurt dışındaki arkadaşları tarafından sığınma talebi için bazı belgeler istenince Türkiye'de devam etmekte olan davalarına ilişkin dosya örneklerini akrabaları aracılığıyla göndermiştir. Bu kişiyle örgütsel bir birlikteliği bulunmamaktadır.

- Ö.A. ve M.H.B. ile yaptığı görüşmeler TCDD Marşandiz Garı'nda meydana gelen ve iki makinistin öldüğü kazaya ilişkindir. Ö.A. bu davada tutuklu olan sanık avukatı, kendisi ise ölen makinistlerin ailelerinin avukatıdır. Görüşmeler kusurlu oldukları tespit edilen bazı kişilerin terfi ettirilmesine ilişkindir. Eski TCDD çalışanı ve ölen makinistlerin ailelerinin avukatı olması ve ilgili mevzuata hâkim olması nedeniyle gazeteci M.H.B. kendisinden

yardım istemiştir.

- M.K., yanında sigortalı olarak çalışan bir avukattır. Bu kişi ile yaptığı görüşmeler ellerinde bulunan ve takip ettikleri dosyalara ilişkindir.

- Z.S.S., kendisinin yetişemediği duruşmalara ara sıra ücret karşılığında yetki belgesiyle giren ve müvekkilinin kızı olan bir avukattır. Bu kişiyle yaptığı görüşmeler Z.S.S.nin girdiği duruşmaların sonuçları ve son durumlarına ilişkindir.

- Bürosunda çalışan veya hukuki danışmanlık aldığı ileri sürülen kamu görevinden çıkarılan hâkimler A.Y., H.M.A. ve T.Ş. hakkında kesinleşen mahkûmiyet kararları bulunmamaktadır. Kesin hüküm giymemiş bu kişilerin avukatlık yapmasında hukuki engel bulunmamaktadır. Bu kişilerden A.Y. bürosunda sigortalı olarak çalışmış, H.M.A. ise bazen Anayasa Mahkemesi başvurularında kendisine yardım etmiştir. T.Ş. ile ara sıra sohbet etmek amacıyla bürosuna gelmesi dışında başka bir ilişkileri yoktur.

- Hiçbir davayı ücretsiz almamıştır. Bu husus daha önceden yargılandığı ceza davasında da tartışılmıştır. Müvekkillerin hepsiyle ücret karşılığında anlaşmış, ücretin çoğunu tahsil etmiş, bir kısmının tahsili davanın sonuna bırakmıştır.

19. Ankara Başsavcılığı 22/9/2020 tarihinde; aralarında başvurucunun da bulunduğu bazı şüphelileri tutuklanmaları talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk etmiştir.

20. Başvurucu aynı gün yapılan sorgusunda isnada konu olaylara ilişkin savunmasını yapmış ve hakkında önceki yargılama sürecinde uygulanan adli kontrole uyduğunu, kaçma şüphesinin bulunmadığını, kendisinin şeker hastası olduğunu, kayınpederinin yoğun bakımda tedavi gördüğünü ve tutuklama tedbirinin ölçüsüz olacağını beyan etmiştir. Ankara 3. Sulh Ceza Hâkimliği, Ankara Başsavcılığının tutuklama talebinin reddine, başvurucunun yurt dışına çıkamama ve belirlenen yerlere düzenli olarak başvurma yükümlülükleriyle adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"kaçma şüphelilerinin bulunmadığı, delillerin büyük ölçüde toplandığı, HTS kayıtlarında bahsi geçen konuşmaların mesleki yardımlaşma kapsamında kaldığı, örgütle ilişkisi olduğu tespit edilen şahıslarla bir kısım şüphelilerin irtibatı mesleki faaliyet kapsamında kaldığı, bir kısım şüphelilerin silahlı terör örgütüne üye olma suçu nedeniyle yargılamalarının devam ettiği, bu soruşturmada elde edilen delillerin mükerrer soruşturma kapsamnda kalma ihtimalinin bulunduğu, FETÖ kapsamında yargılanan şüphelileri yönlendirdikleri iddia edilmiş ise de, sunulan mahkeme kararlarında müvekkilleri olduğu şüphelilerin etkin pişmanlıktan faydalandıklarının görüldüğü ve tüm dosya kapsamı birlikte ele alındığında bu aşamada tutuklamadan beklenen faydanın adli kontrolle de sağlanabileceği anlaşılmakla"

21. Ankara Başsavcılığı 23/9/2020 tarihinde tutuklama talebinin reddi kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliği, başvurucunun yüklenen suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren delillerin bulunduğunu ve adli kontrol tedbirinin soruşturmanın koşulları dikkate alındığında yetersiz olduğunu değerlendirerek itirazın kabulüne ve başvurucu hakkında yakalama emri düzenlenmesine karar vermiştir.

22. Yakalama emrine istinaden 26/9/2020 tarihinde yakalanan başvurucu, tutuklanması talebiyle diğer bazı şüphelilerle birlikte Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliğine sevk edilmiştir. Sorgusu sonucunda başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan tutuklanmasına karar verilmiştir. Tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Şüpheliler [A.S.Ü.], [R.T.] ve [Ü.İ.]'nin üzerlerine atılı Rüşvet Almak ve Vermek, Silahlı

Terör Örgütüne Üye Olma, Gizliliğin İhlali suçlarını, şüpheliler [Z.S.S.Ö.] ve Adem Kaplan'ın [başvurucu] üzerlerine atılı Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçunu işlediklerine ilişkin kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunması, [Y.Ş.] ve [A.Ş.] tarafından kişilerin TC Kimlik numaraları üzerinden terör örgütü sebebiyle yürütülen soruşturmalara ilişkin yapılan sorgulamalar hususunda bu kişiler ile bir kısım şüpheliler arasında geçen whatsapp yazışmaları, para transferine ilişkin el yazısı ile alınan notlar, şüphelilerin kendileri arasında veyahut üçüncü kişiler arasında yapmış oldukları yazışma ve görüşme içerikleri, buna ilişkin iletişim tespit tutanakları, Edirne ve Malatya Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından verilen yetkisizlik kararı içerikleri, whatsapp üzerinden kurulan grup üzerinden örgüt üyeleri hakkında yürütülen soruşturmaların takip ve koordine edilmesi, usulsüz sorgulamalar sebebiyle gerçekleşene para transferine ilişkin raporlar ve tespitler, UYAP ekran görüntüleri, fiziki takip tutanağı içerikleri, Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü ve Gelir İdaresi Başkanlığı kayıtlarına ilişkin tespitler, [M.K.], [B.G.] ve [H.M.A.] hakkında daha önce yürütülen soruşturma ve kovuşturma sebebiyle örgüte karşı duruş ve yaklaşımını bilmesine karşı bu kişiler ile irtibatının kesilmemesi, örgüt üyeliği yahut yöneticiliği yaptığı iddia edilen kişilere ilişkin avukat-müvekkil ilişkisinin ötesinde görüşme ve yönlendirmeler yapılması, bu kişilere sürecin değişeceği, örgüt soruşturmalarına ilişkin farklı siyasi iradelerin oluşacağı hususunda beyanda bulunulmak suretiyle ümit verilmesi, davalara katılmak üzere başkaca avukatların bulunmaya çalışılması, bu avukatlar ile bir araya gelinmek için yemek/kahvaltı gibi organizasyonlar yapılması, ihraç edilen hakim ve savcılarla hukuki görüş alışverişi içerisinde olunması, şüphelilerin kimi zaman iletişim tespit tutanakları içeriğinde örgüt mensubiyeti sebebiyle haklarında soruşturma yürütülen kişileri öğrenmeleri üzerine eşyalarını toplama boyutuna ulaşan korku ve kaygı içerisine düşmeleri hususları birlikte değerlendirildiğinde, şüphelilerin dosya kapsamında tutuklanan yahut yakalama emri düzenlenen şüpheliler ile birlikte örgütsel amaçla para karşılığında soruşturmaların gizliliğini ihlal ederek dosya sorgulattıkları, örgüt mensuplarının dosyalarında avukatlık faaliyetleri dışında da örgütsel birliktelik içerisinde hareket ederek yönlendirme yaptıkları anlaşılmış, atılı Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçunun katalog suçlardan olduğu, dijital veri incelemesinin henüz bitirilmediği, yakalanamaması sebebiyle ifadesine başvurulmayan şüphelilerin bulunduğu, soruşturmanın henüz tamamlanmamış ve delillerin tamamının toplanmamış olduğu, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyeliği suçundan hakkında soruşturma yürütülen şahısların kolaylıkla yurt dışına kaçtıkları ve oluşa uygun verilecek ceza miktarı dikkate alındığında adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı, tutuklama tedbirinin ise somut dosyada ölçülülük ilkesine uygun olduğu anlaşıldığından, CMK'nın 100. maddesi ile ilgili düzenlemeler ile AİHS 5. maddesindeki tutuklama şartları kapsamında isnat olunan suç ile orantılı olarak tedbir kapsamında şüphelilerin CMK.nun 98 ve 101 maddeleri uyarınca ayrı ayrı TUTUKLANMALARINA ... [karar verilmiştir.]"

23. Başvurucu, müdafii aracılığıyla 30/9/2020 tarihinde tutuklama kararına itiraz etmiştir. Başvurucu itiraz dilekçesinde, tutuklanması için yeterli somut delil bulunmadığını, kaçma şüphesini gösteren somut bir olgu olmadığını ve karartacağı herhangi bir delilin söz konusu olmadığını ileri sürerek tahliyesini talep etmiştir. Başvurucunun tutuklama kararına yaptığı itiraz, Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından reddedilmiştir.

24. Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliği 26/10/2020 tarihinde başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Başvurucu, bu karara 6/11/2020 tarihinde itiraz etmiştir. Başvurucu isnat edilen suça ilişkin olarak önceden yaptığı savunmaları dışında Av. H.A. ile yaptıkları görüşmelere ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Başvurucu bu kapsamda telefon görüşmesine konu paranın varlık barışı uygulaması kapsamında getirilecek bir para

olduğunu, bu konuda sık sık avukatlara danışıldığını ve kendisinin de konu hakkında bilgisi olan H.A.ya danıştığını ifade etmiştir.

25. Başvurucunun itirazı 24/11/2020 tarihinde Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 28/11/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

26. Başvurucunun tutukluluk hâlini duruşmalı olarak gözden geçiren Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliği, başvurucunun tutuklu kaldığı süreyi gözönünde bulundurarak adli kontrol tedbirleri uygulanmak suretiyle başvurucunun tahliyesine 17/12/2020 tarihinde karar vermiştir.

27. Başvurucu 25/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

28. Ankara Başsavcılığı tarafından başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 14/6/2023 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede öncelikle FETÖ/PDY'nin Ankara'daki avukat yapılanmasına ve bu kapsamda gerçekleştirilen bazı eylemlere ilişkin bilgiler verilmiştir. Sonrasında başvurucu hakkında Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen kamu davasına konu 6/3/2018 tarihli iddianameyle hukuki kesintinin gerçekleştiği ve başvurucunun bu tarihten sonraki eylemlerinin yeni bir silahlı terör örgütüne üye olma suçunu oluşturduğu belirtilmiştir.

29. İddianamede başvurucunun telefon hattının diğer bazı şüphelilerin telefon hatlarıyla farklı günlerde Ankara dışında ortak HTS baz sinyali verdiği, diğer şüphelilerle birlikteliğinin avukatlık faaliyeti dışına taşan örgütsel bir birliktelik olduğu, ByLock kullanıcısı olduğu ve ekonomik kaygı gütmeksizin FETÖ/PDY şüphelisi şahısların soruşturma/kovuşturma dosyalarını takip ettiği ileri sürülmüştür. İddianamede, başvurucunun telefon görüşmelerine yer verilerek görüşmelere ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur. Buna göre;

i. H.M.A ile gerçekleştirilen görüşmeler (bkz. § 11/i-ii-iii), kamu görevinden çıkarılan hâkim H.M.A. ve diğer şüpheliler gibi başvurucunun da FETÖ/PDY davalarıyla irtibatlı olduğunu göstermektedir.

ii. H.A. ile gerçekleştirilen 13/6/2019 tarihli görüşme (bkz. § 11/iv), başvurucunun FETÖ/PDY davalarında ceza alan bir şahsın ceza almamasını ya da az ceza almasını sağlamak için başka şahıslarla irtibat kurduğu ve dosyanın bozdurulması karşılığında pazarlık yaptığı şeklinde yorumlanmıştır.

iii. H.A. ile gerçekleştirilen 5/10/2019 ve 7/10/2019 tarihli görüşmeler (bkz. § 11/vii-viii) yurt dışından usulsüz bir şekilde para getirilmesine ilişkindir. Söz konusu para, örgütün çözülmeyi engellemek için ve itirafçı olmayan örgüt üyelerine maddi destek sağlamak amacıyla kullandığı paradır.

iv. Başvurucunun H.H.A. ile gerçekleştirdiği 4/8/2019 tarihli görüşmede (bkz. § 11/v) sarf ettiği sözler, yaptığı meslekle ilişkili değildir ve hâlâ FETÖ/PDY lehine yönetimi değiştirme çabası içinde olduğunu göstermektedir.

v. Başvurucunun Ö.A. ve M.H.B. ile gerçekleştirdiği 4/11/2019 ve 6/11/2019 tarihli görüşmelere (bkz. § 11/ix-x-xi-xii) konu faaliyetleri, FETÖ/PDY'nin devlet kurumlarını ve bürokratlarını yıpratmak şeklindeki politikasıyla uyumludur.

vi. 22/8/2019 tarihinde N. ile yaptığı görüşme (bkz. § 11/vi) ve bu kişinin sığınma talebiyle ilgili olarak hukuki görüş yazıp N.ye göndermesi, başvurucunun yurt dışına kaçan örgüt üye

ve yöneticileriyle irtibatının olduğunun göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

30. İddianamenin kabulü sonrasında yargılama Ankara 22. Ağır Ceza Mahkemesince E.2023/87 sayılı dosya üzerinden görülmeye başlanmıştır.

31. Başvurucu hakkında Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen yargılama kanun yolu aşamasında, Ankara 22. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen yargılama ise ilk derece mahkemesi önünde devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

32. İlgili hukuk için bkz. Şerzan Sümer, B. No: 2018/16001, 9/7/2020, §§ 26-33.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

33. Anayasa Mahkemesinin 14/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

34. Başvurucu, başvuru formunda özetle;

i. Suç şüphesi ve bunu haklı kılan somut olgu ya da deliller olmamasına rağmen mesleğinden kaynaklanan güvencelere de riayet edilmeksizin yasal düzenlemelere aykırı olarak hakkında tutuklama kararı verildiğini, adli kontrol tedbirlerinin neden yetersiz kalacağına ilişkin hiçbir gerekçe gösterilmediğini, delilleri karartma tehlikesi ve kaçma şüphesinin de somut olayda bulunmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini,

ii. Yöneltilen suçlamanın özünün, üstlendiği FETÖ/PDY davaları kapsamındaki mesleki faaliyeti olduğunu, müvekkilleri ve onların yakınlarıyla ilişkileri haricinde örgütsel bağlantısının varlığına dair herhangi bir delil gösterilmediğini,

iii. Beraatle sonuçlanan önceki yargılama sürecinde uygulanan adli kontrol tedbirine uyduğunu, gerçekleştirilen tüm gözaltı işlemleri sırasında ikametgâhında bulunduğunu, kaçma amacının bulunduğuna ilişkin bir olgunun ortaya konulamadığını,

iv. Mesleğini gereği gibi yerine getirmesi nedeniyle tutuklandığını, bu tedbirin avukatlar ve hak savunucularına yönelik yıldırma politikasının bir sonucu olduğunu ve siyasi amaçlarla uygulandığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 14. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Bakanlık görüşünde; anılan şikâyetle ilgili olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. ve 142. maddelerinde öngörülen tazminat yolunun kullanılmadığı, bu durumda söz konusu iddia bakımından olağan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı ileri sürülmüştür.

36. Bakanlık tarafından anılan iddianın esasına ilişkin yapılan değerlendirmede ise başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı olduğu ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca başvurucunun mesleğinden kaynaklanan usuli güvencelere riayet edilip edilmediğinin incelenmesinde Şerzan Sümer kararında varılan sonucun gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

37. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

38. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

40. Tutuklamanın hukukiliğinin değerlendirmesinde dikkate alınacak genel ilkeler Metin Evecen (B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52) ve Zafer Özer (B. No: 2016/65239, 9/1/2020, §§ 38-45) kararlarında ortaya konulmuştur. Buna göre tutuklamanın kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, FETÖ/PDY üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

42. Diğer taraftan başvurucu, bir avukat olarak mesleğinden kaynaklanan güvencelere riayet edilmeksizin tutuklandığını iddia etmektedirler.

43. Anayasa Mahkemesi, Şerzan Sümer başvurusunda silahlı terör örgütüne üye olma suçunun görev suçu olarak nitelendirilemeyeceği yönündeki Yargıtay içtihadı karşısında söz konusu suçun kişisel suç olarak nitelendirilmesinin temelsiz ve keyfî bir yaklaşım olmadığını ve bu nedenle avukat olan başvurucunun 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nda avukatların görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlara ilişkin olarak düzenlenen güvencelere riayet edilmediğinden bahisle kanuna aykırı şekilde tutuklandığı iddiasının yerinde olmadığına karar vermiştir (Şerzan Sümer, §§ 44-47; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 123; Yıldırım Turan [GK], B. No: 2017/10536, 4/6/2020, §§ 102-147).

44. Somut olayda avukat olan başvurucunun yaptığı görevle ilgili bulunmayıp kişisel suç niteliğindeki tutuklamaya konu edilen silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden anılan

kararlarda yer alan değerlendirmelerden ve varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

45. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

46. Başvurucu hakkındaki tutuklama kararı incelendiğinde sorgusu yapılarak tutuklanmalarına karar verilen her bir şüpheli yönünden ayrı bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Bununla birlikte başvurucuya ifadesi alınırken kolluk tarafından yöneltilen sorular, tutuklama kararı, iddianame ve soruşturma dosyası içeriği birlikte değerlendirildiğinde tedbirin dayanağını oluşturan suçlamaların başvurucunun ekonomik kaygı gütmeden FETÖ/PDY dosyalarını üstlendiğine, haklarında bu suçtan soruşturma veya kovuşturma bulunan kişilerle irtibatlı olduğuna, görev aldığı dosyalarda şüpheli veya sanıkları örgüt lehine yönlendirdiğine, onlara ümit verdiğine, kamu görevinden çıkarılan hâkim ve savcılarla hukuki görüş alışverişinde bulunduğuna ve örgüt mensuplarının dosyalarında mesleki faaliyetler dışında da örgütsel birliktelik içinde hareket ettiğine ilişkin HTS, tape ve UYAP kayıtları ile Gelir İdaresi Başkanlığından alınan hesap hareketleri üzerinde yapılan incelemelere ilişkin tutanağa dayandırıldığı görülmüştür. Başvurucu hakkında düzenlenen iddianamede ayrıca başvurucunun örgüte ait paranın yurda sokulmasına ilişkin olarak H.A. ile görüşmeler gerçekleştirdiği değerlendirmesine yer verilmiştir (bkz. § 29/iii). Somut olayın özel koşullarında belirtilen eylemlerin FETÖ/PDY ile bağlantılı bir suçlama bakımından kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfi olduğu söylenemez.

47. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının ve tutuklamanın ölçülülüğünün değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

48. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken; soruşturmanın tamamlanmamış ve delillerin tamamının toplanmamış olması nedeniyle başvurucunun delilleri karartma şüphesinin bulunmasına ve isnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın miktarı ve yurt dışına kaçan FETÖ/PDY şüphelilerine atfen kaçma şüphesinin varlığına dayanılmıştır. Kararda ayrıca genel ifadelerle tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol kararının yeterli görülmediği kanaatine yer verilmiştir (bkz. § 22).

49. Anılan kararda kaçma şüphesini uyandıran somut olgularla bağlantı kurulmadan suçun gerektirdiği yaptırımın ağırlığına atıf yapılmış ise de bir suçun niteliği veya bu suça ilişkin olarak verilebilecek cezanın ağırlığı her zaman kaçma tehlikesinin bulunduğunu ortaya koyan bir durum olarak kabul edilemez. Bir ceza soruşturması veya kovuşturması bağlamında uygulanan tutuklama tedbirleri bakımından kaçma şüphesinin bulunup bulunmadığının veya devam edip etmediğinin belirlenmesinde -suçun ya da cezanın niteliğine ilişkin olanların yanı sıra- şüphelinin veya sanığın durumunun da özellikle dikkate alınması gerekmektedir. Bu bağlamda şüpheli veya sanığın sabit bir yerleşim yerinin olup olmadığı, mesleği, mal varlığı, ailesinden veya işinden kaynaklı bağlantıları, yakalanma şekli, süreç içindeki tavır ve davranışları, başka bir ülkeye gitmesini veya orada barınmasını kolaylaştıran bazı özel şartların bulunup bulunmadığı, kişilik özelliklerini ortaya koyan olgular, ahlaki durumunu gösteren tutum ve eylemleri gibi kişisel (subjektif) unsurlar

birlikte değerlendirilerek bir kanaate ulaşılmalıdır (Eren Erdem, B. No: 2019/9120, 9/6/2020, § 135).

50. Nitekim buna paralel olarak 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması ya da kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa bu tutuklama nedenine dayanılabileceği belirtilmiştir. Yine 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendinde tutuklama kararında tutuklama nedenlerinin (kaçma şüphesinin) varlığını gösteren delillerin somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterileceği belirtilmiştir. Ancak tutuklama kararında kaçma şüphesinin dayanağı somut olgularla ortaya konulmamıştır.

51. Somut olayda silahlı terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin olarak yürütülen ilk ceza yargılaması sürecinde soruşturma mercileri tarafından tutuklama tedbirine başvurulmamış, başvurucu hakkında yurt dışına çıkamama ve belirli yerlere düzenli olarak başvurma şeklindeki adli kontrol yükümlülüklerinin uygulanması ile yetinilmiştir (bkz. §§ 6, 8). Başvurucunun anılan kovuşturma kapsamında uygulanan yurt dışına çıkamama ve belirli yerlere düzenli olarak başvurma şeklindeki adli kontrol tedbirine uymadığı yönünde herhangi bir tespit olmadığı gibi soruşturma makamlarınca böyle bir iddia da ileri sürülmemiştir. Söz konusu tutuklama kararından önce başvurucu hakkında ağır ceza gerektiren aynı suça ilişkin açılan kamu davası devam etmektedir. Başvurucunun cezalandırılma tehdidi altındayken bu süreç içinde kaçma hazırlığının ya da bu yönde bir eğiliminin olduğuna yönelik herhangi bir açıklamaya tutuklama kararında yer verilmemiştir. Tüm bu hususlar karşısında başvurucunun kaçma ve saklanma ihtimalinin yüksek olduğu sonucuna varılmasını haklı çıkaracak herhangi bir kişisel değerlendirme tutuklama kararında bulunmamaktadır. Dahası anılan kararda aynı şekilde delilleri karartma şüphesinin varlığına yönelik olarak başvurucu özelinde somut bir değerlendirme de mevcut değildir. Dolayısıyla Hâkimlik tarafından tutuklama tedbirini zorunlu kılan nedenlerin yeterli bir şekilde ortaya konulamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

52. Son olarak somut olayda başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da incelenmesi gerekmektedir.

53. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38; Eren Erdem, § 170).

54. Başvurucunun terörle bağlantılı bir suç dolayısıyla yargılanmakta olduğu davada kaçmasının engellenmesi amacıyla tutuklandığı söylense bile yurt dışına çıkış yasağı veya belirli yerlere düzenli olarak başvurma başta olmak üzere adli kontrol tedbirlerinin bu amacın gerçekleştirilmesi bakımından işlevsiz olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Nitekim başvurucu hakkında yürütülen ilk yargılama kapsamında verilen adli kontrol tedbirlerine aykırı davrandığına veya çağrıldığı hâlde oturumlara katılmadığına ilişkin bir tespitin yapılmamış olması da adli kontrol tedbirinin ulaşılmak istenen amaç bakımından elverişliliğini ortaya koymaktadır. Dahası tutuklama kararında genel ifadelerle başvurucunun delil karartma ihtimaline yer verilmiş olmasına rağmen başvurucunun

tutuklandığı 26/9/2020 tarihinden iddianamenin düzenlendiği 14/6/2023 tarihine kadar geçen süre zarfında esaslı bir soruşturma işlemi yapılmadığı ve aleyhe yeni bir delil elde edilemediği dikkate alınmalıdır. Sonuç olarak başvurucu adli kontrol tedbirlerinin ulaşılmak istenen amaçlar bakımından neden elverişli olmadığı açıklanmadan tutuklanmış ve serbest bırakılmasına karar verildiği tarihe kadar 2 ay 21 gün ceza infaz kurumunda tutulmuştur.

55. Bu itibarla tutuklama nedenlerinin bulunduğuna ve tedbirin ölçülü olduğuna dair olgular yeterince ortaya konmadan başvurucu hakkında tutuklama tedbiri uygulanmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan güvencelere aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

56. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

57. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı iddiasının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

B. Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

58. Başvurucu; hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında yasal koşulları oluşmadığı hâlde verilen karara istinaden evinde ve avukatlık bürosunda yapılan aramada soruşturma konusu suçla ilgili olup olmadığına bakılmaksızın tüm dosyalarına el konulduğunu, ayrıca dijital materyallerine imajları alınmadan doğrudan el konulduğunu belirterek Anayasa'nın 20., 21. ve 22. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Arama Kararı Yönünden

59. Anayasa Mahkemesi Hülya Kar (B. No: 2015/20360, 27/2/2019) kararında, koruma tedbirlerinin maddi hakları ihlal ettiği iddiaları yönünden bireysel başvuruda yapılması gereken denetimin sınırlarını çizmiştir. Koruma tedbirine karar veren makamların tedbir uygulanmasının gerekliliğine dair daha iyi değerlendirme yapabilecek konumda olmaları nedeniyle geniş takdir yetkisine sahip oldukları kabul edilmiştir. Bu doğrultuda ancak koruma tedbiri nedeniyle uğranılan zararın kaçınılmaz olandan ağır sonuçlara yol açtığının veya keyfî uygulandığının ilk bakışta anlaşılacak kadar açık olduğu hâllerde esas yönünden daha ileri bir değerlendirme yapılması gerektiği kabul edilmiştir (Hülya Kar, §§ 21-46).

60. Somut olayda soruşturma mercilerince verilmiş arama kararına dayanılarak başvurucunun konutunda ve işyerinde arama yapılmıştır. Başvurucu bu tedbir nedeniyle özel hayatın gizliliği ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Söz konusu tedbirin suç delillerini elde etme amacıyla gerçekleştirildiği anlaşılmıştır.

61. Koruma tedbirine yönelik şikâyetlerde Anayasa Mahkemesi kararın verildiği dönemin şartlarını dikkate alır. Başvuruya konu koruma tedbiri maddi gerçeğin ortaya çıkmasını temin etmek amacıyla ve suç şüphesi bulunan hâllerde uygulanmıştır. Söz konusu tedbir öngörülebilir ve kesin bir hukuki düzenlemeye dayanmakta olup itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağı başvurucuya tanınmıştır. Bundan başka tedbir süreklilik arz eder biçimde uygulanmamıştır. Koruma tedbirinin durumun gerektirdiğinden daha uzun sürdüğü veya hedeflenen amaca ulaşmak bakımından

açıkça elverişsiz olduğu değerlendirilmemiştir.

62. Başvuru konusu koruma tedbirinin türü, süresi, uygulanma tarzı ve kişinin yaşamı üzerindeki etkileri birlikte ele alındığında başvurucunun uğradığı zararın kaçınılmaz olandan ağır olduğu veya koruma tedbirinin keyfî uygulandığı değerlendirilmemiş; başvurucu da bireysel başvuru formunda aksini kanıtlayacak bir açıklamada bulunmamıştır.

63. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Elkoyma Kararı Yönünden

64. Somut olayda başvurucunun dijital materyallerine 5271 sayılı Kanun'un 134. maddesi kapsamında el konulmuştur. Bu elkoyma işleminin hukukiliği ve kesin sonuçları yargı mercileri tarafından yapılacak yargılama sonucunda ortaya çıkacaktır. Öte yandan el konulan dijital materyaller ve cep telefonlarının incelenmesi tamamlandıktan başvurucuya iade edilmesi mümkün olacaktır. Son olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde "Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen" kişilerin uğradığı maddi zararları isteyebileceği belirtilmiştir. Başvurucunun yargılama sonunda elkoyma nedeniyle uğradığı zararları bu tazminat yoluna başvurmak suretiyle tazmin edebilmesi de mümkün olacaktır. Öte yandan başvurucu, elkoyma kararına karşı itiraz yoluna başvurduğu yönünde bir iddia ve kanıt da sunmamıştır. Dolayısıyla başvurunun hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yollar tüketilmeksizin yapıldığı anlaşılmaktadır (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. S.Z., B. No: 2017/5934, 11/2/2021, § 92).

65. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

66. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

67. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Hakkında yürütülmekte olan kovuşturma kapsamında başvurucu hakkında tahliye kararı verilmiş ve böylelikle başvurucunun tutukluluk statüsü sona ermiştir (bkz. § 26). Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Diğer taraftan yalnızca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 167.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Arama kararı dolayısıyla özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin

iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Elkoyma kararı dolayısıyla özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 167.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL başvuru harcından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliğine (2020/899 Sorgu sayılı) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA TUNÇ

B. No: 2021/2544 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2544

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA TUNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2544)

Karar Tarihi: 14/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 1/12/2025 - 33094

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Mustafa TUNÇ

Vekili : Av. Abdurrahman AKINCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezasının iptal edilmesi talebiyle yapılan başvuruda itiraz incelemesi yapan üst mahkemenin süre yönünden itirazı reddetmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Adıyaman il merkezinde özel öğretim kursu işletmektedir. Adıyaman Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından yapılan denetim kapsamında başvurucunun işletmekte olduğu özel öğretim kursunda ilgili mevzuata aykırı birtakım uygulamalar yapıldığı tespit edilerek başvurucu hakkında 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 7. maddesi uyarınca 102.336 TL idari para cezası uygulanmıştır.

3. Başvurucu, idari para cezasının iptal edilmesi talebiyle başvuruda bulunmuştur. Adıyaman Sulh Ceza Hâkimliğince (Hâkimlik) yapılan incelemede diğerlerinin yanı sıra dosya kapsamındaki 10/8/2020 tarihli inceleme ve soruşturma raporuna atıf yapılarak talebin reddine karar verilmiştir. Buna göre gerekçeli kararda "özel öğretim kurumunun 1/12/2019-12/1/2020 tarihlerinde kursun açılışına esas Matematik 1,2,3,4,5 programları

dışında mevzuata aykırı olarak fizik ve kimya bilim grubuna ait programı uyguladığının tespit edildiği, rapordaki tespitlerin dosyada yer alan 1/12/2019-12/1/2020 tarihli tutanaklar ile derslikte tespit edilen öğrenci ve öğretmen listeleri, öğrencilerin yazılı ifade tutanakları ile diğer belgelerin somut olayla uyumlu olduğu, ... usul ve yasaya aykırı bir durum bulunmadığı" belirtilmiştir.

4. Hâkimlik, ret kararının gerekçesinde kararın tebliğ edildiği tarihten itibaren yedi gün içinde karara karşı itiraz kanun yoluna müracaat edilebileceğini ifade etmiştir. Bunun üzerine başvurucu vekili 11/12/2020 havale tarihli dilekçeyle karara itiraz etmiştir.

5. İtiraz dilekçesinde Hâkimliğin ret kararının tebliğ tarihi 11/12/2020 olarak beyan edilmiştir. Bununla birlikte bireysel başvuru formunun ekinde de yer verilen tebliğ evrakına göre ret kararının başvurucu vekiline 12/12/2020 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılmıştır.

6. İtiraz mercii olan Şanlıurfa 1. Sulh Ceza Hâkimliği 12/12/2020 tarihli kararla itirazı reddetmiştir. Kararda "Adıyaman Sulh Ceza Hâkimliğinin ... tarih ve ... değişik iş sayılı kararında muteriz hakkında uygulanan idari para cezalarına Kabahatler Kanununda gösterilen süreler içerisinde itiraz etmediği" şeklinde gerekçe yer almaktadır. Bununla birlikte başvurucunun hangi tarihten itibaren ve ne kadar sürede itirazda bulunması gerektiğine, buna rağmen bu süreye uymadığına ilişkin herhangi bir açıklama yoktur. Ayrıca kararda, başvurucu yerine H.Y. itiraz eden olarak gösterilmiş ve bu kişi yönünden "husumetin olmadığı" gerekçesiyle itirazın reddine karar verildiği belirtilmiş; hüküm fıkrasında da H.Y. yönünden itirazın reddedildiği ifade edilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 23/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 6/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Öte yandan başvurucu, Hâkimliğin kararının 11/12/2020 tarihinde kendisine tebliğ edildiğini ve aynı tarihte karara itiraz ettiğini belirterek sürenin hesaplanmasında açıkça hata yapıldığı gerekçesiyle tavzih talebinde bulunmuştur. Talebi inceleyen Şanlıurfa 1. Sulh Ceza Hâkimliği ilgili kararın usul ve kanuna uygun olduğu, kesin olarak verildiği gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; idari para cezasına karşı yaptığı başvurunun Hâkimlik tarafından reddedilmesine ilişkin karara süresinde itiraz ettiği hâlde itirazı değerlendiren üst mahkemenin süre aşımı olduğu gerekçesiyle itirazı reddettiğini, dahası bahsi geçen kararda itiraz eden olarak farklı bir kişinin isminin yer aldığını, dolayısıyla hakkaniyete uygun bir inceleme yapılmadığını belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

11. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi Özkan Şen ([2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013), Cemile Akyıldız

([2. B.], B. No: 2014/1382, 22/9/2016), Ertuğrul Dalbaş ([1. B.], B. No: 2014/7805, 25/10/2017), Hasan İşten ([2. B.], B. No: 2015/1950, 22/2/2018), Nihal Uslukol ([2. B.], B. No: 2016/73086, 25/9/2019) ve Hüseyin Volkan Kurt ([GK], B. No: 2019/42687, 8/3/2023) kararlarında mahkemeye erişim hakkı kapsamında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu bağlamda mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, § 52). Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığın çözümlenmesi için bir yargı makamı önüne taşınması kanun yoluna başvurma olarak nitelendirilmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Adil yargılanma hakkı bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir (Hasan İşten, § 37).

14. Somut olayda Şanlıurfa 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 12/12/2020 tarihli kararında başvurucunun "Adıyaman Sulh Ceza Hâkimliğinin ... tarih ve ... değişik iş sayılı kararında muteriz hakkında uygulanan idari para cezalarına Kabahatler Kanununda gösterilen süreler içerisinde itiraz etmediği" gerekçesiyle itiraz talebinin süre yönünden reddi nedeniyle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmüştür.

15. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu nedenle öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

16. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Hayriye Özdemir [2. B.], B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Hamit Yakut [GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021, § 76; Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 100).

17. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

18. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56; Tuğba Arslan, § 96; Fikriye Aytin ve diğerleri [1. B.], B. No:

2013/6154, 11/12/2014, § 34).

19. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun niteliği de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

20. Mahkemelerin yorumlarının ve uygulamalarının kanunun açık lafzıyla çeliştiği veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ziya Özden [1. B.], B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59; Ramazan Atay [1. B.], B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29; Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, § 81). Dolayısıyla kanunilik ölçütü açısından Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, incelemeye konu kuralların yargı organlarınca yapılan yorumlarının kişilerce öngörülebilecek belirlilikte olup olmadığının veya kanunun açık lafzıyla çelişip çelişmediğinin tespit edilmesidir (bazı eklemelerle birlikte bkz. Mehmet Demircioğlu [GK], B. No: 2020/35797, 14/9/2023, § 33).

21. Somut olayda başvurucunun idari para cezasının iptal edilmesi talebiyle Hâkimliğe yaptığı başvurunun reddedilmesine ilişkin kararda açık olarak kararın tebliğ edildiği tarihten itibaren yedi gün içinde karara karşı itiraz kanun yoluna müracaat edebileceği belirtilmiştir (bkz. § 4). Bireysel başvuru formunun ekinde yer verilen tebliğ evrakına göre kararın başvurucu vekiline 12/12/2020 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılmıştır. Bununla birlikte başvurucu vekili 11/12/2020 tarihinde kararın tebliğ edildiğini beyan etmek suretiyle aynı tarihli dilekçe ile Hâkimlik kararına itiraz etmiştir. Bu itirazın ilgili kanunda öngörülen sürede yapıldığı açıkça görülmektedir. Dahası itiraz mercii olan Şanlıurfa 1. Sulh Ceza Hâkimliği, yaptığı incelemede "Adıyaman Sulh Ceza Hâkimliğinin ... tarih ve ... değişik iş sayılı kararında muteriz hakkında uygulanan idari para cezalarına Kabahatler Kanununda gösterilen süreler içerisinde itiraz etmediği" gerekçesiyle itirazı reddetmiştir (bkz. § 6). Ancak kararın gerekçesinden başvurucunun Hâkimlik kararını hangi tarihte öğrendiği ve bu tarihten itibaren hangi sürede başvuru yapması gerekirken bu süreye uymadığı anlaşılamamıştır. Dahası kararda itiraz eden olarak başvurucu yerine H.Y.nin isminin yazıldığı, hüküm fıkrasında bu kişi yönünden inceleme yapılmak suretiyle itirazın reddedildiği görülmüştür. Bu durumda itiraz mercii tarafından yapılan değerlendirmenin kanuni bir dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

23. Başvurucu, idare hukukunun kapsamına giren bir konuda sulh ceza hâkimliğince inceleme yapılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini de ileri sürmüştür. Eldeki başvuruda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuç ve uygun görülen giderim gözetilerek başvurucunun diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şanlıurfa 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (2020/5415 D.İş) iletilmek üzere Adıyaman Sulh Ceza Hâkimliğine (2020/4321 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARSLAN ÖZTÜRK

B. No: 2021/3564 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3564

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARSLAN ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3564)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Arslan ÖZTÜRK

Vekili : Av. Mehmet Çağrı ANILGAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Alanya Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun E.K.ya karşı mala zarar verme suçunu işlediği iddiasıyla başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun mala zarar verme suçundan cezalandırılması talebiyle 12/7/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun Hasar Tespit Tutanağı, olay yeri inceleme raporu ve tanık anlatımları neticesinde atılı suçu işlediğini iddia etmiştir.

3. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Alanya 5. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 19/7/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda tanıklar S.G., H.A., İ.B.A. ve G.Y.nin dinlenmesine karar verilmiştir.

4. Duruşma dört celsede bitirilmiştir. Birinci celsede duruşma salonunda bizzat hazır olan tanıklar S.G., H.A. ve İ.B.A. dinlenilmiştir. Tanıklar S.G., H.A. ve İ.B.A. alınan beyanlarında arabaya zarar verme olayını görmediklerini ifade etmiştir. Aynı celsede tanık G.Y.nin istinabe yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir. Tanık G.Y.nin bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimata ikmalen cevap verilmiştir. Tanık G.Y. istinabe yoluyla alınan beyanında başvurucunun müştekinin aracını çizdiğini gördüğünü ifade etmiştir.

5. Dördüncü celsede Mahkeme, başvurucunun beraatine karar vermiştir. Verilen karara karşı katılan, istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

6. Anılan istinaf talebi Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 11. Ceza Dairesi (Daire) tarafından incelenmiş, Antalya Bölge Dairesince duruşma açılmasına karar verilmiştir. Yargılamada 16/7/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- tanık G.Y.nin yerel mahkemece dinlenilmiş olduğundan tekrar dinlenilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

7. Duruşma iki celsede bitirilmiştir. Birinci celsede dosya içerisindeki bilgi ve belgeler ile tanık G.Y.nin yerel mahkemece istinabe yoluyla alınan beyanı duruşmada okunmuştur.

8. İkinci celsede başvurucu müdafii tanık G.Y.nin beyanı dışında müvekkili aleyhine delil olmadığından savunma hakkının kısıtlanmaması amacıyla tanık G.Y.nin Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla tekrar dinlenilmesini talep etmiştir. Daire, herhangi bir gerekçe göstermeksizin talebin reddine karar vermiştir. Yine aynı celsede başvurucunun 2.500 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına kesin olarak karar verilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...[i]ddia, sanık savunması, katılan ve tanık beyanları, 07/09/2016 tarihli Kamera Tespit Tutanağı, 15/09/2016 tarihli Hasar Tespit Tutanağı, 02/09/2016 tarihli Olay Yeri İnceleme Raporu, disiplin dosyası, nüfus-sabıka kayıtları ile tüm dosya kapsamından; [s]anık Arslan Öztürk ile katılan [E.K.nin] aynı jandarma karakolunda görev yaptıkları, sanık Arslan Öztürk'ün katılan [E.K.ye] ait 33[...]46 plaka sayılı otomobilin sağ kapı, ön kaput, ön tampon, sol arka kapı ve arka tampon kısımlarını çizerek zarar verdiğinin görgüye dayalı anlatımda bulunan tanık [G.Y.nin] beyanları ile sabit olmasına rağmen mahkemesince atılı suçun sanık Arslan Öztürk tarafındanişlediğine dair her türlü şüpheden uzak, kesin, somut ve inandırıcı delil elde edilemediği gerekçesiyle beraatine karar verilmesi kanuna aykırı bulunduğundan; katılan [E.K.nın] istinaf başvurusunun yerinde görülerek, [s]anık Arslan Öztürk hakkında katılan [E.K.ya] ait araca mala zarar vermek suçundan [hüküm kurulmasına]..."

9. Dosya kapsamına göre başvurucu gerekçeli kararı 7/1/2021 tarihinde öğrenmiş,18/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanlarına yer verilen tanığın huzurda dinlenilmesi için Dairenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanığa soru sorma imkânı tanınmadığını, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde; tanığın istinabe yoluyla alınan beyanının duruşmada okunduğu, başvurucunun bunlara karşı iddia ve itirazlarını dile getirdiği ifade edilmiştir.

12. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

15. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinde geçerli bir nedenin varlığı şartı aranmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- SEGBİS gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayı kendi açısından anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

16. Somut olayda Daire tanık G.Y.nin huzurda dinlenmesine ilişkin herhangi bir çaba göstermemiştir. Duruşma Tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın Dairece duruşmada hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması tanık sorgulama

hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama ya da sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

17. Daire, gerekçeli kararda diğerlerinin yanı sıra tanık G.Y.nin beyanlarına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Gerekçeli karar içeriği gözönüne alındığında tanık G.Y.nin müştekinin aracını çizdiğine ilişkin beyanının başvurucunun mala zarar verme suçunu işlediği yönündeki kanaatin oluşmasında dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı elde edilemeyen tanığın anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

18. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanığı başvurucunun da ona soru sormasına imkân sağlayacak şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanık, istinabe yoluyla alınan beyanında başvurucunun müştekinin aracını çizdiğini gördüğünü ifade etmiş ise de başvurucu, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığı sırada verilen cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın tepkileri konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanığın beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmaya karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten yargı mercilerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun mala zarar verme suçunu işleyip işlemediği yönünde karar vermek Anayasa

Mahkemesinin görevi değildir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 11. Ceza Dairesine (E.2019/1835, K.2020/3979) iletilmek üzere Alanya 5. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2017/365, K.2018/1083) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun manevi tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ BAZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/5129 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5129

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ BAZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5129)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucular : 1. Ali BAZ

2. Döne BAZ

3. Elif Can TEMUR

4. İrem GÜN

5. Muhammed Yusuf BAZ

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör saldırısı sonucu meydana gelen ölüm olayı nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen zararların tazmini talebiyle açılan tam yargı davasının süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hatay ili, Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde diğeri postane binası yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvuruculaların yakını K.B. söz konusu saldırı sonucu hayatını kaybedenlerden biridir. K.B.nin eşi olan başvurucu Döne Baz tarafından 22/5/2013 tarihinde

Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yapılan başvuru üzerine 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalanmış ve 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca 25.842,95 TL tutarında maddi tazminat K.B.nin mirasçılarına ödenmiştir.

3. Söz konusu terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 30/6/2014 tarihli ön inceleme raporunda Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimleri tarafından araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgilerin de belirtilmesi suretiyle Hatay Emniyetine bilgi sunulduğu, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusurunun bulunduğu ve ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. İlgili emniyet görevlileri ile mülki idare amirleri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığınca 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlenmiş ve iddianamenin kabulü ile Hatay 7.Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır.

5. Başvurucular 18/11/2015 tarihinde İçişleri Bakanlığına sundukları dilekçe ile yakınları K.B.nin ölümü nedeniyle uğradıkları zararların ödenmesi için talepte bulunmuştur. Talebin 26/11/2015 tarihli işlemle reddedilmesi üzerine başvurucular 29/1/2016 tarihinde 5233 sayılı Kanun hükümleri kapsamında idare ile imzalanan sulhnamenin iptal edilmesi ile maddi ve manevi zararlarının ödenmesi talepleriyle tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin kusurunun bulunduğunu, istihbarat bilgisi bulunmasına karşın önlem alınmadığı ileri sürülmüş ve dava açma süresine ilişkin açıklama yapılarak 5233 sayılı Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açıldığını vurgulamıştır.

6. Hatay İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 17/2/2016 tarihli kararıyla davayı süre aşımı yönünden reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, sulhnamenin iptali ve maddi tazminat talepleri bakımından sulhnamenin imzalandığı 21/6/2013 tarihinden itibaren en geç altmış gün içinde dava açılması veya aynı süre içinde idareye başvurulup başvuru neticesinde tesis edilecek işlemin sonucuna göre işlemin tebliğinden itibaren geri kalan dava açma süresi içinde; manevi tazminat talebi bakımından ise 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca olay tarihinden itibaren bir yıl içinde en geç 12/5/2014 günü idari başvuru yapılarak sonucuna göre otuz gün içinde dava açılması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda olayın üzerinden uzun süre geçmesinden sonra dava açma süresini canlandırma olanağı bulunmayan 18/11/2015 tarihli idari başvuru üzerine verilen ret cevabının ardından 25/1/2016 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğunu ifade etmiştir.

7. Başvurucunun temyiz talebi üzerine Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 14/11/2018 tarihli kararıyla süre ret kararını bozmuştur. Kararın gerekçesinde 2577 sayılı Kanun'da tam yargı davaları için öngörülen bir ve beş yıllık sürelerin eylemin idariliğinin ortaya çıktığı andan itibaren hesaplanmasının şart olduğunu, somut olayda ise eylemin idariliğinin 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile öğrenildiğinin kabulünün gerektiğini, bu nedenle de ceza davasının açılmasından itibaren bir yıl içinde 18/11/2015 tarihinde yapıldığı anlaşılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olduğunu belirtmiştir. Daire, gerekçesinde ayrıca sulhname imzalandıktan sonra idarenin sorumluluğunun hizmet kusuru ilkesi uyarınca çözülebileceğini belirterek sulhnamenin iptali talebinin de tazminat talepleri ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmiştir. Davalı idarenin karar düzeltme talebi üzerine Daire, bozma kararını kaldırarak İdare Mahkemesinin 17/2/2016 tarihli süre ret kararını

19/10/2020 tarihinde onamıştır.

8. Başvurucular nihai kararı 22/1/2021 tarihinde öğrenmelerinin ardından 12/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

10. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucular; terör saldırısının gerçekleşmesinde idarenin kusuru olduğunun olay tarihinde öğrenilmesinin mümkün olmadığını, süre ret kararındaki yorumun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede sınırladığını, saldırının yaşanmasında kusuru olan idarenin bu ihmalinin yaşamı koruma yükümlülüğünü ihlal ettiğini belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde somut olay sürecini ve insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuatı detaylı olarak aktararak, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki hususları yinelemiştir.

13. Olayın niteliği ve başvuru formundaki iddialar doğrultusunda inceleme mahkemeye erişim hakkı kapsamında yapılmıştır.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

16. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

17. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargılama mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

18. Başvurucular tarafından açılan davanın Mahkemece süresinde olmadığı gerekçesiyle reddedilmesinin, mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturduğu açıktır. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

19. Somut olayda, mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağa sahip olduğu ve sınırlamanın meşru amacının bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönünde ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limitet Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) anlaşılmıştır.

20. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

21. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olduğu söylenebilir. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl üzerinde durulması gereken husus ise müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

22. Eldeki başvuruya konu yargılama sürecinde İdare Mahkemesi, meydana gelen ölüm olayı ile buna neden olan eylemin patlamanın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihinde öğrenilip 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalandığı ve bu tarihlerden itibaren mevzuatta belirtilen süreler aşıldıktan sonra yapılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesine yer vererek davayı reddetmiştir. Başvurucular, idarenin kusurlu olduğunu ve emniyet birimlerinin olayda ihmali bulunduğunu ceza davası ile öğrendiklerini belirterek idari başvuru süresinin başlangıç tarihi olarak ölüm olayının gerçekleştiği tarihin esas alınmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa Mahkemesince daha önce benzer nitelikte başvurularda da belirtildiği üzere

idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken bazen de çok sonra değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir (Leyla Bitik ve diğerleri, B. No: 2019/24350, 16/3/2023, § 52).

24. İdariliğin veya meydana gelen zararın ya da aralarındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut şartlar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması, dava hakkının varlığını anlamsız kılıp ölçülülük ilkesini zedeleyebilir. Bu nedenle eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir. (çok sayıda karar arasından bkz. Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017 § 55).

25. Somut olayda ölümün 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu gerçekleştiği konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Ancak olayda idarenin kusurunun bulunması durumunun İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme, akabinde gerçekleşen soruşturma izni verilmesi işlemleri ve olayda ihmali/kusuru bulunduğu düşünülen emniyet görevlileri hakkında 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile açığa çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla başvuruculların anılan süreçten önce ölüm olayına sebebiyet veren olguya dair ihmale, eylemsizliğe ve dolayısıyla eylemin idariliğine ilişkin bir bilgiye, veriye sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda başvuruculların, yakınlarının ölümüne neden olan terör saldırısında idarenin kusur doğurabilecek eylemsizliğini (önlem almama hâli) ve zararla idari eylemsizlik arasında illiyet bağı olduğunu meydana gelen ölüm olayıyla derhâl öğrendiklerinden söz edilemez (benzer yöndeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi değerlendirmesi için bkz. Kurşun/Türkiye, B. No: 22677/10, 30/10/2018, §§ 101-106).

26. Bu itibarla olayın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihi esas alınarak başvuruculların uğradıkları zararla ilgili idari başvuru yapmak suretiyle dava açmalarının beklenmesi başvuruculara orantısız bir külfet yüklemektedir.

27. Bu hâle göre İdare Mahkemesinin dava açma süresinin başlangıç tarihine ilişkin yorumunun başvuruculların mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvuruculların mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirerek neredeyse imkânsız hâle getirdiği değerlendirilmiştir. Bu nedenle davanın süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvuruculların mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucular, yaşam hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetilerek söz konusu ihlal iddiası yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

30. Başvurucular; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL tazminat

ödenmesi talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Yaşam hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay İdare Mahkemesine (E.2016/112, K.2016/158) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA İLTER VE SAİME İLTER

B. No: 2021/5840 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5840

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA İLTER VE SAİME İLTER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5840)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucular : 1. Mustafa İLTER

2. Saime İLTER

Vekili : Av. Erol Yasin ÖZKEÇECİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şehitlik belgesi verilmesine ilişkin davanın kesin olarak reddedilmesi nedeniyle hükmün denetlenmesini talep hakkı ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Aralarında başvurucu Saime İlter'in eşi, diğer başvurucunun ise babası olan piyade uzman çavuş M.İ.nin de bulunduğu bazı askerî personel 19/6/1995 tarihinde görev yaptıkları Iğdır'da bulunan askerî komutanlığa katılmak için Göle'den iki sivil minibüs ve bir sivil taksi ile ayrılmışlardır. Kısa bir süre sonra Göle - Kars yolunda sivil taksiye başka bir sivil kamyonun çarpması sonucu meydana gelen kazada başvuruculların murisi M.İ. vefat etmiştir.

3. Olayda ölen M.İ.nin aralarında başvuruculların da olduğu yakınlarına 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında nakdi tazminat ödenmesine 1995 yılında karar verilmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi(UYAP)

ortamında yapılan incelemede ise, Ankara 4. İdare Mahkemesinde açılan bir davada 18/1/2018 tarihinde verilen hüküm gereğince başvurucuların murisinin 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu hükümleri doğrultusunda vazife malulü olduğu kabul edilerek mevzuatta öngörülen şekilde aylık bağlandığı anlaşılmıştır.

4. Başvuruculardan Saime İlter; olayın gelişimi itibarıyla eşinin şehit sayılması gerektiğinden bahisle şehitlik belgesi verilmesi talebiyle Kara Kuvvetleri Komutanlığı Şehit ve Gazi İşlem Şube Müdürlüğüne (İdare) müracaatta bulunmuştur. İdarenin ret kararı vermesi üzerine başvurucular, Ankara 7. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) işlemin iptaline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Başvurucular; dava dilekçelerinde kendilerine ilgili mevzuat gereğince tazminatlar verildiğini, ayrıca murislerinin vazife malulü olduğunun kabul edildiğini, görevin ifası sırasında gerçekleşmesine rağmen şehitlik taleplerinin ise reddedildiğini öne sürmüştür.

5. İdare Mahkemesi 13/2/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

''Yasal bir şehit tanımı olmadığından davacıların talebinin kamuoyunda şehit kişilerin yakınlarına sağlanan hakların 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 47. ve 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununun 44 ve 45. maddelerinde yer alan vazife malûlü kapsamında ayrıca 2230 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, 2629 sayılı Uçuş, Paraşüt, Denizaltı Dalgıç ve Kurbağa Adam Hizmetleri Tazminat Kanunu ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında yürütülen görevler sırasında ve bu görevlerin neden ve etkisiyle hayatını kaybedenlere tanınan haklar kapsamında yorumlanması gerektiği kuşkusuzdur.

Dava dosyasının incelenmesinden, davacının eşi P. Uzm. Çvş. [M.İ.nin] 19/06/1995 tarihinde operasyon icra eden 25'inci Mknz. P. Tug. 1'nci Mknz. P. Tb. personelini bütünleme personeli olarak Göle'den Iğdır'a gönderildiği, 2 sivil minübüs ve 1 sivil taksi ile Göle'den ayrılmayı müteakip Göle - Kars yolunda sivil taksiye başka bir sivil kamyonun çarpması sonucu vefat ettiği, bu nedenle eşi için şehitlik belgesi verilmesi istemiyle davalı idareye yapılan başvurunun dava konusu işlemle reddedilmesi üzerine bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Olayda; davacının eşi P. Uzm. Çvş. [M.İ.nin] 19/6/1995 tarihinde operasyon icra eden 25'inci Mknz. P. Tug. 1'nci Mknz. P. Tb. personelini bütünleme personeli olarak Göle'den Iğdır'a gönderildiği, 2 sivil minübüs ve 1 sivil taksi ile Göle'den ayrılmayı müteakip Göle - Kars yolunda sivil taksiye başka bir sivil kamyonun çarpması sonucu vefat ettiği anlaşılmaktadır.

Buna göre; dava konusu olay değerlendirildiğinde; 'şehitlik' kavramı ile ilgili doğrudan bir tanımlamanın olmadığı, bunun yanında davacının eşi P. Uzm. Çvş. [M.İ.nin] vefatı ile neticelenen olayın, şehit sayılmayı gerektiren hallerden olan harp, iç güvenlik, eğitim, atış, tatbikat, manevra, kaçakçılığın men ve takibi gibi görevler esnasında veya doğal afet nedeni gibi şartlar altında veya bu görev ve şartların sebep ve tesiri ile meydana gelmediği anlaşıldığından, bu kapsamda şehitlik belgesi verilmesi amacıyla yapılan başvurunun reddine ilişkin 22/02/2019 tarih ve 42530 sayılı Kara Kuvvetleri Komutanlığı Şehit ve Gazi İşlem Şube Müdürlüğü işleminde hukuka aykırılık görülmemiştir.''

6. Başvurucu anılan karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu istinaf dilekçesinde kazaya sebebiyet veren aracın veya kişilerin sivil nitelikte olmasının murislerinin asker ve kamu görevlisi olmasını etkilemediğini, ölümün nihayeti itibarıyla bir

kamu görevinin ifası sırasında gerçekleştiğini, olay gününde murislerinin kişisel işi için hareket etmeyip kamu görevini ifa kapsamında hareket ettiğini, buna rağmen bu hususların değerlendirilmediğini öne sürmüştür. Ankara Bölge İdare Mahkemesi, 10. İdari Dava Dairesi (Dava Dairesi) 11/11/2020 tarihinde istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

7. Kararın 18/12/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 18/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Mustafa İlter Yönünden

8. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermesi gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

9. Somut olayda başvurucu Mustafa İlter'in diğer başvurucudan farklı olarak İdare Mahkemesi ile Dava Dairesi kararlarında herhangi bir sıfatla (davacı vb.) yer almadığı tespit edilmiştir.

10. Açıklanan gerekçelerle bu başvurucu tarafından, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından bu başvurucu yönünden diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucu Saime İlter Yönünden

1. Hükmün Denetlenmesini Talep Hakkının İhlal Edildiği İddiası

11. Başvurucu, Dava Dairesinin kesin karar vermek suretiyle temyiz kanun yoluna başvurma imkânlarının ortadan kaldırılması böylece hükmün hukuksal denetimin yapılmadığını beyan ederek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı görüşünde; başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği açıklanmıştır.

13. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu, bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru, hükmün denetlenmesini talep hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme'nin ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında

kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

16. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa'da güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin, medeni hak yükümlülüklere ilişkin yargılama süreçleri (hukuk yargısı ile idari yargı alanı) yönünden söz konusu hakka dair bir güvence içermediğini açıklamıştır. Söz konusu kararlarda medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklar yönünden hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanının dışında kaldığı belirtilmiş ve bu bağlamda anılan hakka dair bir ihlal iddiasının incelenebilmesi için yargılamanın ceza hukuku alanına ilişkin bulunmasının şart olduğu ifade edilmiştir (örneğin birçok karardan bkz. E.Ç., B. No: 2019/2490, 3/12/2020, § 38; Y. E, B. No: 2020/5373, 2/3/2023, §§ 19-25; Turgut Öztop, B. No: 2016/6023, 10/10/2019, §§ 47-54).

17. Anayasa Mahkemesi norm denetiminde temyiz sınırına ilişkin kuralı hükmün denetlenmesi hakkına aykırı bulup iptal etmişse de bireysel başvuruda hükmün denetlenmesi hakkı -Anayasa'da güvence altına alınmış olmakla birlikte- Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollere göre, medeni hak yükümlülüklere ilişkin yargılama süreçleri (hukuk yargısı ile idari yargı alanı) yönünden bir güvence içermemektedir. Nitekim yukarıda yer verilen kararlarda idari bir işlemin iptali için açılan ve istinaf kanun yolunda nihayete erdirilen yargılamada temyiz kanun yoluna gidilememesi şikâyet konusunu oluşturmuştur. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuruya konu yargılama süreçlerinin suç ve cezalara ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilebilecek şekilde ceza yargılamasına veya bir suç isnadına ilişkin bulunmadığını belirterek başvuruların konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (Ömer Şanlı, B. No: 2015/7304, 22/1/2019, § 43, 46).

18. Somut olayda da hükmün denetlenmesini talep hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin bireysel başvuruda -Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu protokollerde bu hakkın düzenlenmemiş olması nedeniyle- incelenmesi mümkün değildir.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiği İddiası

20. Başvurucu, ölüm olayının devletin bir görevinin ifası sırasında sayılması gerektiği hâlde buna ilişkin iddialarının araştırılmadığını, kendilerine ilgili mevzuat gereğince tazminat verildiğini, ayrıca yargı kararı ile murislerinin vazife malulü sayılması gerektiğine karar verilmesine rağmen şehitlik belgesi verilmediğini, ayrıca benzer uyuşmazlıklarda farklı kararlar verildiğini böylece adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

21. Adalet Bakanlığı görüşünde; İdare Mahkemesinin dosyadaki delilleri değerlendirdiğini, hukuk kurallarını yorumladığını, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu gerekçelendirdiğini, başvurucunun şikâyetlerinin kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının kabul edilebilirlik incelemesinde Anayasa Mahkemesi içtihatlarının gözönünde bulundurulması gerektiği açıklanmıştır.

22. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu, bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü tüm şikâyetleri gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

25. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

26. Somut olayda, başvurucunun dava dilekçesi ile istinaf dilekçelerinde ileri sürdüğü iddialarına (bkz. §§ 4-6, § 20), meselenin özünün ölümün bir kamu görevinin ifası sırasında veya kamu görevi ile bağlantılı olup olmadığı hususunun belirlenmesinin temel sorun olduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Başvurucu Saime İlter'in eşi, piyade uzman çavuş olarak görev yaparken yine görevi kapsamında Iğdır'da bulunan iç güvenlik harekatını icra eden askerî birliğe katılmak üzere çıktığı yolda gerçekleşen trafik kazası sonucunda vefat etmiştir. Askerî görevini icra etmek amacıyla yine askerî komutanlık bünyesinde yola çıktığı ve kendisinden kaynaklanmayan bir sebeple gerçekleşen olay nedeniyle vefat ettiği anlaşılan ve aynı zamanda vazife malulü kabul edilen başvurucunun murisi hakkında şehitlik belgesi verilmemesi işleminin iptali için açılan davada mahkemenin bu bağlamda oluşturduğu gerekçesinin makul ve yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.

27. Diğer taraftan başvurucu, ayrıca vazife malulü sayılmasına ilişkin olarak açılan davada verilen karar ile ölümün kamu görevi ile bağlantılı olduğunun yargı mercilerince kabul edildiği hâlde, murislerinin şehit sayılmasına ilişkin taleplerinin ise hukuka aykırı olarak reddedildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun ileri sürdüğü bu iddia da uyuşmazlığın esasını etkileyecek niteliktedir.

28. Bu itibarla başvurucunun ileri sürdüğü ve uyuşmazlığın sonucuna etkili olabilecek nitelikteki iddialarıyla ilgili yargısal mercilerce herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı, ayrıca kararlarda ilgili ve yeterli bir gerekçeye yer verilmediği görüldüğünden yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması vetoplamda 40.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Mustafa İlter yönünden başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucu Saime İlter yönünden hükmün denetlenmesini talep hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Başvurucu Saime İlter yönünden adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Ankara 7. İdare Mahkemesine (E.2019/867, K.2020/343) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ATAKAN YILDIRIM

B. No: 2021/8629 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8629

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ATAKAN YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8629)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Atakan YILDIRIM

Vekili : Av. Numan ZEMHERİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanıkların duruşmada sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), bireysel başvuru konusu olayların geçtiği tarihte kimya öğretmeni olarak görev yapmakta olan başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) yöneticisi olduğu iddiasıyla yürüttüğü soruşturma sonucunda başvurucunun bu suçtan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir.

3. Anılan iddianamede;

i. Başsavcılığın örgütün emniyet mahrem yapılanmasına yönelik yürüttüğü ayrı soruşturma kapsamında Garson kod adı verilen gizli tanıktan elde edilen dijital materyallerde yapılan inceleme sonucu düzenlenen veri inceleme raporunda başvurucunun,

- "Hakan" kod adıyla örgütün "Büyük ve Küçük Bölge: Ankara", "İl: Salih", "İlçe: Merkez" olarak tanımladığı bölgesinde öğretmen olarak görev yaptığı,

- Vasfının örgüt tarafından müdür yardımcısı anlamı taşıyan "B" olarak tanımlandığı,

- Örgüt içinde görev yaptığı son iki yerin Yerköy (Yozgat) ve Keçiören (Ankara) olduğu, "Bize Gelmeden Önceki Son Görevi" başlığı altında "müdür yrd." ibaresine yer verildiği ve kullandığı operasyonel GSM hattının "05..." olduğu belirtilmiştir.

ii. Söz konusu hattın A.Y. adına kayıtlı olup ByLock listesinde yer aldığı,

iii. Başvurucunun Bank Asyada hesap hareketlerinin olduğu ve hakkında ayrı soruşturma yürütülen K.Y.nin örgüte dair anlatımlarında başvurucuyu teşhis ettiği belirtilmiştir.

iv. Bu deliller doğrultusunda başvurucunun örgütün emniyet mahrem yapılanması içinde mahrem imam olarak faaliyette bulunmak suretiyle terör örgütü yöneticisi olma suçunu işlediği kanaatine varılmıştır.

4. Ankara 25. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yapılan yargılama dokuz celsede tamamlanmış olup duruşma tutanaklarına ve Anayasa Mahkemesinin 3/6/2024 tarihli yazısı üzerine Mahkemeden gönderilen 4/6/2024 tarihli cevap yazısına göre başvurucunun beşinci celseye katılımı Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla sağlanmış, Garson kod adlı gizli tanığın tanık sıfatıyla ifadesinin alındığı ikinci celsede başvurucu ve müdafii hazır bulunmamış, diğer celselerde ise başvurucu bizzat hazır edilmiştir.

5. Başvurucu yargılamanın 28/12/2017 tarihli ilk celsesinde alınan savunmasında;

i. 2013 yılına kadar örgüte ait Maltepe Dershanesinin Ankara'daki farklı şubelerinde çalıştıktan sonra o sene aynı dershanenin Yozgat'ın Yerköy ilçesindeki şubesinde çalışmaya başladığını, 2015 yılına kadar da burada çalıştıktan sonra istifa edip hakkındaki soruşturma başlayana kadar farklı okullarda çalıştığını söylemiştir.

ii. Örgüte ait dershanede çalışmış olması dışında örgütle irtibatının olmadığını, ByLock programını kullanmadığını, Bank Asyadaki hesabını da sıradan bankacılık faaliyetleri gereği kullandığını beyan etmiştir.

iii. K.Y. adlı kişiye yaptırılan teşhiste bu kişinin, yalnızca kendisiyle aynı dershanede çalıştıkları yönünde beyanda bulunduğunu, bu hususun ise gizli bir durum olmadığını ve K.Y.nin kendisi hakkında örgütle irtibatına dair aleyhe bir anlatımda bulunmadığını aktarmıştır.

iv. Garson adlı gizli tanığın teslim ettiği dijital materyallerde yer alan verilere ilişkin genel olarak bu verilerin kendisi açısından doğru olmadığını, örgüt üyesi ya da yöneticisi olarak faaliyette bulunmadığını, veriler arasında kendisine ve eşine ait bilgiler açısından hatalar ve çelişkili bilgiler olduğunu, kod adı kullanmadığını, bu verilerde örgütün mahrem yapılanmasına girdiği belirtilen dönemde kendisinin bunun tersine dershane ve örgütle ilişiğini de kestiğini ileri sürmüştür.

6. Celse sonunda Mahkeme, Garson adlı gizli tanığın aynı Mahkemede birçok dosyasının olduğunu belirterek bu kişinin tanık sıfatıyla ifadesinin alınması hususunun celse arasında değerlendirilmesine ve başvurucunun ona sorulmasını istediği soruları yazılı olarak vermesi hâlinde ifade alma işlemi sırasında bu soruların da kendisine sorulmasına karar vermiştir. Bu doğrultuda Mahkeme, söz konusu tanığı başvurucu ile müdafiinin hazır bulunmadığı ve 16/2/2018 tarihinde açtığı ara celsede hazır etmiştir. Gizli tanık sesi ve görüntüsü

değiştirilerek kayda alınan ifadesinde;

i. Örgütün emniyet mahrem yapılanmasına dair Başsavcılıkta ve Mahkemenin farklı dosyalarında önceden verdiği ifadelerin doğru olduğunu, Başsavcılığa teslim ettiği SD kart içerisinde bu yapılanmada yer alan 4700 civarında kişiye ait bilgilerin olduğunu söylemiştir.

ii. Bu kişilerden çoğunu tanımadığını, tanıdığı kişilere dair bilgileri de adlî makamlara bildirdiğini, bu bilgileri kendisi gibi örgüt adına veri toplayan diğer kişilerle Türkiye genelinde yaptıkları toplantılar sırasında derleyip listeyi en son 2016 yılında güncelleddiklerini beyan etmiştir.

iii. Anılan verilerde kendisine ait bilgilerin de yer aldığı başvurucuyu tanımadığını ifade etmiştir.

7. Başvurucu müdafii Mahkemenin ara kararı doğrultusunda ancak gizli tanığın ifadesinin alındığı tarihten sonra 8/3/2018 tarihinde sunduğu dilekçe ile bu tanığa sorulmasını talep ettiği on bir soruyu Mahkemeye bildirmiştir.

8. Yargılamanın üçüncü celsesinde başvurucu; gizli tanığın ifadesinde listelerin 2016 yılında güncellendiğini söylemesine karşın ByLock tespiti yapılan hattını 2015 yılında kapattığını, buna rağmen listede o numaranın görünmeye devam ettiğini, söz konusu hattı aynı dershanede çalışan başka bir öğretmenin adına ve onunla birlikte daha fazla internet hizmetinden faydalanmak için aldığını söylemiştir. Bu celsede Mahkeme, M.B. adlı kişinin başvurucu hakkında da beyanda bulunduğunu belirterek bu ifadeye dair tutanağı, dosya arasına almıştır. Bu ifade kendisine okunduğunda başvurucu; M.B.nin Maltepe Dershanesinin Yerköy şubesinde kayıt elemanı olarak çalıştığını ve onu bu nedenle tanıdığını söylemiştir. Celse sonunda Mahkeme, M.B. ile iddianamede adı geçen K.Y.nin tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasına karar vermiştir.

9. M.B. istinabe yoluyla ve tanık sıfatıyla alınan ifadesinde; başvurucuyu Maltepe Dershanesinin Yerköy şubesinde kimya öğretmeni olarak çalışmasından dolayı tanıdığını, kendisinin de bu dershanenin kayıt kabul kısmında çalıştığını, başvurucunun aynı zamanda bu dershanenin müdür yardımcısı olduğunu ve ByLock programını kullandığını, dershanede öğretmenleri toplayıp ByLock programı üzerinden gelen mesajları okuduğunu, başvurucunun ayrıca dershanedeki öğrencileri toplayıp onlara örgüt lideri Fetullah Gülen'in videolarını izlettiğini, onun kitaplarını okuduğunu ve öğrencilere de okuttuğunu söylemiştir.

10. Yargılamanın dördüncü celsesinde Mahkeme tanık K.Y.yi duruşmada hazır etmiş, tanık M.B.nin istinabe yoluyla alınan ifadesini de başvurucuya okumuştur. Başvurucu; ByLock programını kullanmadığına dair savunmasını tekrar etmiş, buna ek olarak dershanedeki şube müdürlerinin iş yoğunluğu nedeniyle bazen ilçe millî eğitim müdürlükleri ile görüşme ve yazışma yapamadıklarını, ilçe millî eğitim müdürlüğü görevlileri dershaneyi telefonla aradıklarında tanık M.B.nin görevlileri bu nedenle ara sıra kendisine yönlendirdiğini, kendisinin müdür yardımcısı olduğuna dair iddiasının bundan kaynaklanmış olabileceğini söylemiştir. Tanık K.Y. ifadesinde; başvurucu ile 2010 ila 2012 yılları arasında aynı dershanede çalıştıkları için başvurucuyu teşhis ettiğini, bunun haricinde başvurucunun örgüte sempati duyduğuna dair herhangi bir beyanda bulunmadığını söylemiştir. Bu celsede ayrıca, Başsavcılık başvurucunun ByLock içeriklerinin tespit edilemediğine dair bilgilendirme yazısını da Mahkemeye sunmuştur.

11. Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK) başvurucu hakkında düzenlediği 6/6/2018 tarihli raporunu celse arasında Mahkemeye sunmuştur. Anılan raporda;

diğerlerinin yanı sıra başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerine ilişkin dökümlere de yer verilmiştir. Yargılamanın beşinci celsesinde başvurucunun kullandığı belirtilen GSM hattına dair HTS ve CGNAT kayıtları ile MASAK raporu duruşmada SEGBİS aracılığıyla hazır edilen başvurucuya okunmuştur. Başvurucu; Bank Asyada örgüt talimatı doğrultusunda işlem yapmadığına ve ByLock programını kullanmadığına dair savunmalarını tekrar etmiştir.

12. Mahkeme altıncı celsede, A.E. adlı kişinin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) kayıtlı olan ifadesinde başvurucu hakkında da anlatımlar olduğunu belirterek bu kişinin de istinabe yoluyla ifadesinin alınmasına karar vermiştir. Bu kapsamında celse arasında istinabe yoluyla ve tanık sıfatıyla ifadesi alınan A.E.; başvurucuyu Maltepe Dershanesinin Yerköy şubesinde çalıştığı dönemde tanıdığını, başvurucunun burada öğretmen ve müdür yardımcısı olarak görev yaptığını, başvurucunun ByLock programını kullandığını ve bu program üzerinden gelen mesajları öğretmenler odasında tüm öğretmenlere okuduğunu, bu mesajların birlik ve beraberlik içerisinde olup örgütten kopmamak gerektiğine dair mesajlar olduğunu, bazen sosyal medya sitelerinden de örnek olarak Fuat Avni adlı kullanıcı tarafından gönderilen mesajları da öğretmenlere okuduğunu, başvurucunun 2015 yılında dershaneden ayrılmasından sonra onunla bir daha görüşmediğini söylemiştir.

13. ByLock tespiti yapılan GSM hattına ait HTS ve CGNAT kayıtları üzerinde adli bilişim uzmanı bilirkişi tarafından yapılan inceleme üzerine düzenlenen rapor da yine celse arasında Mahkemeye sunulmuştur. Anılan raporda; söz konusu hatta tanımlanan internet protokol (IP) numaraları ile ByLock programına ait IP numaraları arasında 21/8/2014 ila 24/7/2015 tarihleri arasında Ankara ve Yozgat illerinde toplam 313 kez bağlantı kurulduğu belirtilmiştir.

14. Mahkeme, yedinci celsede adli bilişim uzmanının raporunu ve tanık A.E.nin ifadesini başvurucuya okumuştur. Başvurucu; tanık A.E.nin beyanlarını da kabul etmediğini, internet paylaşımı nedeniyle ByLock programını dershanede bir başkasının kullanmış olabileceğini, bu programdan geldiği söylenen gizli mesajları birçok kişinin bulunduğu bir ortamda okuduğuna dair iddiaların mantıklı olmadığını savunmuştur. Bu celsede Başsavcılık esas hakkındaki mütalaasını sunmuş ve gizli tanık ile tanıklar M.B. ve A.E.nin ifadeleri, adli bilişim uzmanının raporu ile veri inceleme raporu doğrultusunda başvurucunun FETÖ/PDY üyesi olma suçunun sabit olduğu iddiasıyla atılı suçtan cezalandırılmasını talep etmiştir. Başvurucu, bu ve sekizinci celselerde esas hakkındaki mütalaaya karşı beyanda bulunmak üzere süre talep etmiştir.

15. Başvurucu, dokuzuncu ve son celsede esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasını sunmuş; M.B. ile A.E. adlı tanıkları sorgulayamadığını dile getirmiş ve genel olarak aşamalarda ileri sürdüğü itirazlarını tekrar etmiştir. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucunun eyleminin silahlı terör örgütü üyesi olmak suçunu oluşturduğunu kabul etmiş ve başvurucunun bu suçtan 9 yıl 9 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme mahkûmiyet kararında, GSM hattına ait HTS ve CGNAT kayıtları doğrultusunda başvurucunun ByLock programını kullandığına, veri inceleme raporunda yer verilen, başvurucunun örgüt içerisinde mahrem yapılanmada yer aldığına dair tespitlere ve bu tespitlerin Garson adlı gizli tanığın beyanlarıyla uyumlu olduğuna, Bank Asya hesap hareketlerine ve gizli tanık ile diğer tanıklar K.Y., M.B. ve A.E.nin beyanlarına dayalı olarak başvurucunun atılı suçu işlediği kanaatine ulaşmıştır.

16. Mahkeme, gerekçeli kararında ayrıca söz konusu tanıkların ve özellikle gizli tanığın beyanları doğrultusunda başvurucunun mahrem imam konumunda ve ByLock programını

kullanmak suretiyle örgütle irtibatlı olduğunu değerlendirmiş; örgüte üye kazandırmak amacıyla toplantılar düzenlediği ve mahrem imam olduğu gerekçesine dayanarak atılı suç için öngörülen temel cezayı alt sınırdan uzaklaşarak belirlemiştir.

17. Başvurucu, mahkeme kararına karşı K.Y. dışında beyanları hükme esas alınan tanıkları sorgulayamadığını ileri sürerek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 21. Ceza Dairesi (Daire) 14/10/2019 tarihinde istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Başvurucunun benzer itirazlarla Daire kararını temyiz etmesi üzerine (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesi 7/10/2020 tarihinde, dosyadaki diğer delillerin atılı suçun sübutu açısından yeterli olduğu, bu nedenle ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın getirtilmesine gerek görülmediği açıklamasıyla Daire kararını onamıştır.

18. Başvurucu, nihai kararı 21/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 16/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı dışındaki ihlal iddialarının kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

20. Başvurucu; beyanları hükme esas alınan tanık K.Y. dışındaki diğer kişilerin beyanlarının kendisinin hazır bulunmadığı duruşmada veya istinabe yoluyla alınması nedeniyle bu tanıkları sorgulayamadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; kabul edilebilirlik incelemesinde iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının dikkate alınması gerektiği, diğer yandan Mahkemece hükme esas alınan delillerin hukuka uygun şekilde elde edilen deliller olduğu ve başvurucunun diğer delillerin yanı sıra gizli tanık beyanlarına karşı da itirazlarını etkili olarak dile getirebildiği ileri sürülmüştür. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

22. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma

imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

25. Somut olayda Mahkeme; aleyhe beyanda bulunan tanıklardan K.Y.nin beyanını başvurucunun da hazır olduğu celsede almış, diğer tanıklar M.B. ve A.E.nin istinabe yoluyla alınan beyanları ile Garson adlı gizli tanığın başvurucunun hazır bulunmadığı celsede alınan ifadesini başvurucu ve müdafiine okumuştur. Ancak K.Y. dışındaki tanıkların duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba göstermemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

26. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35; Burhan Kaya [2. B.], B. No: 2021/36153, 18/7/2024, § 52). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

27. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararında bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa

Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır.

28. Mahkeme; başvurucunun Bank Asyadaki hesap hareketlerine, CGNAT ve HTS kayıtları ile tanıklar M.B. ve A.E.nin beyanları doğrultusunda ByLock programını örgütsel amaçla kullandığına, bu tanıkların yanı sıra tanık K.Y. ve gizli tanığın beyanları ile veri inceleme raporu doğrultusunda da örgütün mahrem imamı olarak faaliyette bulunduğuna dair değerlendirmelere dayalı olarak mahkûmiyet hükmü kurmuştur. Yargıtay ise ByLock kullanımının tespiti açısından ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağının getirtilmemesini, dosyadaki diğer delillerin suçun sübutu açısından yeterli olduğu kanaatiyle bozma nedeni olarak değerlendirmemiştir.

29. Yargıtay içtihadı uyarınca kişinin ByLock kullanıcısı olduğunun tespiti açısından somut olayda da olduğu gibi- sadece Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan getirtilen CGNAT kayıtları yeterli delil olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları].

30. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin Bank Asya nezdindeki mutat bankacılık işlemleri örgütsel faaliyet veya örgüte yardım olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 5/3/2019 tarihli ve E.2018/6408, K.2019/1447; 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararları]. Benzer şekilde kişilerin örgütle irtibatlı kurumlarda çalışmalarının da terör örgütü üyeliği suçu açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilmediği görülmüştür [(Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı]. Bununla birlikte bu kişilerin örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin örgüte üye olma suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etmek olarak kabul edilebileceği belirtilmiştir [(Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/1/2019 tarihli ve E.2018/4959, K.2019/145 sayılı kararı].

31. Yargıtayın tanık ifadeleri dışındaki delillerle ilgili yukarıda belirtilen uygulamaları dikkate alındığında, Mahkemece başvurucunun da hazır bulunduğu oturumda ifadesi alınan ve soruşturma evresindeki ifadesini doğrulamayan K.Y.den ziyade istinabe yoluyla ifadelerini aldığı tanıklar M.B. ve A.E. ile gizli tanığın beyanlarının başvurucunun örgüt içinde mahrem imam olarak faaliyet yürüttüğü ve örgütsel amaçla ByLock programını kullandığı yönündeki kanaatin oluşmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesinde önemli ağırlıkta bir delil olarak dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların ifadelerinin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

32. Son olarak yargılama sürecinde başvurucuya olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak başvurucunun veri inceleme raporuna yönelik itirazları ve Yargıtay kararında yer verilen açıklama dikkate alındığında, gerekçeli kararda başvurucunun örgütsel amaçla ByLock programını kullandığı ve örgütün mahrem imamı olarak faaliyet yürüttüğü yönündeki sorgulanamayan tanık beyanlarını doğrulayan başkaca delillere dayanıldığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Dahası 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 180. maddesinin " ...tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen Mahkemenin sözü edilen tanıkları SEGBİS yoluyla neden dinlemediğine ilişkin bir

bilgi ve belgeye de ulaşılamamıştır. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanık K.Y. dışındaki diğer tanıkların duruşmada dinlenmemelerinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

34. Başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

35. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

37. Belirtilmelidir ki suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu [1. B.], B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten yargı mercilerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek, Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

38. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar [1. B.], B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

39. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi/belge sunmadığından da maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 25. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/230, K.2019/188) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Başvurucu terör örgütü üyeliği suçlamasıyla yargılandığı davada 9 yıl 9 ay hapis cezası almıştır.

2. Kimya dersi öğretmeni olarak terör örgütü ile bağlantılı eğitim kurumlarında çalışmakta olan başvurucu hakkında Garson kod isimli gizli tanıktan elde edilen dijital veriler içerisinde aleyhe somut bilgiler bulunmaktadır.

3. Bu bilgilerden başvurucunun çalıştığı yerlere ilişkin veriler gerçeklikle birebir örtüşmektedir. Diğer taraftan başvurucunun kod isim kullandığı, yapılanma içerisinde müdür yardımcısı düzeyinde görev aldığı ve örgüt içi tayine tabi tutulduğu anlaşılmaktadır.

4. Dahası örgüt liderinin talimatı üzerine Bank Asya’ya hesap açılan veya para yatırılan dönemde başvurucunun da hesap hareketliliği tespit edilmiştir. Diğer taraftan başvurucunun örgütün haberleşme sistemi olan Bylock’u kullandığı saptanmış, bütün bunlara ek olarak örgütle irtibatlı olduğuna dair tanık anlatımları da bulunmaktadır.

5. Başvurucu, yargılama sürecinde dinlenen tanıklardan biri dışında kalan tanıkları sorgulayamamaktan yakınmaktadır.

6. Tanık sorgulama hakkının ihlalinden bahsedilebilmesi için mahkumiyet kararının verilmesinde sorgulanma imkanı bulunmayan tanık delilinin tek veya belirleyici özellik arz etmesi gerekmektedir (Orhan Güleryüz,B. No: 2019/30221, 28/12/2021, § 35).

7. Somut başvurudaki delil çeşitliliği dikkate alındığında, mahkûmiyet kararının verilmesinde beyanlarına itibar edilen tanıkların anlatımlarının tek veya belirleyici nitelik arz ettiğini ileri sürmek mümkün değildir.

8. Verilen cezada teşdit uygulanmasında tanık beyanlarının etkin olduğu ileri sürülebilirse de; yargılamanın bütünlüğü içerisinde verilen kararın yargılama makamlarının delillerin değerlendirilmesi yetkisi kapsamında kaldığı ve süreç açısından açık bir keyfilik veya bariz takdir hatasından söz edilmesinin de mümkün gözükmediği aşkardır.

9. Kaldı ki yargılama sürecinde başvurucu delillere karşı kendi argümanlarını dile getirme fırsatı bulmuş suçlamalara karşı kendi versiyonunu sunma imkanından da mahrum bırakılmamıştır (Orhan Güleryüz, § 40).

10. Bu bilgiler ışığında tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumuzdan aksi yöndeki çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkan Üye

Basri BAĞCI Ömer ÇINAR

REMZİ ENGİN ARAZ

B. No: 2021/17059 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17059

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

REMZİ ENGİN ARAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17059)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Remzi Engin ARAZ

Vekili : Av. Buse Naz ALÜFTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, aynı durumda bulunan profesörler 6400 ek gösterge rakamına tabi olurken askerî üniversite kurumlarından devredilen profesör için 5800 ek gösterge rakamının uygulanmasının mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 30/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 21/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Mehmet Fatih Bulucu ([GK], B. No: 2019/26274, 27/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Sağlık Bilimleri Üniversitesinde görev yapan askerî üniversite kurumlarından devredilen profesörlerle diğer profesörler arasında uygulanacak ek gösterge rakamı yönünden oluşturulan farklı muameleyle başvurucuya yüklenen külfetin orantılı olduğunun yargı mercilerince yeterince ortaya konulamadığı ve yargı mercilerinin

Anayasa'nın 10. maddesine uygun bir inceleme yapmadığı değerlendirilmiştir. Bunun yanında başvurucunun 11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu kapsamındaki ek gösterge rakamına tabi olmasını engelleyen açık bir düzenleme bulunmadığı da vurgulanarak asker kökenli olmayan öğretim üyelerinden farklı olarak 6400 yerine 5800 ek gösterge rakamına tabi tutulması sebebiyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 10. İdare Mahkemesine (E.2017/3251, K.2018/1417) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NACİYE EROL VE NURAN CEYLAN

B. No: 2021/17584 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17584

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NACİYE EROL VE NURAN CEYLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17584)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Naciye EROL

2. Nuran CEYLAN

Vekili : Av. Mehmet Ali ALAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yaşlılık aylıklarının artış oranlarının azaltılması nedeniyle mülkiyet hakkının; yapılan kanuni düzenleme ile devam eden yargılama sürecine sonuca etkili olacak biçimde müdahale edilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu Naciye Erol ve başvurucu Nuran Ceylan'ın murisi A.C.; Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığında (Banka) çalıştıkları süre zarfında 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun geçici 20. maddesi uyarınca kurulmuş bulunan T. Vakıflar Bankası T.A.O. Memur ve Hizmetlileri Emekli Sağlık Yardım Sandığı Vakfına (Vakıf) ödedikleri primler karşılığında emekliliğe hak kazanmışlardır.

3. Vakıf, kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumları dışında kalan ancak onlara denk kabul edilen bir tüzel kişilik olup söz konusu sandık mensupları bakımından zorunlu sosyal güvenlik kurumu niteliğindedir. Vakıf Senedi'nin 4. maddesinde Vakfın amacı; üyelerin emeklilik, malullük, ölüm, hastalık, analık, iş kazaları ve meslek hastalıkları hallerinde ve eş

ve çocukları ile üyenin geçindirmekle yükümlü olduğu ana ve babasının hastalıklarında, Sosyal Sigortalar Kanunları ile temin edilen yardımlardan az olmamak üzere hak sahiplerine yardımda bulunmak olarak açıklanmıştır.

4. Vakfın gelirleri, sandık üyelerinin aylıklarından yapılan prim kesintilerinden ve diğer gelirlerden oluşmaktadır. Banka da aynı esaslar çerçevesinde hesaplanan tutarı işveren hissesi olarak her ay Vakfa aktarmaktadır. Vakıf, üyelerine yapacağı yardımın miktarını ve dolayısıyla emekli aylıklarına ilişkin artışları Vakıf Senedi'nde yazılı hükümler çerçevesinde tek taraflı olarak belirlemekte olup bunun 506 sayılı Kanun'la belirlenmiş alt sınırın altına düşmemesi gerekmektedir.

5. Sandık üyeleri, yapılan artışların 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine uygun bir şekilde yapılmadığı gerekçesiyle Vakıf aleyhine iş mahkemeleri önünde alacak davaları açmışlardır. Bu davalar sonucunda 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesinin nasıl anlaşılıp uygulanacağı konusunda bir yargısal içtihat yerleşmiştir.

6. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bu çerçeveyi çizen 24/3/2010 tarihli ve E.2010/10-155, K.2010/170 sayılı kararına göre 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesinde değinilen alt sınırın belirlenmesinde, davalı Vakfın bağladığı aylıklara yapılan artış oranlarının Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK, bu Kuruma devredilen SSK) sigortalılarına bağlanan yaşlılık aylıklarına yapılan artış oranlarıyla karşılaştırılması usulü dikkate alınmalıdır. Böylece bulunan artış oranının 506 sayılı Kanun uyarınca yaşlılık aylığı alanlara yapılan artış oranından daha az olması durumunda da Vakıf Senedi'ndeki düzenlemelere göre aylıklarında artış olacak kişilerin ayrıca 506 sayılı Kanun'un aylık artışlarına dair hükümlerinden yararlanmaları gerekmektedir.

7. Söz konusu Vakıf tarafından kendilerine aylık bağlanan başvurucular, muhtelif tarih aralıklarında emekli aylıklarına artış yapılmaması nedeniyle Ankara iş mahkemelerinde alacak davaları açmışlardır. Açtıkları davalarda başvurucular, emekli aylıklarında artış yapılmayan dönemler yönünden farkın hesaplanarak kendilerine ödenmesini talep etmiştir.

8. Yargılama süreci devam ederken 13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesiyle 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenen beşinci fıkra ile aynı maddenin sandık emeklilerine yapılacak yardımların düzenlendiği birinci fıkrasının (b) bendinin uygulanmasında; yardımların sağlanması ve bağlanması yönünden alt sınırın belirlenmesinde muadil miktar karşılaştırmasının esas alınacağı, bunun mevcut davalara da uygulanacağı düzenlenmiştir. 6111 sayılı Kanun 25/2/2011 tarihli ve 27857 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

9. 6111 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinin ardından davaları görmekte olan yargılama makamları, anılan Kanun hükmü gözetilerek SSK emeklisine ödenen yaşlılık aylığı ile Vakıf emeklisine ödenen yaşlılık aylığı tutarları karşılaştırıldığında herhangi bir alacağın bulunmadığı gerekçesiyle ret kararları vermiştir. Davaların reddine ilişkin kararlar, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiş ve yargılama süreçleri sona ermiştir.

10. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

11. 2021/53637 numaralı başvurunun 2021/17584 numaralı başvuru ile birleştirilmesine Komisyonca karar verilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvuruya Konu Dava Tarihleri Sonrası Yaşlılık Aylıkları Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucular, yüksek miktarda prim ödemelerine rağmen daha düşük miktarda prim ödeyenlerle aynı miktarda yaşlılık aylığı almak zorunda bırakıldıklarını belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın koşulları dikkate alınarak inceleme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

13. Başvuru konusuyla ilgili ilkeler, daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından Zekiye Şanlı (B. No: 2012/931, 26/6/2014) ve Yasemin Mutlu (B. No: 2013/1426, 25/3/2014) başvurularına ilişkin kararlarında ortaya konulmuştur. Buna göre başvurucuların emekli aylıklarına yapılması gerektiğini iddia ettikleri artış oranı yönünden kanunda öngörülen alt sınırın belirlenmesinde, SGK sigortalılarına bağlanan yaşlılık aylıklarına yapılan artış oranları ile karşılaştırılma ölçütü yerine muadil miktar karşılaştırması esasının getirildiği yönündeki şikâyet mülkiyet hakkı bağlamında incelenmiştir. Buna göre 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesinde değinilen alt sınırın belirlenmesini muadil miktar karşılaştırmasının esas alınması şeklinde değiştiren kanuni düzenleme neticesinde başvurucu, büsbütün emekli aylığından veya aylık miktarının belirli bir asgari standardın altına düşmemesine ilişkin güvenceden mahrum bırakılmamaktadır. Bu çerçevede alt sınırın belirlenmesinde, SGK sigortalılarına bağlanan yaşlılık aylıklarına yapılan artış oranları ile karşılaştırılma ölçütü yerine muadil miktar karşılaştırması esasının getirildiği, bu durumun da meşru beklentisine konu olan eksik ödemelere ilişkin alacağın başvurucuya ödenmemesi ile sınırlı bir sonuç doğurmaktadır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi; 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesindeki düzenlemelere işaret ederek zorlayıcı nitelikte kamu yararı amacına dayanan söz konusu düzenlemenin başvurucuyu ağır ve tahammül edilemez bir yük altına sokmadığı, müdahalenin amacı ile başvurucuya yüklenen külfetin orantılı olduğu ve bu bakımdan mülkiyet hakkının ihlal edilmediği sonucuna varmıştır (Zekiye Şanlı, §§ 49-63; Yasemin Mutlu, §§ 49-62).

14. Somut olayda da bu ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Buna göre başvuruya konu dava tarihi sonrası yaşlılık aylıkları yönünden 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesiyle getirilen kanuni düzenleme çerçevesinde davanın reddine karar verilmesinin mülkiyet hakkının ihlaline yol açmadığı açıktır.

15. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Başvuruya Konu Dava Tarihleri Öncesi Yaşlılık Aylıkları Yönünden Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucular, 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesi ile 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenen fıkranın devam eden davalara da uygulanmasına ilişkin ibaresiyle açtıkları alacak davasının dayanağı olan ve kendilerini haklı kılan Yargıtay içtihatlarının ortadan kaldırıldığını, dolayısıyla devam eden yargı süreçlerine kanun çıkarılarak müdahale edildiğini belirtmiş; adil yargılanma, mülkiyet, sosyal güvenlik ve ücrette adaletin sağlanması hakları ile ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın koşulları dikkate alınarak inceleme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

17. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesi çerçevesinde

incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa Mahkemesi Zekiye Şanlı ile Yasemin Mutlu başvurularında, silahların eşitliği ilkesi güvencesini değerlendirirken kanun çıkarılması suretiyle bu güvenceye yapılan müdahalenin yargılamanın taraflarından birinin konumunda diğer tarafa nazaran orantısız ve açık bir dengesizlik veya dezavantaj oluşturup oluşturulmadığının tespit edilmesi gerektiğini vurgulamış, başvuruya konu olay temelinde böyle bir dengesizlik veya dezavantaj oluşup oluşmadığını irdelemiştir (Zekiye Şanlı, §§ 64-86; Yasemin Mutlu, §§ 63-86).

20. Bu çerçevede yapılan değerlendirme sonucunda başvuruya konu olaya ilişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun içtihadının varlığı karşısında (bkz. § 6) -her ne kadar zorlayıcı bir kamu yararına dayansa da- kanun değişikliğinin dava açılırken kişi lehine sonuçlanacağı anlaşılan durumu değiştirmeye yönelik olduğu, davanın kişi lehine sonuçlanmasını imkânsız hâle getirdiği tespit edilmiştir. Bu tespit ışığında silahların eşitliği güvencesine yönelik müdahalenin öngörülebilir olmadığından meşru kabul edilemeyeceği, dolayısıyla dezavantajlı hâle getirilen başvurucuya katlanılması zor külfetler yüklendiği belirtilerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine kanaat getirilmiştir (Zekiye Şanlı,§§ 87, 88; Yasemin Mutlu, §§ 85, 86).

21. Somut başvuruda da Zekiye Şanlı ile Yasemin Mutlu kararlarında açıklanan ilke ve sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durumun bulunmadığı anlaşıldığından başvurucuların adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

22. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı çerçevesinde yeniden yapılacak yargılamanın konusunu yalnızca başvuruya konu dava tarihleri öncesi yaşlılık aylıkları oluşturmaktadır. Dolayısıyla adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılabilmesi için ihlal görülen başvuruya konu dava tarihleri öncesi yaşlılık aylıkları yönünden maddi tazminatın belirlenerek ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir. Bunun için yargı mercilerince yapılacak iş, her dava yönünden ayrı ayrı başvuruculara dava tarihleri öncesi hangi dönemler yönünden tazminat talebinde bulunduklarının tespit edilerek yapılacak çelişmeli yargılamayla ilgili kanun hükmünün yürürlüğünden önceki duruma göre tazminat koşullarının oluşup oluşmadığının belirlenmesi

ve buna göre maddi tazminata hükmedilmesinden ibarettir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvuruya konu dava tarihleri sonrası yaşlılık aylıkları yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvuruya konu dava tarihleri öncesi yaşlılık aylıkları yönünden adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 2. İş Mahkemesi (E.2011/344, K.2013/375) ve Ankara 23. İş Mahkemesine (E.2016/19, K.2017/760) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harcın başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE, 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin ise başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELVİ AYDIN ÇELİKKOL

B. No: 2021/18873 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18873

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELVİ AYDIN ÇELİKKOL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18873)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Selvi AYDIN ÇELİKKOL

Vekili : Av. Gamze ÇELİKKOL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; pasaportu üzerindeki yurt dışı çıkış yasağı şerhi nedeniyle seyahat hürriyetinin, söz konusu şerhin kaldırılması talebiyle yapılan başvurunun reddedilmesi işleminin iptali davasında uyuşmazlığın esasına etkili iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, hâkim olarak görev yapmaktayken Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (Hâkimler ve Savcılar Kurulu/HSK) Genel Kurulunun 24/8/2016 tarihli kararı ile 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. maddesine dayanılarak meslekten çıkarılmıştır. Başvurucunun yeniden inceleme talebi ise HSK Genel Kurulunun 29/11/2016 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

3. HSK tarafından başvurucunun isminin bildirilmesi üzerine pasaportu üzerine şerh veri girişi yapıldığı anlaşılmıştır. Başvurucu hakkında anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüsetme ve silahlı terör örgütüne üye olma suçlamalarıyla yürütülen soruşturma

sonucu kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 24/1/2020 ve 24/2/2020 tarihli dilekçeleriyle pasaportu üzerindeki şerhin kaldırılmasını talep etmiştir. Bu başvurular, Ankara Valiliği İl Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Müdürlüğünün 28/2/2020 tarihli işlemiyle reddedilmiştir.

4. Başvurucu, bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Ankara 3. İdare Mahkemesi (Mahkeme) davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"...mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden, millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı nedeniyle haklarında idari işlem tesis edilenler, aynı gerekçeyle haklarında suç soruşturması veya kovuşturması yürütülenler ya da haklarında mahkemelerce yurt dışına çıkış yasağı konulmuş olanlar ile İçişleri Bakanlığı tarafından yurt dışına çıkmalarının genel güvenlik bakımından mahzur bulunanlar hakkında pasaport verilmemesi için şerh kaydı konulabileceği ve haklarında aynı nedenlerden dolayı devam etmekte olan herhangi bir idari veya adli soruşturma olmayanlara başvurmaları hâlinde kolluk birimlerince yapılacak araştırma sonucuna göre pasaport verilip verilmeyeceği konusunda idareye takdir hakkı tanındığı anlaşılmış olup idareye tanınan bu takdir hakkının da Kanunda öngörülen usul ve kurallar çerçevesinde kullanılması gerektiği açıktır.

Bakılan davada, mahkememizin 18/9/2020 tarihli ara kararı ile Hâkimler ve Savcılar Kurulu'ndan, "davacı hakkında devam eden idari soruşturma olup olmadığının" sorulması üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Sekreterliğince gönderilen ve 2/11/2020 tarihinde mahkememiz kayıtlarına giren cevabi yazıda davacı hakkında yürütülen soruşturmanın Disiplin Bürosuna gönderildiği ve hâlen derdest olduğu bildirilmiştir.

Bu durumda, hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçlamasıylaHâkimler ve Savcılar Kurulu bünyesinde devam eden idari soruşturma bulunan davacının yurt dışı çıkış yasağı şerhinin kaldırılması istemiyle yaptığı başvurusunun reddedilmesine yönelik dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir."

5. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 13/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 20/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

8. Öte yandan başvurucu hakkında anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve silahlı terör örgütüne üye olma suçlamalarıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturmada kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak nitelikte ve yeterlilikte delil elde edilemediğinden müsnet suçlardan dolayı ayrı ayrı kovuşturmaya yer olmadığına 29/4/2019 tarihinde karar verilmiştir. Söz konusu kararda ayrıca, pasaport üzerindeki yurt dışı yasağı şerhlerinin kaldırılması için ilgili yerlere yazı yazılması hüküm altına alınmıştır. Karara 20/6/2019 tarihinde kesinleşme şerhi düşüldüğü Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi kayıtlarından görülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne

karar verilmesi gerekir.

A. Seyahat Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; yurt dışına çıkma hürriyetinin ancak suç soruşturması yahut kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlandırılabileceğini belirterek yerleşme ve seyahat hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun yurt dışı çıkış yasağının 1/8/2022 tarihinde kaldırıldığı, bu hususun başvurucunun mağdur sıfatının bulunup bulunmadığı incelenirken değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamakla birlikte pasaportundaki tahdidin kaldırılmış olmasının yaşanan mağduriyeti yok etmediğini, mağdur sıfatının bulunduğunu vurgulamıştır.

12. Pasaporta yurt dışı çıkış şerhi konulması şeklindeki idari işlemlerin esas olarak yerleşme ve seyahat hürriyeti kapsamında kaldığı açıktır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, seyahat hürriyeti bağlamında yurt dışına çıkışı engelleyen tedbirlere ilişkin yapılan bireysel başvuruların, özellikle kişinin gitmek istediği ülke ile güçlü kişisel, ailevi, ekonomik ve mesleki bağlarının olduğu durumlarda özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında değerlendirilebileceğine karar vermiştir. Ancak bu şekilde inceleme yapılabilmesi için bireysel başvuru formunda başvuruculların şikâyet edilen tedbirin özel hayat ve aile hayatları üzerindeki olumsuz sonuçlarını somut verilere dayalı olarak uygun şekilde ortaya koymaları gerekmektedir (Onur Can Taştan [GK], B. No: 2018/32475, 27/10/2021, §§ 47-50; Yağmur Erşan [GK], B. No: 2018/36451, 27/10/2021, §§ 47-50; Şengül Tükel [2. B.], B. No: 2018/12456, 12/1/2022, §§ 40, 41). Başvurucu; yurt dışıyla olan bağlarından ve yurt dışına çıkmasına ilişkin olarak kişisel, ailevi, ekonomik veya mesleki bağlamda herhangi bir olay veya olgudan bahsetmemiştir. Bu durumda başvurucu gitmek istediği ülke ile güçlü mesleki bağlarının olduğunu ya da yurt dışına çıkmasının kişisel, ailevi, ekonomik veya mesleki bağlamda ilgisini ortaya koyamamıştır. Bu nedenle başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olmadığı anlaşılmakla, pasaporta şerh konulmasına dair şikâyetin seyahat hürriyeti kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

14. Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan yerleşme ve seyahat hürriyeti, Sözleşme ile Sözleşme'ye Ek Birinci Protokol'de Tanınmış Bulunan Haklardan ve Özgürlüklerden Başka Haklar ve Özgürlükler Tanıyan 4 Numaralı Protokol'ün 2. maddesinde ve Serbest dolaşım özgürlüğü kenar başlığı altında düzenlenmiştir.

15. Sözleşme'ye ek 4 Numaralı Protokol'e ülkemiz taraf değildir. Bu nedenle anılan Protokol kapsamında kalan ve Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan yerleşme ve seyahat hürriyetine yönelik şikâyetle ilgili olarak bireysel başvuruda bulunulamaz (Sebahat Tuncel [1. B.], B.

No: 2012/1051, 20/2/2014, § 53).

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu; Cumhuriyet savcılığınca devam eden ceza soruşturması neticesinde hakkında takipsizlik kararı verildiğini ve yurt dışı yasağının kaldırılması yönünde ilgili idari birimlere yazı yazılması hususunda hüküm kurulduğunu, benzer uyuşmazlıklarda farklı kararlar verilmesinin mahkemece değerlendirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Somut olayda başvurucunun isminin HSK tarafından bildirilmesi üzerine pasaportuna yurt dışı çıkış yasağı şerhi konulduğu, söz konusu şerhin kaldırılmaması üzerine açtığı davanın HSK tarafından başlatılmış olan hakkındaki idari soruşturmanın devam ettiği gerekçesiyle reddedildiği görülmüştür. Başvurucunun iddiaları gözönüne alınarak başvurunun gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

19. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

20. Mahkeme, başvurucu hakkında idari soruşturma bulunmasını yurt dışı çıkış yasağı şerhinin kaldırılması talebiyle yaptığı başvurusunun reddedilmesi için yeterli bir neden olarak görmüştür. Başvurucu hakkında yapılan adli soruşturma neticesinde verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararında yurt dışı çıkış yasağı şerhlerinin kaldırılmasının mahkemece değerlendirilmediği iddialarının esasa etkili olmadığı, verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Seyahat hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 14/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, pasaportu üzerindeki yurt dışı çıkış yasağı şerhinin kaldırılması istemiyle yapılan başvurunun reddedilmesi işleminin iptali davasında uyuşmazlığın esasına etkili iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, hâkim olarak görev yaparken Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) kararıyla 667 sayılı KHK kapsamında meslekten çıkarılmış ve yeniden inceleme talebi reddedilmiştir. HSK'nın bildirimi üzerine pasaportuna şerh konulmuş, ancak anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs ve silahlı terör örgütü üyeliği suçlamalarından soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Pasaportun üzerindeki şerhin kaldırılması talepleri Ankara Valiliği tarafından reddedilmiş, açılan dava ise Mahkeme tarafından, hakkında HSK'da devam eden soruşturma gerekçe gösterilerek reddedilmiştir. İstinaf başvurusu da reddedilen başvurucu, bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. Mahkememiz çoğunluğu başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna karar vermiş olup çoğunluk kararına aşağıda açıklanan sebeplerle iştirak edilmemiştir.

4. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 76).

5. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Bu hak, tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

6. Bununla birlikte mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas

sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

7. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır (İbrahim Ataş, B. No: 2013/1235, 18/6/2013, § 24). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul ya da esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

8. Nitekim Anayasa Mahkemesi tarafından İnan Özdemir Taştan kararında (B. No: 2018/34137, 25/5/2022) pasaportu iptal edilen başvurucunun, hangi eylemleri ya da ilişkileri nedeniyle yurt dışına çıkışının engellendiğinin yetersiz inceleme ve gerekçe nedeniyle belirsizliğini koruduğu vurgulanarak gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

9. Somut olayda başvurucunun, HSK tarafından meslekten çıkarılmasına karar verildiği ve yine HSK'nın bildirmesi üzerine pasaportuna yurt dışı çıkış yasağı şerhi konulduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu; hakkında yapılan soruşturmada kamu davası açmaya yer olmadığına ve pasaportundaki tahdidin kaldırılmasına karar verildiğini, bu karara rağmen pasaportunda yurt dışı çıkış yasağının kaldırılması için yaptığı başvurunun reddedilmesinin hukuka aykırı olduğu iddialarıyla dava açmıştır. Başvuru söz konusu iddialarını mahkeme önünde de dile getirmiştir.

10. Mahkeme, başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçlamasıyla Hâkimler ve Savcılar Kurulu bünyesinde devam eden idari soruşturma bulunduğundan yurt dışı çıkış yasağı şerhinin kaldırılmamasında hukuka aykırılık görmemiştir. Mahkeme kararında, hakkında soruşturma millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı nedeniyle haklarında herhangi bir idari veya adli soruşturma olmayanlara başvurmaları hâlinde kolluk birimlerince yapılacak araştırma sonucuna göre pasaport verilip verilmeyeceği konusunda idareye takdir hakkı tanındığı belirtilmiştir. Kararda, başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçlamasıyla HSK bünyesinde devam eden idari soruşturma bulunduğu belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir.

11. Başvurucunun hakkında anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve silahlı terör örgütüne üye olma suçlamalarıyla yapılan soruşturmada verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararını yargılama mercileri önünde sunmasına ve söz konusu kararda yurt dışı çıkış yasağı şerhlerinin kaldırılmasına karar verildiğinin belirtilmesine rağmen bu konuda yargılama mercilerince değerlendirmede bulunmadığı anlaşılmaktadır. Mahkeme kararında hakkında idari soruşturma bulunan başvurucu hakkında pasaport verilmesine ilişkin olarak idarenin takdir yetkisi bulunduğu tespiti yapıldıktan sonra herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir.

12. Sonuç olarak mahkemelerinin kararlarında konu uyuşmazlığın çözümü için esaslı nitelikteki iddia ve itirazların yargılama mercilerince yeterli bir gerekçeyle karşılanmadığı görülmektedir. Bu sebeple yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

13. Açıklanan nedenlerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine kanaati ile çoğunluk kararına

iştirak edilmemiştir.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

SİNAN KIZILASLAN

B. No: 2021/20052 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20052

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİNAN KIZILASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20052)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Sinan KIZILASLAN

Vekili : Av. Lezgin Ahmet BAYBAŞİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ByLock deliline ilişkin veriler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması talebinin reddedilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) eski polis memuru olan başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu iddiasıyla 19/3/2017 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianamede; FETÖ/PDY'nin kuruluşu ve yapısı hakkında genel bilgilere yer verdikten sonra "ByLock Sistem Sorgu Tasnif Tutanağı" başlıklı tutanağa dayanarak başvurucunun 0505...13 numaralı hat üzerinden örgüt tarafından haberleşmede kullanılan ByLock isimli kriptolu mesajlaşma uygulamasını kullandığının tespit edildiğini, ayrıca tanık U.E.nin başvurucunun FETÖ/PDY mensubu olduğu yönünde beyanı olduğunu açıklamıştır.

3. Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde açılan kamu davasında 28/3/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda Diyarbakır

İl Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Şube Müdürlüğüne müzekkere yazılmak suretiyle başvurucunun ByLock kaydı olup olmadığının tespit edilerek düzenlenecek evrakın gönderilmesinin istenmesine ve duruşmanın 1/6/2017 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

4. Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğüne yazılan müzekkere üzerine dava dosyasına gönderilen "ByLock Sistem Sorgu Tasnif Tutanağı" başlıklı tutanak başvurucu ve müdafiinin hazır bulunduğu yargılamanın 21/9/2017 tarihli ikinci celsesinde okunmuştur. Mahkemenin gerekçeli kararına göre anılan tutanakta başvurucunun 0505...13 numaralı hat ve 3...2 IMEI numaralı cep telefonuyla ByLock kullandığı belirlenmiştir. Başvurucu; bu tutanağa karşı beyanında ByLock programını kullanmadığını, dosyada yer alan teknik bilgilerin yetersiz olduğunu ileri sürmüştür.

5. Mahkeme,yargılamanın1/6/2017 tarihli birinci celsesinde U.E.nin beyanının istinabe yoluyla alınması için bulunduğu yer mahkemesine talimat yazılmasına karar vermiştir. Mahkemece yazılan talimat uyarınca tanık U.E.nin istinabe mahkemesince alınan beyanı yargılamanın 12/12/2017 tarihli son celsesinde okunmuştur. Tanık U.E. beyanında başvurucunun cemaat abisi olduğunu ifade etmiştir. Duruşmada okunan tanık beyanına karşı başvurucu ve müdafii, tanık beyanının güvenilir olmadığı ve aleyhe hususları kabul etmedikleri yönünde savunma yapmıştır.

6. Öte yandan Mahkeme, başvurucunun ByLock sunucusuna ait hedef IP'lere erişim sağlayıp sağlamadığının ve erişim sağlandığı tespit edilirse buna ilişkin tarihlerin bildirilmesi amacıyla Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (BTK) müzekkere yazılmasına karar vermiştir. Yazılan müzekkere üzerine başvurucunun kullanımındaki 0 505...13 numaralı hat ve cep telefonuyla 2014 yılının 9. ve 11. ayları arasında ByLock sunucusuna ait olduğu belirlenen IP adreslerine bağlantı yaptığına ilişkin kayıt (CGNAT) BTK tarafından Mahkemeye sunulmuştur. Bununla birlikte başvurucunun kullanımındaki hat üzerinden ByLock kullanan kişinin başvurucu olup olmadığını tespit etmek üzere bahsi geçen cep telefonu hattına ilişkin HTS kayıtları ile BTK tarafından gönderilen kayıtların karşılaştırılması suretiyle hazırlanan teknik bilirkişi raporunun Mahekemece alındığına dair herhangi bir bilgi veya belgeye dava dosyasında rastlanmamıştır.

7. Mahkeme, başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına hükmetmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanık hakkında tanzim edilen bylock sistem sorgu tasnif tutanağına göre sanığın 0505... 13 numaralı hat ve 3 [...] 2 ımeı numaralı cep telefonları ile [ByLock] isimli programı kullandığının belirlenmiş olması, yine aynı hattın [ByLock] tespit edilen telefonlarda kullanıldığına ilişkin BTK dökümanlarının dosya kapsamında mevcut olduğu, sanığın bylock tespit edilen GSM hattı ve cep telefonu ile 2014 yılı 9. ve 11. Ayları arasında [ByLock] serverlerine ait ip adreslerin bağlantı yaptığını ilişkin BTK kayıtları, sanık aleyhinde verilen tanık [U.E.] beyanları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; [ByLock] isimli program hususunda Yargıtay Ceza Genel Kurulunun içtihadı göz önüne alındığında, sanığın fetö pdy silahlı terör örgütünün gizli haberleşme programı olan [ByLock]isimli programı kullanarak terör örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olarak örgüt içerisinde faaliyet yürütmek suretiyle üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği anlaşılmakla sanık hakkında TCK'nın 314/2. maddesi gereğince takdiren asgari hadden ceza tayin edilmiştir..."

8. İstinaf talebi Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesinin 19/4/2018 tarihli kararı ile esastan

reddedilmiştir.

9. Başvurucu, temyiz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra ByLock kullanıcısı olduğunun şüpheye yer vermeyecek şekilde somut delillerle ispat edilemediğini belirterek kararın bozulması gerektiğini ileri sürmüştür.

10. Hüküm, Yargıtay 16. Ceza Dairesince 25/1/2021 tarihinde onanmıştır. Yargıtay kararında dosyadaki diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olması nedeniyle ayrıntılı ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya gelmesi beklenmeden karar verilmesinin sonuca etkili olmadığı belirtilmiştir.

11. Başvuru 6/4/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve gerekçeli karar hakkı ile tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; mahkûmiyete esas alınan ByLock verilerine ilişkin iddialarının ve itirazlarının karşılanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri çerçevesinde incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi Esra Saraç Arslan ([GK], B. No: 2019/10514, 28/12/2022) başvurusunda ByLock deliline ilişkin veriler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması talebinin reddedilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasını değerlendirmiştir. Anılan başvuruda ilk derece mahkemesi başvurucunun ByLock kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması talebini reddetmiş ve ByLock sorgu sonucu raporu ile CGNAT kayıtlarına istinaden başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğunu kabul ederek mahkûmiyet kararı vermiştir. Yargıtay, başvurucunun sulh ceza hâkimliğinde verdiği ve ByLock programını merakından dolayı indirdiği ancak kullanmadan sildiği yönündeki beyanına dayanarak ByLock Tespit Ve Değerlendirme Tutanağı getirilmeden karar verilmesinin sonuca etkili olmadığını belirtmiş ve hükmü onamıştır. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, yargı merciinin mahkûmiyete gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden sadece Emniyet Müdürlüğü tarafından dosyaya sunulan sorgu sonucu raporunu ve CGNAT kayıtlarını dikkate almasının, tutuklu yargılanan başvurucunun bu tutanak ve kayıtların doğruluğunun ve güvenilirliğinin sınanması için talep ettiği bilirkişi incelemesinin yeterli bir inceleme/değerlendirme yapılmadan reddedilmesinin başvurucuyu iddia makamı karşısında usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürdüğünü tespit etmiş ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Esra Saraç Arslan §§ 55-60).

16. Somut olayda başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm olmasında ByLock kullanıcısı olduğuna ilişkin ByLock Sistem Sorgu Tasnif Tutanağı, CGNAT kayıtları ve tanık U.E.nin beyanı delil olarak değerlendirilmiştir. Tanığın başvurucu aleyhine verdiği beyanın

ve başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğuna ilişkin delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür. Ancak tanık beyanının istinabe mahkemesince alındığı, beyanın tespiti sırasında başvurucu hazır bulunmadığından başvurucunun tanığı sorgulama fırsatı elde edemediği anlaşılmıştır (bkz. § 5). Buna göre tanık beyanının güvenilirliği ve doğruluğu hususunda tanığı sorgulama imkânının başvurucuya tanınmadığı dikkate alındığında başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğuna ilişkin tutanağın ve CGNAT kayıtlarının mahkûmiyet kararına götüren belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir. Buna göre yukarıda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

18. Başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verildiğinden başvurucunun diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki

silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/297, K.2017/748) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı bir iddianın karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasanın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğim nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Konya Cumhuriyet Başsavcılığına başvuran R.T. adının bylock listesinde yer alması nedeniyle kamu görevinden uzaklaştırıldığını, ancak GSM hattını kullanması için kayınbiraderine verdiğini bylock'un onun tarafından kullanılmış olabileceğini, kendisinin sahibi olduğu diğer hatlarda bu programı kullanmadığını beyan etmiştir. Bunun üzerine R.T.'nin kayınbiraderi olan başvurucu Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturma kapsamında gözaltına alınmıştır. Başvurucunun müdafi eşliğinde ifadesi alınmış, başvurucu 2005 yılından beri hattı kendisinin kullandığını kabul etmiş, ancak bylock kullanmadığını belirtmiştir. Başsavcılık tarafından 19 Mart 2017 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. İddianame Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmiştir. Mahkeme tanık U.E'nin Gebze'de istinabe yoluyla ifadesine başvurmuş, tanık ifadesinde kendisinin de Diyarbakır'da polis olarak görev yaptığını, başvurucunun cemaat abisi olduğunu, kendisinin ona zimmetli olduğunu, darbe girişiminden önce tango programını telefonuna başvurucunun yüklediğini, darbe girişimi sonrasında bu program üzerinden "kendine dikkat et askerin sağı solu belli olmaz" şeklinde mesaj yazdığını beayn etmiştir. Tanık ifadesi duruşmada okunmuş, başvurucu veya müdafi beyanda bulunmamış, tanığın duruşmada hazır bulundurularak sorgulanmasını istememiştir. Üçüncü duruşmada ise, başvurucu müdafi tanık beyanlarının çelişkili olduğunu belirtmiştir.

Mahkemece BTK'ya müzekkere yazılarak CGNAT kayıtları sorulmuş, BTK tarafından başvurucunun kullandığı hatta ilişkin 2024 yılı 9. ila 11. ayları arasında bylock sunucularına bağlandığına ilişkin ilgili kayıtlar dosyaya sunulmuştur. Mahkemece başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme gerekçesinde Yargıtay içtihatlarına da değinerek, 2014 yılı 9. ve 11. ayları arasında sanık tarafından kullanılan GSM hattının bylock serverlerine ait IP adreslerine bağlantı yaptığı, ayrıca sanık aleyhinde tanık U.E.'nin beyanları olduğu belirtilmiştir. Başvurucunun istinaf

talebi Bölge Adliye Mahkemesince reddedilmiş, temyiz istemi de Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından reddedilerek hüküm onanmıştır.

Başvurucu gerek soruşturma gerekse kovuşturma süreçlerinde müdafi yardımından yararlanmış, iddianameye konu eylemler ve dosya kapsamı hakkında bilgi verilmiş ve savunması alınmıştır. Dosya kapsamında tanık ifadeleri alınmış, başvurucu'ya tanık beyanına karşı savunma imkanı tanınmıştır. BTK'ya yazılan müzekkere ile bylock programını kullanıp kullanmadığı sorulmuş ve bylock sunucusuna bağlantı yaptığı tespit edilmiştir. Yargılamada başvurucu'ya esas hakkında mütalaaya savunma imkanı tanınmış ve başvurucunun savunması sonrasında hüküm verilmiştir. Yargılamayı yapan Ağır Ceza Mahkemesi tüm dosya kapsamını nazara alarak, hukuk kurallarını nasıl uyguladığını ve yorumladığını, ayrıca takdir yetkisini gerekçelendirerek hüküm kurmuştur. Yerel Mahkemenin kararı istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir. Buna göre, başvurucunun bireysel başvurusunda yer alan iddiaları kanun yolu şikayeti niteliğini haiz olup, bireysel başvuruda bu hususların değerlendirilmesi mümkün değildir.

Dosya içeriğinden anlaşıldığı üzere, başvurucu, başvuruya konu olaydan önce polis olarak görev yapmaktadır. Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda Millî Güvenlik Kurulu'nun (MGK) 20/7/2016 tarihli toplantısında darbe girişiminin değerlendirildiği, bu değerlendirmede darbe girişiminin FETÖ tarafından TSK içindeki mensupları vasıtasıyla başlatıldığı, bu örgütün kuruluş aşamasından itibaren etkisi altına aldığı eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, medya kuruluşları, ticari kuruluşlar ve kamu görevlileri aracılığıyla milleti ve devleti kontrol altında tutmayı amaçladığı, yetkili makamlar tarafından yapılan çok sayıda sözlü ve yazılı açıklamada genel olarak, darbe teşebbüsünün Fetullah Gülen'in talimatı ile başlatıldığı ve onun onayladığı plan doğrultusunda TSK içinde yuvalanmış FETÖ/PDY mensupları, örgüt yöneticisi konumundaki kamu görevlileri, siviller ile polis ve jandarma içine sızmış FETÖ/PDY üyeleri tarafından icra edildiği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin aynı kararında yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Yine Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme somut olay bağlamında tanık ifadelerini ve diğer delilleri değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkeme gerekçeli kararında bylock delilleri yanında tanık beyanlarını da nazara aldığını belirtmiş olup, başvurucu hakkında mahkumiyet hükmü kurarken tek ve belirleyici delil olarak bylock deliline dayanmamıştır. Yerel mahkemenin kararı gerekçeli olup, hukuk kurallarının

uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

HASİNE AKYÜZ VE MEHMET ARİF AKYÜZ

B. No: 2021/23361 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23361

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASİNE AKYÜZ VE MEHMET ARİF AKYÜZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23361)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucular : 1. Hasine AKYÜZ

2. Mehmet Arif AKYÜZ

Vekili : Av. Ali BOZAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda meydana gelen ölüm olayı hakkında yapılan ceza yargılamasının makul süratle yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Hasine Akyüz'ün oğlu, diğer başvurucu Mehmet Arif Akyüz'ün ise kardeşi olan Y.A. uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçu kapsamında Mersin 7. Asliye Ceza Mahkemesinin 5/6/2009 tarihli kararı ile tutuklanarak Mersin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna konulmuştur. 9/6/2009 tarihinde 15 yaşındaki Y.A.nın Pozantı M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) nakli yapılmış ve aynı gün alınan kararla B-10 No.lu odaya yerleştirilmiştir.

3. Ceza İnfaz Kurumunda 16/8/2009 tarihinde saat 08.00'de yapılan sabah sayımında B-10 No.lu koğuşta bir kişinin eksik olduğu tespit edilmiş, aynı koğuşta tutuklu olarak bulunan M.E.Y., akşam sayımından sonra Y.A.yı kavga ederken öldürdüğünü beyan etmiştir. Y.A.

yetkililerce yukarı kattaki yatakhane bölümünde ölü hâlde bulunmuştur.

4. Pozantı Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) 17/8/2009 tarihinde bilirkişi eşliğinde otopsi işlemi gerçekleştirilmiş ve Adana Adli Tıp Grup Başkanlığı Morg İhtisas Dairesinden 9/12/2009 tarihli otopsi raporu alınmıştır. Otopsi raporunun sonuç bölümünde Y.A.nın ölümünün "künt toraks travmasına bağlı seri kot kırıkları ile birlikte akciğer yaralanması, hemotoraks, bağla boğmaya bağlı mekanik asfiksi" sonucu meydana geldiği mütalaa edilmiştir.

5. Y.A. ile aynı koğuşta kalan suça sürüklenen 13 çocuk hakkında kasten öldürme suçu yönünden tefrik kararı verip ayrı soruşturma yürüten Başsavcılık, Y.A.nın ölümü olayında kusurları bulunduğunu değerlendirdiği infaz koruma memurları hakkında görevi kötüye kullanma suçundan 11/9/2009 tarihli iddianameyle kamu davası açmıştır.

6. Pozantı Sulh Ceza Mahkemesi iddianameyi kabul ederek infaz kurumu memurlarının yargılamasına başlamıştır. Yapılan yargılama sonucunda infaz koruma memurlarının gerçekleşen olayda kasıt veya taksirlerinin bulunmadığı gerekçesiyle beraatlerine karar verilmiştir. Pozantı Sulh Ceza Mahkemesince verilen 28/11/2011 tarihli karara karşı katılanlar vekili ve Cumhuriyet savcısı kanun yoluna başvurmuştur.

7. Ceza yargılaması devam ederken başvuruculların başka yakınlarıyla birlikte olaydan doğan maddi ve manevi zararlarının tazmini talebiyle Adalet Bakanlığı (Bakanlık) aleyhine açtıkları tam yargı davası kısmen kabul edilerek sonuçlanmıştır. Başvurucu Hasine Akyüz lehine 24.269,22 TL maddi, 15.000 TL manevi tazminat, başvurucu Mehmet Arif Akyüz ile diğer altı davacıya ayrı ayrı 1.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Ödenmesine karar verilen toplam manevi tazminat miktarı 22.000 TL'dir. Kararda davanın açıldığı 21/9/2010 tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faiziyle birlikte davacılara ödeme yapılmasına karar verilmiştir. Yargılamayı yürüten Adana 1. İdare Mahkemesi 14/12/2012 tarihli karar gerekçesinde; Ceza İnfaz Kurumunda personel yetersizliği bulunduğunun bizzat kurum müdürü tarafından yazılan yazılardan anlaşıldığı, davacılar murisinin kaldığı B-10 koğuşunda ölüm olayından kısa bir süre öncesinde de tutuklular arasında iki kez kavga ve dayak olayı olduğunun belirlendiği, sorumluların cezalandırılmasına rağmen gerekli önlemlerin alınmadığının açık olduğu belirtilerek dava konusu ölüm olayının meydana gelmesinde kişilerin can ve mal güvenliğini sağlamakla sorumlu idarenin hizmet kusurunun bulunduğu sonucuna varılmıştır. Anılan karar Danıştay Onuncu Dairesince 15/4/2016 tarihinde onanmış, Bakanlığın karar düzeltme talebi de 26/10/2020 tarihinde reddedilmiştir.

8. Temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 5. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) 26/5/2014 tarihinde sanıklar hakkında verilen beraat hükümlerinin bozulmasına karar vermiştir. Bozma kararı gerekçesinde olaya ilişkin yargılaması ayrı yürütülen kasten öldürme suçu dosyasının onaylı örneği dosya arasına getirilmeden ve ifadesine başvurulması gereken tanıkların beyanları alınmadan eksik inceleme ile karar verilmesi üzerinde durulmuştur.

9. Bozma sonrası Pozantı Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) yapılan yargılamada bozma ilamı doğrultusunda deliller dosya arasına alınmış ve tanık beyanları tespit edilmiştir. Yapılan yargılama sonucu verilen kararda; olayın olduğu dönemde Ceza İnfaz Kurumunda çocukların tutulması nedeniyle gürültünün fazla olduğu, maktulün içinde bulunduğu odadan çıkan seslerin idareye ulaşmaması için suça sürüklenen çocukların önlem aldığı ve maktulün boğulma sesinin sanıkların bulunduğu yer itibarıyla duyulma ihtimali olmadığı gerekçeleriyle Kurum personelinin gerçekleşen olayda kasıt veya taksirinin olmadığı değerlendirilip üzerilerine atılı suçtan beraatlerine karar verilmiştir.

10. Mahkemece verilen 13/11/2015 tarihli beraat kararı katılanlar vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosya, Ceza Dairesinde olup temyiz incelemesi henüz sonuçlandırılmamıştır.

11. Başvurucular 25/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

12. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucular; yakınlarının devletin gözetimi ve denetimi altında öldürülmesine rağmen yakınlarının yaşamını korumakla görevlilerin cezalandırılmadığını, sanıkların görev ve sorumluluklarının ne olduğunun yargı mercilerince dikkate alınmadığını, yargılamaya konu ihmalin kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi suçunu oluşturduğunun dikkate alınmadığını, yargılamanın makul bir sürede sonuçlandırılmadığını, eksik inceleme yapıldığını (Sebebi açıklanmamıştır.) ve delillerin değerlendirilmesinde hata yapıldığını belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Başvuru formunun bir örneği bilgi için Bakanlığa gönderilmiştir.

14. Başvuruculara iddiaları dile getirme şekli (makul sürede yargılanma hakkının sınırlarını aşan ve yargılamanın etkili olmadığına işaret eden iddialarda bulunmaları) ve infaz koruma memurlarının görevlerine yapılan vurgu dikkate alındığında başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılması mümkündür. Bu nedenlerle başvuru, yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında değerlendirilmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§52, 54; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 97).

17. Ölüme kasten neden olunması veya ölümün saldırı sonucu meydana gelmesi hâlinde etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü ölüm olayı hakkında ceza soruşturması yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 55). Bu tür bir soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamları resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeli, soruşturmayı makul bir özen ve süratle yürütmeli, soruşturma veya sonuçları, gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınları soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmelidir (Serpil Kerimoğlu, §§ 57, 58; Salih Akkuş, B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30;Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99). Bununla birlikte etkili soruşturma yürütme yükümlülüğü bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Anayasa'nın 17. maddesi başvuruculara üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı vermediği gibi devlete tüm yargılamaları mahkûmiyetle sonuçlandırma ödevi de yüklemez (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 56; Fatma

Akın ve Mehmet Eren, § 98).

18. Olası cezai sorumluluğun tespiti adına yürütülen soruşturma sonrasında kovuşturma evresine geçilmiş ise bu aşama da Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilecek nitelikte olmalıdır (Filiz Aka, B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 100).

19. Mevcut başvuruda başvuruya konu edilen yargılama sürecinde yapılan işlemler ve başvurucuların iddiaları birlikte değerlendirildiğinde başvuruda incelenmesi gereken mesele, yargılamanın makul bir sürat ve özenle yürütülüp yürütülmediğidir. Başvurucuların yargılamaya konu ihmalin kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi suçunu oluşturduğu iddiası bulunmaktaysa da bireylerin cezai sorumluluğuna ilişkin hukuki sorunları incelemek, bireysel başvuruya konu edilen yargısal süreçte şüpheli ya da sanık sıfatını taşıyan kişilerin suçlu veya suçsuz olduğunakarar vermek ya da söz konusu yargısal süreçte sanıklara verilen cezaların miktarını belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Umut Tamaç, B. No: 2014/13514, 18/7/2018, § 98). Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkıyla ilgili bir başvuruda incelediği husus, devletin Anayasa'nın 17. maddesi kapsamındaki sorumluluğudur (Aysel Gezer ve diğerleri, 2021/9961, 2/11/2023, § 147). Bu nedenle Anayasa Mahkemesinden sanıklara isnat edilen eylemlerin vasıflandırmasını yapması beklenmemelidir.

20. Soruşturmanın makul bir özen ve süratle yapılıp yapılmadığına ilişkin tespit başvuruya konu olayın kendi koşullarına, soruşturmadaki şüpheli veya sanık sayısına, suçlamaların niteliğine, olayın karmaşıklık derecesine ve soruşturmanın ilerlemesine engel olan unsurlar ya da güçlüklerin bulunup bulunmadığına göre farklılık gösterebilecektir (Fahriye Erkek ve diğerleri, B. No: 2013/4668, 16/9/2015, § 91).

21. Somut süreçte başvurucuların yakınlarının Ceza İnfaz Kurumunda ölüm olayı 2009 yılında meydana gelmiş olup bu olay hakkında Başsavcılıkça yürütülen soruşturma bir aydan daha kısa bir sürede tamamlanmıştır. Pozantı Sulh Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonucunda 2011 yılında, yaklaşık iki yıl içinde karar verilmiştir. Ceza Dairesinin ilk bozma kararına ilişkin temyiz süreci yaklaşık iki buçuk yıl sürmüştür. Mahkemece bozma sonrası yapılan yargılama bir buçuk yıla yakın bir sürede tamamlanmış olup bu karara karşı katılanlarca 2015 yılı son ayında ikinci kez kanun yoluna başvurulmuştur. Dosya, dokuz yılı aşkın süredir temyiz incelemesinde olup henüz sonuçlandırılmamıştır.

22. Başvuru konusu yargılamada ikinci kez yapılan temyiz incelemesinin dokuz yıldan fazla sürmesinin ve hâlen sonuçlanmamasının Ceza Dairesinin iş yükünden kaynaklanmış olabileceği anlaşılmakla birlikte yargılamadaki hiçbir unsur yargılamanın bu denli uzamasını ve henüz sonuçlandırılamamasını haklı kılmamaktadır. Bu sebeple başvurucuların yakınlarının ölümüyle ilgili soruşturmanın makul süratle yürütüldüğünün söylenemeyeceği kanaatine varılmıştır.

23. Yapılan bu tespitler bir bütün olarak değerlendirildiğinde somut olayda, soruşturma makamlarının resen harekete geçmesi ve gerekli tüm delilleri elde etmesi sonucu makul bir sürede kovuşturma aşamasına geçildiği, savcılık soruşturması ve ilk derece yargılaması aşamasında ölüm olayının tüm yönlerinin ortaya konulmasına, sorumlu kişilerin belirlenmesine ve cezalandırılmasına imkân tanıyan bir sürecin işlediği görülmüştür. Fakat ikinci temyiz incelemesi aşamasında yaşanan gecikmeler nedeniyle on beş yıldan uzun süren ve devam eden yargılamanın -yakınlarını kaybeden başvuruculuların davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği dikkate alındığında- özelde başvuruculuların,

genel olarak da toplumdaki diğer bireylerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi açısından makul bir özen ve süratle yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucular, ihlalin tespiti ve her biri için ayrı ayrı 250.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

26. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvuruculara müştereken net 225.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 225.000 TL net manevi tazminatın başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Pozantı Asliye Ceza Mahkemesi (E.2014/372, K.2015/533) ile Yargıtay 5. Ceza Dairesine (E.2021/6608) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE GÖKKAN VE AHMET DİNÇ

B. No: 2021/24622 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/24622

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE GÖKKAN VE AHMET DİNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/24622)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportörler : Hikmet Murat AKKAYA

Mustafa ŞENOCAK

Başvurucular : 1. Ayşe GÖKKAN

Vekili : Av. Lütfiye Berfin GÖKKAN BARAN

2. Ahmet DİNÇ

Vekili : Av. Menal DİNÇ YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, delil toplatma taleplerinin karşılanmaması nedeniyle usule ilişkin imkânlar noktasında dezavantajlı duruma düşme nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde gerçekleştirilen işlemler nedeniyle diğer birtakım temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri de içermektedir.

2. Nusaybin Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), olayların geçtiği dönemde Nusaybin Belediye Başkanı olan birinci başvurucu ile Nusaybin Belediye Başkan Yardımcısı olan ikinci başvurucu hakkında Nusaybin Belediyesine (Belediye) ait araçların mevzuata aykırı olarak kullanıldığı gerekçesiyle İçişleri Bakanlığından soruşturma izni istemiştir.

3. İddianame düzenlenmeden önceki olaylar aşağıda yer almaktadır:

i. İlçe Jandarma Komutanı ile üç jandarma astsubayının 9/9/2013 tarihinde düzenlediği tutanakta yer alan bilgilere göre 1/9/2013 tarihinde BDP Mardin il teşkilatı tarafından organize edilen Dünya Barış Günü sebebiyle Mardin'in Nusaybin ilçesi Dağiçi köyünün güneyinde bulunan Benzeryahgo mevkiinde tahmini 1000 kişinin katılımıyla etkinlik düzenlenmiştir. Bu etkinlik esnasında, ölen terör örgütleri mensupları adına sözde şehitlik adı altında anıt mezar alanı yapıldığı ve terör örgütü mensubunun cesedinin mezar yeri açılıp gömüldüğü bilgisinin alınması üzerine olay Nusaybin Cumhuriyet Başsavcılığına ve Mardin Valiliğine bildirilmiştir. Mardin Valiliğinin 2/9/2013 tarihli kararı ile sözde şehitlik adı altındaki mezar alanının yıkımı 2/9/2013 tarihinde gerçekleşmiştir.

ii. Yine aynı tutanak kapsamındaki bilgilere göre 9/9/2013'te BDP Mardin il teşkilatı ve MEYA-DER(Mezopotamya Yakınlarını Kaybeden Ailelerle Yardımlaşma, Dayanışma ve Kültür Derneği) tarafından organize edilen Mardin ilçe ve beldelerinden 47 hususi araç, 350 - 400 kişilik grup, Nusaybin Belediyesine ait 47 NH ... resmî plakalı kamyon, 47 ND ... resmî plakalı itfaiye aracı, 47 NK ... resmî plakalı pikap kamyonet, 47 ND ... resmî plakalı Nusaybin Belediye Başkanına ait makam aracı hazır olduğu halde Mardin'in Nusaybin ilçesi Dağiçi köyünün güneyinde bulunan Benzeryahgo mevkiinde Valilik kararıyla yıkımı yapılan sözde şehitlik adı altında mezarlık alanının inşasının yeniden yapıldığı tespit edilmiştir.

iii. Söz konusu tutanak, İlçe Jandarma Komutanı tarafından bir üst yazıyla birlikte Nusaybin Cumhuriyet Başsavcılığına 5/11/2013 tarihinde gönderilmiştir. Üst yazıda Mardin Valiliğinin talimatıyla örgüt mezarlığının görüntüsünün bozulması sonrası gelişen olaylara değinilmiştir. Bu kapsamda sözde şehitliğin güvenlik güçlerince kaldırılmasını protesto etmek ve mezarlığı tekrar anıt mezar hâline getirmek maksadıyla Nusaybin ilçesi Gürün köyü yolunda aralarında yaklaşık 68 araçlık konvoy oluşturularak Dağiçi köyü istikametine doğru hareket edildiği ve aynı gün saat 12.00'de Dağiçi bölgesine ulaşıldığı hususu yer almaktadır. Diğer taraftan bölgede herhangi bir etkinlik düzenlenmediği, saat 20.30'da getirilen inşaat malzemeleri ile mezarlığın çevre düzenlemesinin yapıldığı, mezarlığın tekrar onarılması için (plakalarını da belirtmek suretiyle) Nusaybin Belediyesi ile Kızıltepe Belediyesine ait resmî plakalı araçların malzeme taşımak maksadıyla kullanıldığı bilgisi de yer almaktadır. Üst yazının ekinde yol kontrolü sırasında çekilen fotoğraflar ve sözde şehitliğin yeniden açılışı sırasında taşınan malzemeler ile mezarlığın 9/9/2013 tarihindeki son hâli ile ilgili fotoğraflar bulunmaktadır.

iv. İstenilen bilgi nedeniyle İlçe Jandarma Komutanının Nusaybin Cumhuriyet Başsavcılığına sunduğu 17/1/2014 tarihli yazıda, eylem esnasında şoför kimliklerinin tespit edilemediği hususu belirtilmektedir.

v. Nusaybin Cumhuriyet Başsavcılığı, görevi kötüye kullanma suçu kapsamında soruşturma izni istemiştir. Bu süreçte başvuruculların ifadesi alınmıştır. Bu kapsamda birinci başvurucu, söz konusu mezarlığın çevre düzenlemesi için halkın talebi üzerine Nusaybin Belediyesince katkı sunulduğunu ifade etmiştir. Ayrıca mezarlığın Nusaybin Belediyesine devredilmesi ve sorunların çözülmesi için Mardin Valiliği ve Nusaybin Kaymakamlığına resmî yazışmalarla gerekli başvuruların yapıldığını belirtmiştir. Diğer başvurucu ise o bölgeyi iyi bildiğini, Dağiçi köyü yakınlarında bir mezarlık yapıldığını da önceden duyduğunu ve sonradan gördüğünü, köye giden yolun oldukça bozuk olduğunu belirtmiştir. Devamında köyün talebi üzerine kum gönderdiklerini, kumun döküldüğü yer ile mezarlık yapılan yer arasında yaklaşık bir iki kilometre mesafe olduğunu, o tarihte mezarlık bölgesine araçla

gidilemediğini ifade etmiştir. Kumun yolun üzerine bir yere döküldüğünü, nereye kullanıldığını bilmediğini, mezarlığa da gitmiş ve orada da kullanılmış olabileceğini, diğer yandan kum dökülen alanda bir platform oluşturulmak istenildiğini, bu platformun oluşturulması amacıyla personel görevlendirildiğini ve giden malzemenin de o platformun oluşturulması amacıyla gönderildiğini belirtmiştir. Ayrıca bu görevlendirmelerden Belediye Başkanının haberinin olduğunu, onun bilgisi dâhilinde yapıldığını ifade etmiştir.

vi. Yapılan ön inceleme sırasında edinilen belgelere göre Nusaybin Kaymakamlığının 14/4/2015 tarihli yazısında, Dağiçi Mahallesi (Köyü) yakınlarında mezarlık yapılmak amacıyla Kaymakamlığa bir başvuru olmadığı bilgisi yer almaktadır.

vii. İçişleri Bakanı 8/5/2015 tarihinde her iki başvurucu için soruşturma izni vermiştir. Soruşturma izni verilmesine karşı yapılan itiraz Danıştay Birinci Dairesinin 15/2/2017 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

viii. Nusaybin Cumhuriyet Başsavcılığı, iki aracın Belediyeden mezarlığa gidiş-gelişte kullandığı yakıtın maddi karşılığının tespit edilmesini İlçe Emniyet Müdürlüğünden 31/5/2018 tarihinde talep etmiştir. Konu ile ilgili yapılan çalışma neticesinde iki aracın toplam yaktığı yakıtın Eylül 2013 tarihi itibarıyla 173,60 TL olduğu tespit edilmiştir.

4. Soruşturma izninin verilmesi üzerine başvurucuların görevi kötüye kullanma suçundan cezalandırılması talebiyle 14/2/2019 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianamede; başvurucuların, terör örgütüne müzahir olduğu bilinen bir kısım oluşumların organizesinde, Nusaybin ilçesinin Dağiçi köyünde, sözde şehitlik yerini anıt mezar yapmak amacıyla Nusaybin Belediyesine ait 47 NH ... plaka sayılı bir kamyon ile 47 NK ... plaka sayılı bir kamyoneti belirtilen sözde anıt mezar yapımında çalıştırılmak üzere görevlendirdikleri, Nusaybin İlçe Emniyet Müdürlüğü görevlilerince yapılan araştırmalarda 173,6 TL tutarında yakıt bedeline ilişkin kamu zararının oluştuğu iddiası yer almaktadır.

5. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Nusaybin 1. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 28/2/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Duruşma altı celsede bitirilmiştir.

6. Birinci ve ikinci celselere başvurucular katılmamıştır. İkinci celsede hem başvurucuların hem de olaya ilişkin bilgi ve görgülerinin tespiti amacıyla Belediyede çalışan tanıklar A.T., B.A., B.K. ve R.A.nın bir sonraki celse hazır edilmelerine karar verilmiştir.

7. Üçüncü celsede başvurucular savunmalarında, üzerine atılı suçlamayı kabul etmediğini belirtmiştir. Aynı celsede A.T., B.A. ve R.A. bizzat duruşma salonunda hazır edilmiştir. Tanık A.T. alınan beyanında; yaklaşık 30 senedir belediyede kamyon şoförü olarak çalıştığını, olay tarihinde de belediye başkan yardımcısı olan ikinci başvurucunun Dağiçi köyüne malzeme götürülmesi gerektiğini söylediğini ancak ne amaçla götürüleceğini söylemediğini, kendisinin de bir kamyon beyaz kumu götürdüğünü ancak köyde hiç kimse olmadığı için bu kumu boş bir yere bırakıp döndüğünü ifade etmiştir. Tanık B.A. alınan beyanında; olay tarihinde itfaiye amiri olarak görev yaptığını, belediyeye ait olan araçların başvurucular tarafından gönderilip gönderilmediğini bilmediğini ifade etmiştir. Tanık R.A. alınan beyanında, olay tarihinde fen işleri müdürü olarak görev yaptığını, belediyeye ait olan araçların gönderilmesi noktasında bir bilgisinin olmadığını ifade etmiştir.

8. Dördüncü celse yeni tip koronavirüs sebebiyle ertelenmiştir. Bu arada ikinci başvurucu tarafından zararın ödendiğine dair makbuz, dosyaya sunulmuştur. Beşinci celsede ikinci başvurucu müdafii, olay mahallinde keşif yapılması talebinde bulunmuştur. Söz konusu talep

Mahkemece "dosyadaki mevcut tutanaklar, fotoğraflar, raporlar ve bölgenin durumu nazara alınarak dosyaya herhangi bir etkisi olmayacağı" gerekçesiyle reddedilmiştir.

9. Son celsede tanık B.K., bizzat duruşma salonunda hazır edilmiştir. Tanık B.K. alınan beyanında, daha önce soruşturma aşamasında vermiş olduğu ifadenin aynen geçerli olduğunu belirtmiştir. Tanık B.K. soruşturma aşamasında alınan beyanında; söz konusu Belediyede daha önce itfaiye müdürü olarak çalıştığını, yaz dönemlerinde sıcak olması nedeniyle Belediyeye ait su tankı olmadığı için itfaiye araçlarını su tankı gibi kullandıklarını, bu amaçla talep edilen yerlere su götürüldüğünü, söz konusu Dağiçi köyüne yapılan mezarlık inşası için Belediyeye ait itfaiye araçlarının kullanımının söz konusu olmadığını ifade etmiştir.

10. Aynı celsede Mahkeme, başvuruculaların görevi kötüye kullanma suçundan beş ay hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

" İç İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanan 31.03.2015 tarihli rapora göre '...Mezarlık yerlerinin inşaası ile cenaze nakil ve defin ileri hakkında yönetmeliğe aykırı olarak Nusaybin İlçesi Dağiçi güneyinde bulunan Benzeryahgo mevkiinde sözde [A.S.] Şehitliği adı altında yapılan mezarlık düzenlemesine ve mezarlık yakınında törenlerde kullanmak için oluşturulan platform yapımına katkı sağlamak amacıyla,

Nusaybin Belediyesine ait 47 NK ... plakalı çift kabinli kamyoneti malzeme götürmek, 47 NH ... plakalı damperli kamyonu kum taşımak üzere görevlendiren Belediye Başkan Yardımcısı Ahmet Dinç ve söz konusu görevlendirmelerle ilgili bilgi ve talimatı olan, halkın talebi üzerine söz konusu mezarlığın çevre düzenlenmesi için Belediye tarafından katkı sunulduğunu ifade eden ve Nusaybin Belediyesi eski Başkanı Ayşe Gökkan hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.'

Yine aynı rapora göre Nusaybin İlçe Jandarma Komutanlığınca tanzim edilen 09.09.2013 tarihli tutanakla, 09.09.2013 günü saat 11.00'da BDP Mardin İl Teşkilatı ve Medya-Der (Mezopotamya yakınlarını kaybeden aileler yardımlaşma ve kültür derneği) tarafından organize edilerek Mardin İli Nusaybin İlçesi Dağiçi güneyinde bulunan Benzeryahgo mevkiinde sözde [A.S.] Şehitliği adı altında yapılan mezarlığın yapımında Nusaybin Belediyesine ait 47 NH ... resmi plakalı kamyon, 47 ND ... resmi plakalı itfaiye aracı, 47 NK ... resmi plakalı pikap kamyonet, plakası alınamayan üzerinde Nusaybin Belediyesi yazılı ambulans[,] 47 ND ... resmi plakalı Nusaybin Belediye Başkanlığına ait makam aracının kullanıldığının tespit edilmiştir.

Sanık Ahmet Dinç müdafii tarafından mahkememizce karar verilecek olduğu duruşmada söz konusu bölgede keşif talep edilmişse de Nusaybin İlçe Jandarma Komutanlığının 15 Nisan 2015 tarih ve 2933 sayılı yazısında 'Bölgenin bölücü terör örgütü mensuplarının yoğun olarak faaliyet gösterdiği bir bölge olması nedeni ile yerinde tespit yapılamadığı, daha önce bölgeye keşif amacıyla giden askeri araçlara saldırılar düzenlendiğinden, bu nedenle söz konusu mezarlık alanı ile ilgili anlık tespitlerin yapılamadığı, görüntü ve kamera kayıtlarının alınmadığı, bu nedenle suç dosyasına konulan mezarlık alanına giden konvoydaki araçların tespitine yönelik belge ve bilgilerin belge ve bilgilerin yol güzergahında bulunan karakollar tarafından yapıldığının['] belirtildiği ve söz konusu yerin ilçemiz genelinde bilinen teröre müzahir bölgelerden olması, dosyadaki mevcut tutanaklar, fotoğraflar ve raporlar nazara alınarak, olayın üzerinden geçen zaman dilimi de göz önüne alınarak yargılamaya herhangi bir etkisi olmayıp yargılamayı uzatma yönündeki talebi reddedilmiştir.

Tüm dosya kapsamı, İlçe Jandarma Komutanlığınca oluşturulmuş tutanaklar, [İ]ç- işleri [B]akanlığı tarafından oluşturulan raporlar, müzekkere cevapları, tanık ve sanık beyanları bir bütün olarak değerlendirildiğinde; Belediye Başkanı ve [B]aşkan [Y]ardımcı[sı] olan sanıkların fikir ve eylem birliği içerisinde görevlerinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle kamunun zararına sebep olduğu anlaşılmakla TCK'nın 257. maddesi gereği takdiren alt sınırdan cezalandırılması yoluna gidilmiş ve Sanık Ahmet Dinç tarafından her ne kadar oluşan zarar giderilmişse de sanıklar hakkında çok sayıda verilmiş kovuşturmanın ertelenmesi ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararları ile sanık Ahmet Dinç hakkında verilmiş birden çok hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları bulunması sebebiyle anlaşılan suça meyilli kişiliklikleri ile yeniden suç işlemeyecekleri yönünde mahkememizce olumlu kanaat oluşmadığından sanıklar hakkında TCK'nun 50 , 51. Maddesi ile CMK'nun 231/5.maddesinin tatbikine takdirenyer olmadığına karar verilerek Türk milleti adına aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

11. Başvurucular, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Birinci başvurucu; istinaf dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- belediye başkanlığı sürecinin hiçbir aşamasında görevini kötüye kullanma amacıyla hareket etmediğini, mevzuatın verdiği yetki kullanılarak ihtiyaçlar doğrultusunda mezarlık inşa edilmesine karar verildiğini, mevzuat uyarınca da mezarlık inşa edilmesinde belediye araçlarının kullanıldığını, iddianamede yer alan subjektif değerlendirmelerle hazırlanmış tutanak ve belgelere dayanılmasının yasaya ve hakkaniyete açıkça aykırı olduğunu iddia etmiştir. İkinci başvurucu ise özetle; olayda kasıtlı bir tutumunun olmadığını ileri sürerek tutanak mümzilerinin tanık olarak dinlenilmesi talebinde bulunmuş, görev kağıdını imzaladığı araçların ve taşıdıkları malzemelerin ne için kullanıldığı hususunun netleştirilebilmesi adına araçların malzemeleri boşalttığı yerin tespiti için keşif yapılmamasını şikâyet etmiştir. Ayrıca hükmün seçenek yaptırımlara çevrilmemesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

12. Başvuruculaların istinaf talebi, Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesinin (Daire) 8/4/2021 tarihli kararıyla esastan reddedilmiş ve kesinleşmiştir.

13. Başvurucular süresi içerisinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

14. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

15. Konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2021/40179 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyasının mevcut başvuru ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Birinci Başvurucu Yönünden

16. Başvurucu; soyut tutanak ve rapor ifadelerine dayanılarak hakkında mahkûmiyet kararı verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; başvurucunun yargılama aşamasında lehine olan hususları ileri sürebildiği, aleyhine olan delillere karşı çıkabildiği ve mahkemede yargılamaya konu olayı kendi açısından anlatabildiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

17. İlke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz.

Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

18. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin istinaf uygulaması gözönüne alındığında İlçe Jandarma Komutanlığınca oluşturulmuş tutanaklar, İçişleri Bakanlığı tarafından oluşturulan raporlar, başvurucunun ve tanıkların beyanlarına göre başvurucunun görevlerinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle kamunun zararına sebep olduğunun tespit edilmesi hususlarına dayanılarak görevi kötüye kullanma suçundan hüküm kurulmuştur. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

19. Buna göre başvurucunun ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve somut olayda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan hususun da bulunmadığı anlaşılmıştır. Hukuka aykırılık iddiası ise soyut ve genel ifadelerle dile getirilmiştir.

20. Diğer taraftan birinci başvurucu, tutanağı tutan kişilerle yüzleştirilmediğini ve keşif yapılmadığını ileri sürmüştür. Bakanlık bu iddialara ilişkin olarak yargılama dosyasına yansıyan bilgi ve belgeler ışığında birinci başvurucunun yargılama süresince tutanak mümzilerinin dinlenilmesi yönünde Asliye Ceza Mahkemesine iletmiş olduğu bir talebinin söz konusu olmadığını belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında diğer sanık müdafinin talebinin yerel mahkeme tarafından reddedildiğini, bu kapsamda keşif yapılmamasının kendisini de etkilediğini ifade etmiştir. Başvurucunun tanık sorgulama ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetlerinin Bayram Gök (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması ve başvuru yollarının tüketilmemesi nedenleriyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. İkinci Başvurucu Yönünden

1. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkeleri Yönünden

22. Başvurucu; hakkında hüküm kurulmasında esas alınan delilin Nusaybin İlçe Jandarma Komutanlığı tarafından tutulan 9/9/2013 tarihli tutanak olduğunu, tutanağı tutan kişilerle yüzleştirilmediğini, mahkumiyete esas alınan tek delilin bu tutanak olmasına rağmen kamu personellerinin tanık olarak dinlenmediğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu, tutanaktaki bilgilerin teyidi için yapılan keşif taleplerinin de hukuka aykırı gerekçelerle reddedilmesinden şikâyetçidir.

23. Bakanlık görüşünde kabul edilebilirlik yönünden yapılacak olan inceleme hatırlatıldıktan sonra belirli bir davayla ilişkili delilleri değerlendirmenin esasen yargı mercilerine ait olduğunu, Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki iddialarını yinelemiş ve görevi kötüye kullanma suçu ile ilgili olarak Yargıtay kararlarından bahsetmiştir.

24. Başvurunun bu kısmı bir bütün olarak silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında değerlendirilmiştir.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen iddialara ilişkin birçok başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin Anayasa Mahkemesi tarafından incelendiği, başvuruculara delillerini sunma ve inceletme noktasında mahkemelerce uygun imkânların tanınması gerektiği, tarafların dinlenilmemesi ve taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesinin yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabileceği vurgulanarak ilgili Anayasa kurallarının yorumlandığı anlaşılmaktadır (bkz. Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32-37; Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, §§ 42-48; Ramazan Tosun, B. No: 2012/998, 7/11/2013, §§ 34-42; Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18-19; Muharrem Keserci, B. No: 2012/575, 8/5/2014, §§ 43-55; Ahmet Teyit Keşli, B. No: 2013/2237, 18/9/2014, §§ 55-65; Abdulselam Tunç, B. No: 2013/6986, 5/11/2014, §§ 56-66; Gürhan Nerse, B. No: 2013/5957, 30/12/2014, §§ 33-40; Aziz Ağırlı, B. No: 2013/1377, 25/3/2015, §§ 32-43; Düzgit Yalova Gemi İnşa Sanayi A.Ş., B. No: 2013/8756, 15/4/2015, §§ 37-48; Targan Tolga Yungul, B. No: 2013/1386, 16/4/2015, §§ 23-31; Durmaz Oto. Petrol Ürünleri İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/1020, 7/5/2015, §§ 22-35; Fahri Gösteriş, B. No: 2013/1297, 13/4/2016, §§ 27-37; Zekayi Çelebi, B. No: 2014/5633, 18/5/2016, §§ 25-30; Özgür Murat Engin, B. No: 2014/7806, 21/9/2016, §§ 38-44; Laleş Çeliker, B. No: 2013/8413, 21/9/2016, §§ 24-31; Cezair Akgül, B. No: 26/10/2016, 26/10/2016, §§ 27-31; Gökay Dayan, B. No: 2014/12206, 21/9/2017, § 21; Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

27. Somut olayda; başvurucunun görevi kötüye kullanma suçundan mahkûm olmasında dayanılan esaslı deliller kararda belirtiği üzere İlçe Jandarma Komutanlığınca oluşturulmuş tutanaklar, İçişleri Bakanlığı tarafından oluşturulan raporlar, müzekkere cevapları, çekilmiş fotoğraflar, tanık ve sanık beyanlarıdır.

28. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden yapılacak değerlendirmede başvurucunun başvuru formundaki iddialarını, yargılamadan önceki süreci de dikkate almak suretiyle ve mahkûmiyet kararında yer alan gerekçe ile ele almak gerekecektir. İlk olarak şunu belirtmek gerekir ki Mahkemenin bahsi geçen araştırma taleplerini reddinin başvurucunun konumunu iddia makamına göre dezavantajlı hâle getirip getirmediğinin tespiti için hükme esas alınan diğer delillerin de mahkemece ne şekilde değerlendirildiğinin tespiti önem arz etmektedir.

29. Bu kapsamda 9/9/2013 tarihinde çekilen fotoğraflar, Belediye Fen İşleri Müdürü tanık R.A.nın "Belediye araçlarının bu şekilde bir olayda kullanıldığından da haberim yoktur" şeklindeki beyanı ile başvurucunun olay tarihinde Belediye Başkan Yardımcısı olduğu ve taşıt görevlendirilmesini Belediye Başkanının bilgisi dâhilinde kendisinin yapması gözetilmelidir. Ayrıca birinci başvurucunun ön inceleme sırasında "söz konusu mezarlığın çevre düzenlemesi için halkın talebi üzerine Nusaybin Belediyesince katkı sunulduğu" ifadesi de önem arz etmektedir. Kaldı ki ön inceleme sırasında ortaya çıkarıldığı üzere Dağiçi Mahallesi (köyü) yakınlarında mezarlık yapılmak amacıyla Kaymakamlığa herhangi bir başvuru olmadığı bilgisi bulunmaktadır.

30. Mardin Valiliğinin 2/9/2013 tarihli kararı ile sözde şehitlik adı altındaki mezar alanının

yıkımı 2/9/2013 tarihinde gerçekleşmiştir (bkz. § 3). Bu işlem dikkate alındığında mezarlığın mevzuata aykırı olduğunun bilinebileceği söylenebilir. Nitekim ikinci başvurucu, Dağiçi köyünde mezarlık inşa edildiğini ve bunu gördüğünü aşamalarda ifade etmiştir. Mahkûmiyet kararı da gerek mezarlık düzenlemesine, gerekse mezarlık yakınında törenlerde kullanmak için oluşturulan platform yapımına katkı sağlamak amacıyla Belediyeye tahsisli araçlarla olay yerine gitmek üzere yola çıkılmasından hareketle verilmiştir. Ayrıca olay gününde çekilen fotoğraflardan 9/9/2013 tarihinde yine bir topluluğun sözde şehitlikte bir araya geldiği, mezarlık yapımına fiilen katkı sağladıkları, yol kontrolü esnasında ilgili kamyon ile kamyonetin yanı sıra Belediye makam aracının kullanıldığı hususu vurgulanmıştır.

31. Keşif yapılması taleplerinin reddedilmesini de bu bağlamda değerlendirmek gerekir. Yerel mahkemenin ara kararında belirttiği üzere 9/9/2013 tarihinde çekilmiş fotoğraflardan ve tanık beyanlarından anlaşılacağı üzere söz konusu kamyon ile kamyonetin olay bölgesine götürülmediği söylenemez. Belediye Başkan Yardımcısı olan başvurucunun diğer başvurucu ile fikir ve eylem birliği içerisinde görevlerinin gereklerine aykırı hareket ettiği yerel mahkemece takdir edilmiştir. Bu kapsamda başvurucu, Belediye Başkanın bilgisi dâhilinde araç kullanılmasına izin verdiğini açıkça belirtmesi ve mahkûmiyet kararının sebebi nazara alındığında yerel mahkemenin tutumunun keyfî olmadığı, ilgili ve yeterli gerekçeyle keşif talebini reddettiği anlaşılmaktadır.

32. Ayrıca ikinci başvurucunun başvuru formunda tanık sorgulama ve keşif yapılmasına gerekçe olarak ileri sürdüğü hususların bu tutanakların olay yerinde tutulmadığı, karakolda tutulduğuna yönelik olduğu görülmektedir. Olay yerinde resmî araçların durdurulduğu ve tespitlerin yapıldığı tutanakların yanı sıra fotoğraflardan da anlaşılmaktadır. Daha sonra mezarlık yapımı sırasında ve sonrasında çekilen fotoğrafların da dosyada bulunduğu, başvurucunun bu fotoğrafların sıhhatine veya doğruluğuna yönelik bir itirazlarının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Söz konusu hususlar gözetildiğinde bu tutanakların düzenlenmesindeki şikâyetler bağlamında başvurucunun keşif ve tanık sorgulama taleplerinin reddedilmesinin somut olayın koşullarında -başvuruculların ve tanıkların ifadeleriyle de birtakım olguların doğrulandığı gözetildiğinde- ikinci başvurucunun dezavantajlı duruma düşürülmediği kanaatine varılmıştır.

33. Dolayısıyla tutanak mümzilerinin tanık olarak dinlenilmemesi ve olay mahallinde keşif yapılması taleplerinin reddedilmesinin somut olayda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerini ihlal ettiği söylenemez.

34. Açıklanan gerekçelerle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edilmediğine dair karar verilmesi gerekir.

2. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

35. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasının (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; suçta ve cezada kanunilik ilkesinin (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri, B. No: 2017/4902, 28/1/2020) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle; din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden (Cemal Günsel [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı ve temellendirilmemiş şikâyet kapsamında açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle; hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, cezanın ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar verilmediğine ilişkin olarak

ileri sürülen cezanın bireyselleştirilmediğine dair gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetler yönünden ise yerel mahkemenin takdiri ve bireysel başvurunun fonksiyonu dikkate alınarak (Onur Kara, B. No: 2017/29853, 8/7/2020) kararı kapsamında açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez olduğuna dair karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Birinci başvurucu yönünden ileri sürülen iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olması ve başvuru yollarının tüketilmemesi nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İkinci başvurucu yönünden silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. İkinci başvurucu yönünden diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YILDIRAY GİDİRİŞLİOĞLU (2)

B. No: 2021/31237 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/31237

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YILDIRAY GİDİRİŞLİOĞLU BAŞVURUSU(2)

(Başvuru Numarası: 2021/31237)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Yıldıray GİDİRİŞLİOĞLU

Vekili : Av. Devrim Özgür AKYOL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ulusal bir gazetede yayımlanan haberde kullanılan ifadeler sebebiyle manevi tazminat davasının reddedilmesinin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Yeni Şafak gazetesi 6/10/2016 tarihinde, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde görev yaptığı esnada başvurucu hakkında, "Özel Kalemi 12 binlik Listede" başlıklı bir haber yapmıştır. Söz konusu haber şu şekildedir:

"Emniyet Teşkilatı içindeki Fetö üyelerine yönelik süren temizlik çalışması kapsamında son olarak 12.801 polis daha açığa alındı. Bunlar arasında 212 emniyet müdürü ve 2523 amir bulunuyor. Listede geçen yıl terfi eden 2. sınıf emniyet müdürü [H.K.] ve [S.T.] da var. [K.] ve [T.], geçen yıl 3. sınıf müdürlükten terfi etmişti. Listedeki bir diğer isim, 17-25 Aralık döneminde ihraç edilen Kom Daire Başkanı [M.Y.]nın kardeşi 3. sınıf Emniyet Müdürü [E.Y.]. Açığa alınanlar arasındaki en dikkat çeken isimlerden biri de eski Emniyet Genel Müdürü [C.L.n]in özel kalem müdürlüğünü yapan 3. sınıf Emniyet Müdürü [Y.G.]. [G.ni]n

listedeki diğer polisler gibi, FETÖ'nün kripto mesajlaşma programı Bylock'u kullandığı ve Bank Asya'da hesabının bulunduğu belirlendi."

3. Başvurucu Bylock programını kullandığı ve Bank Asyada hesabının bulunduğu iddialarının doğru olmadığı, mezkûr haberin kişilik haklarına saldırdığı iddiasıyla 20.000 TL manevi tazminat davası açmıştır. Bakırköy 6. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme, başvurucunun 6/1/2017 tarihli ve 29940 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2/1/2017 tarihli ve 679 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname gereği meslekten ihraç edildiğini, 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 9. maddesi uyarınca göreve iade edildiğini, daha sonra 22/5/2018 tarihinde resen emekliye sevk edildiğini tespit etmiş; davalılar tarafından kaleme alınan haberin emniyet müdürlüğü kaynaklarına dayanılarak gerçeğe uygun şekilde yapıldığını, gerçeğe uygun yayımın haber niteliği taşıdığını, gerçeğe uygun haberin verilmesinde nesnel (objektif) ölçütlere uyulduğunu değerlendirmiştir.

4. Mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) ise kararın hukuka uygun olduğunu değerlendirerek istinaf talebinin kesin olarak reddine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, başvurucu Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) nedeniyle görevinden el çektirildiğinden ihtilaflı haberin görünür gerçeğe uygun olduğunun, görünür gerçeklikle asıl gerçeğin bazen uyuşmayabileceğinin, görünürde var olup da sonradan gerçek olmadığı anlaşılan olayların yayımlanmasından basının sorumlu tutulamayacağının altını çizmiştir. Kamu yararının ve toplumsal ilginin bulunduğu bir konuda yapılan haberlerin basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varmıştır.

5. Başvurucu 30/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; uzun yıllardır emniyet müdürü olarak görev yaptığını, hakkındaki haberlerin itibarını sarstığını, haberlere erişimin engellenmesi talebinde bulunduğunu ve talebinin kabul edildiğini, kararın kesinleştiğini ifade etmiştir. Düzeltme ve cevap hakkını da kullandığını belirten başvurucu, söz konusu gazetenin düzeltme metnini yayımlamadığını vurgulamıştır. Başvurucu manevi tazminat talebine ilişkin görülen yargılamada ise mahkemenin Bank Asyada hesabı bulunup bulunmadığı; Bylock kullanıp kullanmadığı gibi kilit soruların cevaplarını araştırmadığını, adil yargılanmadığını, haberlerin senelerdir mesleğini layıkıyla yerine getirmesine rağmen bütün itibarını, saygınlığını sarstığını belirtmiştir. Başvurucu adil yargılanma hakkı ile şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi, somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak başvurucunun yargılamanın bütünlüğü içinde yargı mekanizmaları önünde dezavantajlı bir duruma düşürülüp düşürülmediği ve başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği yönünden değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Somut olayda, başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı ile yargılamada davalı konumunda bulunan gazetecilerin ifade özgürlüğünün çatıştığı görülmektedir. Çatışan bu haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun [1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci,§ 36),

viii. Gazetecinin yaptırıma maruz kalma endişesinin caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

11. Somut olayda hakkında haber yapıldığı dönemde başvurucu, bir kamu görevlisidir. İhtilaflı habere gelince, Emniyet Teşkilatı içindeki Fetö üyelerine yönelik temizlik çalışması kapsamında son olarak açığa alınan 12.801 polisten biri olarak başvurucunun isim ve soy isminin rumuzlanmaksızın kamuyla paylaşıldığı görülmüştür. Haberde başvurucudan açığa alınanlar arasındaki en dikkat çeken isimlerden biri olarak bahsedilmiş, C.L.nin özel kalem müdürlüğünü yapan 3. sınıf Emniyet Müdürü olan başvurucunun kripto mesajlaşma programı Bylock'u kullandığı ve Bank Asyada hesabının bulunduğu ifade edilmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği kararlarda bir kimsenin FETÖ/PDY üyesi olduğu yönündeki iddiaların -söylendiği bağlam da dikkate alındığında- değer yargısı niteliği taşıyabileceğini kabul etmiştir (Haydar Akar [1. B.], B. No: 2019/2593, 15/3/2022, §§ 33-35). Bununla birlikte bir açıklamanın tamamen değer yargısından oluşması durumunda bile müdahalenin orantılılığı ihtilaflı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Zira somut unsurlarla desteklenmediğinde değer yargısı ölçüsüz olabilir (Cem Mermut [2. B.], B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 48; Haci Boğatekin (2) [2. B.], B. No: 2014/12162, 21/11/2017, § 48). Öte yandan bir kişinin Bylock kullandığı ya da bir bankada hesabı olduğu şeklindeki iddialar, olgusal isnat niteliğindedir. Bu noktada maddi olgu olarak değerlendirilen ifadelerin kanıtlanması beklenirken değer yargısı sayılan ifadeler için belli bir olgusal temelin varlığının yeterli olduğu hatırlanmalıdır (Kadir Sağdıç, § 57; İlhan Cihaner (2), § 64).

13. Yargı mercileri, somut olayda kanun hükmünde kararname kapsamında FETÖ/PDY nedeniyle görevinden el çektirilmesinin başvurucunun FETÖ/PDY üyesi olduğuna dair şüphelenilmesi için emare teşkil ettiğini ve haberin yayımlandığı zamanki görünür gerçeğe uygun olduğunu değerlendirmiştir. Buna karşın mahkemeler başvurucunun aksini iddia eden beyanları doğrultusunda Bylock kullanıp kullanmadığını ya da Bank Asyada hesabı olup olmadığını araştırarak haberin yeterli olgusal temeli bulunup bulunmadığını değerlendirmemiş, sonuç olarak başvurucunun mesleğe iade edildiği olgusu ile birlikte değerlendirildiğinde başvurucu hakkındaki olgusal iddiaların doğru olup olmadığı üzerinde hiç durmamıştır.

14. Gerçekten de FETÖ/PDY'nin örgütsel haberleşme amacıyla oluşturduğu ve örgüt mensuplarınca kullanılan iletişim yöntemlerinden birinin ByLock uygulaması olduğu özellikle darbe teşebbüsünden sonra örgütle bağlantılı soruşturma ve kovuşturmalarda tespit edilmiştir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 23). ByLock haberleşme programıyla ilgili kavramsal açıklamalara, programın tespitine, program verilerinin adli makamlara ulaştırılmasına, adli sürece, programın yüklenmesine, iletişimde kullanılmasına, genel ve örgütsel özelliklerine, yaygın uygulamalardan ayrılan yönlerine, ByLock verilerinin niteliği, anlamlandırılması ve kişilerle eşleştirilmesine ilişkin arka plan bilgisinin detaylarına Ferhat Kara kararında yer verilmiştir (Ferhat Kara, §§ 23-67). Bu kapsamda mezkûr programı kullandığı tespit edilen kişiler terör örgütü üyesi oldukları yönünde ciddi ithamlarla karşılaşmış, tutuklanmış, hatta terör örgütü üyeliği ya da türevi terör suçlarından ağır mahkûmiyet kararlarıyla cezalandırılmıştır.

15. Yine, kamu makamlarınca FETÖ/PDY'nin finans kaynaklarından biri olarak değerlendirilen Bank Asya, 2013 yılı Aralık ayı sonrasında mali olarak zor duruma düşmüştür. Bunun üzerine Bank Asyanın finansal olarak iyi durumda olduğunu göstermek ve böylece örgüte para aktarımının sürekliliğini temin etmek amacıyla Bank Asyaya para yatırılması için 25/12/2013 tarihinde bizzat örgüt lideri tarafından çağrıda bulunulmuştur. Anılan çağrıya uyan kişilerin özellikle 2014 yılının başından itibaren gerek bir kısım mal

varlığını elden çıkararak gerekse başka finans kuruluşlarından kredi çekerek tasarruf ve kâr amacı gözetmeksizin örgüt yararına para yatırması, katılım hesapları açması, döviz ve altın alım satımı gibi işlemler yaptığı tespit edilmiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20/12/2018 tarihli ve E.2018/16-419, K.2018/661 sayılı kararı). Darbe teşebbüsü öncesinde de FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu değerlendirilen bazı ticari kuruluşlar ve finans kuruluşları için idari birtakım tedbirlere başvurulmuştur. Bu kapsamda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) 3/2/2015 tarihinde Bank Asya yönetimine el koymuş, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ise anılan Bankayı 29/5/2015 tarihinde TMSF'ye devretmiştir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 35).

16. BDDK tarafından Bank Asyanın TMSF'ye devrinden önce hazırlanan 28/5/2015 tarihli mali durum tespit raporunda Bankanın kurumsal yapısıyla örtüşmeyen şekilde, Fetullah Gülen'in yönlendirmesiyle yönetildiği ve bu örgüte maddi kaynak sağlamak üzere muhtelif işlemlerin gerçekleştirildiği hususlarına yer verilmiştir. Ayrıca aynı raporda Bankanın içinde bulunduğu finansal krizi aşabilmesi için Fetullah Gülen tarafından 25/12/2013 tarihinde Bank Asyaya para yatırılması yönünde talimat verildiği, söz konusu talimatın Banka yönetimi tarafından Kamuyu Aydınlatma Platformunda tekzip edilmediği, talimat kapsamında ekonomik veya rasyonel saike dayanmayan bir şekilde hesabı olmayan kişilerin bankada hesap açtıkları, hesabı olan kişilerin ise cari ve katılım hesaplarında bulunan mevduatlarında artışa gittikleri veya muhtelif bankacılık işlemleriyle bankaya likidite sağladıkları belirtilmektedir (detaylı bilgi için bkz. Gürcan Balık [2. B.], B. No: 2020/16435, 17/11/2022, § 13). Netice itibarıyla, mezkûr bankada hesabı bulunan kimseler, terör örgütüne yardım ettikleri yönünde ağır ithamlarla karşı karşıya kalmıştır.

17. Bu açıklamalar doğrultusunda somut olaya gelince, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında emniyet teşkilatı içerisinde FETÖ/PDY ile iltisaklı olduğu kanaatine varılan personel ve üst düzey yetkililerle ilgili 12.801 polisin açığa alındığı şeklindeki bilgilerin, kamuyu ilgilendiren, güncel bir meseleye ilişkin olduğu ve bu mesele ekseninde yaşanan gelişmelerin kamuyla paylaşılmasında kamu yararı bulunduğu açıktır. Öte yandan haber verme görevi zorunlu olarak ödev ve sorumluluklar ve basın kuruluşlarının kendiliğinden uymaları gereken sınırlar içermektedir. Bu durum özellikle basında yer alan söylemlerde isimleri zikredilen kişilerin ciddi şekilde itham edilmeleri hâllerinde geçerlidir (İlhan Cihaner (2), § 61; Orhan Pala [2. B.], B. No: 2014/2983, 15/2/2017, § 48; Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2013/2623, 11/11/2015, § 43; Kadir Sağdıç, § 54).

18. Bununla birlikte haberin yapıldığı anda ve görünürde var olup da sonradan gerçek olmadığı anlaşılan olay ve olguların yayınından basın sorumlu tutulmamalıdır. Ne var ki ihtilafın odağındaki haberde olduğu gibi henüz haklarında yargılama dahi yapılmamış olan kişilerin terör örgütü üyesi oldukları yönünde yapılan haberlerin basın özgürlüğü sınırları içerisinde kalıp kalmadıkları özel olarak değerlendirilmeye muhtaçtır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun kolluk teşkilatı içerisinde önemli bir kamu görevi üstlendiğinden kanun hükmünde kararname ile ihraç edilmesinin haber değeri olduğunu kabul etmekle beraber gazetecilerin içerisinde doğru olduğu şüpheli ve yeterli temeli bulunduğu gösterilememiş olgusal iddialar barındıran haberde açıkça başvurucunun itibarına saldırdığını değerlendirmiştir. Gazeteciler, başvurucunun kişilik haklarının somut olaydaki ağırlığını gözetmeden gazetecilik mesleğinin ödev ve sorumluluklarına uymayan bir yöntem benimsemiştir.

19. Bu tür başvurularda basının yerine geçip belli bir durumda benimsenecek haber yapma

şeklinin ne olacağını belirlemenin yargı mercilerinin görevi olmadığı gözönünde bulundurulmalıdır (bkz. İlhan Cihaner (2), § 59). Yine de haberde tercih edilen dile bakıldığında, başvurucunun ByLock kullandığı ve Bank Asyada hesabı olduğunun şüpheye mahal vermeyecek bir üslupla yazıldığı, son derece kesin ifadeler kullanıldığı dikkate alındığında, somut olayda gazetecilerin sorumlu gazeteci olarak hareket ettikleri kanaatine varılamamıştır.

20. Yukarıdaki tespitlere karşın başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı ile gazetecilerin ifade özgürlüğü arasında bir denge kurmaya çalışmayan yargı mercileri haberin başvurucunun hem özel hem de profesyonel hayatı üzerinde yarattığı ağır hasarı dikkate almamıştır. Yalnızca kanun hükmünde kararname ile başvurucunun görevinden ihraç edilmesini gözönünde bulundurarak manevi tazminat talebini reddeden mahkemenin ileri sürdüğü gerekçeyle, devletin kişinin manevi varlığının önemli bir parçası olan şeref ve itibarının korunması hakkı açısından pozitif yükümlülüğünü yerine getirdiğini söylemek mümkün değildir. Bu noktada yargı mercileri benzer uyuşmazlıklarda, haberin kaynağını dikkate almalı, gazetecinin bu kaynaktan edindiği bilgiyi haberleştirirken ödev ve sorumluluklarına riayet edip etmediğini ve bu doğrultuda gazetecinin ya da haber kaynağının zararın oluşmasına katkısı olup olmadığını tespit etmelidir (Çetin Doğan (2), § 58; Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019, §§ 52-53).

21. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin şeref ve itibarın korunması hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan

kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bakırköy 6. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/555, K.2019/72) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEHİYE ÇAĞLIYAN

B. No: 2021/34076 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/34076

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEHİYE ÇAĞLIYAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/34076)

Karar Tarihi: 14/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 30/9/2025 - 33033

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Behiye ÇAĞLIYAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza davasında istinaf kararının sanığa tebliğ edilmemesi ve kararın müdafiye tebliğ edildiği tarihten itibaren başlatılan temyiz süresi dolduktan sonra karardan haberdar olan sanığın eski hâle getirme ve temyiz taleplerinin süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 30/7/2021 ve 16/2/2022 tarihlerinde yapılmıştır. 2021/36927 ve 2022/20563 numaralı başvuru dosyalarının kişi bakımından hukuki irtibatı nedeniyle 2021/34076 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2021/34076 numaralı dosya üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

5. Başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan Adana 11. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yapılan yargılama sırasında başvurucu, celse arasında sunulan vekâletname uyarınca müdafi ile temsil edilmiştir. Mahkeme 27/6/2019 tarihli celsede başvurucunun bu suçtan 6 yıl 3 ay hapis cezasına mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu ve müdafiinin bu karara karşı yaptıkları istinaf kanun yolu başvuruları, dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda Adana Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin (Daire) 25/5/2021 tarihli kararıyla temyiz kanun yolu açık olmak üzere esastan reddedilmiştir.

6. Dairenin kararı, başvurucu müdafiine elektronik tebligat (e-tebliğ) yoluyla 1/6/2021 tarihinde mevzuat gereği "okundu" sayılmak suretiyle tebliğ edilmiştir. Mahkeme ve Daire 28/6/2021 tarihinde, kararın temyiz edilmeksizin 17/6/2021 tarihinde kesinleştiğine dair kesinleşme şerhi düzenlemiştir. Mahkeme, bu şerh doğrultusunda hükmün infazı için aynı tarihte Adana Cumhuriyet Başsavcılığına yazı göndermiş; 30/6/2021 tarihinde yakalanan başvurucu, aynı tarihte Eskişehir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) alınmıştır. Başvurucu, ilamın infazı kapsamında hâlen İnfaz Kurumunda bulunmaktadır.

7. Başvurucu, müdafii ve başvurucunun 5/7/2021 tarihli farklı bir vekâletname ile yetkilendirdiği diğer müdafii Mahkeme ile Daireye sundukları 5/7/2021 ve 6/7/2021 tarihli dilekçelerle eski hâle getirme talebinde bulunmuş ve davanın esasına dair temyiz itirazlarını da ileri sürmüştür. Anılan dilekçelerde eski hâle getirme talebinin nedenlerine dair dile getirilen itirazlar şöyledir:

i. Başvurucunun ilk müdafii; bir süre önce telefonunu düşürüp kırdığını, bu nedenle Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden kendisine gelen tebligatları okuyamadığını, davaya konu tebligattan da haberdar olamadığını, benzer sorunları vekil olarak görev yaptığı diğer dosyalarda da yaşadığını ifade etmiştir.

ii. Diğer dilekçelerde de Daire kararının başvurucuya da tebliğ edilmesi, aksi hâlde bu kararı başvurucunun yakalandığı 30/6/2021 tarihinde öğrendiğinin kabul edilmesi gerektiği, kararın sadece önceki müdafiye tebliğ edilmesi nedeniyle bu karardan haberdar olunmadığı belirtilmiştir.

8. Yargıtay 3. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) 23/12/2021 tarihinde başvurucu ve müdafilerinin eski hâle getirme ve temyiz taleplerini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde vekil aracılığıyla takip edilen işlerde tebligatın 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 11. maddesi uyarınca vekile yapılacağına dair hükme uygun olarak Daire kararı başvurucu müdafiine 1/6/2021 tarihinde tebliğ edildiği hâlde kararın başvurucu ve müdafileri tarafından yasal temyiz süresi dolduktan sonra temyiz edildiği belirtilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

9. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun "Kararların açıklanması ve tebliği" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"(1) İlgili tarafın yüzüne karşı verilen karar kendisine açıklanır ve isterse kararın bir örneği de verilir.

(2) Koruma tedbirlerine ilişkin olanlar hariç, aleyhine kanun yoluna başvurulabilecek hâkim veya mahkeme kararları, hazır bulunamayan ilgilisine tebliğ olunur.

(3) İlgili taraf serbest olmayan bir kişi veya tutuklu ise tebliğ edilen karar, kendisine okunup anlatılır."

10. 5271 sayılı Kanun'un "Kanun yollarına başvurma hakkı" başlıklı 260. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hâkim ve mahkeme kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve bu Kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar için kanun yolları açıktır."

11. 5271 sayılı Kanun'un "Avukatın başvurma hakkı" başlıklı 261. maddesi şöyledir:

"Avukat, müdafiliğini veya vekilliğini üstlendiği kişilerin açık arzusuna aykırı olmamak koşuluyla kanun yollarına başvurabilir."

12. 7201 sayılı Kanun'un "Vekile ve kanuni mümesile tebligat" başlıklı 11. maddesinin 6/6/1985 tarihli ve 3220 sayılı 11/2/1959 Tarih ve 7201 Sayılı Tebligat Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun'un 5. maddesi ile değiştirilen (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır. Vekil birden çok ise bunlardan birine tebligat yapılması yeterlidir. Eğer tebligat birden fazla vekile yapılmış ise, bunlardan ilkine yapılan tebliğ tarihi asıl tebliğ tarihi sayılır. Ancak, Ceza Muhakemeleri Usulu Kanununun, kararların sanıklara tebliğ edilmelerine ilişkin hükümleri saklıdır."

2. Yargıtay Kararları

13. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun (Genel Kurul) 29/5/2024 tarihli ve E.2024/2-209, K.2024/168 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Nitelikli hırsızlık suçundan sanığın mahkûmiyetine ilişkin Kayseri 1. Asliye Ceza Mahkemesince verilen 17.02.2021 tarihli ve 1441-396 sayılı hükmün, sanık ve müdafii tarafından istinaf edilmesi üzerine Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesince dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda, sanık ve müdafiinin yokluğunda 19.04.2021 tarih ve 1025-1048 sayı ile istinaf başvurusunun esastan reddine karar verildiği,

Gerekçeli kararın sanık müdafiine 26.04.2021 tarihinde tebliğ edildiği, müdafiin temyiz isteminde bulunmadığı,

İncelemeye konu suç yanında başkaca suçlardan da ceza infaz kurumunda bulunan sanığın 24.05.2021 tarihinde gerekçeli kararın kendisine tebliği üzerine 26.05.2021 tarihli dilekçesi ile hükmü temyiz ettiği anlaşılmaktadır.

V. GEREKÇE

Uyuşmazlık konusuyla ilgili sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmesi için ilgili yasal düzenlemelerin tarihi süreç içindeki görünümüne değinmek gerekmektedir.

Bu bağlamda mülga [4/4/1929 tarihli ve] 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 'Kararın tefhim ve tebliği' başlıklı 33. maddesi;

'Alakadar tarafın yüzüne karşı ittihaz edilen kararlar kendisine tefhim olunur ve isterse kararın bir sureti de verilir.

Diğer kararlar tebliğ olunur.

Alakadar olan taraf mevkuf ise tebliğ edilen varaka talebi halinde kendisine okunup anlatılır.',

'Tebligat usulleri' başlığını taşıyan 35. maddesi ise; 'Hukuk muhakeme usullerinin tebligata dair olan hükümleri ceza işlerinin tebligatında dahi caridir.'

Şeklinde düzenlenmiştir.

Konuya ilişkin mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 124. maddesinin ilk hâlinde de; 'Vekil vasıtasile cereyan eden davalarda tebliğ behemehal vekile yapılır.' hükmüne yer verilmiştir.

1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu'nda da; 7201 sayılı Tebligat Kanunu ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun tebligata dair hükümlerinin kaldırılmış ve tebligatın bu kanuna göre yapılmasının hükme bağlanmış bulunması sebebiyle CMUK'un 35. maddesinin değiştirildiği ve tebligatın bahse konu kanun hükümlerine göre yapılacağı ifade olunmuştur.

Bu doğrultuda CMUK'un 21.05.1985 tarihli ve 3206 sayılı Kanun'un 9. maddesi ile değiştirilen 35. maddesi; 'Tebligat, 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır.' hükmüne yer vermiştir.

7201 sayılı Kanun'un 'Vekile ve kanuni mümessile tebligat' başlıklı 11. maddesinin değişiklikten önceki hâli; 'Vekil vasıtasiyle takibedilen işlerde tebligat vekile yapılır. Kanuni mümessilleri bulunanlara veya bulunması gerekenlere yapılacak tebligat kanunlara göre bizzat kendilerine yapılması icabetmedikçe bu mümessillere yapılır.' olarak düzenlenmiş,

Tebligat Kanunu Lâyihası ve Muvakkat Encümen Mazbatası (1/105) Esbabı Mucîbesi'nin ilgili bölümünde ise; ' ... Lâyihanın 11 nci maddesinin birinci fıkrası, vekil vasıtasiyle takibedilen işlerde tebligatın vekile yapılmasını âmirdir. Ancak buradaki (vekil) tâbiri, münhasıran avukatları değil, bunlanr ve müvekkili namına işi takip salâhiyetini haiz olan kimseleri de şümulü içine almaktadır. Bu fıkranın mukabili halen, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 124 ncü maddesidir. Maddenin ikinci fıkrası, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 120 nci maddesinin birinci cümlesinin, maksada uygun hale getirilmiş ve vuzuh verilmiş şeklidir. Bu fıkradaki (Kanuni mümessil) tâbiri, veli, vasi, kayyım gibi kimseleri ifade eder. Fıkra metninde üç ihtimal derpiş edilmiştir: 1. Tebligat kanuni mümessili bulunanların şahıslarına değil, mümessillerine yapılacaktır. 2. Kanuni mümessili olmayıp da bulunması gerekenlere, meselâ, velisi bulunmıyan bir küçüğün vasisinin olması gerektiğine göre, evvelâ usulü dairesinde kanuni mümessil tâyini cihetine gidilecek ve tebligat kanuni mümessile yapılacaktır. 3. Eğer tebligat; kanunlara göre, mümessili bulunan bizzat şahsına yapılması icabederse, meselâ, temyiz kudretini haiz küçük veya mahcurların münhasıran şahsa merbut hakların istimali mevzuu bahsolursa, tebligat mümessile değil, onun temsil ettiği kimsenin adresine çıkarılır.' açıklamalarına yer verilmiştir.

15.06.1985 tarihli ve 18785 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 06.06.1985 tarihli ve 3220 sayılı 11.2.1959 Tarih ve 7201 Sayılı Tebligat Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun'un 5.maddesi ile 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrası; 'Vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır. Vekil birden çok ise bunlardan birine tebligat yapılması

yeterlidir. Eğer tebligat birden fazla vekile yapılmış ise, bunlardan ilkine yapılan tebliğ tarihi asıl tebliğ tarihi sayılır. Ancak, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun, kararların sanıklara tebliğ edilmelerine ilişkin hükümleri saklıdır.' şekilde değiştirilmiş,

Değişikliğe ilişkin madde gerekçesi ise; '...Ceza 'Muhakemeleri Usulü Kanununun 'Kararların tefhim ve tebliği' başlığını taşıyan 33 üncü maddesinde, ilgililerin yüzüne karşı verilen kararların tefhim olunacağı ve diğer kararların tebliğ edileceği esası kabul edilmiştir. Görülüyor ki, her hükmün ilgiliye bildirilmesi, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun ana ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Kanun koyucu bu konuda çok hassas davranmış, ilgililerin kanunî haklarını kullanabilmeleri için sanıkların karar ve hükümlerden haberdar edilmelerini öngörmüştür. Hal böyleyken, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun eski 124 üncü maddesinin mukabili olan Tebligat Kanununun 11 inci maddesinde geçen 'Vekil' kavramı çoğu zaman müdafi kavramıyla aynı mahiyette telâkki edilmekte, bu sebeple ceza yargılamasında, tebligat bakımından birbirinden farklı uygulamalara ve hatalı sonuçlar doğmasına sebep olmaktadır. Bilindiği gibi, hukuk yargılamasındaki 'Vekil' ile ceza yargılamasındaki 'Müdafi' kavramları birbirinden farklıdır. Vekil, müvekkilden ayrı ve bağımsız bir statüye sahip değildir, bağımlıdır. Temsil ettiği kişinin talimatıyla hareket eder ve onun yokluğunda onun yerine geçer. Müdafi ise, sadece ceza davasında söz konusudur. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 25.12.1978 gün ve 427/507 sayılı kararında da belirtildiği üzere, duruşma vekil için değil sanık için yapılmaktadır. Akıbeti de sanığın özgürlüğü veya malî durumu ile kısacası şahsı ile ilgili bulunmaktadır. Bu itibarla, ceza davalarında kararların sanıklara tebliğ edilmesine gerek görmemek, müdafiine yapılan tebliği geçerli saymak adalet ilkeleriyle bağdaştırılamıyacak bir durumdur. İşte, yukarıda 'belirtilen görüşlerin ışığı altında uygulamaya açıklık getirmek için 11 inci maddenin birinci fıkrası yeniden düzenlenmiş ve ... Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun, kararların sanıklara tebliğ edilmesine ilişkin hükümleri saklı tutulmuştur.' olarak açıklanmıştır.

CMK'nın 'Kararların Açıklanması ve Tebliği' başlıklı 35. maddesi;

'(1) İlgili tarafın yüzüne karşı verilen karar kendisine açıklanır ve isterse kararın bir örneği de verilir.

(2) Koruma tedbirlerine ilişkin olanlar hariç, aleyhine kanun yoluna başvurulabilecek hâkim veya mahkeme kararları, hazır bulunamayan ilgilisine tebliğ olunur.

(3) İlgili taraf serbest olmayan bir kişi veya tutuklu ise tebliğ edilen karar, kendisine okunup anlatılır',

'Tebligat usulleri' başlığını taşıyan 37. maddesi ise; '(1) Tebligat, bu Kanunda belirtilen özel hükümler saklı kalmak koşuluyla, ilgili kanunda belirtilen hükümlere göre yapılır. ...'

Biçiminde düzenlenmiştir.

Gerek yukarıda yer verilen yasal düzenlemeler gerek bu düzenlemelerin tarihi süreç içinde geçirdiği değişiklikler ve gerekse anılan kanunların madde gerekçeleri birlikte değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılabilir:

1. Hem CMUK hem de CMK'da kararların tebliği usulüne dair doğrudan bir düzenlemeye yer verilmemiş ve fakat bu hususta önce hukuk muhakeme usullerinin tebligata dair olan hükümlerine, bilahare de 7201 sayılı Kanun hükümlerine atıf yapılmakla yetinilmiştir.

2. 7201 sayılı Kanunu yürürlüğe girene dek 1086 sayılı Kanun'un tebligata dair 124. maddesi gereğince 'vekil vasıtasile cereyan eden davalarda tebliğ behemehal vekile'

yapılmıştır.

3. 19.02.1959 tarihli ve 10139 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7201 sayılı Kanun'un 62. maddesi ile 1086 sayılı Kanun'un 81. maddesinin ikinci fıkrası ile 10. faslının birinci kısmı yürürlükten kaldırılmıştır.

4. 7201 sayılı Kanun'un meriyet kazandığı 19.02.1959 tarihinden, anılan Kanun'un 11. maddesini de değiştiren 3220 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 15.06.1985 tarihine (CMUK'un 35. maddesini değiştiren 3206 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 21.05.1985 tarihi itibarıyla) kadar da 7201 sayılı Tebligat Kanun'unun 11. maddesinin ilk hâli gereğince 'vekil vasıtasiyle takibedilen işlerde tebligat vekile' yapılmıştır.

5. Böylece;

a. 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesini de değiştiren 3220 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 15.06.1985 tarihinden itibaren anılan madde, vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılacağına dair genel kuralın istisnasını; 'Ancak, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun, kararların sanıklara tebliğ edilmelerine ilişkin hükümleri saklıdır.' şeklinde sarahatle belirtmesine, işbu değişiklikle ilgili madde gerekçesinde de vekil/müdafi kurumlarının farkına da işaret edilerek; '... Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 25.12.1978 gün ve 427/507 sayılı kararında da belirtildiği üzere, duruşma vekil için değil sanık için yapılmaktadır. Akıbeti de sanığın özgürlüğü veya malî durumu ile kısacası şahsı ile ilgili bulunmaktadır. Bu itibarla, ceza davalarında kararların sanıklara tebliğ edilmesine gerek görmemek, müdafiine yapılan tebliği "geçerli saymak adalet ilkeleriyle bağdaştırılamıyacak bir durumdur. İşte, yukarıda 'belirtilen görüşlerin ışığı altında uygulamaya açıklık getirmek için 11 inci maddenin birinci fıkrası yeniden düzenlenmiş ve ...Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun, kararların sanıklara tebliğ edilmesine ilişkin hükümleri saklı tutulmuştur.' denilmesine,

b. CMUK'un 'Kararın tefhim ve tebliği' kenar başlıklı 33. maddesinin, alakadar tarafın gıyabında ittihaz edilen kararlarla ilgili; 'Diğer kararlar tebliğ olunur.' şeklindeki tebligatın muhatabının işaret edilmesi bakımından daha muğlak ve genel olduğu söylenebilecek ikinci fıkrasına karşılık gelen CMK'nın 'Kararların Açıklanması ve Tebliği' başlıklı 35. maddesinin 2. fıkrasının; 'Koruma tedbirlerine ilişkin olanlar hariç, aleyhine kanun yoluna başvurulabilecek hâkim veya mahkeme kararları, hazır bulunamayan ilgilisine tebliğ olunur.' hükmünün apaçıklığına, kararların öncelikle ve doğrudan 'ilgili'sinin sanık olduğunda ve müdafii olsa bile aynı Kanun'un 260. maddesinin 1. fıkrası gereğince ayrıca kanun yoluna başvuru hakkını kullanabileceğinde kuşku ve tartışma bulunmamasına, Hukuk Genel Kurulunun 10.07.1940 tarihli ve 7-75 sayılı İçtihadı Birleştirme kararının 1086 sayılı Kanun'un tebligata dair 124. maddesinin tatbik edildiği döneme ilişkin olarak alınmasına rağmen anılan maddede öngörülen; 'vekil vasıtasile cereyan eden davalarda tebliğ behemehal vekile yapılır.' amir hükmüne istinaden oluşan uygulama, zikredilen yasal değişiklikler göz ardı edilerek sürdürülegelmiştir.

6. a. Somut olay yönünden yargılama ve hüküm tarihi itibarıyla Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Özel Dairelerce, gıyapta verilen hükmün kendisini bir müdafi aracılığıyla temsil ettiren sanığa da ayrıca tebliğinin zorunlu olmadığı kabul edilmekte iken Ceza Genel Kurulu 24.02.2022 tarihli ve 573-119 sayılı, 17.05.2023 tarihli ve 49-277 sayılı, 27.09.2023 tarihli ve 336-483 sayılı kararlarında, uygulamanın kanuni temelleri ile örtüşmeyen problemli yönüne işaret ederek sonuçları itibarıyla iş bu içtihatla aynı düşünceyi benimsemekle birlikte, gerekçeli karar kendisine tebliğ edilmeyen sanığın, süresinde kanun yoluna

başvurmayan müdafiine yapılan tebligat tarihine göre süresinden sonra verdiği kanun yolu başvuru dilekçesinin; CMK'nın 'Eski hâle getirme' kenar başlıklı 40. maddesi kapsamında, kusuru olmaksızın bir süreyi geçirmiş olan kişinin, eski hâle getirme isteminde bulunabileceğine (1. fıkra), kanun yoluna başvuru hakkı kendisine bildirilmemesi hâlinde de kişinin kusursuz sayılacağına (2. fıkra) ilişkin düzenleme gereğince eski hâle getirme talebi olarak kabul edilmesi gerektiği gerekçesine dayanmıştır. Oysa esasen yukarıda yapılan açıklamalar muvacehesinde kanun yoluna etkin başvuru hakkını kullanabilme bağlamında, kanunun amir hükmüne rağmen gerekçeli karar kendisine tebliğ edilmediği için süresinde kanun yoluna müracaat edemeyen sanığın, kanun yolu süresini kaçırdığından bahsetme imkânı yoktur. Zira temyiz istemi süresi, CMK'nın 291. maddesinin 1. fıkrası uyarınca hükmün gerekçesiyle birlikte tebliğ edildiği tarihten başlayacağından, başlamayan sürenin kaçırılması mevzubahis olamaz. Gerekçeli kararın -sadece- müdafie tebliğ edilmiş olması da bu gerçeği değiştirmez.

b. Bir ceza yargılaması kurumu olarak müdafiin, ceza usul hukukumuz içindeki yerinin vekillikten farklı bir statü olarak belirlenmesi ve yargılama faaliyetinin doğası ile ilgili düzenlemeler itibarıyla savunmayı/sanığı temsil fonksiyonuna nazaran yardımcı rolünün baskın olması gerçeği de nazara alındığında, gerekçeli kararın sanığa tebliğinin sadece bilgilendirme amaçlı olduğuna ve buna başkaca anlam ve hukuki sonuç yüklenemeyeceğine dair bir yorum ve kabulün kanun yoluna etkin başvuru hakkının özüne yargı mercilerince yapılmış bir müdahale sonucunu doğuracağı açıktır.

7. Temyiz mahkemesi, karardaki tüm hukuka aykırılıkların bir defada tespit edilmesi suretiyle hukuk güvenliği ve kesin hükmün otoritesinin korunmasını teminen temyiz davasına konu kararın ilgililerine bildirilip bildirilmediğini denetlemekle yükümlüdür. Ancak Anayasa'nın 36 ve AİHS'nin 6. maddeleri ile Ek 7 numaralı Protokol'ün 'Cezai Konularda Temyiz Hakkı' başlıklı 2. maddesinin 1. fıkrası gereğince kanun yoluna etkin başvuru hakkı bağlamında, 'mahkeme tarafından ceza gerektiren bir suç nedeniyle mahkûm edilen herkese, mahkûmiyetinin veya hükmolunan cezanın yüksek bir mahkeme tarafından yeniden incelenmesini sağlamak...' , devletin/yargı mercilerinin pozitif yükümlülüğü arasındadır. Bu cümleden olarak, usul hükümleri yorumlanırken, esas itibarıyla maddi gerçeğe ve adalete etkin ve makul sürede erişmekte bir vasıta olan normlara, bir değer olarak adalete ve nihayet mahkemeye erişim hakkının özüne müdahale oluşturacak bir anlam yüklemek kabul edilebilir bir yaklaşım olamaz. Yargılama faaliyetinin -bir bütün halinde- çatışan haklar arasında adil bir denge kurma sanatı olduğu da gözetilerek, yasada öngörülen usul ve şartlara uygun olarak müdafi tarafından yapılan kanun yolu başvurusu bulunan durumlarda, kural olarak makul sürede yargılanma ve/veya devletin davaları makul sürede ve en az masrafla sonuçlandırma görev ve hakları birlikte değerlendirildiğinde gerekçeli kararın sanığa da tebliğ edilmemesinin bir tevdi-mahalline iade sebebi yapılmasının maksada uygun düşmeyeceği açıktır. Burada belirleyici kriter, kanun yoluna başvuru hakkının olaysal olarak doğrudan ya da müdafii marifetiyle etkin biçimde kullanılıp kullanılmadığıdır.

8. Şu hâle göre, ceza yargılaması neticesinde verilen (gerekçeli) kararın, kural olarak hem ilgilisine/sanığa, hem de varsa müdafie ayrı ayrı tebliğ edilmesi gerekir. Müdafie tebliğ, her hâlükârda yasal zorunluluktur. Yasada öngörülen usul ve şartlara uygun olarak müdafi tarafından yapılan kanun yolu başvurusu bulunan durumlarda, kanun yoluna başvuru hakkının etkin biçimde kullanılmadığına dair yasal ve olgusal temellere dayanan bir itiraz bulunmadıkça ayrıca sanığa da tebliğe ihtiyaç yoktur. Ancak somut olayda da vuku bulduğu üzere, gerekçeli karar tebliğ edilen müdafiin, öngörülen usul ve şartlara uygun olarak kanun

yolu başvurusunda bulunmadığı hâllerde gerekçeli karar kendisine tebliğ edilmeyen sanığa da tebliğ mazbatası çıkarılarak kanun yolu süresinin, tebliğ tarihinden ya da kararı öğrendiğini beyan ettiği tarihten itibaren başlatılması gerekir.

Son olarak ifade etmek gerekir ki, 15.06.1949 tarihli ve 4-11 sayılı içtihadı birleştirme kararı da gözetildiğinde, yargı organlarının takdir yetkisi kapsamında kalan içtihat değişikliklerinin kural olarak geriye yürümeyeceği, henüz kesin hükümle neticelenmemiş, devam eden yargılamalarda uygulanabileceği yönünde istikrar kazanan uygulamanın süreceğinde bir tereddüt bulunmamalıdır.

Bu açıklamalar ışığında uyuşmazlık konusu değerlendirildiğinde;

Nitelikli hırsızlık suçundan sanığın mahkûmiyetine ilişkin Kayseri 1. Asliye Ceza Mahkemesince verilen 17.02.2021 tarihli ve 1441-396 sayılı hükmün, sanık ve müdafii tarafından istinaf edilmesi üzerine Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesince 19.04.2021 tarih ve 1025-1048 sayı ile istinaf başvurusunun esastan reddine karar verildiği, gıyapta verilen hükmün yalnızca sanık müdafiine 26.04.2021 tarihinde tebliğ edildiği, müdafiin temyiz isteminde bulunmadığı, karar tarihi itibarıyla incelemeye konu suç yanında başkaca suçlardan da ceza infaz kurumunda bulunan sanığın bu kez 24.05.2021 tarihinde gerekçeli kararın kendisine tebliği üzerine 26.05.2021 tarihli dilekçesi ile hükmü temyiz ettiği, inceleme yapan Özel Dairece, sanığın temyiz isteminin süre yönünden reddine karar verildiği anlaşılan olayda sanığın 26.05.2021 tarihli temyiz isteminin süresinde olduğunun kabulü gerekir."

14. Genel Kurulun 14/9/2021 tarihli ve E.2021/6-13, K.2021/392 sayılı; 29/3/2023 tarihli ve E.2022/6-599, K.2023/192 sayılı; 27/9/2023 tarihli ve E.2023/6-336, K.2023/483 sayılı; 29/11/2023 tarihli ve E.2023/10-234, K.2023/633 sayılı ile 26/12/2023 tarihli ve E.2023/10-380, K.2023/707 sayılı kararlarının yanı sıra Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 15/3/2023 tarihli ve E.2022/13460, K.2023/1061 sayılı; 13/7/2023 tarihli ve E.2023/1486, K.2023/5066 sayılı kararları ile Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/6/2022 tarihli ve E.2022/13891, K.2022/3692 sayılı ve 5/10/2022 tarihli ve E.2022/23751, K.2022/5542 sayılı kararlarında da temyiz kanun yoluna başvuru süresinin başladığı tarihin belirlenmesi açısından somut olaylarda kararın sanıklara da tebliğ edilmesi veya bu tarihin kararın sanıklar tarafından öğrenildiğinin beyan edildiği tarih olarak kabul edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

B. Uluslararası Hukuk

15. İlgili uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Hüseyin Volkan Kurt [GK], B. No: 2019/42687, 8/3/2023, §§ 23-29.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 14/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

17. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne

karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu; mahkeme kararına karşı müdafiinin yanı sıra kendisinin de dilekçe göndermek suretiyle istinaf kanun yoluna başvurma iradesini ortaya koyduğunu, buna rağmen Daire kararının sadece müdafiine tebliğ edilmesi nedeniyle kararı öğrenemediğini, ilamın infazı kapsamında yakalandığı 30/6/2021 tarihinde bu karardan haberdar olduktan sonra yasal süre içinde (5/7/2021 tarihinde) temyiz kanun yoluna da başvurduğu hâlde Ceza Dairesince eski hâle getirme ve temyiz taleplerinin süre yönünden reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Bakanlık görüşünde, konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile yargısal kararlara değinilerek ihlal iddiaları değerlendirilirken bu hususların yanı sıra somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddialarını yinelemiştir.

b. Değerlendirme

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

(1) Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

23. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

24. Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığın çözümlenmek üzere bir yargı makamı önüne taşınması kanun yoluna başvurma olarak

nitelendirilmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Adil yargılanma hakkı bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir (Hasan İşten [2. B.], B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 37).

25. İstinaf kanun yolu başvurusunun esastan reddine ilişkin Daire kararının 1/6/2021 tarihinde başvurucunun müdafiine tebliğ edilip başvurucuya tebliğ edilmemesi ve temyiz süresinin bu tebligat işleminin yapıldığı tarihten başlatılarak başvurucunun 30/6/2021 tarihinde yakalanması üzerine kendisinin ve sonradan yetkilendirdiği müdafiinin Daire kararına yönelik yaptıkları 5/7/2021 tarihli eski hâle getirme ve temyiz taleplerinin Ceza Dairesince süre yönünden reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

(2) Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

26. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesi gözönünde tutulmalıdır.

27. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

28. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(a) Kanunilik Ölçütüne İlişkin Genel İlkeler

29. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Hayriye Özdemir [2. B.], B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Hamit Yakut [GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021, § 76; Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 100).

30. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

31. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56; Tuğba Arslan, § 96; Fikriye Aytin ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 34).

32. Kanunun varlığı kadar kanun metni ve uygulaması da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşımalıdır. Bir diğer ifadeyle kanunun niteliği de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

33. Mahkemelerin yorumlarının ve uygulamalarının kanunun açık lafzıyla çeliştiği veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ziya Özden [1. B.], B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59; Ramazan Atay [1. B.], B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29; Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, § 81). Dolayısıyla kanunilik ölçütü açısından Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, incelemeye konu kuralların yargı organlarınca yapılan yorumlarının kişilerce öngörülebilecek belirlilikte olup olmadığının veya kanunun açık lafzıyla çelişip çelişmediğinin tespit edilmesidir (bazı eklemelerle birlikte bkz. Mehmet Demircioğlu [GK], B. No: 2020/35797, 14/9/2023, § 33).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

34. Somut olayda Ceza Dairesi 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca temyiz süresinin Dairenin esastan ret kararının başvurucu müdafiine tebliğ edildiği 1/6/2021 tarihinde işlemeye başladığını değerlendirmiş, dolayısıyla karar kendisine tebliğ edilmeyen başvurucu ile vekâletname ile yetkilendirdiği diğer müdafiinin Daire kararına karşı 5/7/2021 tarihinde yaptıkları eski hâle getirme ve temyiz taleplerini süre yönünden reddetmiştir (bkz. § 8).

35. 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinde 3220 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle o tarihte yürürlükte olan 4/4/1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun kararların sanıklara tebliğ edilmesine dair hükümlerinin hangi nedenle tebligatın vekile yapılmasına dair genel kuraldan saklı tutulduğu hususuna, anılan Kanun'un Genel Kurul kararlarında da aktarılan gerekçesinde yer verilmiş, buna göre 3220 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik gerekçesinde de ceza davalarında kararların sanıklara tebliğ edilmesine gerek görülmeyerek müdafiine yapılan tebligatı geçerli saymanın adalet ilkeleriyle bağdaşmayacağı vurgulanmıştır (bkz. § 13). Bundan hareketle Genel Kurul kararında da belirtildiği üzere 1412 sayılı Kanun'dan sonra yürürlüğe giren 5271 sayılı Kanun'da da 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinde yer alan genel kuralın aksine kanun yolu başvuruları açısından kararların ilgililere de tebliğini öngören kurallar bulunduğuna dikkat çekilmelidir (bkz. § 9). Öte yandan kararların sadece müdafiye tebliğ edilip müdafinin yasal süre içinde temyiz kanun yoluna başvurmadığı ve sanıkların sonradan temyiz talebinde bulundukları

durumlarda Yargıtay da içtihadında 3220 sayılı Kanun'un gerekçesiyle uyumlu olarak temyiz kanun yoluna başvuru süresinin başladığı tarihin kararın sanık tarafından öğrenildiği tarih olduğunu, bu bağlamda kararın sanığa da tebliğ edilmesi gerektiğini değerlendirmiştir (bkz. §§ 13,14).

36. Gelinen noktada 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilk cümlesinde vekâletle takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılacağı belirtilmişse de aynı fıkranın dördüncü cümlesinde bu kuralın istisnası olarak kararların sanıklara tebliğini öngören 1412 sayılı Kanun hükümleri saklı tutulmuştur. Ayrıca anılan istisnanın getirildiği 3220 sayılı Kanun'un gerekçesinde kararların sanıklar yerine vekile tebliğiyle yetinilmeyeceği vurgulanmıştır. Buna ek olarak 1412 sayılı Kanun'dan sonra yürürlüğe giren, somut olaya dair muhakeme sürecinde ve hâlen yürürlükte olan 5271 sayılı Kanun'da da kararların ilgilisine tebliğini öngören düzenlemelere yer verilmiş ve yargısal içtihatlarda 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinin 3220 sayılı Kanun'un gerekçesiyle uyumlu olarak yorumlanıp kanun yolu başvurularına ilişkin süreler açısından kararların taraflara da tebliğ edilmesi gerektiği kabul edilmiştir (bkz. §§ 13,14).

37. Dolayısıyla 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesi, 3220 sayılı Kanun'la yapılan değişikliğin gerekçesi ile 5271 sayılı Kanun hükümleri ve Yargıtayın istikrar kazanan uygulaması birlikte değerlendirildiğinde ceza davalarında istinaf ve temyiz kanun yollarına başvuru sürelerinin başladığı tarihin belirlenmesi açısından kanun koyucunun iradesinin bu başvurulara konu kararı varsa müdafinin, vekilin yanı sıra asıl olarak ilgili tarafın da öğrendiği tarihin dikkate alınması yönünde olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşılık somut olayda kanun yollarına başvuruyla ilgili kuralın Ceza Dairesince yapılan yorumunun kişilerce öngörülebilecek belirlilikte olmadığı ve kanunun lafzıyla çeliştiği görülmüştür. Bu durumda açık kanuni düzenleme, kanun gerekçesi ve Yargıtay içtihadına rağmen Ceza Dairesinin 5/7/2021 tarihinde eski hâle getirme ve temyiz talep edilen Daire kararına yönelik temyiz süresinin başvurucunun bu karar kendisine tebliğ edilmediği için kesinleşen hükmün infazı kapsamında yakalandığı 30/6/2021 yerine anılan kararın başvurucu müdafiine tebliğ edildiği 1/6/2021'de başladığına dair değerlendirmesi sonucu başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

39. Başvuruda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuç ve uygun görülen giderim dikkate alınarak muhakeme sürecinde uygulanan adli işlemler ve mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının makul sürede yargılanma hakkı dışındaki diğer güvencelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialar bakımından kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

40. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir.

b. Değerlendirme

41. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

42. Başvurucunun;

i. Suç isnadına bağlı tutulduğu muhakeme süreci itibarıyla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32) ve Mehmet Şimşek ([1. B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020) kararları doğrultusunda süre aşımı; mahkûmiyete bağlı tutulduğu süreç yönünden kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018, §§ 36-39) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması,

ii. Konutunda hukuka aykırı olarak arama yapılması, arama sırasında bulunan dijital materyallerin kopyası çıkarılmadan bu materyallere el konulması, kendisi dâhil hakkında benzer suçtan soruşturmalar yürütülen tüm kişilerin kişisel verilerinin depolanması, kamu görevinden çıkarılan ve gözaltına alınan kişilere dair listelerin aleni şekilde yayımlanması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması,

iii. COVID-19 salgını sürecinde infaz kurumundan salıverilmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Bayram Gök ([2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 20-24) kararı, hukuka aykırı olarak kamu görevinden çıkarılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Remziye Duman ([2. B.], B. No: 2016/25923, 20/7/2017) kararı, soruşturma evresinde el konulan telefonunun verilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının da Nuray Işık ([2. B.], B. No: 2014/7561, 28/9/2016, §§ 48-69) ve Mehmet Ali Aslan ([2. B.], B. No: 2013/2429, 30/3/2016) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

43. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile toplam 3.200,000 TL manevi ve tutar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

44. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60;

Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. UYAP'ta kayıtlı verilere göre başvurucu vekili 2021/34076 numaralı başvuru ile bu bireysel başvuruyla birleşen 2022/20563 numaralı bireysel başvuruda bulunduktan sonra avukatlık mesleğini bıraktığına, bu nedenle başvurucunun müdafiliğinden çekildiğine dair Mahkemeye 23/9/2023 tarihinde yazılı bildirimde bulunmuştur. Yine bu veriler uyarınca bireysel başvurularda bulunmasından sonra söz konusu vekilin önceden yazılı olduğu baro levhasından da silindiği anlaşılmaktadır. Buna karşın başvurucu; birleşen her iki numaralı bireysel başvuruda bulunurken ilgili avukatın hukuki yardımından yararlandığından 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ödenmesine, bununla birlikte ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının makul sürede yargılanma hakkı dışındaki diğer güvencelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

4. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılması için Yargıtay 3. Ceza Dairesine iletilmek üzere Adana 11. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/247, K.2019/239) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekalet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SITKI YUMUŞ

B. No: 2021/40945 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/40945

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SITKI YUMUŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/40945)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Sıtkı YUMUŞ

Vekili : Av. Ertuğrul Cem CİHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında esaslı iddia ve savunmaların gerekçede değerlendirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1971 doğumlu olan başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesinde Şanlıurfa İl Jandarma Komutanlığında astsubay olarak görev yapmakta iken emekliliğe ayrılmıştır.

3. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) Jandarma Genel Komutanlığı mahrem örgütlenmesi hakkında yürüttüğü bir soruşturma kapsamında şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan Ramiz kod adlı H.K., etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanma talebiyle kollukta verdiği ifadesinde başvurucu hakkında da açıklamalarda bulunmuştur. H.K. ifadesinde özetle örgütün mahrem asker yapılanmasında astsubaylardan sorumlu öğretmen olarak görevlendirildiğini, bu görevlendirme kapsamında 2010 yılı Nisan ayından itibaren Konya'daki astsubaylarla ilgilendiğini, başvurucunun da Konya İl Jandarma Komutanlığında görev yapan ve kendisine bağlı olan astsubaylardan biri olabileceğini ifade etmiştir. Başvurucuyu 2010 yılında Akif

kod isimli örgüt mensubu aracılığı ile tanıdığını, başvurucunun Sadık kod adını kullandığını, memleketini Kırıkkale olarak bildiğini, o dönemde lisede okuyan bir çocuğu olduğunu ve arabasının bulunmadığını belirterek başvurucuyu fotoğraftan teşhis etmiştir. H.K. beyanının devamında başvurucunun ikamet ettiği adresini "Konya Kule Site yakını" olarak belirtmiş ve 2013 yılından sonra başvurucuyu İsa kod adlı örgüt mensubuna devrettiğini ifade etmiştir.

4. Soruşturma sonucunda Başsavcılık, aralarında başvurucunun ve H.K.nın da olduğu çok sayıda şüpheli hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açmıştır. İddianamede örgütün askerî mahrem yapılanması hakkında detaylı açıklamalarda bulunduktan sonra H.K.nın başvurucu hakkında verdiği beyana atıf yaparak başvurucunun astsubay olarak görev yaptığı dönemde örgütsel olarak abisi olan üstleri ile düzenli şekilde gizli toplantılar yaptığı, bu toplantılarda aldığı emirlere göre hareket ettiği, kurumuyla ilgili bilgileri abisine aktardığı, bu şekilde öğretmene bağlı olarak FETÖ/PDY'nin mahrem asker yapılanmasında yer aldığı iddia edilmiştir.

5. Ankara 23. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davanın duruşması on bir celsede tamamlanmıştır. Duruşmanın birinci celsesinde beyanı alınan H.K. soruşturma aşamasında verdiği ifadeyi tekrar ederek örgütün mahrem asker yapılanması kapsamında Konya'da astsubaylardan sorumlu öğretmen olarak görevlendirildiği 2010 yılında başvurucuyla tanıştığını, 2010-2011 yılları arasında ayda bir kez olmak üzere görüştüklerini, 2011 yılından sonra ise başvurucuyu başka bir örgüt mensubuna devrettiğini ifade etmiştir. Ayrıca başvurucunun Kırıkkaleli olup iki çocuğu olduğunu, "İl Jandarmaya 2-3 km mesafede bir yerde" ikamet ettiğini hatırladığını da belirtmiştir.

6. Aynı celsede H.K.nın beyanlarına karşı savunması alınan başvurucu ise H.K.yı tanımadığını, H.K.nın kendisiyle ilgili verdiği bilgilerin çelişkili olduğunu ileri sürerek suçlamayı kabul etmemiştir. Duruşma salonunda hazır bulunan başvurucu müdafii ise H.K.ya bazı sorular yöneltmiştir. Duruşma Tutanağı'na göre başvurucu müdafiinin yönelttiği sorulara karşılık olarak H.K. başvurucunun Kırıkkaleli olduğunu, 2013 yılına kadar geçen sürede iki çocuğu olduğunu, Konya'nın Karatay ilçesinde İl Jandarma Komutanlığına yakın bir adreste ikamet ettiğini ancak açık adresini bilmediğini belirtmiştir. Bu cevap üzerine başvurucu müdafii H.K.nın yargılama aşamalarında verdiği beyanlardaki çelişkili hususlara Mahkemenin dikkatini çekerek başvurucunun Kırşehirli olduğunu, 2015 yılına kadar mülkiyetinde bir otomobilin bulunduğunu, kayıtlara bakıldığında bunların açıkça görülebileceğini, başvurucunun ikamet adresinin ve çocuk sayısının da soruşturma aşamasındaki beyanlarında H.K. tarafından hatalı belirtildiğini ileri sürmüştür.

7. Yargılamanın tamamlanması sonucunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiş; gerekçeli kararda H.K.nın beyanlarına dayanılarak başvurucunun örgütün düzenlediği sohbet toplantılarına katılmasının ve kod adı kullanmasının örgüt ideolojisini benimsemek suretiyle örgütle organik bağ kurduğunu gösterdiğini belirtmiş, ayrıca H.K.nın beyanlarının doğruluğu hakkında da değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu bağlamda H.K.nın başvurucu hakkındaki beyanında başvurucunun hangi teşkilatta çalıştığını, medeni durumu, çocuk sayısı, ikamet adresi ve örgütte kullandığı kod adı gibi konularda ayrıntılı bilgi verebilmesinin bu beyanın hayal ürünü olmadığını kanıtladığını vurgulamıştır. Mahkeme; başvurucunun H.K.yı tanımadığına ilişkin savunması karşısında ise H.K.nın sahip olduğu bilgilerin başvurucuyu tanımadan elde edilemeyeceğini, beyanın somut veriler ile de desteklendiğini, bu suretle beyanların doğru kabul edilerek beyanlara itibar edildiğini gerekçeli kararında belirtmiştir.

8. Başvurucu; istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra H.K.nın kendisi hakkında verdiği bilgilerin hatalı olduğunu, yargılama aşamalarında bu beyanlardaki çelişkili hususlara ve hatalı noktalara dikkat çekmesine rağmen Mahkemenin gerekçeli kararında söz konusu iddia ve itirazları hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığını, H.K. ya fotoğraftan yaptırılan teşhis işleminin ilgili mevzuata aykırı olduğunu, bu bağlamda görünüş itibarıyla kendisine benzer olan birden fazla kişinin fotoğraflarının kendisinin fotoğrafıyla birlikte gösterilmesi suretiyle teşhis yaptırılması gerekirken bu hususa uyulmadığını, duruşmada da bu itirazı ileri sürdüğü halde Mahkemece değerlendirme yapılmadığını, diğer bir ifadeyle teşhis işlemine ilişkin savunmasının karşılanmadığını belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir.

9. Karar, istinaf ve temyiz aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

10. Başvurucu 20/7/2021 tarihinde nihai kararı öğrendikten sonra 30/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; aynı davada sanık olan H.K.nın etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanma talebiyle verdiği gerçeğe aykırı ve çelişkili beyanlara istinaden cezalandırıldığını, bu kişinin beyanlarının oturduğu adres, çocuk sayısı, memleketi ve arabasının olup olmaması gibi hususlarda yanlış olduğunu, bu konularda yaptığı itirazın ise mahkemelerce karşılanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Bakanlık görüşünde, başvurucunun şikâyetlerinin delillerin değerlendirilmesine ilişkin olduğu vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu; yargılama aşamalarındaki beyanları aleyhinde delil olarak kullanılan H.K.nın kendisi hakkında verdiği bilgilerin hatalı olduğunu ileri sürmüş ancak bu bilgilerin hatalı olduğunun ortaya çıkarılması için gerekli araştırmaların yapılması yönünde bir talepte bulunup bulunmadığına, talepte bulunmuş ise bu talebin mahkemelerce hangi yönde değerlendirildiğine ilişkin bireysel başvuru formunda herhangi bir şikâyete yer vermemiştir. Başvurucu temel olarak davanın esasına etkili iddia ve itirazlarının gerekçeli kararda karşılanmamasından yakınmıştır. Başvuru karar sonucunu etkileyecek esaslı bir iddianın gerekçeli kararda karşılanmamasına ilişkin olduğundan başvurucunun iddiasının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin

Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

17. Somut olayda başvurucu, örgütün mahrem asker yapılanması içinde astsubaylardan sorumlu öğretmen olduğu anlaşılan H.K.nın düzenlediği sohbet toplantılarına katıldığı, bu kişinin hiyerarşisine tabi olduğu ve kod adı kullandığı gerekçesiyle silahlı terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm edilmiştir. Kararda; başvurucunun anılan suçu işlediğinin aynı davada sanık olan H.K.nın etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanma talebiyle soruşturma ve kovuşturma aşamasında başvurucu hakkında verdiği bilgiler doğrultusunda tespit edildiği ifade edilmiştir (bkz. § 7). H.K.nın başvurucu hakkında verdiği bilgiler ise genel olarak başvurucunun memleketinin Kırıkkale olduğu, kendisini tanıdığı dönemde araç sahibi olmadığı, soruşturma aşamasındaki beyanına göre bir, kovuşturma aşamasındaki beyanına göre iki çocuk sahibi olduğu, ikamet adresinin bir beyanına göre "Konya Kule Site yakını", diğer beyanına göre Konya'da "İl Jandarmaya 2-3 km mesafede bir yerde" olduğudur (bkz. §§ 3, 5).

18. Başvurucu savunmasında; H.K.nın kendisiyle 2010-2011 yılları arasında ayda bir kez olmak üzere düzenli bir şekilde görüştüğünü iddia etmesine rağmen kendisi hakkında verdiği bilgilerin gerçeğe uygun olmadığını, bu durumun H.K.nın kendisini tanımadığını açıkça gösterdiğini, nitekim kendisinin de bu kişiyi tanımadığını ileri sürmüştür. Başvurucu müdafii H.K.ya duruşma sırasında soru yönelterek verdiği bilgilerdeki gerçeğe uygun olmayan hususlara Mahkemenin dikkatini çekmiş; bu bağlamda başvurucunun memleketinin Kırıkkale değil Kırşehir olduğu, 2015 yılına kadar mülkiyetinde bir araç olduğu, ikamet adresinin ve çocuk sayısını da H.K.nın hatalı söylediği, kayıtların kontrol edilmesi durumunda bu hususların ortaya çıkacağını dile getirmiştir (bkz. § 6). Başvurucu ayrıca fotoğraftan yaptırılan teşhis işleminin ilgili mevzuata aykırı olduğunu yargılama aşamalarında ileri sürmüştür (bkz. § 8).

19. Başvurucunun savunması karşısında Mahkeme, H.K.nın başvurucu hakkında bilgi sahibi olduğu konuların başvurucuyu tanımadan elde edilebilecek bilgiler olmadığını, beyanların olgulara ve olaylara dayalı olduğunu, bu nedenlere H.K.nın beyanlarının doğru kabul edildiğini belirtmiş; bununla birlikte hangi somut veriye dayanarak beyanı doğru kabul ettiği hususunda karar gerekçesinde bir açıklamaya yer vermemiştir. Nitekim başvurucu; H.K.nın beyanlarında kendisiyle ilgili bilgilerde bazı hatalı noktalar olduğuna dikkat çekerek memleketi, çocuk sayısı, mülkiyetinde araç olup olmadığı gibi konulara ilişkin kayıtların incelenmesi hâlinde doğru bilgilere ulaşılmasının mümkün olduğunu dile getirmiş ise de Mahkeme, başvurucunun ileri sürdüğü bu iddia hakkında herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Buna ek olarak başvurucunun, teşhis işleminin hukuka aykırı olduğu yönündeki iddiası hakkında da Mahkemece bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle başvurucunun iddiası kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olduğu hâlde Mahkeme bu iddia hakkında somut bir değerlendirmede bulunmamıştır. Anılan iddia ve talepler kanun yolu aşamasında da karşılanmamıştır.

20. Buna göre başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren (oturduğu adres, çocuk sayısı, memleketi ve arabasının olup olmadığı gibi) konularda gerçeğe uygun olmayan bilgiler veren tanığın bu bilgileri ihtiva eden teşhisine dayanılarak cezalandırıldığına dair

iddiası ayrı ve açık olarak tartışılmamış ve karşılanmamıştır. İstinaf ve temyiz incelemesi sırasında da bu eksikliğin telafi edilmediği görülmüştür. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

25. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 23. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/8, K.2018/113) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERİDE AR VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/42076 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/42076

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERİDE AR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/42076)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : Feride AR ve diğerleri (bkz. Ekli tablonun (B) sütunu)

Vekili : Av. Ali AKYÜZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu kurumlarından olan alacağın değer kaybına uğratılması (veya uğratılarak ödenmesi) nedeniyle mülkiyet hakkının, yargı kararının icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, nihai hükmü farklı tarihlerde öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon farklı tarihlerde verdiği kararlarla 2021/42076, 2021/63894, 2021/65338, 2021/65347, 2021/65359, 2022/1757, 2022/9630, 2022/11911, 2022/11936, 2022/20205, 2022/54125 ve 2022/63878 sayılı dosyalarda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyeti başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

3. 2021/63894, 2021/65338, 2021/65347, 2021/65359, 2022/1757, 2022/2056, 2022/7291, 2022/9630, 2022/9654, 2022/11911, 2022/11936, 2022/20205, 2022/48420, 2022/54125 ve 2022/63878 sayılı başvuruların konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2021/42076 sayılı

bireysel başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin 2021/42076 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden sürdürülmesine karar verilmiştir. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucular Abdullah Mutlu, Celal Karaman, Dursune Safkan, Fatma Can, Ferdi Karaman, Hasan Karaman, Hatice Karaman, Mehmet Karaman (Şerafettin oğlu), Mehmet Karaman (Durmuş Ali oğlu), Muhammet Karaman, Murat Karaman, Salih Karaman, Şükriye Çelik,Yaşar Karaman, AbdurrahmanÇakır, Ergül Yiğit, Harun Çakır, SelametÇakır, Ercan Tezel, Erdal Tezel, Hanife Karakoç, Hava Tezel, Necibe Tezel, Necmettin Tezel, Nurcan İnce, Osman Tezel ve Pakize Tezel'in Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kararın İcrası Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi; Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında, 6384 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinde ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Aynı maddeye göre anılan tarih itibarıyla derdest olan mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla yapılan başvuruların da Tazminat Komisyonunca incelenebilmesi mümkün kılınmıştır. Bu durumda yargı kararının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasını içeren somut başvuru yönünden de aynı sonuca varılması gerekir (Hamdullah Gürleyik, B. No: 2019/1554, 16/11/2023, § 26). Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Anayasa Mahkemesi, kamu kurumlarından olan çeşitli para alacaklarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına (veya uğratılarak ödenmesine) ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamu makamlarından

olan alacakların enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybınauğratılmasının (veya uğratılarak ödenmesinin) başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017; ihale alacağı yönünden bkz. ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017; vergi iadesi alacağı yönünden bkz. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş., B. No: 2013/28, 25/2/2015; deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. Abdulhalim Bozboğa, B. No: 2013/6880, 23/3/2016; Yıldız Korkut, B. No: 2016/8532, 9/5/2019; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. Vildan Utku Atalay, B. No: 2015/4812, 7/2/2019).

7. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

8. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucular Abdullah Mutlu, Celal Karaman, Dursune Safkan, Fatma Can, Ferdi Karaman, Hasan Karaman, Hatice Karaman, Mehmet Karaman (Şerafettin oğlu), Mehmet Karaman (Durmuş Ali oğlu), Muhammet Karaman, Murat Karaman, Salih Karaman, Şükriye Çelik,Yaşar Karaman, AbdurrahmanÇakır, Ergül Yiğit, Harun Çakır, SelametÇakır, Ercan Tezel, Erdal Tezel, Hanife Karakoç, Hava Tezel, Necibe Tezel, Necmettin Tezel, Nurcan İnce, Osman Tezel ve Pakize Tezel'in makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Bütün başvuruculaın kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Bütün başvuruculaın mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının bütün başvurucular yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun (C) sütununda yer verilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaın tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Ekli tablonun (D) sütununda yer verilen harçların tabloda gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE, toplam 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara müştereken ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDAL SULAR VE M.S.

B. No: 2021/53503 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/53503

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDAL SULAR VE M.S. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/53503)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan:Basri BAĞCI

Üyeler:Engin YILDIRIMKenan YAŞARÖmer ÇINARMetin KIRATLI

Raportör:Murat BAŞPINAR

Başvurucular:1. Erdal SULAR2. M.S.

Vekili:Av. Nejat TOPRAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; müdafiinin mazeretinin kabul edilmemesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının, haberdar edilmeyen bir suçtan ötürü cezalandırılma nedeniyle de suçlamayı öğrenme hakkının ihlal edildiğine ilişkindir. Başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında başkaca ihlal iddiaları da bulunmaktadır.

2. Kahramanmaraş Küçük ve Orta Ölçekli Mükellefler Grup Başkanlığının 24/12/2013 tarihli ihbarı üzerine başvurucular hakkında Kahramanmaraş Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) soruşturma başlatmıştır.

3. Başsavcılık, soruşturma neticesinde başvurucuların tefecilik fiilini gizleyebilmek için cep telefon kontörü faturalarını sahte olarak düzenlediklerini ve böylece yürüttükleri pos tefeciliği faaliyetiyle 2008-2009 yıllarında sahte ve muhteviyatı yanıltıcı belge düzenleyerek bunları kullandıklarını belirtilerek 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na muhalefet etmek suçundan cezalandırılmaları talebiyle 2/7/2014 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianamede, müşteki Kahramanmaraş Vergi Denetim Kurumu müfettişinin başvurucular hakkında düzenlediği suç duyurusu raporuna dayanmıştır.

4. Kahramanmaraş 5. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılamanın 21/11/2014 tarihli ilk celsesinde savunması alınan başvurucu M.S. suçlamaları kabul etmemiş ve savunmasında suça konu işyerini kendisinin ve kardeşi olan diğer başvurucunun işletmediğini, yine kardeşi olan R.S.nin işlettiğini, olay tarihinde kardeşi R.S.nin işlerinin bozuk olduğunu bu nedenle kredi kartını ona verdiğini beyan etmiştir. Aynı celse tanıklar A.B., A.P., E.Y., F.D., H.B., İ.B., K.S., M.K.F., M.T.Ü., M.A., M.P., O.N., O.Ş., Ö.F.C., Ö.Y., S.Ö., S.Z., Ş.P., V.A. ve S.A.nın beyanları da alınmıştır. Tanıklar beyanlarında nakit ihtiyaçları için bir miktar komisyon karşılığında kredi kartı çekimi yaptıklarını beyan etmiştir. Tanık M.U. ise kredi kartını alışveriş ihtiyacı için kullandığını beyan etmiştir. 6/3/2015 tarihli ikinci celsede dinlenen tanıklar O.C., G.L.Y., İ.D., H.İ.D., E.T., O.Ş., N.G., R.S. ve H.A.S. de beyanlarında nakit ihtiyaçları için bir miktar komisyon karşılığında kredi kartı çekimi yaptıklarını ifade etmiştir.

5. İstinabe yoluyla savunması alınan başvurucu Erdal Sular da savunmasında suçlamaları kabul etmeyerek suça konu işyeriyle ilgisi olmadığını, bu işyerinin kardeşi R.S. tarafından işletildiğini beyan etmiştir. Yine istinabe yoluyla beyanları alınan tanık İ.A., Sular adlı işyerinden birkaç kez telefon aldığını, B.Y. kredi kartından nakde dönük işlemler yapıldığını, Ö.E. ise D. isimli işyerinde sekiz yıl kadar satış temsilcisi olarak çalıştığını, sanıkların bu işyerinin hem sahibi hem de aralarında ağabey-kardeş ilişkisi olduğunu ancak işyerinin R.S. adına faaliyet gösterdiğini, çalıştıkları süre zarfında sıkıştıkları zaman kredi kartını kullandıklarını ve zamanı geldiğinde de kredi kartı ödemesini yaptıklarını, bunun için de ekstra herhangi bir ücret ödemediklerini, çalıştıkları süre içinde herhangi bir tefecilik olayına şahit olmadıklarını, işyerinin cep telefonu ve aksesuar satışı yapan bir ticarethane olduğunu beyan etmiştir. Tanık Ö.E. daha sonra 26/2/2019 tarihli talimatla alınan beyanında ise Kahramanmaraş merkezde bulunan Sular İletişim'de tüm işlerine R.S.nin baktığını, kardeşi M.S.'ın da kendisiyle beraber çalıştığını, Erdal Sular'ın dükkana pek gelmediğini, iki yıla yakın süre bu işyerinde çalıştığını ve bu süre içinde bir usulsüzlük yapıldığını görmediğini ifade etmiştir.

6. Öte yandan başvurucular hakkında aynı eylemler nedeniyle Başsavcılıkta devam eden diğer bir soruşturmada 13/10/2014 tarihli iddianame hazırlanmıştır. Bu iddianamede 2008 ve 2009 yılları hesapları incelenmesi neticesinde müşteki kurum müfettişleri tarafından düzenlenen raporda şüphelilerin kredi kartı aracılığıyla R.S.nin adını kullanarak komisyon karşılığında borç para verdikleri ve komisyon geliri elde ettikleri, tefecilik faaliyetinde bulundukları, tefecilik faaliyetini gizleyebilmek için temin edilen bazı cep telefonu kontör faturaları ile mükellef tarafından düzenlenen bazı cep telefonu kontörü faturaların sahte olduğu, pos tefeciliği diye tabir edilen bu eylemlerini gizlemek amacıyla birden fazla kez sahte ve muhteviyatı itibari ile yanıltıcı belge düzenledikleri belirtilerek vergi kaçakçılığı, tefecilik ve 23/2/2006 tarihli ve 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun 36. maddesi kapsamında gerçeğe aykırı harcama belgesi düzenlemek suçlarını işledikleri iddia edilmiştir. İddianamenin kabulüyle birlikte açılan dava Kahramanmaraş 8. Asliye Ceza Mahkemesinde (2014/754 E.) görülmeye başlanmıştır. Başvurucular; müdafiinin de talebi doğrultusunda 9/3/2015 tarihli üçüncü celsede bu davanın, Kahramanmaraş 5. Asliye Ceza Mahkemesinde devam eden diğer dosyayla birleştirilmesine karar verilmiştir.

7. Mahkemece, başvurucular müdafiinin de hazır olduğu 8/10/2015 tarihli dördüncü celse birleştirme kararı verilerek birleşen dosya okunmuş ve dosyaya eklenmiştir.

8. Mahkemece, devam eden yargılama sırasında istinabe yoluyla bilirkişi raporu aldırılmıştır. Üç kişilik bilirkişi heyetinden alınan 27/5/2016 tarihli raporun sonuç kısmında

pos cihazlarının amacı dışında kullanıldığının ve 2008-2009 yıllarında kontör satışlarından düzenlenen faturaların sahte belgeler olduğunun tespit edildiği görülmüştür. 8/12/2016 tarihli dokuzuncu celsede bilirkişi raporu, başvurucular müdafiine okunmuştur. Mahkeme 9/5/2017 tarihli on birinci celsede aynı bilirkişi heyetinden ek rapor alınmasına karar vermiştir. Aynı bilirkişi heyetince tanzim edilen 24/5/2017 tarihli ek rapor başvurucular müdafiinin de hazır olduğu 19/9/2017 tarihli on ikinci celse okunmuştur. Anılan raporda da 2008-2009 yıllarında düzenlenen faturaların gerçek mal ve hizmet alış verişine dayalı olmadığı, eylemler sebebiyle vergi kaybı olduğu, eylemlerin ödünç para verme hakkındaki 30/9/1983 tarihli mülga 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye uygun olmadığı kanaati belirtilmiştir.

9. Başvurucular müdafii 2/6/2021 tarihli yirmi ikinci celse mesleki mazeretine ilişkin dilekçeyi Mahkemeye göndermiştir. Dilekçede, Kahramanmaraş İcra Hukuk Mahkemesinin 2020/735 Esas sayılı dosyasının saat 13.45'te duruşması olduğunu belirtmiştir. Mahkemece, daha önceki celse başvurucular ve müdafiileri adına ayrı ayrı çıkarılan duruşma gününü bildiren davetiyelerden başvurucu M.S. a ait olan davetiye parçası henüz dönmeden yapılan değerlendirmede Cumhuriyet Savcısının da talebi doğrultusunda dosyanın geldiği aşama dikkate alınarak sanıklar müdafinin belgelendirilmemiş mazeretinin reddine karar verilerek yargılamaya devam edilmiştir.

10. Aynı duruşmada Cumhuriyet savcısı iddianame doğrultusunda başvurucuların cezalandırılması yönünde mütalaasını sunmuş ve Mahkemece başvurucuların 2008 ve 2009 yılları için ayrı ayrı iki kez Vergi Usul Kanunu'na muhalefet suçlarından 3 yıl 1 ay 15 gün hapis, tefecilik suçundan 2 yıl 1 ay hapis ve 100 TL adli para cezası, Banka ve Kredi Kartları Kanunu'na muhalefet suçundan 2 yıl 1 ay hapis ve 100 TL adli para cezalarıyla cezalandırılmalarına karar vermiştir. Kararda, ilgili kurumlarla yapılan yazışma cevapları, tanık anlatımları ve bilirkişi parorları birlikte değerlendirilerek Mahkemece delil olarak hükme esas alınmıştır. Gerekçeli kararda, başvurucuların kredi kartı aracılığıyla komisyon karşılığında borç para vermek suretiyle tefecilik suçunu işlediği, tefecilik faaliyetini gizleyebilmek için temin edilen bazı cep telefonu kontör faturalarının sahte olduğu, pos tefeciliği diye tabir edilen bu eylemleri gizlemek amacıyla birden fazla kez sahte ve muhteviyatı itibari ile yanıltıcı belge düzenledikleri belirtilmiştir.

11. Anılan kararın istinaf edilmesi üzerine Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi (Daire) tarafından yapılan incelemede verilen 27/10/2021 tarihli kararda, başvurucular hakkında tefecilik suçundan ve 2009 yılına ilişkin Vergi Usul Kanunu'na muhalefet suçundan verilen mahkûmiyetlere ilişkin başvurular kesin olmak üzere esastan reddedilmiştir. Ayrıca 2008 yılına ilişkin verilen mahkûmiyette zamanaşımı süresi dolduğu belirtilerek anılan davanın düşürülmesine ve Banka ve Kredi Kartları Kanunu'na muhalefet suçundan verilen hükmün de kaldırılarak fiilin sadece tefecilik suçuna vücut vereceği belirtildikten sonra ayrıca bu suçtan hüküm kurulmasına yer olmadığına dair karar verilmiştir.

12. Başvurucular müdafii kesinleşen mahkûmiyet hükümlerine karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf Dairesi, verilen hükümlerin kesin nitelikte olduklarını belirterek anılan temyiz talebini 12/11/2021 tarihli ek kararla reddetmiştir. Yargıtay 11. Ceza Dairesi 18/9/2023 tarihli kararıyla, ek kararın onanmasına karar vermiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 9/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Savunma İçin Gerekli Zaman ve Kolaylıklara Sahip Olma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucular, müdafiilerinin mazeret dilekçesinin hukuka aykırı olarak reddedilmesi ve başvuruculardan M.S. adına çıkarılan davetiye sonucu henüz dönmeden karar verilimesi nedenleriyle esas hakkındaki mütalaya karşı savunma yapamadıklarını belirterek savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüşlerdir.

15. Başvurucunun iddialarının müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

16. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

17. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindendir (Erol Aydeğer, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). İddiaya karşı savunma imkânı tanınmadığı sürece adil muhakeme yapılması mümkün değildir. Savunma hakkı tanınmadan kişilerin cezalandırılması, Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesine de uygun değildir (Ufuk Rifat Çobanoğlu, B. No: 2014/6971, 1/2/2017, § 36).

18. Suç isnadı altındaki kişiye savunma hakkının şeklen değil gerçek anlamda sağlanması gerekir. Bunun için suç isnadı altındaki kişi, savunma için yeterli imkâna yani gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmalıdır. Bu itibarla anılan güvence adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (b) bendinde, bir suç ile itham edilen herkesin savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı düzenlenmiştir (Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 37).

19. Anayasa Mahkemesi de savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının Anayasa’nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma kavramı yanında meşru vasıta ve yollardan yararlanma kavramının da kapsamında olduğunu belirtmiştir (AYM, E.1992/8, K.1992/39, 16/6/1992).

20. Gerekli zaman yargılanan kişinin hakkındaki iddiaları öğrendikten sonra savunma için zorunlu hazırlıkları yapabileceği süreyi ifade etmektedir. Savunma için gerekli kolaylık kavramı ise şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için gerekli olanlardır. Bu kolaylıklardan biri de kovuşturma evresinde sanığın müdafii aracılığıyla deliller üzerine görüş sunmasına imkân verilmesidir. Bu hak yönünden de somut olayın özelliklerinin belirleyiciliği büyük öneme sahiptir. Değerlendirme, yargılamanın bütünlüğü gözetilerek yapılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ufuk Rifat Çobanoğlu, §§ 43, 45).

21. Somut olayda başvurucular müdafiinin de hazır bulunduğu ilk celsede başvurucu M.S., suçlamaya ilişkin olarak ayrıntılı bir şekilde savunma yapmıştır. Diğer başvurucunun istinabe yoluyla alınan savunmasının okunduğu celsede de müdafii hazır bulunmuştur. Yine tanık beyanlarının alınması ve bilirkişi raporlarının okunması gibi esaslı işlemlerin yapıldığı tüm celselerde başvurucular müdafii hazır bulunmuştur. Başvurucular ve müdafii hazır bulunarak dosyadaki delillere karşı iddia ve itirazlarını ileri sürmüşlerdir.

22. Yargılamanın son celsesine ise başvurucular ve müdafii katılmamıştır. Bu celsede başvurucular müdafii tarafından Mahkemeye mesleki mazerete ilişkin dilekçe gönderilmiş ve aynı adliyede İcra Hukuk Mahkemesinde duruşması olduğu mazeret olarak belirtilmiştir. Müdafiinin mesleki mazeret bildirerek son celsesine katılmaması üzerine Mahkeme, dosyanın geldiği aşamayı da dikkate alınarak başvurucular müdafinin belgelendirilmemiş mazeretinin reddine karar vermiştir (bkz. § 9). Aynı celse Cumhuriyet Savcısı iddianame içeriğiyle uyumlu olacak şekilde başvurucuların cezalandırılması talebinde bulunmuş ve Mahkeme de mütalaa gibi başvurucular ve müdafiinin yokluğunda hükmü açıklamıştır (bkz. § 10). Başvurucu M.S. adına çıkarılan davetiye henüz dönmeden karar verilmiş ise de, her iki başvurucu müdafiinin aynı olması ve müdafinin de duruşma gününden haberdar olması karşısında, anılan başvurucu müdafiinin tebligat dönmeden karar verildiği iddiası sonuca etkili görülmemiştir.

23. Başvuru konusu yargılama yirmi iki celsede tamamlanmıştır. Başvuruculara kovuşturma evresinde müdafii aracılığıyla deliller üzerine görüş sunma imkânı verilmiştir. Buna göre başvuruculara savunma için zorunlu hazırlıkları yapabilecekleri süreye sahip oldukları, bir müdafiinin yardımından yararlanmak suretiyle yargılama aşamalarında savunmalarını yaptıkları, dava dosyasında yer alan delillere karşı iddia ve itirazlarını ileri sürdükleri anlaşılmaktadır. Ayrıca başvuru dosyası incelendiğinde silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı olarak başvurucuya delillerini sunma ve inceletme ile itiraz etme hususlarında uygun olanakların sağlanmadığına ilişkin bir delil de bulunmamaktadır. Eldeki başvuruya konu olayda açıklanan esas hakkındaki mütalaada da iddianamede belirtilen olaylar ve suç nitelemesi aynen tekrar edilmiştir. Diğer bir ifadeyle başvuruculara şikâyetine konu esas hakkındaki mütalaanın mahkemenin kararını esaslı bir şekilde değiştirebilecek nitelikte yeni durum ortaya çıkarmadığı açıktır.

24. Öte yandan başvurucular, aynı müdafiinin hukuki ve teknik yardımından faydalanarak karara karşı istinaf talebinde bulunmuş; iddia ve itirazlarını istinaf dilekçesinde ayrıntılı olarak açıklama imkânına da sahip olmuştur. Nitekim yapılan istinaf incelemesinde de talep gibi bir kısım suçlardan verilen mahkûmiyet hükümleri (bkz. § 11) ortadan kaldırılmıştır. Sonuç olarak yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında -somut olayın özel koşullarında- başvurucunun savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu görülmektedir.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Suçlamayı (İsnadı) Öğrenme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucular; Vergi Usul Kanunu'na muhalefetten dava açılmış olmasına karşın tefecilik ile Banka ve Kredi Karları Kanunu'na muhalefet suçlarından da hüküm kurulduğunu, bu hususların iddianame bulunmadığı gibi ek savunma da verilmediğini belirterek adil yargılanma hakkı kapsamında savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Başvurunun bu kısmı, adil yargılanma hakkı kapsamındaki suçlamayı (isnadı) öğrenme hakkı yönünden incelenmiştir.

28. Anayasa Mahkemesi benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurulara ilişkin olarak birçok kararında isnadı (suçlamayı) öğrenme hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Buna göre suç isnadı altındaki kişiye savunma hakkının şeklen değil gerçek anlamda sağlanması gerekir. Bunun için suç isnadı altında bulunan kişiye, savunmasını hazırlayıp mahkeme önünde dile getirebilmesi ve böylece yargılamanın sonucunu etkileyebilmesi için isnadın bildirilmesi gerekir. Hakkındaki isnadı bilmeyen kimsenin savunma yapması mümkün değildir. İsnat, sanığın savunma yapabilmesi için bildirilmektedir. Bunun için bildirimde sanığın hangi fiil ile suçlandığı ve hangi suçu işlediği açıklanmalıdır. Diğer bir ifadeyle sanık, isnadın sebebinden ve niteliğinden haberdar edilmelidir. Sanığın hangi fiili nerede ve ne zaman işlediği (yüklenen suçu oluşturan olay/olaylar) isnadın sebebini oluşturur. Bunların soyut olarak değil sanığın savunma hazırlayabilmesine yeterli düzeyde ve ayrıntılı olarak açıklanması gerekir. Böylelikle sanık, davaya konu fiili nerede ve ne zaman işlemekle suçlandığını bileceğinden savunmasını buna göre yapabilecektir. Fiilin hukuki yönden vasıflandırılması ise isnadın niteliğidir. Suçlamanın niteliği hakkındaki bilgi de savunma yapmaya yeterli düzeyde olmalı ve sanığın işlemekle suçlandığı fiilin hangi normu ihlal ettiği bildirimde belirtilmelidir. Yargılama sırasında fiilin hukuki niteliğinin değişmesi durumunda da sanık bu değişiklikten haberdar edilmelidir. Böylelikle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun olarak yargılamanın adilliği de sağlanmış olur (Ali Kemal Tekin, B. No: 2014/875, 2/2/2017, §§ 40-43).

29. Başvuru konusu olayda; hazırlanan ilk iddianame olan 2/7/2014 tarihli iddianamede başvurucuların eylemi Vergi Usul Kanunu'na muhalefet suçu olarak nitelendirilmesine karşın, iddianame içeriğinde tefecilik faaliyetinden de bahsedilmiştir. Sonradan düzenlenen ve ilk dava ile birleşen 13/10/2014 tarihli iddianamede ise yine aynı olaylar anlatıldıktan sonra tüm suçlardan (vergi kaçakçılığı, tefecilik ve Banka ve Kredi Kartları Kanunu'nun 36. maddesi kapsamında gerçeğe aykırı harcama belgesi düzenlemek) cezalandırılmaları talebinde bulunulmuştur. Dahası açılan bu ikinci dava, başvurucular müdafiinin de talebi üzerine mükerrer yargılamanın önüne geçilmesi amacıyla birleştirilmiştir. Savunmaya ilişkin verilen beyan ve sunulan dilekçelerde de tüm suçlara yönelik açıklamalar yapıldığı görülmektedir.

30. Dolayısıyla iddia makamı tarafından tüm eylemler iddianamelerde anlatılmış ve hukuki vasıfları nitelendirilmiştir. Savunmalarda iddianamelerde anlatılan eylemler ve suçlara yönelik olarak alınmıştır. Sonuç olarak somut olayda başvurucunun isnadın sebebinden ve niteliğinden haberdar olmadığı ya da savunmasını hazırlayıp mahkeme önünde dile getirme imkânından yoksun bırakıldığı söylenemez.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer ihlal iddiaları

32. Başvuruculların hangi delilin hangi suça ilişkin olduğu hususunda kararda yeterli açıklamaların bulunmadığı, savunmalarında ileri sürdükleri hususlara neden itibar edilmediği konsunda ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmeden istinaf talebinin reddedildiği belirtilerek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Abdullah Topçu, (B. No: 2014/8868, 19/4/2017, §§ 75-76), Mehmet Yavuz (B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51), Yasemin Ekşi (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57) kararları doğrultusunda; istinaf

aşamalarındaki duruşma istemlerinin dikkate alınmadığı, talepleri hakkında bir değerlendirme yapılmadığı belirterek incelemenin duruşmasız yapılması nedeniyle sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Nevruz Bozkurt (B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 32), Feyyaz Bayram (B. No: 2014/7822, 16/11/2016, § 84-86) kararları doğrultusunda; dava konusu olayda zamanaşımının dolmasına rağmen haksız olarak cezalandırıldıkları, belirtilen işyeriyle ilgili olmadıklarına dair savunmalarının dikkate alınmadığı, alınan bilirkişi raporlarının hüküm kurmaya yeterli olmadığı, eksik araştırma ve inceleme sonucunda karar verildiği belirtilerek hakkaniyete uygun yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının da Ahmet Sağlam (B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamında savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamında suçlamayı (isnadı) öğrenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.